

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

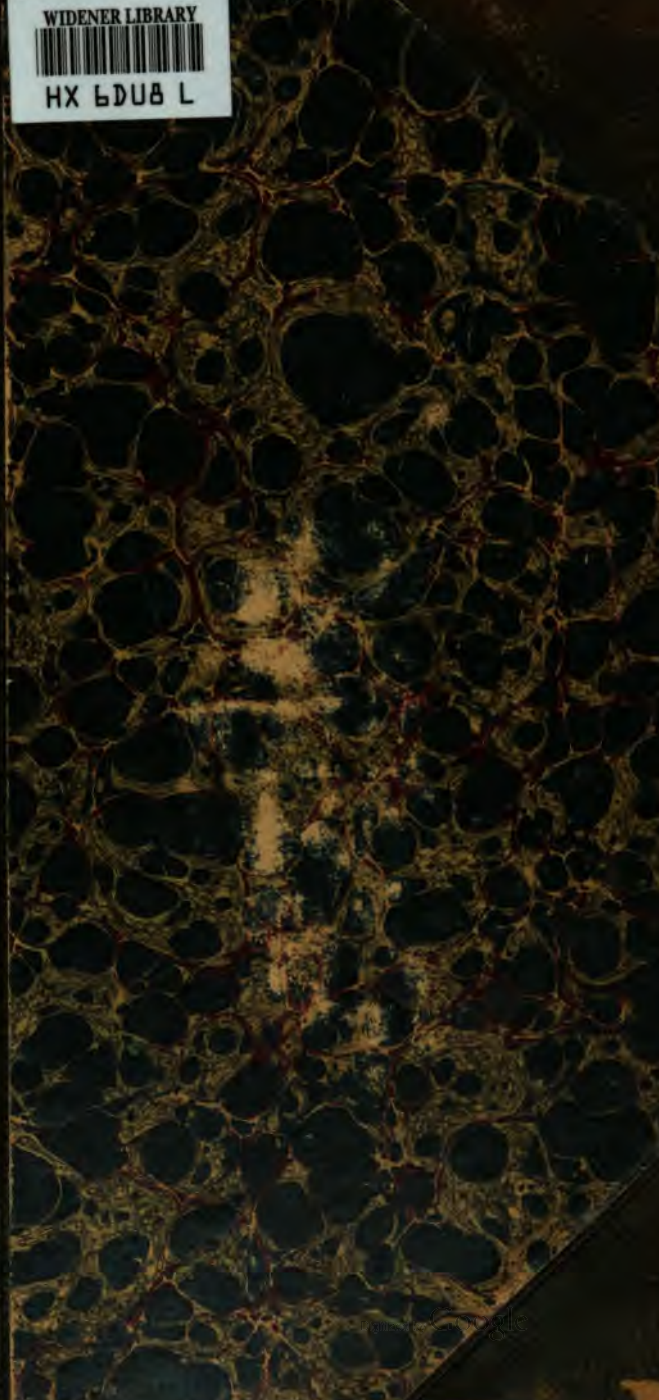
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

WIDENER LIBRARY

HX 6DUB L

OL 44901.1

Library of the Divinity School.

Bought with money

GIVEN BY

THE SOCIETY

FOR PROMOTING

THEOLOGICAL EDUCATION.

Received

17 May, 1897.

Transferred to College Library
9 December 1901.

8805

Tankaran

Museu

I

ԹԱՆԳԱՐԱՆ

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՆԱԽՆԵԱՑ, 1.)

To the memory of
Meghridich Amine.

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՄԿՐՏՁԻ ԷՄԻՆ

Bible-Armenian - O.J. - Pseud.

ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Hovsepian Sargis

Museum

Old and Comparatively Recent
Works.

The Apocryphal Books

The Old Testament

Venice

St. Lazarus

1896.

Bib.

242

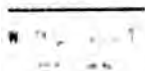
7. He. - O. T. - Pseud.

Bible-Arménian - O.J.-Pseud.

ԹԱՆԳԱՐԱՆ

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՆԱԽՆԵԱՑ

Ա.

ԱՆԿԱՆՈՆ ԳԻՐՔ

ՀԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆՍՑ

Ը Venice.
ՎԵՆԵՏԻԿ, Ս. ՂԱԶԱՐ

1896

~~IV, 10046~~

~~OL 42225.5~~

OL 44901.1.

MAY 17 1897

Divinity School.

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

ՔԱՆԻՔ արդեօք ի խորշս ամայացեալ վամուլէից թաքումք կամ ի ծերպս և ի դերբուկս մթասոյզք՝ գամծք բամաւորք, զարդիւմս ասեմ՝ զմախմեացս արգասու մտաց, իսկազիրք և թարգմանութիւնք, գուցէ և ըստ երբեմն արդար ոտգտամաց Փարպեցւոյն՝ բորբոսեալք և ցեցակերք, լուսոյ և գթոյ կարօտք, որպէս և իմքեանց՝ ուսումնատենչքն: Քամիք դարձեալ հիւսակք և քամդակք մատամց մոցիմ նարտարք՝ եղծք և ցիրք յուպէտ յուկամ՝ ի սրատեսից ամգամ վրիպեալք ի բբաց, որովք էր արդեօք մարթ զոչ սակաւս ի մթութեանց դւրութեանս բացափայլել, և զդատարկս լմուլ զպատմութեան: Դոցիմ ահա՝ ոչ մերագմեայքս եւեթայլ և յօտարաց իսկ շատք ի գիւտ և ի խնդիր փութացեալք, ոչինչ զծախս և զամծանց իսկ վտամգս գրելով, մուտ և ել ի վանս և ի գրամոցս առնեմ յո և է, հմուտք բարբառոյս մերոյ և քամ զմեզ ընդեւագոյնք պատմութեան, ի գրչագիրս և յարձանագիրս դեգերեալք, միայն զի մոր իմչ և ամյայտ գտանիցեմ՝ փարթար և գրախեց մի, շատ է թէ աղօտ իմմ սփռեսցեն մշոյլ ի խնդիրսմ՝ յորս

Ի. Ղ. Փարպեցի, Պարսկէն և Թուրք. Տպ. Վէնետիկ 1890, էջ 392:

Թարթափեալ կամ մոցայմ և այլոց յորովից միտք: Հարկ է ապա այդպիսեօք ճոխացելոցմ գրչագրովք մի՛ յամծամց եւեթ վարել առ ի պէտս, և կամ՝ որ յոռեգոյմ է՝ վիմել քամքարաթաքոյցս և ըմդ գրուամաւ իսկ ծածկել, ըստ տէրումեամ մեղադրամացմ, այլ տալ զմոսիմ ի լոյս՝ ի վալ յելս բամասիրաց:

Ի սոյմ դէտակմ Միաբամութիւնս՝ ամդատիմ ի հաստատութեմէ իւրմէ՝ փոյթ կալաւ հրատարակել ըմտրամաւ յերկասիրութեամց մախմեացս, եթէ՛ զքմիկ և եթէ՛ զթարգմամօրէն գրութիւնս, պէսպէս ամուամքք. **Մատենագրութիւնք Նախնեաց, Ընտիր մատենագիրք և Սոփերք հայկականք**: Եւ ցայս վայր յօգտաւէտ գործոյ այտի ոչ եղեսու ձեռնթափ, ստէպ մորամորս ըմծայէ ըմթերցասիրացմ ի մեծագամծ մթերից ամտի մախմեացս ըմտիր վաստակոց, միմչ զի և սպառելոցմ՝ երկիցս և երիցս ամցամեւ ըմդ մամուլս, զոր է հաւաստել կամեցողացմ: Զարդիս յայլ մորագոյմ՝ ոչ իմչ ըմդհատ կարեւոր և շայեկամ՝ մխեցաք ի գործ, այս է տալ ի լոյս՝ յուրոյմ հատորս՝ զաստամդ ցրուեալ հաստուածս գրոց կամ ճառից ի գրչագիր օրիմակս Մատենադարամի վամացս՝ զչեւ հրատարակեալսմ, ըմդ խորագրաւս «**Թանգարան հին եւ նոր նախնեաց**», յԱմկամոմ գրոց առեալ սկիզբմ Հմոյ Կտակիմ:

Առ այս ոչ սակաւ յորդոր և սատար գտաւ, թող զայլս ի մերայոց կամ յօտար բամասիրաց, հռչակեալմ իւրովք պէսպէս և հմուտ երկասիրութեամք՝ համգուցեալ Գ. Մկրտիչ Էմին, ուուղցիչ արեւելեամ լեզուաց ի Նազարեամ ճեմարամի որ ի Մոսկուա Ռուսաց: Նոյմ իմքմ, որ հետախոյզ գրչաւ զբազում վէպս և զաւամդութիւնս ազգիս համեալ ի վեր, և օժըմդակ գտեալ բազմօք և երախտաւոր դպրութեամս՝ ոչ դոյզմ իմչ յաւել սմծիմ պարծամս, զեղեցիկ իմ յղացեալ ի մտի խորհուրդ ի վախճամ կեմացմ, որով և ամեղծ պահեսցի յիշատակ մորա ի մա-

հուամէ, և ամջմնելի կացցէ ամուռ մորա զոյգ ըմդ համ-
բաւոյմ, և դասեսցի ի կարգս ազգասէր և ուսումնասէր
Բարեբարաց Ուխտիս: Քամզի զատ յայլոց՝ կտակագրեաց
Միաբանութեամս գումար իմչ դրամոյ, տասամց հազարաց
գոգցես իտալական լիրայից, որոյ տոկոսեօքմ տարեւորօք
հոգասցիմ ծախք հրատարակութեամ ամտիս զըութեամց
մախմեացս, որպէս է տեսամել ի Ժ. Յօդուածի մորում
կտակի՝ հրատարակելոյ առ ի մէմջ ի **Քազմալեայ** համ-
դիսի (1893 ամիմ յէջս 441-442):

Կարեւոր վարկամիմք աստէմ սուղ բամիւք տալ տեղե-
կութիւնս զգլխաւոր գրչագիր օրինակացմ, յորոց է մեր
զառաջակայս հատոր քաղեալ, այլում թողեալ պատեհի
և ի դոյնս հմտագումի՝ զմանրակրկիտ և զխմամով ուսում-
մասիրութիւն Անկամոն գրոցս¹:

ԱՌԱՄ ԳԻՐԳՔ՝. — Ա. օրինակ Ադամայ գրոց, զոր Ա տառիւ
մշանակեմք, գտամէր ի կարգի քարոզից Վարդամայ Այ-
գեկցոյ, մոտրագիր, երկիջեամ, գրեալ ի վերայ թղթոյ. չափ
գրչագրիմ $4\frac{1}{2} \times 15$. հրդմտ. իսկ թիւմ 729, ամթուակամ:
Բայց ուրեք ուրեք գոմ յիշատակարամք ստացողի գրոցս,
որ կոչի Մեկքիսէթ դարսեցի, կրօմաւոր և սարկաւագ, ու-
սուցիչ մորա Սսոնփամոս քահանայ: Դարձեալ ի գրչագրիս
գտամիմ՝ **Պատմութիւն Ստեղծման և յանցման Ադա-
մայ.** — **Պատմութիւն եղանելոյն Ադամայ ի դրսխտէն.** —
Այս է պատմութիւն որդւոցն Ադամայ՝ Աքելի և Կայե-
նի. — **Վասն աշտեացն Սեբայ զոր պարտ է մեզ ոռնկն
դնել:** Զայսոսիկ է գտամել ի Յաւելուածի հատորիս, յորում

1. Հրատարակեցին ուրոյն ուսումնասիրութիւնք Անկանոն գրոց
արարեալք ի Հ. Բ. Վ. Ս-րգիսիւնի:

2. Զայս մեզէն եղաք, առեալ ի ցանկէ Ս. Գրոց՝ Ս-րգիսիւնի վար-
դապետի. իսկ զըռն խորագիրսն կարգեցաք ի ծանօթութեան
մատենիս յէջ. 1:

գտանիմ դարձեալ առասպելայօղ բամբ զգալտեմէ Փրկչին, զհրեշտակաց, և ազգի ազգի մեկմութիւնք բանից Ս. Գրոց ի ձեւ քարոզի. գոմ եւս կրկին ցուցակք Ս. Գրոց, միմ՝ յամուռ Ամանիայ Շիրակունոյ, և միւս՝ յամուռ մեծիմ Վարդանայ: Ի գրչութեամմ գոյիմ իմչ իմչ վրիպակք, զորս հաւմամատեալ ըմդ սյլ տեղիսմ ուղղեցաք:

Զերկրորդ օրինակ գլոց Ադամայ, զոր Բ տառիւ մշամակեմք, համաք յԱ ժառընտրէ, բոլորգիր, երկիջեամ, գրեալ ի վերայ թղթոյ, չափ գրչագրիմ 8X25 հրդմա. թիւ 633. ամթուակամ, որով և զստոյգ ժամամակէ գրութեամ սորիմ հաւաստեալ չումիմք ասել. այսչափ իմչ սիւսյմ՝ զի գրեալ է յառաջ քամ զթուակամմ Հայոց ԶԶԸ, զի ի 44 էջ գրչագրիս՝ ի յետմոց որ Մկրտիչ անում՝ այսպէս ունի գրեալ. « Ես Մկրտիչ վարդապետս հանդիպեցայ ի Սիս քոռիմ ԶԶԸ (1539) ի փետրոսար աւնոյ »: Դարձեալ յաւարտ գրչագրիս գտամի մոսուրագիր դէպք իմն արկածից գրեալ. « Իմն հարիւր եօթանասուռ և վեց (1527) հաւրսէտիմ ծեւլալայ ի Սիս քաղաք, մարդն փախաւ ի բերդն ելաւ, շատ աւերում եղաւ, մա Աստուած ազատեց զՍիս քաղաքն ի ձեռն ամօրէմ հաւրսէտէ »: Գոմ ի սմա համառօտ յիշատակարամք. գրիչն է Կոստանդին ուն, և ոտացողմ՝ Հեթում քահանայ: Սոյմ օրինակ ըմտրելագոյմ քան զայլսն է գրչութեամք և իմաստիւք, բաց ի սլատահաւկամ վրիպակաց իմչ՝ որոց մարթ է համդիպել առ հասարակ յամեմայմ գրչագիրս:

Զերրորդ օրինակ գրոցմ Ադամայ, Գ տառիւ մշամակեալ, ըմկալաք ի հայագիտէմ Կոմիբերէ, որում հրաւարակաւ յայտեմք զմորհակալիս մեր՝ երախտապարտք ազմուութեամ մորիմ: Գրչագիրն լուսագրեալ էր ի մատեմադարամէմ. էջմիածնի. գեղեցիկ գրչութեամք՝ բոլորգիր, զորոյ ամգլտամամք զժամամակ գրչութեամ, և ոչ ամսխալ՝ մամաւամդ ի վիրշս անցեալ դերբայից. զի զը

ընա թէ ամենայն ուրեք փոխանակ ասելոյ « կամալի ոպա-
մանէ » ունի « կամէր սպանեալ » : Ստացող գրչագրիս
լեալ է Մահոտեսի Գրիգոր ռմ, որպէս յայտ է ի փոքր յի-
շատակարամէն :

ԿՏԱԿԻ ԵՐԿՈՏԱՍԱՆ ՆԱՀԱՊԵՏԱՑ : Առաջին օրինակ
կտակաց երկոտասան մահապետաց է Ժ Աստուածաշունչ,
զոր բնագիր կոչեալ Բ տառիւք մշամակեմք փոքր բոլորգիր,
գրեալ ի վերայ թղթոյ, երկիջեամ, չափ գրչագրին 6X22.
Իրդմտ. թիւ 280 : Ցատակ գլուծեամբ և գոգ ամսիս մարթ
է կոչել զսա ի կտակս մահապետաց, և ուրեք ընդար-
ժակագոյն քան զերկրորդ և զերրորդ օրինակս, առաւել
համաձայն յոյն բնագրին և չորրորդ և հինգերորդ օրինա-
կացն : Պատահեալ երբեմն մամուռն վրիպակաց, ուղղե-
ցաք յայնցամէ զոչ կարեւորում և զուզեմքեայս՝ կամ ըստ
այլոց տեղեաց և կամ ըստ այլոց օրինակաց, իսկ զայն
մշամակեցաք ստորեւ մատենին՝ պատկառ կալով գրչու-
թեանն. զայս օրինակ վարեցաք ամենայն ուրեք և ունի կրկին
յիշատակարամն՝ զգրչին և զստացողին՝ որ է Մկրտիչ եպիս-
կոպոս, յորս գոյ տեսանել զժամանակ ընդօրինակութեան
մատենին, սկսեալ ի ՊԿԷ (1418) ի ձեռն Կարսպետի ու-
րումն և աւարտեալ ի ՊՀԱ (1422) ի Խլաթ : Առաջին ստա-
ցող սորա էր Յովհաննէս ռմ կրօնաւոր. ապա եթող զայն
Մկրտչի Նաղաշայ, որ և յետոյ եպիսկոպոս Ամթայ և
Մերտինոյ. և զա վաճառեաց զգիրս՝ ձեռասուռ աշակերտի
Առաքել վարդապետի : Գտամին ի սմա Պատմութիւն Ա-
սանեքայ և այլ ամկամոն գիրք, զորս յառաջիկայս տես-
ցուք : Ի վերջ մատենին պատմէ զյարձակումն բռնաւորաց
այնր դարու և զգերութիւն ազգիս :

Երկրորդ օրինակ կտակաց երկոտասան մահապետաց, Ա
տառիւ մշանակեալ ի մէջ, է ԺԶ Հաւաքումն քանից նախ
նեաց, բոլորգիր, գրեալ ի վերայ թղթոյ, չափ գրչագրին

10X13 հրդամո. թիւ 345: Խոշորագիր և սակաւիկ մի եւս
 դժուարըմթեռնի. չգոյր զամազամուլթիւն և և տառից.
 վարեալ փոփոխակի լծորդ տառիւք՝ դնէ ք փոխամակ կի,
 ք փոխամակ րի, և այլմ. վրիպէ և ուրեք ուրեք յուղղա-
 զրուլթիւն տառից, և երբեմն այլապէս գրէ, զոր օրինակ՝
 եզ-պտոս գրէ փոխամակ եզխպտոսի: Գրեալ է ի թուիմ Հա-
 յոց ՈԿԹ (1220) ձեռամբ Վարդանայ ուրումն որ ի վերջկոյս
 ամեմայն հատուածոց մոյնածեւ տառիւք դրոշմէ զամուլն իւր:
 Թէպէտ ի յիշատակարանին ըմթեռնումք «Բարսեղ եպս...
 Համ եղեալ իմ Գրեցի զմատենամի Աստուածաշում» . սա-
 կայն, յէջ 15, Բարսեղ եպիսկոպոսն ասի լինել ստացող
 գրոցն և ոչ գրիչ. ուստի ՎԳրեցի բառն կանխ իմանալի է
 իբր «եսու գրել», և կամ վրիպակ գրչին. քանզի մի ի
 թղթոցն և յիշատակարանն գլխովին՝ թերեւս կորուսեալք
 յառաջմ՝ յետոյ ուրեմն կրկին գրեալ և յաւելեալ են ի վերջ
 գրոցն: Ի, կտակս Շմաւոնի և Ղեւեայ գոյին յապաւմունք,
 մին իրի զհամառօտսն կարգեցաք համդէպ ընդարծա-
 կացն: Դարձեալ, գոն ի սմա այլ և այլ բանք զառաքելոց
 և զմարգարէից, և Պատմութիւն Երեմիայ մարգարէի,
 զոր ի վերջ մասեմիս գտցեն ըմթերցողք:

Զերրորդ օրինակ կտակաց երկոտասան մասաւետաց,
 զոր Բ տառիւ մշամակեմք, քաղեցաք յամթուական գրչա-
 գրէ իմեքէ՝ սովին խորագրաւ. «Ասանէք, կտակ ԺԲ Ըն-
 հապետաց և Պատմութիւն Հացիւնեաց իսայի» և այլմ.
 բոլորգիր, գրեալ ի վերայ թղթոյ, երկիջեան. թիւ գրչագրիս
 679 և չափ $5\frac{1}{2} \times 18\frac{1}{2}$ հրդամոր. դիւրըմթեռնի, գրչութիւն
 սորա մնան է գրութեանց ԺԵ դարու. ուստի հաւանական
 թուի մեզ ժամանակ գրութեան սորա լինել ի մին իսկ
 դարու և կամ ի ոկիզբն ԺԶԻ: Առաւել համաձայն գտա-
 մի սա երկրորդ օրինակին, քայց և ուրեք զարտուղի յայմ-
 մանէ, շուայլ ի բացատրութիւնս բանից, յաճախ կրկնելով

զիւմամիշ բառսմ. մոյմգումակ և սա վարէ փոփոխակի զլծորդ տառս:

Չորրորդ օրինակ կտակաց մահապետաց, զոր Գ տառիւ մշամակեմք, է Դ Աստուածաշունչ, երկիշեամ, չափ իւրաքանչիւր իշից 5×20 հարիւրորդամետր, փոքր բոլոր գիր, գրեալ ի վերայ մագաղաթի՝ գեղեցիկ գրչութեամբ, թիւ գրչագրին 229: Ի կտակս մահապետաց համաձայն գտանի բնագիր օրինակին և հիմքերորդին. գոմ ի սմա այլ Անկանոմ գիրք, զոր յառաջիկայս տեսցուք: Գրեալ է սա ի թուին Հայոց ՌՃԴ (1655) ի Մարկոս գրչէ. իսկ մախագաղափար սուրա ի թուին հայոց ՌԿԸ (1619) ի Լովքաղաք Լեհաստանի, որոյ գրիչն է Ղազարոս ոմն, ընդ որոյ ձեռամբ վաստակելով այլ եւս չորք ամիմք՝ յըմթացս չորից ամաց՝ համեմ ի գլուխ. դարձեալ ի գրչագրիս գտանին այլ և այլ ցանկք Ս. Գլոց, և ամուսնաց գտելոց ի Ս. Գիրս, և այլմ:

Հիմքերորդ օրինակ կտակաց մահապետաց, Դ տառիւ մշամակեալ, է Ե Աստուածաշունչ մատենադարանիս. երկիշեամ, չափ իւրաքանչիւր իշից 6×20 հրդմտր. իսկ թիւն 1366. փոքր բոլորգիր, գրեալ ի վերայ թղթոյ. գրիչն է Եզեկիէլ ոմն, ամթուական. թէն ի համգամամաց գրչութեան թուի մեզ գուշակել զայն ԺՁ դարու գրութիւն, թերեւս և յաշխարհին Լեհաց, զի ի լուսանցս ուրեք ուրեք դմէ՝ Ֆո. օրինակ՝ (այսպէս ումի): Ոչ իւիք տարբերի սա ի չորրորդ օրինակէ որ է Դ Աստուածաշունչն. թուին երկոքին եւս ի միոյ օրինակէ գաղափարեալք:

ԱՍԱՆԷԹ. — Ջառաջին օրինակ գրոց Ասանեթայ, Ա տառիւ մշամակեալ, գտաք ի ԺՁ Ժառքևորի մատենադարանի վանացս, յոր իբր յաւելուած իմն կցեալ էր, ի ձեռն միոյ ի հարց մերոց ընդօրինակեալ ի մատենադարանէ Վասիկանու, որ և ամուս յառաջ հրատարա-

կհցաւ ի ԲաւմաՎիլի: Չոա՝ ոչ եթէ իրր ըմտրելագոյն քան զայլ՝ կալաք մեզ առաջնորդ, այլ զի զմիամգաւ ի լոյս ընծայեալն ոչ կամեցաք փոփոխել. սակայն ուրեք ուրեք զվրիպակսն ուղղեցաք ըստ այլոց տեղեաց և ըստ այլոց օրինակաց. ապա բանասիրացն հարկ է առաւել ուշ դնել տարբերութեանց զրչագրաց՝ քան բնագրին, որ սխալագիր էր յոյժ:

Զերկրորդ օրինակ զրոցն Ասամեթայ, Բ տառիւ նշանակեալ, տնս յերրորդ օրինակի կտակի երկոտասան մահապետացն Բ տառիւ նշանակելոյ. էջ Զ:

Երրորդ օրինակ զրոցն Ասամեթայ, Գ տառիւ նշանակեալ, է Ժ. Աստուածաշունչ. զգրչագրէմ սորա տես ի կտակի երկոտասան մահապետաց՝ Բնագիր (Բ^ն) կոչեցեալ ի մէնջ. էջ Թ:

Չորրորդ օրինակ զրոցն Ասամեթայ, գրեալ ի կարգի խրատաց Գէորգայ Սկեռացոյ, մոտրագիր, փոքրագիր, և ամթուական, յամենայնի զոյգ ըմդ երրորդ օրինակին ըմթանայ՝ քաց ի վրիպակաց, զի սխալագիր էր յոյժ:

Հինգերորդ օրինակ զրոցն Ասամեթայ է Քաղաւաք Յայամաշուրաց, թիւ 1369, մոտրագիր, ամթուական, գրիչ սորա է Յուսիկ ոմմ. դիւքըմթեռնի՝ քայց ոչ գերծ ի վրիպակաց: Ամենայն ուրեք զերկբարբառն աշ փոխէ օ, որպէս՝ ճրամանաւ՝ հրամանօ, ամաւ՝ աւօ, և այլն: Չայս զրչագիր յետոյ ուրեմն գտեալ մեր՝ ոչ կարացաք դնել զտարբերութիւնս ըմթերցուածոց, զի և կարեւորք ինչ չէին:

Վեցերորդ օրինակ զրոցն Ասամեթայ է Դ Աստուածաշունչ, զորմէ տես ի կտակի երկոտասան մահապետաց, էջ Զ. տպա ուրեմն զսոյն օրինակ գտեալ մեր՝ չմարթացաք դնել զտարբերութիւնս զրչագրաց. սակայն այս ինչ յայտ լիցի, զի որպէս ի կտակս մահապետաց առաւել համաձայն էր ըմդ Ժ Աստուածաշունչի, այսպէս և ի գիրս Ասամեթայ:

ՄԱՀ ՄԱՐԳԱՐԵԻՑ . — Բմագիր կալաք Մահոռ Մարգարէից՝ զԱռաջին օրինակ Աստուածաշունչ մատենիցն՝ որ ի մերում մատենադարանի . թիւ գրչագրիմ 1508 : Մատենան գրեալ է ի վերայ ըմտիր և փայլում մագաղսթի , չափ մեծութեամ 21X18 հրդմ . երկիջեամ , բոլորգիր գեղեցիկ , գործ մարտար ձեռաց Յովհաննու ուրում . Ժամանակ գրութեամ 24Ը (1319) , իսկ տեղին՝ ուր գրեցաւն՝ ամյայտ . գրիչ մատենիս Յովհաննէս՝ գաղափարեալ է զմատենան զայս յօրինակէն Գէորգայ վարդապետին , որպէս ըզկնի մարգարէութեամ Նգեկիելի յիշատակէ ասելով . « Փառք սուրբ Երրորդութեամ յաւիտեամս յաւիտ . . Նս մեղաւորս Յովհանէս ըստ կարի զփափաքս իմ լցի յամկ ելամելովն Աստուծոյ , զի յամարժամէս թերեւս արժամաւոր այս գործք եղեւ յամկեալն . և զայս ոչ ասեմ վասն գեղասպանոյն շարագրութեանցս , այլ վասն ազնիւ աւրիմակիս զոր սուրբ և երամեսալ վարդապետին Գէորգեա ձեռացն շարահիւսեալք էին . աղաչեմ զժառանգաւորս , եւ և զհամդիպաւորս ներէք սղալմամս ի սա , և սիրով ուղղեցէք . և միոյ Տէր ողորմի արժամի արարէք զողորմելի գրիչս Յովհ . եւ զժմ . և զեղբ . » : Ի բանից Յովհաննու « ազնիւ աւրիմակիս » , որպէս և այլոր դրուատէ , յայտ է թէ՛ քամ զամենայն Աստուածաշունչ մատենան սա է ըմտրեւագոյն , ուստի և իրաւամբ կալաք զսա իբր առաջնորդ և կամ լաւ եւս բմագիր Մահու Մարգարէիցն :

Տարբերութիւնք գրչագրացն ի ստորեւ իշիցն եղեալ են ըստ այլոց Աստուածաշունչ մատենից գտելոց ի մատենադարանի վամացս , ըստ իւրաքանչիւր գրչահամարի : Մահ մարգարէից Նգեկիելի և Դամիելի , որ ի գրչահամարն ԺԸ , տարբերէր ոչ սակաւ ի բմագրէն , ուստի պատշաճ դատեցաք առ ըմթեր բմագրիմ դմել և զայս : ՉՄահ մարգարէիցն է գտամել և յամենայն տպագիր և ի գրչագիր Յայսմառառք մատենան . այլ զի մի՛ կարի իմն ծանրաբեռնեցուք աւել

լորդօք զդրօշակս մատենմիւս, շատացաք նշանակել զտարբե-
րութիւնս՝ միայն յԱստուածաշունչ մատենից:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄՈՎՍԻՍԻ. — Առաջին օրինակ Ա տառիւ
նշանակեալ, է *Քաղոռածոյ քանք Յայսմառոշրաց*, և այլմ.
զգրչագրէն սորա տես յԱսամէթ, հիմգերորդ օրինակ,
էջ ԺԲ:

Երկրորդ օրինակ, Բ տառիւ նշանակեալ, էր *Ճառքնտիր
ԻԴ.* Թիւ 1447, թղթեայ, երկիջեամ, բոլորգիր, թերի յետին
մասն յիշատակարամիմ, ուստի հաւաստեալ չունիմք ասել
թէ յորո՞ւմ ժամանակի գրեցաւ. տեղի գրութեան սորա
Արջակ կամ Արծակ՝ մեմաստամն Վասպուրականի, գրչն
Կարապետ ում, և ստացողն՝ Յակոբ եպիսկոպոս. գոյնն ինչ
իմչ վրիպակք, զորս հաւեմատեալ ըմդ այլոց տեղեաց
ուղղեցաք:

ՎԱՍՆ ՍՈՂՈՄՈՆԻ ԱՐՔԱՅԻ: — Առաջին օրինակ հա-
տուածոյս, Ա տառիւ նշանակեալ, է Ժ Աստուածաշունչ
մատենադարանի վանացս, զորմէ տես յէջ Դ. *Կտակ եր-
կոտասան նահապետաց, Բնագիր:*

Երկրորդ օրինակն է՝ Թուղթք Ս. Ն. Շնորհալոյ և Ժղ
ղովոյն Հռոմկլայ. ի սմին գտամի եւս Վասն գրեանցն
Սողոմոնի:

**ՀԱՐՑՄՈՒՆՔ ԴՇԽՈՅԻՆ ԵՒ ՊԱՏԱՍԻԱՆԻՔ ՍՈՂՈՄՈՆԻ
ՈՐԴԻՈՑ ԴԱԻԹԻ.** — Կրկին էին գրչագիրք հատուածոյս:
Ա օրինակն է ԻԵ *Ոսկեփորիկ*, գրեալ ի թուին Հայոց
ՊԺԸ (1369) յԱտոմ գրչէ յԱղթամար. բոլորգիր և սխա-
լագիր յոյժ:

Երկրորդ օրինակն է *Ոսկեփորիկ*, բոլորգիր, ամթուա-
կաց. համեմատեալ չգտաք բնաւ տարբերութիւնս ըմթեր-
ցուածոց:

ՅԱՂԱԳՍ ԳՐԵԱՆՑՆ ՍՈՂՈՄՈՆԻ. — Զուպատառիկս գաղափարեցաք յԱ Ոսկեփորիկէ, մօտրագիր և սխալագիր. սա կրէ զամուռն Եփրեմի. զյայտմի վրիպակս ուղղեցաք ճամբմատեալ ըմդ այլոց տեղեաց:

ՎԱՍՆ ԳՐԵԱՆՑՆ ՍՈՂՈՄՈՆԻ. — Զգրչագրէն սորա տես Վասն Սողոմոնի արքայի, Բ. օրինակ. էջ ԺԴ:

ԱՂՕԹՔ ՄԱՆԱՍԷԻ ԹԱԳԱՒՈՐԻ. — Զղշական երկ թափառորիս գտամի յամենայն ժամագիրս և յամենայն աղօթագիրս մախմենաց մերոց, ոչ միայն ի գրչագիրս՝ այլ և յամենայն սպագիրս, որ և քաջայայտ է ամենեցուն. յոր սակս և աւելորդ դմել զտարբերութիւնս:

ՏԵՍԻՆ ԴԱՆԻԷԼԻ ԵՕԹՆԵՐՈՐԻ: — Կրկին հմ գրչագիրք մեր. մին՝ որոյ թերի եմ քառք ինչ՝ գաղափարեալ ի միոյ ի Հարց մերոց յԱստուածաշնչէ գտելոյ ի պաղատում արք. եպիսկոպոսին Կանդարերիոյ ի Լոմդրա, թուի գրեալ ի կէս ԺԵ դարու ի ճարտար գրչէ:

Երկրորդ օրինակն, զոր ապա ուրեմն գտաք ի մատենադարանիս, է Ը Աստուածաշնչն, փոքր բոլորգիր, թղթեայ, երկիջեամ, յայլ և յայլ ժամանակս գրեալ. հիմ կտակարանն կրկին գրչաց է գործ. ստացողն է Գրիգորոսն քահանայ, զոր յոյժ դրուատէ գրիչն. գրեալ ի թուին Հայոց ԶԼ (1341) ի քաղաքն Սուլտանիայ: Զկնի. երեք տասան ամաց Եփրեմ քահանայ՝ ոլղի վերոյիշեալ Գրիգորի քահանայի՝ մուրէ գայն սուրբ Նշանին Վարագայ և մորին եկեղեցւոյ: Սա՛ թէպէտ համառօտ՝ սակայն լրացուցիչ է առաջնոյն, և գտեալ ինչ ինչ տարբերութիւնս ըմթերցուածոց, հարկ համարեցաք կրկին ի լոյս ընծայել առ ի սէտս բանասիրաց՝ որոց կտամ իցէ դեգերել յայս ազգ գիտութեան. տես յէջ 387:

ԵԶՐ ԵՐՐՈՐԴ. — Տես զգրչագրաց սորա յէջ 251 :

**ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆ ԵԶՐԻ, և այլն . Գրչագիրմ' յորմէ հա-
մաք զսա՝ էր ԿԸ Մաշտոց բոլորգիր, գրեալ յԱսորենայր
ամապատի Ծովաց, ի թուին Հայոց ՈԾԷ (1108): Այս հար-
ցաքնմութիւն գտամէր վկայն ի սիին . եւեթ գրչագրի յա-
ւարտ մորին :**

ՊԱՏԾՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԱՌՕՏ ԵՂԻԱՅԻ ՄԱՐԳԱՐԷԻ . —
Գաղափարեցաք զսա ի ԻԴ Ոսկեփորիկէ մատենադարանի
վամացս, բոլորգիր, երկիջեամ, թղթեայ, գրեալ ի թուին
Հայոց ՌԶԶ (1623), ի Մկրտչէ ումեմմէ . ստացողմ' Տիրա-
ցու և պարոն Աւագ . ուրեք վրիպի յուղղագրութիւնս տա-
ռից : Գտամի ի սմա և Քարոզ Յովնանէ Մարգարէի,
զոր տպագրեալ եմք յէջ 342 :

ՎԱՍՆ ԵՐԵՄԻԱՅ ՄԱՐԳԱՐԷԻ Ի ԳՐՈՑՆ ԲԱՐՈՒՔԱՅ .
Ա. օրինակ է ԺԶ Հաշարուն քանից նախնեաց, զորմէ
տես յէջ Դ, կտակ երկոստասմ մահապետաց, Ա տառիւ
նշանակեալ :

Զերկրորդ օրինակն առաք յԱրարատ ամսաթերթէ . թիւ
Գ . 1895 .

Զերրորդն սուպագրեցաք ուրոյն, զի զամագամէր յոյժ յայլոց
օրինակաց : Գրչագիրս սորա է ԻԴ Ծառնետիրն, զորմէ տես
Պատմութիւն Մովսիսի, յէջ ԺԴ, նշանակեալ Բ տառիւ :

Դ . Գոյր այլ եւս միւս օրինակ մովին պարունակու-
թեամբ, և այլազգ շարադրութեամբ, և քանզի զաղա-
փարեալ էր ի յետին ժամանակս, աւելորդ վարկաք ի լոյս
ընծայել զայն :

ՏԵՍԻԼ ԵՆՈՎՔԱՅ ԱՐԴԱՐՈՑՆ . — Առաք յԱրարատ
ամսաթերթէ, 1895 . թիւ 12 .

Հ . Սարգիս Յովսէփեանց

ԱՆԿԱՆՈՆ ԳԻՐՔ

ՀԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆԱՅ

Ա

Գ Ի Ր Ք Ա Դ Ա Մ Ա Յ 1

ՌԵԱԼ Աղամ գկին իւր զԵւա և գնաց ի տեղի մի՝ որ էր ի կողմանա արեւելից, գէմ յանդիման դրախտին փափկութեան ², և բնակեալ եղեւ անդ զամս ութեւտասն և ամիսս երկուս : Եւ յետ այսորիկ մերձեցաւ Աղամ յԵւա կինն իւր՝ և յղացաւ և ծնաւ երկուս որդիս. զանլոյսն որ կոչի Կայէն՝ և զբարեխորհն որ կոչի Հաբէլ : Իսկ յետ այսորիկ մինչդեռ ննջէին Աղամ և կինն իւր, ետես ³ Եւա տեսիլ. յայնժամ զարթոյց ⁴ զԱղամ և զտեսիլն պատմէր նմա, և ասէր այսպէս. Տէր իմ, տեսանէի ի տեսլեան ⁵ գիշերիս, զի արիւն

1. Ա. օրինակն ունի այսպէս. Այս է պարսեւթեան լարացն Աղամայ և Եւայի՝ զիս իւրն իւրեւն ի պարսեւթեան, որպէս անուանե երկուն պարսեւթեան :

Բ. Պարսեւթեան լարացն Աղամայ և Եւայի նախադէպն է որ յայտնեցաւ հրամանաւ Աստուծոյ ի յեռն Միտայիս հրեւրաւորեպն՝ Ժնն

Վարդաբեթն Միտայի, որ զաստուծոյն գիտեալն ընկաւ. զոր նոր խորհրդեաց հոգեւոր տրեմ Սեփեան յերսեւթեմ :

2. Բ. չուանի թափեւթեան :

3. Բ. չուանի երես Եւայի :

4. Բ. զարթոյցեալ Եւայի. (Խսկ Գ. Եւայ) տեսիլ պարտեւ Աղամայ (Գ. Աղամայ) և ..

5. Բ. ի տեսլեան յայտն գիշերի :

նութիւնն¹ Աստուծոյ: Եւ եղեն Ադամայ որդիք երեսուն, և ժամանակս² կենաց նորա զոր եկաց ի վերայ երկրի՝ ինն հարիւր և երեսուն ամբ: Եւ յետ այսորիկ եղեւ նմա հիւանդանալ սակաւ մի, և գոչեաց ի ձայն մեծ և սաւ: Ժողովեցցին ամենայն որդիք իմ ի միասին առաջի իմ՝ զի տեսից զնոսա յառաջ քան զվաղճանն³ իմ: Եւ ժողովեցան ամենեքեան. քանզի⁴ բնակեալ էին նոքա առանձինն մի մի յիւրաքանչիւր տեղիս: Յայնժամ սաւ Սէթ⁵ ցԱդամ հայր իւր. Ո՛վ հայր իմ, զի՞նչ է⁶ հիւանդութիւն խօթութեանդ քո: Եւ նա⁷ պատասխանի տուեալ սաւ ցնա. Յաւք բազումք և անհնարինք պաշարեցին զիս, ո՛վ որդեակ իմ: Ասէ ցնա Սէթ. Ո՛վ հայր իմ, մի թէ զմտաւածեալ իցես զփափկութիւնն⁸ և զվայելչութիւն դրախտին Աստուծոյ, և զպէսպէս զանազանութիւն պըտղոցն՝ յորմէ հանապազ ճաշակէիր, և վասն այնր տրտմութեան⁹ է հիւանդութիւնդ քո. և եթէ այդ այդպէս իցէ, ո՛վ հայր իմ, ասա ինձ և ես երթայց¹⁰ բերից քեզ ի պտղոյ դրախտին կենաց. զի երթայց արկից հող ի գլուխ իմ, և լացից առաջի նորա և աղաչեցից զՏէր Աստուած. և Տէր լսէ ձայնի¹¹ աղաչանաց ծառայի իւրոյ. և առաքէ¹² զհրեշտակս իւր և կատարեցէ զխնդրուածս իմ. և բերից քեզ ի պտղոյ դրախտին կենաց կերակուր քեզ¹³. զի ճաշակեալ կերիցես¹⁴ և ողջացիս ի հիւանդութենէդ քումմէ: Ասէ¹⁵ Ադամ. Ոչ այդպէս իցէ, որդեակ իմ

1. Բ. Բահա-Յիւն:

2. Բ. Ժամանակ ապրելոյ իննացն
Ադամայ քնն հարիւր երեսուն
և երկուս:

3. Բ և Գ. զվաղճանիւն:

4. Բ. զի:

5. Բ և Գ. Սէթ որդի իւր ցԱ-
դամ. Եւ:

6. Բ. չունի է:

7. Բ և Գ. նորա:

8. Բ. զփափկութեան լայելչու-
թեան:

9. Բ. Գրգոս-Յիւնի:

10. Բ. երթեալ:

11. Բ. չունի յայն:

12. Բ. առաքեցէ:

13. Բ. չունի քեզ:

14. Բ և Գ. չունին իբրեցես:

15. Բ և Գ. յաւելուն յնա:

լէ եղիցին ցաւք և հարուածք ամենայն անդամոց քոց :

Եւ զայս ամենայն իբրեւ ասաց Ադամ ցորդին,¹ յողոց եհան յոյժ և ասէ. Զինչ արարից, զի ի մեծ սրտմութիւն է անձն իմ: Իսկ Եւա² լացեալ յոյժ և ասէ ցԱդամ. Տէր³ իմ, տուր ինձ զկէս ցաւոց անձինդ քո՝ և ես բարձից զնոսա, վասն զի յաղագս իմ եղեւ քեզ այդ, և վասն իմ իցես յաշխատութեանդ: Եւ ասէ ցնա Ադամ. Յարուցեալ դու և որդիդ քո Սէթ, երթիլիք մերձ առ դրախտն, արկիլիք հող ի գլուխ⁴ ձեր, և ողբասլիք յոյժ լալով, և աղաչեցէք զԱստուած՝ զի թերեւս գթասցի ի վերայ իմ, և առաքեսցէ զհրեշտակ իւր ի դրախտն փափկութեան, և տացէ ինձ ի պտղոյն⁵ յորմէ ելանէ օծումն ողորմութեան. և օծանիցէք նովաւ զանձն իմ, զի թերեւս ապաքինացայց ի ցաւոց աստի: Իսկ նոցա յարուցեալ երթային յանդիման դրախտին. և յորժամ երթային ի հանապարհին, յայնժամ նայեցեալ Եւա տեսանէր զցորդին իւր զՍէթ՝ զի գազան մի մարտնչէր ընդ նմա. ելաց Եւա դառնապէս⁶, և ասէ. Վայ ինձ, վայ ինձ, վայ ինձ. զի թէ լինիցի հասանել ինձ ի յարութեան աւուրն ամենայն մեղօքս՝⁷ ի ծննդոց իմոց եկին ինձ⁸ յանէծս, և ասիցեն թէ անիծեալ լիցի Եւա՝ զի ոչ պահեաց զպահպանութիւն Տեառն Աստուծոյ իւրոյ. և յաղագս այսորիկ մեք ամենեքին⁹ մահու մեռանիցիմք: Եւ հայեցեալ Եւա ի գազանն յայն, և ասէ. Ո՛վ գազան չար, ո՛չ երկնչիս մարտնչելով ընդ պատկերիդ Աստուծոյ: Յայնժամ գոչեաց գազանն այն, և ասէ.

1. Բ. ցորդին (Գ. ևս ցորդին)

իւր և յոգաց:

2. Բ. Եւայի:

3. Բ և Գ. Դէրէ՛, յաբէյն (Գ. յարացեալ) և զիտ ցաւանչին ևս Դայն ինչ, և:

4. Բ և Գ. ի վերայ գլխոց յիւր:

բոց:

5. Բ. ի քարայն:

6. Բ. չուենի դառնապէս:

7. Բ. յաւելու որդ. Գ. ամենայն Դայն Դգաւորդ:

8. Բ. չուենի ինչ:

9. Բ. ամենեքեան... Դարանիք:

Ո՛վ կին դու, ոչ եթէ ի մէնջ եղեւ սկիզբն ազահու-
թեան՝ այլ ի քէն. վասն զի սկիզբն արձակման դա-
զանաց ի քէն եղեւ. քանզի ահա որպէս բացաւ բե-
րան քո ուտել ի պտղոյ ծառոյն՝ յորմէ հրամայեաց
ձեզ Աստուած չուտել ի նմանէ, և՛ դու կերար և
յանցեար զպատուիրանաւն Աստուծոյ, յայնժամ բը-
նութիւնս մեր փոխեցաւ յանհնազանդութիւն մարդ-
կան: Եւ արդ մի՛ այսուհետեւ վիճարաներ ընդ իս՝ այլ
լուեա՛. զի՝ ոչ կարես դիմանալ ինձ եթէ սկսանիմ յան-
դիմանել զքեզ: Իսկ Սէթ ասէ ցգազանն. Փակեա՛ զբե-
րան քո և լուեա՛ և ի բաց կաց ի պատկերէս Աստու-
ծոյ՝ մինչեւ յօրն դատաստանին: Յայնժամ ասէ դա-
զանն այն ցՍէթ. Ահա ի բաց կամ ի պատկերէդ
Աստուծոյ՝ և երթամ ի բնակութիւն իմ: Իսկ Սէթ
և մայր իւր Եւա հրաժարեալք ի գազանէն՝ երթային
մերձ առ դրախտն Տեառն, և ողբալով լային և ա-
ղաչէին զՏէր՝՝ զի առաքեսցէ զհրեշտակս իւր և տա-
ցէ նոցա զօժումն ողորմութեան: Եւ առաքեաց Տէր
զհրեշտակապետն իւր՝ Միքայէլ, և ասէ ցՍէթ. Այդդ
Աստուծոյ, մի՛ աշխատիր՝՝ վասն խնդրուածոյդ այդո-
րիկ, յաղագս առնլոյ քեզ յօժմանէ ծառոյն ողորմու-
թեան՝ զի օժանիցես նովաւ զհայր քո զԱդամ. զի այժմ
ոչ լինիցի այդ, այլ երթեալ տեսցես զհայր քո վաղ-
ճանեալ ի ժամանակեայ կենաց իւրոց. և զի մեր-
ձեալ է ժամանակ նորա, քանզի զկնի երից աւուրց
փոխեսցի, և տեսանիցես զվերափոխումն նորա փա-
ռաւոր և սոսկալի:

Ձայս իբրեւ ասաց հրեշտակն Տեառն՝ վերացաւ ի
նոցանէ յերկինս. իսկ Սէթ և մայր նորա դարձեալ
եկին ուր անկեալ զնէր Ադամ հիւանդացեալ: Եւ
ասէ Ադամ ցԵւա. Ո՛վ Եւա, զի՛նչ գործեցեր դու
ընդ իս, զի ածեր ի վերայ իմ ցասումն մեծ, որ և

1. Բ. յաւելոււ Ժող. Դոմ. յորժամ

Յֆեցիւր զՅեռն Ժո և Թեբ Է

զԳղաթ և Յեբթ և յանցեալ:

2. Բ. լուսն զի:

3. Բ. Վաստատի:

4. Գ. չուսի իւր:

5. Բ. յաւելոււ աղաւթիւ Վա-
րստատի:

ցօճն. Տեսանե՞ս եթէ ո՛րչափ պատուոյ ¹ արժանի ե-
ղեւ մարդն յԱստուծոյ. իսկ մեք անարգեցաք. արդ
լուր ինձ, և եկ երթիցուք արտաքսել զնա ² ի դրախ-
տէն՝ յորմէ մեք արտաքսեցաք յաղագս նորա: Ասէ
օճն ցնա. Երկնչիմ գործել զայդ, զի մի բարկասցի
Տէր ի վերայ իմ: Ասէ ցնա սատանայ. Մի երկնչիւր
յաղագս այդորիկ, այլ դու միայն անօթ լեր ինձ,
և ես խօսեցայց բերանով քոյով ³ առ ի պատրել
զնոսա: Եւ առժամայն կախեալ ⁴ օճն անկանէր զպա-
րըսպաւ դրախտին. և իբրեւ ելանէին հրեշտակքն
յերկրպագութիւն Աստուծոյ ⁵, և յայնժամ սատա-
նայ ⁶ եղեալ ի կերպարանս հրեշտակի՝ երգէր ⁷
զերգս օրհնութեան: Եւ ես հայեցեալ տեսանէի զնա
ի պարսպի անդ ի կերպարանս ⁸ հրեշտակի. և նա
ձայն ⁹ տուեալ ասէ ցիս. Դո՞ւ ես Եւա: Եւ ես ա-
սեմ. Այո՛ ես իցեմ: Եւ ասէ ցիս. Զի՞նչ առնիցես ի
դրախտի այդր: Եւ ասեմ ցնա. Աստուած եդ զիս ¹⁰
սատ: Եւ զիմօրդ հրամայեաց ձեզ Աստուած ոչ ու-
տել յամենայն ծառոցդ որ ի դրախտիդ այդր են:
Եւ ասեմ ցնա. Ոչ այդպէս է, այլ յամենայնէ ուտեմք՝
բայց ¹¹ ի միոյ ծառոյ, որ է ի մէջ դրախտին, զոր
հրամայեաց մեզ Աստուած ոչ ուտել ի նմանէ, ասե-
լով ցմեզ. Եթէ ուտիցէք ի նմանէ մահու մեռանի-
ցիք: Յայնժամ ասէ ցիս օճն. Կենդանի է Աստուած,
վասն զի յոյժ տրամութիւն ունի ¹² անձն իմ վասն
ձեր, և ոչ կամիմ զտգիտանալդ ձեր. արդ առ և
կեր ի պտղոյ անտի, և յայնժամ ապա գիտասցես

1. Բ. փառաց. իսկ Գ. չունի ոչ

պատուոյ և ոչ փառաց:

2. Բ. զնա:

3. Բ. ասլ բան փ առ ի . . . .

զնա:

4. Բ. խնդիւն:

5. Բ. Տիւրն Աստուծոյ:

6. Բ. Բայր սատանայ լիւ. Գ. ևս

զնէ լիւ:

7. Բ. և ընդ հրեշտակ երգեր

լիւրդ օրհն . . . :

8. Գ. ի կերպ:

9. Բ. յայնժամ:

10. Բ. զիս:

11. Բ. Բայր փայն ի փայ:

12. Բ. և քն լիւ . . . :

զպատիւ ծառայդ : Եւ ես ասեմ ցնա . Երկնչիմ զի ¹ գուցէ բարկասցի Տէր ի վերայ մեր՝ որպէս և հրամայեաց մեզ : Եւ նա ասէ ցիս . Մի՛ երկնչիր, զի յորժամ ուտիցես ի նմանէ, բանայցեն աչք քոյ առ ի ճանաչել զբարի և զչար, քանզի գիտէր Աստուած, թէ յորժամ ուտիցէք ի նմանէ լինիք իբրեւ զԱստուած ² ճանաչել զբարի և զչար . և նախանձեալ ընդ ձեզ՝ վասն այնր ոչ ետ ձեզ հրաման ուտել ի դմանէ ³ . և արդ դու առեալ կերիցես ի պտղոյն, և տեսանիցես զփառս վեհագոյնս : Եւ իբրեւ լուայ զասացեալսն ի նմանէ՝ բացի զդուռն զրախտին և մտայ ⁴ ի գրախտն փափկութեան, քանզի արտաքոյ կայի յորժամ խօսեցաւ օձն ընդ իս : Իսկ նա ⁵ զհետ իմ մտեալ՝ ասէ ցիս . Եկ զինի իմ, ես՝ տաց քեզ ի պտղոյ անտի . և սկսաւ գնալ առաջի իմ և ես զհետ նորա : Եւ իբրեւ գնացաք առ ⁶ սոկաւիկ մի, դարձաւ յետս, և ասէ ցիս խաբէութեամբ . Ոչ տաց քեզ ի պտղոյն յայնմանէ ուտել՝ եթէ ոչ երդնուցուս ինձ, զի յորժամ ուտիցես դու՝ տացես և առն քո ուտել ի նմանէ : Եւ իմ ինչ ոչ իմանալով զպատրողական ⁷ բանս նորա, և ես ասեմ ցնա, եթէ Ոչ գիտեմ թէ որպէս երդնուցում քեզ, բայց զոր ինչ գիտեմ ասացից . և արդ երդնում քեզ յաթոռն տէրունական, և ի քերորէքն որ բարձեալ ունին գնա, և ի փայտն կենաց, զի յորժամ կերայց ես, և տաց առն իմում ⁸ : Եւ իբրեւ լուաւ զերդումն զոր երդուայ նմա՝ եկն նոյնժամայն մերձեցաւ ի ծառն, և առեալ ետ ինձ ի պտղոյ անտի զծնունդս չարութեան իւրոյ, այսինքն զցանկութիւն . քանզի ցանկութիւնն է առաջնորդ ամենայն մեղաց : Եւ կալեալ նորա զճղոյ ծառոյն գիտութեանն և

1. Բ և Գ. զի Ժ Կոմիտ :

2. Բ. զնա :

3. Գ. ի նմանէ :

4. Բ. Դրի :

5. Բ և Գ. նորա :

6. Բ. չունի առ :

7. Բ և Գ. յաւելուն Իմ Բեռնի :

8. Բ և Գ. յաւելուն «բղի» և «սոցիւրդ» :

խոնարհեցուցանէր յերկիր, ես¹ առեալ կերայ ի պըտ-
ղոյ անտի, և առժամայն բացան աչք իմ, և գիտացի
և ծանեայ թէ մերկ եմ յարդարութենէ յորմէ՝ զգեցեալ
ունէի, և լացի դառնապէս. և ասեմ² ցնա. Օձն,
զի՞ արարեր զայդ, ո՛վ³ ծնունդ չարութեան. զի պատ-
րեցեր և զրկեցեր զիս ի փառաց զոր ունէի: Լա-
ցի յոյժ վասն երգմանն զոր երգուայ նմա. իսկ նորա
զայս լուեալ՝ ելանէր ի դրախտէն⁴ և առժամայն
լինէր աներեւոյթ: Եւ ես խնդրէի տերեւս ինչ առ ի
ծածկել զմերկութիւն մարմնոյ իմոյ՝ և ոչ գտանէի,
քանզի ոչ դադարէին ի վերայ մարմնոյս⁵ տերեւ ծա-
ռոցն ամենեցուն, բայց միայն թզենային. զոր առեալ
սփածայ և ծածկեցի զմերկութիւն մարմնոյն իմոյ. և
ձայն տուեալ իմ հօր ձերում և ասեմ. Աղամ, ո՞ւր
ես՝ արի եկ առ իս՝ և⁶ ցուցից քեզ զիրա զարմանա-
լիս: Եւ իբրեւ եկն առ իս հայրդ ձեր, ասեմ ցնա
բանս անօրէնութեան՝ որք և արտաքսեցին զմեզ ի
փառաց անտի. և բացի զբերան իմ, զի սատանայ
տայր ինձ խօսել զբանս հայհոյութեան և զարհա-
մարհանաց. և ասեմ ցնա. Եկ տէր իմ Աղամ և
լուր բանից իմոց, և կերիցես ի ծառոյս յորմէ հրա-
մայեաց⁷ մեզ Աստուած չուտել ի նմանէ, դու կեր⁸
և լինիցիս Աստուած: Պատասխանի տուեալ⁹ հօրն
ձերում և ասէ ցիս. Երկնչիմ զի¹⁰ բարկացի Աս-
տուած ի վերայ իմ: Եւ ես ասեմ ցնա. Մի՛ երկնչիր,
զի յորժամ ուտիցես ի նմանէ՝ լինիցի քեզ ճանաչել
զբարի և զչար: Եւ նորա լուեալ պատրողական բա-
նից իմոյ՝ և ճաշակեաց ի պտղոյ անտի, և առժա-
մայն բացան աչք նորա՝ և ծանեաւ զմերկութիւն ան-
ձին իւրոյ. և ասէ ցիս. Ո՛վ կին դու, զի՞նչ գործե-

1. Բ. և Գ. իմ:

2. Բ. և Գ. ասեմ ցոյն, զի:

3. յԲ. չեք ո՛վ:

4. Գ. յաւելու անտի:

5. Բ. և Գ. մարմնոյ իմոյ:

6. Բ. և Ես:

7. Բ. պատուութեաց:

8. Բ. և Գ. չուտին քու ինք:

9. Բ. եւ հայր ինք:

10. Բ. Դ... Դր. Գ. զի Դ:

Հայրդ ձեր զմտաւ ատեալ զբանն իմ զոր ասացի նմա, թէ աներկիւղ պաշտօնացիք զքեզ առաջի Աստուծոյ. դարձաւ յիս և ասէ. Ընդէ՞ր գործեցեր դու զայս: Եւ ես ասեմ ցնա. Տէր, օձն պատրեաց զիս: Յայնժամ ասէ Տէր Աստուած ցՀայրն ձեր Աղամ. Փոխանակ զի արարեր դու զայդ և ոչ պաշտօնացիք զպատուիրանս իմ՝ և լուար ձայնի կնոջ քո. անիծեալ լիցի երկիր ի գործս քո, զի գործեսցես զդա և ոչ տացէ զօրու թիւնս իւր, այլ փուշ և տատասկ բուցցի քեզ, և քրտամբ երեսաց քոց կերիցես զհաց քո: Եւ դարձեալ ցօձն՝ ասէ ցնա. Փոխանակ զի գործեցեր քու զայդ՝ և եղեր անօթ չարութեան և պատրեցեր¹ զուղիդս սրտիւ, անիծեալ լիցիս դու յամենայն զազանաց և յանասնոց, և զրկեսցիս ի կերակրոյ քումմէ՝ յորմէ կերակրէիր. և հող կերիցես զամենայն աւուրս կենաց քոց, և ի վերայ պորտոյ և որովայնի քո գնասցես, և զրկեսցիս ի ձեռաց և յոտից քոց, և ոչ թողցի քեզ ունկն՝ և ոչ թեւք և ոչ այլ ինչ յանդամոց քոց՝ զոր ունիցիս. փոխանակ զի չար Հնարիւք քոյով պատրեալ խաբեցեր զդոսա, և արարեր արտաքոյ լինելոյ² սոցա ի դրախտէն փափկութեան: Եւ եղից զթշնամութիւն ի մէջ քո և ի մէջ կնոջդ, ի մէջ զաւակի քո և ի մէջ զաւակի դորա. նոքա սպասեսցեն քում գլխոյդ և դու սպասեսցես նոցա դարչապարացն՝³ մինչեւ յօրն դատաւտանին: Եւ դարձեալ Տէր ասէ ցիս. Փոխանակ զի լուար օձիդ այդ՝ միկ՝ արհամարհելով զպատուիրանս իմ. եղիցիս դու յաշխատութիւնս սնոտիս⁴ և ի ցաւս անբառնալիս. ծնցիս որդիս բազում տրտմութեամբ, և յերկունս քո նեղեսցիս, և ի կեանս քո և ի նեղութիւնս քո խոստովան լինիցիս և ասասցես, թէ Տէր, Տէր փլուկեա զիս այժմիկ, և այլ ոչ դարձայց ի նոյն՝ մեղան.

1. Աստ Բ և Գ. փոխանակ պար-
բեցիցի դնեն պարբեցի. և
յետոյ երեքեան ևս փոխանակ
պարբեցի դնեն պարբեցի:

2. Բ. լինել այժմ դրախտի:
3. Բ և Գ. քաղաքային:
4. Ե և Դ. չիք անդին:

չել ի մարմինս իմ. և այնպէս ի բանից քոց դատեցայց զքեզ՝ յաղագս թշնամութեանց զոր սերմանեաց ի քեզ թշնամին. և եղիցի դարձ քո առ այր քո և նա իշխեսցէ քեզ:

Եւ յետ այսորիկ հրաման ետ Տէր հրեշտակաց իւրոց¹ հանել զմեզ ի դրախտէն փափկութեան: Եւ իրեւ հանեալ տանէին զմեզ՝ ողբայաբ յոյժ և լայաբ դառնապէս. և ասէ հայրդ ձեր Ադամ. Թոյլ տուք ինձ սակաւիկ մի զի աղաչեցից զմարդասէրն Աստուած, զի թերեւս գթասցի ի վերայ իմ՝ զի ես միայն մեղայ. և² Թոյլ ետուն նմա հրեշտակքն որ³ հանէին զմեզ: Եւ գոչեաց Ադամ ողբալով ի ձայն մեծ և ասէ. Թող ինձ Տէր զյանցանսն իմ զոր ինչ գործեցի: Յայնժամ ասէ Տէր ցհրեշտակս⁴ իւր. Ընդէ՛ր թուղացուցէք չարտաքսելոյ⁵ զդոսա ի դրախտէդ. մի թէ ե՛ս ինձէն⁶ արարի՝ կամանիրաւութեամբ⁷ դատեցի զդոսա: Իսկ հրեշտակացն անկեալ ի վերայ երեսաց իւրեանց, և ասեն. Արդար ես դու Տէր և ուղիղ են դատաստանք քո. և դարձեալ Տէր յԱդամ և ասէ⁸. Ոչ թողից զքեզ յայսմ հետէ լինել⁹ ի դրախտի աստ: Պատասխանի տուեալ Ադամ և ասէ ցՏէր. Տէր իմ և Աստուած, աղաչեմ զքեզ¹⁰ պարգեւեա ինձ ի տընկոյն կենաց՝ զի ուտիցեմ ի նմանէ յառաջագոյն քան զելանելն իմ ի դրախտէն կենաց: Դարձեալ խօսեցաւ Աստուած ընդ¹¹ Ադամայ և ասէ. Այժմ ոչ առնուցուս ի դմանէ, քանզի հրամայեցաք քերովբէիցն¹² բոցեղէն սրովն պահել զճանապարհ կենաց, զի մի՛ ճաշակեսցես ի նմանէ և անմահ մնասցես ի

1. Գ. յաւելու ուրիշ:

2. Բ. և աղա:

3. Բ. և Գ. — ի հանելոյ զԿէ:

4. Բ. ընդ հրեշտակսն:

5. Բ. և Գ. չարտաքսել:

6. Բ. եւ Բն:

7. Բ. և Գ. անիրաւ:

8. Բ. և Գ. յաւելուն ցն:

9. Գ. յաւելու Կէ:

10. Բ. յաւելու Կէ:

11. Բ. ցԱդամ:

12. Բ. Երբեք:

յաւիտեան. այլ եղիցի ընդ քեզ մարտն քո¹ զոր սերմանեաց ի քեզ թշնամին, և յորժամ հրաժարեսցես դու ի դրախտէս և պահեսցես զանձն քո յամենայն չարութենէ, և զմտաւ ածիցես զմահ զկնի վախճանելոյ քո, ի լինել յարութեանն յարուցանելոյ² զքեզ, և յայնժամ տաց քեզ ի պտղոյն կենաց, և մնացես անմահ յաւիտեան: Եւ զայս ասացեալ Տէրն, հրաման ետ հրեշտակաց արտաքս³ հանել զմեզ ի դրախտէ անտի. և ապա հայրն ձեր Ադամ ելաց դառնապէս⁴ ի դրախտին առաջի հրեշտակացն: Եւ ասենցնա հրեշտակքն. Զի՞նչ կամիս զի արասցուք քեզ, Ադամ: Պատասխանի ետ⁵ և ասէ ցհրեշտակսն. Գիտեմ զի այժմ հանէք զիս, այլ թողացուցէք⁶ ինձ զի առից անուշահոտ ինչ ի դրախտէ աստի՝ զի յորժամ լինիցիմ արտաքս⁷ ի ամանէ և մատուցանեմ պտտարագ Աստուծոյ, և Տէր լուիցէ խնդրուածաց իմոց: Իսկ հրեշտակք մատուցեալք առ Տէր և ասեն. Ո՞րի⁸ Ո՞րի՝ որ թարգմանի թագաւոր յաւիտեանկան. և հրամայեաց տալ Ադամայ խունկս անուշահոտութեան ի դրախտէ անտի. և հրամայեաց Տէր Աստուած ածել զԱդամ առաջի իւր՝ զի առնուցու խունկս անուշահոտութեան, և զսերմանիս կերակրոց իւրեանց: Եւ թոյլ տուեալ հրեշտակացն. եկեալ Ադամ առաջի Տեառն, և Տէր Աստուած հրամայեաց տալ նմա չորք իրք, որ են այսոքիկ. կրակոն⁹ որ է զսփարան, և նարդոսն՝ որ է փայլասենի¹⁰, կալամոն՝ որ է եղէգն, և կինամոն՝ որ է դարսենի¹¹, և այլ բազում սերմանիս ի կերակուրս մեր: Իբրեւ զայն ամենայն առաք¹² ելաք ի դրախտէ անտի. և տեսանէաք եղեալ զմեզ

1. Բ. Դարթն քո:

2. Բ. յարուցանելի:

3. Բ. չունի արտաքս:

4. Բ. չունի դառնապէս:

5. Բ. Եւ Ադամ:

6. Բ. Թոյլ քոս քո:

7. Գ. արտաքս:

8. Բ. Ի՞նչ, Ի՞նչ:

9. Բ. Կրակոն որ է զսփարան:

10. Բ. Բալամոն:

11. Բ. Եւ Գ. Դարսենի:

12. Բ. Եւ Գ. արք:

յերկրիս յայսմիկ: Եւ արդ, որդեակք իմ, պատմեցի ձեզ կարգաւ¹ յաղագս ամենայնի և յաղագս խարդախութեան թշնամւոյն, եթէ ո՞րպէս խարէութեամբ արտաքսեաց զմեզ. իսկ դուք ահաւաղիկ զգոյշ լերուք զի մի և դուք զրկեսջիք ի փառացն Աստուծոյ:

Եւ զայս ամենայն պատուիրեաց Եւս որդւոց իւրոց, և Ադամ կայր առաջի նոցա եղեալ² ի ցաւս հիւանդութեան իւրում. իսկ Եւս և որդիք իւր սկսան լալ և ողբալ: Եւ յորժամ լռեցին, զարթեաւ³ Ադամ ի քնոյ իւրմէ՝ և ասէ ցնա Եւս. Ընդէ՞ր մեռանիս դու և ես կամ կենդանի, տէր իմ. և կամ քանի՞ ժամանակ գամ⁴ զհետ վախճանելոյդ քում՝ ծանո՞ ինձ զճշմարիտն: Ասէ Ադամ ցԵւս. Ոչ ինչ⁵ փոյթ է քեզ հարցանել վասն այդոցիկ, վասն զի մի յապաւիսցես դու գալ զկնի իմ, այլ հաւասար մեռանիցիմք ի միասին, և դիցեն զքեզ մերձ առ իս ի նմին տեղւոյ: Եւ յորժամ մեռանիցիմ ես ծածկեա զիս՝ և մի՞ զոք թողուցուս տեսանել զիս յորդւոց քոց, մինչեւ հրեշտակն հրամայեսցէ թէ զինչ պարտ իցէ առնել վասն իմ. քանզի ոչ անտես առնէ զիս Աստուած, այլ խնդրէ զանօթս իւր զոր ստեղծ: Եւ արդ յաւրուցեալ յաղօթս կացցես՝ մինչեւ ելանիցէ հոգի իմ ի ձեռն Տեառն իմոյ տուողին ինձ զսա. ո՞հ, քանզի ոչ գիտեմ թէ ո՞րպէս հանդիպեցայց ստեղծողին. մի՞ թէ բարկանայցէ՞ ի վերայ իմ. և կամ թէ դարձցի՞⁶ և ողորմեցի ինձ զթութեամբն իւրով: Յայնժամ յարուցեալ Եւս ելանէր արտաքս, և անկեալ ի վերայ երեսաց իւրոց յերկիր՝ լայր և ողբայր դառնապէս, և ասէր այսպէս. Մեղայ քեզ Աստուած, մեղայ քեզ, հայր ամենեցուն, մեղայ քեզ Տէր⁷, մեղայ քեզ մարդասէր, մեղայ սերոբէից քոց, մեղայ անշարժ աթոռոյ քոյ, մեղայ քեզ Տէր, մեղայ և սրբութեանն սրբոց քոց,

1. Գ. չունի խորհուրդ:

2. Բ. չունի երբեք:

3. Բ. զարթեալ:

4. Գ. իմ:

5. Բ. չեմ. Ինչ փոյթ:

6. Բ. դարձեալ ողորմեցի:

7. Բ. յաւելու թղայ և հրեշ-

տաւոց քոց:

մեղայ քեզ Տէր մեղայ յերկինս և առաջի քո Տէր . քանզի ամենայն մեղք և անօրէնութիւն յինէն սկըզբնաւորեցաւ յաշխարհս ¹ : Եւ իբրեւ զայս աղօթս մատուցանէր Եւա , եկն առ նա հրեշտակն Տեառն մարդկային տեսլեամբ՝ և յարուցեալ զնա ի գետնոյն՝ աւէ ցնա . Արի կաց կին դու յերկրպագութենէ քումմէ , զի ահա Ադամ այր քո փոխեցաւ ի մարմնոյ իւրմէ , և դու հայեաց և տես ² զի հոգի նորա համբառնայ յերկինս առ արարիչն իւր յանդիման լինել : Իսկ Եւա յարուցեալ , ձեռօքն իւրովք մաքրէր ³ զերեսս իւր ի բազում արտասուացն , և քանզի էին աջք նորա այտուցեալ ի լալոյն : Եւ համբարձեալ զաչս իւր յերկինս՝ տեսանէր կառս հրեղէնս ամբարձեալ ի չորից կենդանեաց հրեղինաց , զորոյ լեզու մարդկան ⁴ ոչ կարէ պատմել զվայելչութիւն փառաց նորա . և տանէին զհոգի նորա ի տեղին՝ յորում կայ ⁵ Ադամ մարմնովն , և հրեշտակք ⁶ առաջի կառացն . և իբրեւ մերձեցան յայն տեղին , եկաց կառքն հանդերձ քերոբէիւքն , և Ադամ ի վերայ նոցա , տեսանէր և բուրվառս ոսկիս , և երիս հովանոցս , և հրեշտակք ⁷ գնային խունկս աւուշս և բուրվառս առնուին , և երթային ⁸ փութանակի ի խորանն սուրբ , և բորբոքեալ զհուրն՝ արկանէին խունկս ⁹ ի բուրվառն , և ծուխ խնկոցն այնպէս ելանէր՝ որպէս թէ ծածկէր զհաստատութիւն երկնից . և խոնարհեալ երկիր պագանէին Աստուծոյ հրեշտակք ամենայն աղաղակելով և ասէին . Ելիայիլ ¹⁰ , որ թարգմանի , Տէր թագաւոր յաւիտենից թողու-

1. Բ. յինէն սկըզբնաւորեցան յաշխարհի :

2. Բ և Գ. Դիւ զոգի նորա ահա տեսնուի :

3. Բ. Դմբեր զարդաստան յերեսս անց իւրոց :

4. Բ և Գ. Դմբիւն որբանայ ան ի պարմել :

5. Գ. Իւր :

6. Բ. Կրեւտիւք երեսայն արան զի նորա խառն :

7. Բ. Կրեւտիւք զի Գայն անելու իւր . Գ. զի Բանայն .

8. Բ. յաւելու արան զի նորա :

9. Գ. զիւրան ի բարձրան :

10. Բ. Իլիւիլ :

մայ: Եւ ասէ ցնա Եւա. ո՛ւր իցէ լոյս նոցա, զիւրդ մթացեալ¹ երեւին: Պատասխանի ետ Սէթ և ասէ. Ոչ եթէ ի բաց եղեալ է լոյսն ի նոցանէ, այլ ոչ երեւի լոյս նոցա առաջի Հօրն լուսոյ, վասն զի ծածկի պայծառութիւն նոցա ի փառաց և ի մեծապայծառութենէ² յերեսաց Հօրն Աստուծոյ³:

Իբրեւ զայս խօսէր⁴ Սէթ ընդ մայրն իւր Եւա՝ յանկարծակի մի ոմն ի հրեշտակացն Հնչեաց⁵ զփողն, և առժամայն յարեան հրեշտակք ամենայն՝ որք անկեալ զնէին⁶ ի վերայ երեսաց իւրեանց առաջի Աստուծոյ. և գոչէին մեծաձայն⁷ Հնչմամբ և ասէին. Օրհնեալ են փառք Տեառն յարարածոց իւրոց, վասն զի ողորմեցաւ ստեղծուածոյ ձեռաց իւրոց՝ Աղամայ: Եւ զայս իբրեւ աղաղակեցին հրեշտակք, եկն մի ոմն ի վեցթեւեան սրովբէիցն, և յափշտակեաց զԱդամ և տարաւ զնա ի ծովն անձեռագործ, և լուաց զնա երիցս անգամ, և դարձեալ երբեք և եղ զնա առաջի Աստուծոյ. և արարեալ նորա ժամս երիս⁸ անկեալ ի վերայ երեսաց իւրոց յերկիր: Իսկ յետ այսորիկ արձակեալ զձեռն իւր որ Հայրն է ամենեցուն՝ որ կայր նստեալ ի վերայ աթոռոյ իւրոյ, և առեալ զԱդամ ետ զնա ի ձեռն Միքայելի հրեշտակապետին, ասելով ցնա. Տար զդա յերկրորդ յերկինս, Հանգո՛մինչեւ յօրն մեծի նորոգման. զի⁹ կամիմ առնել զփրկութիւն յերկրի՝ յաղագս Ադամայ և ամենայն ծննդոց իւրոց:

Յայնժամ առեալ զԱդամ Միքայել հրեշտակապետն և տարեալ Հանգոյց¹⁰ զնա. ուր հրամայեաց նմա Աստուծո. և ամենայն հրեշտակքն երգէին զօրհնաբանութիւնս և զերգս հրեշտակականս. զարմանային ընդ

1. Գ. մնացեալ:

2. Բ. և ի պայծառութենէ
Հօրն:

5. Գ. լուսոյ:

4. Բ. եւ ի Սէթ ցոյցէ:

5. Բ. հնչեցոյց:

6. Բ. և Գ. իւրն:

7. Բ. և Գ. հնչմամբ Գոյն է
յայն ահաւոր. որ և:

8. Ամենեքեան զնեն երկոյս:

9. Բ. և Գ. զր:

10. Բ. և Գ. հանգուցաներ:

մարդասիրութիւնն Աստուծոյ և ընդ¹ առնել զթողութիւն Ադամայ: Իսկ յետ անչափ խնդութեանս որ լինէր վասն² Ադամայ, խօսեցաւ Միքայէլ հրեշտակապետն ցՀայրն լուսոյ վասն³ Ադամայ. և ասէ. Տէր, ժողովեցին հրեշտակք ամենայն առաջի Աստուծոյ, իւրաքանչիւր ոք ըստ կարգի իւրում: Եւ ժողովեցան ամենեքեան. ոմանք զբուրվառս ի ձեռն⁴ ունելով, և ոմանք քնարս և փողս հնչէին⁵: Եւ ահա Տէրն համբարձաւ⁶ փառօք ի վերայ չորից հողմոց, և սերովբէք բուռն հարեալ ունէին գհողմոց, և հրեշտակք յերկնից իջանէին⁷, և գային առաջի նորա ամենեքեան, և իջանէին յերկիր ի տեղւոջն յայնմիկ, յորում կայր անկեալ մարմին Ադամայ. և անտի երթեալ Տէրն մտանէր ի դրախտն⁸ երկնաւոր զօրօքն: Յայնժամ տունկք և ծառք⁹ ծաղկեալ պտղաբերէին առ հասարակ, և բուրէր անուշահոտութիւն. մինչեւ ամենեցուն որ ծնեալ էին յԱդամայ, թմբրեալք լինէին, և ի քուն ննջէին ի բուրմանէ անուշահոտ ծաղկանց դրախտին. բայց միայն Սէթ¹⁰ որ ոչ թմբրեցաւ. քանզի Տէր կամեցաւ ցուցանել նմա զքանչելիան զոր գործելոց էր: Իսկ Տէր Աստուած նայեցեալ տեսանէր զմարմինն Ադամայ այնպէս յերկիր անկեալ, տրտմեալ լինէր յոյժ՝ մարդասիրութեամբն իւրով, և ասէ. Ո՛վ Ադամ. ընդէ՞ր գործեցեր զայդ, զի թէ պահեալ էիր զպատուիրանս զոր ետու քեզ, ոչ ուրախ լինէին այնոքիկ՝ որք ածին քեզ ի տեղիդ յայդմիկ. բայց այժմ ասեմ քեզ, զի յորժամ փրկութիւն իմ յայտնեսցի աշխարհի, զու-

1. Ա և Գ. ունէին այսպէս. և զնոսանել է թողութեան Ադամայ. իսկ մեք եղաք ըստ Բ. օրինակին:	6. Բ. Եւ ա՛մբարձաւ յերկնս ի վերայ:
2. Բ. չունի վռն:	7. Բ. Իջեալ եին առաջի նորա, և գային առնելով:
3. Բ. չունի վռն Ադամայ:	8. Բ. յաւելու հանդերձ:
4. Բ. սանկել է յիւսն իւրեանց:	9. Բ. յաւելու դրո՛ւթին:
5. Բ և Գ. չունին հնչիւն:	10. Բ և Գ. ի Սէթայ,

րախուծիւն նոցա դարձուցից ի տրտմութիւն, իսկ
զտրտմութիւն քո դարձուցից յուրախութիւն : Զի
զքեզ դարձուցանեմ յառաջին փառան քո, և նստու-
ցանեմ զքեզ յաթոռ պատրողին քո. և նա եկեացէ
յայդմ տեղիդ՝ յորում դու կաս անկեալ՝¹ այժմիկ .
և տեսանելով զքեզ վերագոյն եղեալ քան զինքն, և
ապա դատապարտեալ² տեսանէ զինքն և զամենայն
կամարարս իւր . յայնժամ առաքեմ զնոսա ի գեհնն
հրոյ՝ և զարհուրեցին յոյժ, և տրտմիցի ի տեսա-
նելն զքեզ նստեալ ի յաթոռ նորա :

Եւ իբրեւ խօսեցաւ Աստուած զբանս զայս ընդ՝³ Ադա-
մայ, դարձեալ Աստուած ասէ ցհրեշտակապետն Միքա-
յէլ . Երթ յարքայութիւն որ է յերկինս, և աուցես ան-
տի երիս պաստառակալս ի սպիտակս և ծիրանիս, և
բերցես այսր . և նա⁴ երթեալ կատարէ զհրամա-
յեալսն ի Տեառնէ : Եւ հրամայեաց Աստուած Մի-
քայելի հրեշտակապետին⁵ պատել զմարմինն Ադա-
մայ, ասելով այսպէս . Սփռեցէք զպաստառակալսդ
զայդոսիկ և պատեցէք զդա, և բերջիք յիւղոյն օծման
անուշահոտութեանն, և արկջիք ի վերայ դորա . և ա-
րարին հրեշտակապետքն Միքայէլ՝⁶ և Ուրիէլ որպէս
հրամայեաց նոցա Տէր : Եւ իբրեւ պատեցին զմար-
մինն Ադամայ, հրամայեաց Աստուած ածել զմարմինն
Աբելի արդարոյ, և նոքա բերին⁷ և եդին առաջի
Աստուծոյ . և հրամայեաց Աստուած բերել⁸ պաստա-
ռակալս՝ և պատել զմարմին Հաբելի արդարոյ . վասն
զի ոչ էր պատեալ յումեքէ մարմինն նորա՝ յօրէ

1. Բ. չունի անկեալ :

2. Բ և Գ. արարողարարիւ թո՛ւ և
ափեայն խմբարտ իւր, և
առաքին ի հօրն փեհեթն (Գ.
ի փեհեթ հրոյ և զափեթն) և
տեսանելով զքեզ նստեալ :

5. Բ և Գ. զԱդամ, արքայեալ ա-
սի :

4. Բ և Գ. նորա... խորհրդ :

5. Բ. յաւելու և Գ. Բրեթելի
հրեշտակապետն և Ուրիէլի
հրեշտակապետն :

6. Բ. չունի Միքայել և Ու-
րիէլ :

7. Բ. Բերեալ :

8. Բ և Գ. յաւելուն պիտի :

յօրմէ ¹ ետպան զնա եղբայր նորա Կային. քանզի և ինքն իսկ Կային կամեցաւ պահել զնա՝ և ոչ կարաց. զի երկիր ոչ ընդունէր զմարմինն նորա. այլ լինէր ձայն գոչման ² առ նա. եթէ. Ոչ կամիմ ընդունել զմարմին ³ ումեք, յառաջ քան զմարմինն նախաստեղծին, որ առաւն յինէն. և առեալ հրեշտակն ⁴ զմարմինն Հարսելի և եղ ի վերայ վիմի միոյ՝ մինչեւ թաղեցին զմարմինն Ադամայ, իսկ Տէր Աստուած հրամայեաց հրեշտակացն ⁵ բաժնալ զմարմինն նոցա և տանել ի կողմանս դրախտին՝ ի տեղւոջն յայնմիկ, յորում առեալ էր զհողն Աստուած, և առեղծեալ զԱդամ. և հրաման ետ հատանել զերկիրն՝ և թաղել զնոսա ի միասին: Եւ հրաման ետ Տէր եօթանց սրբոց ⁶ հրեշտակապետացն, զի երթեալ բերցեն յարքայութենէ անտի անուշահոտութիւնս բազում. և երթեալ հրեշտակապետաց բերին որպէս հրամայեաց Տէր, և եղին զանուշահոտան ի տեղւոջն՝ յորում հրամայեաց իջաջանել զմարմինն նոցա: Եւ ապա առեալ զմարմինն երկոցունցն, և եղին ի տեղւոջն՝ յորում հատին զգերեզմանն, և ծածկեցին հողով. և ձայն ետ Տէր Աստուած մարմնոյն Ադամայ, և ասէ. Ադամ, Ադամ: Իսկ նորա ձայն տուեալ ասէ. Ահաւասիկ եմ Տէր: Եւ ասէ Տէր. Յառաջագոյն ասացի քեզ՝ թէ հող էիր և ի հող դարձցիս. իսկ այժմ ⁷ աւետարանեմ քեզ զգորութիւն ⁸ իմ, և բնդ ամենայն արդ որդւոց մարդկան՝ որք են ի ծննդոց քոց: Իբրեւ ասաց զայս, արար Տէր Աստուած նշան եռանկիւնի, և այնու կնքեաց զգերեզմանս նոցա, զի մի օք մերձեցի ան-

1. Բ. յորում:

Եթէ ի վերայ:

2. Գ. յառեւու յերկր:

3. Բ. յառեւու յերդարեւոյ ծառ:

5. Ա և Գ. օրինակք ունէին

նոյ նոցա:

զմարմինն նախաստեղծին՝ որ առնալն յինէն. իսկ մեք ուղղեցաք ըստ Բ. օրինակին:

6. ՄԲ. չէր. որքոց:

7. Յօրենսկոյ յոյժ էր՝ մեք ուղղեցաք այժմ:

4. Բ. ուղղապէս զնէ և առեալ

8. Բ. շարունակեալ և:

հրեւոյստայն զմարմին ԱԲԵԼԻ և

դրր զաւուրս վեց՝ մինչեւ դարձցի հող ուստի առաւ :

Եւ իբրեւ կատարեաց զայս ամենայն, համբարձաւ փառօք Տէրն մեր յերկինս : Իսկ Եւա ոչ իմացեալ եթէ ¹ ո՛ր եղաւ մարմին նորա՝ լի լինէր տրտմութեամբ մեծաւ, և լայր դառնապէս յաղազս մահուան նորա, և դարձեալ յաղազս ոչ գիտելոյ զմարմին նորա, եթէ զինչ եղեւ. քանզի որպէս ասացաք յառաջագոյն՝ թէ ամենեքի նթմբեալք էին հանդերձ Եւայիւ ի ժամուն յայնմիկ՝ յորում ² էջ Տէրն ի դրախտն վայելչութեան՝ յաղազս մարմնոյն Ադամայ և արդեղեն հրաչքս այս ամենայն, և ոչ ոք գիտաց ի նոցանէ՝ բայց միայն Սէթ որդի նոցա :

Իսկ յետ այսորիկ իբրեւ եհաս ժամ ³ վախճանի Եւայի, յարուցեալ իսկ ինքնին եկաց յաղօթս արտասուօք, և ասէ. Տէր Աստուած ամենայն բնութեանց ⁴, արարիչ ամենայն արարածոց, մի՛ որոշեր զիս ի մարմնոյ ծառայի քո Ադամայ, քանզի դու իսկ առեր զիս ի մարմնոյն Ադամայ և յոսկերաց նորա՝ և ստեղծեր ⁵. աղաչեմ զքեզ արա արժանի զիս զանարժանս, և զմեղուցեալ մարմին աղախնոյ քոյ՝ ոչ որոշել ի մարմնոյ Ադամայ, որպէս յառաջագոյն էի ի դրախտի անդ ընդ նմա. քանզի և յանցանելն մեր զպատուիրանաւ քո՝ ոչ բաժանեցաք ի միմեանց ⁶ :

Եւ իբրեւ կատարեաց զաղօթս զայս՝ հայեցաւ յերկինս և բախեաց զկուրծսն իւր՝ և ասէ. Ո՛վ Տէր իմ և Աստուածդ ամենեցուն, ընկալ զողբի իմ խաղաղութեամբ. և զայս ասացեալ ննջեաց՝ աւանդելով զհոգին իւր ի ձեռս հրեշտակաց : Իսկ յետ այսորիկ Միքայէլ հրեշտակապետն՝ հանդերձ երեք հրեշտակապետօքն. բարձեալ զմարմինն Եւայի, և տա-

1. Բ. յաւելու թի զիւ էլէ Աբամայ և իմ թի :

2. Բ. յորժամ :

3. Բ. ժամանակ :

4. Բ. բնութեանց արարածոց :

5. Բ. որովհետեւ զիս զանարժանս և Բ. և Բ. :

6. Բ. յաւելու նշանիւ և այլն Տէր Աստուած Բ. Բ. որովհետեւ զիս և Բ. Բ. :

րեալ թաղեցին ի տեղւոջն՝ յորում կայր մարմինն Ադամայ և Աբելի արդարոյ: Յետ այսորիկ ձայն ետ Միքայէլ Հրեշտակապետն առ Սէթ և ասէ. Այսպէս¹ թաղեցես զամենայն մարդ վաղճանեալ, մինչեւ յօր միւսանգամ զալստեանն և յարութեանն. և այսպէս եղեալ զօրէնս ասէ, ցնա. Յեօթներորդումն աւուր Հանգիցես և ուրախ լինիցիս ի նմա, զի յայսմ աւուր Աստուած և ամենայն Հրեշտակք նորա ուրախ լինիցիմք Հանդերձ² ամենայն հոգօք արդարոց՝ որք իցեն վերայ երկրի: Եւ զայս իբրեւ ասաց Միքայէլ Հրեշտակապետն ցՍէթ, և առժամայն Համբարձաւ յերկինս, Հանդերձ երեք Հրեշտակապետօքն, գոհաբանելով և փառաւորելով զԱստուած. և երգէին զերգս ասելով. Ալէլուիա, ալէլուիա, ալէլուիա, սուրբ, սուրբ, սուրբ, Տէր զօրութեանց:

1. Բ. յաւելու պատբաւ:

2. Բ. հանդերձ սաբաթաօրէն ափնաբ հրեշտակաց արդարոց:

ՉԳԻՐՍ արարածոց հաստատեաց Մովսէս, ոչ ինչ յիշէ զմահուանն Ադամայ՝ այլ սակաւ, թէ եկաց Ադամ ինն հարիւր տմ. ի պատմութիւնն Յունաց մնացորդացն գտեալ այսպէս գրեալ վասն նախաստեղծիցն:

Յետ մախանացն և չարին, ելեալ Ադամ բնակի յանդիման դրախտին, և լալով ոչ ինչ ճաշակեալ կերակուր հինգ օր, մինչ ի գալն հրեշտակին. և մխիթարեալ զնոսա և ցուցանէ նմա զգործս աշխատութեան, և բերէ նմա հրեշտակն զգործիս դարբնութեան, զուներիս և զկռանն, և գործակից լինելով ուսուցանէ հրամանաւն Աստուծոյ. զոր և յետոյ Թորբլ ի թողանց Ադամայ եղեւ դարբին ճարտար՝ երկաթի և պղնձոյ, և ոչ եւս եկաց հանճարեղ որպէս զԹորբլ: Եւ յետ այնորիկ մերձեցաւ առ Եւա, և յղացաւ Եւա և ծնաւ յոյժ տառապանօք՝ զԿային և զդուստր Կայինան, որ Թարգմանի նախանձ. այսինքն է, նախանձ բանսարկուին հասոյց ինձ զայս. և յետ այնորիկ ծնանի զԱբել որ Թարգմանի սուգ, և դուստր մի անուն Եմա: Եւ յետ այնորիկ ծնանի զՍէթ, որ Թարգմանի մխիթար, վասն մահուանն Աբելի, դուստր մի Եսթերա: Եւ առնու Սէթ զչնորհս Հաբելայ և լինի

հովիւ խաշանց: Եւ զուարճանայր Ագամ ընդ Սէթ
և սիրէր զնա:

Եւ եղեւ Ագամ իննհարիւր տմաց. և Սեթայ ծնան
ուստերք և դստերք և անէին. և յաւուր միում էր
Եւա ի տուն որդւոյն իւրոյ Սեթայ. և հարցանէր
Սէթ ցմայրն իւր Եւա զպատճառս մեղացն որ ելին
ի գրախտէն. և պատմէր ըստ կարգի: Եւ երգուաւ
Սէթ յԱստուած՝ ոչ ճաշակել պտուղ զամենայն աւաւս
կենաց իւրոց. և իբրեւ դադարեցին ի խօսիցն ննջե-
ցին և տեսանէին յերազին՝ զԱգամ իբրեւ զլոյս, որպէս
զառաջին որ ի գրախտն էին, բայց որպէս տխուր. և
տաննն զնա ի տանէն որպէս բռնութեամբ. և երթայր
Եւա յերազին զվնի, տեսանել թէ ո՛ւր տանիցին զԱ-
գամ: Եւ հաննն զնա ի բարձր լուսեղէն տաճար, և
անդ նստին աթոռով ի բարձր լուսեղէն գահոյս՝ արք
երեք լուսեղէնք, և շուրջ զաթոռոյն սպասաւորք բա-
զումք, երիտասարդք ի հանդերձս փայլունս. և անին
զԱգամ մօտ ի գուռն տաճարին, և գարձեալ փութով
չրջեցուցին, և ի բաց վարեցին որպէս բռնութեամբ.
և զնաց Ագամ տխուր. յանկարծակի յարեաւ մինն
ի յերից արանցն, որ նստէին յաթոռն՝ և բարե-
խօսէր առ ընկերսն: Եւ առեալ երիցն իբր գաղտ
խորհուրդ յայլոց սպասաւորացն ի ծածուկ. և էջ
այրն որ յարեաւ յաթոռոյն, և զայ փութով զհետ Ա-
գամայ, և գտանէ զԱգամ մօտ առ Եւա իբրեւ տըր-
տում, և առեալ զձեռացն, կոչէր զնա. և տանի անէ
ի տաճարն և նստուցանէ յաթոռ. և խօսէր ցնա քաղ-
ցրութեամբ և զուարճանայր Եւա, և երթայր զհետ
Ագամայ տեսանել թէ զինչ կամիցին առնել զնա:

Իսկ Սէթ որդի նորա զարթուցեալ տեսանէ զմայրն
զի դողայր ընդ քուն, և խթեալ ի նա զարթոյց, և
յարուցեալ դողմամբ Եւա՝ պատմէ որդւոյ իւրոյ զտե-
սին: Եւ առաւօտուն յարուցեալ զան Եւա և Սէթ առ
Ագամ և գտանն զնա հիւանդ ի մահիճս. և նստան
շուրջ զնովաւ, և ժողովեցան ազգն ամենայն և պատմե-
ցին նմա զնոյն տեսիլն Եւայի. և պատմեաց և Սէթ
զիւրեանցն և սկսան լալ. և աղաչեաց Ագամ զԱստուած

մի թողուր զիս միայն. այլ որպէս ի միասին ելաք ի դրախտէն, ի միասին մեռցուք: Եւ եդ պատուէր որդւոյ իւրում Սեթայ և հանգեաւ Ադամ. և լացին զնա Եւա և Սէթ և որդիքն ամենայն: Եւ յերրորդ պահու աւուրն թմրեցաւ Եւա ի տրտմութենէն. և եդ զգլուխ իւր ի վերայ Ադամայ և եհան զոգին. և անկեալ Սէթ ի վերայ մօր իւրոյ՝ գիրկս էարկ զպարանոցաւն. Զի՞ է քեզ մայր իմ, և ետես թէ մեռաւ, անկեալ ի վերայ երեսաց իւրոց լայր դառնապէս. և դուստրն Եմա կտրեաց զհերս իւր ի վերայ մօրն, և լացին զօրն ողջոյն և յերեկունն և գիշերն: Եւ ի մէջ գիշերին տեսանեն զԱդամ և զԵւա ի մութ տան ի սուգ. և ահա տեսանէր կին մի գեղեցիկ, և ունէր մանուկ փոքրիկ ի գիրկն, և մտանէ առ Եւա, և նա մօտ առ նմա. և յանկարծակի լոյս փայլեաց ի մանկանէն և ելից զամենայն տունն:

Եւ ընկալեալ Եւա զտղայն ի գիրկս իւր՝ լայր դառնապէս և զուարճանայր. և յարուցեալ Եմա, յարուցեալ և Սէթ, և պատմեցին միմեանց զտեսիլն, և ուրախացեալ մխիթարեցան: Եւ յառաջին պահու աւուրն երեւի հրեշտակ Աստուծոյ յայտնապէս, և հրամայէ բանալ զերկիր և դնել զԱդամ և զԵւա. և արարին այնպէս. և եդաւ Ադամ ի գերեզմանին. մինչեւ ընկալաւ Նոյ հրաման ի հրեշտակէն, որ եցոյց բանալ տեղին և առնուլ ի տապանն զոսկերսն Ադամայ և Եւայի:

ԿՏԱԿՔ ՆԱՀԱՊԵՏԱՑ

ԿՏԱԿ ՌՈՒԲԵՆԻՒ

ԲԱՄԱՆ Կտակի Ռուբենի, զոր² պատուել-
բեայ որդւոց իւրոց զկնի երկրորդ ամին³
վախճանելոյն Յովսեփայ, մինչդեռ էր ի հիւանդու-
թեան: Ժողովեցան որդիք նորա և որդիք որդւոց
նորա⁴ տեսանել զնա. և նա յարուցեալ նստաւ և ա-
սէ ցնոսա. Որդեակք իմ, ես ահաւասիկ մեռանիմ և
զնամ զկնի հարցն⁵ իմոց: Եւ տեսեալ զՅուդա և
զԳադ և զԱսեր զեղբարս իւր, և⁶ ասէ ցնոսա.
Յարուցէք զիս եղբարք իմ, զի ասացից ցեղբարս⁷ իմ
և ցորդիս իմ՝ զոր⁸ ինչ ունիմ ի ծածուկ ի սրտի ի-
մում. վասն զի նուազեալ⁹ եմ ես արդ յայսմ հետէ,

1. Բն. չուռի. Ա. Գիւր և Դուր Գաւ, Գաւ և Գաւ Գաւ և Գաւ Գաւ:	2. Ա. և Բ. Գաւ և Գաւ Գաւ և Գաւ Գաւ և Գաւ Գաւ:
3. Գաւ և Գաւ Գաւ և Գաւ Գաւ և Գաւ Գաւ և Գաւ Գաւ:	4. Ա. և Բ. Գաւ և Գաւ Գաւ և Գաւ Գաւ և Գաւ Գաւ:
5. Ա. և Բ. Գաւ և Գաւ Գաւ և Գաւ Գաւ և Գաւ Գաւ:	6. Ա. և Բ. Գաւ և Գաւ Գաւ և Գաւ Գաւ և Գաւ Գաւ:
7. Ա. և Բ. Գաւ և Գաւ Գաւ և Գաւ Գաւ և Գաւ Գաւ:	8. Ա. և Բ. Գաւ և Գաւ Գաւ և Գաւ Գաւ և Գաւ Գաւ:
9. Ա. և Բ. Գաւ և Գաւ Գաւ և Գաւ Գաւ և Գաւ Գաւ:	

ազահութեան շունչն յորովայնին է. երրորդն, կռուողութեան շունչն ի լերդին¹ և ի լեղևոյն է. չորրորդ, շունչն հաճողութեան ի մեքենագործութեանն գեղեցիկ երեւեսցի. հինգերորդ, շունչն ամբարտաւանութեան², զի պարծեցեալ մեծամեծս խորհեսցի³. վեցերորդն, շունչն խստաբանութեան, ի կորըստեան⁴ և ի նախանձու ստեղծաբանել⁵ և թաքուցանել գործս յազդականաց⁶ և յընտանեաց իւրոց. եւթներորդ, շունչն ապիրատութեան, յորմէ գողութիւն և զրկումն, զի արասցէ հեշտութիւն սրտից նոցա. վասն զի ապիրատութիւն գործակից լինի ամենայն շնչոցն ի տուր և յառնս: Եւ ի վերայ այսր ամենայնի ընդ շունչն ութերորդ այլ շունչն ժողովեալ⁷ է, որ է մոլորութեան⁸ և երեւութից. և այսպէս կորնչի⁹ ամենայն երիտասարդութիւն: Վասն զի խաւարեալ զմիտսն¹⁰ ի ճշմարտութենէն՝ և ոչ իմացեալ զօրէնսն¹¹ Աստուծոյ, և¹² ոչ լուեալ խրատու հարցն¹³ իւրոց, զոր օրինակ և ես մոլորեցայ ի մանկութեան իմում:

Եւ այժմ, որդեակք իմ, զճշմարտութիւն սիրեցէք, և նա եղիցի ձեզ պահապան. և արդ¹⁴ ուսուցանեմ ձեզ լուարուք Ռուբենի հօր ձերոյ, և մի հայիք յերեսս¹⁵ կանանց, և մի խորհրդակից լինիք ընդ առնականայս¹⁶, և մի զննէք զգեղս¹⁷ և զգործս, զի ե-

1. Ա. Երբեք և. Բ. Երբեք, և միասին գնին Երբեք է:

2. Բ. Երբեք ամենաբան է:

3. Բ. Երբեք ցի:

4. Բ. և խորհրդեան և նախանձու:

5. Ա. Բ. Գ. և Դ. Երբեք Երբեք Երբեք:

6. Ա. և Բ. Երբեք (Երբեք Երբեք է Երբեք):

7. Ա. Երբեք Բ. Երբեք:

8. Բ. Երբեք Երբեք Երբեք Երբեք:

9. Ուղեցեալ ըստ Ա. Բ. և Գ.

զի բնագործն գնէր Երբեք:

10. Գ. Երբեք.

11. Գ. Երբեք Տեղեք:

12. Գ. և Դ. և ոչ Երբեք Երբեք:

13. Ա. և Բ. Երբեք Երբեք:

14. Բ. Գ. և Դ. և ամենաբանեմ.

Երբեք Ա. Երբեք է:

15. Ա. Բ. և Դ. է Երբեք Երբեք.

16. Գ. Երբեք Երբեք Երբեք:

17. Ա. Բ. Գ. և Դ. Երբեք Երբեք:

զրգոեցան, և առնէին խորհրդովք¹ զգործն՝ և կերպարանէին ի նմանութիւն մարդկան, և ի մերձեանալ² արանց նոցա, երեւէին ընդ նոսա. և նոցա ցանկացեալ մտօք երեւութիցն նոցա, ծնանէին զհսկայան. վասն զի երեւէին նոցա զուարթունք³ որպէս թէ հասանէին յերկինս:

Արդ պահեցէք զձեզ ի պոռնկութենէ. և եթէ կամիք սուրբ լինել մտօք՝ պահեցէք զզգայութիւնս⁴ ձեր յամենայն իզաց. և նոցա պատուէր տուք մի՛ մերկանալ⁵ արանց իւրեանց՝ զի և նոքա յստակ լինիցին⁶ մտօք. վասն փութապէս⁷ պատահմանցն՝ թէպէտ և չգործիցի ամբարշտութիւնն՝ սակայն նոցա է ախտ պիղծ⁸ և ձեզ⁹ թշնամանք մեծ: Վասն զի պոռնկութիւն և ոչ մի ինչ¹⁰ բարեպաշտութիւն ունի յինքեան¹¹. և ամենայն նախանձ բնակեալ է ի ցանկութիւն¹² նորա. վասն¹³ այսորիկ և դուք նախանձեցարուք և ի խնդիր լերուք բարձրանալ քան ըզնոսա: Այլ թէպէտ և խնդրիցէք՝ ոչ կարիցէք¹⁴ քան զնոսա. վասն զի Աստուած արար ընտրութիւն ի մէջ նոցա և Ղեւեայ, զի¹⁵ նա ծանուցանէ զօրէնս Տեառն. ետ Տէր զիշխանութիւնն և զկնի նորա Յուդայի և ինձ և Դանայ և Յովսեփայ՝ զկնի նոցա իշխանս: Վասն¹⁶ այսորիկ հրաման տամ ձեզ լսել

1. Բ և Գ. Խորհրդովք. Բ. ըզ-
բործն:

2. Բն և Ա. և Բարձրանալ:

3. Գ և Դ. զուարթունքն:

4. Ա և Բ. զանձնս յիւր և
զպտուէ... Իսկ Գ և Դ. զպտու-
էն յիւր:

5. Ա և Բ. Բերի բանալ:

6. Ա. Բ. Գ և Դ. լինցին:

7. Բ. Ի փութապէս:

8. Ա. Բ. Գ և Դ. Բիւր:

9. Ա և Բ. Բիւր. Իսկ Գ. և
յիւր թշնաման:

10. Ե և Դ. և Բ. և Գ. պակասէ բառս
ինչ:

11. Բ. յինքեան:

12. Ա. Բ. Գ և Դ. Ի ցանկու-
թիւնս նոցա.

13. Ա. Բ. Գ և Դ. յազատ:

14. Ա. Ի բարձրութ. Բ. Ի բարձրութ:

15. Ե և Դ. և Բ. և Գ. պակա-
սին զի նա ծանուցանէ զօրէնս
Տեառն:

16. Ա. և յազատ. Իսկ Բ. Գ
և Դ. յազատ:

Ղեւեայ, զի նա ծանուցանէ ¹ և կատարեացէ ի դա-
տաստանս և յիրաւունս, և ողջակէզս մատուցէ վասն
ամենայն Իսրայելի. մինչեւ ի վախճան ժամանա-
կաց քահանայանալ ուխտին ² Քրիստոսի՝ զոր ասաց
Տէրն:

Երդմեցուցանեմ զձեզ յԱստուածն երկնից՝ զի
զնայցէք ճշմարտութեամբ իւրաքանչիւր ոք ³ ընդ ըն-
կերի իւրում. սէր ունիցիք ընդ եղբարս ձեր. և առ ⁴
Ղեւի մերձեցարուք խոնարհ սրտիւ ⁵, զի ընկալիք
օրհնութիւն ի բերանոյ նորա ⁶. վասն զի ⁷ նա օրհ-
նեցէ զԻսրայէլ և զՅուդա. զի նովաւ ընտրեաց Տէր
Թագաւորել ամենայն ժողովրդեանն. և երկիր պազ-
լիք զաւակի նորա, զի վասն ձեր մեռցին ի պատերազ-
մունս յերեւելիս և յաներեւոյթս, և եղիցին ի միջի
ձերում՝ Թագաւորք յաւիտենականք:

Եւ վախճանեցաւ Ռուբէն՝ պատուիրան թողեալ
զայս որդւոց իւրոց. և եղին զնա ի տապանի յՅգիպ-
տոս ⁸, ի ժամանակին ⁹ յորում հանին զնա յերկրէն
Եգիպտացոց. և Թաղեցին զնա յայրին կրկնում ուր
էին հարքն իւրեանց:

1. Ա. Բ. և Վ. նա ծանուցանէ 3. Ա. և Բ. որդիւն:

Երեւն Տէրն. Իսկ Գ. և Դ.

Երեւն Տէրն:

6. Բ. նոցա... նոքա օրհնեցին:

7. Գ. Վ:

2. Ա. որդիւն զոր ասաց նա
Տէր:

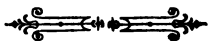
8. Ա. Բ. Գ. և Դ. չունին յԵ-
գիպտոս:

5. Ա. Բ. և Գ. չունին ոք:

9. Ա. Բ. Գ. և Դ. ի ժամանակին:

4. Բ. որդիւն Ղեւայ:

յորն:

ԿՏԱԿ ՇՄԱԻՈՆԻ՝

ՀՄՏ Ա ԵՒ Բ. ՕՐԻՆԱԿԱՆՑ

ՀՐԱՄԱՆ կտակի Շմաւոնի, զոր խօսեցաւ որդւոց իւրոց՝ յորժամ մերձ էր ի մեռանել, յետ հարիւր քսան և հինգ ամի կենաց իւրոց, և յերկրորդ ամի յորժամ վախճանեցաւ Յովսէփ: Եկին որդիք նորա տեսանել զնա մինչ դեռ էր ի հիւանդութեանն: Եւ Շմաւոն զօրացեալ նստաւ և համբուրեաց զնոսա և ասէ. Լուարուք ինձ, որդեակք իմ, լուարուք Շմաւոնի հօր ձերում, զոր ինչ ունիմ ի սրտի իմում պատմել ձեզ: Ես ծնեալ եղէ ի Յաւ կովքայ հօրէ իմմէ որդի երկրորդ, և Լիա մայր իմ կուչեաց զանուն իմ Շմաւոն. և լուաւ Տէր աղօթից մօր իմոյ: Եւ եղէ ես զօրաւոր յոյժ. ոչ զարհուրեցայ ի գործոյ՝ ոչ երկեայ յիրաց ինչ. զի սիրտ իմ էր խիստ, և փոր իմ անշարժ, և աղիք իմ անվշտակից. և վասն զի զօրութիւնք ի բարձրելոյն տուեալ էր ամենայն մարդկան, ի հոգիս և ի մարմինս: Եւ ես ի ժամանակին յայնմ իկ նախանձեցայ ընդ Յովսէփու, քանզի սիրէր զնա հայրն իմ. ես հաստատեցի զսիրտ իմ ի վերայ նո-

1. Ա և Բ. Կրօն Շմաւոնի որդւոց Յովսէփոյ, որդւոց իւսկայ, որդւոց Աբրահամ:

Կ Տ Ա Կ Շ Մ Ա Ի Ո Ն Ի

ՀՍՏ ԲՆ. Գ ԵՒ Դ. ՕՐԻՆԱԿԱՑ

ՀՐԱՄԱՆ Բանից կտակի Շմաւոնի, զոր խօսեցաւ ընդ որդիսն իւր յառաջ քան զմեռանելն իւր, հարիւր և ի քսան ամի կենաց իւրոց՝ յավին յորում վախճանեցաւ Յովսէփ: Եւ եկեալ¹ ժողովեցան որդիք նորա տեսանել զնա՝ մինչդեռ էր ի հիւանդութեան. և Շմաւոն զօրացեալ նստաւ և համբուրեաց զնոսա, և ասէ ցնոսա². Լուարուք ինձ, որդեակք իմ, լուարուք հօր ձերոյ Շմաւոնի՝ զոր ինչ ունիմ ի սրտի իմում ասել³ ձեզ: Ես ծնեալ եղէ ի Յակոբայ հօրէ իմէ երկրորդ որդի, և Լիա մայր իմ կոչեաց զանուն⁴ իմ Շմաւոն, վասն զի լուաւ Տէր պաղատանաց նորա: Զօրաւոր եղէ յոյժ, և ոչ զարհուրեցայ ես ի գործոյ և ոչ երկեայ յամենայն իրաց, վասն զի սիրտ իմ խիստ էր և լեարդ իմ անշարժ և աղիք իմ անվշտակից. և քանզի⁵ զօրութիւն ի բարձրելոյն տուեալ են ամենայն մարդկան ի հոգիս և ի մարմինս: Եւ ես ի ժամանակին յայնմիկ նախանձե-

1. Գ և Դ. Ելին Դավանել զնա:

4. Գ և Դ. զնա:

2. Եւ և Դ. չեք ցնոսա:

5. Գ և Դ. ինչ զնա:

3. Եւ և Դ. չեք ասել յնա:

րա սպանանել զնա . վասն զի իշխանն մոլորութեան
շարժեաց ¹ զիս ի նախանձ, և ոգին նախանձու կու-
րացոյց զմիտս իմ, և ոչ տայր ² հայել ինձ որպէս
յեղբայր, և ոչ խնայել ի հայրն իմ Յակոբ ծերա-
ցեալն: Այլ Աստուած նորա, Աստուած հարց նորա՝
Յակոբայ, Իսահակայ և Աբրահամու՝ առաքեաց զհրեշ-
տակ իւր և փրկեաց զնա ի ձեռաց իմոց:

Այդ յորժամ գնացի ես ի Սիկիմ բերել զդեղ ³
ոչխարաց հօտից մերոց, և Գորենի գոթայ ⁴, ուր էին
պէտք մեր և ամենայն շտեմարանք. Յուդա եղբայրն
մեր վաճառեաց զՅովսէփ Իսմայելացոցն: Եւ եկն
Ռուբէն եղբայրն մեր և տրտմեցաւ. վասն զի ական-
ուներ ⁵ ապրերուցանել զնա և հասուցանել առ հայրն:
Իսկ ես եկեալ բարկացայ ի վերայ նորա. եթէ զի՞
զնա կենդանի արձակեաց. և այսպէս բարկացայ ընդ ⁶
նմա ամիսս հինգ: Բայց սակայն և զիս խափանեաց
Տէր, արգել զգորութիւն ⁷ ձեռին իմոյ, և ցամաքեաց
մինչեւ աւուրս երեսուն: Եւ ծանեայ ես, որդեակք
իմ, եթէ վասն Յովսէփայ ⁸ դիպեցաւ ինձ. ապաշ-
խարեալ լացի, և արտասուօք աղաչեցի զԱստուած,
զի անդրէն հաստատեսցի ձեռն իմ յիս. և որոշեցայ
ես ի նախանձուէ, և յամենայն պղծութենէ. քանզի
զիտացի եթէ չարիս խորհեցայ առաջի Աստուծոյ և
հօրն մերոյ ⁹ Յակոբայ նախանձեալ ընդ եղբօրն
իմոյ ¹⁰:

Եւ այժմ, որդեակք իմ, պահեցէք զանձինս ձեր ի
շնչոյ մոլորութենէ և ի նախանձուէ. զի նախանձ
տիրէ ի վերայ ամենայն մարդոյ, և ոչ տայ բարիս
գործել. այլ արկանէ ի սիրտ մարդոյ յամենայն ժամ

1. Ա. — — — — — յիս, և հո-

գին նախանձու:

2. Ա. Գորենի:

3. Յոյնն դնէ օթոմոս, իսկ Ա.

գիւլ:

4. Յոյնն Գալիլայի:

5. Ա. չուեի ուր անիւր:

6. Ա. ի վերայ նորա:

7. Ա. զլարսութիւն:

8. Ա. յաւելու աշի:

9. Ա. Իսայ:

10. Ա. յաւելու Յովսէփայ:

ցայ ընդ Յովսեփայ՝ վասն զի սիրէր զնա հայրն իմ, և հաստատեցաւ սիրտ իմ ի վերայ նորա սպանանել զնա. վասն զի հրեշտակն մոլորութեան առաքեաց առ¹ իս գողին նախանձու՝ և կուրացոյց զմիտս իմ՝ ոչ տալ² հայել ինձ ի նա, իբրեւ յեղբայր, և ոչ խնայել ի Յակոբ հայր իմ: Այլ Աստուած նոցա և Աստուած հարցն նոցա առաքեաց զհրեշտակ իւր՝ և փրկեաց զնա ի ձեռաց իմոց:

Արդ յորժամ գնացի ես ի Սիկիմ՝ բերել օծումն հօտիցն, և Ռուբէն ի գաւթի³ մերում էր՝ ուր էին պէտքն մեր և ամենայն շտեմարանք մեր, և Յուդա եղբայր մեր վաճառեաց զնա իսմայելացւոցն: Եւ եկեալ Ռուբէն տրտմեցաւ, վասն զի ական ունէր հասուցանել զնա առ հայր իւր: Իսկ ես բարկացայ ի վերայ Իսնայ՝⁴ զի կենդանի զնա արձակեաց. և եղէ ընդ նմա բարկացեալ ամիսս հինգ՝ յաղագս բանիցս այսոցիկ: Բայց սակայն խափանեաց զիս Տէր՝ և արգել զյափշտակութիւն ձեռին իմում, վասն զի ձեռն իմ աջ ցամաքեալ եղեւ⁵ մինչեւ յաւուրս վաթսուն: Եւ ծանեայ, որդեակք իմ, որ վասն Յովսեփայ զիպեցաւ ինձ այն, և ապաշխարեալ լացի և արտասուեցի, և յաղօթս կացի առ Տէր՝ և անդրէն հաստատեցայ. և որոշեցայ յամենայն նախանձուէ և ի պղծութենէ. վասն զի գիտացի եթէ չարիս խորհեցայ առաջի Տեառն և Յակոբայ հօր իմոյ, վասն Յովսեփայ նախանձեալ ընդ եղբարս իմ:

Եւ արդ, որդեակք իմ, պահեցէք զանձինս ձեր⁶ ի շնչոյն մոլորութենէ և ի նախանձուէ, վասն զի նախանձ տիրէ ի վերայ ամենայն մտացի⁷ մարդոց՝ և ոչ տայ բարիս ինչ գործել. այլ յամենայն ժամ ար-

1. յԳ և ԻԴ. չէք — ի:

2. Գ և Դ. արտաւ:

3. Յոնն Ռուբէն ի Դավթայի
բէ:

4. Յոնն Յուդայ:

5. Գ և Դ. լիւր:

6. յԳ և ԻԴ. չէք զանձինս
յեր:

7. Գ և Դ. արդ:

սպանանել զամենայն նախանձաւորս: Իսկ նա երանելին հանապազ նմանեալ ծաղկի, և ես նախանձու մաշեալ Թառամէի: Զերկուս զամս երկիւղիւն Տեառն չարչարէի զանձն իմ պահօք. և ծանեայ թէ լուծումն նախանձուն յերկիւղէն Տեառն եղեւ: Զի թէ զՏէրն ապաւէն ոք արասցէ, հեռանայ չար հոգին ի նմանէ, և դադարէ ի նախանձուէ:

Եհարց ցիս հայրն իմ, զի տեսանէր զիս տրտմեալ, թէ¹ վասն է՞ր իցեա տրտում յոյժ. և ես ասէի պատճառանօք զցաւս լերդի իմոյ. քանզի սուգ ունէի առաւել² քան զամենայն եղբարսն իմ, զի ես եղէ պատճառք վաճառմանն Յովսէփայ: Քանզի յորժամ իջաք մեք յԵգիպտոս, և Յովսէփ³ կապեաց զիս միայն իբրեւ զլրտես. և ես գիտացի եթէ յիրաւի կրեմ, և ոչ տրտմեցայ: Իսկ Յովսէփ էր այր բարի, և ունէր հոգի Աստուծոյ. զթած էր և ողորմած, և ոչ եղեւ չարայուչ առ իս, այլ սիրեաց զիս որպէս զայլ եղբարսն իմ: Արդ, որդեակք իմ, պահեցէք զձեզ յամենայն չարութենէ⁴ և ի նախանձուէ, և գնացէք պարզմտութեամբ սրտիւ⁵, զմտաւ ածելով զՅովսէփ եղբայրն մեր. զի տացէ Աստուած շնորհս և փառս և օրհնութիւնս ի գլուխս ձեր՝ զոր տեսէք ի Յովսէփ արարեալ: Զամենայն աւուրսն կենաց իւրոց ոչ նախանձեցաւ ընդ մեզ և ոչ արար ընդ մեզ՝ ըստ բանիցս այսոցիկ. այլ սիրեաց զմեզ որպէս զանձն իւր, և առաւել փառաւորեաց զմեզ քան զորդիսն իւր. և շնորհեաց մեզ սմենեցուն մեծութիւն անասնոց և պտղոց: Եւ դուք,

1. յԱ. պակասէ տող մի:

2. Ա. եւ առաւել:

3. յԱ. չէք Յովսէփ:

4. Ա. չար-բռնութիւն:

5. Ա. սրտիւ որդիւ... - ձեռն:

կանէ ի սիրտ նորա սպանանել զնախանձաւորն. իսկ ընդ որում նախանձին, նա հանապազ ծաղկէ, և նախանձոտն մաշեալ թաւամի: Զամս երկուս երկիւղիւ Տեառն չարչարեցի զանձն իմ պահօք, և ծանեայ զի լուծումն նախանձուն յերկիւղէ Տեառն եղեւ. զի եթէ ոք զՏէր ապաւէն իւր¹ արասցէ, զերծանի չար² հոգին ի նմանէ, և լինի միաք նորա թեթեւ. և ապա վշտակից լինի նախանձոտին³, և ոչ ըստգտանէ զայնոսիկ որ սիրենն զնա և այսպէս ապա դադարեալ լինի ի նախանձուէն:

Ապա⁴ հարցանէր հայր իմ, վասն զի տեսանէր տրտմեալ զիս, և պատասխանի տայի նմա՝ և պատմէի զցաւա լերդի իմոյ. վասն զի սուգ ունէի ես քան զամենեսեան, զի ես էի պատճառ վաճառելոյն Յովսեփայ: Եւ յորժամ իջաք յԵգիպտոս, և կապեաց զիս իբրեւ զլրտես, գիտացի⁵ թէ յիրաւի կրեմ զայս՝ և ոչ տրտմեցայ: Իսկ Յովսէփ էր այր բարի, և ունէր հոգի Աստուծոյ յինքեան. գթած էր և ողորմած, և ոչ եղեւ չարայուշ առ իս, այլ սիրեաց զիս իբրեւ զամենայն⁶ եղբարսն իւր: Արդ պահեցէք զձեզ, եղբարք և որդիք իմ, յամենայն նախանձուէ և ի չարակնութենէ, և զնացէք պարզմտութեամբ, և սուրբ սրտիւ զմտաւ ածելով զեղբայրն մեր զՅովսէփ. զի տացէ Աստուած շնորհս և օրհնութիւնս ի գլուխս ձեր՝ զոր օրինակ տեսէք զնա: Վասն զի յամենայն աւուրս կենաց իւրոց ոչ նախատեաց զմեզ վասն բանիցս այսոցիկ. այլ սիրեաց զմեզ իբրեւ զանձն իւր և առաւել քան զորդիս իւր. և փառաւորեաց զմեզ մեծութեամբ անասնոց և պտղոց, և⁷ զամենայն բարութիւնս շնորհեաց մեզ ամենեցուն: Եւ դուք որդեակք

1. յԳ և ԻԴ. չէք իւր:

5. Գ և Դ. զի գիտայի:

2. Գ և Դ. նա ի շար հոգեւոր, և:

6. Գ և Դ. զայլ զմեռայն:

5. Գ և Դ. նախանձոտն:

7. յԳ և ԻԴ. չէք և զմեռայն բարութիւնս:

4. Գ և Դ. այսպէս, ոչ:

որդեակք իմ, ի բաց եղերուք ի չար նախանձուէ .
 զի նախանձն զայրացուցանէ զմարդն, և ապականէ
 զհոգին, և ի թմբրութիւն¹ ածէ զմարդն :

Պահեցէք զձեզ ի պոռնկութենէ . զի նա մայր է
 ամենայն չարեաց . որոշեցուցանէ յԱստուծոյ, և մեր-
 ձեցուցանէ բելիարայ : Զի տեսի ես գրածս գրոց
 Ենովքայ, զի որդիքն ձեր պոռնկութեամբ ապակա-
 նեսցին, և ընդդէմ Ղեւեայ գնասցեն, որովք այլ ոչ
 կարասցեն կալ ընդդէմ Ղեւեայ, վասն զի զպատե-
 րազմն Տեառն պատերազմէին . և յաղթեսցէ բանա-
 կաց ձերոց : Եւ եղիցին փառաւորք, և դուք սակա-
 ւաւորք ի մէջ Ղեւեայ և Յուդայի : Եւ ոչ ոք ի ձէնջ
 եղիցի իշխան, որպէս և հայրն մեր Յակոբ մարգա-
 րէացաւ յօրհնութիւնսն իւրում : Ահա ասացի ձեզ
 զամենայն գայթաղութիւնս որդւոց ձերոց : Եթէ

1. Ա. Բր-Բիւն :

իմ սիրեացէ՝¹ իւրաքանչիւր ոք զեղբայր իւր բարի մտօք,
և ի բաց որոշեսցի ի ձէնջ ոգին նախանձու, վասն զի
վայրեցուցանէ՝² նախանձ զմարմինն և ապականէ ըզ-
հոգին. զի բարկութիւն և պատերազմունք են խոր-
հուրդք նորա, և սրտմտութիւն զկծեցուցանէ և ի
թմբութիւն ածէ զմարդն. այլ և զքուն հատանէ և
տատանումն տայ հոգւոյն³ և դողումն մարմնոյն. զի
և ի քուն նախանձ իմն չարութեան երեւոյթանայ և
հարակէ զնա. և շնչովք չարեօք յուղարկէ զոգի⁴
նորա, և զարհուրեցուցանէ զմարմին նորա և խռո-
վեցուցանէ⁵ զմիտան, և իբրեւ զշունչ իմն չար և թու-
նաւոր ունելով ի յինքեան, այսպէս երեւի մարդ-
կան: Վասն այսորիկ Յովսէփ էր բարի և գեղեցիկ
երեսօք, վասն զի ոչ ինչ տեսլեամբ բնակեալ ի նմա
չարութիւն, զի զխռովութիւն սրտին⁶ երեսքն երե-
ւեցուցանեն: Եւ արդ՝⁷ որդեակք իմ, բարի արարէք
զսիրտս ձեր առաջի Աստուծոյ՝ և ուղղեցէք զճանա-
պարհս ձեր առաջի մարդկան:

Պահեցէք զձեզ ի պոռնկութենէ, վասն զի պոռն-
կութիւն է մայր ամենայն չարեաց. որոյէ յԱստու-
ծոյ և մերձեցուցանէ առ բելիար. վասն զի տեսի
ի գրածս գրոյն Ենովքայ՝ զի որդիք ձեր պոռնկու-
թեամբ կործանեսցին, և ընդ Ղեւեայ անիրաւես-
ցին սրով, այլ ոչ կարասցեն կալ ընդդէմ Ղեւեայ.
վասն զի զպատերազմ Տեառն պատերազմի և յաղ-
թեցէ բնակչաց ձերոց: Եւ եղիցին սակաւաւորք բաժա-
նեալք ի մէջ Յուդայ և Ղեւեայ. և ոչ ոք եղիցի ի ձէնջ
իշխան՝ որպէս⁸ և Յակոբ հայրն մեր մարգարէացաւ
ի յօրհնելն իւրում: Ահա ասացի ձեզ զամենայն զի
արդարացայց ես ի մեղաց ձերոց: Զի եթէ բառնայք

1. Սերեցի չգոյր ի բնագրին յա-

ւելաք ըստ Գ և Դ օրինա-
կաց:

2. Գ և Դ. լայրեացացանի նա
զարգն:

3. Գ և Դ. հոգացի:

4. Գ և Դ. զփի:

5. Գ և Դ. խռովութեամբ
չարհոգեցացանի զփռն:

6. Գ և Դ. սրտին:

7. Գ և Դ. այբ:

8. Գ և Դ. զբ օրինակ:

բառնայք զայս ի ձէնջ, որպէս զվարդ ծաղկեսցին
որդիքն ձեր, և ոսկերք իմ ի մէջ Խարայելի՝ որպէս
ղշուշան ի մէջ Յակորայ. և հոտն եղիցի որպէս զհոտ
Լիբանանու¹. և պատուեսցի որպէս մայրս սուրբս մին-
չեւ յաւիտեանս, և ոստք Յուդա մինչեւ ի հեռաստա-
նէ եղիցին: Յայնժամ կորիցէ զաւակ Քանանու, և
մնացորդ ոչ եղիցի Ամաղեկայ, և ամենայն այլազ-
գեացն:

Յայնժամ Սէթ փառաւորեսցի. զի Տէր Աստուած
մեր երեւեսցի յերկրի իբրեւ զմարդ, և կեցուցանէ²
ինքն միւսանգամ: Յայնժամ տացին ամենայն հոգիք
մոլորականք բելիարեանք ի կորուստ. և արդ³ մի
թագաւորեսցեն ի վերայ չար շնչոյ⁴: Յայնժամ յա-
րիցուք ուրախութեամբ և օրհնեսցուք զբարձրեալն նո-
րա⁵. վասն զի Աստուած մարմին զգեցեալ և ընդ
մարդկան կերակրեալ:

Եւ այժմ, որդեակք իմ, լուարուք, Ղեւեաւ և Յու-
դայիւ փրկեալիք, զի⁶ յազգէ նորա ծնցի Տէր Աստուած:
Մի ամբառնայք ի վերայ երկուց եղբարցս այսոցիկ.
վասն զի ի նոցանէ ծագեսցէ մեզ փրկութիւն: Զի
յարուսցէ Տէր ի Ղեւեայ⁷ իբրեւ զքահանայապետ.
և ի Յուդայէ⁸ իբրեւ զթագաւոր, Աստուած և մարդ.
և ապրեցուցէ զամենայն մարդ և զազինս մարդ-
կան: Վասն այնորիկ ես պատուիրեմ ձեզ՝ զի և դուք
պատուիրեսլիք որդւոց ձերոց. զի և նոքա պատուի-
րեսցեն որդւոց իւրեանց՝ զի պահեսցեն զպատուի-
րանս զայս յազգս իւրեանց: Եւ իբրեւ⁹ կատարեաց

1. Ա. Լիբանանի:

2. Ա. Իսրայելի:

3. ՄԱ. չիք արդ:

4. Ա. Ընչ:

5. ՄԱ. չիք նորա:

6. ՄԱ. պակասէ տող մի:

7. Ա. Տէր Ղեւ.

8. Ա. Յուդայի:

9. ՄԱ չիք իբրեւ:

ի ձէնջ զնախանձ և զամենայն խստապարանոցութիւն, իբրեւ զվարդ ծաղկեսցին ոսկերք իմ ի մէջ Իսրայելի, և որպէս շուշան մարմինք իմ ի մէջ Յակոբայ, և բուրեցէ՝¹ հոտ իմ իբրեւ զհոտ Լիբանոսի, և բազմասցին իբրեւ զմայրս սուրբս առ յինէն մինչեւ յաւիտեանս, և ոստք նորա մինչեւ ի հեռաստան եղիցին: Յայնժամ կորիցէ զաւակն Քանանու, և մնացորդք ոչ եղիցին Ամաղեկայ, և ամենայն Քետացիք սատակեսցին, և սատակեսցի երկիր Քամայ՝ և ամենայն ժողովուրդն կորիցէ. և յայնժամ դադարեսցէ ամենայն երկիր ի խռովութենէ որ² ի ներքոյ երկնից ի պատերազմաց:

Եւ յայնժամ Սէմ փառաւորեսցի, զի Տէր Աստուած մեծն Իսրայելի փառաւորեսցի յերկրի, և երեւեսցի որպէս զմարդ. յայնմ³ ժամանակի տացին ամենայն մոլորական ոգիքն ի կոխումն, և մարդիկ թագաւորեսցեն ամենայն չար շնչոց. յայնժամ յարիցուք ուրախութեամբ և օրհնեսցուք զբարձրեալն ի սբանչելեաց նորա. վասն զի Աստուած մարմին զգեսեալ և ընդ մարդկան չրջեալ և կերակրեալ՝ կեցոյց զմարդիկ:

Եւ այժմ, որդեակք իմ, լուարուք ինձ՝⁴ զի Ղեւեալ և Յուդայիւ փրկեսցուք, և մի համբառնայք ի վերայ երկուց եղբարցս այսոցիկ. վասն զի ի սոցանէ ծագեսցի մեզ փրկութիւն. զի յարիցէ Տէր ի Ղեւեայ իբրեւ զբահանայապետ և ի Յուդայէ որպէս⁵ թագաւոր, և է նա⁶ Աստուած, և նա ապրեցուցէ զամենայն ազգս և զազինս մարդկան: Վասն այսորիկ ես պատուիրեմ ձեզ՝ և դուք պատուիրեցէք⁷ որդւոց ձերոց զի պահեսցեն զպատուիրանս յազգս իւրեանց: Եւ կատարեաց Շմաւոն զպատուէր⁸ որդւոց իւրոց և ննջեաց ընդ հարս իւր հարիւր և քսան

1. յԳ և Ի Դ. չէք բարեացի

2. Գ և Դ. և ամենայն որ թի ի ներսոյ:

3. Գ և Դ. յայնժամ:

4. Գ և Դ. ընտրուի, և զի:

5. Գ և Դ. չէք:

6. յԳ և ԻԴ. չէք է նա:

7. Գ և Դ. պատուիրեցէք:

8. Գ և Դ. ընտրուի:

Շմաւոն զպատուէրս ¹ զայս որդւոց իւրոց, և ննջեաց
 քնդ հարս իւր ի հարիւր և ի քսան և հինգ ամի կենաց
 իւրոց, և եղին զնա ի տապանի յանփուտ փայտից ², զի
 հանցեն զնա ի Քերրոն: Եւ հանին զնա ի ծածուկ ի
 պատերազմին Եգիպտացւոցն. վասն զի զոսկերսն Յով-
 սեփայ պահէին Եգիպտացիքն ի բնակարանս Թագա-
 ւորականս: Չի ասէին Եգիպտացիքն և կախարդք նո-
 ցա, եթէ յելանել ոսկերացն Յովսեփու յԵգիպտոսէ՝
 ինի ամենայն երկիրս խաւար և մրրիկ և մութն,
 մինչեւ ճրագօք եւս անգամ ոչ ոք ճանաչիցէ զեղբայր
 իւր: Եւ լացին որդիքն Շմաւոնի զհայրն իւրեանց.
 և էին յԵգիպտոս մինչեւ յօր ելից իւրեանց ի ձեռն
 Մովսիսի:

1. Ա. զպատուէրսն:

2. Ա. փայտի, զի հանցին զսկերսն նորա:

Կ Տ Ա Կ Ղ Ե Ի Ե Ա Յ '

ՀՍՏ Ա ԵՒ Բ . ՕՐԻՆԱԿԱՑ

ՀՐԱՄԱՆ պատասխանոյ ² բանիցն Ղեւեայ, զոր
ես որդւոց իւրոց՝ յառաջ քան զվախճանելն իւր .
վասն ամենայնի զինչ և գործեսցեն և որ ինչ և դի-
պեսցի նոցա : Մինչեւ ³ էր ինքն . երեւեցաւ նմա տեսիլ
եթէ հանդերձեալ ես ⁴ մեռանել : Կոչեաց առ ինքն
զորդիս իւր . և իբրեւ ժողովեցան առ նա , ասէ ցնո-
սա . Ես Ղեւի ուրախութեամբ ծնեալ եղէ ի Խառան ,
և եկի ընդ հօր իմում ի Սիկիմ . և էի ես մանուկ
քսանամեայ՝ յորժամ արարաք վրէժխնդրութիւն ես
և եղբայրն իմ Շմաւոն ընդ Ամուրհացիսն , վասն
քեռն մերոյ Դինայի : Արդ ⁵ մինչ դեռ էի ես ի հօտին
մերոյ , և տեսի ⁶ ես զամենայն մարդիկ՝ զի կորուսեալ

1 . Ա և Բ . Կրտսի Ղեւեայ վասն քան

հանայտութեան :

2 . Բ . պատասխանոց :

3 . Բ . և Քինչ :

4 . Բ . ես գնա :

5 . յԲ . աստի մինչև աղբիջայց
պակասէ :

6 . Բ . արեւելի :

ԿՏԱԿ ՂԵՒԵԱՅ¹

ՀՍՏ ԲՆ. ԵՒ ՀՍՏ Գ. ԵՒ Դ. ՕՐԻՆԱԿԱՑ

ՀՐԱՄԱՆ պատասխանոյ բանիցն² Ղեւեայ՝ յառաջ քան զվախճանելն իւր, ըստ ամենայնի զոր ինչ արասցեն և որ ինչ դիպեացի նոցա մինչեւ յօրն դատաստանի: Վասն զի³ երեւեցաւ նմա, եթէ հանդերձեալ է մեռանել, վասն⁴ որոյ ասաց ժողովել եղբարց և որդւոց իւրոց: Եւ եղեւ իբրեւ ժողովեցան՝ ասէ ցնոսա. Ես Ղեւի, ուրախութեամբ յղացեալ և ծնեալ եղէ ի Խառան. և յետ⁵ ութ ամաց եկի ընդ հօր իմում ի Սիկիմ. և⁶ մինչ դեռ էաք ի Սիկիմ. և էի ես մանուկ ամաց իբրեւ քսանից, յորժամ արարաք վրէժխնդրութիւն ես և Շմաւոն եղբայր իմ ընդ Ամուրհացիսն՝ վասն Դինայի քեռ մերոյ: Արդ յորժամ

1. Բն. Կրաւ Ղիւեայ որդւոյն
Յաւիթայ, իւրն իւրեանցս-
թեան և աթորաւանութեան.
Գ և Դ. Կրաւ Ղիւեայ իւրն
իւրեանցսթեան և աթորա-
ւանութեան:
2. Գ և Դ. յաւելուն զոր Բն իւր
որդւոց իւրոց:

3. Գ և Դ. յաւելուն իւրեանց իւր
Բն իւրեանցսթեան և աթորա-
ւանութեան:
4. Գ և Դ. Կրաւ իւր. պակասէ մինչեւ
Ես իւր:
5. Գ և Դ. զիւրն յաւելին իւր:
6. Գ և Դ. չեք Դն իւր եւ
ի Սիկիմ:

էին ճանապարհօք իւրեանց. և ես կայի յաղօթս առ Աստուած, և խնդրեցի ի նմանէ զի ապրեցայց: Յայնժամ անկաւ ի վերայ իմ քուն, և տեսի¹ լեառն մի բարձր, և ես կայի ի վերայ լերինն, և ահա բացան ինձ երկինք՝ եկն առ իս հրեշտակ Աստուծոյ, և ասէ ցիս². Ղեւի եկ մուտ այսր. և մտեալ իմ յառաջին յերկինքն, և անցոյց տարաւ զիս մինչեւ յերկրորդ երկինսն³. և տեսի անդ ջուրս բազումս՝ զի կախեալ կային. և ասեմ ցնա. Զինչ է այս տէր, և ասէ ցիս. Թէ անցես ընդ դա՝ կեցցես յանդիման Տեառն, և եղիցիս պաշտօնեայ նորա՝ և զհանդերձեալ խորհուրդն նորա յայտնեսցես մարդկան, և ի ձեռն քո և Յուդայի⁴ երեւեսցի Տէր ի մէջ մարդկան:

Արդ լուր դու վասն տեսլեանդ որ երեւեցաւ քեզ. Առաջին երկինքն վասն այնորիկ որ խորհէիր ի քեզ, զի տեսանէիր զանիրաւութեան գործս մարդկան. իսկ երկրորդն ունի հուր և ձիւն և սառն յօրհրաւմանացն պատրաստեալ⁵, իսկ սուրբն սրբոց ի վեր

1. Բ. ԴԵՄԻՆԻԻ:

2. ԵԲ. չԻՔ ՉԻՄ:

3. Բ. ԵԲԻԼԻՄ:

4. Բ. ԵԱԵԼԻ ԵԲԵԼԻ ՅԵԲ:

5. Բ. ԴԵԴԵԴԵԴԵԼ Ե:

Հովուէի եւ յԱբելմայում, Հոգի իմաստութեան Տեառն
եկն ի վերայ իմ. և տեսանէի զամենայն մարդիկ
կորուսեալ¹ ճանապարհօք իւրեանց, և որպէս թէ
պարիսպ շինեալ ընդ ինքեանս անիրաւութիւն, և
իբրեւ² յաշտարակի նստեալ էին յանիրաւութեան:
Եւ տրամեցայ³ եւ վասն որդւոց մարդկան, և յա-
ղօթս կայի առ Տէր՝ զի ապրեցուցէ զնոսա: Յայնժամ
անկաւ ի վերայ իմ քուն, և տեսի լեառն մի բարձր,
լեառն⁴ վահանաց, որ է յԱբելմայում: Եւ ահա բա-
ցան երկինք, և հրեշտակ Տեառն ասաց ցիս. Ղեւի,
մուտ այսր⁵. և մտեալ իմ յառաջին երկնից՝ յերկրորդ
երկինն, և տեսի անդ ջուր, զի կախեալ կայր ի մէջ երկու-
ցունցն: Եւ ես դարձեալ տեսի երկին լուսաւորագոյն՝ և
զուարթագոյն քան զերկոսեանն. վասն զի բարձրու-
թիւն իսկ էր ի նմա անբաւ: Եւ ասեմ ցհրեշտակն. Ըն-
դէ՞ր իսկ է այս այսպէս: Եւ ասէ ցիս հրեշտակն. Մի՛
ինչ զարմանայր ընդ այդ, զի այլ եւս չորս երկինս տե-
սանես՝ զուարթագոյնս քան զսոսա և անհասս: Զի
եթէ եկեսցես անդր, մերձ ի Տէր կայցես, և պաշ-
տօնեայ եղիցիս Տեառն⁶, և զխորհուրդս նորա պատ-
մեսցես մարդկան, և վասն փրկութեան Խորայելի
քարոզեսցես: Եւ գիտա⁷ զի ի ձեռն քոյ և Յուդայի ե-
րեսեսցի Տէր ի մէջ մարդկան, և կեանք քո ի բաժին
Տեառն, և նա եղիցի քեզ յազարակս այգեաց և
պտղաբերաց, և ի գանձս⁸ ոսկւոյ և արծաթոյ:

Արդ լուր վասն եւթն երկնիցն. Որ խոնարհագոյնն է՝
վասն այսորիկ է տիտուր, զի տեսանէ զանիրաւութիւն
մարդկան: Իսկ երկրորդն ունի Հուր և ձիւն և սառն⁹.
յօր Հրամանաց Տեառն՝ յարդար դատաստանին Աս-
տուծոյ. և ի նմանէ են ամենայն շունչք՝ առ ընթացս

1. Գ և Դ. զէ իւրաւութեան երկն:

2. Գ և Դ. որպէս ուղարկուի նշան-
դիւր անիրաւութեան:

3. Գ և Դ. որպէս եւ ի վասն:

4. Գ և Դ. ի իւր լեառն վահանաց:

5. Գ և Դ. շունին այսր:

6. Գ և Դ. ի իւր լեառն:

7. Գ և Դ. ի իւր լեառն:

8. Գ և Դ. ի իւր լեառն:

9. Գ և Դ. յառաջագոյն պատ-

արձագ:

քան զամենայն սրբութիւնսն է : Իսկ զօրք հրեշտակացն են սպասաւորք և փառաբանիչք Տեառն . որք և պատգամաւորք իսկ են աստուածութեան : Արդ յորժամ հայի Տէր յարարածս ամենայն, չարժին երկինք և երկիր և անդունդք . իսկ որդիք մարդկան զայս ամենայն ոչ զգան . արդ այժմ ծանիջիք, զի աւրասցէ Տէր վրէժխնդրութիւն որդւոց մարդկան, զի վէմք պատառեսցին, և արեգակն խաւարեսցի, և շուրջ ցամաքեսցին, և հուրն սպառնասցի, և ամենայն տարածք սատակեսցին . և աներեւոյթ շունչք հալածեսցին, և դժոխք գերեսցի չարչարանօք բարձրելոյն : Եւ ասացեալ զայս դարձեալ, ասէ ցիս .

ԱՀԱՆԱՍԻԿ ԼՈՒԱԼ ԲԱՐՃՐԵԱԼՆ ԱՂՈԹԻԿ ԶՈՅ, և ՌՐՈՂԵԱՅ զԵԳ ԵԱՆՈՐԷՆՈՒԹԵՆԷ, զի եղիցիա¹ ծառայ նմա, և սպասաւոր հաւատարիմ առաջի երեսաց նորա. լոյս գիտութեան Տեառն լուսաւորէ զԵԳ. որպէս զարեգակն ծագեսցիա ամենայն զաւակին Խորայեցի:

1. န. နှစ်-နှစ် နှစ်-နှစ် :

ի վրէժխնդրութիւն անօրինացն: Եւ յերրօրդին՝ են զօրութիւնք ժամանակաց, և կարգեալ են յարդար դատաստանին՝ առնել վրէժխնդրութիւն արդարոցն մոլորութեան՝ ի բելիարայ: Իսկ չորրօրդին, որ եթէ են ի վրանս նորա սուրբ Աստուծոյ. քանզի որ եթէ ի վերն է քան զամենայն, հանգչին փառքն¹ Աստուծոյ ի սուրբն սրբոց, ի վեր քան զամենայն սրբութիւն: Եւ զկնի նորա հրեշտակք են՝ երեսաց նորա պաշտօնեայք, քաւարանք առաջի Տեառն ի վերայ² գիտութեան արդարոց. և մատուցանեն հոտ անուշից Տեառն՝ բանական և առանց արեան պատարագ: Իսկ ներքնումն են հրեշտակք, որ բերեն պատասխանիս հրեշտակացն՝ յերեսաց Տեառն: Եւ զկնի սոցա՝ են աթոռք և իշխանութիւնք, յորում հանապազ օրհնութիւն մատուցանեն Աստուծոյ: Արդ յորժամ հայեսցի ի մեզ Տէր, ամենեքեան մեք շարժիմք. երկինք և երկիր և անդունդք յերեսաց մեծութեան նորա. իսկ օրդիք մարդկան զայս ամենայն ոչ զգան. վասն³ այնորիկ մեղանչեն և⁴ զբարձրեալն բարկացուցանեն: Արդ այժմ ծաներուք, զի արասցէ Տէր դատաստան ի վերայ որդւոց մարդկան: Չի վէմք պատառեսցին, և արեգակն խաւարեսցի, և ջուրք ցամաքեսցին, և հուր սպիտակասցի, և ամենայն արարածք տատանեսցին. և դժոխք գերեսցին չարչարանօք բարձրելոյն և աներեւոյթք շունչքն հալեսցին⁵: Իսկ մարդիկք անհաւատք՝ կայցեն ի նմին անիրաւութեան. վասն այսորիկ և տանջանօք դատեսցին:

Ահաւասիկ լուաւ բարձրեալն աղօթից քոց և որոշեաց զքեզ յանիրաւութենէ. զի եղիցիս նմա ի ծառայ և յորդի և ի սպասաւոր երեսաց նորա. և լոյս գիտութեան նորա լուսաւորեսցէ զքեզ՝ լուսաւոր⁶ Յակոբայ. և որպէս զարեգակն ծագեսցիս յամենայն

1. Գ և Դ. Բք իւրօն:

Բարեցոյցանիւն:

2. Գ և Դ. յաւելումն ափնայ:

3. Գ և Դ. հաւելոյցին:

3. Գ և Դ. յաղափ:

6. Ե. Զիւր լուսաւոր:

4. Գ և Դ. շունչն և զբարձրեալն:

Եւ եղիցի ի վերջին աւուրս՝ առաքեսցէ Աստուած զորդին իւր փրկել զաշխարհս . և որդիք ձեր տացեն , ձեռս ի նա և խաչեսցեն զնա : Վասն այնորիկ տուան քեզ խորհուրդք և գիտութիւնք , զի խրատեսցես զորդիս քո ոչ մեղանչել ի նա . զի որք օրհնեն զնա օրհնեալ եղիցին . և որք անիծանեն՝ կորուսցեն² զանձինս իւրեանց :

Եւ ասացեալ զայս հրեշտակին³ , երաց ինձ զգրուես երկնից , և տեսի ես զտաճարն սուրբ , և զբարձրեալն յաթոռ փառաց : Եւ ասէ ցիտ . Ղեւի , քեզ ետու գօրհնութիւն քահանայութեան՝ մինչեւ եկից ես և երեւեցայց ի մէջ Իսրայելի : Եւ յետ այսորիկ ած զիս հրեշտակ Տեառն յերկիր , և ետ ինձ սուսեր և վահան , և ասէ ցիտ . Երթ և արա վրէժխնդրութիւն Եգիպտացւոցն⁴ , վասն քեռն⁵ քո՝ և ես եղէց ընդ քեզ , և ես կոտորեցից : Եւ ասեմ . Աղաչեմ զքեզ , տէր , ասա ինձ զանուն քո . զի կարդացից⁶ առ քեզ յաւուր նեղութեան իմոյ : Եւ⁷ ասէ . Ես եմ հրեշտակ պահապան գնդին Իսրայելի , զի մի ռատակեսցին մինչեւ ցվախման . և զարթուցեալ ի քնոյն օրհնեցի զբարձրեալն :

Եւ մինչդեռ գայի ես առ Հայրն իմ . գտի ես վահան⁸ պղնձի , վասն այնորիկ կոչեցի զանուն լերին

1. Բ. արցիւն :

2. Ա. խորհուրդ զանի խոր :

3. Ա. ամենայն ուրեք զնէ հրեւր-
տի .

4. Ա. զրեաթէ ամենայն ուրեք
փոխանակ Եգիպտոսի զնէ

Եգիպտոս և մեք ըստ Բ. ե-

րաց Եգիպտոս :

5. Բ. +ը-երն :

6. Բ. խորհում զանուն քո .

7. Բ. և նա :

8. Բ. յաւելու ուր է ասացի :

զաւակն իսրայելի, և տացի քեզ օրհնութիւն և ամենայն զաւակի քում, մինչեւ այց արասցէ Տէր ամենայն հեթանոսաց՝ գթութեամբ որդւոյ իւրոյ՝ յաւիտեանս ժամանակաց։ Բայց որդիքն քո արկցեն զձեռս իւրեանց ի նա, և խաչեացեն զնա։ Վասն այսորիկ տուաւ քեզ խորհուրդ և գիտութիւն՝ զի խրատեսցես զորդիս՝ Վասն նորա։ Վասն զի՝ որ օրհնէ զնա՝ օրհնեալ եղիցի, և որ անիծանէ զնա՝ կորուսանէ զանձըն իւր։

Եւ երաց ինձ հրեշտակն զդուռն երկնից, և տեսի զտաճարն սուրբ, և զբարձրեալն յաթոռ փառաց։ և ասէր ցիս։ Ղեւի, քեզ տուեալ է գօրութիւն քաջանայութեան, մինչեւ եկեալ բնակեցայց ի մէջ իսրայելի։ Յայնժամ հրեշտակն ած զիս յերկիր, և ետ ինձ վահան և սուսեր, և ասէ ցիս։ Արա վրէժխընդրութիւն ընդ Սիկիմացիսն՝ վասն Դինայի քեռ քոյ։ և ես եղէց ընդ քեզ, վասն զի Տէր առաքեաց զիս։ և կատարեցիս ի ժամանակին յայնմիկ ի մէջ որդւոցն Եմովրայ, զոր օրինակ գրեալ է ի տախտակսն երկնայինս։ Եւ ես ասեմ ցնա։ Աղաչեմ զքեզ, տէր, ասա ինձ զանուն քո, և ես կարգացից առ քեզ յաւուր նեղութեան իմոյ։ Եւ ասաց։ Ես եմ պահապան ազգին իսրայելի, զի մի սատակեցին մինչ ի վախճան։ Վասն զի՝ չար շունք ընդ նոսա կուռին։ Եւ զկնի այսորիկ զարթուցեալ ի քնոյն, օրհնեցի զբարձրեալն և զհրեշտակ իւր զպահապան իսրայելի ազգին, և զամենայն դասս արդարոց։

Եւ մինչ դեռ գայի ես առ հայր իմ՝ գտի վահան մի պղնձի՝ վասն որոյ և լերինն իսկ վահան³ անուն կո-

1. Գ և Դ չէրդիս Կ։

3. Գ և Դ. Վահան անուն իւրիւր

2. Գ և Դ. յաւելուն Կիւսիս։

այնորիկ վաճան, որ է մերձ ի Գերաղ յաջոյ¹ կողմն Աբինայ. և պահեցի զքանս զայսոսիկ ի սրտի իմում: Եւ ես խորհեցայ ընդ հօր իմոյ² և ընդ Ռուբենի եղբօր իմոյ, զի ասասցեն ցորդիսն Եմովրայ՝ զի Թլփատեացեն զմարմինս իւրեանց. և նախանձեցայ ես վասն նախատանացն քեռն³ իմոյ, և կոտորեցի զՍիկիմացիսն յառաջագոյն, և Շմաւոն⁴ զԱմուր-հացիսն: Եւ զկնի այսորիկ՝ եկին⁵ եղբարքն մեր և հարին զքաղաքն բերանով սրոյ: Եւ լուեալ հօրն մերում տրտմեցաւ, վասն զի ընկալան յառաջագոյն զԹլփատութիւն, և յետոյ վախճանեցան, վասն որոյ և յօրհնութիւնս մեր այլաբար՝ և մեք եղաք արդար. և զի արտաքոյ կամաց նորա զայն գործեցաք⁶:

Եւ ես հիւանդացայ յաւուրսն յայնոսիկ, և էի տեսեալ զվճիռ բարկութեան Աստուծոյ ի վերայ Սիկիմացւոցն. զի կամէին նոքա և ընդ Սաուայնպէս առնել յօտարութեանն. և զՎեմրողայ զընդոծին նորա տանջեցին. զի այնպէս առնէին ընդ ամենայն օտարականսն, յափշտակէին զկանայս նոցա: Եւ ասեմ ցհայրն իմ. Մի բարկանար ինձ տէր իմ⁷ Յակոբ, զի քեւ արհամարհեաց Տէր զքաղաքացիսն. և եղիցի յայսմ հետէ Սիկիմ կոչեցեալ քաղաք անմտոց՝ զի անմտութիւն գործեցին յիսրայէլ⁸:

Եւ գնացեալ անտի եկաք ի Բեթէլ. և պնդ դարձեալ երեւեցաւ ինձ տեսիլ որպէս զառաջին, յետ լինելոյ մեր

1. Բ. յաւաղաք:

2. Բ. իմա:

3. Բ. քեռն:

4. Բ. յաւուրսն իմոյ:

5. Բ. եկան:

6. Բ. արտաքոյ:

7. Բ. իմ:

8. Բ. յիսրայէլ:

անդ զաւուրս եւթանասուն: Եւ տեսի անդ արս եւթն
 ի հանդերձս սպիտակս, որ ասէին ցիս. Յարուցեալ
 զգեցիր զպատմութեան քահանայութեան, և զպսակ
 արդարութեան դիր ի գլուխ քո, և զպատուիրան
 գիտութեան, և զքան ճշմարտութեան և զթթղունս¹
 հաւատոց, և զզարդ նշանին ի թիկունս քո, և զե-
 փուտն մարգարէութեան, և զիւրաքանչիւր ոք ի նո-
 ցանէն առեալ եղեր ի վերայ իմ, և ասէ² ցիս. Լեր
 քահանայ Աստուծոյ, դու և զաւակ քո՝ մինչեւ յա-
 ւիտեան: Առաջինն՝ էօծ գիս իւղով սրբով, և ետ ինձ
 գաւազան դատաստանի: Երկրորդն՝ լուաց գիս լրով
 սրբով, և ջամբեցոյց ինձ հաց և զինի սուրբ. և զգե-
 ցոյց³ ինձ պատմութեան գեղեցիկ և փառաւոր: Երրորդն՝
 բեհեզեայ արկ զինեւ: Եւ չորրորդն՝ էած գօտի ընդ
 մէջ իմ՝ ի նմանութիւն ծիրանոյ: Իսկ հինգերորդն՝
 ոստ ձիթենոյ պարարտութեան ետ ինձ: Եւ վեցե-
 րորդն՝ ելից զձեռն իմ խնկով՝⁴ քահանայանալ ա-
 ռաջի Տեառն: Եւ ասէ ցիս. Ղեւի, յերիս առաջս
 բաժանեցից զզաւակ քո, և նշան փառաց գալստեան
 Տեառն, և որ հաւատայցեն⁵ յառաջագոյն՝ նոցա ե-
 ղիցի ժառանգութիւն մեծ. երկրորդն եղիցի քահա-
 նայ մեծ, երրորդն կոչեցի անուն նորա. զի Թափա-
 ւոր ի Յուդայէ ելցէ՝ և արասցէ զթութիւնս ամենայն
 ազգաց հեթանոսաց. իսկ գալուստ նորա անճառելի
 է որպէս զբարձրելոյ. և ամենայն ցանկալիք իսրա-
 յելի՝ քո եղիցին⁶ և զաւակի քո, և ի սեղանոյ Տեառն
 դարմանեցի զաւակ քո, և ի նոցանէն եղիցին քա-
 հանայապետք, և ի բերանոյ նոցա ելցէ պահպա-
 նութիւն սրբութեանց Տեառն: Եւ զարթուցեալ ի քնոյ
 յանդիմանեցայ⁷. զի էր սա տեսիլ՝ նմանեալ առա-

1. Բ. զթիկունս:

2. Բ. տէր:

3. Բ. զգեցնու բառն բազում ու-
 րեք գրէ զգեցնու:

4. Բ. յառախ ք փոխանակ չի ի
 վար արկանէ, որպէս խնկով.

գայթաթութիւն, և այլն:

5. Բ. հաւատացին:

6. Բ. ելցին:

7. Բ. անդ ի՞նչոյ . . . այո .
 Գիտիլ:

ջին տեսլեանն. և թաքուցի զսա ի սրտի իմում, և ոչ պատմեցի ումեք մինչեւ ցայսօր:

Եւ զհետ երկուց աւուրց, ելաք ես և Յուդա առ Իսահակ հայր հօր մերոյ, և օրհնեաց զիս ըստ ամենայն բանից տեսլեան իմոյ զոր տեսի, և ոչ կամեցաւ զալ նա. և ետես հայրն իմ ի տեսլեանն վասն իմ, զի եղէց ես նոցա քահանայ առաջի Աստուծոյ: Եւ յարեաւ ընդ՝ առաւօտն՝ և մատոյց տասանորդս ի ձեռս իմ. և եկաք¹ ի Քերթոն զի բնակեսցուք անդր. և Իսահակ կոչէր զիս ստէպ՝ և յիշեցուցանէր ինձ զօրէնսն Տեառն, զոր օրինակ ուսուցանէր² ինձ հրեշտակն Տեառն. և ուսուցանէր ինձ զօրէնս քահանայականս, ողջակիզաց և զոհից. և ասէր ցիս. Որդեակ զգոյշ լեր ի հոգւոյ³ պոռնկութենէ, վասն զի խաբէ գրեզ, և պատրաստ է պղծել զօրէնս քո. առ դու քեզ կին մի⁴ մինչդեռ ես մանուկ, զի մի ինչ ունիցիս բիծ ի քեզ. և մի պղծութիւն և մի լիցի կին յազգէ օտարէ և մի ի հեթանոսաց: Եւ յառաջ քան զմտանելո՞⁵ ի սրբութիւն՝ լուացիր և ողջակիզօք սըրբեսջիր:

Արդ այժմ որդեակք պահեցէք զոր այժմ պատուիրեմ ձեզ զոր ինչ լուայ ի հարց իմոց. անպարտ եմ ես յայսմ հետէ յամենայն անօրէնութեանց ձերոց զոր ինչ առնիցէք⁶ ընդ փրկչին աշխարհաց. դուք ամ-

1. Ուղղեցաւ ըստ Բ. զի Ա. ու-
նէր ուսուց:

2. Բ. ստոյց:

3. Բ. ի հոգոյ:

4. յԲ. չէք Ժ:

5. Բ. զժողովի:

6. Ա. առնի:

տրբ և դպիրք, զի ի բերանոյ նոցա պահեցցի սրբու-
թիւնն: Եւ զարթուցեալ զարմացայ՝ զի էր այս տե-
սիլն նման առաջնոյն. և ես թաքուցի ի սրտի իմում:
և ոչ պատմեցի ամենայն մարդոյ որ ի վերայ երկրի:

Եւ գկնի երկու աւուրց ելաք ես և Յուդայ առ իսահակ¹ հայրն մեր. և օրհնեաց զիս հայր հօր իմոյ՝ ըստ ամենայն բանից իմոց. զոր տեսի. և ոչ կամեցաւ գալ ընդ մեզ ի Բեթէլ: Եւ ետես հայր իմ Յակոբ ի տեսլեան վասն իմ՝ զի եղէց նոցա քահանայ առաջի Տեառն. և յարեաւ ընդ առաւօտն, և մատոյց տասանորդս ի ձեռս իմ, և եկաք ի Քեբբոն զի բնակեցուք այնդ: Եւ իսահակ կոչէր զիս ստէպ ստէպ՝ և յիշեցուցանէր ինձ զօրէնս Տեառն. և ցուցանէր ինձ օրէնս քահանայականս՝ ողլակիզաց, զոհից և պատարագաց կամաւորաց և փրկութեան: Եւ² հանապազ այսպէս խրատէր և ուսուցանէր³, և ասէր ցիս. Հայեաց որդեակ յոգին պոռնկութեան, վասն զի նա խաբէ զքեզ և պատրաստ է պղծել զաւանդ քո. արդ առ քեզ կին մինչ զեռ մանուկ ես՝ զի մի ունիցիս բիծ ի քեզ և պղծութիւն, և մի իցէ յազգէ՝ օտարոտւոյ կամ ի հեթանոսաց: Եւ յառաջագոյն քան ի սրբութիւնն մտանելն՝ լուացիր, և յողլակիզելդ՝ սրբեաց. և յորժամ կատարեսցես զզոհն, սրբեալանն քո ի յերկոտասան ծառոցն, և զտերեւսն յամենայն ժամ ունելով՝ հանցես առաջի Տեառն, զոր օրինակ և Աբրահամ եցոյց ինձ. և յամենայն կենդանեաց սրբոց մատո ողլակէզ Տեառն, և յամենայն արջառոց և յարմտեաց, և ի զինւոյ մատո պատարագս Տեառն, և զողլակէզսն ամենայն աղիւ յաղեսցես:

Արդ այժմ պահեցէ՛ք, որդեակք իմ, զոր ինչ լուայ ի հարցն իմոց պատուիրեմ ձեզ: Անպարտ եմ ես յայսմ հետէ յամենայն անօրէնութեանց ձերոց և յանցանաջ, զոր ինչ ունիցիք առնել ի վախճան յաւիտենից ընդ

1. Գ. Լ. Դ. Իսահան՝ ընդ հայրն
 Դր:

3. Գ Է Դ. յաւելուէն և ինչ
պարտաւորութիւններ Տեւան:

2. $\sqrt{a}$ ከ $\sqrt{b}$ ፊት ላይ ሲገኝ፡

բարչտեալք մոլորեցուցանէք զիսրայէլ. և զարթու-
ցանէք ի վերայ ձեր չարիս մեծամեծս ի Տեառնէ.
և անօրինիք իսրայելիւ հանդերձ. մինչ զի ոչ կարէ
բառնալ Երուսաղէմ քաղաքն զանօրէնութիւն ձեր.
այլ պատառեալ լինի զգետ զարդու տանարին. զի
մի ծածկեացի ամօթն ձեր. և ցրուեսլիք գերեալք
ընդ ամենայն հեթանոսս, և եղիջիք յանէծս և ի նա-
խատինս¹, և ի կոխումն օտարաց: Վասն զի զտունն
զոր ընտրեաց իւր Տէր՝ Երուսաղէմ՝ կոչեացի. զոր
օրինակ գրեալ ի գիրս Ենովքայ արդարոյն:

Արդ, յորժամ էի ես ամաց քսան և ութից՝ առի
ես ինձ կին, և էր անուն կնոջն իմոյ Մեղքա. և յոր-
ժամ էաք ի Գեսեմ, զի պանդուխտ² էաք յերկիրն յո-
րում էաք, զի Գեսեմ պանդխտութիւն Թարգմանի.
և ԿաՀաթ³ ծնեալ եղեւ ինձ յերեսներորդ ամին. և
տեսի ես ի տեսեան, զի ի մէջ բազմաց կայր բարձր
քան զամենայն ժողովուրդն, ԿաՀաթ որ է սկիզբն
մեծութեան և դատողութեան: Եւ երրորդ ծնաւ ինձ
զՄերարի՝ ի քառասներորդի⁴ կենաց իմոց. և քան-
զի դժուարածին եղեւ մայր նորա, կոչեցի⁵ զանուն
նորա Միստրիմ, որ Թարգմանի դառնութիւն ինձ:
Իսկ զԳնապատ ծնաւ ինձ ի վաթսուն և ի չորրորդ
ամի կենաց իմոց, մինչ էի ես յԵգիպտոս. և յայն-
ժամ էի⁶ փառաւոր ի մէջ եղբարց բազմաց: Եւ էառ
Գերսամ⁷ իւր կին և ծնաւ նմա որդի զՂումի և Սե-
մի⁸. և որդիքն ԿաՀաթու՝ Ամրամ և Իսաքար, Քեր-
բոն և Ուզեղ⁹. և էառ Ամրամ իւր կին զՅոքարեթ¹⁰
դուստր իմ, զի ի մի աւուր իսկ ծնեալ էին նա և դուս-
տրը իմ:

1. Բ. յաւելու ալեաց:

2. Բ. պանդխտութիւն յերկիրն:

3. Բ. յաւելու որդին է:

4. Բ. յաւելու օֆ:

5. Բ. ինչոց ՎՄերարի որ Բարդ:

6. Յաւելու եօքս Բ:

7. Բ. Գերսամ:

8. Բ. Սեմի:

9. Բ. Ուզեղ:

10. Բ. Յոքարեթ:

փրկչին աշխարհի . ամպարչտեալ մուրեցուցանէք զիս-
րայել՝ և զարթուցանէք ի վերայ ձեր չարիս մեծա-
մեծս ի Տեառնէ, և անօրինեայիք Հանդերձ Իսրայել-
իւ, մինչեւ ոչ կարել համբերել Երուսաղէմի¹ յերե-
սաց չարութեանցն: Այլ պատառեալ լիցի զգետ
տաճարին՝ զի մի ծածկեացի ամօթն ձեր, և ցրուես-
լիք ընդ ամենայն հեթանոսս, և եղիջիք անդ ի նա-
խատինս և յանէծս և ի կոխումն. վասն զի զտունն
զոր ընտրեաց Տէր՝ Երուսաղէմ կոչեացի զոր օրինակ
գրեալ է ի գիրս Ենովքայ արդարոյ:

Արդ, յորժամ առի ես կին՝ էի ամաց քսան և ու-
թից. և էր անուն կնոջն իմոյ Մեքա. և յղացեալ
ծնաւ որդի² և կոչեաց զանուն նորա Գեղսոն³, վասն
զի երկիրն յորում էաք՝ ի պանդխտութեան էաք, զի
Գերսամն պանդխտութիւն թարգմանի: Եւ ես տեսի
վասն նորա զի ոչ էր յառաջին կարգին: Եւ կահաթ
ծնեալ եղեւ յերեսներորդի և ի Հինգերորդի⁴ ընդ-
դէմ արեւելից արեգականն. և տեսի ի տեսլեան զի
ի մէջ բարձրութեան կայր քան զամենայն ժողո-
վուրդն, վասն այսորիկ կոչեցի զանուն նորա կահաթ,
որ է սկիզբն օծութեան և դատողութեան: Եւ եր-
րորդ ծնաւ ինձ զՄերարի ի քառասներորդ ամին,
և վասն զի դժուարածին եղեւ մայր նորա՝ կոչեաց
զնա Մերարի՝ որ թարգմանի դառնութիւն ինձ: Իսկ
զԿաթաբեթ⁵ մինչ էի վաթսուն և չորից ամաց ծը-
նեալ⁶ եղէ յԵգիպտոս, և էի յայնժամ փառաւորեալ
ի մէջ եղբարց իմոց: Եւ ան Գերսոն կին յղացաւ
և ծնաւ նմա զՂաֆեմի⁷ և զՍեմէի: Եւ որդիք կա-
հաթու Ամրամ⁸ և Իսահառ⁹, և Իսահառա՝ Քերրոն

1. Գ. և Դ. Իւրայէլ:

Կաթաբ:

2. Ե. և Դ. Եղբ. որդի:

6. Գ. և Դ. Զեւ-լ Լեւի Բն:

3. Գ. և Դ. Գերսամ. Իսկ Բն.
Գերսամ և Գերսամ միանգա-
մայն ի վար արկանէ:

7. Գ. Ղաֆ. Դ. Լեւ-լեւ և
Սեմէի և Սեմ:

8. Յոնն Աբրահամ:

4. Գ. և Դ. Եղբարց ամից:

9. Գ. և Դ. Իսահառ. և Զուրի

5. Գ. և Դ. Յոթ-թիւ. Յոնն Յու-

Իսահառ:

Ութամեայ էի ես յորժամ մտի¹ յերկիրն Քա-
նանու. և ութ և տասնամեայ² էի՝ յորժամ կոտո-
րեցի զՍիկիմացիսն. և ինն և տասնամեայ³ էի՝
յորժամ քահանայացայ Տեառն, և քսան և ութա-
մեայ էի յորժամ առի ինձ կին. և քառասնամեայ
էի յորժամ մտի ես յԵգիպտոս: Եւ արդ ահա էք
որդիք իմ երեքինդ⁴: Եւ արդ, որդիք իմ, պատուի-
րեմ ձեզ, զի երկիցէք ի Տեառնէ Աստուծոյ ձերմէ, և
զնացէք ուղղութեամբ յամենայն պատուիրանս նորա.
և ուսուցէք որդւոց ձերոց զիրս, զի եղիցին նոքա
իմաստունք յամենայն կեանս իւրեանց. կարդալ ան-
դադար զօրէնս Տեառն. զի ամենայն որ ծանիցէ զօ-
րէնս Տեառն պատուեսցի, և ոչ իցէ օտարական ուր
և երթիցէ: Սերմանեալիք ողորմութիւն յերկրի, զի
հնձեսլիք զանխռովութիւն. զիմաստութիւն ստասլիք
և զերկիւղ Տեառն Աստուծոյ. զի յորժամ լինիցին ի
խռովութեան զաւառք, և սատակեսցին և ստացուածք
կորիցեն. իսկ զիմաստութիւն իմաստնոց ոչ ոք կա-
րիցէ⁵ առնուլ ի նոցանէ, բայց եթէ կուրութիւն ա-
նօրէնութեան. զի եղիցի նմա իմաստութիւն նորա
որպէս քաղաք ամուր, և ի պատերազմի պայծառու-
թիւն. զի եթէ զոր ուսուցանես և զնոյն առնիցես,
աթոռակից լիցիս թագաւորաց, զոր օրինակ եղեւ
Յովսէփ եղբայրն մեր:

1. Բ. յաւելու է:

2. Բ. տասն:

3. Բ. տասն էի եւ, յորժամ. այս.

պէս բազում ուրեք:

4. Բ. երեքինդ:

5. Բ. չարի է նման:

և Ողիէլ: Եւ առ ի կնութեան Ամրամ զՆաբաբ¹ զուտոր իմ. զի ի միում ամի ծնեալ լինէին նա և զուտոր իմ:

Ութ ամաց էի ես յորժամ մտի յերկիրն Քանանացւոց, և ութուտասն ամաց եղեալ², կոտորեցի զՍիկիմացիսն, և իննեւտասն ամաց լեալ³ քահանայացայ. և քսան և ութ ամաց եղեալ⁴ առի կին, և քառասուն ամաց լեալ⁵ իմ մտի յՅգիպտոս. և ահա էք զուք որդիք իմ երեք ազգ: Եւ Յովսէփ հարիւր տասն ամաց էր՝ յորժամ վախճանեցաւ:

Եւ այժմ, որդեակք իմ, պատուիրեմ ձեզ զի երկնչիք⁶ ի Տեառնէ Աստուծոյ ձերոյ, և գնացէք յստակութեամբ օրինաց նորա. արդ ուսուցէք և զուք որդւոց ձերոց զիրա՝ զի եղիցին նոքա իմաստունք յամենայն ի կեանս իւրեանց, կարդալով անդադար զօրէնս Տեառն՝ զի պատուեցին: Եւ ոչ եւս եղիցի⁷ օտարական, ուր և երթիցէ, և բազում սիրելիս իւր ստացի առաւել քան զծնողս իւր: Եւ կարօտացին բազումք ի մարդկանէ ծառայել ձեզ՝ և լսել զօրէնս ի բերանոյ ձերմէ: Պործեցէք զարդարութիւն, որդեակք իմ, ի վերայ երկրի՝ զի գտանիցէք յերկինս. և սերմանիցէք յողիս ձեր բարիս՝ զի գլտանիցէք ի կեանս ձեր: Զի եթէ սերմանիցէք զչարիս՝ զամենայն խռովութիւն. և զնեղութիւն հընձեալիք: Զիմաստութիւն ստացարուք յերկիւղ Տեառն փութապէս. զի եթէ լինիցին գաւառք և քաղաք սատակեցին, և ոսկի և արծաթ և ամենայն ստացուածք կորիցեն: Իսկ զիմաստութիւն ոչ ոք կարէ առնուլ՝ բայց եթէ կուրութիւն անօրէնութեան՝ և լցումն ամպարչտութեան⁸. վասն զի եղիցի նմա իմաստութիւն, և պատեռազմաց պայծառութիւն և յերկիր

1. Գ. և Դ. Յոսեփ:

2. Գ. և Դ. եօն յորժամ էս:

Գ. և Դ. եօն:

3. Գ. և Դ. եօն:

4. Գ. և Դ. եօն:

5. Գ. և Դ. եօն յորժամ էս:

6. Գ. և Դ. երկնչիք:

7. Բ. եղիցի... երկնչիք:

8. Գ. և Դ. անպարճութիւն:

Եւ արդ, որդեակք իմ, պատմեմ ձեզ զոր ծանեայ ի գրոցն Ենօքայ. զի ի վախճան ժամանակի անօրինելոց էք դուք, և զձեռս ձեր արկանիջիք ի Տէր ձեր, ամենայն չարութեամբ, և ամենայն հեթանոսաց այսպն կատականաց եղիջիք¹. զի դուք հակառակ Տեառն՝ ուսուցանէք զպատուիրանս ձեր. ընդ պոռնիկս և ընդ շունս եղիցի ժողովուրդն ձեր, և զդատերս հեթանոսաց առնուցուք ձեզ ի կնութիւն, կարծել սրբել զնոսա սրբութեամբ անօրէնութեան ձերոյ:

Եւ եղիցին խառնակութիւնք ձեր անօրէնութեամբ, նմանեալ Սողոմայեցւոց և Գոմորայեցւոց. ամբարտաւանեալիք քահանայութեամբ ձերով և ի վերայ մարդկան ամբարձեալ: Եւ ոչ միայն զայն առնիցէք՝ այլ

1. Բ. յաւելու Դոմոք:

օտարոտեաց՝ զոր օրինակ յիւր գաւառի և ի մէջ
Թշնամեաց գտցի սիրելի. զի եթէ զոր ուսուցանես՝ և
զնոյն գործես՝ աթոռակից եղիցիս Թագաւորաց, զոր
օրինակ Յովսէփ եղբայրն մեր:

Եւ այժմ, որդեակք իմ, ծանեայ ես ի գրոցն Ենով-
քայ՝ զի ի վախճան ժամանակի անօրինեայիք, զինչ
գործեսցեն ամենայն հեթանոսք. և զձեռս ձեր արկա-
նիցէք ի Տէր՝ և ամօթ կրեսցեն ի վերայ ձեր՝ եղ-
բարք ձեր, և լինիլիք ամենայն հեթանոսաց այսն
կատականաց: Վասն զի հայրն մեր Իսրայէլ սուրբ
էր յամենայն՝ ամպարչտութեանց քահանայութեանց՝
որք եթէ արկանեն զձեռս ի փրկիչն աշխարհի: Որ-
դեակք իմ, սուրբք եղերուք, զոր օրինակ երկինք ա-
ռաւել քան զերկիրս. և դուք որ լուսաւորեդ էք
Իսրայելի՝ որպէս՝ զարեգակն և զլուսինն եղիլիք, և
մի՛ զինչ գործեսցեն ամենայն հեթանոսք: Զի եթէ
խաւարեսիք ամպարչտութեամբ, և եկեսցեն անէծք
ի վերայ ազգի ձերոյ. և լոյսն որ տուեալ է ի ձեռն
օրինացն ձեզ ի լուսաւորութիւն՝ և ամենայն մարդոյ,
զնա կամեսիք սպանանել և հակառակ նմա ուսուցա-
նել զպատուիրանն ընդդէմ արդարութեանն Աստու-
ծոյ. զպատուիրանն Տեառն աւագակիցէք և զբաժակն
Տեառն գողանայցէք, և յառաջ քան զողակիղբն
Աստուծոյ՝ առնուցուք զընտիրսն, և ուտիցէք ընդ
պոռնիկս, արհամարհելով և ազահութեամբ զպատուի-
րանն Տեառն ուսուցանիլիք, զառնականայան պղծե-
լիք, և ընդ պոռնիկս և ընդ շունս եղիցին ժողովք
ձեր. և զդստերս հեթանոսաց առնուցուք ձեզ ի կա-
նայս՝ կարծիս տալ սրբել զնոսա անօրէնութեամբ
ձերով:

Եւ եղիցին խառնակութիւնք ձեր անօրէնութեամբ,
նման Սողոմոնայեցւոցն և Չոմորացւոցն, և ամբար-
տաւանիք՝ քահանայութեամբ ձերով: Եւ ոչ միայն
զայս առնիցէք՝ այլ և ընդդէմ պատուիրանացն

1. յԳ և ի Դ. չէք յաճեալ:

3. Գ և Դ. ա՛րդարաւանիւնք. և

2. Գ և Դ. իբրեւ:

երկու տող պակասէ:

և ընդդէմ պատուիրանացն Աստուծոյ հակառակեալիք :

Յաղագս այսորիկ տաճարն ձեր՝ զոր ընտրեսցէ Տէր լինել տեղի անուան իւրոյ, եղիցի աւերակ և ի պըղծութիւն ապականութեան, և դուք գերի վարեալիք ընդ ամենայն ազգս և այսն եղիջիք ամենայն ազգաց :

Եւ եթէ ոչ է վասն Աբրահամու, Սահակայ և Յակորայ հարցն մերոց, վեցերորդ մասն ազգի մերոյ ոչ էր մնացեալ ի վերայ երկրի : Մուրիք¹ և կորիցեն ի ձէնջ օրէնք և մարգարէքն, հալածեալիք ի ձէնջ զարդարս :

Եւ զայր՝ եթէ² վերստին նորոգիցէ զօրէնս՝ զնա մուրեցուցիչ և պիղծ կոչիցէք³ :

Եւ յետ այսորիկ սպանիք զնա, զի⁴ ոչ կարացեալ ճանաչել զարդարութիւն նորա : Եւ առ չարութեան ձերոյ զանպարտ արիւն նորա ի գլուխ ձեր առնուցուք⁵ և ի գլուխ որդւոց ձերոց . և վասն նորա եղիցի սրբութիւն ձեր աւերակ մինչեւ յատակ, և ոչ եւս եղիցի ձեր տեղի սուրբ, այլ ընդ հեթանոսս ցրուեալիք, մինչեւ դարձեալ Տէր այց արասցէ ձեզ, և գթացեալ ընկալցի⁶ զձեզ :

1. Բ. Դուրեւի :

2. Բ. Կր... նորոգիցի :

3. Բ. Կոչիցի :

4. Բ. և ոչ կարացի :

5. Բ. ընդհանրի :

6. Ա. ընկալի :

Աստուծոյ ամբարշտեսլիք և խառնակիցէք՝ զսրբութեամբն արհամարհելով և ծաղր առնելով:

Յաղագս այսորիկ տաճարն զոր Տէր ընտրեսցէ՝ աւերակ եղիցի՝¹ ի պղծութեան և յափշտակութեան. և դուք գերի վարեսլիք ընդ ամենայն ազգս, և եղիլիք ի պղծութիւն նոցա, և առնուցուք նախատինս և ամօթ յաւիտեանական յարդար դատաւորէն Աստուծոյ. և ամենեքեան որ տեսանիցեն զձեզ՝ փախիցեն ի ձէնջ:

Եւ եթէ ոչ վասն Աբրահամու, Սահակայ և Յակոբայ հարցն ձերոց, վեցերորդ մասն դաւակի ձերոյ ոչ էր մնացեալ ի վերայ երկրի: Եւ այժմ ծանեայ ի գրոյն Ենովքայ, զի եօթանասուն և եօթն երեկս մոլորիցիք, և զպղծութիւն² ի քահանայութիւն ձեր խառնակեսլիք, և զողջակէզն ապականեսլիք:

Եւ զայր՝ որ եթէ վերստին նորոգեսցէ զօրէնս բարձրելոյն՝ մոլորեցուցիչ զնա կոչեսլիք, և աներեւոյթ զօրէնսն առնիցէք, և զբանս մարգարէիցն արհամարհիցէք և հալածիցէք զարդարս, և զբարեպաշտս ատիցէք, և զբանս ճշմարիտս պիղծս համարեսլիք:

Եւ յետ այսորիկ որպէս կարծեմ սպանանիցէք զնա, ոչ կարացեալ ճանաչել զյարութիւն նորա: Զանպարտ արիւն նորա չարութեամբ ձերով ի գլուխս ձեր առնուցուք, և վասն նորա եղիցի սրբութիւնն ձեր աւերակ և պղծեալ մինչեւ յատակս, և ոչ եղիցի ձեր տեղի սուրբ, այլ ընդ հեթանոսս եղիլիք յանէծս և ի ցրումն, մինչեւ նա դարձեալ այց արասցէ ձեզ՝ և դարձեալ ընկալցի զձեզ հաւատով և ջրով:

Արդ իբրեւ լուաք գեօթանասուն և դեօթն երեկն, լուարուք և վասն քահանայութեանն: Յամենայն յորելեան եղիցի քահանայութիւն. և յառաջին յորելեանն որ օծեալ լինի յառաջագոյն ի քահանայութիւն՝ մեծ եղիցի, և խօսեսցի ընդ Աստուծոյ իբրեւ ընդ հօր, և քահանայութիւն նորա կատարեալ եղիցի ընդ Տեառն, և

1. Գ և Դ. ւէյէ:

2. Գ և Դ. և զբահանայութեան պղծիցի և զպղծութիւն:

յաւուր ուրախութեան իւրոյ փրկութիւն աշխարհի եղիցի¹։ Եւ յերկրորդ յորեկինին՝ որ օծեալ լինի, ի սուգ սիրելեացն յղացեալ լինի, և եղիցի քահանայութիւն նորա պատուական՝ և յամենեցունց փառաւորեսցի։ Եւ երրորդ քահանայ տրտմութեամբ պաշարեալ եղիցի։ Եւ չորրորդն ի ցաւս, և դիցի ի վերայ նորա անօրէնութիւն բազում. և ամենայն իսրայէլ ատեսցեն իւրաքանչիւր զմերձաւոր իւր։ Եւ հինգերորդն խաւարաւ պաշարեալ եղիցի. նոյն օրինակ և վեցերորդն։ Եւ յեօթներորդն եղիցի պղծութիւն, զոր ոչ կարիցեմ ասել առաջի մարդկան. բայց նոքա ծանիցեն որ եթէ գործեցինն զայն. վասն այսորիկ ի գերութիւն և ի չարչարանս եղիցին, և երկիր նոցա և իշխանութիւն աներեւոյթ կորիցէ։ Եւ ի հինգերորդ եօթներեկին՝ դարձցին յերկիր աւերածոյն իւրեանց, և նորոգեսցեն զտուն Տեառն. և յեօթներորդ եօթներեկին յարիցեն քահանայք կռապարիշտք և կռուողք, արծաթասէրք, հպարտք, անօրէնք, զեղխք, արուագէտք և անասնագէտք։ Եւ զկնի վրէժխնդրութիւն լինելոց է նոցա ի Տեառնէ, և պակասեսցի քահանայութիւնն. յայնժամ յարուցանէ Տէր քահանայ՝ որում ամենայն բանք Տեառն յայտնեսցին, և նա արասցէ դատաստան ճշմարիտ ի վերայ երկրի յաւուրս² բազումս. և ծագեսցէ աստղ նորա յերկնից որպէս Թագաւորի, լուսաւորելով³ զլոյս գիտութեան իբրեւ մէջօրէի առաջի արեգականն, և մեծասցի ի վերայ աշխարհի մինչեւ յօր վերացման իւրոյ. և այնպէս վերասցի իբրեւ զարեգակն յերկրէ, և ի բաց որոշեսցէ զամենայն խաւար ի ներքոյ երկնից, և եղիցի խաղաղութիւն ամենայն երկրի։ Երկինք ցնծասցեն յաւուրս յայնոսիկ և երկիր խնդասցէ, և ամպք ուրախ եղիցին, և գիտութիւն Տեառն հեղցի ի վերայ երկրի իբրեւ զուր ծովու, և հրեշտակք փառաց երեսաց նորա ուրախ եղիցին ի նա։ Երկինք բացցեն ի տաճարէ փա-

1. Գ և Դ. յարեցէ։

2. Գ և Դ. զաւուրս։

3. Գ և Դ. լուսաւորել։

Եւ այժմ, որդեակք իմ, զամենայն ինչ լուարուք յինէն, արդ ընտրեցէք ձեզ՝ թէպէտ զլոյս թէպէտ զխաւար. կամ զգործս Տեառն կամ զգործս բեկիւրայ: Եւ պատասխանի տուեալ հօր՝ մերում ասացաք. Առաջի Տեառն զնասցուք ըստ օրինաց նորա: Եւ ասաց Ղեւի հայր մեր². Վկայ է ինձ այսօր Տէր, և վկայ են Հրեշտակք նորա՝ վասն բանից բերանոյ իմոյ, և³ մեք ասացաք՝ եղիցի եղիցի: Եւ դադարեալ Ղեւի ի պատուիրելոյ որդւոց իւրոց, և յաւելաւ առ հարս իւր, կացեալ⁴ ամս հարիւր երեսուն և հինգ, և եղին

1. Բ. հօրն իւրեանց ասացին:

ԴՊԴՊԴՊԴՊ:

2. Բ. նոյն:

4. Բ. փոքր:

5. Բ. և որդիքն ասացին . . . և

աաց նորա, և եկեսցէ ի վերայ նորա սրբութիւն ձայնիւ
հօր՝ զոր օրինակ յԱբրահամէ առ Իսահակ. և փառք նո-
րա ի վերայ նորա ասասցին: Եւ հոգի իմաստութեան և
գիտութեան հանգիցէ ի վերայ նորա ի ջուրս. նաեւ
տացէ զճմարտութիւն Տեառն, որ եթէ ճմարտու-
թեամբ գնասցեն յաւիտեան: Եւ ոչ եղիցի փոխա-
նակ նորա յազգս ազգաց մինչեւ յաւիտեանս. և ի
քահանայութեան նորա հեթանոսք բազմասցին գի-
տութեամբ ի վերայ երկրի. և լուսաւորեսցին շնոր-
հօքն Տեառն. իսկ Իսրայէլ նուազեսցի տգիտութեամբ
և խաւարեսցի սգով. և ի քահանայութեան նորա ա-
պականեսցին մեղք, և անօրէնք հանգիցեն ի չարիս.
Իսկ արդարք հանգիցին ի նմա՝ վասն զի նա իսկ
բացցէ զդուրս դրախտին. և արգելցէ զսպառնացեալ
սուրն Ադամայ, և տացէ սրբոցն ուտել ի փայտէն
կենաց: Եւ հոգի սրբութեան եղիցի ի վերայ նորա,
և բելիար կապեալ եղիցի ի նմանէ. և տացէ իշխա-
նութիւն որդւոց իւրոց՝ կոխել զչար շունչսն, և ուրախ
եղիցի Տէր յորդիս իւր, և հաճեսցի ընդ սիրելիս իւր
մինչեւ յաւիտեան: Յայնժամ ցնծասցեն Աբրահամ,
Իսահակ և Յակոբ, և ես խնդացից և ամենայն սուրբք
զգեցցին զուրախութիւն:

Եւ արդ¹, որդեակք զամենայն ինչ լուարուք, ահա²
ընտրեցէք ձեզ, թէ³ զխաւար և թէ⁴ զօրէնս Տեառն
և կամ զբելիարայ: Եւ պատասխանի տուեալ հօրն մեր
ասացաք. Առաջի Տեառն գնասցուք ըստ օրինաց նո-
րա: Եւ ասէ ցմեզ հայրն մեր. Վկայ է ինձ Տէր, և
վկայ են հրեշտակք նորա, վկայեմ ես և դուք վասն
նորին և վասն բերանոյ նորա: Եւ ասացաք մեք⁵ եթէ
վկայ եղիցի: Եւ ապա⁶ դադարեաց Ղեւի ի պատուի-
րելոյ որդւոց իւրոց, և պարգեաց զոտս իւր, և յա-
ւելաւ առ հարս իւր՝ կեցեալ ամս հարիւր երեսուն

1. Գ և Դ. այժմ:

4. Գ և Դ. իմ:

2. Գ և Դ. արդ:

5. Բն. բայ եղեցէ:

3. Գ և Դ. թեպէտ:

6. Գ և Դ. այդպէս:

զնա ի տապանի. յետ աւուրց հանին զնա և թաղեցին ի Քերբոն ի մէջ Աբրահամու, Սահակայ և Յակոբայ:

և ութ. և եղին զնա ի տապանի՝ յԵդիպտոս. և ապա
յետոյ տարան զնա ի Քեբրոն և եղին ի մէջ Աբրա-
համու, Սահակայ և Յակոբայ:

1. Գ և Դ. ի Կապանի, և զնի այսքի, ի Քեբրոն ի ԳԼ:

ԿՏԱԿ ՅՈՒԴԱՅԻ՝

ՀՐԱՄԱՆ պատասխանոյ բանիցն Յուդայի, զոր խօսեցաւ ընդ որդիսն² իւր, յառաջ քան զմեռանելն իւր ժողովեալ ի մի վայր եկին առ նա: Եւ³ նա յարուցեալ նստաւ, և ասէ ցնոսա. Չորրորդ որդի եղեալ եմ ես հօր իմոյ Յակոբայ⁴. և Լիա մայր իմ անուանեաց զիս⁵ Յուդա՝ ասելով. Խոստովան եղէց Տեառն զի ետ ինձ⁶ չորրորդ որդի: Սուր⁷ էի ես և փոյթ ի մանկութեան իմում⁸ ըստ ամենայն բանից. և պատուէի զմայր իմ և զքոյր մօր իմոյ: Եւ իբրեւ եղէ⁹ կատարեալ այր՝ հայր իմ Յակոբ աղօթեաց ի վերայ իմ ասելով. Թագաւորեսցես առաջնորդելով ի վերայ ամենայնի. և ետ ինձ¹⁰ չնորհս յամենայն

1. Բն. Ա. Գ. Կ. Դ. Կր-ի Յ-տ-յի

Յ-ի-բ-յ:

Լր-ր-ր-ր, Լ-ն -բ-բ-ի-ն և
-բ-բ-ի-բ-բ-ի-ն և պ-ն-ի-ն
ի-ն: Բ. Կր-ի Յ-տ-յի Լր-
ր-ր-ր, Լ-ն -բ-բ-ի-բ-բ-ի-ն
և պ-ն-ի-ն-ի-ն՝ -յ և -բ-
բ-բ-բ-ի-ն:

5. յԳ. Կ. Ի. Դ. չեք չէ:

6. Ա. Բ. Գ. Կ. Դ. յաւելուն
Տեր:

7. Ա. Կ. Բ. -բ-բ-բ:

8. Ա. Կ. Բ. յաւելուն և հն-չ-ն-ր
հօր իմում:

2. Գ. Կ. Դ. -ր-ր-ի-ն:

9. Ա. Բ. Գ. Կ. Դ. Ի-լ-ի-ի-ն:

5. յԱ. յԲ. յԳ. Կ. Ի. Դ. չեք և
նա յ-բ-բ-ի-ն և -բ-բ-բ-:

10. Ա. Բ. Գ. Կ. Դ. Ի-ր Բ-յ
Տեր:

4. յԱ. յԲ. յԳ. Կ. Ի. Դ. չեք

աեալ ի հօտն բազում¹ զօրօք՝ և ես միայն էի. և ընթացեալ իմ ի թագաւորն Ծուրայ արգելի զնա՝ և հարեալ զսրունս նորա ի վայր արկեալ սպանի զնա. և զմիւս եւս թագաւոր² Տափիացւոց մինչ դեռ հեծեալ³ էր ի ձիոջն՝ հարեալ սպանի զնա. և այսպէս զամենայն զօրս նորա⁴ ցրուեցի: Եւ զթագաւորն Ոքոսորայ՝⁵ այր սկայ՝⁶ որ ունէր զմիջովն իւրով զկնի⁷ և առաջոյ աղեղն, և մինչ դեռ հեծեալ էր⁸ ի վերայ ձիոյն, առեալ իմ ի վեր քար⁹ մեծ, որ ունէր կշիռ լտերս վաթսուն, և ձգեալ հարի¹⁰ զձին և սպանի զնա:

Եւ պատերազմեալ իմ¹¹ ընդ թագաւորին Նաքովայ իբրեւ ժամս երկուս, և բեկեալ զվահանն կտրեցի զոտս նորա, և այնպէս սպանի զնա. և մինչ դեռ ես զգեանուի զգրահս նորա՝ ահա երեւեցան¹² արք եօթն, և սկսան պատերազմել ընդ իս. և պատեալ իմ զձեռս¹³ պատմուհանաւ, և պարսաքարեալ¹⁴ սպանի ի նոցանէ արս¹⁵ չորս, և այլքն ի փախուստ դարձան: Եւ Յակոբ հայրն իմ¹⁶ եսպան զԲեկիասաստ¹⁷ արքայ ամենայն թագաւորաց, որ¹⁸ էր հսկայ զօրու-

1. Բ. և Բազում զօրք էին նորա:

2. Ա. և Բ. Բագաւորն Տափիացւոց. Գ. ևս Բագաւորն:

5. Ա. և Բ. հեծեալ է յիւլ իւրում սպանի. Գ. և Գ. հեծեալ էր է յիւլն սպանի զնա:

4. Գ. և Գ. նոցա:

5. Ա. և Բ. Գորայ. Յոյն Ա. Գորայ:

6. Գ. և Գ. հայայ սաներ զիւլն:

7. Բ. զիւրայ և զարուլայ աղեղն:

8. ՍԱ. ՍԲ. ՍԳ. և Բ. Գ. չէր էր:

9. Ա. Գ. և Գ. քար որ սաներ լտերս զնա. Բ. քար որ էր

էրեւ լտերս զնա:

10. Բ. հարեալ:

11. Յայլս չէր էր:

12. Ա. յաւելու նոցա ընկերք. Բ. ընկերք նորա:

13. Բ. Գ. և Գ. զիւրն:

14. Գ. պարսաքարաւ:

15. Ա. Գ. և Գ. չորսն որ:

16. Ա. և Բ. Գոր:

17. Ա. զԲեկիաստ Բագաւորն առեալ. Բ. զԲեկիաստ որ էր Բագաւոր. Գ. և Գ. զԲեկիաստ:

18. Ա. Բ. Գ. և Գ. չորսն որ էր:

վարեալ¹ մտին² ի քաղաքն, ոչ գիտելով նոցա. և առաք զնոսա ի բերան սրոյ. և որք ի վերայ պարըսպացն³ էին՝ ի փախուստ դարձան և ելին յաշտարակսն. և մեր⁴ հուր արկեալ այրեցաք զաշտարակսն հանդերձ նոքօք: Եւ եղեւ ընդ երթալն մեր արք Թովկացւոցն⁵ անկան ի վերայ գերեացն մերոց. և⁶ ժողովեցաք ընդ նոսա ի պատերազմն, մինչեւ ի Թափու հարեալ⁷ սատակեցաք⁸ զնոսա, և զքաղաքս⁹ նոցա հրք ձիգ արարաւք, և զամենայն ինչ զոր¹⁰ և էր նոցա ի գերութիւն վարեցաք¹¹: Եւ ի ժողովելն մեր ի պատերազմն ընդ նոսա, ի փախուստ դարձուցաք զնոսա, և ոչ տուաք ելա ճանապարհի մտանել առ մեզ: Եւ Մաշխրացիքն եկեալ ի վերայ մեր ի հինգերորդ աւուրն առնուլ ի մէջ զաւարն մեր, և արարեալ մեր ընդ նոսա հզօր պատերազմն, և յաղթեցաք նոցա¹², վասն զի էին բազում զօրաւորք ընդ նոսա և սպանաք զօրս բազումս՝ յառաջ քան զելանելն մեր ի բարձր տեղիս: Եւ յորժամ հասաք մեք ի քաղաքս նոցա, կանաչք նոցա հողովէին¹³ ի վերայ մեր քարինս ի գագաթան լերին, յորում էր քաղաքն. և Թաքուցեալ իմ և Շմաւոնի յետոյ¹⁴ քաղաքին, և ելեալ¹⁵ ի բարձրա-

1. Բ. յաւելու է պարտիս:

2. Ա. և Բ. հարա:

3. Ա. Բ. Գ. և Դ. պարտիս:

4. Բ. ունի և ապա մեր այրեցեալ զաշտարակսն... Ա. Գ. և Դ. և ապա մեր այրեալ զաշտարակսն:

5. Ա. Բ. Գ. և Դ. Թովկացւոց:

6. Ա. և Բ. յաւելուս մեր արքաւ զէրեմիոսն է յետոյ սրբոց մերոց:

7. յԲ. յԳ. և Դ. չէր հարեալ:

8. Ա. Բ. Գ. և Դ. սպանաք:

9. Ա. Բ. Գ. և Դ. զքաղաքս հրք ձիգ:

արքաւ:

10. Բ. զամենայն զինք և երէկէս. Գ. և Դ. զամենայն զինք և երէկէս էր Գ. և Դ. զամենայն զինք:

11. Ա. և Բ. յաւելուս և մեր արքաւ ի Եւստիւս (Ա. Գ. և Դ. և Եւստիւս) Յովկացիս ելին ընդ մեզ ի պարտիս:

12. յԱ. յԲ. յԳ. և Դ. չէր նոցա:

13. Ա. և Դ. հաւաքեցան ի Գ. հաւաքեցան ի Գ. և Դ. չէր ի Գ. և Դ. չէր:

14. Ա. Բ. Գ. և Դ. չէր:

15. Ա. Բ. Գ. և Դ. ելա:

անդակն և զամենայն քաղաքն սատակեցաք: Եւ ի վաղիւ անդր¹ պատմեցաւ մեզ, եթէ Քաս քաղաք թագաւորաւ զօրաւորաւ գայ ի վերայ մեր. և ապա ես և Դոն պատնուսանօք որպէս² զԱմուրհացիսն արարաք զմեզ, և իրրեւ³ զմարտակիցս երեւեալ նոցա մտաք ի քաղաքն. և ի խոր գիշերին յարուցեալ բացաք եզրարցն մերոց զգրունան, և զամենեան զնոսա՝ և որ թէ նոցայն էին սատակեցաք, և աւար հարեալ զինչսն, և զերեսին պարիսպս նոցա խորտակեցաք⁴:

Եւ ի Թամրա⁵ մերձեցեալ մեր՝ որ էր ամրոց ամենայն պատերազմող թագաւորաց, և թշնամանեալ⁶ նոցա զմեզ, և մեր արամտեալ յարձակեցաք ի վերայ նոցա, մինչեւ հասեալ իմ ի գազաթն լերինն, և նոքա պարսաքարէին և նետս ձգէին ի վերայ իմ. և եթէ ոչ Դանայ եղբօրն իմում օգնեալ էր ինձ՝ նոքա կալեալ⁷ սպանանէին զիս. և⁸ յարձակեալ մեր ի վերայ նոցա արամուրթեամբ՝ և ի փախուստ դարձուցաք զնոսա⁹. և անցեալ նոցա ընդ այլ ճանապարհ՝ պաղատեցան առ հայրն մեր, և արարաք խաղաղութիւն ընդ նոսա. և ոչ եղեւ չար ինչ նոցա, այլ դաշինս կռեցաք ընդ նոսա և դարձուցաք զգերիս նոցա:

Եւ յետ այսորիկ շինեցի¹⁰ ես զԹամնայ, և հայր իմ զԽափայէլ. քսան ամաց¹¹ էի ես յորժամ եղեւ պատերազմս այս. և էին Քանանացիքն երկուցեալ յինչն և յեղբարց իմոց: Էին իմ խաչինք բազումք, և էր անուն հոգուսպետին¹² իմոյ Յիրամ¹³ ողողմացի,

1. Ա և Բ. չունին անդր:

Եր Եթթա՝ էնցանէ, և զըր

2. Ա և Բ. որդեի Բե. յԱ.

Եթեւ:

էք զԱմուրհացիսն որդեալս զԳլ:

7. Ա. Բ. Գ և Դ. անէլ:

8. Ա. Բ. Գ և Դ. և աղ:

3. յԱ. յԲ. յԳ և ի Գ. չէք և իբն զԷրթալիցս երեւեալնոցա:

9. յԱ և յԲ. պահաւէ ասաի՝ մինչև ընդ նոսա:

10. Ա և Բ. յէթթէ:

4. Ա և Բ. Ժննցա:

11. Ա. Բ. Գ և Դ. Ժննցա:

5. Ա և Բ. Թաթա:

12. Ա. Բ. Գ և Դ. Կարդեթթ:

6. Ա. Բ. Գ և Դ. և Բնամանեալ

13. Ա և Գ. Իրամ. Բ. Յիրամ:

առ որ ելեալ¹ տեսի զՔարսա թագաւոր Ոգոզմա-
ցոց, և արար մեզ սւրախութիւն: Եւ ազաչեալ² զիս
տայր ինձ զդուստր իւր զԲերսուէ ի կնութիւն. և նա
ծնաւ ինձ զԷր և զԱւնան. և զՍելոմ.³ և զերկուան
առանց որդւոց ազան Տէր. բայց Սելոմ եկաց և
որդիք նորա դուք էք: Զամս ութ և տասն արար
Հայրն մեր խաղաղութիւն ընդ Եսաւայ եղբօր իւրում,
և որդիք նորա ընդ մեզ, զկնի գաւլոյն մեր ի Լաբա-
նայ⁴ ի Միջագետաց Ասորւոց:

Եւ եղեւ իբրեւ կատարեցաւ ութ և տասն տմն՝ ի
քառասներորդի ամաց կենաց խմոց, եկն ի վերայ մեր
Եսաւ եղբայր Հօրն մերում զօրու⁵ բազմաւ և զօ-
րաւ, և անկաւ աղեղամբն Յակոբայ. և վախճանեալ
Համբարձաւ⁶ ի լեռան Սէիր. և մինչ գեռ երթային
թաղեցաւ յԱնանիրում: Իսկ մեր զհետ մտեալ որդ-
ւոց Եսաւայ, և էր նոցա քաղաքք ամուրք⁷, պա-
րիսպք նոցա երկաթիք և դրունքն պղնձիք. և ոչ կա-
րացաք մտանել, և նստեալ շուրջանակի պաշարե-
ցաք զնա: Եւ իբրեւ ոչ բացին մեզ զդրունան զաւուրո
քաան, մերձեցուցաք ի պարիսպս նոցա սանդուղս, և
եղեալ ի վերայ գլխոց մերոց վահան՝ ելաք⁸ ի պա-
րիսպն, և առի քարինս մեծամեծս իբրեւ լսերս տա-
ղանդից երկից՝ և սաստակեցի ի նոցանէ արս չորս
զօրաւորս: Եւ զկնի իմ մտեալ Ռուբէն և Գադ, և
սաստակեցին այլ ես վեց այր⁹. յայնժամ խնդրեցին
ի մէնջ այլ եւս խաղաղութիւն, և խնդրեալ նախ ի
Հօրէն խմէ¹⁰ ընկալաք զնոսա իբրեւ¹¹ զհարկատուս:

1. Ա. Բ. Գ. և Դ. ելեալ:

2. Ա. և Բ. ազաչեալ:

3. Ա. և Բ. Զամս. Գ. և Դ.

Սելոմ:

4. Ա. Բ. Գ. և Դ. ի Լաբանի:

5. Բն. Բ. Գ. և Դ. զօրու-
հօր:

6. Բ. համբարձաւ զնա ի

լեռան...:

7. Ա. Բ. Գ. և Դ. քաղաքք և պա-
րիսպք երկաթիք...:

8. Ա. Բ. Գ. և Դ. և ելին վեր-
և արի:

9. յԱ. և յԲ. պաշարեալ այր:

10. Ա. և Բ. Գադ:

11. Բ. զնոսա ի հարկատուս:

Եւ տային մեզ հանապազ զգրուանա՝ ցորենոյ երկե-
րիւր, և ձիթոյ չափքէթս հինգ հարիւր, և գինւոյ՝² հա-
զար և հինգ հարիւր, մինչեւ եկաք՝³ մէք յԵգիպտոս :

Եւ զկնի՝⁴ այսորիկ ած էր որդին իմ զթամար ի
Միկագեաաց զդուստրն Արամայ՝ որ էր նենգաւոր, և
վհատեալ էր վասն թամարայ, զի ոչ էր ի Քանա-
նացոցն. և հրեշտակն Տեառն սատակեաց զնա՝⁵
յերկրորդում աւուր հարսանեաց նորա : Եւ կամեցայ
փեսայացուցանել նմա զՍնան. սակայն և նա չարու-
թեամբ՝⁶ ոչ կամեցաւ՝⁷ լինել ընդ նմա տարի մի.
և յորժամ սպառնացայ նմա՝ մերձեցաւ ի նա, բայց
սակայն սպականեաց՝⁸ զսերմ իւր՝ յերկիր հեղլով
վասն պատուիրանի մօր իւրոյ. և նա մեռաւ՝⁹ չա-
րութեամբն իւրով : Եւ ես կամեցայ զՍելում՝¹⁰ տալ
նմա, այլ կին իմ Բերաուէ ոչ արար՝¹¹ ինձ թոյլ. վասն
զի ոչ էր թամար՝¹² ի դատերացն Քանանացոց իւ-
րեւ՝¹³ զնա. և ես գիտէի զի չար էր ազգն Քանանա-
ցոց, այլ խորհուրդ մանկութեան իմոյ խաւարեցու-
ցին զմիտս իմ. և տեսեալ իմ զնա յարեցութեան՝¹⁴
խաբեալ եղէ՝¹⁵ և անկեալ՝¹⁶ ի խորհուրդս նորա :
Արդ՝¹⁷ նա մինչ ես չէի անդ զնացեալ սա կին Սե-

1. Բ. Գրեւս :

ցաւ :

2. ՍԱ. յԲ. յԳ. և ի Դ. պակա-
սին և գթաց հազար և հիս-
հարեւր :

10. Գ. և Դ. Սելումն. Ա. Սե-
լումն. Բ. Սելումն վերբորդ
որդին իմ :

3. Ա. Բ. Գ. և Դ. իմս :

11. Բ. եր :

4. Բ. յեր :

12. ՍԱ. յԳ. և ի Դ. պակասէ
թամար :

5. Բ. շարքին իմ վեր :

6. Բ. նա էր շարսնութեմբ, և ոչ
ծանրաւ զթամար և ոչ իմա-
րս նա, և յորժամ :

13. յԳ. և ի Դ. պակասէ իբրեւ
զնա :

7. Ա. Գ. և Դ. ծանրաւ :

14. Բ. յարքեցսնութեմ իմա :

8. Ա. Բ. Գ. և Դ. ապաւ-
նեաց... յերկիր շար պատու-
րանի մօր իմոյ Բերաուէ :

15. Գ. և Դ. եղլայ :

9. Ա. Բ. Գ. և Դ. վախճանի :

16. Բ. անգայ :

17. Բ. Արդ Ուղումն Բացեալ
սա ին Սելումայ ի Քանանա-
ցայն՝ Գնէ լի է անգ... :

լումայ ի Քանանացւոցն. և ծանուցեալ իմ զոր արար նա, և անիծեցի¹ զնա հեծութեամբ սրտի իմոյ. և նա մեռաւ չարութեամբ որդւոց իւրոց:

Եւ եղև յետ բանիցս այսորիկ յայրութեան² լինել Թամարայ. և զկնի երկուց ամաց լուեալ նորա³ եթէ եղանեմ ես կտրել զոչխարսն իմ. և զարդարեալ զինքն զարդու⁴ հարսնութեան, և նստաւ ի դրան քաղաքամիջին. և արբեալ ես գինւոյն⁵ Քուզարայ՝ և ոչ կարացի ճանաչել զնա⁶ ի գինւոյն. և կոխեաց զիս գեղեցկութիւն նորա՝ վասն գեղոյ⁷ զարդու նորա, և խոնարհեալ առ նա ասացի. Մտից առ քեզ: Եւ նա ասաց⁸. Զի՞նչ տացես ինձ: Եւ հտու նմա զգաւազանն իմ և զգօտին և զթագ թագաւորութեան իմոյ. և մտի⁹ առ նա, որ և յղացաւ յինէն. և իմ ոչ գիտացեալ¹⁰ զինչ գործեցի, կամեցայ սպանանել զնա. և նորա¹¹ առաքեալ ի ծածուկ զգրաւականն՝ և յամօթ արար զիս. և իմ կոչեցեալ¹² զնա առ իս և լուայ բանս խորհրդականս ի նմանէ՝ մինչ դեռ¹³ յարբեցութեանն իմում ննջէի, և ոչ կարացի տեսանել¹⁴ զնա՝ վասն զի ի Տեսառնէ էր¹⁵ այն: Եւ ածեալ¹⁶ իմ զմտաւ, ասէի միթէ նենգութեամբ արար, իցէ թէ յայլմէ առեալ զգրաւականն. և ոչ¹⁷ մերձեցայ ի նա, և

Ա. Գ. և Գ. Արդ -- Բնւն լի

ձեցէ...

անդ բնացեալ -- Բն Սելիէ-
հայ ի Բանանացոցն:

11. Բ. Ինչ Թամար... զէր--
լանն իմ:

1. Ա. և Բ. անիծի:

12 Ա. և Բ. և իւրեւ իմ զն-
լուայ գրանն խորհրդանն:

2. Բ. այլ լիւիւր Թամար:

3. Բն. Գ. և Գ. նա:

13. Ա. Բ. և Գ. Բնւ գիւ (Բ.
Բնւ)... Բնւի զնա նա:

4. Բ. զարդար.

14. Ա. Բ. և Գ. սպանանել զն-
(Բ. լուան զն...:

5. Բն. Ա. Գ. և Գ. Զրու Քուզ-
արայ:

15. Բ. Ինչ -- Բն:

6. Բ. զԹամար:

7. Ա. Բ. և Գ. յնայ:

16. Ա. Բ. և Գ. և անիծելովն, Բ.
Բն Բնիւր-Բնիւր -- Բնիւր՝ յայլմէ
առեալ զէր--լանն:

8. Ա. և Բ. ասէ, Բնւ իմ -- Բն
Բն...

9. Ա. և Գ. Բնիւ:

17. Բ. և Գ. Բն...

10. Բ. և Գ. Բն Բնիւր-Բնիւր զն-
Բն...

խղճէի մինչեւ ¹ յայս օր. վասն զի պղծութիւն գործեցի ի մէջ Խորայելի: Բայց սակայն և քաղաքացիքն ասէին, եթէ ոչ կատարեցան իրք այսպիսիք ² ի դքանն. վասն զի յայլմէ աշխարհէ եկեալ է, և գոյն ³ մի նստեալ ի վերայ դրանն. և կարծէի այսպէս եթէ ոչ դք դիտաց զմտանելն իմ առ նա:

Եւ յետ այսորիկ իջաք ⁴ յԵգիպտոս վասն սովոյն. քառասուն և վեց ամաց էի ես յիշանելն ⁵ իմ աստ, եօթանասուն և երեք ամ կացի յԵգիպտոս: Եւ այժմ լուարուք, որդեակք իմ, զոր ինչ պատուիրեմ ձեզ, և պահեցէք զբանս Յուդայի հօր ձերոյ. ունել առաջի Տեառն զամենայն արդարութիւնս և հնազանդել ⁶ պատուիրանացն Աստուծոյ, և մի գնայք զհետ ցանկութեանց սրտից ձերոց, և մի խորհրդովք ձեր ⁷ յամբարտաւանութիւն մտաց ձերոց անկանիցիք. և մի պարծիք ի զօրութիւն գործոց երիտասարդութեան ձերոյ, վասն զի այս ամենայն չար է առաջի ⁸ Տեառն: Զի և ես իսկ պարծեցայ եթէ ոչ երբեք խաբեալ եմ ի գեղ ⁹ կանանց, և թշնամանէի զԽուբէն զեղբայրն իմ վասն Բալլայի կնոջ հօր իմոյ ¹⁰: Եւ ապա ոգին պոռնկութեան և նախանձու ճակատեցաւ բնդ իս, մինչեւ անկեալ լինէի ես ի Բերսուէ քանանացւոյ ¹¹ և ի Թամարայ զոր խօսեցեալ ¹² էր որդւոյ իմոյ: Եւ ասեմ ¹³ ցանեք իմ. Խօսեաց ցհայր իմ, և այնպէս

1. Ա. Բ. և Գ. Գնէն ցօր հահաւան իւր:

2. Գ. այսպիսի:

3. Բ. իմեալ է բազմ և նշան տեալ ի դրանն:

4. Ա. Բ. և Գ. իմեալ յԵգիպտոս. աստ յաւելուան Ա. և Բ. առ Յովելի...:

5. Յայլու պակասին յիշանելն իմ առ:

6. Բ. հնազանդ վր:

7. Ա. և Բ. յերկէ:

8. Ա. և Բ. յաւ Տեառն:

9. Ա. և Բ. ի պարծեցանք իմ իմանելն իմ իմանելն. Գ. իմ իմանելն իմ իմանելն:

10. Ա. Բերսու. Բ. իմեալ:

11. Բ. քանանացի (Գ. քանանացաց) և ի Թամար:

12. Բ. և Գ. զոր իմեալ էր:

13. Բ. և Բ. ասեմ իմ իմեալ էր իմեալ էր և ասեմ հօրն իմոյ յառաջ, և ասեմ ասեմ:

առ թամար և գործեցի զանօրէնութիւն¹։ Եւ² այժմ
յայանեցի որդւոց իմոց զգործս պղծութեան իմոյ.
վասն զի³ արբեալ էի և ոչ ամաչէի ի պատուիրա-
նացն Աստուծոյ, և առի կին քանանացի։ Մտաւորու-
թեան⁴ պէտք են, որդեակք իմ, որ եթէ ըմպէ ոք
զինի⁵։ և այս է իմաստութիւն ուրախութեան, զի
մինչ ունիցի ոք զինի՝ պատկառանք արբցէ։ ապա
եթէ անցանէ⁶ զայսու սահմանօք, արկանէ ի միտս
նոցա⁷ ոգին մոլորութեան, և տայ արբեցելոյն⁸ պղղ-
ծարանել և անօրինել, և ոչ յումեքէ ամաչել, այլ
և պարծել եւս ի վերայ ամօթոյն իւրոյ՝⁹ կարծելով
եթէ լաւ¹⁰ իմն գործեաց։ Որ պոռնկի՝ եթէ¹¹ առւժես-
ցի՝ ոչ սգայ և ի փառաց անկանել ոչ ամաչէ։ Զի
թէպէտ¹² պոռնիկն թագաւոր ոք է՝ մերկացեալ ի թա-
գաւորութենէն ելանէ ծառայել պոռնկութեանն, զոր
օրինակ և ես մերկացեալ եղէ։ վասն զի ետու զգա-
ւազանն իմ, այսինքն¹³ զցեղին իմոյ զՀառատաւութիւն,
և զգօտին իմ, այս է զգորութիւն իմ, և զթագ զլիսոյ
իմոյ՝ այսինքն զփառս թագաւորութեան իմոյ։ բայց
ապաշխարեալ իմ վասն այսր ամենայնի, միս և զի-
նի ոչ ճաշակեցի մինչեւ ցծերութիւն իմ, և զամե-
նայն¹⁵ ուրախութիւն ոչ տեսի։ Եւ ուսոյց զիս Հրեշտակ
Տեառն, զի մինչեւ յաւիտեան¹⁶ կանայք տիրեսցեն եթէ

1. Ա և Գ. Բը-Բը-Բը. Բ.
զԲը-Բը-Բը:

2. Ա և Բ. և յայտնեցի:

3. Գ. զի.

4. Բ. Դոց պեք+ Ին:

5. Բ. Գրի վասն ուրախութեան՝
Իւրախութեան Ե. Գ. պակա-
սին բանքս:

6. Ա և Բ. անցանէ ոչ:

7. Ա. Բ և Գ. Իւր:

8. Ա. Բ և Գ. արբեցել.

Ա և Բ. պղծութեան լիւր:

9. յԱ և յԲ. պակասէ Իւրոյ:

10. Ա և Բ. Իբրեւ զլաւ Ին:

11. Ա և Բ. Իւրեք և...:

12. Ա. Բ և Գ. Իւրեք և:

13. Ա և Բ. այսինքն Ե զԲո-
Բեան Իմ և զԲեք Գլխոյ Իւրոյ:

14. Բ. այսպէս ունի և յԱ-
Բոց ուրախութեան Ե Բայ Ի-
ցայ, և ոչ Գրեք:

15. Բ. զի Բե Իւրախութեան և ուր-
ախաց՝ պոռնկութեան Իւրեք
Գրեք:

Թագաւորաց եթէ աղքատաց . և զԹագաւորացն անցն
զփառան, զքաջացն զգորութիւն և զաղքատացն զաղքա-
տութիւն, զփոքր մի զհաստատութիւն: Արդ պահեցէք,
որդեակք իմ, զսահմանս գինւոյ . վասն զի են ի նմա ողիք
շարք չորք . ցանկութիւն ջեռնւոյ¹ և զեխութիւն շահա-
վաճառութեան² . եթէ ըմպէք գինի կամիք ուրախ լի-
նել՝ երկիրդիւ Տեառն և պատկառանք ըմպիցէք: Զի
եթէ յուրախութեանն հեռացի երկիրդն Աստուծոյ,
ապա լինի արբեցութիւն և մտանէ անամօթութիւն .
և լաւ է ամենեւիմք իսկ ոչ ըմպել գինի, զի մի՛ մե-
ղանչէք³ բանիւք թշնամանաց և կուոյ, և զրպար-
տութեան և պատուիրանազանցութեան Աստուծոյ⁴,
և կորնչիցիք ի դէպ ժամանակի: Վասն զի և զխոր-
հուրդս Աստուծոյ և զմարդկան⁵ օտարոտեաց յայտ-
նէ գինի . որպէս և ես զպատուիրանս Աստուծոյ և
զխորհուրդս հօր իմոյ Յակոբայ՝ յայտնեցի քանանա-
ցւոյն Բերսուէի, որում հրաման ետ Տէր ոչ յայտնել,
վասն զի պատերազմաց և խռովութեան պատճառք է
գինին:

Պատուիրեմ⁶ ձեզ, որդեակք իմ, մի՛ սիրէք զարծաթ
և մի՛ զհայեղն ի գեղեցկութիւն կանանց . զի վասն
արծաթոյ և գեղեցկութեան կանանց⁷ մոլորեցայ ես
ի Բերսուէ քանանացւոյ . զի գիտեմ ես եթէ վասն եր-
կուցս այս լինելոց է ազգս այս ի պոռնկութիւն .
վասն զի⁸ զիմաստուն արս յորդուց իմոց այլայլեա-
ցեն, և զԹագաւորութիւն Յուդայի խոնարհեցուցեն՝
զոր ետ ինձ Տէր վասն հնազանդութեան իմ հօր ի-
մոյ⁹ . զի¹⁰ ոչ երբեք տրտմեցուցի զՅակոբ հայր իմ¹¹

1. Բ. Մանասիւն:

2. Ա. Բ. և Գ. լահաւաճառութիւն:

3. Ա. և Բ. Բոլորեալ:

4. Գ. Տեառն:

5. Գ. և Դարդան յայտնի էին:

6. Բ. Դարդան իմ յայտնի էին:

7. Բ. Բնաւ... Բնանայի:

8. Ա. Բ. և Գ. Լահաւ, և:

9. Ուղղեցաւ ըստ Բ. զի բնա-
գիրն և այլք գնէին հնազան-
դութեան հօրն:

10. Բ. Բնաւ:

11. Բ. հայր իմ, Լահաւ զԼահայն
զոր անիւր անիւր:

բանիւք ինչ . վասն զի զամենայն ինչ զոր և ասէր առ նէի : Եւ Իսահակ հայր հօր իմոյ օրհնեաց զիս , զի Թաղաւորեցից ի վերայ Իսրայելի . և Իսահակ նմանապէս յաւելաւ ¹ յօրհնութիւնսն . յաղագս ² որոյ ես ճանաչեմ ³ , զի յինէն հաստատեսցի Թագաւորութիւն . քանզի կարգացի ես ի գիրսն Ենովքայ արդարոյ , թէ ճրքան չարիս ⁴ գործիցէք ի ժամանակի կատարածի : Արդ պահեցէք , որդեակք իմ , զանձինս ⁵ ձեր ի խառնակութենէ և յարծաթսիրութենէ , և լուարուք Յուդայի հօր ձերոյ ⁶ . վասն զի արծաթսիրութիւն ⁷ որու չէ յօրինացն Աստուծոյ և կուրացուցանէ զխորհուրդս հոգւոց , և ամբարտաւանութիւն ուսուցանէ . և ոչ տայ առն ողորմել ի վերայ մերձաւորաց ⁸ իւրոց . մերժէ զհնգի նորա յամենայն բարութեանց , և պաշարէ զնա ի ցաւս և ի հեծութիւնս , և մաշէ զմարմին նորա , և զողջակիղօք Տեառն խաղ առնէ . և մարգարէի խօսողի ոչ լսէ , և բանից բարեպաշտից ⁹ ընդդէմ դառնայ : Որդեակք իմ , արծաթսիրութիւն առ կուռս ճանապարհորդէ . վասն զի առ մոլորութիւն արծաթոյն՝ զոչ աստուածս ¹⁰ աստուած անուանեն ¹¹ . զի որք ունին զնա՝ ի Թմբրութիւն արկանէ զնոսա . վասն արծաթոյն ¹² կորուսի ես զորդիսն իմ , եթէ ոչ ապաշխարութիւն մարմնոյ իմոյ և աղօթք հօր իմոյ ֆակորայ ապրեցուցանէին՝ ¹³ անորդի ունէի մեռանել :

1. Ա. յաւել այսպէս յօրհնաւ .

Ինչոն . Բ. յաւելաւ առ հօրն
այսպէս յօրհնաւ-Ինչոն :

2. Գ. լսան :

3. Բ. Գեորգի զի յինն հաստա-
տեցի օրհնաւ-Ինչոն :

4. Ա. և Բ. . Դրած շարիտ Գործի-
ցիտ ի խորհուրդի Ժամանակի :

5. Ա. և Բ. . զնիւ ի խառնախա-
նէի և յարժեցաւ-Ինչիւ և
յարծաթս .

6. Ա. յիւրաւ :

7. Ա. Բ. և Գ. . ա :

8. Ա. և Բ. . Գրչաւ-արի իւրոյ :

9. Ա. . Բարեպաշտ-Ինչիւ ընդ-
դէմ հաճառանայ :

10. Բ. . զաստուածս :

11. Բ. . Ինչ զի այսպէս անաւանն
նա :

12. Բ. . լսան արծաթոյն Բերս-տի
Բաւ իւրոյ խորհուրդի :

13. Բ. . ոչ եթէ աղբիւր և առ-
արդի եթէ խորհուրդ :

Այլ Աստուած Հարցն իմոց ¹ գթած է և ողորմած, գիտաց եթէ անգիտութեամբ արարի, վասն զի ² դայթակղեցոյց զիս իշխանն մոլորութեան և ոգիտացայ որպէս զմարդ, և իբրեւ զմարմին մեղօք թաթաւեցայ:

Արդ ծաներուք, որդեակք իմ, զի երկու ոգի պարապեն մարդոյ ի ճշմարտութիւն և ի մոլորութիւն, և ի մէջ նոցա իմաստութիւն ³ զոր կան և ունին միտք. վասն զի զապիրատութիւն և զճշմարտութիւն գրեալ է ի լանջս մարդոյն ⁴. և զիւրաքանչիւր ոք ի մարդկանէ ճանաչէ Տէր, և ոչ է ժամանակ յորում կարացէ մարդ թաքուցանել ⁵. վասն զի ի լանջս նորա գրեալ է հոգին ճշմարտութեան, և վկայէ վասն ամենայնի և շարախօսէ վասն ամենեցունց, և իբրեւ հրով այրեցեալ լինի մեղաւորն, և ոչ կարէ համբառնալ ի վեր զդէմս իւր:

Եւ արդ ⁶, որդեակք իմ, սիրեցէք զՂեւի, զի կեցցիք յաւիտեան և մի սատակեցիք, վասն զի ընտրեաց զնա Տէր առաւել քան զձեզ. մերձեցարուք ի նա և ճաշակեցէք ի սեղանոյ նորա, և ի վայելութենէ որդւոցն Իսրայելի. և դու լիցիս ⁷ թագաւոր ի մէջ ⁸ Յակոբայ և լիջիր ⁹ իբրեւ զԺով. զոր օրինակ ի նա արդարք և մեղաւորք մկրտին, այսպէս և ի քեզ ամենայն ազգ Իսրայելի վտանգեացի և յանցանիցէ. վասն զի որք թագաւորեացեն ի քեզ՝ եղիցին իբրեւ զկէտս և կլանիցեն զԻսրայէլ իբրեւ զձկունս. զուստերու և դատերս ¹⁰ ի ծառայութիւն արկիցեն, և զտունս և զապարակս, և զհօտս և զկարասիս յափշտակեացեն, և զքաղաքս մարմինս անկեղաց ¹¹ և ազաւաւուց տացեն կերակուրս: Եւ եղիցին մարգարէք մրրկեալ և ա-

1. Ա. և Բ. Գրոց:

2. Բ. զի:

3. Բ. ճոցս երկուցն ի խառնութեան: Ա. և Գ. ճոցս երկուսն: Գ. խառնութեան:

4. Բ. Գրոցն զառաջագոյն:

5. Բ. յաւիտեան զգործս իւր:

6. Ա. Բ. և Գ. այժմ:

7. Ա. և Բ. իւրեցիս:

8. Բ. ի Գրոց Իսրայելի Յակոբայ:

9. Ա. Բ. և Գ. լիցիցիս:

10. Ա. և Բ. զգործս երկուցն:

11. Ա. և Բ. անկեղաց:

մենայն արդարքն հալածեսցին. և արկցէ ¹ Տէր ի վերայ նոցա բաժանումն, և ² եղիցին պատերազմունք ընդ իւրայելի և ընդ այլազգիսն. և վախճանեսցի թագաւորութիւնն նոցա, մինչեւ եկեսցէ փրկութիւն ³ իւրայելի. և ապա բնակեսցէ Յակոբ ⁴ ի խաղաղութեան, և նա պահեսցէ զգօրութիւն թագաւորութեան իմոյ մինչեւ յաւիտեան: Վասն զի երդմամբ երդուաւ ինձ Տէր ոչ պակասեցուցանել զթագաւորութիւն ի զաւակէ իմմէ մինչեւ յաւիտեան:

Թազում տրտմութիւն է ինձ, որդեակք իմ, վասն զխութեանց և կախարդութեանց և կռապաշտութեանց զոր գործիցէք, և զորովայնակոչաց զհետ երթալ և զհարցկաց և զդիւթաց ⁵ մոլորութեանց: Զդատեա ձեր երգիչս և հրապարականիստս առնիցէք ⁶, և խառնակեսցին ⁷ ընդ պղծութիւնս հեթանոսաց. վասն ⁸ որոյ ածիցէ Տէր ի վերայ սով և սպանութիւն ⁹, մահ և սուր, և պաշարումն ի թշնամեաց և նախատինս ¹⁰ ի սիրելեաց. կորուստ և խիթս ¹¹ տղայոց, և բաժանումն ¹² կենակցաց, և պակասումն գոյից, և օտարութիւն անձամբ ի ծառայութիւն հեթանոսաց. և արասցեն ի ձէնջ ներքինիս ի ծառայութիւն կանանց իւրեանց:

Եւ յորժամ դառնայցէք առ Տէր և կատարեալ սրտիւ ապաշխարիցէք, և գնայցէք յամենայն պատուիրանս նորա, այց արասցէ ձեզ ողորմութեամբ. և հանցէ ի գերութենէ, և ապա յետ այսորիկ ծագեսցէ աստղն խաղաղութեան և գնասցէ ի մէջ մարդկան հանդարտու-

1. Ա. Բ և Գ. -նցի:

8. Ա և Բ. յազգս որոյ:

2. Ա և Բ. և պատերազմունք...

9. Ա և Բ. աստեութիւն:

ալ -զգս. Գ. և պատերազմունք:

10. Ա. Բ և Գ. -իւրեքայ ի նախորդս:

5. Բ. Բաբաբարութիւն:

11. Բ. հիթս. Գ. իւրս:

4. Բ. Բնախոյի իւրայելն նոր:

12. Ա. Բ և Գ. և ի կենացոյց

5. Ա. Բ և Գ. զգիւսց:

Բաժանումն, պատերազմն ի Բ.

6. Ա և Բ. -առնի:

յայտութիւն:

7. Ա. Բ և Գ. իւրաքանչեւ:

Թեամբ¹ և արդարութեամբ. բացցին նմա երկինք և հեղ-
ցին օրհնութիւնք Հօրն սրբոյ ի վերայ նորա², և նա հեղ-
ցէ ի վերայ մարդկան³ զհոգին շնորհաց, և եղիջիք նմա
յորդեգրութիւն ճշմարտութեան, և գնասցիք ի սահման
նորա յառաջինա և յերկրորդս: Յայնժամ ելցէ շառ-
ւիղ⁴ յինէն⁵ և ծաղկեսցի⁶ ի գաւազան թագաւորու-
թեան իմոյ, և յարմատոյ ձերմէ⁶ եղիցի հիմնաւորու-
թիւն. և ի նմանէ ելցէ⁷ գաւազան արդարութեան հե-
թանոսաց, դատել և ապրեցուցանել զամենեւեան⁸:
որ կարգան առ Տէր: Եւ յետ այսորիկ եղիցի Յակոբ
կենդանի և իսրայէլ յարիցէ, և ես և եղբարք իմ
իշխանք⁹ գաւազանաց մերոց եղիցուք: Առաջին Ղեւի,
երկրորդն ես, երրորդն Յովսէփ, չորրորդն Բենիամին,
հինգերորդն Շմաւոն, վեցերորդն Իսաքար. և այսպէս
ամենեւեան: Եւ Տէր օրհնեսցէ զՂեւի, և հրեշտակ
երեսաց նորա զիս, և հրեշտակ փառաց նորա¹⁰ զՇմա-
ւոն, երկինք՝ զՌուբէն, երկիր՝ զԻսաքար, ծով՝ զԶա-
բողոն, լերինք՝ զՅովսէփ, տաղաւարք՝ զԲենիամին,
լուսաւորք՝ զԴան, փափկութիւն՝ զՆեփթաղիմ, զօրու-
թիւն¹¹ և հաստատութիւն՝ զԳադ, ձիթենիք՝ զԱսեր:
Եւ եղիցին ի Ժողովուրդս Տեառն մի սիրտ¹² և մի
լեզու, և ոչ լիցի¹³ ի ձեզ ոգի մոլորութեան. զի ար-
կեալ եղիցին¹⁴ պիղծողին ի դատաստան յաւիտենից.
և որք ամբարտաւանութեամբ¹⁵ վախճանեցան՝ յա-
րիցեն, և որք վասն Տեառն՝ մեռան զարթիցեն, և եղջե-

1. Բ և Գ. Ինչպէս թիւի, և
հանդարտութիւն:

2. Բ. յառաջ եւ ի Քրիստոս:

3. Ա. Բ և Գ. Վերականգնեալ
Գրք:

4. Բ և Գ. շառւիղ:

5. Ա և Բ. Ինչպէս թիւի
Գ. Ինչպէս թիւի:

6. Բ. յիւր ի Վերաբերեալ
հիմնաւորութեան:

7. Բ. Ինչպէս թիւի թիւի:

8. Ա և Բ. անշարժաւոր
զառնակ:

9. Ա. Բ և Գ. Ինչպէս:

10. Պատգամ յայլ օրինակ
նոր:

11. Ա. Բ և Գ. զօրութեան
հաստատութեան:

12. Պատգամ յայլ օրինակ
նոր:

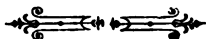
13. Ա և Բ. Ինչպէս:

14. Բ. Ինչպէս թիւի թիւի:

15. Ա և Բ. Ինչպէս թիւի:

բութն¹ Յակոբայ ընթացին, և ամենայն ժողովուրդը²
 փառաւորեացեն զՏէր՝ յաւիտեան: Արդ պահեցէք,
 որդեակք իմ, զօրէնս³ Տեառն, զի յոյս է ամենե-
 ցուն՝ որ թէ ուղիղ գնան ընդ նա: Եւ⁴ արդ ես հա-
 բիւր ինն և տասն ամաց վախճանիմ այսօր առաջի ա-
 չաց ձերոց, մի՛ ոք զիս թաղեացէ և կամ զորովայն իմ
 պատառեացէ: այլ հանէք զիս ընդ ձեզ ի Քերրոն: Եւ
 արարին այնպէս զոր օրինակ⁵ և հրամայեաց նոցա.
 և ննջեաց Յուդա ընդ հարս իւր, ի փառս⁶ Աստուծոյ:

1. Ա. և Բ. յաւելուն և երթիլս	4. Ա. և Գ. և ա՛ռց հարիւր...
իւրայելի էպոսոցին:	Բ. և էս ա՛ռց հարիւր:
2. Բ. յաւելուրդս իւրայելի օրհ-	5. Ա. և Բ. և Գ. որդիս:
նայելի զՏէր...	6. ՅԱՆ օրհնակս պակասէ է
3. Ա. և Բ. զարեւոյթ օրհն:	էսոս Աստուծոյ:

ԿՏԱԿ ԻՍԱՔԱՐԱՅ՝

ՀՐԱՄԵՆ պատասխանաց՝ բանիցն իսաքարայ,
յորժամ հանդերձեալ էր վախճանել զկեանս իւր:
Կոչեաց զորդիան իւր և ասէ. Լուարուք՝ իսաքա-
րայ՝ հօր ձերոյ և ունկն դիք բանից սիրեցելոյ ի
Տեառնէ: Ես ծնեալ եղէ ի վարձուց մանրագորաց.
Վասն զի Ռուբէն երեւ մանրագորս ի յանդէ. և յա-
ռաջագոյն դիպեալ Հռաքելայ՝⁵ եհան ի ծոցէն՝ և սկսաւ
լալ Ռուբէն. և լուեալ զձայն նորա Լիա մայրն՝⁶ և
ասաց ցՀռաքէլ. Տուր զմանրագորսդ. և էին մանրա-
գորքն խնձորք անուշահոտք, և լինի⁷ յանտառս յերկ-
րին Արամայ: Եւ ասէ Հռաքէլ. Ոչ տաց զսոսա քեզ,

1. Բն. Կրօն իւրաւորայ որդւոյն	Կրօնիւնայ բանից իւրաւորայ
Յօնիքայ՝ զոր իւրաւորայն ընդ որ-	որ տաց, լուարուք...
դին էր. Ա. և Բ. Կրօն իւրա-	5. Բ. յաւելու որդիւնի:
ւորայ. Գ. Կրօն իւրաւորայ	4. Գ. իւրաւորայ:
որդւոյն Յօնիքայ:	5. Ա. և Բ. Հրաւել եհան ի նա-
2. Ա. պատասխանայ բանիցն իւրա-	նէ. (Բ. յաւելու մանրագորսն)
ւորայ, և ասէ լուար... Բ. պա-	և լուեալ. Գ. Հրաւել է-
տասխանայ բանիցն իւրաւորայ.	հան՝ և սկսաւ...
և ասէ իւրաւոր ցորդին էր է	6. Ա. Բ. և Գ. մայր էր...
թա՛մ մահաւան էրայ. Գ. պա-	7. Բ. քին նա:

երկուս որդիս՝ զի արհամարհեաց զանկողինս առն և ընտրեաց զժուժկալութիւն. և եթէ ոչ Լիա մայր իմ փոխանակ անկողնոյն տուեալ էր զերկոսին խնձորմն, աւթ որդիս ունէր ծնանել¹. վասն այսորիկ վեց որդի ծնաւ և զերկուսն եւս Հռաքել: Վասն զի մանրագործքն այց արար² նմա Տէր, զի տեսեալ եթէ վասն որդւոյ կամէր ննջել ընդ առն իւրոյ և ոչ վասն ցանկութեան: Եւ³ ի վաղիւ անդր ի վեր ելեալ խնդրեաց զՅակոբ՝ զի առցէ զմիւս ևս մանրագործն. և վասն զի ցանկացեալ էր նոցա ոչ կերաւ՝ այլ եղ ի տուն Տեառն, և մատուցեալ քահանայապետին բարձրելոյ⁴ որ էր ի ժամանակին յայնմիկ:

Այլ յորժամ եղէ կատարեալ, որդեակք իմ, գնացի ուղիղ⁵ սրտիւ լեալ երկրագործ հօր իմոյ Յակոբայ և եղբարց իմոց,⁶ և բերէի յանդից զամենայն ինչ ըստ ժամանակին, և ոչ էի քննող ի գործս իմ⁷: Եւ երեսնամեայ էի ես յորժամ առի կին, վասն զի աշխատութիւնն ճարակէր զգօրութիւն իմ, և ոչ ամենեւին զմտաւ ածէի վասն հարսանեաց յամսն յայնուսիկ⁸. և ուրախ էր հայր իմ վասն պարզմտութեան իմոյ, վասն զի զոր աշխատէի և ոչ բաժանէի՝ յաղագս⁹ այսորիկ ստէպ ստէպ օրհնէր զիս հայրն¹⁰ իմ: Եւ այժմ, որդեակք իմ, լուարուք ինձ և գնացէք

1. Բ. քննել. յաղագս վեց որդիս քննաւ, որ էստ զեռնորսն և ոչ զանգողնոյ տեսնանութիւնն, և զերկուսն որդիսն Հռաքել քննաւ:

2. Բ. որդւոյ Հռաքելի Տեառնն լեալ Հռաքել ընդ Բաբելոնայ և:

3. Բ. Եւ Լիա հայր իմ ի վաղիւն ի վեր ելեալ խնդրեաց զՅակոբ, իմն զի ցանկացեալ էր նա և ոչ վասն որդիքնութեան: Եւ առ Հռաքել զմտաւ ածէի զմտեւ զանգողնոյ տեսնանութիւնն, և ոչ զմտեւ ածէի զմտեւ զանգողնոյ տեսնանութիւնն:

զեռնորսն այլ էր զեռնութեան Տեառն Աստուծոյ:

4. Բ. Աստուծոյ Բարձրելոյն. որ էր բաժանեալութիւն իմն յայնմիկ, և օրհնեաց զՀռաքել յերկուսն որդիսն:

5. Ա. Բ. և Գ. աղագսութեամբ ուղիւ:

6. Աստի միւսն է ի վերջ պակասէր յԲ. օրհնակին:

7. Ա. և Գ. յաղագս ոչորիկ և:

8. ՍԱ. պակասէր յամսն յայնմիկ:

9. Գ. իմն ոչորիկ:

10. ՍԱ. պակասէր Հայրն իմ:

ողջմտութեամբ, վասն զի տեսի ես ի նմա զհաճոյսն Տեառն¹, և ոգի մոլորութեան ոչ հանդարտէր ընդդէմ նորա. վասն որոյ ոչ գիտէի ընտրել զգեղեցկութիւն² կանանց, և ոչ էր նախանձ ի խորհուրդս իմ, և ոչ զմտաւ ածէի դադաւութիւն ոսկւոյ³. վասն զի գնացի պարզմտութեամբ և զամենայն ինչ տեսանէի ուղղութեամբ. ոչ երբէք արկեալ⁴ իմ զակն ի մոլորութիւն՝ զի մի տեսից թիւրութեամբ և արկցէ զիս ի հոգս իւր:

Արդ պահեցէք զօրէնս Տեառն և ստացարուք պարզմտութիւն. տուք զթիկունս ձեր յերկրագործութիւն և աշխատեցէք⁵ ի վաստակս երկրի. զի ի պողոյ աշխատութեան⁶ ձերոյ օրհնեսցի Տէր, վասն զի ոչ է տուեալ ձեզ այլ բաժին⁷. վասն որոյ և հայրն մեր Յակոբ յօրհնութեանն իւրում⁸ նշանակեաց Ղեւեայ զառաջնորդութիւն, և Յուդա փառաւորեցաւ յորդին Յակոբայ. նոցա լուիջիք⁹, և ի միամտութենէ հօր ձերոյ մի գայթազդիք. և զի Գադայ տուեալ է¹⁰ կորուսանել զփորձութիւնսն որ յայտնելոց է ի վերայ իսրայելի: Գիտեմ, որդեակք իմ, զի յետին ժամանակին¹¹ պոռնկեսցին որդիքն ձեր ի միամտութենէ թողեալ զմշակութիւն. զհետ երթեալ խորհրդոյ իւրեանց, և ցրուեսցին ընդ հեթանոսս, և թշնամեաց իւրեանց ծառայեսցեն: Արդ, և դուք ասացէք զայս որդւոց ձերոց, զի յորժամ յանցանիցեն վաղվաղակի դարձցին առ Տէր, զի ողորմած է և պահէ¹² զնոսս, փրկէ և դարձուցանէ զնոսս յերկիր իւրեանց: Հաբիր քսան և երկու ամաց եմ ես, և ոչ գիտացի յիս

1. Գ. Առտոնայ. Ա. և Գ. և ոգի:

2. Գ. ցփել:

3. ՍԱ. պակասէ աւելոյ:

4. Ա. ուրիշ եր իմ. իսկ Բ. ուրիշ:

5. Ա. հաւանցի:

6. Ա. շահիւնութեանց յերոց:

7. Ա. օրհնակն գնէ յաւելոյ:

որոյ:

8. Ա. և Գ. Կրտսեր:

9. Բն. և Բ. քնդի. Գ. քնդի:

10. Ա. եր:

11. Ա. խառնութիւն:

12. ՍԱ. և ՍԳ. պակասէ պահէ զնոսս:

մեղս և ոչ պողնկեցայ, և ի զբօսանս իմ խաբէութեան գինի ոչ արբի, և նենգութիւն ոչ եմուտ ի բերան իմ, և ոչ ստեցի ընկերի իմում. արդարութիւն արարի յիրաւունս ¹ իմ յամենայնի և սրբութեամբ գնացի ²: Զայս ամենայն խօսեցաւ իսաքար ընդ որդիսն իւր և պատուիրեաց նոցա զի հանցեն զոսկերս նորա ի Քեբրոն և անդ Թաղեսցեն յայրին Մաքփելայի ³: Եւ պարզեալ զոտս իւր ննջեաց յերկրին Հռակողմայ ⁴. ողջունեաց ⁵ զամենայն անդամս իւր, և զօրութեամբն ննջեաց քուն յաւիտենական, ի փառս Աստուծոյ ⁶:

1. Ա և Գ. յափնյն իրաւունս

4. Գ. Հրախաղմայ:

2. յԱ և յԳ. պակասէ մինչև և պարսիւրեաց...

5. Ա. ողջունելով. Գ. ողջունել:

3. Ա. Մափելայի:

6. Ի փառս Աստուծոյ պակասէ յայլ օրինակս:

առ. Յովսէփ, զի ծածկեցի ես ընդ եղբարս իմ զբանն՝
 և ոչ ասացի զլեալսն հօր իմոյ Յակոբայ. բայց¹
 լացի ես վասն Յովսէփայ աւուրս բազումս, վասն զի
 երկնչէի ես յեղբարցն իմոց. և² յորժամ կամէին
 սպանանել զնա, բազում անգամ աղաղակէի³ ի մէջ
 նոցա զի մի արասցեն զանօրէնութիւնն զայն. և զի⁴
 Շմաւոն և Պաղ. յարձակեցան ի վերայ նորա, և
 անկեալ Յովսէփ ի վերայ երեսաց իւրոց՝ և ասէր⁵
 լալով. Ողորմեցարուք ինձ, եղբարք իմ, և գթացէք⁶
 յալիսն Յակոբայ հօրն մերում, և մի արկանէք զձեռս
 ձեր յիս, զի ոչ⁷ մեղայ ինչ ձեզ. սակայն եթէ մեղայ
 խրատելով խրատէք⁸ և մի ինչ առնէք ինձ փնաս
 վասն Յակոբայ հօր ձերում: Արդ մինչ դեռ ասէր
 զբանս զայս, գթութիւն անկաւ ի սիրտ իմ և լեարդ
 իմ հարաւ յիս, և ամենայն կար զօրութեան աղեաց
 իմոց սուղաւ յոգի իմ և լացի⁹ ես ընդ նմա. և զար-
 հուրեալ էր սիրտ իմ, և ոչ հանդարտէի կալ¹⁰: Եւ
 տեսեալ նորա զիս ի լալ ընդ նմա՝ և զնոսա յարձա-
 կեալ ի վերայ՝ զի սպանցեն զնա, փախեաւ զկնի¹¹
 իմ և աղաչէր զնոսա: Եւ ապա յարուցեալ Ռուբէն
 ասաց. Եղբարք իմ, մի սպանցուք զսա. այլ արկցուք
 ի մի¹² ի ջրհորոց ցամաքաց յայսցանէ՝ զոր փորեցին
 հարքն մեր և ոչ գտին ջուր. զի վասն¹³ այսորիկ ար-
 գել Տէր չլինել ջուր ի նոսա զի եղիցի փրկութիւն

1. Ա. Բ. Է. Գ. և Լոյն (Գ. Լոյն):

2. Ա. Բ. Է. Գ. Բայց:

3. Ա. Է. Բ. Իսթէ Կիւսիւ. Գ. Կիւ-
 սի:

4. Ա. Բ. Է. Գ. Էմն զի:

5. Ա. Բ. Է. Գ. Լոյր և ասէր:

6. Ա. Է. Բ. Գթացարուք:

7. Ա. Է. Բ. զի ոչ Բիւ Բիւայ յիւ:

8. Ա. Բ. Է. Գ. Խրատեցիք զիս (Գ.
 չուրի զիս) և զիս յիւ Բիւ Բիւ Բիւ
 Իսթէ յիս Էմն Բիւ Բիւ Բիւ հօր

Երբեմն:

9. Ա. Է. Բ. Լոյն:

10. Գ. Կիւ:

11. Բ. Բիւ ընդ յիւայ, և:

12. Բ. Բիւ Բիւ Բիւ Բիւ Բիւ Բիւ Բիւ
 Բիւ Բիւ Բիւ Բիւ Բիւ Բիւ Բիւ Բիւ
 Բիւ Բիւ Բիւ Բիւ Բիւ Բիւ Բիւ Բիւ
 Բիւ Բիւ Բիւ Բիւ Բիւ Բիւ Բիւ Բիւ

13. Ա. Է. Բ. յաղաքս:

Յոսիսիայ: Եւ արարին այնպէս՝ մինչեւ ¹ վաճառե-
ցաք զնա Իսմայելացւոցն: Բայց ² զնոցն ոչ հաւա-
սարեցի ես, որդեակք իմ, այլ Շմաւոն և Գադ և այլ ³
եղբարքն. և առեալ զայն զնէին ագտնելիս, ⁴ իւրեանց,
սասցեալ եթէ ոչ կերիցուք յայսմանէ, վասն զի գինք
արեան եղբօր մերոյ են ⁵, այլ կոխելով կոխեացուք
զսա վասն ստելոյ նորա եթէ թագաւորեցից ի վերայ
նոցա ⁶: Յաղագս այսորիկ և յօրէնս նոցա սասաց, որ
ոչ կամեցի յարուցանել զաւակ եղբօր իւրոյ ⁷, թը-
քանիցեն ⁸ յերես կօշկի նորա. վասն զի և եղբարք
նորա ոչ կամեցան վասն կենաց եղբօր իւրեանց. և
Տէր բոկացոյց զնսա ի կօշկացն զոր զգեցան ընդ-
դէմ նորա: Զի ամենեքեան եկեալ. յեգիպտոս՝ ոչ
միայն երկիր պագին նմա՝ այլ և յամօթ եղեն առաջի
եգիպտացւոցն, վասն զի լու ⁹ եղեւ ընդ ամենայն
եգիպտոս:

Եւ յորժամ արկին ¹⁰ զՅոսիսի ի գուռն, կամէին
ճաշակել, և Յուդա ոչ ուտէր ընդ նսա, այլ հայէր
և կասկածէր՝ զի մի գուցէ վագիցէ Գադ և Շմաւոն
և սպանցեն զնա. և տեսեալ զիս զի ոչ ուտէի՝ և ուշ
եղեալ ինձ զի ոչ ճաշակեցի, և Յուդա զիս արար
պահապան նմա ¹¹ մինչեւ վաճառեցին զնա: Եւ եղեւ
նա ի ջրհորին զերիս տիւս և զերիս գիշերս, և այն-
պէս ¹² վաճառեցաւ Յոսիսի. պատառեալ զհանդերձս

1. Ա և Բ. Բնւ լուստեցաւ
ԴՅ-Լուի:

2. յԱ. պակասէ Բայց:

3. Ա և Բ. այլ և լիցեցաւ:

4. Բ. տեսելէս տես իւրեանց և
խանց իւրեանց. Ա և Գ. տ-
եսելէս իւրեանց և խանց իւ-
րեանց:

5. Ա և Բ. է:

6. Ա. Բ և Գ. յեր:

7. Բ. իւրա:

8. Ա և Բ. Բախուլ ի յօշի:

Բախուլ ի ԴԲ՝ Դուրա, յԳ.
պակասէ:

9. Բ. լուի իւլ:

10. Ա. Բ և Գ. ընդիցին լուսն զի
հայեր:

11. Յայլ օրինակս պակասէ նա:

12. Բ. իւցառեց իւրալոյ, Բն-
ւ լուստեցին զնա. և լուսուլ
Ռուքիս ի Բն լուստեցաւ,
պարտեց. Ա և Գ. լուս-
տեցաւ տառն իւրալոյ. և
լուսուլ Ռուքիս:

իւր և սգալով ասէր. Զիւարդ տեսից զերեսս Բակորայ
 Հօր իմոյ. և առեալ զարծաթն ընթացաւ զհետ վա-
 ճառականացն, և ոչ¹ եգիտ զնոսա: Վասն զի թողեալ
 էին նոքա զմեծ ճանապարհն որ էր ի կարճոյ՝ և ընդ
 այլ² գնացեալ. և կորեաւ Յովսէփ յաւուր յայնմիկ:
 Եւ մատուցեալ Դան ասէ ցՌուբէն. Մի լար և մի սը-
 փար, վասն զի գտի պատճառս ասելոյ Հօր մերոյ Բա-
 կորայ: Զենցուք ուլ³ մի և թաթաւեսցուք զհան-
 դերձո⁴ Յովսէփու և ասացուք ցԲակոր. Ծանիր
 եթէ ա՛յս է պատմունան որդւոյն քո Յովսէփայ: Եւ ա-
 րարին այնպէս. բայց զպատմունանն ունէր Շմաւոն,
 ոչ կամէր տալ նոցա, վասն զի բարկացեալ էր⁵ թէ
 զիւարդ եկաց Յովսէփ և ոչ սպանի զնա: Եւ յարու-
 ցեալ մեր ի վերայ նորա ասացաք. Եթէ ոչ տաս⁶
 ասացուք եթէ, դու միայն արարեր զչարիս ի մէջ
 Իսրայելի. և ապա տուեալ⁷ և այնպէս⁸ արարին
 որպէս ասաց⁹ նոցա Դան:

Եւ այժմ, որդեակք իմ¹⁰, պահեցէք զպատուիրանս
 Տեառն, զոր¹¹ օրինակ և ես պահեցի, և շնորհս առի
 յԱստուծոյ. վասն զի ամենայն եղբարք իմ հիւան-
 դացեալ¹², իսկ ես առանց հիւանդութեան անցուցի
 զաւուրս իմ. զի գիտէ Տէր զիւրաքանչիւր ումեք¹³
 զյօժարութիւնսրտի. ընկալարուք զողորմութիւն յա-
 ղիս ձեր, որդեակք իմ, զի որքան եթէ արասցէ¹⁴ ոք

1. Ա. Բ և Գ. ու զոտ եգիտ:

2. Բ. այժմեաւորս եփն բացեալ,
 և ու ճաւախեաց Ռուբէն յա-
 տար յայնմիկ: Եւ... Ա. և Գ.
 վրիպակաւ փոխանակ իւրեանի
 զնեն իւրաւ Յովսէփ:

3. Ա. և Գ. ուլ:

4. Եւ. պակասէ երկու տող:

5. Ա. Բ և Գ. յաւելուն յաղաթս
 այսորիկ:

6. Բ. Գ. պատմունան. զարեան
 զայն:

7. Բ. յաւելուն ցիւղ:

8. Պակասէ յայլ օրինակս:

9. Գ. պատմութեաց:

10. Ա. Բ և Գ. յաւելուն պատ-
 մութիւն յիւ:

11. Յայլ օրինակս պակասէ տող
 մի:

12. Ա. և Գ. եղբարց իմաց հիւան-
 դացեալ. Բ. հիւանդացան:

13. Բ և Գ. պատմութ. յԱ. Եւ և
 Գ. պակասէ արտի:

14. Բ. և Գ. արասցէ:

մերձաւորին իւրոյ՝ այնպէս արասցէ նմա Տէր : Վասն այսորիկ, որդեակք իմ¹, որդիք եղբարցն իմոց հիւանդանային և մեռանէին² վասն Յովսեփայ, և իմքդ առողջ պահեցաք որպէս և գիտէքդ իսկ :

Եւ մինչ³ էաք յերկրին Քանանացւոց ի ծովեզերին, որսայի ես որա ձկանց՝ կերակուր⁴ Յակոբայ հօր իմոյ, բազմաց ի նոցանէ վտտեալ⁵ ես միայն առողջ մնացի. զառաջին ես արարի նաւ և նաւեցի ի ծովու. վասն զի Տէր ետ ինձ իմաստութիւն, և պնդեցի փայտ զկնի⁶ նորա, և պարզեցի կտաւս ի մէջ ուղղորդ փայտիցն և ի մէջ նաւին. և նաւէի յեզեր⁷ ծովին և առնէի որս տան հօր իմոյ, մինչեւ եկաք յԵգիպտոս : Զամա հինգ արարի⁸ ձկնորսութիւն յամարայնի, և ի ձմերայնի հովուէի զհօտն⁹ ընդ եղբարս իմ : Եւ յիշանելն¹⁰ մեր յԵգիպտոս ոչ յիշեաց Յովսէփ զչարն զոր արարին¹¹ նմա. յոր հայեցեալ որդիք իմ և դուք փրեանիք զմիմեանս և մի՛ ածէք զմտաւ և մի՛ պահէք զչարութիւն¹² իւրաքանչիւր ոք ընդ եղբօր իւրում. վասն զի սա է¹³ որ որոշէ զչարութիւն և ի բաց ցրուէ, և զգոյացակցութիւն անյայտ առնէ : Հայեցարուք, որդեակք իմ, ի ջուրս՝ զի յորժամ միաբանութեամբ գնայ՝ զքարինս և զփայտս և զհողս և զաւազ առ հասարակ բերէ, ապա եթէ ի բազումս¹⁴ բաժանեցի, ծածկէ զնա երկիր և դիւրաւ արհամարհեցի¹⁵ յամենեցունց. և դուք եթէ բաժանիք՝ լինիք այնպէս. զի զամենայն զոր ինչ արար Տէր, գլուխ մի շնորհեաց. վասնզի ետ երկուս ուսս, երկուս ոտս և այլ ան-

1. յԱ և յԲ. պահասէ որդեակք իմ :

2. Ա և Բ. Բռնանէին իսկ :

3. Ա. Բ և Գ. յորժամ :

4. Պակասէ յայլ օրինակս :

5. Բ. Էդդեալ դուզմաք :

6. Բ. յերոյն նաւին :

7. Ա. Բ և Գ. ընդ ծովեզրն :

8. Ա և Գ. որսացի, և առնիք :

յնորոսութեան... Բ. որոյն և առնիք յնորս :

9. Յայլ օրինակս պահասէ հօտն :

10. Ա. Բ և Գ. յորժամ իջաք :

11. Ա և Բ. արարի նմա :

12. Ա և Բ. զչար :

13. յԱ և յԲ. չէք ե :

14. Բ. Բազում հասարակ :

15. Ա և Բ. արհամարհի :

դամս¹, և միոյ գլխոյ ետ ունկնդիր լինել: Վասն զի ծանեայ ես ի գիրս հարցն իմոց, զի բաժանեսցիք ի մէջ Իսրայելի, և² Թագաւորաց զհետ երթիցիք, և զամենայն պղծութիւնս գործիցէք, և գերեացեն զձեզ թշնամիք ձեր. չարչարեսցիք ի մէջ հեթանոսաց ընդ ամենայն հիւանդութիւնս և նեղութիւնս³: Եւ յետ այսորիկ յիշեսցիք զՏէր և մխիթարեսցիք⁴ ապաշխարութեամբ, և դարձուցէ զձեզ զի ողորմած է և գթած, և ոչ ածէ զմտաւ զչարիս մարդկան⁵, վասն զի մարմինք են և ոգի մոլորութեան մոլորեցուցանէ զնոսա յամենայն ի գործս նոցա. և յետ այսորիկ ծագեսցէ ինքնին⁶ Տէր զլոյսն արդարութեան իւրոյ.⁷ և դարձիք յերկիր ձեր, և տեսցիք զՏէր յԵրուսաղէմ, և դարձեալ բարկացուցանէք զնա և արկանիցիք⁸ ի հեթանոսս, մինչեւ ի ժամանակս կատարածի:

Եւ այժմ, որդեակք իմ, մի տրամիք ընդ բանս իմ և մի խռովիք, զի պակասիմ ի կենացս. վասն զի յառնելոց եմ դարձեալ ի միջի ձերում, և ուրախ եղէ ի ցեղին իմում, սրբ⁹ եթէ պահիցէք զօրէնս Տեառն: Իսկ յամբարշտեալն¹⁰ ածցէ Տէր հուր յաւիտենական և կորուսցէ զնոսա յորդուոցն Իսրայելի: Արդ ես ի հանգիստ իմ ընթանամ¹¹ բայց դուք երկերուք ի Տեառնէ:

Եւ զայս ասացեալ վճարեցաւ. և եղին զնա որդիք նորա ի գիրս, և յետոյ¹² հանեալ թողեցին զնա ի Քերթուն ընդ հարս իւր, ի փառս Աստուծոյ:

1. Բ. անբաժնի և զամենայն գլխի
իւր լուռ լինել. Ա. անբաժնի
փնլ գլխոյ լուռ լինել:

2. Ա. Բ և Գ. և գերեաց թագաւորաց:

5. Ե. Գ. պակասէ նիւթաւ:

4. Ա. Բ և Գ. ապաշխարեսցիք և
դարձուցէք:

5. Ա. Բ և Գ. որդեաց ժառանգ:

6. Ա. Բ և Գ. ինքն:

7. Յասլու չիք իւրոյ:

8. Բ. անհիշելի իւրեանս ի ծառանս
իւրեանս:

9. Ա և Բ. սր թի:

10. Բ. յամբարշտել:

11. Ա և Բ. ընթանամ որդիս և
հարսն իմ, բայց դուք երկրի
նիւթ ի Տեառնէ. Գ. երկրիցի:

12. Ա. Բ և Գ. և յետ այսորիկ հա-
նել (Գ. հանի) զնա ի Քերթուն
թողեցին զնա ընդ հարս իւր:

ԿՏԱԿ ԴԱՆԱՅ՝

ՀՐԱՄԱՆ աստասխանոյ՝² Դանայ որդւոյն Յա-
կորայ, զոր ասաց որդւոց իւրոց և դստերացն, ի կա-
տարածի աւուրցն ւայնոցիկ. ի Հարիւր ի քսան ի և Հինգ
ամաց՝³ կենաց իւրոց կոչեցեալ զորդիսն իւր, և ասէ-
ցնոսա. Լուարուք որդիք՝⁴ Դանայ բանից իմոց, և
Հայեցարուք ի բան բերանոյ իմոյ. ես փորձեցի ի
սրտի իմում և ծանեայ՝⁵ յամենայն ի կեանս իմ,
զի բարի է առաջի Տեսուն ճշմարտութիւն՝⁶ և Հաճոյ
հանդերձ արդարութեամբ, և չար է ստութիւն և
սրտմտութիւն, զամենայն չարիս ուսուցանէ մարդ-
կան: Արդ խոստովանիմ այսօր՝⁷ առաջի ձեր, որ-
դեակք իմ, զի հեշտութիւն եղեւ սրտի իմոյ՝⁸ յաղազս՝⁹

1. Ամենայն օրք. կրտի Դանայ՝
ձան աթարբաւանութեան և
արիւնութեան. Բ. յաւելու և
նախնայն:

2. Ա. Բ. և Գ. պարտաւանիւց
Դանայ՝ զոր ասաց որդւոց իւ-
րոց ի կտարբածի ասարցոյ աշ-
տոյի. (Ա. ասարցոյ իւրոց):

3. Ա. Բ. և Գ. ափ:

4. Բ. որդիւն Դանայ հօր յերայ և

նայեցարուք ի...:

5. Յայլս պահասէ ծանեայ:

6. Ա. Բ. և Գ. և հաճոյ ճշմար-
տութեան՝ հանդերձ արդարու-
թեամբ:

7. Ա. Բ. և Գ. աս յեւ այսօր, որ-
դիք իմ:

8. Ա. Բ. և իմում:

9. Գ. ձան Դանայն. Ա. յաղազս
Յաւելոյ:

մահուանն Յովսեփայ առն արդարոյ և ճշմարտի. և խնդացի¹ ընդ վաճառել նորա, վասն զի զնա առաւել սիրէր Հայրն իմ: Եւ ոգի² ատելութեան և նախանձու ասէր ցիս. եթէ դու որդի ես նորա³. և մի ոմն ի շնչոց⁴ բելիարայ գործակից լինէր ինձ և ասէր ցիս. Ա՛ռ զսուրս զայս և սպան⁵ զՅովսէփ, և սիրեցցէ դքեզ Հայրն քո յորժամ սպանցեալ⁶ զնա. այս ոգի սրտմտութեան հաւանեցոյց զիս ծծել զարիւն Յովսեփայ, զոր օրինակ ծծէ ինձ⁷ զարիւն ուլու: Այլ Աստուած Յակոբայ հօր մերոյ⁸, ոչ էարկ զնա ի ձեռս իմ և ոչ գտի զնա միայն, և ոչ արար ինձ թոյլ գործել զանօրէնութիւնն⁹ զայն, զի մի քակտեսցի¹⁰ երկուս գաւազանս յիարայել: Եւ այժմ, որդեակք իմ, ես ահա մեռանիմ, և ճշմարտութեամբ ասեմ ձեզ, եթէ ոչ պահիցէք¹¹ զձեզ յողջոյն մոլորութենէ և ի սըտութենէ, և սիրեցէք զճշմարտութիւն և զերկայնմտութիւն՝ կորնչելոց էք. զի կուրութիւն գոյ¹² ի սրտմտութիւն, որդեակք իմ, և ոչ ռքէ որ ճշմարտութեամբ տեսանէ զերեսս, թէպէտ Հայր կամ մայր իցէ, զեղբայր ոչ գիտէ և մարգարէի Տեառն ոչ լսէ, և զարդարան ոչ տեսանէ. վասն զի փակէ շուրջանակի ոգին մոլորութեան ի թակարդս շուայտութեան և կուրացուցանէ զքնական աչս նորա, և ի ձեռն ստութեան խաւարեցուցանէ զմիտսն, և զիւր տեսարանն տայ նմա. և ապա փակէ աչօք իւրովք և պաշարէ ատելութեամբ սրտին, և տայ նմա միտս¹³ հակառակորդս ընդդիմակաց եղբօր իւրում:

1. Ա. Բ. և Գ. Ին խնդացիս էի	6. Ա. և Բ. սպանանցիս:
Հասն Հոգիս արեւնաւ. Հասն զի	7. Բ. և Գ. Ին:
արեւել (Բ. յաւելու թան զիս)	8. Ա. Բ. և Գ. Բերում:
Իրեք զնա հայրն իմ. (Ա. Բ. Գ.):	9. Ա. Բ. և Գ. զանօրէնութեան զայս:
2. Ա. Բ. և Գ. Հասն զի (Գ. զի)	10. Բ. և Գ. թակարդս:
Ին խնդացիս և արեւելսն:	11. Ա. Բ. և Գ. պահիցէք:
3. Բ. Յովսէփ:	12. Ա. Բ. և Գ. ինքն ի սրտմտութեան:
4. Ա. և Բ. Զնչոց:	13. Գ. Բ. և Գ. հակառակորդս ընդդիմակաց:
5. Ա. և Գ. սպանցիս:	

Եւ նախանձոտն ¹ չար է սրտամտութեամբ, որդեակը իմ. վասն զի և նորին հոգւոյն ² ինքն լինի հոգի, և զմարմին իւր առնէ սրտամտողի, և հոգւոյն ³ տիրանայ և մարմնոյն տայ զիւր զանօրէնութիւն ⁴: Եւ յորժամ ինչ հոգին ⁵ արդարացուցանէ զգործեցեալն, զի ոչ տեսանէ, վասն ⁶ որոյ սրտամտողն է եթէ իցէ զօրաւոր ⁷ երեքկին զգորութիւնն ի սրտամտութեան ունի. զմինն օգնականութեամբ գործակցան, և զերկրորդն վասն մեծութեան հաւատացուցանելոյ և յազթելոյ անիրաւութեան. իսկ զերրորդն բնական մարմնոյ ունելոյ և նովաւ գործել զչարիս. ապա եթէ տկար իցէ սրտամտողն՝ կրկնապատիկ ունի զօրութիւն. և եթէ ի բնութենէ լինին ⁸ նմա օգնական յամենայն ժամ յանօրէնութիւն սրտամտութեան: Արդ այս ոգիս յամենայն ժամ հանդերձ սրտամտութեամբ լինիցին գործք նորա:

Արդ ծաներուք զգորութիւն սրտամտութեան՝ զի ընդունայն է. վասն զի յառաջագոյն բանիւք զկծեցուցանէ, և ապա գործովքն զօրացուցանէ զբարկացողն, և փոքր տուժիւք յուղարկէ զխորհուրդս նորա, և այսպէս զարթուցանէ սրտամտութեամբ մեծաւ զհոգի նորա:

Արդ յորժամ խօսիցի ոք ընդ ձեզ, մի շարժեսցին սիրտք ձեր ի սրտամտութիւն, և եթէ գովեսցէ ոք զձեզ ի բարիս՝ մի համբառնայցէք ի բարձունս, և մի անկանիցիք ⁹ ի վայելչութիւնս, և մի յամբոխս. վասն զի վայելչութիւն նախ ուրախացուցանէ զխելիս և ապա ¹⁰ սրէ զմիտս, և իմացուցանէ զխորհուրդս բարկա-

1. Ա. և նախանձ է որ աստուծոյն
զբարկացանք. Բ. և նախանձ
աստուծոյն զբարկացանք:

2. Բ. հոգւոյն:

3. Ա. Բ. և Գ. հոգւոյն:

4. Բ. և Գ. զանօրէնութիւնն:

5. յԲ. պատկառէ հոգին:

6. Ա. Բ. և Գ. յազատս այսորիկ
որ որդեակն:

7. Ա. և Բ. զօրութիւնն է որդեակն
աստուծոյն (Ա. զԲ. և Գ. զօրութիւնն է
որդեակն):

8. Ա. Բ. և Գ. լինի օգնական:

9. Բ. անբարեկամ:

10. յԱ. և յԲ. պատկառն աստուծոյն
որ զԲ. և Գ.:

ցուցանողին. և սրտմտեալն կարծէ թէ յիրաւի բարկացաւ ¹: Եւ թէ ի կորուստ և ի տուգանս անկանիցիք որդեակք, վասն զի ոգին մոլորութեան ցանկացաւ գործել զայն. և կատարեալ զկորուստն, զի տրտմեացի վասն խնդրոյ կորստեանն: Եթէ քնասեալիք կամաւ կամ ակամայ և խռովեալիք, վասն զի ի սրտմտութենէ զարթնու սրտմտութիւն. և է երկդիմի չար սրտմտութիւնն՝ Հանդերձ ստութեամբ, և օգնական լինին իրերաց՝ զի յուղարկեացեն զխորհուրդս. և յորժամ յուղարկեացեն Հոգիւն, ստեպ ստեպ որու չի ի նմանէ Տէր՝ և տիրէ նմա բելիար:

Արդ պահեցէք զձեզ, որդեակք իմ, ի պատուիրանս Տեառն, և յօրինաց նորա մի խոտորիք. հեռացարուք ի ստութենէ և ասեցէք զստութիւն ² զի փախիցէ ի ձէնդ բելիար և Տէր բնակեացէ ի ձեզ: Չճշմարտութիւն խօսեցարուք իւրաքանչիւր ոք ընդ ընկերի իւրում, և մի ³ անկանիք ի չարայուշութիւնս, այլ եղիլիք ⁴ յամենայն ժամ ի խաղաղութեան, ունելով զԱստուած խաղաղարար, և Հանդարտեցէ ի միջի ձերում պատերազմ. սիրեցէք զՏէր յամենայն ի կեանս ձեր և զմիմեանս սուրբ որտիւ. գիտեմ զի յետին ժամանակս Հեռանայցէք դուք ի Տեառնէ և ընդդէմ յառնէք Ղեւեայ և ընդ Յուդայի Հակառակեալիք, այլ ոչ կարիցէք կալ ընդդէմ նորա ⁵, վասն զի Հրեշտակ Տեառն առաջնորդեացէ նմա ⁶ և նովաւ Հաստատեցի իւրայէլ. և մերժելով ի Տեառնէ ⁷ գնայցէք յօժարութեամբ, և գործելով զպղծութիւն ընդ ⁸ հեթանոսաց, պոռնկելով ընդ կանայս անօրինաց, և ամե-

1. Աստի միջև Արդ պահեցէ:

զակասէ յԱ և յԲ:

2. Ա. զնիւթութեան:

3. Ա. Բ և Գ. և ոչ առաջին իւրացոյցութեան և ի իւրեանս:

4. Ա. իւրեցէ:

5. Բ. նոցա:

6. Ա և Բ. նոցա լուսն զի. Գ. ևս լուսն զի. նոցա հասարակացի:

7. Բ. ի նմանի:

8. Ա և Բ. զառնիւլ ընդ հեթանոս ընդ. Գ. զընդհանր ընդ հեթանոս:

նայն չարութիւն անզգամեալ¹ միւս ոգոյն պոռնկութեան և մոլորութեան. վասն զի կարգացի ես ի զիրս Ենովբայ արդարոյ, զի իշխան ձեր սատանայ եղիցի, և² ամենայն ոգի պոռնկութեան և ամբարտաւանութեան Ղեւեայ լուիցեն, և դարանակալ եղիցին³ որդւոյն Ղեւեայ և տացեն նոցա մեղանչել առաջի Տեառն. և որդիքն իմ մերձենան յորդիան Ղեւեայ և մեղանչակից քահանայից⁴ յամենայնի. և որդիքն Յուդայի լիցին յազահութեան յափշտակելով զայլոց իբրեւ զառեւծ. վասն⁵ այնորիկ երթայցէք ընդ նոսա ի գերութիւն, և անդ առնուցուք⁶ ընդ նոսա փրս, յԵգիպտացոցն և զամենայն չարութիւնս հեթանոսաց. և ապա դարձիք առ Տէր և ոգորմեսցի ձեզ, և ածցէ զձեզ ի սրբութիւն իւր և տացէ ձեզ խաղաղութիւն⁷, և ծաղեսցէ ձեզ⁸ փրկութիւն ի տանէն Յուդայ և ի ցեղէն Ղեւեայ. և տացէ խաղաղութիւն յաւիտեան Իսրայելի⁹. և տացէ պատերազմ ընդ բելիարայ, և զհոգիս սրբոց առ ինքն կոչեսցէ, և դարձուցէ զսիրտս անհաւատից առ Տէր, և վրէժխնդրութիւն յաղթութեան տացէ հարց իւրոց և զգերութիւն առցէ ի բելիարայ¹⁰: Եւ տացէ խաղաղութիւն յաւիտենական որք կարգան¹¹ առ նա, և ամենայն սուրբք յԵդեմ¹² հանգիցեն, և ի նոր

1. Ա. - զգաց լինել գոյս - գոյսի
 Դարութեան. Բ. Լարութեամբ
 (Գ. Լարութեան) - զգալ լինել
 գոյս - գոյս Դարութեան:

2. Ա. Բ. Ե. Գ. զի:

3. Ա. լինիցին:

4. Ա. Բ. Ե. Գ. Նոցա (Գ. +ահանայի) լինի. (Գ. լինի):

5. Ա. Բ. Ե. Գ. Եւ զգոյս - այսորիկ երկրիցի:

6. Ա. Ե. Բ. առնուցուք զմիմեան լինի:

7. Ա. զխաղաղութեան. Գ. ի իւր

զաղաղութեան:

8. Ա. Բ. Ե. Գ. Յեզ ի ցեղէն Յուդայի և ի Ղեւեայ գոյս - լինի Տեառն:

9. Յայլս չէք իւր-յիւրի:

10. Ե. Գ. պակասեւ երկուս առգ. Ա. և Բ. ունին զբողոքականս՝ այլ ոչ զնոյն կարգ:

11. Բ. Ե. Գ. Իւր-յիւրի. Ա. Իւր-յիւրի:

12. Ա. Բ. Ե. Գ. յԵդեմ հանգիցեն - սուրբք:

Երուսաղէմ ուրախ եղիցին արդարօք, որ է ի փառս Աստուծոյ մինչեւ յաւիտեան: Եւ ոչ ևս եղիցի Երուսաղէմ աւերակ, և Իսրայել ոչ գերեցցի, և Տէր եղիցի ի միջի նոցա և ընդ մարդկան չրջեսցի. և սուրբն Իսրայելի Թագաւորեսցէ ի նմա խաղաղութեամբ¹ և անանկութեամբ. և որ հաւատասցէ ի նա՝ Թագաւորեսցէ ճշմարտութեամբ մինչեւ յաւիտեան²:

Եւ այժմ երկերուք ի Տեառնէ, որդեակք իմ, և հայեցարուք ի ձեզ և պահեցէք զձեզ ի սատանայէ և ի չար շնոյ նորա, և մերձեցարուք յԱստուած, և հրեշտակ նորա խնայէ³ ի ձեզ. վասն զի նա միջնորդ է Աստուծոյ և մարդկան, և ի վերայ խաղաղութեան Իսրայելի և ընդդէմ Թշնամութեան Թագաւորաց նա կացցէ⁴. և յաղագս⁵ այսորիկ փութայ Թշնամին գայթաղեցուցանել զամենեւեան որ կարդան⁶ զանուն Տեառն⁷. և ի վախճան եկեսցէ Թագաւորութիւն Թշնամոյն. վասն զի նոյն ինքն⁸ հրեշտակն խաղաղութեան զօրացուցանէ զԻսրայել, և մի անկանել նմա ի չար կատարածի⁹: Եւ եղիցի ի ժամանակի անօրէնութեան Իսրայելի մերժեսցի ի նոցանէ Տէր և եկեսցէ ի հեթանոսս. և զկամս իւր կատարեսցէ. վասն զի ոչ ոք ի հրեշտակաց հաւասար նմա. և անուն նորա եղիցի ընդ ամենայն երկիր և ընդ Իսրայել:

Արդ պահեցէք զձեզ, որդեակք իմ, յամենայն գործոց¹⁰ չարաց, և ընկեսցէ ի ձէնջ զստութիւն և զամենայն սրամտութիւն. և զոր ինչ լուաք ի հօրէ ձերմէ՝ ասացէք որդւոց ձերոց, զի ընկալցի զձեզ փրկիչն հեթանոսաց. վասն զի ճշմարիտ է և երկայնամիտ, հանդարտ և խո-

1. Ա և Բ. Իմարհո-թիմօր և Իմարհո-թիմօր:

2. Ա և Բ. Երբեք:

3. Բ. Իմարհո-թիմօր:

4. Ա և Բ. Իմարհո:

5. Գ. Իմարհո:

6. Ա և Բ. Իմարհո-թիմօր:

7. Ա և Բ. Երբեք. Իմարհո-թիմօր Երբեք Երբեք Երբեք. Իմարհո-թիմօր Երբեք Երբեք.

8. ՍԱ և ՍԲ. Երբ Բ. Բ.:

9. Ա և Բ. Իմարհո-թիմօր:

10. Ա և Բ. Իմարհո:

նարհ, և ուսուցանէ գործովքն Աստուծոյ զօրէնս : Արդ ի բաց կացէք յամենայն անօրէնութենէ ¹ և մերձեցարուք յարդարութիւնն Աստուծոյ ², և եղիցի ազգն ձեր ի փրկութիւն յաւիտեան . և թաղեցէք զիս մերձ առ Հարսն իմ : Եւ զայս ասացեալ Համբուրեաց զնոսա՝ և ննջեաց քուն յաւիտեան ³. և թաղեցին զնա որդիքն իւր ⁴. և յետ այնորիկ բերեալ ⁵ եղին առ Աւրահամու, Սահակայ և Յակոբայ : Բայց սակայն մարգարէացաւ վասն նոցա թէ մոռացին զօրէնսն Աստուծոյ իւրեանց ⁶ և ի Հայրենեաց իւրեանց :

1. Գ. անօրէնութեանց :

2. Գ. Տեառն. յԱ. չեք .

5. Ա. Բ. և Գ. յաւելուն Եւ որդիքն իմ և իմ թաղեցիք զիս մերձ առ Հարսն իմ . և զայս ասացեալ Համբուրեաց զնոսա և ննջեաց քուն յաւիտեան . և թաղեցին զիս :

4. Ա. և Բ. նորա :

5. Ա. և Բ. Բերին և Եղին Բերն առ Աբրահամ և Իսահակ և Յակոբ . Գ. Բերին առ Աբրահամ :

6. Ա. Բ. և Գ. յաւելուն և որդիքն իմ և իմ թաղեցիք զիս մերձ առ Հարսն իմ . և զայս ասացեալ Համբուրեաց զնոսա և ննջեաց քուն յաւիտեան . և թաղեցին զիս :

ԿՏԱԿ ՆԵՓԹԱՂԻՄԱՑ՝

ՀՐԱՄԱՆ պատասխանոյ՝ կտակին Նեփթաղիմայ, զոր արար ի ժամանակի իւրում, յամին հարիւր և երեսներորդի կենաց իւրոյ: Եկին միաբան ժողովեցան՝ որդիք նորա՝ յեօթներորդ ամսեանն ի գլուխ ամսոյն. մինչ զեռ կենդանի էր արար ընթրիս նոցա և ուրախութիւն. և ի վաղիւն ի զարթնուլ նորա ի քնոյն ասաց ցնոսա. թէ Ահա՜ ես վախճանիմ, և ոչ հաւատային՝ նմա. և օրհնելով զԱստուած զօրացաւ՝ ածելով զմտաւ եթէ զկնի՝ ընթրեաց երեկոյի՝ վախճանիմ. և սկսաւ ասել ցնոսա. Լուարուք որդիք Նեփթաղիմայ՝ հօր ձերոյ. ես ծնեալ եղէ ի Բալլայէ՝ վասն զի նենգութեամբ արար՝ Հռաքէլ, և ետ փոխանակ ինքեան զԲալլա՝ և ի վերայ բարձիցն Հռա-

1. Բն. կրալ Նեփթաղիմայ որդւոյ Յովթայ լաւ բնաւ բարոյ. Ա. և Գ. կրալ Նեփթաղիմայ լաւ բնաւ բարոյ. Բն. Բ. բարոյ:

2. Ա. Բ. և Գ. պարտաւորեալ Նեփթաղիմայ:

3. Յայլա չիք խղովցան:

4. Յայլա չիք սհա տա:

5. Ա. Բ. և Գ. հաւատացին:

6. Բ. յեր:

7. Բ. յերելաւ. Ա. և Գ. երկին:

8. Ա. և Բ. որդեկաւ:

9. Ա. Բ. և Գ. բարձեաց:

10. Բ. յաւելու, զայն ի յոյսին և:

քելայ ծնեալ եղէ¹. և մինչ գեռ փափուկ² էի՝ համ-
բուրեաց զիս, ասելով. Բայ³ տացէ ինձ Տէր⁴ եղ-
բայր քեզ ի յարգանդէ իմմէ՝ նման քեզ: Վասն⁵
որոյ նման իսկ էի Յովսեփայ վասն աղօթիցն Հո-
քելի⁶. և մայր իմ Բալլա՝ էր դուստր. Հռութէի՝
եղբոր Գերովրայ դայիկին Հռեբեկայ⁷. որ և ի միում
իսկ գիշերի ծնեալ լինէին նա⁸ և Հռաքէլ: Եւ⁹ Հռու-
թէոս էր յազգէն Աբրահամու քաղղէացի աստուա-
ծասէր, յազատ և ի բարի ազգաց¹⁰. և գերի վարեալ
լինէր և գնեալ ի Լարանայ. և ետ նմա զՋեննա¹¹
աղախին իւր ի կնութեան, որ ծնաւ նմա դուստր,
և կոչեաց զանուն նորա Չելփա՝ զանուն ագարակին՝
յորմէ գերին լինէր վարեալ, և զկնի¹² նորա ծնաւ
զԲալլա, ասելով. Նորափոյթ դուստր իմ. վասն զի
վաղվաղակի¹³ ծնեալ լինէր և բուռն հարեալ զստե-
նէ մօր իւրոյ՝ և փութայր ծծել:

Եւ վասն զի թեթեւ էի ես որպէս զեղջերու, կար-
գեաց զիս հայր իմ յամենայն առաքումն և ի հրեշտա-
կազնացութիւնս՝¹⁴ վասն որոյ իբրեւ զեղջերու իսկ
օրհնեաց զիս: Եւ զոր օրինակ գիտէ բրուտն թէ որ-
քան տանի ամանն՝ և նոյն քան բերէ զբարին, այս-
պէս և Տէր նմանութեամբ¹⁵ հոգւոյն՝ առնէ զմարմին.
և ըստ զօրութեան հոգւոյն դնէ զանձն¹⁶, և ոչ ինչ
նուազեալ յիրաց¹⁷, և ոչ եթէ սուղ մասամբ մագոյ¹⁸,
վասն զի կշռաւ և չափով և կարգաւ են ամենայն

1. Գ. Եղեայ. Բ. Եղե եւ:

2. Գ. Դանալ:

3. Ա. Բ և Գ. Եթի:

4. Բ. յաւելու զաւալ:

5. Ա և Բ. յաւելու որոյ նման էի
եւ:

6. Ա. Բ և Գ. Հոռեիւայ. Եւ
Դայր:

7. Բ. յաւելու Բեռն Իսահակայ.
Բ և Գ. որով եւ:

8. Բ. Դայր Բալլա, և:

9. Ա. Բ և Գ. Եւ:

10. Բ. ազգի:

11. Դ. Գաղատե Զենն:

12. Բ. և զկնի:

13. Բ. Լաղլաղալի Բեռն Եւ
Ա. Լաղլաղալի Բեռն, և:

14. Բ. և ի Գեղանա Բեռն Եւ:

15. Ա և Բ. Դանալ Բեռն.

16. Ա. Բ և Գ. Դարբի:

17. Բ և Գ. Երեբայ.

18. Բ. Երեւ Դարբի:

ստացուածք բարձրելոյն: Եւ որպէս¹ գիտէ բրուան
զիւրաքանչիւր ուրուք զպէտան, եթէ ո՞ր բաւական
լինի. այսպէս և Տէր ըստ նմանութեան հոգւոյն առ-
նէ զմարմինն, եթէ մինչեւ ցո՞ր վայր բաւական լիցի
բարւոյն, և կամ յերբեաց հետէ սկիզբն առնէ չարին՝
յաղագս որոյ ոչ իսկ է ամենայն ստեղծուածն², և
զամենայն մտածութիւն զոր ծանեաւ Տէր, և զամե-
նայն մարդ ստեղծ ի կերպարանս իւր. զոր օրինակ
է զօրութիւն նորա՝ նոյն է և գործք նորա. և որպէս³
միտքն նոյնպէս և արուեստք նորա⁴. և որպէս ակն
նոյնպէս և քուն իւր, և որպէս հոգին՝ նոյնպէս և
բանն իւր կայ⁵, կամ յօրէնս Տեառն և կամ ի
գործս բելիարայ: Եւ զոր օրինակ մեկնեալ է ի մէջ
լուսոյ և խաւարի, և լսելեաց և տեսանելեաց, սոյն
օրինակ բաժանեալ է ի մէջ առն և առն՝ ի մէջ կնոջ և
կնոջ. և ոչ է⁶ ասել միոյ միոյ կամ դիմօք կամ մտօք
նման: Զամենայն ինչ կարգաւ արար Աստուած բա-
րի, հինգ զգայարանս ի գլուխն եղ⁷, և զպարանոցն
ի նմա պատշաճեաց, և հերս վասն փառացն և սրտին
ուրախութեան, և զորովայնն յընտրութիւն ստամոք-
սին, զփողան⁸ յառողջութիւն, զլեարդն առ ի սրբո-
ւրտութիւն, զլեղին առ ի դառնութիւն, զփայծաղն առ
ի ծաղր, զերկկամունսն ի զօրութիւն, ի դնել զմէջսն
զկողսն ի զօրութիւն. և⁹ այլն ամենայն որ ի նմա: Այս-
պէս եղիցին, որդեակք, ամենայն գործք ձեր կարգա-
ւոր¹⁰ ի բարիս և յերկիւղն Աստուծոյ¹¹, և մի ինչ ան-
կարգ առնէք և արհամարհանօք¹², և մի ինչ արտաքոյ

1 Ա. Բ. և Գ. և զոր օրինակ... Բէ

“բոլոր” բառաւորն...

2 Գ. ստացուածքն:

3 Ուղղեցաւ ըստ երեց օրեց, դի
բնազիրն ունէր և երկրորդն:

4 Ա. և Բ. իւր:

5 ՄԱ. և ՄԲ. չէք խոյ:

6 Բ. և նման Բն Բոյ դիմօք խոյ
Դոյք:

7 Զիք յայլ օրինակս իւր:

8 Բ. զնոյն զմեքն և զնորքն
յառողջութիւն:

9 Ա. և Բ. և զայլն որ Բն նորքն
նման է. այսպէս:

10 Ա. և Բ. խոյք:

11 Գ. Տեառն:

12 Ա. և Բ. արհամարհելով:

Ժամանակաց ձերոց: Ձի եթէ ասացես ցակն¹ քո՝
լուր, ոչ կարէ, այսպէս և ոչ կարէ խաւար գործել
զգործս լուսոյ: Արդ մի՛ փութայք ապականել զերկիր
ազաւուրթեամբ ի գործս ձեր, կամ ընդունայն բա-
նիւք խաբել զհոգիս ձեր, վասն զի հլու² լեալ յատակ
որտիւ իմասջիք առնել զկամս Աստուծոյ³, և ի բաց
ընկենու զկամսն սատանայի⁴: Արեգակն և լուսին և
առտեղք ոչ խափանեն զկարգս⁵ իւրեանց. այսպէս
և դուք մի՛ փոխէք⁶ զօրէնս Աստուծոյ⁷ անկար-
գութեամբ գործոց ձերոց. հեթանոսք մոլորեալք թու-
ղին զՏէր, փոխեցին զկարգս իւրեանց և չոգան զհետ
քարի և փայտի⁸, և զկնի երթալ ոգոյն⁹ մոլորու-
թեան:

Իսկ դուք մի՛ այդպէս¹⁰, որդեակք իմ, ծաներուք
զհաստատութիւն երկնի և ծովու և զամենայն¹¹ արա-
րածոցս զՏէրն՝ զարարիչն այսր ամենայնի, զի մի՛ լի-
նիցիք իբրեւ զՍողոմ, որ փոխեաց զկարգ բնութեան
իւրոյ. նոյնպէս¹² և զուարթունք փոխեցին զկարգ
բնութեան իւրեանց, զորս անէծ Տէր ի ժամանակի
լրհեղեղին վասն նոցա. յայլ¹³ բնութիւն զպտղոց
կարգեալս և զերկիր անբանականս¹⁴: Չայս ասեմ
ձեզ, որդեակք իմ, վասն զի կարդացի¹⁵ ես ի գիրսն
սրբոյն Ենովքայ, զի և դուք ի բաց կալոց էք ի
Տեառնէ՝ գնալով ըստ ամենայն անօրէնութեան հե-
թանոսաց¹⁶ զՍողոմայեցւոց. և ածցէ Տէր ի վերայ

1. Ա. և Բ. ախնդ Լի (Ա. Լուր). Գ. ցախդ:

Գ. ցախդ:

2. Բ. հոյիլի Լիւ:

3. Բ. Տեառն Աստուծոյ:

4. Ա. և Բ. բանաւորութիւն:

5. Ա. և Բ. զգնաց:

6. Ա. և Բ. խափանել:

7. Գ. Տեառն:

8. Բ. փայտի պալարման զհետ Եր-
թալու:

9. Ա. ի դիմս մոլորութեան

10. Բ. այնպէս:

11. Ա. և Բ. յամենայն արարածս
ՂՏԵՐ:

12. Ա. և Բ. նմանեցին:

13. Ա. ոչ:

14. Ա. և Բ. անբանական:

15. Ա. և Բ. խորհեցաւ ի գիրսն:

16. Ա. և Բ. զսաւեղուն և ար-
նիցիք և արարածս և արարութեան
հեթանոսաց:

ձեր գերութիւն, և ծառայեցէք թշնամեաց ձերոց, և ամենայն շարչարանաց և նեղութեանց խոնարհեալիք. մինչեւ ծանիցէ՝¹ Տէր զամենեսեան զձեզ, և յետ սակաւանալոյ ձերոյ և փոքրանալոյ՝ դառնայցէք և ծանիլիք զՏէր Աստուած ձեր, և դարձուցէ զձեզ յերկիր ձեր՝ ըստ բազում ողորմութեան իւրում՝²։ Եւ եղիցի յորժամ եկեացեն որդիքն՝³ ձեր յերկիր Հարցն իւրեանց, դարձեալ մոռացին զՏէր և ամբարտաւանեցին՝⁴, և ցրուեցէ զնոսա Տէր ընդ ամենայն երեսս երկրի մինչեւ եկեացէ Տէր գթութեամբ՝⁵. և մարդ որ առնէ ողորմութիւն և արդարութիւն ընդ ամենեսեան՝ որք եթէ հեռի են կամ մերձ։ Ասան զի յամի քառասներորդի կենաց իմոց, տեսի ի լերին ձիթենեաց յարեւելից կողմանէն Երուսաղեմի, զի կային արեգակն և լուսին, և ամենեքեան՝⁶ ընթացաք. և ահա Խաւհակ Հայր Հօր մերոյ՝⁷ ասաց ցմեզ. Ընթացեալ կալարուք իւրաքանչիւր՝⁸ ըստ զօրութեան անձին իւրոյ։ Եւ յընթանալն մերում Ղեւի կալաւ զարեգակն և Յուդա՝⁹ զլուսին, և Համբարձան երկդքինն՝¹⁰ ընդ նոսա։ Եւ մինչ դեռ ունէր Ղեւի զարեգակն՝¹¹ երկտասարդ ոմն ետ նմա ոստոս երկոտասան արմաւենոյ. և Յուդա էր պայծառ որպէս զլուսին, և ի ներքոյ ոտից նորա՝¹² երկոտասան ճառագայթք. և ընթացեալ առ միմեանս Յուդա և Ղեւի՝ բուռն հարին զմիմեամբք՝¹³ և ահա զուարակ մի ի վերայ երկրի, և ունէր երկոտասան՝¹⁴ եղջիւրս մեծամեծս, և թեւս արծւոյ ի վերայ ողին նորա. և կամեցեալ մեր ունել զնա՝ ոչ կարացաք, բայց Յովսէփ առ զնա և ել ընդ նմա

1. Ա. և Բ. չափեցի։

2. Ա. և Բ. իւրոյ։

3. Յայլս չէք որդիքն յեր.

4. Ա. և Բ. ամբարտաւանեցին։

5. ՍԱ. և յԲ. չէք գթութեամբ։

6. Բ. յաւելու Բրդ։

7. Ա. Բրդում։

8. Ա. Բ. և Գ. իւրաքանչիւր ու։

9. Ա. և Գ. ընթացեալ իւրաքանչիւր.

ընթացաւ իւրաքանչիւր։

10. Ա. և Բ. երկուսն։

11. Ա. և Բ. զարեգակն։

12. Ա. յաւելու երկ. Բ. յաւելու որդիքն։

13. Ա. զԲրդում. Բ. զԲրդում։

14. Ա. և Բ. երկուսն։

ի բարձունս. և տեսի զնա զի էր ի գրախոսն¹ և ահա զիրք սուրբք երեւեցան մեզ՝ և ասէին. Ասիացիք և Պարթեւք, Պարսիկք² և Իլամացիք³, Ասորիք և Գաղատացիք ժառանգեսցեն ի գերութեան զերկոտասան ազգն Իսրայելի:

Եւ դարձեալ զհետ եօթն⁴ ամաց, տեսի զհայրն իմ զՅակոբ՝ զի կայր ի վերայ ծովուն Յամինացւոց, և մեք որդիքս նորա ընդ նմա. և ահա նաւ գայր օռագաստեալ՝ լի ձկամքք առանց նաւորդի և ղեկավարի. և էր զրեալ ի նաւին՝ Յակոբայ: Եւ ասէ ցմեզ հայրն մեր. Ելցուք ի նաւս մեր: Եւ ելաք ընդ⁵ նմա ի նաւն, և եղեւ ձմեռն և⁶ մրրիկ յոյժ ի ծովուն. և որպէս թէ թռեաւ հայրն մեր ի մէնջ, որ ունէր զթեւս նաւին, և մեր ամբոխեալ՝ ի մէջ⁷ ծովուն երթեալ լինէաք. և լցաւ նաւն ջրով յերից ալեաց մանրեալ՝ մինչեւ փռւեալ նաւին. և Յովսէփ մակուկաւն փախուցեալ, և Յուդա և Ղեւի կային⁸ ի միջոցն, և ցրուեցաք ամենեքեան մինչեւ ի ծագս երկրի: Եւ Ղեւի արկեալ զխրեաւ խորդ, պաղատէր վասն մեր առ Տէր: Եւ եղեւ իրբեւ դադարեաց ձմեռն, մակոյկն հհաս յերկիր խաղաղութեամբ⁹. և ահա եկեալ հայրն մեր Յակոբ՝ և միաբան ամենեքեան ցնծացաք: Զայս զերկախն՝ եւրագս պատմեցի հօրն իմոյ¹⁰. և նա ասաց ցիս¹¹. Պարտէ այդմ¹² ամենայնի կատարիլ ի ժամանակի իւրում, և բազում ինչ Իսրայելի համբերել վշտաց¹³: Յայնժամ ասէ ցիս հայրն իմ. Յուսամ ի Տէր եթէ կենդանի

1. Ա. ի Գրախոսի:

2. ՄԱ. և ՄԲ. չէք պարսիկ:

3. Բ. Իլամացի:

4. Ա. ամաց եօթանց. Բ. յետ եօթն ամաց:

5. Յայլս չէք ընդ նմա ի նաւս:

6. ՄԱ. և ՄԲ. չէք և մրրիկ յոյժ ի ծովուն:

7. Ա. և Բ. ի մէջ-ծովուն. Գ. Բ. յոյժ:

8. Ա. և Բ. եմք է. Բ. և Բ.

9. Ա. և Բ. խաղաղութեամբ:

10. Բ. յայնչեւ իմամ Յովսէփայ:

11. Ա. և Բ. և պարտէ ցիս:

12. Ա. չէք Գմ:

13. Ա. չէք չունին վշտաց:

է Գովսէփ և ես ոչ տեսանեմ զնա, վասն զի տեսաւ նեմ եթէ տէր ընդ ձեզ համարի զնա: Եւ լալով ասէր հանապազ. Կենդանի ես, Գովսէփ որդեակ իմ, և ես ոչ տեսանեմ զքեզ. ետ և մեզ արտասուս հեղուլ վասն¹ բանիցս այսոցիկ². և դարձեալ ասէ. Եւ դու ոչ տեսանես զՅակոբ որ ծնաւ զքեզ. և խարշէին աղիքս իմ և կամէի պատմել նմա եթէ վաճառեցաւ, այլ երկնչէի յեղբարցն իմոց:

Արդ ահա, որդեակք իմ, ցուցի ձեզ զժամանակս յետինս՝ զի ամենայն ինչ լինելոց է յԽարայելի, և դուք պատուիրեցէք որդւոց ձերոց³, զի միաբանեսցին ընդ Ղեւեայ և ընդ Յուդայի. զի ի ձեռն Յուդայի ծագեսցի փրկութիւն Խարայելի, և նովաւ օրհնեսցի Յակոբ. քանզի գաւազանաւ նորա կրեւեսցի Աստուած բնակեալ ընդ մարդկան ի վերայ երկրի, կեցուցանել զամենայն ազգն Խարայելի, և ժողովել⁴ զարդարս⁵ ի հեթանոսաց: Եթէ գործիցէք զբարիս, որդեակք իմ, օրհնեսցեն զձեզ մարդիկ և հրեշտակք⁶, և Աստուած փառաւորեսցի ի մէջ հեթանոսաց վասն ձեր, և բանսարկուն փախիցէ ի ձէնջ, և Տէր սիրեսցէ զձեզ և հրեշտակք օգնական եղիցին ձեզ. զոր օրինակ եթէ ոք զորդիս իւր զգուշութեամբ սնուցեալ⁷ իցէ՝ բարի յիշատակ ունիցի. այսպէս և բարի գործս առ Աստուած բարի ունիցի⁸ յիշատակ: Իսկ որ ոչ ունիցի գործս բարիս, անիծեսցեն զնա հրեշտակք և մարդիկ. և Աստուած ոչ փառաւորեսցի ի մէջ հեթանոսաց վասն նորա. բանսարկուն նմա⁹ ընտանենայ իբրեւ ընդ ինքեան անօթոյ, և ամենայն գազան տի-

1. Ա և Բ. յաւագոս աշուրի: Բ.	6. Երկու տողք պակասին յԱ և յաւելու և գիւղեան:
2. Տու մի պակասէ յԱ և յԲ.	7. Ա և Բ. անապոսի (Ա. աստ մինչև և իւրեքի):
3. Բ. յաւելու և արդիս յիւր	8. Ա և Բ. անիւ, այսպէս և յեւելոյ:
4. Գ. յաւելու:	9. Զիւ. յԱ և յԲ. նա:
5. Ա և Բ. զաւանթ արդարս:	

րեսցէ նմա, և Տէր ատեսցէ զնա: Վասն զի ամենայն¹ պատուիրանք Տեառն կրկին² են, արուեստիւ կարգի. վասն զի ժամանակ է մերձենալոյ ի կին իւր, և ժամանակ ժուժկալութեան և աղօթս առնելոյ, և երկոքին³ սոքա պատուիրանք են: Եւ եթէ ոչ եղիցին ի կարգս իւրեանց՝ զմեղս կատարեսցեն⁴. այսպէս և ամենայն պատուիրանք:

Արդ, եղերուք իմաստունք Աստուծոյ և խելամուտ, գիտելով զգարգ պատուիրանաց⁵ նորա, և զհաստատութիւն ամենայն իրաց, զի Տէր սիրեսցէ զձեզ: Արդ, բազում ինչ այսպիսի⁶ պատմեալ նոցա, և աղաչեաց զի տարցեն զոսկերս նորա ի Քերբոն և թաղեսցեն ընդ հարս նորա: Կերեալ և արբեալ զօրութեամբ⁷ անձին իւրոյ, և ծածկեալ⁸ զերեսս իւր՝ վախճանեցաւ: Եւ արարին որդիքն նորա ըստ ամենայնի՝ զոր պատուիրեաց նոցա Նեփթաղիմ հայրն իւրեանց:

1. Զիւս յԱ և յԲ. ուրիշ:

3. Ա. պատուիրանի:

2. Ա և Բ. իբն-պատիւ իւ. Գ. երկու իւ:

6. Բ և Գ. այսպիսի պատմեալ: Ա. պատմեալ:

3. Բ. երկուսն. Ա. երկուսն:

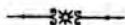
7. Ա և Բ. զաւարթութեամբ:

4. Այլք իւր-իւրն այսպիսի և աւելի ուրիշ:

8. Այլք ծածկեալ:

Կ Տ Ա Կ Գ Ա Դ Ա Յ ¹

ՀՐԱՄԱՆ պատասխանեոյ ² կտակին Քաղայ որդւոյն Յակոբայ, զոր խօսեցաւ ընդ որդիսն իւր ի հարիւր և ի քսան և ի հինգ ամի կենաց իւրոց ³: Ժողովեաց զորդիսն իւր և զգտաւերս՝ և ասէ ցնոսա. ինչներորդ որդի եղեալ եմ ես Յակոբայ, և ⁴ զօրաւոր ի վերայ հօտիցն, և ⁵ ես պահէի զհօտն. և մինչ ⁶ գայր առեւծ կամ ինծն և կամ արջ և կամ ամենայն գազանք որ յարձակէին ի վերայ հօտին, և հալածէի ⁷ զնոսա. և ես կայեալ ձեռովք ⁸ իմովք զօտանէ նոցա և շուրջ ածեալ զինեւ ցնորեցուցանէի զնոսա ⁹, և ձգէի իբրեւ երկուս ասպարէզս. այսպիսի այր էի ես: Իսկ Յովսէփ հովուէր ¹⁰ ընդ մեզ իբրեւ աւուրս երեսուն. և վասն զի փափուկ էր ինքն՝ հիւանդացեալ լինէր ի խորշակէն. և դարձաւ ¹¹ ի Քերրոն

1. Ամենայն օրք. կոչի Գոգայ	հեի շահ:
Էսն արեւելեան. Բն. յաւ	6. Ա. Բ. և Գ. յորժամ:
Եւու Արարեալ զոր երբն:	7. Ա. Բ. և Գ. հաւնէի:
2. Այլք պարտեալեաց իրաւի	8. Ա. Բ. և Գ. յերաժք իմ:
Գոգայ՝ զոր...	9. Ա. և Բ. շունին զնոսա. Բ. յաւ
3. Յայլս պակասէ տող մի մինչև	Եւու ինքնորդի:
սէ:	10. Ա. և Բ. հաւնէ եր:
4. Բ. և Գ. և էի:	11. Ա. և Բ. արարեալ:
5. յԱ. և յԲ. պակասի և իս պար	

առ հայր իւր, և կողմեալ լինէր մերձ առ հարբն, վասն զի յոյժ սիրէր զնա: Եւ ասէ Յովսէփ ցհայր իւր, եթէ որդիքն Ռալլայ զենուն զընտիր ընտիրսն և ուտեն զնոսա առանց Ռուբենի և Յուդայի: Վասն զի¹ զառն մի ապրեցուցի² ի բերանոյ արջուն, զարջն սպանի, և զգառն զենի՝ զի³ ոչ էր ապրանաց, և կերաք զնա. զայն⁴ տեսեալ Յովսէփայ ասաց հօրն, և մեք բարկացեալ ընդ Յովսէփայ վասն բանիցս այսոցիկ. մինչ զի⁵ և ոչ կարէի աչօք անգամ տեսանել զՅովսէփ և ոչ ականջօք լսել վասն նորա: Եւ⁶ առաջի մեր յանդիմանեաց զմեզ՝ զի առանց Յուդայի կերաք⁷ զգառն. և զամենայն զոր ինչ ասէր Յովսէփ՝⁸ հայրն մեր Յակոբ հաւատայր նմա:

Արդ, որդեակք իմ, խոստովանիմ զմեղս իմ զի բազում անգամ կամեցայ սպանանել զնա և հոգևով ատէի զնա. և ամենեւին ոչ էր յիս սիրտ ողորմութեան ընդ⁹ նմա. և առաւել վասն երազոց նորա¹⁰ յաւելաք զատելութիւնն. և կամէի ջնջել զնա¹¹ զոր օրինակ ջնջեալ լիզէ¹² արջառ զդալարի ի վերայ երկրի. վասն¹³ որոյ ես և Շմաւոն վաճառեցաք զնա իսմայելացւոցն երեսուն դահեկանի, զտասն թաքուցաք և զքսանն ցուցաք եղբարցն մերոց. և այսպէս ազաւորութեամբ լի էի ես վասն նորա սպանմանն. և Աստուած հարցն մերոց¹⁴ փրկեաց զնա ի ձեռաց իմոց՝ զի մի արարից անօրէնութիւն¹⁵ ի մէջ իսրայելի: Եւ այժմ, որդեակք իմ, լուարուք զբանս ճշմարտութեան և

1. Ա. Բ. և Գ. յաւելուն ետեւ զի:	8. Զիք յայլա Յովսէփ և Յու-
2. Ա. պատգամայն: Բ. վերջոյն:	իք:
3. Ա. Բ. և Գ. լուսն որոյ իստ-	9. Ա. լուսն նորա:
իւել եփ (Բ. լուսն զի որդեակք իմ):	10. Զիք յայլա նորա:
4. Զիք յայլա մինչև եւ թարգմանու-	11. Յաւելուն աչք յերկրի:
5. Յայլա չիք փնջ զի:	12. Ա. և Բ. լիւսն:
6. Բ. և Գ. լուսն զի:	13. Բ. յաւելուն որոյ. Գ. յաւելուն
7. Ա. Բ. և Գ. պատգամ (Գ. իս-	նոյն. յԱ. չիք:
րոյ) զիւլման:	14. Ա. ի. յԱ. չիք
	15. Բ. անբարեբան:

գործեցէք զարդարութիւն և զամենայն բանս բարձրելոյն, և մի՛ մոլորի՛ք¹ ոգւով մոլորութեան. վասն զի չար է յամենայն գործս մարդկան, զի զամենայն ինչ զոր առնէ ատեցողն՝ պիղծ² թուի նմա, և որ առնէ զօրէնս Տեառն ամենեքեան գովեն զնա. և եթէ երկրնչի ոք ի Տեառնէ և կամի զարդարութիւն, զայն պիտին ո՞վ է որ ոչ սիրէ: Որ զճշմարտութիւնն պարսաւէ՝ պղծէ զճանապարհս իւր, որ³ նախանձի՝ ունայնութեան⁴ երկրպագէ և զամբարտաւանութիւնն սիրէ. վասն զի ատելութիւն կուրացոյց զսիրտս նորա. զոր օրինակ և ես հայէի ընդ Յովսէփ: Արդ պահեցէք զձեզ, որդեակք իմ, յատելութենէ, վասն զի ի նոյն ինքն ի Տէր տայ անիրաւել⁵, զի ոչ կամի լսել պատուիրանաց նորա վասն սիրոյ մերձաւորին. յԱստուծ մեղանչէ՝ վաղվաղակի՛ կամի պատմել ամենեցուն, և փութայ վասն զի դատապարտեսցի՝ վասն որոյ և տանջեալ մեռցի. և եթէ իցէ ծառայ որ չարախօսեսցէ⁶ զնմանէ առ Տէր իւր, և ընդ ամենայն նեղութիւնս ձեռնարկէ անցուցանել զնա; և կամի⁷ թէ որպէս սպանցէ զնա. վասն զի ատելութիւն զոր ծակից լինի նախանձու և ընդդէմ զինի բարեգործացն հանապազ: Վասն զի զյաջողութիւն⁸ նոցա հանապազ լսելով. և զոր օրինակ սէր զմեռեալս կամի կեցուցանել, և յորոյ վերայ վճիռ մահուն կայ՝ կամի վերստին կոչել, այսպէս և ատելութիւն զկենդանին կամի սպանանել՝ և ընդ սակաւ ինչ յանցմանց ոչ կամի թէ կեցցէ. վասն զի ոգին ատելութեան և նեղասրտութեան՝ գործակից լինի սատանայի յամենայն ի մահ մարդկան. իսկ հոգին սիրոյ և երկայնմտութեան գործակից լինի պատուիրանաց Աստուծոյ ի

1. Գ. Ժալբիցի:

2. Ա. և Բ. պղծութիւնն էնա:

3. ՅԱ. յԲ. և յԳ. չէք որ:

4. Ա. Բ. և Գ. զնախանձութեան:

5. Ա. Բ. և Գ. անօրինել:

6. Գ. շարախօսիցի զնմանէ

Տեր Իւր:

7. Բ. Իւրհեմ:

8. Գ. շարախօսիւն. Ա. և Բ. շարա-

խօսութեան... լսելով և տե-

սանելով հիւանդանայ, և...:

բաւի մարդ՝ նովին և տանջի, վասն զի խիստ¹ ա-
նողորմ էր լեարդ իմ ընդ² Յովսեփայ. լերդիւ
ախտացեալ լինէի և անողորմ տանջեցայ³ մինչեւ
յամիսս մետասան ցորեան ժամանակ ունէի զչար ա-
տելութիւն ընդ Յովսեփայ մինչեւ վաճառեցաք⁴ զնա:
Եւ արդ⁵, որդեակք իմ, սիրեցէք իւրաքանչիւր ոք
զեղբայր իւր՝ և որոշեցէք զատելութիւն ի սրտէ ձեր-
մէ, սիրելով զիրեարս գործովք և բանիւք և խոր-
հըրդովք հոգւոյն. վասն⁶ որոյ և ես առաջի հօր
իմոյ զխաղաղութիւն⁷ խօսէի ընդ Յովսեփայ. և իր-
բեւ⁸ ելանէի՝ ոգին մոլորութեան խաւարեցոյց զսիրտ
իմ յատելութիւն, և յուղարկէր զհոգի իմ զի ապա-
նից զնա: Արդ սիրեցէք զմիմեանս սրտի մտօք. և ե-
թէ յանցանիցէք միմեանց, խօսեցարուք⁹ ընդ նմա խա-
ղաղութեամբ, արտաքոյ սահմանաց հանել զժանգ
ատելութեանն և յոգւոյ քում¹⁰ ոչ ունիս զնենգու-
թիւն: Եւ եթէ խոստովանեալ ապաշխարեսցես¹¹ թո-
ղութիւն արա նմա¹². իսկ եթէ ուրասցիս¹³ մի՛ հա-
կառակիր ընդ նմա, գուցէ երդուեալ նմա կրկնապա-
տիկ մեղիցես¹⁴. և լուիցէ¹⁵ ոք օտար ի կռուելն
զխորհուրդս ձեր, ատեսցէ զձեզ¹⁶ և թշնամիք լի-

1. յԱ և յԲ չէք. Ի-Կ:

2. Բ. ընդդէմ:

3. Այլք. Կանգնի:

4. Այլք. Վաճառեցի:

5. Բ. յաւելու ու յերեւել ճշմարիտ
է Բանայ, զի սրտով անբաժնի
և փշուղի՝ նովին և լարելու
և այլս որդեակի իմ:

6. Ա և Բ. յազատ:

7. Բ. իտալաւ-թեմի. Ա. իտալա-
լաւ-թեմի:

8. Բ. Եւ յորժամ ելանէի ի հօրեմ
իմ, հոգին աղաւթեմ իտա-
ւորեցոսցանէր զմիմեանս իմ, և
յաւելուի երկուսն իմ զի ապա-

նից զնա. Իսկ Ա. Եւ իբրեւ ի-
լանի զի աղաւթեմ իտա-
ւորեցոսցանէր զմիմեանս իմ:

9. Ա. իտալաւ ընդ նմա զիտալա-
լաւ-թեմի. Բ. իտալաւ զիտալա-
լաւ-թեմի:

10. Բ. յերեւել. Գ. Կ:

11. Ա. ապաշխարեցի. Բ. ապաշ-
խարեցի:

12. Բ. իտալաւ-թեմի աղաւթի փշուղի:

13. Բ. աղաւթի ու փշուղի:

14. Բ. յաւելու զի ապաշխարեցի
թեմի:

15. Բ. լուիցի. Կ. օտար:

16. Ա և Բ. զիտալաւ իտալաւ զիտալա-

նիցիք և մեծ մեղս գործիցէք՝ և¹ հանդերձի բազում անգամ զի սպանցէ զքեզ չարութեամբ առեալ ի քէն զժառանգն :

Արդ եթէ ուրանայք յայսմանէ և պակասէք². յորժամ յանդիմանէք՝ հանդարտ լերուք և մի հրապարակագոյժ առնէք զնա. վասն զի որ ուրանայ զայսպիսի ինչ³, ապաշխարէ և ոչ մեղանչէ ումեք՝ այլ ևս պատուէ զքեզ և երկնչի և խաղաղարար լինի. իսկ եթէ անամօթ է և համբառնայ չարութեամբ⁴, և եթէ այսպէս է՝⁵ թող նմա բոլորով սրտի քոյ, և տուր ի ձեռս նորա զի կատարեալ առաջնորդեսցէ՝ վասն զի վայելէ այսպէս. եթէ առաւել բարձրասցի մի նախանձիք, յիշելով եթէ ամենայն մարդոյ⁶ մահ առաջի կայ, իսկ Տեառն օրհնութիւնս մատուցէք որ շնորհէ զբարին և զօգտակարն ամենայն մարդոյ. քննեա զգատաստանս Տեառն և հանդարտեա զխորհուրդս քո և ոչ նուազեսցիս : Զի⁷ թէպէտ և ի չարութենէ ոք մեծասցի, զոր օրինակ և Եսաւ հօրեղբայրն մեր՝ մի նախանձիք՝ զսահմանս Տեառն կալարուք⁸ :

Զի եթէ առնուցուք զմեծութիւնս չարութեամբ, և ապաշխարիցէք թողութիւն լինիցի ձեզ. իսկ եթէ ոչ ապաշխարիցէք՝ պահեալ լինիք յաւիտենական տանջանացն : Զի որ աղքատն է և աննախանձ՝ յամենայնի զՏեառնէ գոհանայ, այնպիսին քան զամենեւեան մեծատուն է. վասն զի ոչ ունի զչար զքօսմունս մարդկան. արդ ի բաց առէք⁹ զատելութիւն ի հոգւոց ձերոց և սիրեցէք զմիմեանս ուղղութեամբ սրտից : Ասացէք և դուք զայս որդւոց ձերոց զի պատուեսցեն զՅուդա և զՂեւի վասն զի ի նոցանէ ծագելոց է Տէր

1. Պակասէ երկու տող յԱ և յԲ. մինչև ցարդ :

2. Ա և Բ. պարտութիւն... յանդիմանի :

3. Ա և Բ. ինչ :

4. Բ. յաւելու գայնն :

5. Բ. իցե ք իբն-բնիւ ընդ նա, այլ ինչ :

6. Բ. մարդոց. Ա. մարդուն :

7. Այլ և :

8. Այլ ընդաւել :

9. Ա և Բ. արդի :

Կ Տ Ա Կ Ա Ս Ե Ր Ա Յ¹

ՀՐԱՄԱՆ պատասխանոյ² կտակին Ասերայ, զոր խօսեցաւ ընդ որդիսն իւր, ի հարիւր և ի քսան և ի հինգ ամի կենացն իւրոց՝ յորժամ³ հիւանդացաւ կոչեաց զնոսա և ասէ. Լուարուք որդիք Ասերայ հօր ձերոյ՝ զի զամենայն ճանապարհս⁴ ուղղութեան առաջի Աստուծոյ ցուցի ձեզ: Երկուս ճանապարհս ետ Աստուած որդւոց մարդկան, և երկուս խորհուրդս և կատարածս. վասն⁵ այսորիկ ամենայն ինչ երկուսն, վասն զի ընդդէմ է մինն միւսոյն. ճանապարհք երկուսն բարւոյն և չարին և յորում են երկուս խորհուրդք ի սիրտս մեր և ընտրութիւն է նոցա: Արդ եթէ հոգիքն կամիցին զբարիս՝ ամենայն գործք նորա արդարութեամբ են, և թէպէտ մեղանչէ առժամայն ապաշխարէ. վասն զի զարդարութիւն զմտաւածէ և ի բաց ընկենու զչարութիւն, զարձուցանէ վաղվաղակի զչարն յինքենէ, և արմատաքի խլէ

1. Բն. Կրօն Ասերայ որդւոցն Յսուսայ վասն իրիշխանութեան և առաքնութեան. Այլք. Կրօն Ասերայ վասն իրիշխանութեան և առաքնութեան:

2. Այլք դարձեալութեան:

3. Այլք Ժնլ Գեմ Ինքանի երեսն ցնուս:

4. Բ. աղանձութեան ... (Ա և Գ. ցոյցէ):

5. Այլք յաղաք:

զմեղան. ապա եթէ ի չարութիւնս խոնարհեսցին¹ խորհուրդքն, ամենայն գործք² ի չարութեան են՝ և մղեալ զբարին յինքենէ, ընդունի զչարիս. և ապա տիրեալ³ բելիարայ թէպէտ բարի ինչ գործիցէ, և յորժամ սկիզբն առնիցէ բարի գործոցն՝ վախճան⁴ գործոց նորա ի չարագործութեան⁵ վարէ զնա, վասն զի գանձարան խորհրդոցն ժանկիւ չարաւ չարութեամբ հոգւոյն լցեալ է: Եւ է ոգի որ ասէ, թէ բարին փոխանակ ընդ չարին և զկատարածն ի բաց⁶ ի չարիս ածէ: Եւ⁷ մարդ որ ոչ գթայ՝ սպասաւորել նմա ի չարէն է, և է այս երկդիմութիւն, և այս ամենայն չարութիւն է. և է մարդ որ սիրէ զչար որպէս և ինքն է ի չարութեան, վասն զի մեռանել կամի ի չարիս նորա. և վասն⁸ այսորիկ յայտնէ զի երկդիմի է: Իսկ ամենաչարին գործքն՝ թէպէտ և սիրով են՝ չարութեամբ են թաքուցանելով զչարն. որ անուամբ որպէս թէ բարի երեւի՝ իսկ կատարած գործոյն գոյ ի չարիս:

Այլք դարձեալ գողանան, ապիրատին, յափշտակեն, ագահեն և ողորմին աղքատաց. երկդիմի է այս և ամենեւին չար: Ագահէ զմերձաւորն⁹ և բարկացուցանէ զԱստուած, և ի բարձրեալն Աստուած սուտ երդնու, և աղքատին ողորմի. և պատուիրողի¹⁰ օրինացն Տեառն ստէ, և զայրացուցանէ և զաղքատն հանգուցանէ. զմարմինն պայծառացուցանէ և զբազումս սպանանէ, և սակաւուց ողորմութիւն առնէ. երկդիմութիւն է այս և չար ամենեւին: Այլք դարձեալ շնան և պոռնըկին և հեռացուցանեն զանձինս ի դարմանոյ¹¹, և պահելով զչարիս գործեն, և զօրութեամբն և մե-

1. Ա. և Բ. Խորհեցին:

2. Ա. և Բ. յաւելուն նոր:

3. Բ. Գերեւելի:

4. Բ. Էջ:

5. Ա. Լաւ-գործութեան. Բ. Լա-
ր-գործութեան:

6. Ա. և Բ. Իրացն:

7. Ա. և Բ. Է:

8. Այլք յաւել:

9. Ա. և Բ. Բարձրագոյն:

10. Ա. պատուիրանի. Բ. շփոթ է:

11. Ա. և Բ. Դարմանոյ. Բ. յաւել-
ուն Խեղճից և պահելով:

ծութեամբն իւրեանց զբազումս ի վայր քարչեն, և յամբարտաւանութիւն չարութեանցն առնէ ողորմութիւն. և այսպիսին երկդիմի երեւի և է չար ամենեւին:

Արդ այսպիսիքս նման են խոզից թաւոտանց, վասն զի կէս նոցա մաքուր է՝ բայց ճշմարտութեամբ պիղծ են¹. վասն որոյ և Աստուած ի տախտակսն երկնայինս իսկ ասաց: Արդ և դուք, որդեակք իմ, մի լինիք իբրեւ զնոսա երկդիմիս ի չարիս և ի բարիս, այլ միայն զհետ բարութեան երթայցէք². վասն զի Աստուած Հանգչի յայսպիսիսն, և մարդիկ կարօտասցին նմա. ի չարութենէ փախերուք, սպանանել զբանսարկուն բարի գործովք ձերովք. վասն զի երկդիմիքն ոչ³ Աստուծոյ՝ այլ ցանկութեանցն իւրեանց ծառայեն⁴, զի բելիարայ Հաճոյք եղիցին և մարդկան՝ որք⁵ եթէ նման են ինքեանց⁶: Վասն զի բարի մարդիկք են միադիմիք, թէպէտ և կարծիցեն երկդիմեանցն մեղանշել, արդարք են առաջի Աստուծոյ: Բազումք են որ թէպէտ և սպանանեն զչարս, և երկուս գործս գործեն՝ զչարն բարեաւն, ամենեւիմբ⁷ է բարեաւ, զի զչարն արմատաքի խլեալ կորոյս. և են դարձեալ ոմանք որ ատեն զողորմածն և զանիրաւն, զչնացողն և զպահողն. և այս երկդիմութիւն է՝ և է գործ բարի. զի նմանող Տեառն լինի՝ ոչ ընտրելով⁸ զերեւելի բարին ընդ ճշմարտութեանն⁹: Այլք դարձեալ ոչ կամին¹⁰ ընդ զեղխացեալսն տեսանել, զի մի թաթաւեսցի մարմինն և պղծեսցի Հոգին. արդ այս երկդիմութիւն է, և ամենեւիմբ բարի է: Եւ այսպիսիքս եղչերաց և

1. յԱ և յԲ. չիք տող մի

2. Ա և Բ. ընթացի:

3. Բ. ոչ ինչ Աստուծոյ ծառայ:

4. Ա և Բ. ծառայ ինչ:

5. Բ. որոյ:

6. Բ և Գ. իբրեանց. Ա. նոցա:

7. Զիք յԱ և յԲ. ամենեւիմբ է բարեաւ:

8. Ա. ընդամենէ. Բ. ընդամենէ Աստուծոյ:

9. Ա և Բ. ճշմարիտ բարութեան. Բ. յաւելու այլ ընդամենէ զանիւրեալ և զհազարի բարի և զազոյսութեան:

10. Ա և Բ. յաւելու զհազարի:

այծեմանց նման են, վասն զի բարուցն վայրենութեամբն անսուրբք երեւին¹ պիղծք. զի նախանձուն Աստուծոյ հեռացեալք յամենայնէ՝ յորմէ և Աստուած ի ձեռն պատուիրանացն ատել հրամայեաց, և արգելուլ զչարն ի բարւոյն:

Արդ² տեսէք, որդեակք իմ, զիարդ երկու երկու են ընդդէմ միմեանց՝ և մինն ի միովէն ծածկեալ լինի, և զկեանս մահ ընդունի, և զփառս անարգութիւն, զտիւն գիշեր, զլոյսն խաւար. բայց ամենեքեան սղբա ընդ տունջեան են և ընդ կենօք արդարութեան. յաղագս³ աբոյ և մահուանն կեանք յաւիտենական կան և մեան: Եւ ոչ ասել զճշմարտութիւնն սուտ⁴ և ոչ զարդարն անիրաւ, վասն զի ամենայն ճշմարտութիւն լուսով է: Արդ զայս ամենայն քննեալ ի կեանս իմ՝ և ոչ մոլորեցայ ի ճշմարտութենէ Տեառն, այլ զպատուիրանս բարձրելոյն խնդրեցի ամենայն զօրութեամբ իմով, և գնացի միամտութեամբ ի բարւոյ: Արդ հայեցարուք, որդեակք իմ, ի պատուիրանս Տեառն՝ և միամտութեամբ զհետ երթալք ճշմարտութեանն: Վասն զի երկդ իմիք երկպատիկ տանջեցին. զոգիս մոլորութեան ատեցէք՝ որք ընդդէմ մարդկան հանդիսանան. զօրէնս Տեառն պահեցէք, և մի հայիք ի չարն իբրեւ՝ ի բարի, այլ յարդարն և ի բարին հայեցարուք, և պահեցէք զնա յամենայն պատուիրանս Տեառն. առ նա դարձեալք և ի նմանէ⁵ հոգացեալք. վասն զի ի վախճան մարդկան՝ ցուցանէ զարդարութիւն յինքեանց⁶ և ճանաչել զօրէնս Տեառն և զսատանայի. զի եթէ ամբոխեալ հոգիքն երթայցեն, տանջեալ լիցին ի չար շնչոյ՝ որում և ծառայեացն իսկ աստ ցանկութեամբ և չար գործովք. ապա եթէ հանդարտութեամբ ծանեաւ զհրեշտակն խաղաղութեան՝ զմխիթարիչն կե-

1. Ա. Բ. և Գ. Բայց եւ Բուրբոն

(Գ. ասիւն-իւք) ասիւն:

2. Աստի միւշէ Արդ հայեցա-
բոյ չէք յԱ. և յԲ:

3. Գ. վասն:

4. Գ. ասիւն-իւք:

5. Ա. և Բ. նման:

6. Աստի միւշէ Եւ աստեալ չէք
յԱ. և յԲ:

նաց իւրոց . մի լինիք իրրեւ զՍողոմայեցիան որք ¹
 ծանեան զհրեշտակն խաղաղութեան Տեառն, և կո-
 րեան մինչեւ յաւիտեան : Քիտեմ զի մեղանշելոց էք
 և մասնելոց ի ձեռս թշնամեաց ձերոց, երկիրդ ձեր
 անապատ եղիցի, և սրբութիւն ձեր ապականեսցի, և
 դուք ցրուեսլիք ընդ ² ամենայն անկիւնս աշխարհի .
 և եղիլիք որոշեալք ի միմեանց և արհամարհեալք,
 որպէս զլուր անպիտան, մինչեւ արասցէ այց բարձ-
 րեալն ի վերայ երկրի . և նա եկեալ իրրեւ զմարդ և
 ընդ մարդկան կերիցէ և արբցէ, և հանդարտութեամբ
 փշրեսցէ զգլուխ վիշապին ³, և փրկեսցէ զիսրայէլ և
 զամենայն հեթանոսս, Աստուած որպէս ⁴ զմարդ ե-
 րեւեալ :

Արդ ասացէք զայս որդւոց ձերոց, մի գուցէ և ոչ
 հաւատայցեն նմա, զի կարգացի ես ի տախտակսն
 երկնայինս . զի ոչ հաւանեսցին նմա, և անօրինելով
 անօրինեսցին ի նա, ոչ հայելով յօրէնս Աստուծոյ՝
 այլ ի մարդկան պատուիրանս և ի չարիս անկեալք
 լինիք . այլ յաղագս այսորիկ ցրուեսլիք իրրեւ զՓաղ
 և զԴան զեղբարսն մեր, որ զերկիրն իւրեանց ոչ
 ծանեան, և ոչ զցեղս և ոչ զլեզուս իւրեանց . և ժո-
 ղովեսցէ զձեզ Տէր Հաւատովք, յուսով գթութեան ⁵
 իւրոյ՝ վասն Աբրահամու, Սահակայ և Յակոբայ :

Եւ ասացեալ ցնոսա զայս, հրաման ետ նոցա և ասէ .
 Թաղեցէք զիս ի Քեբրոն, և վախճանեցաւ զննջումն
 բարի ⁶ . և յետ այսորիկ արարին որդիք նորա որպէս
 և հրամայեաց նոցա և հանեալ զնա թաղեցին առ
 հարս իւր ⁷ :

1. Գ. որդ ոչ :

5. Գ. գթութեամբ :

2. Գ. ընդ լուս անլուս աշխարհի :

6. Այլք. բարի ննջում :

3. Գ. յաւելու ի վերայ լուրց :

7. Բ. յաւելու ի Քեբրոն :

4. Գ. իբրեւ :

ԿՏԱԿ ՅՈՎԱԾՓԱՅ

ՀՐԱՄԱՆ, կտակի պատասխանոյ ¹ Յովսեփայ, յորժամ հանդերձեալ էր վախճանել. կոչեաց զեղբարսն իւր և զորդիսն, և ասէ ցնոսա. Լուարուք ² Յովսեփայ սիրեցելոյ յիսրայելէ հօր ձերոյ, և ունկն ³ դիք բանից իմոց: Ես տեսի ի կեանս իմ զնախանձ և զմահ, և ոչ մոլորեցայ ի ճշմարտութենէ Տեառն. և եղբարք իմ՝ այսոքիկ ատեցին զիս ⁴ և կամէին սպանանել զիս, և Աստուած հարցն իմոց պահեաց զիս. ի ջրհորն ընկեցին զիս, և բարձրեալն եհան զիս. ի ծառայութիւն վաճառեցայ ես, և ⁵ Տէր ամենայնի ազատեաց զիս. ի գերութիւն վարեցայ ես, և Տէր ինքնին դարմանեաց զիս. միայն էի և Աստուած հօր իմոյ ⁶ մխիթարեաց զիս. ի հիւանդութեան էի՝ և խնա-

1. Այլք. պատասխանեաց Յովսեփայ՝ իբրեւ հանդերձեալ:

2. Ա. և Բ. յաւելուն իզբարտ իմ և որդեկս իմ. լուարուք:

3. Այլք. և անկն քիչ որդիք հօր յերոյ. Գ. յերոս:

4. Ա. և Բ. յաւելուն և Տէր օր-

րեաց զիս. Այլք. ասա խօսիս՝ պանծանիլ զիս:

5. Ա. և Բ. հղօք յիւն նաւ օրնեաց ինչ. ասլայ պաշտօնացայ, և Տէր փրկի:

6. Յայլա չիք հօր իմոյ:

մակալն¹ այցելու եղեւ ինձ. ի բանտի² եղայ՝ և Աստուած իմ շնորհալից արար զիս. ի կապանս էի՝ և Տէր արձակեաց զիս. ի շարախօսութիւնս³, և ջատագովեաց վասն իմ. ի բանտս դառինս Եգիպտացաց, և անտի փրկեաց զիս: Եւ այսպէս Փոտրիփար⁴ Հաւատաց ինձ զտուն իւր, և ես Հանդիսացայ ընդդէմ կնոջ անամօթի, որ փութացուցանէր զիս մեղանչել ընդ ինքեան: Այլ Աստուած Հօր իմոյ⁵ փրկեաց զիս յայրմանէ հրոյն. բանտարգել եղէ և շարչարեցայ, և ետ զիս Տէր ի գթութիւնս առաջի բանտապետին. վասն զի ոչ թողու Տէր գերկիւղածս իւր, և ոչ խաւարեցուցանէ կապանօք և կամ նեղութեամբ և կամ վտանկօք, վասն զի ոչ իբրեւ⁶ զմարդ պատկառէ Աստուած, և ոչ որպէս որդի մարդոյ վատաստէ, և ոչ որպէս գերկրածին տկարանայ և կամ մերժի: Զի⁷ է յամենայնի Տէր և ազգի ազգի ձեւօք աղաչի, դոյզն մի հեռացեալ առ ի փորձել զհոգւոյն խորհուրդն. ի տան փորձութիւնս ընտիր զիս երեւեցոյց, և յամենեսեան յայտոսիկ ընտիր գտայ. զի մեծ դեղք են երկայնմտութիւնքն⁸ և բարիս շնորհն Համբերողացն. քանիցս անգամ եգիպտացին սպառնացաւ ինձ մահ: Քանիցս անգամ տանջանաց մատնեալ⁹. և դարձեալ վերստին կոչեաց զիս և սպառնացաւ՝ այլ ես ոչ կամեցայ¹⁰ կամակատար լինել նմա: Եւ ասէր զիս. Տիրեսցես ինձ և իմոցս ամենայնի՝ եթէ տայցես¹¹ զքեզ ինձ՝ և եղիցիս իբրեւ զտէրն իմ: Բայց ես յի-

1. Այլ Աստուած:

2. Այլ և յի. չիք է բանտի երայ և Աստուած էի:

3. Բ. որ է շարախօսութիւն եր և շարախօսաց զիս (Ա. շարախօսութիւնս) է բանտ Եգիպտացաց, և զիսից զիս է նախնայնի շարախօսաց և բարձրացաց զիս:

4. Այլ և Բ. Պոտրիփար:

5. Այլ և Բ. Հօր իմոյ Իսրայելի:

6. Այլ և Բ. որդի:

7. Այլ և Բ. զի մեծայն որդիս է:

8. Այլ և Բ. Համբերութեան և բարձրութեան շնորհ (Բ. համբերութեան):

9. Գ. մատնեաց:

10. Այլ և Բ. չեմ խօսեցել:

11. Այլ և Բ. տիրեցես ինձ:

չէի զբանս հօրն իմոյ Յակոբայ, և մտանէի առանձին¹ ի սենեակ՝ և աղօթս առնէի առ Աստուած, և պահէի զեօթն զաւուրսն զայնոսիկ², և երեւէի եգիպտուհոյն թէ փափկացեալ լինէի. զի որք վասն Աստուծոյ պահեն, դիմաց շնորհս առնուն. և եթէ երթայի ուրեք՝ գինի ոչ ըմպէի, զի երից աւուրց առեալ զզարմանն և տայի զայն աղքատաց և հիւանդաց. և³ առաւօտ առնէի առ Տէր և լայի վասն Մեփայի⁴ եգիպտուհոյն. վասն զի⁵ յոյժ և անպակաս շտապէր զիս⁶, և ի գիշերի մտանէր առ իս ի պատճառ տեսանելոյ. և վասն զի որդի արու ոչ ունէր⁷ նա, պատճառէր առնել զիս որդի ինքեան. և ես աղօթս արարի առ Տէր վասն⁸ նորա՝ և ծնաւ որդի: Եւ ի բազում ժամանակս իբրեւ զորդուով գիրկս արկանէր զինեւ, և ես ոչ գիտէի. և յետ այսորիկ ի պոռնկութիւն կամեցաւ ձգել⁹ զիս: Եւ ապա իմ գիտացեալ¹⁰ տրտմեցայ մինչեւ ի մահ. և եղեւ իբրեւ ել նա՝ եկն միտք իմ յիս՝ և սգացայ¹¹ վասն նորա աւուրս բազումս: Իբրեւ գիտացի զնենգութիւն նորա և զմոլորութիւն¹², ասէի ցնա զբանս բարձրելոյն, զի թերեւս դարձցի ի չար ցանկութենէն իւրմէ. քանիցս¹³ անգամ իբրեւ սուրբ բանիւք շողոքորթէր ինձ. և նենգութեամբ բանիւ գովէր զիս և զպարկեշտութիւն իմ առաջի առն իւրում պատմէր. և¹⁴ կամեցեալ գայթաղեցուցանել զիս առանձինն¹⁵, յայտնի փառաւորէր զիս իբրեւ զպարկեշտ, և ի ծածուկ ասէր

1. Զիք յայլս առանձին:

2. յԱ և յԲ. առդ մի պակասէ:

3. Բ. ալ և զքիչքն ափնայն աւրի:

4. Բ. իսն իստահոյն քիչն իստահոյն: Ա. Բիթայ:

5. Ա և Բ. քանի:

6. Բ. յաւելու առ ի գործել զպարկեշտութիւն:

7. Ա և Բ. գոյր նորա:

8. Այլք չունին իսն նորա:

9. Ա և Բ. արհիւ:

10. Այլք իստահոյն:

11. Ա և Բ. արհոյս և լայն:

12. Բ. զստահոյն:

13. Բ. յաւելու և նա յայտնապէս առ ալ իստահոյն ափն, ցնա իստահոյն քանիքն իստահոյն (Ա. քանիքն ցնա իստահոյն առ ափն քանիքն իստահոյն...):

14. Բ. և ի ծածուկ իստահոյն:

15. յԲ. չիք առանձին:

ցիս. Մի երկնչիր յառնէ իմմէ, վասն զի վստահացեալ է ի պարկեշտութիւնդ քո. զի թէպէտ և ասէ ոք ցնա վասն մեր՝ չհաւատայ. և ես վասն¹ այսր ամենայնի գետնախշտիկ լինէի, և խորզովք պաղատէի առ Տէր, զի ապրեցուցէ զիս յեգիպտոսէն: Եւ իբրեւ ոչ հանդուրժէր բանին վարդապետութեան, մտանէր առ իս կամելով² զբանն Տեառն, և ասէր. Եթէ կամիս թողից զկուռան՝ ննջեա ընդ իս³, և հաւանեցողցանեմ ես զայրն իմ ի բաց լինել⁴ ի կոռցն և յօրէնս Տեառն⁵ քո գնալ: Եւ ասեմ ցնա. Ոչ կամի Տէր պղծութեամբ զպաշտօնեայս իւր ծառայել⁶ նմա, և ոչ հաճի Տէր ընդ շունս⁷: Եւ նա լուռ եղեւ կարօտելով⁸ կատարել զկամս իւր. և ես յաւելլուի ի պահս և յաղօթս՝ զի ապրեցուցէ զիս Տէր ի նմանէ:

Դարձեալ յայլում ժամանակի ասէր ցիս. Եթէ չնացող ոչ կամիս լինել, ես սպանից զեգիպտացին⁹, և այսպէս օրինօք առից զքեզ ինձ այր: Եւ ես իբրեւ լուայ զայս՝ պատառեցի զպատմութեանն իմ՝ և ասացի. Կին դու պատկառեա ի Տեառնէ, և մի առնեմ զգործդ զայդ չար՝ զի մի սատակեցիս, վասն զի և ես պատմեցից զչար զգործս քո ամենեցուն: Եւ երկուցեալ¹⁰ նորա աղաչէր զիս, զի մի ումեք ասիցեմ զչարիս նորա: Եւ նորա գնացեալ՝ ընծայիւք ջեռուցանէր զիս, և աւաքէր ինձ զամենայն վայելչութիւն որդւոց մարդկան. առաքեաց ինձ կերակուրս կախարդութեամբ թաթաւեալ. և իբրեւ եկն ներքինին որ երբեր ինձ զդարմանն,¹¹ ի վեր հայեցեալ տեսի այր մի ահաւոր՝ զի տայր ցիս հանդերձ պատենիւք սուր. և զգացի¹² եւ

1. Այլք յաղութս:

2. Ա և Գ. Իսթլով սասանել. Բ. Իսթր սասանել:

3. Բ. յաւելլու և իմս քիչ քն:

4. Ա և Բ. իւլ:

5. Բ. չունի Տեառն:

6. Յայլս չիք ծառայել նմա:

7. Բ. ընդ շնացուս և ընդ պատմութիւնս:

8. Ա. և իսթարելով զիմս:

9. Բ. յաւելլու զայրն իմ:

10. ՄԱ և յԲ. չիք և երկուցեալ նորա:

11. Բ. իեր-իսթրն:

12. Ա և Բ. Գիթաշի շինգաս-թիւնս այս ի յաւելլու-թիւն քն՝ սխառ (Ա. ի յաւելլու-թիւն քն). սխառ և ուլ:

թէ մոլորութիւնն այն ի նենգութիւն է ինձ, և սկսայ լալ. և ոչ զայն և ոչ յայլ խորտկաց նորա ճաշակեցի: Եւ յետ¹ միւսոյն առուր եկեալ նորա առ իս՝ ծանեալ² զկերակուսն, և ասէ ցիս. Զի՞նչ է այս զի ոչ կերար ի կերակրոցս: Եւ ասեմ ցնա. Զի լցեր զդոսա մահուամբ. և զիմորդ ասացեր եթէ ոչ մերձենամ ի կուռսն այլ առ Տէր. և այժմ ծանիր զի Աստուած հարցն իմոց ի ձեռն հրեշտակի իւրոյ յայտնեաց ինձ զչարութիւն քո, և ես պահեցի զայդ ի յանդիմանութիւն քեզ՝ զի թերեւս տեսցես և ապաշաւեսցիս. և զայս գիտացիր զի որք պարկեշտութեամբ զԱստուած պաշտեն³, ոչ հանդարտէ չարութիւն ամպարչտաց. և ասեալ առաջի նորա կերայ ի խորտկացն: Եւ ասացի ցնա. Աստուած հարցն իմոց և հրեշտակ նորա պահեցէ զիս: Եւ նա անկեալ ի վերայ երեսաց իւրոց⁴ ելաց, և իմ մատուցեալ խրատէի զնա, և ուխտեաց ինձ ոչ եւս գործել զամպարչտութիւնն զայն. սակայն սիրտ նորա էր չռայլեալ ընդ իս՝ և յոգւոց հանեալ արտմեցաւ: Եւ տեսեալ զնա առն իւրոյ եգիպտացոյն ասէր. Ընդէ՞ր ի վայր անկեալ են⁵ երեսք քո: Եւ նա ասէ. Յաւ սրտի իմոյ արգելու զիս⁶ և նա ողջացուցանէր զոչ հիւանդացեալն: Եւ յառուրն երկրորդի⁷ վազեալ նորա առ իս մինչ դեռ էր այր նորա արտաքոյ՝ և ասէր ցիս կամ խեղդիմ, կամ ի ջրհորն ընկենում զիս, և կամ թէ ի վախից ի վայր՝⁸ եթէ ոչ ննջես ընդ իս: Եւ իմ գիտացեալ եթէ ոգին բելիարայ շտապէ⁹ զնա, աղօթս արարի առ Տէր և ասացի ցնա. Ընդէ՞ր խռովիս կամ ամբոխիս ի մեղս

1. Ա. և Բ. շէտ:

2. Ա. և Բ. չունին ծանեալ զիս:

3. Բ. աստուածապաշտն ոչ հանգիս պարգի:

4. Ա. և Բ. յորտ ի՞նչ ելաց, և ի՞նչ յառաջեալ:

5. Ա. և Բ. ինչ:

6. Եղաւ ըստ Գ. զի բնագիրն և այլք զինն ցաւ է և հնչեալս յորտէ ի՞նչ արգելու զիս:

7. Ա. և Բ. և ընդ ունցանիւն ի՞նչ յայտնալ:

8. յԱ. և յԲ. պակասին բառս:

9. Ա. և Բ. շտապեցաւ ցանիս:

կարեւորս կորուսեալդ. յիշեա՛ զայդ, եթէ սպանանես
 զքեզ, Ասիթո՞² Հարճ առն քոյ Հակառակ որդւոյ քոյ՝
 կոփիցէ՛ զորդին քո և կորուսանէ՛ զյիշատակս քո
 յերկրէ։ Եւ ասէ ցիս. Ահաւասիկ սիրես զիս՝ բաւական
 է ինձ այս՝ զի Հոգաս վասն կենաց³ իմոց. արդ ակն
 ունիմ՝ վայելել ի ցանկութիւնս իմ։ Եւ ոչ իմացաւ ե-
 թէ վասն Աստուծոյ իմոյ ասացի այսպէս, և ոչ վասն
 նորա։ Զի եթէ՛ յախտս այսպիսի յանդգնութեանց և
 չարաց ռք անկցի՝ որպէս և նայն, նմա ծառայեսցէ,
 թէպէտ և բիր⁴ ինչ լսիցէ, յախտիցն յաղթեալ
 լինի, զնոյն կարծեալ և առ չար ցանկութեան իւ-
 րոյ։

Արդ ասեմ ձեզ, որդեակք իմ, զի ժամ էր իբրեւ
 վեցերորդ՝ յորժամ գնաց յինէն արտաքս. և ծունր
 իմ կրկնեալ⁵ առ Տէր զամենայն տիւն և զամենայն
 գիշերն միահամուռ, և մօտ⁶ յառաւօտն յարեայ ար-
 տասուելով առ Տէր, և խնդրելով զփրկութիւն եգիպ-
 տուհոյն⁷։ Եւ յետ այսորիկ եկեալ բուռն եհար զՀան-
 դերձից իմոց, և ձգէր զիս բռնաբար ննջել ընդ ին-
 քեան. և իբրեւ⁸ տեսի թէ մոլեգնեալ է, թողի զՀան-
 դերձն իմ և մերկեալ փախեայ ի նմանէ. և ապա
 նորա զրպարտեալ զիս մատնեաց առն իւրում. և ե-
 գիպտացին արկ զիս ի բանտ ի տան իւրում, և ի
 վաղիւն տանջեաց զիս և առաքեաց ի բանտն Փա-
 րաւոնի։ Եւ մինչ գեռ ես ի կալանս էի՝ հիւանդանայր
 եգիպտուհին ի տրտմութենէն, և լսէր Հանապազ որ
 ես օրհնէի զՏէր զուարթ ձայնիւ՝ մինչ էի ի խաւա-
 բային տանն. և⁹ փառաւորելով օրհնէի զԱստուած,

1. Ա և Բ. Բիթեա զայս։

6. Բ և Գ. ընդ։

2. Այլ. շփոթեն զբանս զորոց
 զիմաստս չէ մարթ ի միտ առ-
 նուլ։

7. Բ. յաւելու Միթայի։

3. Ա և Բ. Ի հոգան ինչ։

8. Բ. ունի զայլ իմն կարգ շա-
 րադրութեան, և թուի թէ
 այլ թարգմանութիւն իցէ։

4. Ա և Բ. Բնաւի չէր։

9. Ա և Բ. և ինքուր իմի փա-
 րաստիքի զԱստուած։

5. Ա. խնդրեցեալ. Բ. ին-
 չարհեցեալ։

որ միայն որոշեաց զիս ի պատճառանաց եգիպտուհոյն . զի բազում անգամ յղեաց առ իս ի բանտն , եթէ հաճեաց ընդ իս՝ և արձակեմ զքեզ ի կապանացդ : Եւ թէպէտ էր ի հիւանդութեան՝ իջանէր ի տարածամ աւուրն¹ և լսէր զձայն իմ և յոգւոց հանէր . և իմ գիտացեալ զհառաչանս՝ նորա լուռ լինէի : Եւ մինչ էի ես ի տան նորա , մերկացուցանէր զբազուկսն և զկուրծսն և զսրունս ոտիցն՝ զի գայթաղեցուցանէր² զիս , և³ Տէր պահէր զիս ի ձեռնարկութենէ նորա :

Արդ տեսէք , որդեակք իմ , թէ որպիսիք ինչ է հանդարտութիւն և աղօթք՝ հանդերձ ժուժկալու թեամբ⁴ և պահօք . և դուք եթէ լինիլիք այսպիսիք , ի ցաւոց և ի նեղութեանց և ի փորձութեանց և ի չարեաց փրկեալ ապրեալիք ձեռամբ Տեառն . զի կամ բանիւք կամ խորհրդովք յանցանիցէք : Գիտեն⁵ եղբարք իմ թէ որպէս սիրեաց զիս հայրն իմ , և ես ոչ բարձրացուցի զանձն իմ՝ թէպէտ և տղայ էի . զի գիտէի թէ ամենայն ինչ անցանելոց է և չափէի զանձն իմ և զնոսա պատուէի , և վասն երկիւղի նոցա՝ լուռ լինէի յորժամ վաճառեցին զիս . և ոչ ասացի⁶ Խամայեւացւոցն վասն ազգին իմոյ , թէ որդի եմ ես առն մեծի և զօրաւորի : Եւ դուք , որդեակք իմ , սիրեցէք զեղբարս ձեր , զի ամենայն որ սիրէ զօրէնս Տեառն՝ սիրեսցի ի նմանէ : Արդ եկեալ իմ ընդ նոսա ի Հնդկակոպացիսն⁷ : Հարցանէին զիս Խամայեւացիքն և ասէին . Ծառայ ես՝ թէ ազատ . Եւ ես ասէի թէ ծառայ եմ ես ի բնութենէ : Ինոցա , զայս ասացի զի մի՛ յամօթ արարից զեղբարս իմ , և ասէր ցիս աւագ նոցա . Ոչ ես դու ծառայ՝ վասն զի և դէմք քո յայտ առ-

1. Բ. յաւելու յերէնյեան ընդ իս :

Եւն , և լսէր զձայն իմ որ աղօթէի , և իմ խօսելու լսէի զհառաչանս :

2. Ա. է. Բայթ-իւլից-սոս-սոս-իւլ զիս :

3. Ա. և Բ. յաւելուն և զարդա-
րեալ յոյժ , ոչ Տէր :

4. Յայլս չիք թոթիւլութեամբ :

5. Բ. Գիտեն :

6. Բ. ասէի վասն ազգին իմոյ՝ ի ին
յոր ազգէ իմ , և ոչ թէ որդի իմ
Յայթ-այ ասն :

7. Ա. և Բ. Հնդկ կոպոպցիսն . Գ.
Հնդկ-կոպոպցիսն :

նեն¹ վասն քո. և սպառնայր ինձ, եթէ² զճշմարիտն
ասա. բայց սակայն ես ասէի թէ ծառայ եմ: Եւ արդ
յորժամ եկաք յԵգիպտոս, վասն իմ կռուէին նաքա,
և իւրաքանչիւր ոք տայր զմասն վաճառուց իւրոց³
զի և զիս առցէ. վասն որոյ և ամենեցուն հաճոյ
թուեցաւ Թողուլ զիս յԵգիպտոս⁴ առ փոխողի վա-
ճառացն իւրեանց, մինչեւ դարձցին անդրէն և բերցեն
զվաճառան. և Տէր ետ շնորհս առաջի փոխավաճառին
և հաւատաց յիս զտուն իւր, և օրհնեաց զնա Տէր
յոսս⁵ իմ, և բազմացոյց զոսկի և զարծաթ նորա, և
եղէ առ նմա աւուրս իննսուն և հինգ: Արդ ան-
ցեալ ընդ այն Մեմփիու կին Պետափրեայ՝ հայեցեալ
ետես զիս, և⁶ ասէր ցայրն իւր վասն փոխավաճառին⁷,
եթէ հարստացաւ ի ձեռն մանկան միոյ եբրայեցւոյ.
և ասացին թէ գողութեամբ գողացան զնա յերկրէն
Քանանացւոց, և այժմ արա⁸ ընդ նոսա դատաստանս,
և ա՛ռ ի նմանէ զմանուկն ի տնտեսութիւն քեզ, և
օրհնեսցէ զքեզ Աստուածն Եբրայեցւոց. զի շնորհք
հաստատութեան են ի նա: Եւ նորա զուարթացեալ⁹
ի բանսն ած զփոխավաճառն, և ասէ ցնա. Զի՞նչ է այս
զոր լսեմս, զի գողանաս անձինս յերկրէն Քանանաց-
ւոց ի ծառայութիւն քեզ և յաղախութիւն: Յայն-
ժամ¹⁰ անկեալ ի վերայ երեսաց իւրոց փոխավաճառն
և ասէ. Աղաչեմ զքեզ, տէր իմ, զինչ խօսիսդ: Եւ նա ա-
սէ. Ուստի՞ է քո պատանեակդ եբրայեցի: Եւ նա ասէ.
Իսմայելացիք ետուն զդա յիս ի պահ՝¹¹ մինչեւ դարձ-

1. Ա և Բ. յայտ առնին զիւր:

2. Յայլս չեք ի՞նչ զճշմարտն ասա:

3. Բ. իւրեանց փոխն ինչ, զի զիս
առցին. Ա և Բ. յաւելուն ընդ
չահս իւրեանց...:

4. Բ. յաւելու իբրեւան փոխ-
դի. և արարին այդպէս, և Տէր
իւր:

5. Այլք է յիւն իմ:

6. Բ. և Գործիւլ ասէր:

7. Ա և Բ. Վաճառութիւն:

8. Այլք արա Գործարան ընդ
նա:

9. Բ. արարեցեալ ընդ բանն
հրամայեաց անիւ զիս:

10. Այլք է:

11. Ա և Բ. ի պահութի:

ցին այսրէն: Եւ ¹ ոչ հաւատաց նմա, այլ հրամայեաց մերկ տանջել զնա. և իբրեւ յամառեցաւ ի նմին բանս. Ածէք ասէ այսր զմանուկն ². և իբրեւ տարան զիս, երկիր պագի նմա, վասն զի երկրորդ էր Փարաւոնի գահ նորա. և զատուցեալ զիս ի նոցանէ ասէ. Ծառայ ես թէ ազատ: Եւ ես ասացի թէ ծառայ եմ: Եւ նա ասէ. Որոյ ես ծառայ, և ասէի Իսմայելացւոցն: Եւ նա ասէ. Զիմրդ եղեր նոցա ծառայ: Եւ ասեմ. Յերկրէն Քանանացւոց գնեցին զիս: Եւ ասէ ցիս. Սուտ ասես. և հրամայեաց մերկ տանջել զիս: Իսկ Մեմփիու տեսանէր զիս ընդ պատուհանն. և յորժամ ոչ փախեցի զբանս իմ, հրամայեաց զիս ի բանտ արկանել, մինչեւ եկեացեն ³, ասէ, տեսարք դորա: Եւ կինն ասէր ցնա. Ապիրատ են դատաստանքդ, զի զգողացեալդ արգելուս որպէս զապիրատ ⁴. արդ պարտ է լինել ապստամբ առն փոխավաճառի և զդա յընդարձակութեան թողեալ և սպասաւորել քեզ: Վասն զի կամէր կարօտութեամբ տեսանել զիս. և ես ոչ էի գիտակ յաղագս այսր ամենայնի ⁵: Եւ նա ասէ ցՄեմփիու. Ոչ են օրէնք առ Եգիպտացիս յառաջագոյն քան զցուցանելն՝ առնուլ զայլոց ինչ: Զայս ⁶ ցնա ասաց փախավաճառն և մանուկ ⁷ նորա, և ապա լուեաց Մեմփիու: Եւ յետ քսան և չորից աւուրց եկին Իսմայելացիքն և լուեալ յերկրէն Քանանացւոց թէ Յակոր սգայ ⁸ զորդին իւր: Եւ ⁹ ասեն ցիս. Զի՞ է զի ասացեր ցմեզ ¹⁰ թէ ծառայ եմ՝ զի որդի ես առն մեծի յերկրէն Քանանացւոց՝ և ահա նա սգայ վասն քո ¹¹:

1. Բ. յանելու Պերպէրի:

2. Բ. յաւելու և նա ասէ ցիւզլու-
փնայ:

3. Աւլք. Եփեցին Գերգի:

4. Ա. և Բ. զանիւրան որոմ պարտ
է լինել ընդարձակ, և ծառայ-
յել իւր:

5. Բ. յաւելու եր Լան և այլն
ասէ ցիւն, ու ին:

6. Ա. և Բ. զնայ (Գ. զնայ) ասաց:

7. Աւլք յաւելու ի իւր պարտ է
նա լինել ի սպան:

8. Ա. և Բ. սգայ:

9. Բ. յաւելու և ի իւր ասէ և
ասին:

10. Ա. և Բ. զիւր... ասէ Գերգի-
զիւր որդի եւ ասէ հղի:

11. Աւլք յաւելու իւր քո:

Եւ սաստկապէս կամեցայ լալ՝¹ և արգելի զիս, զի մի յամօթ արարից զեղբարս իմ: Յայնժամ խորհուրդ արարին վաճառել զիս, զի մի գտայց ի² ձեռս նոցա. և վասն զի երկնչէին ի Յակորայ, զի մի արասցէ ընդ նոսա վրէժխնդրութիւն վտանկից, զի լսէին ի նմանէ թէ մեծ է առաջի Տեառն և մարգկան: Յայնժամ ասէ ցնոսա փոխավաճառն. Արձակեցէք զիս ի դատաստանաց Փոտիփարայ³ երկրորդի արքային: Եւ մտեալ առաջի նորա խնդրէին զիս, և ասէին թէ արծաթոյ գնեցաք⁴ զդա, և փոխավաճառն վճարեաց⁵: Եւ Մեմփիու առաքեաց առ այրն զի գնեցցէ զիս. վասն զի լսեմ ասէ, եթէ վաճառեն զդա. և այլ⁶ ներքինի առաքեաց առ Իամայելացիսն, և խնդրեաց զիս ի նոցանէ գրով⁷. և կոչեցեալ խոհապետին զվաճառականն՝ և խնդրեաց զիս ի նոցանէ գնոյ. և նշանակեաց ներքինին կնոջն՝ եթէ բազում գինս խնդրեն, և նա ասէ. Թէպէտ և երկուս մնասս ոսկւոյ խնդրեսցեն՝ մի խնայեր⁸. և ետ նոցա ընդ իմ վաթսուն դաճեկան⁹. և ասաց՝ եթէ ութսուն դաճեկան ետու ընդ նորա. և իմ գիտացեալ զայս՝ լուռ կացի վասն նորա, զի մի տանջեսցի:

Արդ տեսէք, որդեակք իմ, թէ քանի՞ ինչ կրեցի՝ զի մի յամօթ արարից զեղբարսն իմ. և դուք սիրեցէք զմիմեանս. վասն զի ցնծայ Տէր յօժարութեամբ¹⁰ սրտից, որք հանին ընդ բարիս: Յորժամ եկին եղբարքն իմ յԵգիպտոս՝ որպէս և գիտեն իսկ՝ եթէ զիմորդ դարձուցի¹¹ զարծաթն նոցա, և ոչ նախատեցի զնոսա՝ այլ միտիթարեցի. լսեն ահաւաղիկ և ասաս-

1. Բ. յաւելուն լաւն հօր իմոյ:

2. Ա. և Բ. Բոցիմ առ նոսա:

3. Ա. և Բ. Պետ-գրէի Եթ-գրէի:

4. Ա. Բեյեր. Բ. Բեյեր:

5. ՄԱ. և ՄԲ. չգործ է:

6. Բ. այլն:

7. Այլք Բոյ:

8. Ա. և Բ. ինայիտ.

9. Բ. յաւելու Բեյեր+Բեյեր և ուսացեալ. լաւն Բոյս:

10. Ա. և Բ. Ընդ յօժարութեան սրտի յօժար հաճ ին ընդ Բոյսն (Ա. Ընդ իրեալ):

11. Ա. և Բ. Բարձրացանի:

ցեն¹ եթէ ես սուտ ինչ խօսիմ, այլ և զինի մահուան
հօր իմոյ սիրեցի զդոսա, և զամենայն զոր ինչ հրա-
մայեցին արարի, և ոչ ետու նեղել նոցա՝ մինչեւ ի
փոքր ինչ իրա. այլ² ետու նոցա զամենայն զոր ինչ և
խնդրեցին, և զամենայն ինչ որ էր ի ձեռս իմ, ետու
դոցա. որդիք իմ որդիք դոցա են՝ և ծառայք իմ
ծառայք դոցա, և անձն իմ անձն դոցա, և երկիր
իմ երկիր դոցա էր, և ամենայն ցաւք դոցա ցաւ
էին ինձ. մի էին մեր ամենեցուն խորհուրդք, և
ոչ բարձրացուցի զիս ի մէջ դոցա վասն փառաց ի-
մոց. արդ և դուք զնոյն ճանապարհս գնայցէք, որ-
դեակք իմ.³ զի և իսրայէլ⁴ Սաղայի փառաւորեսցէ
զձեզ և բարձրացուցէ մինչեւ յաւիտեան. ահաւասիկ
տեսանէք զի զդուստր տերանց իմոց առի ինձ կնու-
թեան, և հարիւր տաղանդ ոսկւոյ ընդ նմա ետուն
ինձ. վասն զի Տէր ետ ինձ զնոսա ի ծառայութիւն.
և էր նա⁵ գեղեցիկ իբրեւ զծաղիկ և⁶ գեղեցկագոյն
քան զընտիրսն իսրայելի, և քան զՂեւի և զՅուդայ
և զՆեփթաղիմ, պահեաց զինքն գեղեցկութեամբ⁷,
վասն զի նման եղէ ես ամենեւին Յակոբայ:

Արդ⁸ լուարուք զտեսիլն զոր տեսի. երկոտասան
եղջերուս տեսանէի զի արածէին⁹ և ի նոցանէ ինն
ցրուեցան, բայց երեքն ապրէին¹⁰. և ի վաղիւն և նո-
քա ցրուեցան՝ և տեսանէի զի երեք եղջերուքն երեք
գառինք լինէին, և աղաղակեցին առ Տէր. և եհան
զնոսա Տէր ի տեղի զալարուտ և ի ջրային, և ած

1. Ա. և Բ. Գործոցանէն յերես
իս:

2. յԲ. առդ մի պակասի:

3. Բ. յաւելու ընդ իս:

4. Ա. և Բ. և Ա. Գործոց Գործոց
Գործոց Գործոց և Գործոց Գործոց
Գործոց Գործոց և Գործոց Գործոց

5. Բ. Ա. անէի ին իս:

6. Բ. և իս իս... Գործոց Գործոց...

և Գործոց և Գործոց:

7. Բ. Գործոց Գործոց և Գործոց Գործոց
Գործոց Գործոց և Գործոց Գործոց

8. Բ. Գործոց Գործոց և Գործոց Գործոց
Գործոց Գործոց և Գործոց Գործոց

9. Բ. յաւելու Գործոց Գործոց և Գործոց Գործոց
Գործոց Գործոց և Գործոց Գործոց

10. Բ. Գործոց Գործոց և Գործոց Գործոց

զնոսա ի խաւարէ ի լոյս, և անդ աղաղակեցին առ Տէր մինչեւ ժողովեցան ինն եղջերուքն, և լինէին նաքա որպէս երկոտասան ոչխարս. և յետ սակաւ միոյ աճէին և լինէին հօտս բազումս: Եւ յետ այսորիկ տեսանէի և ահա երկոտասան զուարակք, որ ծծէին¹ զմի կով, որ ի սաստիկ կաթանէն ծով գործէր, և ըմպէին ի նոցանէ երկոտասան հօտքն և անհամար խաշինքն:

Եւ չորրորդ զուարակին բարձրացան եղջիւրքն մինչեւ յերկինս, և եղեն իբրեւ զպարիսպ հօտիցն, և ի մէջ երկու եղջերացն ծագեաց² այլ եղջիւր, և տեսանէի որթս երկոտասան³ որ պատէին զնոքք. և եղեն զուարակացն բոլորովին յօգնականութիւն. և տեսանէի ի մէջ եղջերուացն կոյս մի՝ որ ունէր արկանելիս⁴ ճաճանաւուխտ. և ի նմանէն ելանէր գառն և յաջմէ կողմանէ նորա յարձակէին գազանք և ամենայն սողունք, և յաղթեաց նոցա գառն և կորոյս զնոսա: Եւ խնդային յաղաքս նորա զուարակքն և կողմն⁵ և եղջերուքն՝ ցնծացին նովաւ հանդերձ: Եւ այսմ ամենայնի պարտ է լինել ի ժամանակի իւրում: Եւ դուք որդեակք իմ, պատուեցէք զՂեւի և զՅուդա՝ զի ի նոցանէ ծագեսցէ փրկութիւն Իսրայելի. վասն զի թագաւորութեանս⁶ իմ՝ որ ի միջի ձերում՝ եղիցի վախճան իբրեւ զտաղաւար մրգապահաց՝ որ ոչ երեւեսցի զկնի ամարայնոյ⁷. Գիտեմ զի Եգիպտացիքս յետ⁸ իմոյս ելանելոյ՝ նեղեսցեն զձեզ. այլ Աստուած արասցէ վրէժխնդրութիւն ի նոսա, և տանիցէ զձեզ ի խոստումն հարցն ձերոց, բայց⁹ տարջիւր զոսկերս

1. Ուղղեցաւ ըստ Ա. և Բ. զի բնագիրն և Գ. զնեն աբա- յէն:

2. Ա. և Բ. ծագիւաց:

3. Ա. և Բ. որթ որ իբնորաւն աւիւմ պարիւր զնոքք. և եղև Գ. որթ որ պարիւր. եղև:

4. Ա. և Բ. աբխանիլի ճանաւ- աւուխտ:

5. Ա. և Բ. և իբնանի երեւել- լիւրաւացի յնոյս:

6. Ա. և Բ. և թագաւորութեանս լաւեանիցի:

7. Ա. և Բ. վրէպակաւ զնեն ի խոսնի:

8. Ա. և Բ. յետ իմ նեղեցելն:

9. Բ. և Գ. տար:

իմ ընդ ձեզ, և զԵլիայ¹ մայր ձեր հանէք և դրէք
առ Հռաքել մայրն իմ: Եւ պարզեալ զոտսն վախճա-
նեցաւ Յովսէփ հարիւր և տասն ամաց, և լացին
զնա ամենայն իսրայէլ և ամենայն Եգիպտոս սուգ
մեծ:

1. Ա. և զյղբարն յեր հանգու-
ղի, և առ Ժեռ և առ հայր-
դիմի գնաց, և պարզեաց զստն
իւր, և լախանեցաւ. և լացին..
Բ. և զյղբարն յեր հանգիլի, և

առ Ժայրն իմ և առ հայրն դի-
մի գնաց. և յեր այսորիկ պար-
զեաց Յովսէփ զստն իւր, և
լախանեցաւ, և լաց:

ԿՏԱԿ ԲԵՆԻԱՄԻՆԻ՝

ՀՐԱՄԱՆ կտակի պատասխանոյ՝ Բենիամինի, զոր խօսեցաւ³ որդւոց իւրոց, ի չորրորդ աւուր⁴ հիւանդութեանն իւրում, կեցեալ ամս հարիւր և քսան և հինգ⁵. և կոչեալ⁶ զորդիսն իւր առ ինքն, և իրեւ եկին մերձ⁷ համբուրեաց⁸ զնոսա և ասէ. Զոր օրինակ իսահակ⁸ հայր հօրն մերում ի հարիւր ամի ծնեալ եղեւ յԱբրահամէ, այսպէս և ես Յակոբայ, և զի Հռաքէլ⁹ մեռաւ ի ծնունդն իմ, և ես զկաթն¹⁰ Բալլայի աղախնոյ նորա ծծեցի. և էր նորա ամբ երկոտասան որ ոչ էր ծնեալ. և աղօթս արար առ Տէր հայրն¹¹ իմ. և ետ նմա Աստուած կաթն յորդ, վասն զի յոյժ սիրէր զՀռաքէլ. յաղագս այսորիկ և

1. Բն. կրաւ Բենի-ամինի որդւոց	7. Ա և Բ. և համբուրեալ զնոսա
8-ի-բայ իւր-յիւն: Այլք	ասաց:
կրաւ Բենի-ամինի երկոտասան	8. Ա և Գ. իսահակ հարիւր ամիս
ներորդ:	ծնեալ. Բ. յեր հարիւր ամիս:
2. Յայլ չիք պատասխանայ:	9. Բ. յաւելու հայր իմ:
3. Ա և Բ. պատասխանաց:	10. Ա և Բ. զկաթն աղախնոյ ծծի-
4. Այլք ասէ:	ցի:
5. Ա և Բ. ասեւ և Գ:	11. Զիք յայլս հայրն իմ... Աս-
6. Տղ մի պակասի յայլս մին-	տասն:
չի համբուրեաց...	

ես կոչեցայ որդի աշոյ¹, այսինքն բենիամին: Արդ յորժամ մտի ես յԵզրպտոս, և ծանեաւ զիս Յովսէփ եղբայրն իմ, և ասէ ցիս. Զի՞նչ ասէին եղբարքն իմ՝ յորժամ կորեայ ես՝ վասն իմ². և ասացի թէ՛ թաթաւեցին զպատմութեանս քո³ և առաքեցին առ հայրըն⁴ մեր և ասացին⁵. Ծանիր զպատմութեանդ թէ՛ ո՞ր է դա⁶: Եւ ասէ ցիս Յովսէփ. Այո՛ եղբայր. գողացան զիս Քանանացիքն վաճառականքն բռնութեամբ. և եղեւ ընդ երթալն նոցա թաքուցանէին զհանդերձս իմ, եթէ պատահեաց ինձ գազան և սպան զիս. և ապա⁷ վաճառեցին զիս իսմայելացւոցն, և ոչ ստեցին նոքա զայս ասելով. քանզի կամէր թաքուցանել յինէն⁸: Եւ կոչեցեալ առանձինն զեղբարսն իւր⁹ և ասէ. Մի ասէք հօր իմոյ զոր արարէքն ընդ իս. այլ այնպէս ասացէք զոր օրինակ ասացեալ¹⁰ եմ ես Բենիամինի, և խորհուրդք եղիցին¹¹ ի միջի ձերում այսպիսիք¹² և մի ելցեն բանքս այս ի սիրտ հօր իմոյ:

Եւ¹³ դուք, որդեակք իմ, նմանողք եղբրուք առն բարւոյ և ճշմարտի, վասն զի մինչեւ ի մահ իւր ոչ կամէր ասել վասն ինքեան: Բայց Յակորայ գիտացեալ ի Տեառնէ, ասէ ցնա. այլ սակայն և այսպէս ուրանայր, հազիւ ուրեմն հաւասարեալ¹⁴ երդմանցն¹⁵ իս-

1. Զիք յայլս ունայ:

2. Ա. և Բ. յաւելու. Յովսէփ. հօր Բերոյ:

3. Ա. և Գ. յորդան. Բ. և Գ. առ իսմայել:

4. Ա. և Բ. առնա:

5. Ա. և Բ. ասին Գիս և Զան:

6. Բ. այդ. իբրեւ ասացի զայս ոչ բայր (Ա. և սպասար) Յովսէփ. ասէր ցիս Գողացան:

7. Այլք ապա այդպէս խորհրդեցին ինքեան:

8. Բ. յաւելու զիս և ինքեան եղբարցն Բերոյ և իսմայել (Ա. և ս. իս-

մայել):

9. Բ. յաւելու Բեր, և ասէր ի Զան և Զանին... Բերոս:

10. Այլք պատմեալ:

11. Ա. և Բ. Գի եղբայր:

12. Բ. Յաւելու ի Գողացարդիք Գի Գիս և Գիսին Գիս և Գիսին Գիս և Գիսին Գիս:

13. Բ. և Գիս:

14. Բենիամին և այլք այսպէս ունէին զոր թերեւս ուղղելի է հասարակեալ:

15. Բ. Երդմանք Յովսէփ:

բայելի. բայց սակայն պաղատեցաւ¹ առ Հայրն՝ զի մի ինչ Համարեսցի զայն նոցա ի չարութիւնն²: Եւ ապա Յակոբայ լուեալ³ աղաղակէր և ասէր. Որդեակ իմ Յովսէփ, որդեակ իմ, քաղցր պատանի, յաղթեցեր չարութեանց եղբարցն քոց, յաղթեցեր ալեացն Յակոբայ Հօր քո. և գիրկս արկեալ⁴ Համբուրէր զնա իրրեւ ժամս երիս: Եւ ասէ. Կատարեսցի ի քեզ մարգարէութիւնն երկնային, որ ասէ, թէ. անբիծն վասն անօրինաց պղծեսցի, և անմեղն վասն ամբարըշտացն մեռցի:

Արդ տեսէք, որդեակք իմ, զառն բարւոյ զողորմութիւնն⁵, նմանողք եղբրուք նմա, զի պսակ փառաց ընկալիք, և իմացարուք⁶ զի բարին երբեք ոչ ունի ակն խաւարին. զի ողորմի ամենեցուն, թէպէտ և իցեն մեղաւորք⁷. իսկ զարդարն սիրէ իրրեւ զանձըն իւր. և եթէ փառաւորի ռք՝ ոչ նախանձի⁸, և եթէ մեծանայ ռք ոչ չարակնէ. զայրին⁹ գովէ և զիմաստունն օրհնէ. և որ ունի շնորհս ի Տեառնէ՝ սիրէ Հաւասար անձին իւրոյ: Եւ եթէ լինիցիք բարիք՝ չար մարդիկք խաղաղութիւն ունիցին ընդ ձեզ, և եղծեալքն¹⁰ պատկառեսցեն ի ձէնջ, և¹¹ նոյն ինքն գազանքն երկիցեն ի ձէնջ. և եթէ թշնամանէ¹² զայր ճշմարիտ՝ ապաշաւէ¹³. վասն զի ողորմի բանասարկուն և լուռ կայ. և եթէ ռք թշնամանէ զհոգի արդար¹⁴ սգայ, վասն զի ետես զնա խոնարհեալ և զղջացաւ. զոր օրինակ եղեւ Յովսէփ եղբայրն իմ. խոր-

1. Բ. յաւելու Յովսէփ:

2. Բ. յաւելու զի մի սրտաբէխի
իգէրտ:

3. Ա և Բ. ուղղագոյն զնեն լու:

4. Ա. Բ և Գ. գիրկս սրկեալ զնու:

5. Ա և Բ. զողորմութիւնն (Բ. յաւելու զՅովսէփին):

6. Զիք յայլ և խոցարտ:

7. Բ. Բեղաւոր ոչ Գեղաւոր:

8. Բ. յաւելու Զախանջի ընդ Գառարտութիւն նոր:

9. Ա. յաւելու երկեղան:

10. Ա և Բ. զիգլացեալն:

11. յԱ և յԲ. տող մի պակասի:

12. Ա և Բ. ոչ թշնամանէ զայն:

13. յԱ և յԲ. տող մի պակասէ:

14. յԱ և յԲ. չիք սրտաբէ:

հուրդք առն բարւոյ ոչ են ի ձեռն մոլորական շնչոյն բե-
լիարայ ¹ : « Վասն զի հրեշտակ խաղաղութեան առաջ-
նորդէ հոգւոյ նորա, ոչ հայի ընդ ապականացուս, և
ոչ գիտէ զմեծութիւն և ոչ զուարճանայ ընդ փափկու-
թիւն, վասն զի Տէր է նորա բաժին : Բարի խորհուրդք
ոչ գիտեն զփառս մարդկան և զամենայն նենգութիւնս
և զստութիւն և զկռիւ և զչարախօսութիւն ոչ գիտէ,
վասն զի Տէր ի նմա է և լուսաւորէ զհոգի նորա,
և խնդայ ընդ ամենեսեան յամենայն ժամ : Բարի խոր-
հուրդն, ոչ ունի երկուս խորհուրդս օրհնութեանց և ա-
նիծից կամ թշնամանաց և տրտմութեանց և շողո-
քորթանաց, հանդարտութեան և խռովութեան, կեղ-
ծաւորութեան և ճշմարտութեան. այլ զմին ունի առ
ամենեսեան հաստատուն և յատուկ. ոչ ունի լսելիս
և տեսանելիս կրկնապատիկս, զի ամենայն որ առ-
նէ զգործս Աստուծոյ և բեղիարայ կրկնապատիկ է
և ոչ պարզմտութիւն » : Որդեակք իմ, փախերուք ի
պոռնկութենէ և ի չարութենէ, վասն զի սուր ընձե-
ռէ ² որք հաւատան ի նա. և սուր է եօթն չարի մայր
զոր ³ ունի ի ձեռն բեղիարայ. և է առաջինն նա-
խանձ, երկրորդն կորուստ, երրորդն նեղութիւն ⁴,
չորրորդն խռովութիւն ⁵, հինգերորդն կարօտութիւն,
վեցերորդն բարկութիւն ⁶, եօթներորդն ամայու-
թիւն ⁷ : Վասն այսորիկ և Վայէն եօթն վրէժխըն-
դութեանց մատնեցաւ ⁸ ի Տեառնէ, և ⁹ ի հարիւր
ամի վրէժ ած ի վերայ նորա, զի յերկերիւր երրոր-
դի կենաց իւրոց կրեաց ¹⁰ զայն, և յինն հարիւր ամի

1. Աստի մինչև և ոչ պարզմտ-
ութիւն յաւելաք ըստ այլ օ-
րինակաց՝ զի չգոյր ի բնա-
զրին :

2. Ա. և Բ. սուր է յերթի :

3. Ա. և Բ. և առնու է յերթի :

4. Բ. նիւթութիւն :

5. Ա. և Բ. գիւրդութիւն :

6. Ա. և Բ. խռովութիւն :

7. Ա. առաջինութիւն. Բ. առ-
ջինութիւն :

8. Ա. և Բ. ընկալու :

9. Ա. և Բ. վառ զի :

10. Բ. յիւսն իրելալի. յԳ. ասող
մի պակասէ :

կենաց իւրոց¹ մեկնեցաւ ի նմանէ ; յորժամ եկն ջրհեղեղն և կրեաց զայն վասն Հաբելի եղբոր իւրոյ². և եօթն չարեօք³ դատէր եօթանասուն անգամ Ղամօք, վասն զի մինչ ի վախճան յաւիտենից՝ որք նման նոցա են տանջեսցին :

Արդ, որդեակք իմ, փախերուք ի չարութենէ և մերձեցարուք ի բարին. զի թէ ունիցի ոք զնա, ոչ տեսանէ զկին մարդ ի պռռնկութիւն⁴, և ոչ ճանաչէ զպռռնկութիւն պղծութեանն, վասն զի Հանգչի ի նա⁵ Հոգին սուրբ, վասն զի արեգակն ոչ ապակաւնի Հայելոյն յաղբ և ի տիղմ՝ այսպէս և միտք յըստակ ի պղծութիւնս երկրայինս ոչ պաշտին, բայց զմտաւ ածեմ ես զի գործք չարութեան լինելոց են ի ձեզ. վասն զի լուայ ես ի բանից Հարցն մերոց, զի պռռնկեմջիք դուք զպղծութիւն⁶ Սողոմայեցւոցն, մինչ⁷ և ի դոյզն կորնչիցիք՝ և նորոգեմջիք ի խայտումնս կանանց, և արքայութիւն Տեառն ոչ եղիցի ի ձեզ՝ վասն զի⁸ այր ուղղամիտ առցէ զնա : Բայց սակայն ի բաժնին ձերում եղիցի ժառանգութիւն նորա, և վասն տանն⁹ բարձրացոյց զիս Յակոբ՝ զի փառաւորեցայց ի նմա, և երկոտասանեսին ցեղքն՝ անդր ժողովեսցին և ամենայն Հեթանոսք, և Տէր թշնամանեսցի և անպատուեսցի¹⁰ և փոխեսցի յերկրէս ի յերկինս, և¹¹ կամ զի՞նչ չափ նորա և տեղի և ճանապարհ :

Արդ մինչ էր Յովսէփ յԵգիպտոս և կարօտէի

1. ՍԱ և յԲ. չիք ինչոյ իւրոց :

2. Ա և Բ. յաւելուն արքաւոց :

3. Բ. չարիւն քաղեր զնա, և եօթն
նասուն անգամ զՂամօք. Լուս
զի իբեթիւնդրս-թիւնն Ադամ-
այ զՂամօք արքա ի կայսին...
նաւն կայսին իցին քանկացին :

4. Ա և Բ. ի պառնաւոր պառնը-
խաթիւն... զպղծութիւն :

5. Ա և Բ. ի նա :

6. ԱՅԼԵ զպռռնկութիւն :

7. Ա և Բ. Ժնչալն իբեթիւն և նա-
րգիւնիւն ի խորհրտան խանայ :

8. Ա և Բ. Լուս զի սաղլաթիւն
արցին զնա. յԳ. չիք այր :

9. ԱՅԼԵ յաւելուն Տեառն :

10. Ա և Բ. պառնաւորցի :

11. Ա և Բ. յաւելուն զի ինչոյ
թիւն արգիւն ի յերկրէս և իմ
արգիւն յերկին :

ես տեսանել զերեսս նորա՝ և աղօթիւք հօր մերոյ՝
Յակոբայ տեսի զերեսս նորա կենդանի. և այժմ, որ-
դեակք իմ, ահա ես վախճանիմ և պատուիրեմ ձեզ
գործել զարդարութիւնս և զճմարտութիւնս և զդա-
տաստանս՝ ի հաւատս Տեառն. զայս տամ ձեզ փո-
խանակ ամենայն ժառանգութեան, և դուք տուք զայս
ի ժառանգութիւն որդւոց ձերոց յաւիտենական. զայս
արարին Արրահամ, Իսահակ և Յակոբ, և քան զամե-
նայն ինչ զայս մեզ ժառանգեցուցին, և ասացին թէ
այսպէս արարէք մինչև յայտնեսցէ Տէր զփրկութիւն
իւր յամենայն երկրիս. յայնժամ տեսանէք՝ զԵնովք
և զՆոյ և զԱբրահամ և զԻսահակ և զՅակոբ. յայն-
ժամ յարիցուք և մեք իւրաքանչիւր ոք ի գաւազանս
իւր, և երկիր պագցուք երկնաւոր թագաւորին. յայն-
ժամ և մեք՝ նորոգեցուք, ոմանք ի փառս, և ոմանք յա-
նարգանս. վասն զի դատի Տէր յառաջագոյն զԻսրայէլ
վասն անիրաւութեանն զոր արարին: Եւ ապա այս-
պէս զամենայն հեթանոսս՝, և յանդիմանեսցէ զԻս-
րայէլ ընտրեալ հեթանոսք, զոր օրինակ յանդիմա-
նեաց զԵսաւ Մադիանացովքն՝ որք սիրեցին զեղբարս
իւրեանց. արդ լերուք, որդեակք իմ, ի բաժինս՝ եր-
կիւղածաց Տեառն. զի թէ գնայցէք սրբութեամբ՝
դարձեալ բնակեսլիք յիս, և ժողովեսցի առ իս ամե-
նայն Իսրայէլ, և ոչ եւս կոչեսլիք՝ յայնուհետեւ աւա-
զակապետ և գայլ՝ վասն յափշտակութեան ձերոյ,
այլ սիրելի արարչին՝ և հաճոյից բերան նորա:

Եւ իբրեւ կատարեաց Բենիամին՝ զբանս իւր ասէ
ցնոսա. Պատուիրեմ ձեզ՝, որդեակք իմ, հանէք զոս-
կերս իմ յԵգիպտոսէ, և թաղեցէք ի Քեբրոն մերձ

1. Ա. և Բ. Դերամ:

2. յԱ. և յԲ. պակասին և զքա-
րասրանս ի հաւատս:

3. Ա. և Բ. Գիտնիցի:

4. Ա. և Բ. Գաւազանս իւր:

5. Ա. և Բ. Գիտնի... Գիտնի
ի պատիւ:

6. յԱ. և յԲ. արդ մի պակասէ:

7. Ա. և Բ. Բաժինս:

8. Ա. և Բ. Գիտնի:

9. Ա. և Բ. Եւ արարիւ հաճոյից իւ-
րաց. Բ. Բերանս նորա:

10. Ա. և Բ. Եւ արարիւ Բենիամին:

11. Ա. և Բ. Եւ արարիւ Բենիամին:

առ Հարան իմ: Եւ վախճանեցաւ Բենիամին Հարիւր
քսան և Հինգ ամաց¹ բարւոք ծերութեամբ, և եղին
զնա ի պահարանի: Եւ յիններորդ² առաջներորդ ա-
մին բերեն զոսկերսն Հօրն³ իւրեանց ինքեանք և
եղբարք իւրեանց ի ծածուկ՝ մինչ դեռ էին ի պա-
տերազմի Քանանացիքն. և Թաղեցին զնա ի Քերբոն
մերձ Հարցն⁴ իւրեանց, և ինքեանք դարձան⁵ ի
Քանանացւոց, և բնակեցան յԵգիպտոս մինչեւ յօր
ելիցն իւրեանց յԵգիպտոսէ:

1. Այլք ափ ինաց իւրոց ի Բա-
բելոն քաղաքի:

2. Ա. և Բ. աստիճան:

3. Այլք հարց:

4. Այլք առ հարան իւրեանց:

5. Ա. և Բ. յերկրի քանանացւոց:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԱՍԱՆԵԹԱՅ

Եւ եղեւ յամին յառաջնումն ¹, որ օր էր եօթ-
ներորդ ամսոյն՝ առաքեաց Փարաւոն զՅով-
սէփ շրջել ընդ ամենայն երկիրն Եգիպտացոց։ Եւ
եկեալ ² հասեալ յուր և տասն օրն ի սահմանս Ա-
րեգ քաղաքի. և ժողովէր ցորեան յերկրին յայնմիկ
իրրեւ զաւագ ծովու։ Եւ էր այր մի ի քաղաքին այն-
միկ, որ էր ³ նախարար Փարաւոնի ⁴, և էր մեծա-
գոյն քան զամենայն մեծամեծս Փարաւոնի խորհրդա-
կանութեամբ. և անուն էր առն այնորիկ Պետա-
փրէ ⁵ քուրմ Արեգ քաղաքին։ Եւ էր դուստր մի նորա
կուսան իրրեւ ութուտասն ամաց ⁶, կոյս մեծ և գեղե-
ցիկ կերպարանօք յոյժ քան զամենայն կուսանսն իր-
րեւ ⁷ ի վերայ երկրի. և ⁸ ոչ ինչ ունէր ի դատերացն

1. Ա. Եօթն ամաց լիտաթիանց յամ-
սիանն որ օր հինգ էր ամսոյն։
2. Ա. Իլիւ-Յովսէփ յառաջին ա-
փն որ օր Եօթն և քսան էր ամ-
սոյն ի սահմանս։
3. յԱ. չէք որ էր։
4. Ա. յաւեղու և սա էր իլիւս սա-
րիս Բեթափեթացի Փարաւոնի
վան զի Բեթափեթ։

5. Ա. յաւեղու և էր։
6. Ա. յաւեղու և էր։
7. Ա. որ էին ի վերայ. Գ. և Դ.
որ է։
8. Ա. և սա ոչ քիչ նմանութիւն
սանիք յինիւս ամսեւեքն ի դու-
ստրացն. Գ. և Դ. ոչ քիչ նմ-
անութիւն սանիք դուստրացն։

Եզդիպտացոց, այլ ամենեւին¹ նմանեալ զատերաց Եւրայեցւոցն: Մեծահասակ էր իբրեւ զՍառա, և գեղեցիկ որպէս Հոբբեկա, վայելուչ² քան զՀոաբէլ: Եւ էր անուն նորա³ Ասանէթ. և չոգաւ հոչակ գեղեցկութեան նորա ընդ ամենայն երկիր⁴, և խնդրէին զնա ի կնութեան ամենայն որդիք նախարարացն և որդիք մեծամեծացն և թագաւորացն, երիտասարդքն ամենեքին⁵ և զօրաւորքն. և էր նախանձ և հակառակութիւն ի մէջ նոցա վասն Ասանէթայ, և պատարաստէին⁶ ի պատերազմել ընդ իրեարա վասն նորա: Եւ լուաւ վասն նորա անդրանիկն Փարաւոնի, և աղաչէր զհայրն իւր տալ⁷ նմա ի կնութիւն: Եւ ասէ ցնա Փարաւոն հայրն իւր. Ընդէ՞ր խնդրես դու կին անարգազոյն քան զքեզ. զի թագաւոր ես Եզդիպտոսի. ո՞չ աւանիկ խօսեցեալ է վասն քո զդուստր⁸ արքային Մովսարացոց:

Եւ Ասանէթ անարգէր⁹ և արհամարհէր զամենայն արամբք, և էր յոյժ¹⁰ հպարտ և ամբարտաւան առ ամենեսեան. և ոչ ոք յարանց ետես զԱսանէթ ուրեք. վասն զի աշտարակ Պետտփրեայ մերձ էր յապարանա իւր¹¹, և ինքն ի վերայ նորա

1. Ա. ամենայն նման գործերոցն
Եբրայեցոց:

2. ՍԱ. չէք լայնու. Գ. լայնու
լուր:

3. Ա. կոսմոս յիւրի. Գ. և Գ.
կոսմոս:

4. Ա. յաւելու և ընդ ծագ:

5. Ա. ամենայն և զօրաւորսն
մեծայն:

6. Ա. և պատերազմեցան ի պատերազմ
լուսնու. անգրեանի պրօն:

7. Ա. զի արցի զնա նմա:

8. Ա. արարի Մարտանցոց
թագաւորն արցիս իւր:

Թեո, զի է գեղեցիկ յոյժ:

9. ՍԱ. չէք անարգի:

10. ՍԱ. չէք յոյժ:

11. Ա. Գ. և Գ. վերաբանս Գ.
Գ. և Գ. յոյժ, և է վերայ
աշտարակն յիւրի եւ ամեն
լայնու (Գ. յիւրիւր) զարգաւոր
լուսնու, և արցի նմա լայնու
զանազանութիւն և պատերազմ
արարիս զգեղեցիկ, և յիւրիւր
մեծայն եւ անգրեանի, և եւն
երկրորդ մեծայն Գ. յոյժ լայն
աշտարակն Եբրայեցոց:

ի վերնատուն մի զարդարեալ, յորում բնակէր Ասանէթ անտես ի մարդկանէ. և էր վերնատունն այն մեծ և բարձր յոյժ՝ վայելուչ¹ կճնայեօք և ծիրանօք զարդարեալ, և որմունքն պատուական քարամբք ճաճանչաւորօք պաճուճեալ, և ձեղունս սենեկին եղեալ զչաստուածսն Եգիպտացոց՝ ոսկեղէնք և արծաթեղէնք, որոց ոչ գոյր համար: Եւ զամենեսեան զնոսա պաշտէր Ասանէթ, և երկնչէր ի նոցանէ, և ողջակէզս և խունկս² մատուցանէր նոցա զօրհանապազ: Եւ երկրորդ սենեկին սապատք զարդարուն³ Ասանէթայ, յորում կայր ոսկի և արծաթ⁴, և հանդերձք ոսկեհուռք, և ակունք⁵ ընտիրք և պատուականք⁶, և ամենայն զարդ կուսութեան նորա: Եւ յերրորդ⁷ սենեկին էր շտեմարանքն Ասանէթայ: Եւ էին եօթն կուսանք աննդակիցք Ասանէթայ, և էին ամենեքեան հաւատարիմք⁸, ի մի գիշերի ծնեալք ընդ Ասանէթայ. և էին ամենեքեան գեղեցիկք իբրեւ զաստեղս երկնից. և այր ոչ խօսէր ընդ նոսա ամենեւին, և ոչ մանուկ արու. և էին պատուհանք⁹ երեք մեծ սենեկին Ասանէթայ՝ յորում¹⁰ կուսութիւն նորա զարմանէր: Եւ էր մեծ պատուհանն առաջին մեծ յոյժ, որ հայէր ի գաւիթն ընդ յարեւելս, և երկրորդն հայէր ընդ հարաւ¹¹, և երրորդն հիւսիսի ի մէջն ճանապարհս գնաց ուղղոց: Եւ էին¹² ի նմա ոսկի տախտակն հաստատեալ ի սե-

1. Գ. յաւելու յորում էին սե-
նեկի գոտն և եր առաջին
սենեկին մեծ և վայելուչ կճ-
նայեօք:

2. յԱ. չիք և խունկս:

3. Ա. զարդաւ Ասանէթին իւզգնա-
յորում. Գ. զարդաւն:

4. Ա. յաւելու առաջին յոյժ. Գ.
առաջին:

5. Ա. ակունք:

6. Ա. յաւելու և խօսաւ պատուա-
կանք իւր և իւրեանք, և ամենայն:

7. Ա. երրորդ սենեկին շտեմարան
Ասանէթ. և իւրեան:

8. Ա. զայդ հաստատ ի մեծ գի-
շերի. Գ. զայդ հաստատ:

9. Ա. Պատուհանք երեք մեծ
սենեկին:

10. Տող մի չիք յԱ. օրինակին:

11. Ա. ընդ հիւսիսի և երրորդն
հայեր ընդ ճանապարհս քաջա-
ղաց. Գ. ի մեծ ճանապարհս
քաջաղաց:

12. Ա. և Գ. եր:

է. արդ եկեալ իջից ե զովացայց և հանգեայց ընդ հովանեաւ ¹ տան քո: Իբրեւ լուաւ Պետափրէս, խնդաց խնդութիւն յոյժ և ² ասէ. Օրհնեալ է աստուածն Յովսեփայ, որ հաճեցաւ եւս այսօր դալ առ մեզ: Եւ կոչեալ Պետափրէ զվերակացու տանն իւրոյ, և ասէ ցնա. Փութա և պատրաստեա ³ զտունն և ճաշ մեծապէս կազմեա, վասն զի Յովսէփ զօրաւորն Աստուծոյ դայ այսօր առ մեզ: Եւ լուաւ Ասանէթ եթէ եկին յանդից ⁴ ժառանգութեան հայր և մայր նորա, խնդաց և ասէ. Երթայց տեսից զհայրն իմ և զմայր, որ եկին յանդէ ⁵ ժառանգութեան մերոյ. վասն զի ժամանակ էր հնծոց ⁶: Եւ փութացաւ Ասանէթ և զգեցաւ զպատմութեանն բեհեգեայ՝ յոսկւոյ կճեայաւ ճուճ ⁷, և ած զգօտին ոսկեղէն ընդ մէջ իւր և ապարանճան ⁸ ի ձեռս և յոտս իւր, և ընդ պարանոց ⁹ իւր արկաւ քեռս պատուականս, և կօշիկս ոսկեզօծ ագաւ ¹⁰ յոտս իւր. և ակամբք զանազան ¹¹ էր կազմեալ յամենայն կողմանց: Եւ էին անուանք շաստուածոց Եգիպտացոց Կրոշմեաք յամենայն զարդուն յապրջանս և յակունս պատուականս կերպարանք կոոց էին նկարեալք. և վարչամակք եղեալ ի վերայ գլխոյ նորա, և թագ կապեալ ընդ ծամակալովքն. և ամարայնոց գլխադրաւ ծածկեաց զգլուխ իւր. և փութացեալ ¹² ընդ սանդուխտսն ի վերնատանէն և եկաւ ¹³

1. Ա. ընդ հովանեաւ: Եւ լուաւ:

2. Ա. Բեթ և ասաց. Եւ խնդաց:

3. Ա. պատրաստեալ և տան ընթերցան
Բեթ-պէս խնդեալ:

4. Ա. յանդից ժառանգութեան
Իւրեանց ձեռքն իւր:

5. Ա. յանդից:

6. Ա. հնծոց:

7. Ա. յովսէփայի. Գ. քեռս
պարանոց:

8. Ա. պարանոց:

9. Ա. ընդ պարանոցն իւրեանց
Իւրեանց:

10. Ա. չաք և քեռս:

11. Ա. ազգի ազգաւ և քեռս
ճեալ (Գ. ազգի ազգի պարանոց
ճեալ) յամենայն իւրեանց. և
Եւ խնդաց ընդ մեզ: Եւ
Գիպտացոց Կրոշմեալ ի զար-
դունս և յապրանջանս և յա-
լունս պարանոցն:

12. Ա. և Գ. յանդիցն իւր:

13. Ա. և Գ. Եւ:

առ հայրն իւր և մայրն ի տես¹. և երկիր եպագ նոցա և ողջունեաց զնոսա: Եւ ուրախացաւ Պետափրէս և կինն նորա ի վերայ դատերն իւրեանց ուրախութիւն մեծ. վասն զի տեսանէին զնա պանուձեալ իբրեւ զհարսն զարդուածովն². և հանին զամենայն բարութիւնսն, որ³ բերեալ է յագարակէ ժառանգութեան իւրեանց ամենայն բարութիւն: Եւ ուրախ եղեւ Ասանէթ ի վերայ ամենայն մրգաց և ի վերայ խաղողոյ և թզոյ և արմաւոյ⁴ և այլոց մրգաց զոր բերին: Եւ ասէ Պետափրէս ցոռուտոր իւր Ասանէթ. Որդեակ իմ. և ասէ Ասանէթ. Ահաւասիկ եմ, տէր: Եւ ասէ Պետափրէս. Եկ նիստ ի միջի մերում, և խօսեցայց ընդ քեզ զբան իմ: Եւ նստաւ Ասանէթ ի մէջ հօր և մօրն իւրոյ. և կալաւ Պետափրէս⁵ զաջոյ ձեռն դատերն իւրոյ և համբուրեաց զնա, և ասէ. Որդեակ իմ Ասանէթ. և ասէ Ասանէթ. Ահաւասիկ, տէր իմ հայր: Եւ ասէ Պետափրէս. Յովսէփ զօրաւորն Աստուծոյ զայ այսօր առ մեզ. և նա է իշխան ամենայն⁶ երկրիս Եգիպտացոց. զի Փարաւոն կացոյց զնա ի վերայ ամենայն ընչից⁷ իւրոց. և նա է փրկիչ ամենայն երկրիս, զի նա տայ ցորեան աշխարհիս⁸, և սպրեցուցէ զմարդիկք ի հանդերձեալ և յառաջիկայ սովոյն: Եւ Յովսէփ այր ասառուածապաշտ⁹ և ողջախոհ լի իմաստութեամբ և պար-

1. յԱ և յԳ. չէք էր Կ:

2. Ա. շառաւառայն. Գ. զարդաւառայն:

3. Ա և Գ. սրբան և ին բերին յաբարակէ ժառանգութեան իւրեանց, և երան գործերն իւրեանց. և սրբի եղև է վերայ միւսին բարութեանց Ասանէթ և է վերայ:

4. Ա. արմաւոյն և աղանեաց և եղանց զար բերին:

5. Ա. հայրն զաջոյ յերանեւորա. Գ. զերանեւ:

6. Ա. միւսին Եգիպտոսի:

7. Ա. երկրի և նա տայ:

8. Ա. յառաջու մերում և աղբեցանե զառ յառաջին և է հանդերձեալ աղբին:

9. Ա. շառաւառայն և ողջախոհ և աղբիւր և նմանեալ է ինչպէս ինչպէս: Եւ է Յովսէփ այր... իմաստուն հանձնարով:

կեչտ և նմա վայելէ : Եւ Յովսէփ էր այր զօրաւոր իմաստութեամբ և հանճարով, զի հոգի Աստուծոյ և շնորհք Տեառն են ընդ նմա : Արդ¹ եկ այժմ, որդեակ, տաց զքեզ նմա ի կնութեան, և ի հարստութիւն² եղիցի քեզ փեսայութեան յաւիտեանս ժամանակաց : Եւ եղեւ իւրեւ լուաւ Ասանէթ զբանն հօրն իւրոյ, այլապունեցաւ³ երես նորա, և տրտմեցաւ յոյժ բարկութեամբ⁴. և խեթիւ հայելի հայէր : Խօսեցաւ Ասանէթ և ասէ. Տէր իմ հայր, ըստ բանիցս այօցիկ տալ զիս իբրեւ զգերի առն այլազգոյն և փախստականի և⁵ վաճառելոյ. ոչ է նա⁶ որդի հովուաց յերկրէն Քանանացոց. և⁷ յանդիմանեալ եղեւ անձամբ ննջելով ընդ տիկնոջն իւրում. և տէր նորա, արկ զնա ի բանտ խաւարին. թէ և եհան զնա ի բանտէն Թագաւորն⁸, զի մեկնեաց զերազ նորա, զոր օրինակ մեկնեն կանայք պառաւունք Եգիպտացոցն. ոչ եղիցի այդպէս. այլ ամուսնացայց ընդ անդրանիկ որդւոյն Փարաւոնի. վասն զի նա է Թագաւոր ամենայն Եգիպտոսի : Եւ պատկառեաց⁹ Պետափրէս դարձեալ խօսել ընդ դրստերն իւրոյ վասն Յովսէփայ. զի¹⁰ յանդգնաբար և բարկութեամբ արար պատասխանի : Եւ այր մի ծառայ գայր առ Պետափրէս և ասէ. Ահաւասիկ Յովսէփ առ դուրս մերձ կայ գաւթիս : Եւ Ասանէթ փախեաւ յերեսաց հօր և մօր իւրոյ, յորժամ լուաւ

1. Ա. որդեակիմ, այժմ լուր ինչ և
դուրս :

2. Ա. և նա եղիցի թեղի փեսայութեան :

3. Ա. և Գ. շտապեցան երեսու նորա :

4. Ա. և Գ. որդեակիմն միջ և ինքն հայեցաւ ընդ հօրն իւրոյ և ասէ. ընդդէմ իօնեցոր Տէր իմ հայր իմ ըստ բանիցս այօցիկ :

5. Ա. յաւելու ծառայի :

6. Ա. ու որդի հովուին :

7. Ա. որ... ննջել :

8. Ա. Փարաւոն, վառ զէ :

9. Ա. և Գ. պարտաւոր... անդրեւ զարցիւն :

10. Ա. զի ցանկնա բարկութեամբ և անբարասանութեամբ արար զպատասխանին. և ընթացաւ երկուսուրդ փի ծառայիցն Պետափրէս. ու զարսնեալ իւր. Գ. և հաւ փառն ընթացաւ ի ծառայիցն :

գրանն¹ զայն որ խօսէին զնա վասն Յովսէփայ. և ել ի վերնատունն և եմուտ ի սենեակ իւր: Եւ եկաց ի պատուհանն² իւր մեծ, որ հայէր ընդ յարեւելս, վասն տեսանելոյ Յովսէփ, յորժամ մտանէր ի տուն հօր իւրոյ:

Եւ ելին³ Պետափրէս և կիինն և ամենայն ծառայք նորա ընդ առաջ Յովսէփայ և ամենայն սպասաւորք տանն. և բացեալ զդրունս գաւթին, որ հայէր ընդ յարեւելս, և մուտ Յովսէփ նստելով ի վերայ կառացն փարաւոնի. և էին լծեալ ի կառան չորս ձիս սպիտակս իբրեւ զձիւն՝ ոսկեսանձք ամենեքեան. և կառքն էին ամենեւին⁴ բոլորովին ոսկի: Եւ էր Յովսէփ զգեցեալ զհանդերձս սպիտակս և գեղեցիկ, և ձորձ անկանելոյն⁵ ծիրանի բեհեզոյ՝ ընդելուզեալ ոսկւով. և պասկ⁶ ոսկի ի գլուխ նորա, և չուրջ զպսակաւ էին երկոտասան ակունք պատուականք, և ի վերայ ականցն էին երկոտասան ոսկեղէն ճառագայթատարած⁷ կերպարանք. և գաւազան յաշեակ ձեռին նորա. և յաջոյ ձեռին⁸ իւրում բարձր ոստս ձիթենեաց, յորում էր պարարտութիւն պտղոց, և պտուղ ունէր պարարտութիւն սաստիկ: Եւ եմուտ Յովսէփ ի գաւթին, և փակեցան դրունքն ամենայն. և այր և կին մնաց⁹ արտաքոյ գաւթին. զի պահապանք դրանցն ախեցին զդրունսն, և ոչ ումեք ետուն մտանել: Եւ եկին Պետափրէս և կին իւր և ամենայն ազգականք նորա, բայց ի յԱսանեթայ ի դատերէ¹⁰ նոցա, և երկիր պագին Յովսէփայ ի վերայ երեսաց իւրեանց յերկիր: Եւ Յովսէփ էջ ի կառաց իւրոց և ընկալան

1. Ու. պետական գործառնիկ ձևան :

2. 11 ኢ. ሞ. ማህተም-አዲስ አበባ ፣ ጥ :

5. Ա. Գ. Իւընդ-բաղձ-գեղացի
Պետրոս Բերկանցիին հարգելով,
Հայաստանի պատմության մասին,
հարգելով ինչպէս որ նախորդող
հարգելով:

4. ДЛ. 12 — 12-12:

5. **ሀ. ጠቅላይ ሚኒስትር ጽሕፈት.**

6. ዚ ፡ ማለፍ ላይ ሲወጥስ ፡

7. Ա. ճանաչեցի արարչունքիդ
 Իբրդարանից... Բնութագրական...
 Գ. Էս Բնութագրական :

8. Ա. «Անկեր Բարձր»-ը «Անկեր»
պարտադրաբան է:

9. IL. 4-962:

[illegible]

զնա ի գիրկս իւրեանց: Եւ ետես Ասանէթ զՅովսէփ, և սիրեաց զնա ի սէր մեծ, և խորտակեցաւ անձն նորա, և լուծան ծունկք նորա, և դողայր ամենայն մարմին նորա, և ահ մեծ անկաւ ի վերայ նորա, և յերկիւղ սաստիկ երկեալ Ասանէթ. յոգւոց եհան ի սրտէն և ասէ. Զի՞նչ գործեցից¹ այժմ ո՞վ թշուառականս. ո՞չ այժմ արհամարհելով խօսէին ընդ իս² հայր և մայր իմ և ասէին թէ որդին հովութիւն գայ առ մեզ յերկրէն Քանանացւոց, ո՞չ պատմէին³ վասն Յովսէփայ. և սա իբրեւ զարեգակն եկն առ մեզ, և եմուտ ի տաճարս մեր. և ես անզգամս և յանդուգս և անպէտս⁴ արհամարհելով արհամարհեցի զնա, անարգելով, և խօսեցայ բանս չար վասն նորա: Եւ ոչ գիտէի թէ Յովսէփ իբրեւ որդի Աստուծոյ իցէ, քանզի ո՞վ ոք ի մարդկանէ ծնանիցի այսպէս գեղեցիկ. և յորպիսի⁵ յարգանդէ երկնիցի այսպիսի լուսաւոր մարդ. այլ ես հէգս և անզգամս խօսեցայ ընդ հօր իմոյ վասն նորա բանս չարս. և այժմ ո՞ւր երթայց և թագեայց յերեսաց սորա, զի մի տեսցէ Յովսէփ սիրելին Աստուծոյ. վասն զի խօսեցայ բանս չար վասն նորա. և ո՞ւր⁶ թագեայց յերեսաց նորա. ինձ այսպէս թուի, նա զամենայն ծածուկս տեսանէ, և ոչինչ թագչի և զանխլանի ի նմանէ, վասն լուսոյն մեծի որ ի նմանէ է: Եւ այժմ քաւեաց⁷ զիս, տէր, ի նմանէ, զի խօսեցայ վասն նորա բանս չար անգիտութեամբ: Եւ արդ տացէ զիս հայր իմ⁸ յաղախնութիւն և ի սպասաւորութիւն, և եղէց նմա յաղախնութիւն յաւիտեանս յաւիտենից:

Եւ եմուտ Յովսէփ ի տաճարն Պետափրէի, և նստաւ ի վերայ աթոռոյն. և լուացին զոտս նորա, և եղին

1 Աստի Թուղթ անկեալ յԱ.

օրինակին:

2. յԳ. չէք ընդ իւ. չէք ևս յերկրի Քանանացոց:

3. Գ. յաւելու ճշմարտութեամբ:

4. Զէք յԳ. անպէտս արհամարհել:

լու:

5. Գ. ո՞ր արգելիք երկնից:

6. յԳ. չէք ո՞ր Թագեաց յերեսաց նորա:

7. Գ. քաւեաց:

8. Գ. յաւելու Յովսէփայ:

նմա սեղան առանձին, զոր ոչ ուտէր Յովսէփ ընդ
 Եգիպտացիսն. վասն զի պղծութիւն համարէր ճաշա-
 կել ընդ նոսա: Եւ ասէ Յովսէփ ցՊետափրէս և ցա-
 մենայն ազգականն իւր. Ո՞վ է կինն այն որ կայ ի
 վերնատանն, մերձ ի պատուհանն. ի բաց գնասցէ
 յապարանիցս յայսցանէ. զի երկնչէր Յովսէփ, զմտաւ-
 ածէր այսպէս. մի գուցէ աշխատեսցէ զիս. զի ձանձ-
 րացուցանէին զնա ամենայն՝ կանայք և դատերք
 մեծամեծացն Եգիպտոսի. յորժամ տեսանէին զՅով-
 սէփ, չարաշար ախտանային վասն գեղեցկութեան
 նորա: Բայց Յովսէփ արհամարհէր զնոքօք, և հրեշ-
 տակա զոր՝ առաքէին կանայքն Եգիպտացոցն հան-
 դերձ ոսկւով և արծաթով և ընծայիւք մեծամեծօք,
 ի բաց դարձուցանէր սպառնալեօք և թշնամանօք:
 Վասն զի ոչ մեղայց, ասէ այլ՝ առաջի Տեառն փրկչին
 Իսրայելի. և զկերպարանս հօր իւրոյ Յակոբայ առա-
 յի աչաց իւր կարգէր յամենայն ժամ³. վասն զի ասէր
 Յակոբ ցՅովսէփ և ցամենայն որդիսն. Պահեցէք
 զանձինս ձեր, որդեակք իմ, ի կանանց օտարաց,
 առ ի չհաւասարելոյ ընդ նոսա. վասն զի հաւասա-
 րութիւն նոցա կորուստ է և ապականութիւն: Վասն
 այսորիկ ասաց Յովսէփ. ի բաց երթիցէ կինն այն
 յապարանաց աստի: Ասէ ցնա Պետափրէ. Զնա զոր
 տեսեր ի վերնատունն՝ ոչ է օտար կին, այլ դուստր
 մեր և ծառայ քո, կուսան⁴ առն. և ոչ ոք ետես զնա
 յարանց, բայց միայն ի քէն այսօր. եթէ կամիս՝ ե-
 կեալ երկրպագցէ քեզ. վասն զի դուստր մեր է որ-
 պէս զքոյր քո: Եւ ուրախ եղեւ յուրախութիւն մեծ
 յասելն Պետափրեայ՝ եթէ կոյս է, և աստէ⁵ ակնարկել
 զամենայն առն. և Յովսէփ խորհեցաւ ի մտի իւրում
 և ասաց, թէ կոյս է և աստէ զամենայն այր, ոչ
 աշխատ առնէ զիս: Եւ ասէ Յովսէփ ցՊետափրէս և

1. յԳ. չիք արեւմտ:

2. Գ. զբո առաքէին առն:

3. Գ. յաւելու և յելէր զպարս-
 իրանս հօր իւրոյ:

4. Գ. իստան որ ոչ երբեք անիւ-
 է յաբո առն:

5. Գ. և ասէ յաբո անիւնել արե-
 նայն առն:

ցամենայն ազգատոհմն նորա. Եթէ դուստր քո է և կուսան եկեացէ, զի¹ քոյր իմ է, և սիրեցից զնա յայսմ հետէ իբրեւ զքոյր իմ: Եւ մայրն նորա ի վերնատունն, և ած զԱսանէթ, և կացոյց զնա առաջի Յովսեփայ: Եւ ասէ Պետափրէս ցԱսանէթ դուստր իւր. Ողջունեա զեղբայրդ քո. զի դա է կոյս իբրեւ զքեզ մինչեւ ցայսօր, և ասէ զամենայն կին՝ որպէս և դու զամենայն այր օտար: Եւ ասէ Ասանէթ ցՅովսեփ. Ուրախ լեր տէրդ օրհնեալդ յԱստուծոյ բարձրելոյ: Եւ ասէ Յովսեփ ցԱսանէթ. Օրհնեացէ զքեզ տէր, որ կենդանի առնէ զամենայն ինչ: Եւ ասէ Պետափրէ ցդուստր իւր. Մատիր և համբուրեաց զեղբայրդ քո: Եւ եղեւ իբրեւ մերձեցաւ Ասանէթ համբուրել զՅովսեփ, ձգեաց Յովսեփ զձեռն իւր և եղ ի վերայ կրծոց նորա, և ասէ. Ոչ վայել է² աստուածապաշտի որ օրհնէ զԱստուած³ կենդանի, և ճաշակէ զհաց օրհնեալ և զկենդանարար, ըմբէ զբաժակ օրհնեալ անմահութեան, օծանի օծմամբ անապականութեան, համբուրել զկին օտարոտի, որ օրհնէ բերանով զկուռս մեռեալս և համբուր, և ճաշակեալ ի սեղանոյ նոցա կերակուրս հեղձուցիկս, և ըմպէ ի սեղանոյ ի բաժակէ նոցա զինի նենգութեան, և օծանի օծմամբ կորստեան: Այլ պարտ է առն աստուածապաշտի համբուրել զիւր բարեկամ և զբարեպաշտ մայր և քոյր, և զամենայն որ թէ ի ցեղէն իւրմէ իցէ և յազգէ, և զկին զանկողնակից իւր, և բերանով իւրով խոստովանի զԱստուած կենդանի: Նոյնպէս և կնոջ բարեպաշտի ոչ վայել է համբուրել զայր օտարական. վասն զի պղծութիւն է առաջի Տեառն Աստուծոյ: Եւ իբրեւ լուաւ Ասանէթ զբան Յովսեփայ զղջացաւ յոյժ և տրտմեցաւ մեծապէս. յոգւոց հանէր և հառաչէր, և պշուցեալ ընդ Յովսեփ հեզն և ողորմածն և երկիւղածն յԱստուծոյ: Եւ հայէր, և

1. Գ. չիք զէ քոյր իմ է:

2. Գ. յաւելու առն:

3. Գ. զԱստուած և ճաշակ զհաց

օրհնեալ և զկենդանարար:

լցան արտասուած արք նորա: Եւ ետես զնա Յովսէփ,
 և ողորմեցաւ նմա. և ամբարձեալ զաջ ձեռն իւր
 Յովսէփ՝ և եղ ի վերայ գլխոյն Ասանթայ, և ասաց.
 Տէր Աստուած Հօր իմոյ Խարայելի զօրաւոր և բար-
 ձրեալդ Յակոբայ, որ կենդանացուցեր զամենայն, և
 կոչեցեր ի խաւարէ ի լոյս, և ի մոլորութենէ ի ճշ-
 մարտութիւն, ի մահուանէ ի կեանս. դու, Տէր, օրհ-
 նեա զլոյսս զայս, և նորոգեա զսա հոգւովդ քո և
 ստեղծամարդ¹ քո, վերստին կենդանացո զսա ծածուկ
 ձեռամբդ քո: Եւ կերիցէ հաց կենաց, և արբցէ բա-
 ժակ կենդանութեան. և համարեա զսա ի ժողո-
 վուրդս քո, զոր ընտրեցեր յառաջ քան զլինելն ա-
 մենայնի, և մտցէ ի հանգիստ քո զոր պատրաստե-
 ցեր սիրելեաց քոց, և կացցէ ի կենդանութեան քում
 յաւիտեանս ժամանակաց:

Եւ ուրախ եղել Ասանթայ յօրհնութեան Յովսէփայ
 ուրախութիւն մեծ. և դարձեալ գնաց ի վերնատունն
 առանձինն, և անկաւ ի վերայ մահճաց իւրոց հա-
 ռաչելով. վասն զի էր նորա ուրախութիւն և տրբու-
 մութիւն և երկիւղ և դողումն և քրտուկք սաստիկ.
 յորժամ լուաւ զամենայն բանն Յովսէփայ, զոր
 խօսեցաւ ընդ նմա անուամբ Աստուծոյ բարձրելոյ,
 ելաց լալիւն մեծ դառնապէս, և զղջացաւ սիրտ նորա
 յաստուածոց իւրոց զոր պաշտէր, և ատեաց զամե-
 նայն կուռս իւր. և անսաց մինչեւ ի մերձենալ երե-
 կոյին: Եւ Յովսէփ եկեր և արբ. և ասէ ցմանկունն
 զի լծեսցեն զծիս և զկառսն. վասն զի ասաց թէ
 երթայց ընդ երկիրս ընդ այս: Եւ ասէ Պետափրէ
 ցՅովսէփ. Հանգիցէ տէր իմ այսօր աստ, և վաղիւն
 երթիցես զճանապարհն քո: Եւ ասէ Յովսէփ. Ոչ
 այդպէս. այլ գնացից այսօր, վասն զի այս օր է յո-
 բում սկսաւ առնել Տէր զամենայն արարածս իւր:
 Եւ յաւուրն եօթներորդի յորժամ դարձցի օրս այս՝
 դարձայց և ես առ ձեզ, և² հանգեայց առ ձեզ:

Եւ գնաց Յովսէփ զճանապարհ իւր. և Պետափրէ

1. Գ. արդէ յիւսիս քո:

2. Ե. Գ. չիք և հանգիցայք մէջ:

ընտանեօք իւր գնացին ի ժառանգութիւն իւրեանց. և մնաց Ասանէթ միայն հանդերձ եօթն կուսանօք. և ծանրանայր և լայր մինչեւ ի հաշիւ արեւուն. և հաց ոչ եկեր և ջուր ոչ էարբ: Եւ եղեւ իբրեւ մերձեցաւ գիշերն, և ննջէին ամենեքին որ ի տանն էին, և Ասանէթ միայն արթուն էր, և զմտաւ ածէր զՅովսէփ, և լայր և կոծէր¹ զկուրծսն սաստկապէս, և երկնչէր երկիւղ մեծ և դողայր ի դողումն սաստիկ: Եւ իբրեւ խաղաղացան ամենեքեան, յարեաւ Ասանէթ ի տախտէն իւրմէ, և էջ հանդարտ ընդ սանդուխն՝ ի վերնատանէն, և եկն մերձ ի յերկանս երկանաղացն՝ և երկանաղացն ննջէր հանդերձ որդւովքն. և փութացաւ Ասանէթ և քակեաց ի դրանց զխորգ վարագուրաց, և ելից զնա մոխրով ի հնոցարանէն. և հանեալ ի վերնատուն՝ եդ ի վերայ գետնոյն, և առեալ զդուրսն փակեաց դռնափակովքն. և հառաչեաց հառաչմամբ մեծաւ և արտասուօք: Եւ լուաւ դայեակն հանդերձ կուսանօքն՝ որ էին ընդ նմս անդակից, զոր սիրէր Ասանէթ քան զամենայն կուսանսն². եկին ի դուրսն Ասանէթայ, և գտին զդրունս փակեալ, և լուան զհառաչանսն և զլալումն, և եկին ի դուրս նորա և ասէին. Ձի՞ է քեզ, տիկին մեր Ասանէթ, և զի՞նչ է որ վշտացուցանէ³ զքեզ. բաց մեզ և տեսցուք զի՞ եղեւ քեզ: Եւ ոչ երաց Ասանէթ զդրունսն. բայց ի ներքուստ ասէ ցնոսաւ. Գլուխ⁴ իմ ծանրացաւ, և ոչ հանգչիմ յանկողնի իմում. և յառնել և բանալ ձեզ ոչ կարեմ. վասն զի տկարացայ յամենայն անդամոց իմոց. և դուք գնացէք յիւրաքանչիւր սենեակս և հանգերուք, և թոյլ արարէք ինձ, զի ես դադարեցից, և⁵ սակաւ մի հանգիստ առից:

Եւ կուսանքն վասն բանի նորա չոգան իւրաքանչիւր ի սենեակն: Յայնժամ յարեաւ Ասանէթ, և երաց

1. Գ. յաւելու յեօթ:

4. Ա և Գ. զգլխով իմումսն ծանր է:

2. Գ. յաւելու և զարկայ զայլ ևս վիշտանսն, և քիչ:

5. ՄԱ. չեք և սակաւ մի հանգիստ առից:

3. Գ. շտացուցանէ:

զղուրսն լռելեանս, և չոգաւ յերկրորդ¹ սենեակսն, ուր էին սապատք զարդուց նորա. և² բացեալ զարկղն՝ և եհան զազանելիսն սեաւս և թիւրաթուխս³. և այն էր հանդերձ նորա սգոյ, յորժամ մեռաւ եղբայրն նորա կրտսեր՝ զայն հանդերձն զգեցեալ էր Ասանէթ, և ձայնիւ սգայր զեղբայր իւր: Եւ ագաւ⁴ Ասանէթ զսեաւ ազանելիս իւր, և երբեր ի սենեակս իւր. և եղեալ զղուռնսն փակեաց դռնափակովքն. և փութացաւ Ասանէթ, և եհան զհանդերձսն զարքունականսն և զրեհեզսն և զընդելուզեալ ոսկւով ծիրանիսն, և զգօտին ոսկի, և զթագն գլխոյ, և զապարանջսն ի ձեռացն և յօտիցն. և առեալ ընկէց զամենայն ընդ պատուհանն, որ հայէր ընդ հիւսիսի. և փութացաւ Ասանէթ և էառ նոյնպէս զչաստուածսն⁵ ամինայն զոսկեղէնս և զարծաթեղէնս, որոց ոչ գոյր⁶ թիւ համարոյ, ընկէց ընդ պատուհանն ի վերնատանէն⁷. և առ զընթրիսն իւր զարքունականսն Ասանէթ զհացն և զձուկն և զմիս երնջոցն, և զամենայն ողջակէզս չաստուածոցն իւրոց, և զկահ գինւոյն՝ յորում ողջակէզն առնէր, և ընկէց զնա ընդ պատուհանն. և ետ զամենայն կերակուր շանց օտարաց. վասն զի ասաց Ասանէթ. Մի գուցէ կերիցեն շունք իմ յընթրեաց⁸ և յողջակիզացն գառանց կռոց, այլ կերիցեն շունք օտարաց: Եւ եղեւ յետ այսորիկ, և առ Ասանէթ⁹ զմաշկ քրձին, քակեաց զոր ելից մոխրով, և տար արկ զայն ի վայր. և ածաւ քուրձ ընդ մէջ իւր, և լու-

1. Ա. յերբորդ:

2. ՍԱ. պակասին բառք ինչ:

3. Ա. թորաթուխ՝ լուսն գէ յայն:

4. Ա և Գ. ուղղապէս զնեն և
— Ասանէթ:

5. Ա. յաւելու Եփեղթոսի. ԵԳ. պակասի ոսկեղէն և արծաթեղէն:

6. Ա. ու գոյր համար. Գ. որոց ու
եր համար:

7. Ա. յաւելու է վայր:

8. Ա. յընթրեաց և յողջակէզաց
կռոցն գէ Գ. ողջակէզս յայն
հիտի՝ այլ իերեցին շունք օ-
տարացի:

9. Ա. Ասանէթ զպատուհան իւր
հիտի, և արկ է իերայ յոտու-
նի գիտեաց քանն, և արկեաց
զմաշկ քրձին և արծաթեղէն,
և արկեաց զհիտուսի:

ծեալ զՀիւսեակս հերացն, և արկ ի վերայ գլխոյն իւրոյ¹ զմոխիրն ի մէջ գետնոյն, և բախեաց ձեռօքն զկուրծսն, և ելաց լալիւն մեծ² դառնապէս զգիշերն ամենայն կոծելով մինչեւ ցառաւօտն: Եւ եղեւ ընդ առաւօտանալն, և ետես Ասանէթ զմոխիրն կաւացեալ յարտասուացն՝ որ ի վերայ տանն յատակին: Եւ դարձեալ անկաւ³ ի վերայ երեսաց իւրոց մինչեւ ցերեկոյն մերձ ի հաշել արեւուն. և այսպէս արար Ասանէթ մինչեւ յեօթներորդ օրն. այլ չարչարէր և տառապեցուցանէր զանձն իւր յեօթն աւուրսն, հաց ոչ եկեր և ջուր ոչ արբ: Յաւուրն ութերորդի ընդ առաւօտանալն յորժամ սկսաւ ճոնչիւն հաւուցն լինել, և հաջիւն շանց ի ճանապարհորդսն, համբարծեալ զգլուխ իւր ի վեր, վասն զի էին կթուցեալ և լուծեալ անդամք իւր առ կարօտութեան կերակրոցն եօթն աւուրցն. և անկեալ⁴ ի ծունկան՝ եղ զձեռն ի վերայ գետնոյն՝ ի վայր ունելով զգլուխն. և էր հեր գլխոյն լուծեալ և փթթեալ ի սաստկութենէ մոխրոյն. և ձեռն կցեալ⁵ Ասանէթ աշխարէր զգլուխ իւր, և կոծէր զկուրծս իւր, յոգւոց հանէր մեծապէս և հառաչէր, զհեր գլխոյն իւր ձողէր, և մոխիր ի վերայ արկանէր: Եւ այնպէս աշխատեցաւ Ասանէթ և նեղասրտեցաւ և տկարացաւ ի զօրութենէ իւրմէ. և դարձաւ յորմն կոյս, և նստաւ ի վերայ պատուհանին որ հայէր յարեւելս⁶. և զգլուխն եղ ի գոգ իւր, և կցեաց զձեռն ի վերայ

1. Ա. իւրայ և ցանեաց (Գ. ցընդիւն) զմոխիրն ընդ մէջ գետնոյն:

2. Ա. մեծ. և այնպիսի առնէր Ասանէթ զգլխոյն մօտայն: Եւ յառաջն եօթներորդի յորժամ առաւօտ եղեւ և սկսաւ ճոնչալ (Գ. ճոնչալ) հառաչել լինել, համբարծել զաւել ի վեր:

3. Ա. անկեալ (Գ. ևս անկեալ) ի ծունկն իւր, յոգւոց ետես մօտայն

դեռ, և զհեր գլխոյն իւր գլխոյն և մոխիրն ի վերայ իւր արկանէր: Եւ այնպիսի առնէր Ասանէթ:

4. Գ. յառաջն ի վերայ յառաջն:

5. Գ. յառաջն ի վեր:

6. Ա. ընդ յարեւելս, և զգլուխ իւր եղ ի գոգ իւր, և իտեղ հառաւ ի վեր:

ծնկացն իւր . և խօսք ամենեւին հատեալ էին ի բերանոյ նորա , և ոչ երաց Ասանէթ զբերան իւր եօթն¹ օր ի նեղութեան իւրում . և ասաց Ասանէթ ի սրտի իւրում , թէ Զի՛նչ գործեցից , կամ զո՞ արարից ապաւէն , կամ յո՞ երթայց կոյս որբ և անօք² . թողեալ ատեցեալ ամենեցուն զիս՝ ի հօր իմոյ ատեցեալ եղէ . վասն զի ես ատեցի զաստուածսն նոցա , զոր կորուսի զնոսա , և կոխումն արարի ամենայն մարդկան , և վասն այսորիկ ատեցին³ զիս հայր և մայր իմ և ամենայն ազգականքն իմ . և ասաց հայրն իմ . Ոչ եւս կոչեսցի մեզ դուստր Ասանէթ , վասն զի կորոյս զաստուածսն մեր զոսկեղէնս և զարծաթեղէնս . և ահա ատելի եղէ ամենայն մարդկան , վասն զի ամբարտաւանցի ես զամենայն մարդովք և զամենեքումք⁴ որոց խօսէին զիս . և այժմ յայս նեղութեանս իմում ատելի եղէ ամենեցունց . և ուրախ եղէ ընդ նեղութիւնս իմ : Զայս միայն խորհէր , և⁵ ասէր . Տէր Աստուած բարձրեալդ Յովսեփայ , որ ատես զամենեսեան որ պաշտեն զկուռս մեռեալս և համերս և անշունչս , վասն զի դու ես Աստուած վրէժխնդիր և ահաւոր ի վերայ աստուածոց օտարաց :

Յաղաղս այսորիկ և զիս ատեաց⁶ Աստուած . զի ես պաշտեցի զկուռսն անմոռնչս և համերս և անշունչս , և օրհնեցի զնոսա և⁷ կերայ ի զոհից նոցա , և բերան իմ պղծեցաւ ի սեղանոյն⁸ , և ոչ ունիմ իշխանութիւն կարգալ առ Աստուած երկնից⁹ և առ բարձրեալ փրկիչն . Յովսեփայ . վասն զի ապականեցաւ անձն իմ ի զոհից կռոցն և ողջակիզաց նոցա . և արդ լուայ յամանց՝ զի Աստուածն ճշմարիտ է Եբրայեցւոցն , և Աս-

1. Ա. զեօթն օր և ասաց ի սրտի իւրում :

2. Ա. ամենեւին ասեցին զիս .. ատելի :

3. Ա. ասէր :

4. Ա. զամենեւին ասէր զիս : Եւս :

5. Ա. և յեր ասեցին :

6. Ա. ասեցին :

7. Ա. յաւելու և իւրոյ զհաց նոցա :

8. Ա. ի զոհից նոցա :

9. Ա. երկն և երկրի :

տուած կենդանեաց է, Աստուած ողորմած, երկայնա-
միտ է և բազումողորմ¹, և ոչ համարի մարդոյ² զմեզս.
Համբերէ ապաշխարողի, և ոչ յանդիմանէ զմարդ ի
ժամանակի նեղութեան իւրոյ: Եւ արդ համարձակե-
ցայց և դարձայց առ նա, ապաւէն արարից զնա, և
խոստովան եղէց նմա զամենայն մեղս իմ, և հեղից
զպաղատանս իմ առաջի նորա, և ողորմեսցի ինձ:
Ո՛ր գիտէ եթէ հայի. ի տառապանս իմ³, թերեւս հա-
յեսցի յամայութիւնս և գթասցի յիս: Ո՛ր գիտէ⁴ ե-
թէ տեսցէ զողբումն իմ, և օգնեսցէ ինձ. վասն զի
նա է հայր որբոց և օգնական նեղելոց. համարձա-
կեցայց և աղաղակեցից առ նա, զի թերեւս թողու-
թիւն արասցէ ինձ:

Եւ յարեաւ Ասանէթ յորմոյն յոր⁵ նստէրն, և դար-
ձաւ ի պատուհանն որ հայէր ընդ արեւելս. և կանգ-
նեցաւ ի ծունգան իւր, և համբարձեալ զձեռս իւր յեր-
կինս, և երկեաւ Ասանէթ բանալ զբերան իւր յեր-
կինս և ասել զանունն Աստուծոյ: Դարձաւ անդրէն
յորմն կոյս և նստաւ, և եհար ձեռամբ⁶ զկուրծս իւր
և զգլուխն բազում անգամ, և խօսէր ի սրտի իւրում,
զբերանն ոչ բանալով, և ասէր. Ո՛վ տառապեալս՝
որբ և ամայացեալս. բերան իմ ի զոհից կռոցն պղծեալ
է յօրհնելոյ զաստուածսն Եգիպտացւոց. և այժմ ար-
տասուօք իմովք այսու և մոխրովք չարչարեցից զմար-
մին իմ. սակայն և այժմ ոչ իշխեմ բանալ զբերան
իմ, և օրհնել զանուն քո սուրբ և ահաւոր. մի գու-
ցէ բարկասցի ինձ Աստուած վասն կարգալոյ զանուն
նորա սուրբ: Արդ զի՞նչ գործեցից ես թշուառականս.
Համարձակեցայց և բացից զբերան իմ առ նա, և ե-
թէ սրտմտեալ ընթադրեսցէ զիս՝ կարող է դարձեալ

1. Ա. յաւելու և հաճեալ:

2. Ա. և Գ. ապաշխարողի. և ոչ
յանդիմանի:

3. Ա. իմ և ողբեացի թշ, թերեւ
հայեացի յամայութիւնս իմ և
գթասցի:

4. Ա. ո՛ր գիտէ զիս զպաղատանս և
օգնէ:

5. Ա. յորմոյն. Բն. որ:

6. Ա. զկուրծս իւր յերեւոյթ իւրով
և ասէ. Արդ զի՞նչ գործեցից:

բժշկել զիս: Եթէ¹ խրատեսցէ զիս տանջանօք, կա-
րող է կրկին² մխիթարել զիս, և ի խրատելն դար-
ձեալ նորոգեսցէ զիս ողորմութեամբն իւրով: Եթէ
տրտմեսցի³ վասն մեղաց իմոց, հաշտեսցի ընդ իս, և
թողցէ զամենայն մեղս իմ: Արդ համարձակեցայց և
բացից զբերան իմ առ նա, թերեւս ողորմեսցի ինձ և
թողցէ զմեղս իմ⁴:

Եւ յարեալ Ասանէթ յորմոյ անտի, և կանգնեցաւ
ի ծոռնոս իւր, և համբարձեալ զձեռս իւր յարեւելս՝
հայեցաւ յերկինս, երաց զբերան իւր առ Աստուած,
և ասէ. Տէր Աստուած յաւիտեանց⁵, որ ստեղծեք զա-
մենայն և կենդանացուցեք⁶, կենդանութիւն ամենայն
արարածոց քոց. որ հաներ զաներեւոյթս ի լոյս⁷. որ
ստեղծեք զարարածս քո զերեւելիս յաներեւութից և
յոյժից⁸: Որ բարձրացուցեք զերկինս և հիմնեցուցեք
զնա ի վերայ հողմոց. որ հաստատեցեք զերկիրս ի
վերայ ջուրց սուրբ քարամբք քով: Որ հեղեր⁹ քարինս
մեծամեծս ի վերայ ջուրց. քարինք ոչ ընկղմին, այլ
են իբրեւ զտերեւ կաղնոյ ի վերայ ջուրց. և են քա-
րինքն կենդանի, և ձայնի քում լսեն, Տէր: Վասն
զի դու, Տէր, կենդանարար ես ամենայն արարածոց
քոց. ի քեզ ապաւինիմ, Տէր, և առ քեզ սփռեմ ըզ-
պաղատանս իմ, և քեզ¹⁰ յայտնեցից զանօրէնութիւնս
իմ: Խնայեա յիս, Տէր, զի մեղայ և յանցեայ առա-
ջի քո, Տէր. բազմապատիկ մեղայ և անօրինեցայ,
ամբարշտեցայ, և խօսեցայ բանս չար և անճառելի.
պղծեցաւ բերան իմ ի զոհից կողոցն. յաղազս որոյ
բազում անգամ պղծեցայ անգիտութեամբ, և պաշ-

1. Ա. յաւելու գործիւ:

2. Ա. գործիւն զորքիւ զիս ողոր-
մութեամբ իւրով:

3. Ա. սրտորդեցի (Գ. և սրտորդե-
ցի) ընդ իս, գործիւն գիտեցի և
խնայեց զիւր իմ: Արդ:

4. Ա. և Գ. ինչ:

5. յԱ. չեք յաւիտեանց:

6. Ա. և Գ. որ երբեք չեան ին-
դանութեան:

7. Յաւելու բառս լոյս բառ Ա.
օրինակին:

8. Ա. յոյժի:

9. Ա. և Գ. երբեք ի վերայ անդէ-
քոց ջուրց:

10. Բն. չեմ:

տեցի զկուռս մեռեալս և զհամերս: Եւ արդ ոչ եմ արժանի բանալ զքերան իմ վասն բազում մեղաց իմոց: Ես Ասանէթ դուստր Պետափրէ քրմին¹ դշխոյ որ եմ, էի երբեմն դժոխք և ամբարտաւան և ամբարահաւած, և բարձրացեալ մեծութեամբ քան զամենայն մարդ. այժմ որք եղէ և ամայի², թողեալ յամենեցունց. առ քեզ ակն ունիմ³, Տէր, և առ քեզ աղաղակեմ. դու փրկեա զիս յառաջ քան զհասանելն հալածանաց իմոց: Զի որպէս մանուկ տղայ զարհուրեալ⁴ փախչի առ հայրն իւր, և հայրն ձգեալ զձեռն առցէ⁵ զնա ի գետնոյն. և մանուկն պնդէ ձեռամբն զպարանոցաւ հօրն, և ապահովասցի յահէն⁶ և հանգչիցի ի գիրկս հօրն իւրոյ. այնպէս և ես խռովեալ եմ յամենայն կողմանց, և առ քեզ, Տէր և հայրդ իմ, փախստական անկանիմ. արդ դու ձգեա զձեռն քո, և յափշտակեա զիս յերկրէ: Զի ահաւասիկ վայրենի և ծերացեալ առիւծն փախստական⁷ առնէ զիս. զի նա է հայր աստուածոցն Եգիպտացւոցն. վասն զի որդի⁸ առիւծի են ամենայն կուռք հեթանոսաց. և ես ընկեցի զամենայն աստուածսն ի բաց և կորուսի զնոսա, և առիւծն հայրն նոցա սրտմտեալ հալածէ զիս: Ապրեցո զիս, Տէր, ի ձեռաց նորա, և ի բերանոյ նորա փրկեա զիս. մի գուցէ յափշտակէ զիս, և գէշ գէշ պատառէ և արկցէ⁹ ի հուր հնոցի, և հուրն արկցէ ի մէջ մրրկի. մրրիկն շաղապատէ զինեւ, և խաւարեցուցանէ զիս, և արկանէ զիս յանդունդս խորոց, և կլցէ զիս կէտն¹⁰ մեծ, որ ի սկզբանէ էր, և կորեայց¹¹ յաւիտեանս ժամանակաց: Փրկեա զիս, Տէր, յառաջ

1. Ա. Կրօն ու Կրօնի Իրիւթեան և
միջադատութիւն և միջադատ-
ութեան եւ Բանաստեղծութեան Գ. ու Իմ եւ Իմ Իր-
իւթեան Գրքի:

2. Ա. Կրօն:

3. Ա. Կրօն:

4. Ա. Կրօն (Գ. և Կրօն),
Կրօն:

5. Ա. Կրօն Կրօն Կրօն Կրօն Կրօն

Ի Կրօն:

6. Ա. Կրօն Կրօն:

7. Ա. Կրօն Կրօն:

8. Ա. Կրօն Կրօն Կրօն Կրօն Կրօն
Կրօն Կրօն:

9. Ա. Կրօն Կրօն Կրօն Կրօն Կրօն
Կրօն:

10. Ա. Կրօն Կրօն:

11. Ա. Կրօն:

քան զգալն այսր ամենայնի ի վերայ իմ. փրկեաւ և ամ-
րացո՞ղօտարացեալս, վասն զի մայր իմ և հայր իմ ուրա-
ցան զիս և ասացին. Ոչ է մեր՝ դուստր Ասանէթ, վասն
զի կորոյս զաստուածան մեր և ատեաց զնոսա՞ն³. յա-
զագս այսորիկ ատելի եղէ նոցա և⁴ ամայի և որբ.
և լոյս ի քեզ եղէ, Տէր, և ոչ այլ ոք. յայլ ոք ոչ ապա-
ւինիմ, բայց միայն ի քեզ, Տէր. զի դու ես հայր որբոց
և հալածելոց և օգնական նեղելոց. Ողորմեա ինձ
կուսանիս և տառապելոյս և որբոյս. զի դու ես բարի
և քաղցր հայր և մայր. Ո՞ հայր է իբրեւ զքեզ, Տէր⁵,
քաղցր, և ո՞ր մայր գթած որպէս զքեզ Տէր. և ո՞վ
երկայնամիտ մեղուցելոց իբրեւ զքեզ. Ահա զամե-
նայն⁶ զոր ետ ինձ հայր իմ Պետափրէս⁷ ի ժառանգու-
թիւն անցաւոր և առժամանակեայ, ոչ են անապական
և յաւիտենական, իսկ քո ամենայն ինչ շնորհք և ժա-
ռանգութիւն անանց է և անվաղճան. Եւ այժմ հա-
յեաց յիս ի տառապեալս և ողորմեա ինձ:

Ահաւասիկ փախստական եղէ յամենեցունց, և զքեզ,
Տէր, ապաւէն ինձ արարի. ահաւասիկ զամենայն
բարութիւնս երկրի թողի, և զքեզ յոյս ինձ արարի:
Եւ արդ խորգով և մոխրով աշխարեմ⁸ առ քեզ, և լամ
զմեղս իմ. ահա ի բաց մերժեցի յինէն զթագաւորական
զգեստն⁹, զբեհեզ, զգնդապաճոյճն և զոսկեհունն, և
զքեցայ զհանդերձ սգոյ. ահա լուծի զգօտի իմ ոսկեղէն,
և զքեցայ քուրձ. ահա զթագն իմ և զպսակն իմ ընկե-
ցի ի գլխոյ իմմէ, և զքեցայ¹⁰ զմոխիր. ահաւասիկ

1. Ա. և Գ. աղբիցս զօրոգացիւն,
վասն զի հայր իմ և մայր իմ:

2. Բն. Բեզ:

3. Բն. Գն:

4. Ա. եւ ոք, և յոյս իմ է + ին է.

և ոչ ու + ու է քեզ է + ին, Տէր,
և ոչ զո + աղաւթն ունիմ. . .
զիւն. . .

5. ՄԱ. տող մի պակասէ. և ո՞վ:

6. Ա. յաւելու թառանգութեան:

7. Ա. Պետափրէս՝ անցաւոր է և

առթառանգից (Գ. թառա-
նակից է) իսկ + մեծայն ընդ-
+ ըդ թառանգութեան անապա-
կան ին և յառիւրիւն: Եւ
այժմ:

8. Ա. աղաւթաբիւ զմեղս իմ. ահա

9. Ա. զգիտն և զաւիւհաւորս իմ, և
զգիցայ տեաւ զիմ եւ ոգաւոր:

10. Ա. և գիտնակ ոչմիւր մոխրով
զգիցայ:

յատակ տան իմոյ յօրինեալքս էին կնայովք¹ և պայ-
ծառ ծիրանովք. և որպէս յառաջագոյն զանոյշս ցա-
նէի, և պայծառ կտաւովք մաքրէի. այժմ՝ ցանեցան
արտասուօք իմովք, և ընդ մոխրեւն յամօթ եղեն. ա-
հաւասիկ յարտասուաց իմոց մոխրոս կաւացաւ² և ե-
ղեւ իբրեւ կաւս գռեհաց և ճանապարհաց: Ահաւասիկ
յարտասուաց իմոց զընթրիսն իմ արքունական ետու-
կերակուր շանց օտարաց, և ես զեօթն³ գիշեր հաց
ոչինչ ճաշակեցի, և ջուր ոչ արբի. բերան իմ ցամաքե-
ցաւ զօրէն⁴ թմբկի, և լեզու իմ եղեւ որպէս զեղջիւր
չոր, և չրթունք իմ իբրեւ գիւեցի. դէմք իմ ի վայր խռ-
նարհեցան, և աչք իմ այտուցեալ ամօթալից ի սաս-
տիկ արտասուաց իմոց⁵, և նուազեցաւ յինէն ամե-
նայն զօրութիւն իմ. արդ ես զչաստուածսն զոր յա-
ռաջագոյն պաշտէի անգիտութեամբ, և այժմ ծանեայ
զի էին կուռք անմուռնչք և խուք, և ետու զնոսս
ի կոխան, և գողք յափշտակեցին զոսկին⁶ և զար-
ծաթն, և կորուսի զամենայն յերեսաց իմոց: Վասն
զի ի քեզ ապաւինեցայ, Տէր աստուած Յովսեփայ.
դու ապրեցո զիս, Տէր, և թողութիւն արա ինձ. զի⁷
վասն մեղաց անգիտութեամբ և տխմարութեամբ մո-
լորեցայ, և խօսեցայ բանս հայհոյութեան վասն տեառն
իմոյ⁸ Յովսեփայ, զի ոչ գիտէի թէ իբրեւ զորդի
սիրելի իցէ քո: Այլ⁹ խօսեցան ընդ իս մարդիկ
իբրեւ պարզմտութեամբ, և ասացին թէ Յովսեփ որ-

1. Ա. կիճեմնէ քիւնէի և պայ-
ծառ. և զոր յառաջագոյն իւղ
անոյշ (Գ. իւղս անոյշ) ցանէի,
և ժողովի իտառս պայծառ-
նօս... որդաստա իմ ընդ խի-
րով յամօթ իւղն:

2. Ա. իտառացաւ իբրեւ զճանապարհ-
հաց գրեհեաց. Գ. իտառացա-
լիբրեւ զիւրոս գրեհեաց և ճա-
նապարհաց:

5. Ա. և Գ. զեօթն քիւ և զեօթն

գիւշեր:

4. Ա. իբրեւ զօրութեմ (Բն. իբրեւ):

5. Ա. և Գ. լաւայ և նառաղեաց յի-
նէն ամենայն զօրութեմ իմ:

6. Ա. զամենայն օսկիւնն և որ-
ծաթն զիւնն:

7. Ա. զի մեղաց անգիտութեամբ
և տխմարութեամբ խօսեցայ:

8. Ա. մարդ:

9. Ա. որդ:

ցայց ընդ քեզ զբանս իմ: Եւ ամբարձ Ասանէթ զգլուխ իւր և ետես. և ահա այրն էր ամենեւին նման Յովսեփայ՝ պատմութեանս և պսակաւն և թագաւորական գաւազանաւն. բայց դէմք նորա էին որպէս փայլակն, և աչք նորա որպէս զճառագայթս արեգական, և հեր գլխոյ նորա իբրեւ¹ զբոց, և ձեռք նորա որպէս երկաթ հրացեալ, և կայծակունք թոթափէին ի ձեռաց և յոտից նորա՝ իբրեւ յեռանդնացեալ հրոյ². զոր տեսեալ Ասանէթայ՝ անկաւ ի վերայ երեսաց իւրոց յերկիր, և երկեաւ երկիւղ մեծ, և զդողումն³ հարան ամենայն անդամք ոսկերաց նորա: Եւ այրն⁴ ասէ ցնա. Քաջալերեաց, Ասանէթ, և մի երկնչիր. այլ արի կաց ի վերայ ոտից քոց, և խօսեցայց ընդ քեզ զբանս իմ: Եւ յարեաւ Ասանէթ, և եկաց ի վերայ ոտից իւրոց: Եւ ասէ այրն. Երթ՝ և ի բաց հան զպատմութեանդ⁵ քո զայդ սեաւ և սգոյ՝ զոր զգեցար. խորզդ՝ որ զմիջովդ է ի բաց դիցես, և ի բաց թօթափեալ զմոխիրդ ի գլխոյ քումմէ, և լուա զքեզ⁶ ջրով կենդանութեան, և զգեցիր զպատմութեանն աղէկն⁷ և փառաւորեալն, և անձ զգօտի ոսկի՝ որ է կուսութեան քո. և եկ խօսեցայց ընդ քեզ զբանս իմ: Եւ փութացաւ Ասանէթ, եմուտ յերկրորդ սենեակն իւր, ուր էին սապատք զարդու նորա. և բացեալ զարկղն՝ ան. անտի զգեստս կտաւեայս և երեւելիս, որ ոչ էին երբեք շօշափեալք յումեքէ. և մերկացեալ յինքենէ զպատմութեանն սեաւ և սգոյն, և ի բաց եհան զխորզն ի միջոյն իւրմէ. և զգեցաւ զհանդերձսն զերեւելիս, և ածեալ զերկոսին գօտիսն, որ էին կուսութեան իւրոյ, զմինն անձ ընդ մէջ իւր, և զմինն⁸ ածաւ ի վերայ կրծոց իւրոց՝ հանդէպ ստեանցն:

1. Ա. Եբել վերիւն հրացեալ, և:

2. Ա. Եբելնոյ. և ասող մի պակասէ:

3. Ա. զբոցի հարան մօտեցն ասիւր և ասիւր:

4. Ա. ասէ այրն. անվերիւն, և այլ ի վերայ:

5. Ա. զպատմութեանդ սեաւ և սգոյն վերիւն ի վերայ ասիւր և ասիւր:

6. Ա. զքեզ ասիւր:

7. Ա. և Գ. նոր երեւելիս և փութաւ ասիւր և ասիւր. և չէք Գ. ասիւր մինչև փութացան:

8. Ա. փութ:

Եւ ի բաց Թօթափեաց զմոխիրն ի գլխոյ իւրմէ, և լուաց զձեռս և զերեսս իւր, և առ զվարչամակ¹ կտաւեայ՝ նոր և պայծառ, և ծածկեաց զգլուխն իւր. եկն առ այրն յառաջին սենեակն, և եկաց առաջի նորա: Եւ ասէ ցնա այրն. ի բաց առ զվարչամակդ ի գլխոյ քումմէ. ընդէր արարեր² զայդ այսօր. և դու կոյս սուրբ ես և պարկեշտ՝ մինչեւ ցայսօր ժամանակի. և պուխ քո է իբրեւ զառն երիտասարդի: Եւ եհան Ասանէթ զվարչամակն ի գլխոյ իւրմէ. և ասէ ցնա այրն. Քաջալերեաց, Ասանէթ, կոյս սուրբ. ահա լուայ բանից քոց խոստովանութեանն և աղօթիցդ³. ահա տեսի զտառապանս եօթն աւուրց կարօտութեանց քոց. ահա ասիկ՝ ի մոխրոյ և յարտասուաց՝ կաւ սաստիկ տեսանեմ ես առաջի աչաց իմոց. քաջալերեաց, Ասանէթ, կոյս սուրբ, ահա գրեալ է անուն⁴ քո մատամբն Աստուծոյ ի գիրն կենդանեաց յերկինս՝ ի սկզբանէ գրելոցն, և յառաջ քան զբազմաց՝ գրեցաւ անուն քո անշինջ⁵ յաւիտեանս յաւիտենից: Ահա յայսմ հետէ նորոգեսցիս, վերստին կենդանացցիս⁶, և կերիցես զհաց օրհնութեան կենդանարար, և զբաժակ օրհնեալ անմահութեան արբցես, և օծմամբ անապականութեամբ օծցիս⁷: Քաջալերեաց Ասանէթ, կոյս սուրբ. ահա ետու զքեզ այսօր հարսն⁸ Յովսեփայ յաւիտեանս ժամանակաց: Եւ անուն քո ոչ եւս կոչեսցի Ասանէթ, այլ կոչեսցի Քաղաք ապաւինի. վասն զի քեւ ապաւինեսցին աղգք բազումք ի Տէր Աստուածն երկնից. և ընդ հովանեաւդ քո ծածկեսցին⁹ յուսացեալք ի Տէր Աստուած, և ընդ պարսպաւդ քո պարսպեսցին¹⁰

1. Ա. Վրչա՛մայ նոր և երեւելի, և ծառ:

2. Ա. արիւր:

3. Ե. տոչ մի պակասէ մինչեւ անապատի:

4. Ա և Գ. անուն քո յերկինս է անշինջ...

5. Ա. ոչ ընդշից. Գ. արտաբն

Արտաբն ոչ ընդ:

6. Ա. անշինջից:

7. Բն. անշինջ:

8. Ա. յաւելու յաւանանութեան.

Գ. և նա եղցի Իւլ Գիւրայ:

9. Ա և Գ. յաւելուն խաղաղութիւն:

10. Ա. արտաբն:

զինչ է անուն քո, աէր. պատմեա ինձ, զի օրհնեցից
զքեզ, տէր, յաւիտեանս ժամանակաց: Ասէ ցնա այրն.
իմ անունս յերկինս է՝ ի գիրն բարձրելոյն գրեալ է
յաւիտեանս ժամանակաց՝ մատաւրն Աստուծոյ ի սկըղ-
րանէ գրելոցն՝ յառաջ քան զամենեցունց. վասն զի ես
եմ իշխան բարձրելոյն. և ամենայն անուանք՝ որ եթէ
գրեալ են ի գիրս բարձրելոյն, անշննելի են, և
մարդոյ ոչ է լսելի և ոչ տեսանելի յայսմ աշխարհիս¹.
վասն զի մեծ են անուանք նոցա և սքանչելի և գո-
վեաք յոյժ: Եւ Ասանէթ ասէ. Քտի շնորհոտ առաջի
քո, և գիտեմ զամենայն բանս զոր խօսեցար ընդ իս².
բայց սակայն խօսեսցի աղախին քո առաջի քո: Եւ նա
ասէ. Խօսեաց: Եւ ասէ Ասանէթ. Աղաչեմ զքեզ,
տէր³: Եւ ընդ ասելն՝ մերձեցաւ ձեռն իւր ի ծուռկոս
նորա, և պաղատելով ասէր ցնա. Նիստ⁴ փոքր մի
ի վերայ տախտիս այսմիկ. վասն զի տախտս այս մա-
քուր է և առանց պղծութեան, և այր և կին ոչ երբեք
նստեալ⁵ է ի վերայ սորա. և եդից առաջի քո սե-
ղան, և բերից յշտեմարանաց հաց և զինի հին և ա-
նոյշ, և դու կերիցես և արբցես, և ապա⁶ երթիցես
զհանապարհն քո: Եւ ասէ ցնա այրն. Փութացիր և
բեր⁷: Եւ փութացաւ Ասանէթ, և երբ որ առաջի նո-
րա սեղան ունայն. և ինքն գնացեալ յերեսաց նորա,
և կամէր մտանել յշտեմարանս իւր, զի բերցէ և դնի-
ցէ առաջի նորա հաց: Ասէ ցնա. Բեր ինձ խորիսիս
մեղու⁸. և զտեղի առեալ Ասանէթ՝ տրտմեցաւ. վասն
զի ոչ ունէր խորիսիս մեղու⁹ յշտեմարանս իւր: Ասէ
այրն. Ընդէ՞ր զտեղի առեալ տրտմեցար: Եւ ասէ Ասա-
նէթ. Առաքեցից մանուկ արտաքոյ քաղաքիս, վասն

1. Ա. յաւելու և խղզաւթիւն եղև:

2. Ա. վասն ի՞նչ:

3. Ա. և յգիւց զՅիւսէ իւր և մը-
յեցոյց ի Յիւսէ նորա և ի ծուռկոս
և պաղ...:

4. Ա. հանգիւր:

5. Ա. նստաւ:

6. Ա. յետ այսորիկ:

7. Ա. որա: Եւ փութացաւ Ասա-
նէթ, և երբ որ առաջի զտեղան
առաջի նորա:

8. Ա. և Գ. մեղուաց:

9. Ա. մեղուաց զի դէպք առաջի
նորա: Եւ առիցն այրն. Ըն-
դէ՞ր յանթեցար և որտեղ զտեղի:

զի մերձ է այսր ժառանգութիւնս մեր, և բերցէ՝¹ անտի վաղվաղակի խորիսխ մեղուաց, և եղից առաջի քո, տէր իմ: Ասէ ցնա այրն. Գնացեալ մտցես յշտեմարանս քո, և գտցես խորիսխ մեղուաց ի վերայ սեղանոյն, զոր առեալ բերցես այսր: Ասէ այրն. Ե՛րթ մուտ, և գտցես: Եւ եմուտ Ասանէթ յշտեմարանս իւր, և եգիտ մաղս² մեղուաց՝ որ կայր ի վերայ սեղանոյն. և էր մաղն³ մեծ և սպիտակ իբրեւ զձիւն, լի մեղու. և էր մաղն որպէս զցօղ երկնից, և հոտ նորա որպէս զհոտ կենդանութեան: Եւ զարմացաւ Ասանէթ, և զմտաւ ամէր թէ՜ ի բերանոյ առնս այսորիկ եւ արդեօք խորիսխս այս. վասն զի հոտ սորա իբրեւ զհոտ առնս⁵ այսորիկ է: Եւ առ Ասանէթ զխորիսխն զայն⁶, և երբր առաջի առն, և եղ ի վերայ ունայն սեղանոյն, զոր պատրաստեաց յառաջագոյն: Ասէ ցնա այրն. Զի՛ է՝ որ ասացեր թէ ոչ գոյ խորիսխ մեղու յշտեմարանս իմ. և արդ՝⁷ բերաւ առադիկ խորիսխ մեղուաց յշտեմարանացդ սքանչելապէս: Եւ զարհուրեալ Ասանէթ ասաց. Ես, տէր, խորիսխ մեղուաց ոչ ունէի յշտեմարանս իմ. բայց դու խօսեցար, և եղեւ. գուցէ ի բերանոյ քումմէ ելեալ է սա. վասն զի հոտ սորա իբրեւ զհոտ բերանոյ քո է⁸: Եւ ժպտեալ առն՝ զմտաւ ամէր զԱսանէթայ զգաստութիւնն: Եւ կոչեաց զնա առ ինքն, և մերձեցոյց զաջ⁹ ձեռն ի գլուխ նորա.

1. Ա. Բերցի խորիսխ Բրաւաց: Եւ

ասէ այրն. Ահա-ասիկ խոյ է վերայ սեղանոյ յլտեմարանիդ, աս, ասեալ Բերցիս այսր, և ասէ (Գ. 45) Ասանէթ խորիսխ Բրաւաց յլտեմարանս իմ ոչ գոյ. և ասէ այրն երբ...

2. Ա. Զաղս Բրաւաց որ խոյ:

3. Ա. Զաղն... լի Բրաւու, և եր Զաղն.

4. Ա. Վասն ասելոյ առնն այսորիկ ասորի որդեթ լեւել խորիսխ

այս, վասն զի:

5. Ա. Բերանոյ առնն. այսորիկ է:

6. Ա. զայն և եր վերայ սեղան սեղանոյն՝ զոր եր յառաջագոյն ասեալ է նորա:

7. Ա. և արդ ասորի է խորիսխ Բրաւաց յլտեմարանս աս ասեալ է:

8. Ա. Եւ եղեւ անասեալս:

9. Ա. զաջոյ ձեռն և եր է վերայ գլխոյ նորա:

և երկեաւ Ասանէթ ի ձեռանէ առն. վասն զի կայ-
ծակունք թափէին¹ ի բերանոյ նորա իբրեւ յերկա-
թոյ եռանդնացելոյ: Եւ զարհուրեալ Ասանէթ՝ պը-
շուցեալ Հայէր ի ձեռս առն: Եւ² տեսեալ՝ ժպտելով
ասէր. Երանի է քեզ, Ասանէթ, զի յայտնեցան քեզ
ծածուկքն³ Աստուծոյ բարձրելոյն. և երանի ամենե-
ցուն՝ որ կացցեն առաջի Տեառն ապաշխարութեամբ,
զի ի խորսխոյս յայսմանէ կերիցեն. վասն զի այս խո-
րիսխս շունչ կենդանութեան է. և զսա գործեցին մե-
ղուք դրախտին փափկութեան Աստուծոյ, այսինքն ի ցօ-
ղոյ վարդենեաց⁴ կենդանութեան Աստուծոյ. վասն զի
ամենայն հրեշտակքն Աստուծոյ ի սմանէ ճաշակեսցեն.
ամենայն որդիք բարձրելոյն, և ընտիրքն Աստուծոյ⁵.
զի խորիսխ կենդանութեան է սա. և ամենայն ոք որ
կերիցէ ի սմանէ՝ ոչ մեռցի յաւիտեանս ժամանակաց:

Եւ ձգեաց այրն զձեռն և երեկ⁶ ի խորսխէն մասն
ինչ սակաւ, և կերաւ ինքն՝ և զմնացորդան որ ի ձեռին՝
արկ ի բերան իմ, և ասէ ցիս. Ասանէթ, ահա կե-
րար Հաց կենաց, և սրբեր բաժակ անմահութեան,
և օծար օծմամբ անապականաւ. ահա յայսմհետէ մար-
մին քո բողբոջեսցէ որպէս ծաղիկ, և հանցէ կրկին որ-
պէս⁷ յերկրէ բարձրելոյն. և ոսկերք քո պարարտա-
ցին որպէս զմայրս⁸ փափկութեան դրախտին Աստու-
ծոյ, և զօրութիւնք անաշխատք պարփակեսցեն զքեզ,
և մանկութիւն քո զծերութիւն ոչ տեսցէ, և զեղեց-
կութիւնդ քո յաւիտեան ոչ պակասեսցի. և եղիցիս
քաղաք ամենեցուն որպէս պարսպեալ յանուն տեառն
Աստուծոյ թագաւորին յաւիտենից: Եւ⁹ ձգեաց այրն
զձեռն իւր, և մերձեցոյց ի խորիսխն յոր բեկեալն

1. Ա. սաստիկ հրացեալ թափէին
ի յերանի նորա:

2. Ա. և այրն նստեալ յոտիւնով.
Գ. և առն տեսեալ առաջ յըղ-
տելով:

3. Ա. խոշորութեամբ:

4. Ա. արդիւնէն:

5. Ա. յաւելու է սմանի խորիսխն:

6. Ա. ետեւ ժամն իւր ապա և եւ
իւր թիւն և զմնացորդան:

7. Ա. և Գ. զքեզիկ ինքեանի յեր-
կրէ:

8. Ա. զմորքս:

9. Ա. և յետ այսորիկ յիջեաց:

էր. և անդէն կատարեալ առլցաւ¹ բեկուածն և անդէն եղեւ ողջ որպէս² էր յառաջագոյն: Եւ դարձեալ ձգեաց զաջ ձեռն իւր և զմատն իւր ցուցական, և մերձեցոյց յեզր խորսխին՝ որ հայէր ընդ յարեւելս, և ած³ ի կողմն՝ որ հայէր ընդ յարեւմուտս. և եղեւ տեսիլ մատին նորա որպէս⁴ զարիւն. և ձգեաց երկրորդ անգամ զձեռն իւր, և մերձեցոյց յեզր⁵ խորսխին՝ որ հայէր ընդ հիւսիսի, և ած ի կողմն՝ որ հայէր⁶ ընդ հարաւ. և տեսիլ մատին նորա⁷ որպէս զարիւն:

Եւ Ասանէթ հայէր⁸ և տեսանէր՝ զոր ինչ առնէր այրն: Եւ ասէ այրն ցխորիսի մեղուաց. Ե՛կ այսր: Եւ համբարձան մեղուքն յարկաց մաղին⁹ այնորիկ, բիւրջ բիւրոց և հազարք հազարաց մեղուք՝ սպիտակ իբրեւ զձիւն, լի մեղու. և թեւք նոցա ծիրանիք երկայնադոյնք որպէս զսրդան կարմիր, և ոմանց որպէս¹⁰ բեհեզս ընդելուզեալս, և զօրէն ոսկեղէն պսակաց շուրջ զգլխովն իւրեանց. պատուական էին կերպարանօք, և խայթոցք էին նոցա սուրք, և ոչ ումեք փնատէին. և շուրջ պատեալ ամենայն մեղուքն զԱսանէթաւ՝ յատիցն մինչեւ ցգլուխն: Եւ այս¹¹ մեղուքս ընտիրք էին և մեծամեծք որպէս զթագուհիք. և յարուցեալ յերեսաց մաղին՝ պատեցան զերեսօքն Ասանէթայ, և գործեցին զերեսօքն նորա գործ. և շրթունք խորսխին¹² էր ի բերանն Ասանէթայ: Եւ ասէ այրն ցմեղուսն. Երթաք իւրաքանչիւր ի տեղի իւր: Եւ յարեան ամենայն մեղուքն և թռեան, և չոգան հանգէպ երկնից¹³ և որք.

1. Ա. ելէց:

2. Ա. իբրեւ զառաջինն:

3. Ա. Ժաբլէր է իսլմն որ եր յաբահաբս:

4. Ա. և հեթն իբրեւ զարիւն:

5. Ա. զմատն է իսլմն հիւսիսայ:

6. Ա. եր:

7. Ա. յաւելու և հեթն եղն:

8. Ա. իւր հիւսիսայ:

9. Ա. յամենայն ուրեք ծաղ զնէ փոխանակ յաղէ:

10. Ա. որդիս ընդիւսուցեալ, օրիւնս յալիւն:

11. Ա. այլ:

12. Ա. իւրաքանչիւր էին:

13. Ա. երկրէն և որ իւրաքանչիւր էին:

կամեցան փնտել Ասանէթայ՝ անկան և մեռան: Եւ ձգեալ այրն զգաւագոյնն ի մեղուն մեռեալ, և ասէ ցնոսա. Արիք և դուք երթալ ի տեղիս¹: Եւ յարեան մեռեալ մեղուքն, և չոգան հանդէպ ապարանիցն Ասանէթայ, և նստան ի վերայ ծառոց պտղաբերաց: Եւ ասէ այրն ցԱսանէթ. Իմացա՞ր գտեաիլդ: Եւ նա ասէ. Իմացայ²: Եւ ասէ այրն. Այսպէս եղիցի. քեզ բանք իմ այսօր: Եւ ձգեաց երրորդ անգամ զաջ ձեռն իւր, և հասոյց ի հատուածս խորսխին, և եկեր զխորսխին. և սեղանն ոչ փնասեցաւ, և հոտ հատուածի խորսխին՝ ելից զսենեակն. և էր հոտ յոյժ հեշտալի: Եւ ասէ Ասանէթ ցայրն. Են առ իս եօթն կուսանք աննգաւիցք իմ. ի միում գիշերի ծնեալք ես և նոքա. և ես սիրեմ զնոսա որպէս զքարս իմ. կոչեցից աստ՝ զի օրհնեսցես զնոսա, որպէս և օրհնեցեր զիս: Եւ ասէ այրն. Կոչեա: Եւ կոչեցեալ կացոյց զնոսա առաջի առնն. և ասէ ցնոսա այրն. Օրհնեսցէ զձեզ Տէր Աստուած բարձրեալն. եղիլիք սիւնք եօթն քաղաքի³, և ի ձեր վերայ հանգիցէ օրհնութիւն Տեառն յաւիտեանս ժամանակաց: Եւ ասէ ցԱսանէթ. Փոխեա ի բաց զսեղանդ ի տեղւոյդ: Եւ Ասանէթ էտռ զսեղանն ի տեղւոյն և դարձաւ ի միւս կողմն, զի գիցէ զսեղանն ի տեղին իւր. և այրն աներեւոյթ եղեւ յԱսանէթայ: Եւ ետես Ասանէթ որպէս կառս՝ զի գնային⁴ յարեւելս յերկինս. և կառքն էին որպէս զհուր, և ձիք նորա որպէս փայլալն, և այրն այն կայր ի վերայ կառացն այնորիկ: Եւ ասէ Ասանէթ. Անմիտս յանդուգս, զի խօսեցայ համարձակութեամբ և ասացի՝ թէ մարդ եկն ի սենեակս իմ, և ոչ գիտացի՝ թէ հրեշտակ Տեառն եկն. այսօր յերկնից առ իս. և ահա գնաց ի տեղի իւր: Եւ ասէ. Քաւեա զիս, Տէր իմ, և խնայեա յաղախին քո. վասն զի խօսեցայ առաջի քո յանդգնաբար անզգամութեամբ զամենայն զբանս իմ: Եւ մինչդեռ զմտաւ ածէր Ասանէթ վասն սյսօրիկ, և ահա

1. Ա. և Գ. յաւելուն յիւր:

3. Բն. քաղաքին շատրիք:

2. յԱ. աստ թուղթ անկեալ է:

4. Գ. քաղաքն ընդ յարեւելս:

մանուկ մի ընթացեալ ի սպասաւորացն Պետափրեայ, և ասէ. Ահա Յովսէփ զօրաւորն Աստուծոյ գայ առ մեզ. զի կառքն¹ առաջի գաւթիս է: Եւ փութացաւ Ասանէթ և կոչեաց զդայեակն իւր՝ որ էր ի վերայ ամենայն ստացուածոցն, և ասէ. Փութա և կազմեա զտաճարն, և արա ընթրիս ազնիւս վասն Յովսէփայ զօրաւորին Աստուծոյ, որ գայ աստ այսօր: Եւ տեսեալ զնա դայեակ իւր, և ահա ի վայր անկեալ էին երեւք նորա ի կարօտութենէ կերակրոց եօթն աւուրցն. և տրտմեցաւ յոյժ, և ելաց. և կալաւ զաջոյ ձեռանէ նորա, և համբուրեաց զնա, և ասէ. Զի՞ ես, որդեակ, զի՞ այսպէս ի վայր անկեալ են երեւք քո: Ասէ Ասանէթ. Յաւ ծանր անկաւ զգլխով իմով, և քուն հատաւ յաչաց իմոց. վասն այնորիկ վատեալ են երեւք իմ: Եւ չոգաւ դայեակ նորա և պատրաստեաց զտաճարն, և կազմեաց զընթրիսն: Եւ յիշեաց զայրն և զպատուիրանս նորա. և փութացեալ եմուտ ի սենեակն իւր երկրորդ, ուր էին սապատք զարդուց նորա. և բացեալ զարկղն մեծ, և եհան զագանելիսն³ իւր հարսնութեան զառաջինն և զընտիրն՝ իբրեւ զփայլակն, և զգեցաւ զնա. և ածաւ զգօտին ոսկի և զթագաւորական, որ էր բեւեռօք յօրինեալ ազգի ազգի. և ի ձեռս և յոտս իւր ագաւ⁴ ապարանջանս ոսկի, և զարդու պատուականօք զարդարեաց զպարանոց իւր, յորում էին ակունք պատուականք յեղյեղեալք՝ անհամարք և բիւրք. և պսակ ոսկի եղեալ ի վերայ գլխոյ նորա. և⁵ էր պսակին աջոյ կողմանէն՝ հանդէպ ճակատոյն ակն՝ ակունք մեծ աստի և անտի, վեց ակունք պատուականք և մեծագինք. և ամարանոց արկեալ զգլուխ իւր՝ որպէս զհարսն. և առ զգաւազանն թագաւորական ի ձեռին իւրում: Եւ յիշեաց Ասանէթ զբանս դայեկին իւրոյ, որ ասաց նմա՝ թէ տրտմեալ են երեւք քո. յոգ-

1. Գ. լուսն զի խորագիտն նորա -

առջի:

2. Ե. Գ. չէք զի ես:

3. Գ. զարխելիս իւր:

4. Գ. արխա:

5. Ե. Գ. պակասին բառք ինչ մինչ և աւարանոց:

ւոյ եհան և տրտմեցաւ յոյժ, և ասաց. **Եթէ դէմք** իմ վատեալք են, **եթէ տեսանիցէ** զիս **Յովսէփ**՝ արհամարհէ զիս: Եւ ասէ ցաննդակիցն իւր. **Բեր ինձ** լուր յատակ յաղթերէն և լուացից զերեսս իմ: Եւ բերեալ արկ ի դաշխուրանն. և խոնարհեալ **Ասանէթ**՝ զի լուացէ զերեսս իւր. և տեսեալ զգէմս իւր ի **Ղուրն**՝ զի էին որպէս զարեգակն, և աչք նորա որպէս զարուեսակ զի ծագէ, և գնացք ոտից նորա որպէս զակօս, հարթ և գեղեցիկս. այսք նորա կարմիր որպէս հատորս նուան, և շրթունք իւր որպէս զվարդ փթթեալ՝ յորժամ ի հակուկացն ի դուրս վագէ, ատամունք նորա՝ որպէս զաշտարակ գեղեցիկ:

Եւ այսպէս տեսեալ **Ասանէթ** զինքն ի **Ղուրն**, և ուրախացաւ ուրախութիւն մեծ, և ոչ եւս լուաց զերեսս իւր: Եւ եկեալ դայեակն ի պատմել նմա վասն ամենայնի՝ զոր ինչ հրամայեաց նմա. և եղեւ իբրեւ ետես զնա՝ հիացաւ և եկաց յափշտակեալ՝ իբրեւ ժամս երկուս. և երկեաւ երկիւղ մեծ ի տեսլենէ նորա, և խոնարհեալ յոտս նորա, ասէ. **Ձիւնչ է այս, տիկին իմ, և կամ ուստի՞ է այդ մեծ գեղեցկութիւնդ քո, պանչելի և հրաշալի. կարծեմ թէ տէր Աստուածն երկնից ընտրեաց զքեզ ի հարսնութիւն Յովսէփայ:** Եւ մինչ գեռ խօսէին՝ ահա եհաս եկն մանուկ մի, և ասէ **ցԱսանէթ**. **Ահաւասիկ Յովսէփ առ դուրսն գաւթիս է:** Եւ փութացեալ **Ասանէթ**՝ էջ ընդ սանդուխան եօթն կուսանօք ի պատահումն **Յովսէփայ**. և եկաց ի փողոցս ապարանիցն: Եւ եմուտ **Յովսէփ** ի գաւթին, և փակեցան դրունքն, և արտաքոյ մնացին ամենայն տարականքն: **Ասանէթ** ել ի փողոցն ի պատահումն **Յովսէփայ**: Եւ տեսեալ զնա **Յովսէփ**, և զարհուրեցաւ վասն յոյժ գեղեցկութեան նորա, և ասէ. **Ո՞վ ես դու, պատմեա՛ ինձ վաղվաղակի:** Եւ նա ասէ. **Ես եմ ա-**

1. Գ. Զորա խորհուրդ փեղեցի ուր-
դեալ զվահանաւորս ի պատմե-
րաւ, և հեր քիւս Զորա իբրեւ
զայֆի ի Դուրս ցեւ յաղաւ:

պարանց Զորա որդիս զաւրա-
բալ:

2. Գ. Եղիշու:

դախին քս Ասանէթ, որ ըստ հրամանի քում զամենայն զկուռն ի բաց ընկեցի և կորուսի. և այր ոմն եկն այսօր ետ ինձ հաց կենաց և կերայ. և բաժակ օրհնութեան արբի. և առէցիս. Ահա ետու զքեզ հարոն Յովսէփայ, և նա եղիցի քեզ փեսայ յաւիտեանս ժամանակաց. այլ նա ասացցիս՝ թէ ոչ եւս կոչեսցիս Ասանէթ, այլ Քաղաք ապաւինի. վասն զի քեւ ապաւինեսցին ազգք բազումք ի տէր Աստուած բարձրեալն: Եւ ասացցիս. Գնացից առ Յովսէփ և խօսեցայց յակամջս նորա զբանս իմ վասն քո: Եւ այժմ զու ճանաչես, տէր իմ, եթէ եկն այրն այն առ քեզ և խօսեցաւ ընդ քեզ զբանս իմ: Եւ առէ Յովսէփ ցԱսանէթ. Օրհնեալ ես զու ի Տեառնէ Աստուծոյ բարձրելոյն. վասն զի Տէր Աստուած հիմնաւորեաց զպարիսպ քո՝ անդամանդեայ՝ պարիսպ կենդանութեան. վասն զի բազումք կենդանիք որդիք մարդկան բնակեսցեն ի Քաղաքիդ ապաւինի, և Տէր Աստուած թագաւորեսցէ նոցա յաւիտեանս ժամանակաց: Զի այրն այն եկն այսօր առ իս, և ըստ բանիցս այսոցիկ խօսեցաւ վասն քո: Այժմ՝ եկ առ իս, կոյս սուրբ. և ընդէր կացեր հեռի յինէն: Եւ ամբարձ զձեռն իւր, և կոչեաց զԱսանէթ¹. և եկն առ Յովսէփ, և անկաւ ի վերայ զրկաց նորա. և կենդանացան հոգիքն նոցա, և լցան ուրախութեամբ: Եւ ողջունեալ Յովսէփ զԱսանէթ, ետ նմա հօգի կենդանութեան և հոգի իմաստութեան և հոգի ճշմարտութեան. և շաղապատեալք ընդ միմեանս՝ բազում ժամս զուարճանային ընդ իրեարս: Եւ առէ Ասանէթ. Ե՛կ այսր, տէր իմ, մո՛ւտ ի տունս մեր. զի և ես պատրաստեցի զտաճարս մեր, և կազմեցի ընթրիս մեծամեծս: Եւ կալեալ զձեռանէ նորա՝ արկ ի տունն. և նստոյց յաթոռ հօր իւրոյ. և երբ չուր՝ զի լուսացէ զօտս նորա: Եւ առէ Յովսէփ. Եկեսցէ մին ի կուսանացն և լուսացէ զօտս իմ: Ասէ Ասանէթ, թէ Ոչ այդպէս, տէր իմ.

1. Գ. և ի Բ-բնանս պարիսպ և:

2. Գ. յաւելու և փաթեցաւ Ասանէթ:

յայսմ հետէ ես եմ աղախին քո . և ընդէ՞ր է քեզ այդ ,
 զի այլ ոք լուսացէ զոտս քո . վասն զի ոտքդ քո ոտք իմ
 են , և անձն քո՝ անձն իմ . և բռնադատեաց զնա և
 լուաց զոտս նորա : Եւ տեսանէր Յովսէփ զի ահա ձեռք
 նորա էին որպէս զձեռս կենդանութեան , և մատունք
 նորա էին որպէս գրիչ արագագրի : Եւ զկնի այսո-
 րիկ կալաւ Յովսէփ զաջոյ ձեռանէ նորա , և համբու-
 րեաց զնա . և Ասանէթ համբուրեաց զգլուխ նորա . և
 նստաւ ընդ աջմէ նորա : Եւ եկին հայր և մայր նորա
 յագարակէ իւրեանց , և ամենայն ազգականքն նորա . և
 տեսին զԱսանէթ որպէս ի տեսլեան լուսոյ , և էր գեղեց-
 կութիւն նորա որպէս գեղեցկութիւնս երկնայինս . և¹
 տեսին զնա զի նստէր ընդ Յովսէփայ , և զգեցեալ էր
 հանդերձ հարսանեաց . և զարհուրեցան և սքանչացան
 վասն գեղեցկութեան նորա . և ետուն փառս Աստու-
 ծոյ՝ որ կենդանի առնէ զամենայն : Եւ զկնի այսո-
 ցիկ՝ կերան և արբին և ուրախ եղեն : Եւ ասէ Պե-
 տափրէս ցՅովսէփ . ի վաղիւն կոչիցես զնախարարս
 և զնծամեծս Եգիպտացոց , և արարից ձեզ հարսա-
 նիս , և առցես զդուստր իմ զԱսանէթ քեզ ի կնու-
 թիւն : Եւ ասէ Յովսէփ . Ոչ այդպէս . այլ վաղիւն
 զնացից առ Փարաւոն արքայ , վասն զի նա իմ է որ-
 պէս զհայր , և կարգեաց զիս իշխան ի վերայ երկրի .
 և խօսեցայց վասն Ասանէթայ յականջս նորա , և նա
 տացէ զԱսանէթ ինձ ի կնութիւն : Եւ ասէ Պետափ-
 րէս . Երթ ի խաղաղութիւն : Եւ մնացեալ Յովսէփ
 զօրն զայն առ Պետափրէս , բայց ոչ ննջեաց ընդ Ա-
 սանէթայ . վասն զի ասէր Յովսէփ՝ Թէ ոչ վայել է առն
 աստուածապաշտի նախ քան զհարսանիսն՝ ննջել ընդ
 ամուսնոյ իւրոյ : Եւ յարեաւ ընդ առաւօտն Յովսէփ , և
 չոգաւ առ Փարաւոն , և ասէ ցնա . Տո՛ւր ինձ զԱսանէթ
 զուստր Պետափրէ քրմի ի կնութեան , յԱրեգ քաղա-
 քէն : Եւ ասէ Փարաւոն . Ո՞չ ահա² զնա խօսեալ էր քեզ³

1. յԳ. տող մի պակասէ :

3. Գ. «եւ ի պլեւնի և եղեջի «եւ

2. Ա. «հա խոյսցի «եւ ի հոր-

ի հորանութիւն :

նաթիւն :

ի Հարսնութիւն յայսմէնտէ յաւիտեանս ժամանակաց։
 Եւ առաքեաց Փարաւոն, և կոչեաց զՊետափրէս¹։
 Եւ ած զԱսանէթ և կացոյց առաջի Փարաւոնի. և
 Հիացաւ Փարաւոն ընդ գեղեցկութիւն նորա, և ասէ.
 Օրհնեսցէ զքեզ Աստուածն Յովսեփայ, որդեակ. և
 մնացէ ի քեզ գեղեցկութիւն քո յաւիտեանս յաւի-
 տենից. զի յիրաւի ընտրեաց զքեզ² տէր Հարսն Յով-
 սեփայ՝ յաւիտեանս ժամանակաց. վասն զի սա է որ-
 պէս զորդի Աստուծոյ, և դու կոչեսցիս յայսմէնտէ
 դուստր բարձրելոյն։ Եւ առ Փարաւոն զՅովսէփ և
 զԱսանէթ, և եղ նոցա պսակս ոսկիս, որ էր³ ի տան
 գանձուց յաւիտեանս ժամանակաց⁴։ Կացոյց Փարաւոն
 զԱսանէթ յաջմէ Յովսեփայ, և եղ զձեռս ի վերայ
 գլխոյ, նորա և զաջ ձեռն ի վերայ գլխոյն Ասա-
 նէթայ, և ասէ. Օրհնեսցէ զքեզ⁵ Աստուած բար-
 ձրեալն, և փառաւորեսցէ զքեզ⁶ յաւիտեանս ժա-
 մանակաց։ Եւ դարձոյց զնոսա Փարաւոն յիրեարս,
 և մերձեցոյց զնոսա, և Համբուրեցին զմիմեանս։ Եւ⁷
 զկնի այսորիկ արար Փարաւոն Հարսանիս և ընթրիս
 մեծամեծս և ուրախութիւնս բազումս՝ զաւուրս եօթն։
 Եւ կոչեաց⁸ զամենայն իշխանս Եգիպտացւոցն և զքա-
 զաւորս ազգաց։ Եւ քարոզ կարգայր ամենայն երկրին
 Եգիպտացւոց, և ասէր. Ամենայն ոք որ գործէ զգործ
 զեօթն օր Հարսանեաց Յովսեփայ և Ասանէթայ՝ մա-
 հու մեռցի։ Եւ եղեւ յետ այսորիկ՝ եմուտ Յովսէփ առ
 Ասանէթ, և յղացաւ, և ծնաւ զՄանասէ⁹ ի տուն
 Յովսեփայ, ի փառս Աստուծոյ. ամէն։

1. Ա. յաւելու հանդերձ Գործ-
 բութ։

2. Ա. յաւելու Աստուծոյ Յովսեփ-
 քայ... յամանակաց ի յայտնի։

3. Ա. որ եթն ի Գործն վարդապետ
 նորա ի յայտնի յամանակաց։

4. Աստի մինչև և Գործնայ պակա-
 սէ Գ.։

5. Ա. շնէ։

6. յԱ. չեք չեք։

7. Ա. չունի և։

8. Ա. յաւելու յառաջ. Գ. եր-
 կուս առաջ պակասէ։

9. Ա. զՄանասէ և զԵփրէմ (Գ.
 ևս ունի զԵփրէմ) ի Գործն Յով-
 սեփայ զԳործնութեան Աստու-
 ծոյ ի նորոգում։

ԹՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

ԻՌՍՏՈՎԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՍԱՆԵԹԱՑ ԱՌ ԱՍՏՈՒԱՆԻ

- Ա. Մեղայ, Տէր, մեղայ առաջի քո և բազում յան-
ցեայ, ես Աստուծոյ գոհատր Պետափրեայ քրմի
Արեգ քաղաքի¹, որ վերակացուն էր աստուածոցն
ամենայնի:
- Բ². Մեղայ, Տէր, մեղայ առաջի քո և յանցեայ և
պաշտեցի զաստուածսն, որոց ոչ գոյ թիւ, և ու-
տէի ի զոհից նոցա:
- Գ. Մեղայ, Տէր, մեղայ և յանցեայ. ես էի կոյս
Հպարտ և ամբարտաւան:
- Դ. Մեղայ, Տէր, մեղայ առաջի քո և բազում յան-
ցեայ. զհաց հեղձուցիկ կերայ և զբաժակ յորո-
գայթից արբի, և ուտէի ի սեղանոյն մահու:
- Ե. Մեղայ, Տէր, մեղայ առաջի քո և բազում յան-
ցեայ, և ոչ գիտէի զՏէր Աստուած երկնից, և
ոչ յուսացայ ի բարձրեալն Աստուած ի կենդա-
նին յաւիտենից:
- Զ. Մեղայ, Տէր, մեղայ³ և բազում յանցեայ, և յու-
սացայ ի մեծութիւն փառաց իմոց և ի գեղեց-
կութիւն, և էի Հպարտ և ամբարտաւան:
- Է. Մեղայ, Տէր, մեղայ, և առաջի քո բազում յան-
ցեայ, արհամարհելով զամենայն մարդով, և ոչ
էր այր՝ որ երեւէր առաջի իմ:

1. Ա. Ժողովին առաջարկելու և արդարացիության հարցը քննարկելու և Ժողովին հարկադարձաբար անցնելու մասին:
2. Ս. Նախ ԳԳ. արդարացիության հարցը քննարկելու և Ժողովին հարկադարձաբար անցնելու մասին:
3. Ա. Գ. Ժողովին առաջարկելու և արդարացիության հարցը քննարկելու և Ժողովին հարկադարձաբար անցնելու մասին:

Ը¹. Մեղայ, Տէր, մեղայ առաջի քո. յանցեայ, բազում յանցեայ. զի ասէի՝ ոչ գոյ իշխան երկրի՝ որ լուծանէ զգօտի կռուութեան խնայ:

Թ. Մեղայ, Տէր, մեղայ առաջի քո և բազում յանցեայ². և ատեցի զամենեսին՝ որք կամէին զիս ի հարսնութիւն, և արհամարհէի զնոսա և անգոսնէի:

Ժ. Մեղայ, Տէր, մեղայ առաջի քո և բազում յանցեայ. այլ³ զթութեամբ քո եղէց հարսն որդւոյն մեծի թագաւորի. այլ արա ինձ թողութիւն⁴: Մինչ եկն զօրաւորն Աստուծոյ Յովսէփ, նա ինքն իջոյց զիս ի զօրութենէ իմմէ⁵. և խոնարհեցոյց զիս յամբարտաւանութենէ իմմէ, և գեղեցկութեամբ իւրով որսաց զիս, իմաստութեամբն իւրով⁶ որպէս ձուկն թակարդիւ՝ կալաւ զիս: Եւ հոգւով դեղ կհնաց արքոյց ինձ, և զօրութեամբ իւրով հաստատեաց զիս, և մատոյց զիս Աստուծոյ յաւիտենից, և ետ ուտել ինձ հաց կենաց, և ըմպել զբաժակ անմահութեան արքոյց ինձ, և եղէ նմա հարսն յաւիտեանս:

Եւ⁷ յետ այսորիկ անցին եօթն տմ լիութեան. և սկսաւ գալ եօթն տմ սովոյն:

Եւ⁸ լուաւ Յակոբ վասն Յովսէփայ որդւոյ իւրոյ, և եկն յԵգիպտոս ամենայն ազգականք իւրովք յերկրորդ ամսեան նիսանի⁹ ԻԱ ամսոյն, և բնակեցաւ յեր-

1. Ա. նախ զնէ զԹ. տունն՝ ապա զԸն:

2. Գ. յանցեայ, այլ գին-թեմբ Գ... Թէթ թեմ-որի:

3. Ա. այլ Խ համարէի զն հարսն Թէթ որդւոյ փորձանի, Թնլ:

4. Ա և Գ. յաւելուն զԱյլ Գոր- յաթիւն իբր զխորագիր:

5. Ե. տող մի պակասէ:

6. Ա. իւրով հնազանդեցոյց զիս և որդւոց որդեմ յաթի թեմ-որ:

Դի: Եւ հոգւով որդեմ Դնլ ինաց և զօրութեամբն:

7. յԱ. ասաի մինչև, յաւելն խորագիր է երկրորդի մասին, և չիք խորագիր եղեալն ի բնագիրին:

8. Բն. ունի իբր զխորագիր վասն Գալիթի Գալիթայ Գալիթ ընդանեօ և Բն-իլիթի Ի Գի-տի:

9. յԱ. չիք նիսան:

կրին Գեսեմ: Եւ ասէ Ասանէթ ցՅովսէփ. Երթամ տեսանեմ զհայրն քո, վասն զի հայրն քո Յակոբ որպէս Աստուած է իմ: Եւ ¹ Յովսէփ. Եկեացես ընդ իս, և տեսցես զհայրն իմ: Եւ եկին Յովսէփ և Ասանէթ յերկիրն Գեսեմ. պատահեցան նոցա եղբարքն Յովսեփայ, երկիր պազին նոցա, մանաւանդ ² Ասանէթայ, ի վերայ երեսաց իւրեանց յերկիր: Եւ մօրն առ Յակոբ, և ³ տեսին նստեալ ի վերայ մահճաց իւրոց: Եւ էր ինքն ալեւոր և ծերացեալ յոյժ: Եւ ի տեսանելն զնա Ասանէթայ՝ զարհուրեցաւ անձն նորա. վասն զի էր Յակոբ բարի ⁴ տեսեամբ և ծերունի, և ծերութիւն որպէս զառն մանկան՝ յոյժ գեղեցիկ երիտասարդի. և գլուխ նորա ամենեւին սպիտակ իբրեւ զծին, և հեր գլխոյ նորա գանգուր ⁵ յար ի գլուխն և խիսա յոյժ իբրեւ զառն հնդկի, և մորուսն՝ սպիտակ և վայելուչ՝ նստեալ ի վերայ լանջացն նորա, և աջ նորա խանգացուցիչ և փայլուն ⁶ և գեղեցիկ, և լանջք նորա և ուսքն և բազուկքն և մատուկք ձեռաց նորա իբրեւ զհրեշտակի զօրաւոր, և բարձք նորա և սրունք նորա որպէս զհսկայի. և ⁷ այնպէս երեւէր այրն Յակոբ՝ որպէս թէ կուռիցի ոք ընդ Աստուծոյ: Եւ ⁸ տես զնա Ասանէթ և զարհուրեցաւ, և երկիր եղազ նմա ի վերայ երեսաց իւրոց յերկիր: Եւ ասէ Յակոբ ցՅովսէփ. Այս է հարսն իմ կին քո. օրհնեալ եղիցի ⁹ սա յԱստուծոյ բարձրելոյն: Եւ կոչեաց զնա առ ինքն, համբուրեաց զնա և օրհնեաց. ձգեաց և Ասանէթ զձեռս իւր, և կալաւ ¹⁰ զպարանոցէն Յակո-

1. Ա. Եւ ասէ:

2. յԱ. չէր խնամանդ Ասանէթայ:

3. Ա. և ի որոշել նորաւ ի վերայ. Գ. և եր Յովսէփ նորաւ:

4. Ա. բարի և եր ձերութիւն նորա որպէս խնայութիւն և բերեցի յոյժ. և:

5. Ա. յաւելու այսինքն ի գոսալ

հեր գլխոյ նորա, և խորն յոյժ որպէս զառն հնդկի:

6. Ա. փայլուն, և եին լանջք... Բազուկն իբրեւ զհրեշտակի, և բարձք...:

7. Ա. և եր այսն Յովսէփ իբրեւ ինք:

8. Ա. իբրեւ:

9. Ա. ե:

10. Ա. անկա զպարանոցն ցաւ:

բայ, և կախեցաւ զուսուփք¹ հօր իւրոյ, որպէս զբ յոր-
ժամ ի պատերազմէ ապրեալ եկեցցէ ի տուն: Եւ յետ
այսորիկ կերան և արբին. և զնացին Յովսէփ և Ա-
սանէթ ի տունս իւրեանց²: Եւ յուղարկեցին զնա
եղբարքն Յովսէփայ որդիքն Լիայ միայն. բայց որ-
դիքն Զելփայ և Բալլայի³ յաղախնոյն Լիայ և Ռա-
բելի, ոչ ուղարկեցին զնա ընդ նոսա, վասն զի նա-
խանձէին և թշնամիք էին նոցա: Եւ էր Ղեւի յաջմէ
կողմանէ Ասանէթայ, և Յովսէփ ի ձախմէ կողմանէ նո-
րա. և էր Ասանէթայ կալեալ զձեռնանէն Ղեւեայ. և սի-
րէր Ասանէթ զՂեւի քան⁴ զամենայն եղբարսն Յով-
սէփայ. վասն զի զիտէր Ղեւի զանճառսն բարձրելոյն⁵,
և յայտնէր զամենայն Ասանէթայ գաղտնի բանիւք.
և Ղեւի սիրէր զԱսանէթ յոյժ, և տեսանէր զտեղի
հանգստեան նորա ի բարձունս, և պարիսպ նորա որ-
պէս զպարիսպ անդամանդեայս, և զհիմունս⁶ վիմի
երկրորդ երկնից: Եւ եղեւ ի գալն Յովսէփայ և Ա-
սանէթայ, ետես զնա անդրանիկ որդին Փարաւոնի ի
պարսպէն, և զղջացաւ և թշուառացաւ⁷ ծանրութեամբ,
և զչարէր ի վերայ գեղեցկութեանն Ասանէթայ, և ա-
սէր. Ոչ այդպէս եղիցի: Առաքեաց հրեշտակս որդին
Փարաւոնի, և կոչեաց առ ինքն զՇմաւոն և զՂեւի.
և եկին կացին առաջի նորա: Եւ ասէ ցնոսա որդին
Փարաւոնի՝ անդրանիկն. Ճանաչեմ ես այսօր, զի դուք
էք արք հզօր քան զամենայն մարդիկ⁸ որ են ի վե-

1. Ա. զուսուփք նորա՝ զոր օրինակ
իւրի ու զուսուփք հօր իւրոյ՝ յոր-
ժամ ապրի ի պատերազմէ և ե-
կեցցէ ի տունս իւր. Իսկ Գ.
զուսուփք նորա, զոր օրինակ իւրի
ու զուսուփք հօր իւրոյ:

2. Ասա աւարտի Գ. օրինակն այ-
սու բանիւք խառնութիւն
զԱսանէթայ որ ի օրհնեալ յա-
ւիտեանս ապի:

3. Ա. Զաղլայի և Զելփայի ու ելի

ընդ նոսա յաղախիւն զնոսա,
վասն զի նախանշիքն և խնամի
եին նոցա. Բալլայի աղաքներդի
եին Լիայի և Ռաբելայի:

4. Ա. արաւել Բալլայ:

5. Ա. յաղաքու և զԲալլայի իւր-
հաւորն Ասանէթայ..

6. Ա. զհիմունս նորա որդիս զհի-
մունս վիմի:

7. Ա. Դժուարացաւ ծանրութեան:

8. Ա. Դժուար որ է:

րայ երկրի, և յաջոյ ի ձեր¹ յայդոցիկ երկուց՝ աւել-
րեցաւ քաղաքն Սիկիմացուոց, և յերկուս աւուրս² յա-
ջոյ ձեր յայսոցիկ կոտորեցան երեսուն հազար արանց
պատերազմողաց: Եւ ահա առից զձեզ որպէս զըն-
կերս³, և տաց ձեզ ոսկի և ծառայս և աղախնեայս
և տունս և վիճակս մեծամեծս և բարիս. բայց սա-
կայն զբանս զայս արարէք, և ընդ իս արարէք ողոր-
մութիւն. վասն զի թշնամանեցայ ես առհարար⁴ յեղ-
բորէն ձերմէ Յովսեփայ, վասն զի առ զԱսանէթ զկիինն
իմ, զոր ինձ էր խօսեցեալ⁵ ի սկզբանէ: Եւ այժմ ե-
կայք կռուեցարուք ընդ Յովսեփայ եղբօր ձերում. և
սպանանեմ զնա սրով իմով, և առնում զԱսանէթ ինձ
ի կնութիւն. և դուք եղիցիք ինձ յեղբարս և սիրե-
լիս և հաւատարիմս. բայց զբանս զայս դուք ինձ արա-
րէք: Իսկ եթէ դուք դանդաղիցէք⁶ առնել զբանս
զայսոսիկ, և արհամարհիցէք զխորհրդովք իմովք, ահա
սուր իմ պատրաստ է առ ձեզ: Եւ մինչ դեռ զայս ա-
սէր՝ մերկացոյց զսուր իւր և եցոյց նոցա: Եւ իբրեւ
լուան զբանս զայսոսիկ արքն Շմաւոն և Ղեւի, և
զղջացան յոյժ, վասն զի ձեւով գոռոզի խօսեցաւ ընդ
նոսա⁷ որդին Փարաւոնի: Եւ էր Շմաւոն այր յան-
դուզն և համարձակ, և խորհեցաւ արկանել զձեռն
իւր ի դաստակն⁸ սրոյ իւրոյ, և ձգել զնա ի պա-
տենից իւրոց, և սպանանել զորդին Փարաւոնի, վասն
զի խստութեամբ խօսեցաւ ընդ նոսա: Եւ ետես Ղեւի
զխորհուրդս սրտի նորա, և զի էր Ղեւի այր մարգա-
րէ⁹, և տեսանէր սրբութեամբ մտաց իւրոց, և աչօքն
իւրովք կարդայր զգրեալսն ի սիրտ մարդոյն¹⁰. և
կոխեաց ոտամբն իւր¹¹ առաջոյ զոտն նորա, և նե-

1. Ա. յերես յեր երկուցդ աւելի-
ցաւ:

2. Ա. սուրս յեր:

3. Ա. զընդերս:

4. Ա. արհամարհաբար:

5. Ա. ի խօսեալ եր ի սկզբանէ:

6. Բն. դանդաղիցի՝ աւելի զբանս:

7. Ա. յաւելու ողորմութիւն:

8. Ա. դաստակն:

9. Ա. յաւելու ծածկաբան:

10. Ա. արդարոյն:

11. Ա. իւրով զաւելի զոտն Շմա-
ւոնի:

ղեաց զնա, և նշանակեաց¹ դադարել նմա ի բարկութենէ իւրմէ. և ասէ Ղեւի հեզաբար ցՇմաւոն. Ընդէր դու բարկութեամբ ցասեար ի վերայ առնա այսորիկ. և մեք արք² աստուածապաշտք, և ոչ վայել է մեզ՝ նմա հոտուցանել չար փոխանակ չարի: Եւ ասէ Ղեւի ցորդին Փարաւոնի հանդերձ համարձակութեամբ. և բարկութիւն ոչ գոյր ի նմա, և ոչ սակաւ մի ի հեզութեան³ սրտի նորա, և ասէ ցնա. Ընդէր խօսի տէր մեր ըստ բանիցս այսոցիկ. և մեք եմք աստուածապաշտք, և հայր մեր սիրելի է Աստուծոյ բարձրելոյ, և Յովսէփ եղբայրն մեր սիրելի է Աստուծոյ: Աւրդ, զիմրդ արասցուք մեք զբանդ զայդ չար, և մեղանչիցեմք առաջի Աստուծոյ մերոյ, և առաջի հօրս մերոյ Յակոբայ, և առաջի եղբօր մերոյ Յովսէփայ: Եւ այժմ լուր բանից իմոց. ոչ վայել է առն աստուածապաշտի զրկել զամենայն ոք ըստ ամենայն օրինակի. իսկ թէ ոք կամի զրկել զայր աստուածապաշտ⁴, վասն զի սուր է ի ձեռն նորա. և դու պահեա⁵ այժմ խօսել վասն եղբօր մերոյ Յովսէփայ ըստ բանիցս այսոցիկ: Իսկ եթէ⁶ դու մնաս ի չարի խորհրդեանդ այդմիկ, ահա սուրք մեր հանեալ են ի յաջոյ ձեռս մեր՝ վասն քո: Եւ ձգեցին զսուրսն իւրեանց արքն Շմաւոն և Ղեւի՝ ի պատենից իւրեանց, և ասեն. Ահա տեսեր զսուրս զայս ի ձեռս մեր. սուրք՝ որով խնդրեաց Տէր զվրէժ և զթշնամանա ի Սիկիմացւոցն, որով թշնամանեցին զորդիսն Իսրայելի վասնքեռ⁷ մերոյ Իինայի, զոր պղծեաց Սիւքեմ⁸ որդին Եմովրայ: Ետես որդին Փարաւոնի զսուրն⁹ երկսայրի, և յոյժ դադաց ամենայն ոսկերք նորա. վասն զի փայլէին սուրքն որպէս գբոց հրոյ. և չլացան աչք որդւոյն Փարաւոնի և անկաւ ի վերայ երեսաց իւրոց յերկիր¹⁰:

1. Ա. Ենաց:

2. Ա. Իհ:

3. Ա. հիւս-թիւն:

4. Ա. յաւելու և բարեւոյ այրն

այն աստուածապաշտք, և սուրք

է յերանորա իւր պանանի զնա:

5. Բն. պահ:

6. Ա. Եթէ ոչ ահա սուրք:

7. Ա. Եւսիւր Ժր:

8. Ա. Ի Սիւք:

9. Ա. զսուրքն և:

10. Ա. յաւելու և երկուս յոյժ:

Եւ ձգեաց Ղեւի զձեռն իւր և կայաւ զնա, և ասէ
ցնա. Աբի՛ և մի՛ երկնչիր. բայց պահեա զքեզ՝ զի մի՛
եւ խօսեսցիս յաղագս Յովսեփայ եղբօր մերում՝ բան
չար: Եւ ելին յերեսաց որդւոյն Փարաւոնի՝ Շմաւոն և
Ղեւի: Եւ էր որդին Փարաւոնի լի ահիւ և տրամու-
թեամբ. վասն զի երկնչէր յերեսաց Շմաւոնի¹: Եւ
եղեւ զի ծանրանայր ի գեղոյն Ասանեթայ, և տրամէր
ի տրամութիւն մեծ՝ առաւել քան զչափն: Եւ խօսե-
ցան ծառայքն նորա յականջս նորա և ասեն. Ահա որ-
դիք Բալլայ և որդիքն Չելփայ աղախնոյն² Յակոբայ
Բշնամի են ընդ Յովսեփայ և ընդ Ասանեթայ, և նա-
խանձին ընդ նոսա. և եղիցին նոքա ձեռամբ քով ըստ
կամաց քոց: Եւ առաքեաց որդին Փարաւոնի հրեշ-
տակս³, և կոչեաց զնոսա առ ինքն, և եկին առ նա
ի ժամ գիշերոյն, և կացին առաջի նորա: Եւ ասէ ցնու-
սա որդին Փարաւոնի. Բանք իմ են ընդ ձեզ⁴, վասն
զի դուք էք արք զօրաւորք: Եւ ասեն ցնա Վան և
Փադ երկու եղբարքն. Խօսեսցի այժմ տէր մեր, և
լուիցուք ծառայք քո, և արասցուք ըստ կամաց քոց:
Եւ խնդաց որդին Փարաւոնի խնդութիւն մեծ, և ասէ
ցծառայս իւր. Ի բաց կացէք յինէն ամենեքեան սակաւ
մի. վասն զի բանք իմ են զաղտնիք⁵ ընդ արսդ ընդ այ-
դոսիկ. և ի բաց կացին ամենեքին: Եւ ասէ ցնոսա որ-
դին Փարաւոնի. Ահա օրհնութիւն և մահ առաջի ա-
չաց ձերոց. առէք առաւել զօրհնութիւն քան զմահ.
վասն զի դուք⁶ արք զօրաւոր էք, և ոչ մեռանիք որ-
պէս զկանայս⁷. վասն զի լուայ ես ի Յովսեփայ եղ-
բօրէն ձերմէ, զի ասէր ցՓարաւոն ցհայրն իմ յա-
ղագս ձեր՝ եթէ որդիք աղախնեաց մօր իմոյ են և
ոչ են եղբարք իմ, և անսամ մահուան հօր իմոյ, և

1. Ա. յաւելու և Ղեւայ: Եւ
ծանրանայր և Նիլէր ի Բիւլոյն:

2. Ա. որդիք աղախնայն:

3. Ա. յաւելու առ նոսա:

4. Ա. յիւ. ասեն ցնա իւրեանց եղ-
բարքս Դան և Վար:

5. յԱ. չիք Բաղտնիք:

6. Ա. դուք էք արք, և:

7. Ա. յաւելու այլ աւելութեց-
բոք և լիւրսոք արք, և հոգսո-
ցեք Բեռութեց յերոց... Լան
զի...

դախին քս Ասանէթ, որ ըստ հրամանի քում զամենայն զկուռսն ի բաց ընկեցի և կորուսի. և այր ոմն եկն այսօր ետ ինձ հաց կենաց և կերայ. և բաժակ օրհնութեան արբի. և ասէ ցիւ. Ահա ետու զքեզ հարօն Յովսէփայ, և նա եղիցի քեզ փեսայ յաւիտեանս ժամանակաց. այլ նա ասաց ցիս՝ թէ ոչ եւս կոչեսցիս Ասանէթ, այլ Քաղաք ապաւինի. վասն զի քեւ ապաւինեսցին ազգք բազումք ի տէր Աստուած բարձրեալն: Եւ ասաց ցիւ. Գնացից առ Յովսէփ և խօսեցայց յակառնս նորա զբանս իմ վասն քո: Եւ այժմ դու հանաչես, տէր իմ, եթէ եկն այրն այն առ քեզ և խօսեցաւ ընդ քեզ զբանս իմ: Եւ ասէ Յովսէփ ցԱսանէթ. Օրհնեալ ես դու ի Տեառնէ Աստուծոյ բարձրելոյն. վասն զի Տէր Աստուած հիմնաւորեաց զպարիսպ քո՝ անդամանդեայ՝ պարիսպ կենդանութեան. վասն զի բազումք կենդանիք որդիք մարդկան բնակեսցեն ի Քաղաքիդ ապաւինի, և Տէր Աստուած Թագաւորեսցէ նոցա յաւիտեանս ժամանակաց: Զի այրն այն եկն այսօր առ իս, և ըստ բանիցս այսոցիկ խօսեցաւ վասն քո: Այժմ եկ առ իս, կոյս սուրբ. և ընդէ՛ր կացեր հեռի յինէն: Եւ ամբարձ զձեռն իւր, և կոչեաց զԱսանէթ². և եկն առ Յովսէփ, և անկաւ ի վերայ զրկաց նորա. և կենդանացան հոգիքն նոցա, և լցան ուրախութեամբ: Եւ ողջունեալ Յովսէփ զԱսանէթ, ետ նմա հօգի կենդանութեան և հոգի իմաստութեան և հոգի ճշմարտութեան. և շաղապատեալք ընդ միմեանս՝ բազում ժամս զուարճանային ընդ իրեարս: Եւ ասէ Ասանէթ. Ե՛կ այսր, տէր իմ, մո՛ւտ ի տունս մեր. զի և ես պատրաստեցի զտաճարս մեր, և կազմեցի ընթրիս մեծամեծս: Եւ կալեալ զձեռանէ՛ նորա՝ օրկ ի տունն. և նստոյց յաթոռ հօր իւրոյ. և երբ ջուր՝ զի լուսացէ զօտս նորա: Եւ ասէ Յովսէփ. Եկեսցէ մին ի կուսանացն և լուսացէ զօտս իմ: Ասէ Ասանէթ, թէ Ոչ այդպէս, տէր իմ.

1. Գ. քս ի Բարձրան պարիսպ քո:

2. Գ. յաւելու և փաթեցու Ասանէթ:

յայսմ հետէ ես եմ աղախին քո . և ընդէ՞ր է քեզ այդ ,
 զի այլ ոք լուսացէ զոտս քո . վասն զի ոտքդ քո ոտք իմ
 են , և անձն քո՝ անձն իմ . և բռնադատեաց զնա և
 լուաց զոտս նորա : Եւ տեսանէր Յովսէփ զի ահա ձեռք
 նորա էին որպէս զձեռս կենդանութեան , և մատունք
 նորա էին որպէս գրիչ արագագրի : Եւ զկնի այսո-
 րիկ կալաւ Յովսէփ զաջոյ ձեռանէ նորա , և համբու-
 րեաց զնա . և Ասանէթ համբուրեաց զգլուխ նորա . և
 նստաւ ընդ աջմէ նորա : Եւ եկին հայր և մայր նորա
 յագարակէ իւրեանց , և ամենայն ազգականքն նորա . և
 տեսին զԱսանէթ որպէս ի տեսլեան լուսոյ , և էր գեղեց-
 կութիւն նորա որպէս գեղեցկութիւնս երկնայինս . և՝
 տեսին զնա զի նստէր ընդ Յովսէփայ , և զգեցեալ էր
 հանդերձ հարսանեաց . և զարհուրեցան և սքանչացան
 վասն գեղեցկութեան նորա . և ետուն փառս Աստու-
 ծոյ՝ որ կենդանի առնէ զամենայն : Եւ զկնի այսո-
 ցիկ՝ կերան և արբին և ուրախ եղեն : Եւ ասէ Պե-
 տափրէս ցՅովսէփ . Ի վաղիւն կոչիցես զնախարարս
 և զվեժամեծս Եգիպտացւոց , և արարից ձեզ հարսա-
 նիս , և առցես զդուստր իմ զԱսանէթ քեզ ի կնու-
 թիւն : Եւ ասէ Յովսէփ . Ոչ այդպէս . այլ վաղիւն
 զնացից առ Փարաւոն արքայ , վասն զի նա իմ է որ-
 պէս զհայր , և կարգեաց զիս իշխան ի վերայ երկրի .
 և խօսեցայց վասն Ասանէթայ յականջս նորա , և նա
 տացէ զԱսանէթ ինձ ի կնութիւն : Եւ ասէ Պետափ-
 րէս . Երթ ի խաղաղութիւն : Եւ մնացեալ Յովսէփ
 զօրն զայն առ Պետափրէս , բայց ոչ ննջեաց ընդ Ա-
 սանէթայ . վասն զի ասէր Յովսէփ՝ Թէ ոչ վայել է առն
 աստուածապաշտի նախ քան զհարսանիսն՝ ննջել ընդ
 ամուսնոյ իւրոյ : Եւ յարեաւ ընդ առաւօտն Յովսէփ , և
 չողաւ առ Փարաւոն , և ասէ ցնա . Տո՛ւր ինձ զԱսանէթ
 դուստր Պետափրէ քրմի ի կնութեան , յԱրեգ քաղա-
 քէն : Եւ ասէ Փարաւոն . Ո՞չ ահա՞ զնա խօսեալ էր քեզ³

1. Ե. Գ. տող մի պակասէ :

2. Ա. ահա իշխանքի + եւ ի հարս-
 նանքի :

3. Գ. + եւ ի պիթոմէ և եղէջէ + եւ

ի հարսնութեան :

ի Հարսնութիւն յայսմհետէ յաւիտեանս ժամանակաց: Եւ առաքեաց Փարաւոն, և կոչեաց զՊետափրէս¹: Եւ ած զԱսանէթ և կացոյց առաջի Փարաւոնի. և հիացաւ Փարաւոն ընդ գեղեցկութիւն նորա, և ասէ. Օրհնեսցէ զքեզ Աստուածն Յովսեփայ, որդեակ. և մնացէ ի քեզ գեղեցկութիւն քո յաւիտեանս յաւիտենից. զի յիրաւի ընտրեաց զքեզ² տէր Հարսն Յովսեփայ՝ յաւիտեանս ժամանակաց. վասն զի սա է որպէս զորդի Աստուծոյ, և դու կոչեսցիս յայսմհետէ դուստր բարձրելոյն: Եւ առ Փարաւոն զՅովսէփ և զԱսանէթ, և եդ նոցա պսակս ոսկիս, որ էր³ ի տան զանձուց յաւիտեանս ժամանակաց⁴: Կացոյց Փարաւոն զԱսանէթ յաջմէ Յովսեփայ, և եդ զձեռս ի վերայ զլիւն, նորա և զաջ ձեռն ի վերայ զլիւն Ասանէթայ, և ասէ. Օրհնեսցէ զքեզ⁵ Աստուած բարձրեալն, և փառաւորեսցէ զքեզ⁶ յաւիտեանս ժամանակաց: Եւ դարձոյց զնոսա Փարաւոն յիրեարս, և մերձեցոյց զնոսա, և համբուրեցին զմիմեանս: Եւ⁷ զկնի այսորիկ արար Փարաւոն Հարսանիս և ընթրիս մեծամեծս և ուրախութիւնս բազումս՝ զաւուրս եօթն: Եւ կոչեաց⁸ զամենայն իշխանս Եգիպտացւոցն և զքաւաւորս աղգաց: Եւ քարոզ կարդայր ամենայն երկրին Եգիպտացւոց, և ասէր. Ամենայն ոք որ գործէ զգործ զեօթն օր Հարսանեաց Յովսեփայ և Ասանէթայ՝ մահու մեռցի: Եւ եղեւ յետ այսորիկ՝ եմուտ Յովսէփ առ Ասանէթ, և յղացաւ, և ծնաւ զՄանասէ⁹ ի տուն Յովսեփայ, ի փառս Աստուծոյ. ամէն:

1. Ա. յաւելու հանդերձ Գործեր:

2. Ա. յաւելու Աստուածն Յովսեփայ... յամենայն ժամանակաց:

3. Ա. ուր էին ի դասն զարդաց նորա ի զգեանի յամենայն:

4. Աստի միւսն և Գործոյ պակասէ Գ:

5. Ա. անէ:

6. յԱ. չէք զեղ:

7. Ա. չունի և:

8. Ա. յաւելու յարաւ. Գ. երկուս տողս պակասէ:

9. Ա. զՄանասէ և զԵփրէմ (Գ. ևս ունի զԵփրէմ) ի դասն Յովսեփայ զգործութեան Աստուծոյ ինքնաւոր:

ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

ԻՌՏՏՈՎԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՍԱՆԵԹԱՑ ԱՌ ԱՍՏՈՒԱՆՐ

- Ա. Մեղայ, Տէր, մեղայ առաջի քո և բազում յանցեայ, ես Ասանէթ դուստր Պետափրեայ քրմի Արեգ քաղաքի¹, որ վերակացուն էր աստուածոցն ամենայնի:
- Բ². Մեղայ, Տէր, մեղայ առաջի քո և յանցեայ և պաշտեցի զաստուածան, որոց ոչ գոյ թիւ, և ուտէի ի զոհից նոցա:
- Գ. Մեղայ, Տէր, մեղայ և յանցեայ. ես էի կոյս հպարտ և ամբարտաւան:
- Դ. Մեղայ, Տէր, մեղայ առաջի քո և բազում յանցեայ. զհաց հեղձուցիկ կերայ և զբաժակ յորոգայթից արբի, և ուտէի ի սեղանոյն մահու:
- Ե. Մեղայ, Տէր, մեղայ առաջի քո և բազում յանցեայ, և ոչ գիտէի զՏէր Աստուած երկնից, և ոչ յուսացայ ի բարձրեալն Աստուած ի կենդանին յաւիտենից:
- Զ. Մեղայ, Տէր, մեղայ³ և բազում յանցեայ. և յուսացայ ի մեծութիւն փառաց իմոց և ի գեղեցկութիւն, և էի հպարտ և ամբարտաւան:
- Է. Մեղայ, Տէր, մեղայ, և առաջի քո բազում յանցեայ, արհամարհելով զամենայն մարդով, և ոչ էր այր՝ որ երեւէր առաջի իմ:

1. Ա. +ազ+թն +ապ+առ+թո+թն որ

ապա գրի:

Ժբ+թ+առ+թն եր միմեծի:

3. Ա և Գ. յաւելուն առաջի +ա:

2. Ա. նախ զԳ. տունն գնէ և

Ը¹. Մեղայ, Տէր, մեղայ առաջի քո. յանցեայ, բազում յանցեայ. զի ասէի՝ ոչ գոյ իշխան երկրի՝ որ լուծանէ զգօտի կուսութեան իմոյ:

Թ. Մեղայ, Տէր, մեղայ առաջի քո և բազում յանցեայ². և ստեցի զամենեսին՝ որք կամէին զիս ի հարսնութիւն, և արհամարհէի զնոսա և անգոսնէի:

Ժ. Մեղայ, Տէր, մեղայ առաջի քո և բազում յանցեայ. այլ³ զթութեամբ քո եղէց հարսն որդւոյն մեծի թագաւորի. այլ արա ինձ թողութիւն⁴: Մինչ եկն զօրաւորն Աստուծոյ Յովսէփ, նա ինքն իջոյց զիս ի զօրութենէ իմմէ⁵. և խոնարհեցոյց զիս յամբարտաւանութենէ իմմէ, և գեղեցկութեամբ իւրով որսաց զիս, իմաստութեամբն իւրով⁶ որպէս ձուկն թակարդիւ՝ կալաւ զիս: Եւ հոգւով դեղ կինաց արքոյց ինձ, և զօրութեամբ իւրով հաստատեաց զիս, և մատոյց զիս Աստուծոյ յաւիտենից, և ետ ուտել ինձ հաց կենաց, և ըմպել զբաժակ անմահութեան արքոյց ինձ, և եղէ նմա հարսն յաւիտեանս:

Եւ⁷ յետ այսորիկ անցին եօթն տմ լիութեան. և սկսաւ գալ եօթն տմ սովոյն:

Եւ⁸ լուաւ Յակոբ վասն Յովսէփայ որդւոյ իւրոյ, և եկն յԵգիպտոս ամենայն ազգականօք իւրովք յերկրորդ ամսեան նիսանի⁹ ԻԱ ամսոյն, և բնակեցաւ յեր-

1. Ա. նախ դնէ զԹ. տունն՝ ապա զԸն:

2. Գ. յանցեայ, այլ բնութեամբ քո... Թէթ թագաւորի:

3. Ա. այլ քո համարէի զիս հարսն Թէթ որդւոյ Փարաւոնի, Դնլ:

4. Ա և Գ. յաւելուն զԱյլ փոքր յաւելան իբր զխորագիր:

5. Ե. քո տղ մի պակասէ:

6. Ա. իւրով հնազանդեցոյց զիս և որոց որդեք յաւն թագաւոր:

Դնլ: Եւ հոգւով որդեք Դնլ կենաց և զգոսնութեան:

7. յԱ. ասաք մինչև, յաւելն խորագիր և երկրորդի մասին, և չիք խորագիր եղեալ ի բնագրին:

8. Բն. ունի իբր զխորագիր Վասն Բնութեամբ քո միւս շնորանեօք և Բնութեան ի Գեթի:

9. յԱ. չիք նիսան:

կրին Գեսեմ: Եւ ասէ Ասանէթ ցՅովսէփ. Երթամ տեսանեմ զհայրն քո, վասն զի հայրն քո Յակոբ որպէս Աստուած է իմ: Եւ¹ Յովսէփ. Եկեացես ընդ իս, և տեսցես զհայրն իմ: Եւ եկին Յովսէփ և Ասանէթ յերկիրն Գեսեմ. պատահեցան նոցա եղբարքն Յովսէփայ, երկիր պազին նոցա, մանաւանդ² Ասանէթայ, ի վերայ երեսաց իւրեանց յերկիր: Եւ մօին առ Յակոբ, և³ տեսին նստեալ ի վերայ մահճաց իւրոց: Եւ էր ինքն ալեւոր և ծերացեալ յոյժ: Եւ ի տեսանելն զնա Ասանէթայ՝ զարհուրեցաւ անձն նորա. վասն զի էր Յակոբ բարի⁴ տեսլեամբ և ծերունի, և ծերութիւն որպէս զառն մանկան՝ յոյժ գեղեցիկ երիտասարդի. և գլուխ նորա ամենեւին սպիտակ իբրեւ զծին, և հեր գլխոյ նորա գանգուր⁵ յար ի գլուխն և խիսա յոյժ իբրեւ զառն հնդկի, և մորուսն՝ սպիտակ և վայելուչ՝ նստեալ ի վերայ լանջացն նորա, և աչք նորա խանդացուցիչ և փայլուն⁶ և գեղեցիկ, և լանջք նորա և ուզքն և բազուկքն և մատուկքն ձեռաց նորա իբրեւ զհրեշտակի զօրաւոր, և բարձք նորա և սրունք նորա որպէս զհսկայի. և⁷ այնպէս երեւէր այրն Յակոբ՝ որպէս թէ կռուիցի ոք ընդ Աստուծոյ: Եւ⁸ և տես զնա Ասանէթ և զարհուրեցաւ, և երկիր եղադ նա ի վերայ երեսաց իւրոց յերկիր: Եւ ասէ Յակոբ ցՅովսէփ. Սոյ է հարսն իմ կին քո. օրհնեալ եղիցի⁹ սա յԱստուծոյ բարձրելոյն: Եւ կոչեաց զնա առ ինքն, համբուրեաց զնա և օրհնեաց. ձգեաց և Ասանէթ զձեռս իւր, և կալաւ¹⁰ զպարանոցէն Յակոբ

1. Ա. Եւ ասէ:

2. յԱ. չէք յանաւանդ Ասանէթայ:

3. Ա. և իւրայել նորա ի վերայ. Գ. և էր Յովսէփ նորա:

4. Ա. բարի և էր ծերունի նորա որպէս յանաւանդ և գլուխ վայել յոյժ. և:

5. Ա. յաւելու յոյժնն է գոռու

հեր գլխոյ նորա, և խորի յոյժ որպէս զառն հնդկի:

6. Ա. փայլուն, և եկն լանջք... Բազուկքն իբրեւ զհրեշտակի, և բարձք...:

7. Ա. և էր այրն Յովսէփ իբրեւ ի:

8. Ա. իբրեւ:

9. Ա. է:

10. Ա. անկաւ զպարանոցէն:

բայ, և կախեցաւ զուսովք¹ հօր իւրոյ, որպէս զբ յոր-
ժամ ի պատերազմէ ապրեալ եկեացէ ի տուն: Եւ յետ
այսորիկ կերան և արբին. և գնացին Յովսէփ և Ա-
սանէթ ի տունս իւրեանց²: Եւ յուղարկեցին գնա
եղբարքն Յովսէփայ որդիքն Լիայ միայն. բայց որ-
դիքն Զելփայ և Բալլայի³ յաղախնոյն Լիայ և Ռա-
քելի, ոչ ուղարկեցին գնա ընդ նոսա, վասն զի նա-
խանձէին և թշնամիք էին նոցա: Եւ էր Ղեւի յաջմէ
կողմանէ Ասանէթայ, և Յովսէփ ի ձախմէ կողմանէ նո-
րա. և էր Ասանէթայ կալեալ զձեռանէն Ղեւեայ. և սի-
րէր Ասանէթ զՂեւի քան⁴ զամենայն եղբարսն Յով-
սէփայ. վասն զի գիտէր Ղեւի զանճառսն բարձրելոյն⁵,
և յայտնէր զամենայն Ասանէթայ գաղտնի բանիւք.
և Ղեւի սիրէր զԱսանէթ յոյժ, և տեսանէր զտեղի
հանգստեան նորա ի բարձունս, և պարիսպ նորա որ-
պէս զպարիսպ անդամանդեայս, և զհիմունս⁶ վիմի
երկրորդ երկնից: Եւ եղեւ ի գալն Յովսէփայ և Ա-
սանէթայ, ետես գնա անդրանիկ որդին Փարաւոնի ի
պարսպէն, և զղջացաւ և թշուառացաւ⁷ ծանրութեամբ,
և զչարէր ի վերայ գեղեցկութեանն Ասանէթայ, և ա-
սէր. Ոչ այդպէս եղիցի: Առաքեաց հրեշտակս որդին
Փարաւոնի, և կոչեաց առ ինքն զՇմաւոն և զՂեւի.
և եկին կացին առաջի նորա: Եւ ասէ ցնոսա որդին
Փարաւոնի՝ անդրանիկն. Ճանաչեմ ես այսօր, զի դուք
էք արք հզօր քան զամենայն մարդիկ⁸ որ են ի վե-

1. Ա. զուսովք նորա՝ զոր օրինակ
կոչի ու զուսով հօր իւրոյ՝ յոր-
ժամ ապրի ի պատերազմէ և ե-
կեցի ի տուն իւր. իսկ Գ.
զուսովք նորա, զոր օրինակ կոչի
ու զուսով հօր իւրոյ:

2. Աստ աւարտի Գ. օրինակն այ-
սու բանիւք խորատորեւ զ
զԱստուած որ ի օրհնեալ յա-
ւիտեան ապի:

3. Ա. Զաղլայի և Զելփայի ու ելի

ընդ նոսա յաղաքիւն զնոսա,
վասն զի նախանշեին և թշնամի
էին նոցա. քանզի աղաքներդ
էին Լիայի և Ռաքելայ:

4. Ա. ասանէթ քան:

5. Ա. յաղաքու և զթափեալ իւր-
հորդոն Աստուծոյ...

6. Ա. զհիմունս նորա որդիս զհի-
մունս վիմի:

7. Ա. դժուարացաւ ծանրութեան:

8. Ա. հօգի որ է:

բայ երկրի, և յաջոյ ի ձեր¹ յայդոցիկ երկուց՝ աւել-
րեցաւ քաղաքն Սիկիմացուոց, և յերկուս աւուրս² յա-
ջոյ ձեր յայսոցիկ կոտորեցան երեսուն հազար արանց
պատերազմողաց: Եւ ահա առից զձեզ որպէս զըն-
կերս³, և տաց ձեզ ոսկի և ծառայս և աղախնեայս
և տունս և վիճակս մեծամեծս և բարիս. բայց սա-
կայն զբանս պայս արարէք, և ընդ իս արարէք ողոր-
մութիւն. վասն զի թշնամանեցայ ես առնաբար⁴ յեղ-
բորէն ձերմէ Յովսեփայ, վասն զի առ զԱսանէթ զկիւնն
իմ, զոր ինձ էր խօսեցեալ⁵ ի սկզբանէ: Եւ այժմ ե-
կայք կոռուեցարուք ընդ Յովսեփայ եղբօր ձերում. և
սպանանեմ զնա սրով իմով, և առնում զԱսանէթ ինձ
ի կնութիւն. և դուք եղիցիք ինձ յեղբարս և սիրե-
լիս և հաւատարիմս. բայց զբանս զայս դուք ինձ արա-
րէք: Իսկ եթէ դուք դանդաղիցէք⁶ առնել զբանս
զայսոսիկ, և արհամարհիցէք զխորհրդովք իմովք, ահա
սուր իմ պատրաստ է առ ձեզ: Եւ մինչ դեռ զայս ա-
սէր՝ մերկացոյց զսուր իւր և եցոյց նոցա: Եւ իրրեւ
լուան զբանս զայսոսիկ արքն Շմաւոն և Ղեւի, և
զգջացան յոյժ, վասն զի ձեւով գոռոզի խօսեցաւ ընդ
նոսա⁷ որդին Փարաւոնի: Եւ էր Շմաւոն այր յան-
դուզն և համարձակ, և խորհեցաւ արկանել զձեռն
իւր ի դաստակն⁸ սրոյ իւրոյ, և ձգել զնա ի պա-
տենից իւրոց, և սպանանել զորդին Փարաւոնի, վասն
զի խստութեամբ խօսեցաւ ընդ նոսա: Եւ ետես Ղեւի
զխորհուրդս սրտի նորա, և զի էր Ղեւի այր մարդա-
րէ⁹, և տեսանէր սրբութեամբ մտաց իւրոց, և աչօքն
իւրովք կարդայր զգրեալսն ի սիրտ մարգոյն¹⁰. և
կոխեաց ոտամբն իւր.¹¹ առաջոյ զոտն նորա, և նե-

1. Ա. Յեր- Յեր երկուցդ տերե-
ցաւ:

2. Ա. սուրս Յեր:

3. Ա. զընդերս:

4. Ա. արհամարհութար:

5. Ա. խօսեալ էր ի սկզբանի:

6. Բն. դանդաղիցիք տաւալ զբանս:

7. Ա. յաւելու ողորմելի:

8. Ա. դաստակն:

9. Ա. յաւելու ծառայի:

10. Ա. արդարոյն:

11. Ա. խօսով զայն զայն Շմա-
ւոնի:

դեաց գնա, և նշանակեաց¹ դադարել նմա ի բարկութենէ իւրմէ. և ասէ Ղեւի հեզարար ցՇմաւոն. Ընդէր դու բարկութեամբ ցասեար ի վերայ օռնա այսորիկ. և մեք արք² աստուածապաշտք, և ոչ վայել է մեզ՝ նմա հատուցանել չար փոխանակ չարի: Եւ ասէ Ղեւի ցորդին Փարաւոնի հանդերձ համարձակութեամբ. և բարկութիւն ոչ գոյր ի նմա, և ոչ սակաւ մի ի հեզութեան³ սրտի նորա, և ասէ ցնա. Ընդէր խօսի տէր մեր ըստ բանիցս այսոցիկ. և մեք եմք աստուածապաշտք, և հայր մեր սիրելի է Աստուծոյ բարձրելոյ, և Յովսէփ եղբայրն մեր սիրելի է Աստուծոյ: Արդ, զիմորդ արասցուք մեք զբանդ զայդ չար, և մեղանշիցեմք առաջի Աստուծոյ մերոյ, և առաջի հօրս մերոյ Յակոբայ, և առաջի եղբօր մերոյ Յովսեփայ: Եւ այժմ լուր բանից իմոց. ոչ վայել է առն աստուածապաշտի զրկել զամենայն ոք ըստ ամենայն օրինակի. իսկ թէ ոք կամի զրկել զայր աստուածապաշտ⁴, վասն զի սուր է ի ձեռն նորա. և դու պահեա⁵ այժմ խօսել վասն եղբօր մերոյ Յովսեփայ ըստ բանիցս այսոցիկ: Իսկ եթէ⁶ դու մնաս ի չարի խորհրդեանդ այդմիկ, ահա սուրք մեր հանեալ են ի յաջոյ ձեռս մեր՝ վասն քո: Եւ ձգեցին զսուրսն իւրեանց արքն Շմաւոն և Ղեւի՝ ի պատենից իւրեանց, և ասեն. Ահա տեսեր զսուրս զայս ի ձեռս մեր. ուրք՝ որով խնդրեաց Տէր զվրէժ և զթշնամանա ի Սիկիմացւոցն, որով թշնամանեցին զորդիսն Իսրայելի վասնքեռ⁷ մերոյ Իիինայի, զոր պղծեաց Սիւքեմ⁸ որդին Եմովրայ: Ետես որդին Փարաւոնի զսուրն⁹ երկսայրի, և յոյժ դադաց ամենայն ոսկերք նորա. վասն զի փայլէին սուրքն որպէս զբոց հրոյ. և շլացան աչք որդւոյն Փարաւոնի և անկաւ ի վերայ երեսաց իւրոց յերկիր¹⁰:

1. Ա. նշանց:

2. Ա. եւ:

3. Ա. հեզութենի:

4. Ա. յաւելու և բարկանայ այն

այն աստուածապաշտք, և սուրք

է յիւրն նորա թիւ աստուանի գնա:

5. Բն. պահի:

6. Ա. եթէ ոչ ահա սուրք:

7. Ա. +ը-երն Բր:

8. Ա. ի Սիկիմ:

9. Ա. զսուրքն և:

10. Ա. յաւելու և երկուս յոյժ:

Եւ ձգեաց Ղեւի զձեռն իւր և կալաւ զնա, և ասէ ցնա. Արի և մի երկնչիր. բայց պահեա զքեզ՝ զի մի եւ խօսեսցիս յաղագս Յովսեփայ եղբօր մերում բան չար: Եւ ելին յերեսաց որդւոյն Փարաւոնի՝ Շմաւոն և Ղեւի: Եւ էր որդին Փարաւոնի լի ահիւ և տրամուրթեամբ. վասն զի երկնչէր յերեսաց Շմաւոնի¹: Եւ եղեւ զի ծանրանայր ի գեղոյն Ասանեթայ, և տրամէր ի տրամութիւն մեծ՝ առաւել քան զչափն: Եւ խօսեցան ծառայքն նորա յականջս նորա և ասեն. Ահա որդիք Բալլայ և որդիքն Զերփայ աղախնոյն² Յակոբայ Թշնամի են ընդ Յովսեփայ և ընդ Ասանեթայ, և նախանձին ընդ նոսա. և եղիցին նոքա ձեռամբ քով ըստ կամաց քոց: Եւ առաքեաց որդին Փարաւոնի հրեշտակս³, և կոչեաց զնոսա առ ինքն, և եկին առ նա ի ժամ գիշերոյն, և կացին առաջի նորա: Եւ ասէ ցնոսա որդին Փարաւոնի. Բանք իմ են ընդ ձեզ⁴, վասն զի դուք էք արբ զօրաւորք: Եւ ասեն ցնա Դան և Գադ երկու եղբարքն. Խօսեսցի այժմ տէր մեր, և լուիցուք ծառայք քո, և արասցուք ըստ կամաց քոց: Եւ խնդաց որդին Փարաւոնի խնդութիւն մեծ, և ասէ ցծառայս իւր. Ի բաց կացէք յինէն ամենեքեան սակաւ մի. վասն զի բանք իմ են գաղտնիք⁵ ընդ արսդ ընդ այդոսիկ. և ի բաց կացին ամենեքին: Եւ ասէ ցնոսա որդին Փարաւոնի. Ահա օրհնութիւն և մահ առաջի աչաց ձերոց. առէք առաւել զօրհնութիւն քան զմահ. վասն զի դուք⁶ արբ զօրաւոր էք, և ոչ մեղանիք որպէս զկանայս⁷. վասն զի լուայ ես ի Յովսեփայ եղբօրէն ձերմէ, զի ասէր ցՓարաւոն ցհայրն իմ յաղագս ձեր՝ եթէ որդիք աղախնեաց մօր իմոյ են և ոչ են եղբարք իմ, և անսամ մահուան հօր իմոյ, և

1. Ա. յաւելու և Ղեւոյ: Եւ

Եւսեփայնայր և Եղիշէր ի Բեղայն:

2. Ա. որդիք աղախնայն:

3. Ա. յաւելու առ նոսա:

4. Ա. Եւ. ասէն ցնա իւրեանց եղբարքն Դան և Գադ:

5. յԱ. չիք գաղտնիք:

6. Ա. դուք եւ արք, և:

7. Ա. յաւելու այլ ասելովք յարք և արք, և հարգանք յեւ Բեղայն ցերեաց... Լեւի զի...

խորտակեցից զնոսա և զազգս նոցա, մի՛ գուցէ ժա-
ռանգեսցեն ընդ մեզ. վասն զի որդիք աղախնեաց են,
և դոքա են որ վաճառեցին զիս իսմայելացւոցն. և ես
հատուցից նոցա ըստ ամենայն չարեացն՝ զոր չարացան
ի վերայ¹ իմ. միայն մեռցի հայր իմ: Եւ գովեաց զնա
Փարաւոն հայր իմ, և ասէ. Բարի ասացեր, արդ ա՜ռ²
յինէն արս հազարս պատերազմողս, և ես եղէց քեզ
օգնական: Եւ իբրեւ լուան արքն զբանս որդւոյն Փա-
րաւոնի՝ խռովեցան յոյժ և տրտմեցան, և ասեն ցորդին
Փարաւոնի. Աղաչեմք զքեզ, տէր, զի օգնեսցես մեզ:
Եւ նա ասէ. Ես եղէց ձեզ օգնական, եթէ լուիլիք ինձ:
Եւ ասեն. Մէք եմք ծառայք քո առաջի քո, հրամանս
տո՛ւր մեզ՝ և արասցուք ըստ կամաց քոց: Եւ ասէ ցնոսա
որդին Փարաւոնի. Ես սպանանեմ զհայրն իմ³ յայսմ
գիշերիս, վասն զի Փարաւոն է հայր Յովսեփայ. արդ
օգնեցէք⁴ ինքեան առաջի ձեր, և դուք սպանէք զՅով-
սեփ. և առից զԱսանէթ ինձ ի կնութեան. և դուք⁵ և
եղբարք ձեր եղիլիք ինձ ժառանգակիցք. բայց սակայն
զբանս զայս արարէք: Եւ ասեն ցնա Դան և Գադ.
Մէք եմք ծառայք քո այսօր, և արասցուք զոր ինչ և
հրամայեցեր⁶ մեզ. և մէք լուաք այսօր ի Յովսեփայ,
զի ասէր ցԱսանէթ. Գնա վաղիւն⁷ ի ժառանգութիւն
մեր, զի ժամանակ է կթոյ: Եւ ետ նմա արս վեց⁸
հարիւրս՝ զօրաւորս ի պատերազմի, և յիսուն այր
յառաջընթացս: Եւ այժմ լուր մեզ, և խօսեսցուք ընդ
քեզ: Եւ խօսեցան ընդ նմա գաղտնի բանս. և ետ
որդին Փարաւոնի չորից եղբարցն՝ առ այր իւրաքան-
չիւր եօթն հազար⁹ այր, և զնոսա կացոյց իշխանս և

1. Ա. ընդ իս:

— օգնէ յեր և սպանէր..

2. Ա. — եւ յեղ արս հազարս, և
իւրս ընդ նոսա ի պատերազմի
և եղեց յեղ օգնական ինձ լուի-
լիս ինչ. և — ինչ նոսա քո իս:3. Ա. և քոս իւրիւն ի իւրս-
ն ժառանգութիւն:

6. Ա. Պատուիրեցիք քոս քո:

7. Ա. վաղիւն:

3. Ա. յառաջընթացս:

8. յԱ. չեք վեց:

4. Ա. օգնեցէք ինչ, և իս երկուց

9. յԱ. չեք եօթն:

առաջնորդա: Եւ ասեն ցնոսա¹ Դան և Գադ. Մեք
գնացուք ի գիշերիս², և դարանակալ լիցուք ի ճա-
նապարհին, և թագիցուք ի հիւթս եղեգանն. և դու
առ քեզ յիսուն այր աղեղնաւոր՝ ձիով հանդերձ և
գնա ի հեռուստ. եկեսցէ Ասանէթ և անկանի ի ձեռս
մեր. և մեք կոտորեսցուք զզօրսն՝ որ ընդ նմա իցեն,
և փախչի Ասանէթ առաջի կառացն, և անկանի ի
ձեռս քո, և արասցես նմա որպէս ցանկանայ անձն
քո. և յետ այսորիկ սպանանեմք զՅովսէփ³, մինչ-
դեռ տրտմեալ է վասն Ասանէթայ. և զորդիսն նորա
սպանանեմք առաջի աչաց նորա: Եւ խնդաց որդին
Փարաւոնի իրբեւ լուաւ զբանս նոցա, և առաքեաց զնո-
սա և երկու հազար արանց զինուորաց ընդ նոսա: Եւ
եկին ի հեղեղատն, և թագեան ի մէջ հիւթոց՝ եղե-
գանն. և նստան յանցն հեղեղատին աստի և անտի,
և ի միջի նոցա ճանապարհ լայն և ընդարձակ: Եւ
յարեաւ որդին Փարաւոնի ի գիշերին յայնմիկ, և եկն
ի աուն հօր իւրոյ՝ զի սպանցէ նա սրով զհայրն իւր:
Եւ պահապանք հօր նորա արգելին գնա մտանել առ
հայր իւր, և ասեն ցնա. Ձինչ խնդրես⁵, տէր մեր: Եւ
ասէ ցնոսա որդին Փարաւոնի. Ձի տեսից զհայր իմ,
և երթամ կթել զայգին զնորատունկն: Եւ ասեն ցնա
պահապանքն. Գլուխն ցաւեցաւ⁶ հօրն քո, և արթուն
եկաց զամենայն գիշերս, և այժմ դադարեցաւ սա-
կաւ մի. և ասաց հայրն քո. Մի՛ ոք մերձենայ առ իս:
Եւ գնաց որդին Փարաւոնի և առ զզօրս իւր, և ի լու-
սանալն եղեւ դարանակալ: Եւ ահա գայր Ասանէթ կա-
ռօքն և զօրօքն առաջի և զկնի: Եւ ի յարձակել թշնա-
մեացն՝ Դան և Գադ և որդին Փարաւոնի յարձակե-
ցան ի վերայ նոցա. և ետես Ասանէթ, և կարդաց առ
Աստուած բարձրեալն: Եւ ահա այրն Աստուծոյ՝ որ⁷

1. Ա. ցնա:

որդիսն:

2. Ա. գիշերիս ի ճանապարհին և
թագիցուք ի հիւթս եղեգանն:

4. Ա. իւրեցն:

5. Բն. Դարձիս որդի:

3. Ա. յաւելու և զարդին նորա առ
առջն աւանդաբար, Գիւլուխն ցաւ:

6. Ա. ցաւեցաւ:

7. Ա. որ յառաջ ի կնի:

եկեալ էր առ Ասանէթ՝ երեւեցաւ, և Տէր պաշտպան եղեւ նմա. և ջարդեցան սուրբ նոցա¹, և ամենայն պատերազմունք հայեցան որպէս զմոմ առաջի հրոյ. և անկաւ որդին Փարաւոնի ի յերկիր առաջի Ասանէթայ, և կործանեցաւ, և եղեւ նման մեռելոյ. և լուաւ որդւոցն² Յակորայ, գային բարկութեամբ³:

Եւ Դան և Գադ տեսեալ զի Տէր պատերազմեցաւ, երկեան և ասեն. Տէր պատերազմի ընդ մեզ. և անկան առաջի Ասանէթայ, և ասեն. Տիկին մեր և Թագուհի դու ես, և մեք անօրինեցաք առ քեզ, և Տէր հատոյց մեզ ըստ գործոցն մերոց: Եւ աղաչեմք մեք ծառայքս. քո, ողորմեա մեզ և փրկեա զմեզ ի ձեռաց եղբարցն մերոց. քանզի և նոքա վրէժխնդիրք թշնամեաց եկին առ մեզ, և սուրբ նոցա առաջի մեր⁴ են: Եւ ասէ Ասանէթ. Քաջալերեցարուք և մի՛ երկնչիք յեղբարցն ձերոց. վասն զի նոքա են արք երկիւղածք ի Տեառնէ, աստուածապաշտք, և ամաչեն յամենայն մարդոյ. երթաք դուք ի հիւթոց⁵ եղեգանդ այդորիկ, մինչեւ քաւեցից զնոսա վասն ձեր, և ցածուցից զբարկութիւն նոցա. վասն զի դուք մեծապէս համարձակեցարուք⁶, և մի՛ երկնչիք. բայց դատ արասցէ Տէր ընդ⁷ ձեզ: Եւ փախեան ի պուրակս եղեգանն Դան և Գադ և եղբարք նոցա: Եւ ահա գային որդիքն Լիայի՝ ընթանալով իբրեւ զերամս⁸ եղջերուաց. և էջ Ասանէթ ի կառացն իւրոց ծածկելոց, և ընկալաւ զնոսա հանդերձ արտասուօք: Եւ նոքա անկեալ երկիր պագին նմա ի վերայ երկրի, և լացին մեծաձայն. և խնդրեցին զեղբարսն իւրեանց: Եւ ասէ Ասանէթ. Խնայեցէք⁹ դուք յեղբարսն ձեր, և մի՛ առ-

1. Ա. Խնամօքն:

2. Բն. սրտայն:

3. Աստ գոյ էջ մի միջանկեալ ի կտակէն Յովսեփայ որում ոչ հանդիպեցաք ի բուն կտակի իւրում, զոր ի վերջոյ դնեմք ի վայելս բանասիրաց:

4. Ա. աւշոյ մերոց:

5. Ա. ի րեղէ:

6. Ա. յաւելու ընդդէմ նոցա, Կալսեդոնացւոք և Բէ:

7. Ա. ընդ Կ և ընդ: Եւ նոս Գադի և Դանի:

8. Ա. Բաղդադ:

9. Բն. Խնդրեցէք Եղբարսն ձեր:

նէք չար՝ փոխանակ չարի. վասն զի Տէր պաշտպան եղեւ ինձ ի նոցանէ, և ջարդեաց զսուրս նոցա, և հալեցան ի վերայ երկրի իբրեւ զմոմ առաջի հրոյ: Եւ է այս բաւական, զի¹ Տէր է պատերազմող զպատեւրազմն. և դուք խնայեցէք ի նոսա, զի եղբարք ձեր են և արիւն² Հօր ձերոյ Իսրայելի: Եւ ասէ ցնա Շմաւոն. Ընդէ՞ր տիկին³ մեր խօսի բարի վասն Թշնամեաց մերոց. ոչ, այլ կոտորեացուք զնոսա սրովք մերովք. վասն զի նոքա խորհեցան յաղագս՝ ձեր և Հօրն մերոյ Իսրայելի, և վասն եղբօր մերոյ Յովսեփայ, ահա այս երիցս անգամ. տիկին մեր և Թագուհի դու ես: Եւ ձգեաց զձեռն իւր Ասանէթ, կալաւ զմօրուացն նորա և համբուրեաց զնա, և ասէ ցնա. Մի⁴ երբեք զայդ առնես, եղբայր իմ, և չար փոխանակ չարի հատուցանես. Տեառն տացես Թշնամութիւն. և նոքա եղբարք ձեր են, և ծնունդք Հօր ձերոյ, և փախեան ի Հրէաստանէ⁵ յերեսաց ձերոց: Եւ մատեաւ առ նա Ղեւի, և համբուրեաց զձեռս նորա, և իմացաւ եթէ ապրեցուցանել կամի զեղբարսն իւրեանց: Եւ նոքա էին ի պուրակս հիւթոց եղեգանն. և ծանեաւ յեղբարցն նոցա. ոչ ծանոյց զնոսա, քանզի երկեաւ մի գուցէ բարկութեամբ իւրեանց սպանանիցեն: Եւ որդին Փարաւոնի յարեաւ յերկրէ⁶ և նստաւ. և խաղայր արիւնն ընդ ականջս և ընդ բերանն նորա: Եւ ընթացաւ առ նա Բենիամին, և առ զսուսերն նորա, և ձգեաց ի պատենից իւրոց, և կամէր սպանանել զնա՝ և հարկանել ի լանջսն որդւոյն Փարաւոնի: Եւ ընթացաւ առ նա Ղեւի, և կալաւ զձեռանէ նորա և աւսէ. Եղբայր իմ, մի՛ առներ զգործս զայդոսիկ. վասն զի մեք եմք աստուածապաշտք, և ոչ վայել է⁷ աստուածապաշտի հատուցանել չար փոխանակ չարի. և

1. Ա. զւր Տէր պարտեւեցաւ զպարտեւեց և դուք խնայեցեք ի նոսա:

2. Ա. արդի:

3. Ա. Գիթի խորհիւ բարի...

4. Ա. Դ. Գիթի զայդ ել:

5. Ա. Ի հիւսիսային:

6. Ա. Ի գիթի:

7. Ա. Եւ է պարտ:

ող ումեք՝ անկելոյ՝¹ ի ձեռս ուրուք կոխել կամ նեղել զթշնամին՝ մինչեւ ի մահ։ Եւ այժմ դարձո զսուր քո ի տեղի իւր. եկ օգնեա ինձ, և բժշկեսցուք զնա ի վիրացն նորա, և կեցցէ և եղիցի մեր սիրելի յետ այսորիկ, և Փարաւոն է որպէս զՀայր մեր։ Յարոյց Ղեւի զորդին Փարաւոնի, և ջնջեաց² զարիւնն յերեսաց նորա, և պատեաց վարչամակաւ զերեսս նորա, և եդ զնա ի վերայ ձիոյն իւրոյ. և տարաւ առ Հայր իւր Փարաւոն, և պատմեաց նմա զամենայն բանս զայսորիկ³։ Եւ յարեաւ Փարաւոն յաթոռոյն և երկիր եպագ Ղեւեայ։ Եւ յերրորդում աւուր մեռաւ որդին Փարաւոնի⁴։

1. Ա. և ամբիւսն անիւն։

2. Ա. արբեաց.

3. Ա. յաւելու զարմանն և զյետ-
որին։

4. Ա. յաւելու որ եր ինչեւ Հ-
բարձր է Տեառն։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄՈՎՍԵՍԻ

ՄԱՒԱՄԱՐԳԱՐԷՆ և աստուածախօսն Մովսէս՝ որ առաջին էր ամենայն մարգարէիցն, և յԱստուծոյ՝ աստուած Փարաւոնի անուանեցաւ. և Ահարոն եղբայր նորին՝ առաջին՝ քահանայապետ ձեռնադրեցաւ ի Մովսէսէ. զի Աստուած զՄովսէս ձեռնադրեաց և նա զԱհարոն և զորդիսն նորա: Սոքա էին յազգէն Ղեւեայ, որդիք Ամրամայ՝¹ որդոյն Յակորայ, որդոյն Իսահակայ, որդոյն Աբրահամու. և Յակոր յօրհնութիւնս որդւոցն ետ գրահանայութիւն Ղեւեայ և զթագաւորութիւնն Յուդայի: Մովսէս ծընաւ որդի Ամրամայ յՈգարեթայ մօրէ, որ էր դուստր Ղեւեայ: Եւ այսպէս եղեւ ծնունդն Մովսէսի: Գէտք Եգիպտացոց ասացին Փարաւոնի, թէ յայս նիշ աւուրս՝ յայս քանիս՝ այս անուն ամսոյ՝ փրկիչ ծնցի Իսրայելի. և նա ազատեսցէ զԻսրայէլ ի ծառայութենէ քումմէ: Զայս իբրեւ լուաւ Փարաւոն զգուշացաւ խորհրդոյն. և ի նոյն ամսեանն էառ զամենայն արսն՝² Իսրայելի և զնաց յորս էրէոց. և մնաց ի դուրս ամիսս՝³ ողջոյն: Իսկ նախախնամութիւնն Աստուծոյ այնպէս տնօ-

1. Բ. որ առաջին:

3. Բ. որդիսն:

2. Բ. յաւելու որդւոցն կահաթայ 4. Բ. զափան:

որդւոցն Ղեւեայ:

րինեաց, որ տարաւ Ամրամ զՌօբէթ ընդ իւր. և յղացաւ ի նշանակեալ աւուրսն՝ զոր ասացին աստղագէտքն: Եւ յորժամ ծնաւ Մովսէս՝ Թագուցին ի տան ամիսս երիս. և զի էր կայտառ մանուկն՝ և Թաքուցանել ոչ կարէին, վասն որոյ պրտուեայ տապանաւ ի գետն ընկեցին ի յաՀէ մանկասպանն Փարաւոնի: Զի Փարաւոն յորժամ զգացաւ զծնունդ փրկչին Իսրայելի, Հրամայեաց¹ զորս ի ծնունդն Հեղձուցանել, և զորս ի գետն ընկենուլ: Վասն այսորիկ զՄովսէս երիս ամիս Թագուցին ի տանն, և² այլ ոչ կարացին պահել. և յընկենուլն ի գետն՝ դադարեցաւ տապանն ի պտոյտ մի գետոյն: Եւ յիջանելն դատերն Փարաւոնի առ ափն գետոյն՝ տեսեալ նաժշտացն զտապանն՝ առին ի խաղէ պտուտին և տարան առաջի դատերն Թագաւորին. և³ տեսեալ խանտաղատեցաւ զնովաւ՝ և ասաց, ի մանկանցն Եբրայեցոցն է դա: Իսկ Մարիամ քոյրն Մովսէսի՝ որ մի և նա էր ի նաժշտաց դատերն Փարաւոնի, առ զմանուկն և տարեալ⁴ ետ ի մայրն իւր յՌօբէթ՝ իբր ի դայեակ սնուցանել զտղայն վասն դատերն Փարաւոնի. զոր սնոյց և երեր առ դուստրն Փարաւոնի: Եւ նա առեալ տարաւ զնա⁵ առ Հայրն իւր Փարաւոն, և ասաց. ի մանկանցն Եբրայեցոցն է սա, զոր ի գետոյն առեալ արարի ինձ յորդէգիրս⁶: Եւ էր Մովսէս մանուկն կայտառ և բարետեսակ. ընդ որ դիւր թուեցաւ Փարաւոնի՝ և առ զնա ի գիրկն իւր՝ և Համբուրեաց: Եւ նոյնժամայն բռնն եհար Մովսէս տասն մատամբ զմորուացն Փարաւոնի, ընդ որ բարկացեալ Թագաւորն⁷ Հրամայեաց սպանանել զտղայն: Իսկ իմաստունքն որ անդ կային՝ ոչ թողին զարքայն⁸ նենգել տղային. ասելով՝ Թէ ի

1. Բ. յաւելու զՌօբէթ տարաւ Մովսէս իւր և զնա իւր քոյրն Մարիամ:

2. Եւ. պակասի և այլ ոչ իւրս յին պահել:

3. Բ. և նա:

4. Բ. տարաւ:

5. Բ. չունի զնա:

6. Բ. յորդէգիր:

7. Բ. Փարաւոն իւր քոյրն:

8. Բ. արքային:

տխմարութենէ արար¹ և ոչ գիտութեամբ արքայ. և թէ կամիս փորձեսցուք, ասեն: Եւ բերին առաջի տղային սկուտեղ² մի կայծակունա հրոյ, և սկուտեղամբ մի ոսկի կարմիր որպէս զհուր, ասելով. եթէ³ զոսկին առցէ՝ յայտ է զի խորամանկութեամբ էարկ զձեռն իւր ի մորուսն արքայի. իսկ եթէ զհուրն առցէ՝ երեւի թէ անմեղութեամբ արար⁴ վասն տխմարութեան: Եւ ձգեաց Մովսէս զձեռն իւր ի հուրն և կափուցաւ կայծակն ի ձեռն⁵ տղային. և նա տարեալ⁶ վաղվաղակի լալով ի բերանն զձեռն կափուցեալ կայծիւն զոր ի մատն էր մածեալ՝ եղ ի վերայ լեզուին՝ և լեզուն եւս այրեցաւ. վասն այնորիկ ծանրալեզու և թոթովախօս էր Մովսէս ի տան Փարաւոնի, փրկիչն իւրայելի: Եւ վարժեցաւ Մովսէս⁷ ամենայն իմաստութեամբն Եգիպտացոց, զի Մառի՝ դուստր Փարաւոնի զնա որդէգիր արար, և եղեւ զօրավար Եգիպտացոցն. և յորժամ զերեցին Եթովպացիքն զՄառի՝ զանուանեալ մայրն Մովսէսի. վասն որոյ տասն ամ պատերազմեցաւ Մովսէս, և էառ զԵթովիա և դարձոյց զՄառի. առ⁸ գերի և զթագուհի նոցա զԹեւարի: Եւ յետ մահուանն Մառեայ անուանեալ⁹ մօրն Մովսէսի՝ նախանձեցան Եգիպտացիքն¹⁰ և փախեաւ ի Մադիամ, և կեցեալ անդ ամս քառասուն ի տան Հոաքուելի¹¹, ուր ծնաւ երկուս որդիս՝ զԳերսամ և զԵղիազար: Իբրեւ եղեւ Մովսէս եօթանասուն ամաց՝ երեւեցաւ նմա Աստուած ի մորենոջն¹² ի հուր վառեալ, և ասաց երթալ Եգիպտոս և ազատել զազգն

1. Բ. արար զայն:

8. Բ. արեւել:

2. Բ. փորձեցէ՛ք մի սկուտեղ արար զայն, և հուր ընդ նմին է իւրան, ասելով:

9. Բ. յունի անսանկաւ:

10. Բ. յաւելու ընդ Մովսէսի և իւրեցան սղանանել զնա, և ի հոգեւ Մովսէսի իւրան զէպտացիքն, և:

3. Բ. զէ թէ:

11. Բ. Հոաքուել:

4. Բ. արար զայն:

5. Բ. ի հոգեւ:

12. Բ. հրէլ ի հրէնէն և ասաց իրեւել:

6. Բ. արար զայն զայն լալով է իւրան, և իւր:

7. Բ. չէք Մովսէս:

Իսրայելի: Եւ նա ոչ կամէր գնալ, այլ յապաղեաց տասն ամ¹ պատճառելով զնրբութիւն ձայնին և զծանրութիւն¹ լեզուին: Եւ դարձեալ երեւեցաւ նմա Աստուած յութսուն ամի կենացն, և ասաց նմա երթալ յԵգիպտոս և ազատել զազգն Իսրայելի. և նա դեռ եւս յապաղէր ի գնալն, մինչեւ ետ առնել նմա Աստուած զպանչելի նշանսն: Եւ ասաց նմա. Ո՞րար զխուլն և զհամրն, զկոյրն և զականին. ոչ ապաքէն ես Տէր Աստուած. և արդ երթ գնա յԵգիպտոս, և Ահարոն եղբայր քո եղիցի քեզ բերան, և դու նմա պատգամաբեր յաստուածակոյս կողմանէ: Եւ գնացեալ Մովսէս արար զնշանսն առաջի Ահարոնի և ամենայն ժողովրդեան նորա. որք հաւատացին յԱստուած և ի ծառայն նորա Մովսէս. և ապա գնացին Մովսէս և Ահարոն առաջի Փարաւոնի և արարին մեծամեծ նշանս: Զի ձգեաց Մովսէս զգաւազանն իւր առաջի Փարաւոնի և եղեւ վիշապ: Յայնժամ յառաջ կացին դիւթքն Փարաւոնի Յանէս և Յամրէս. արհամարհեցին զՄովսէս, և ասացին Փարաւոնի, թէ սա աշակերտ է մեր, և մերովս ուսմամբ առնէ²: Եւ ընկեցին նոքա³ երկոքեանն զգաւազանս իւրեանց յերկիր, և եղեն օձք առ աչօք և ոչ ճշմարտութեամբ: Զի Մովսէսի օձն եկուլ զկախարդացն զերկու գաւազանսն՝ և առ ժամայն հալեալ⁴ մարսեաց. և ձգեաց Մովսէս զձեռն իւր և կալաւ զտուտն օձին և եղեւ գաւազան ի ձեռին նորա: Արար և զայլ երկու նշանսն. արարին և կախարդքն առ աչօք և ոչ ճշմարտութեամբ: Ասաց Փարաւոն ցԱհարոն. Զի՞նչ խնդիր է ձեր. ասաց Ահարոն. Տէր Աստուած հարցն մերոց ասէ քեզ⁵, արձակեալ զժողովուրդ իմ զԻսրայէլ: Ասաց Փարաւոն. ԶՏէր ոչ ճանաչեմ, և զԻսրայէլ ոչ արձակեմ: Ասաց Ահարոն բանիւն Մովսէսի ցՓարաւոն. Թէ դու զՏէր ոչ գիտես՝ ինքն յերեւան գայցէ⁶ քեզ. զայս ասացին ուժով, և ելին

1. Բ. չունի զծանրութիւն:

2. Բ. յաւելու զոր ինչ առնէ:

3. Բ. չունի նոքա:

4. Բ. հալեաց:

5. Բ. չեզ:

6. Բ. գայ:

Մովսէս և Ահարոն յերեսացն Փարաւոնի: Եւ տասն
հարուածովք պատժեաց¹ Տէր յԵգիպտոս, և եհան
զիսրայէլ. և հերձեալ զծովն Կարմիր անցոյց զՓողո-
վուրդն և ընկղմեաց զՓարաւոն զօրօք իւրովք: Եւ ե-
հան զիսրայէլ յանապատն, և զամս քառասուն և և-
րակրեաց զնոսա մանանայիւն երկնից և լորամարդիւն
ի ծովէն. և արբոյց նոցա ջուր ի վիմէն: Եւ սեամբ
հրոյ և ամբոյ լուսատու և հովանի եղեւ² նոցա ի
տուէ և ի գիշերի: Պահեաց երեք քառասուն և ըն-
կալաւ զտախտակս քարեղէնս՝ գրեալ մատամբն Աս-
տուծոյ, զտասն բանս օրինացն: Կազմեաց զխորանն
ի նմանութիւն երկնից, և ձեռնադրեաց զԱհարոն և
զօրդիս նորա ի քահանայութիւն Տեառն. կարգեաց
և զղեւտացիսն ի սպաս³ պաշտաման Տեառն. և վա-
նեաց աղօթիւք և տարածմամբ ձեռացն զԱմաղէկ⁴.
եհար զՍեհոն և զԶովք արքայ, և զամբարշտեալսն
իսրայելէ սատակեաց. բորտեցոյց զբոյրն իւր զՄա-
րիամ. և Ահարոնի բարկացաւ Տէր ի սատակել զնա
վասն Մովսէսի. քանզի քոյրն և եղբայրն բամբասե-
ցին զՄովսէս⁵ զծառայն Աստուծոյ, որ հեղ էր քան
զամենայն մարդիկ: Եւ զի պատուէր զԹագուհին
Եթովպացոց մեծարանօք՝ զոր ինքն գերեալ էր ան-
տի: Զի⁶ ի ժամանակին յայնմիկ որ Մովսէս էր
դստերն Փարաւոնի՝ տասն ամ պատերազմեցաւ ընդ
Եթովպիայ. և սնոյց եղունս և ձագս արագլաց. և
նոքօք պատերազմեցաւ ընդ Եթովպիայ և էառ զնա.
զի օծուտ էր ճանապարհն որ մտանէր ի Հապա-
չաստան. և նոքա եղունքն և արագիւքն զօճն սատա-
կեցին. և ապա կարաց Մովսէս ի Հապաչաստան մտանել
և գերել զնոսա: Զայն Թագուհին զոր, գերեալ էր
Մովսէս՝ դեռ եւս յԵգիպտոս էր. յետ քառասուն և

1. Բ. պարթեաց զԵգիպտոսիս: 6. Աստ Բ. օրինակն փոփոխէ վրի-

2. Բ. լիւեր:

պակաւ զպարբերութիւնս ի

3. Բ. ի սպասս պաշտաման:

տեղունէ ի տեղի, որով և խզի

4. Բ. Վաւաւի:

զօգ պատմութեանն:

5. Բ. զնոր հեղ:

երկու ամաց գերութեան, և ի հանել ժողովրդեանն յԵգիպտոսէ՝ զնա եւս եհան անտի, իբր թէ զութ և ողորմութիւն առնել նմա: Եւ սոյնպէս¹ մեծարանօք շրջեցուցանէր զնա յանապատին՝ ընդ ժողովրդեանն Իսրայելի. վասն այնորիկ բամբասեցին զՄովսէս Մարիամ և Ահարոն՝ և պատուհասեցան: Եւ ապա վաղճանեցաւ Ահարոն ի Հովր լեռն, և թաղեաց զնա Մովսէս ի գլուխ լերինն. և յառաջ քան զմեռանելն Ահարոնի՝ մերկացոյց Մովսէս զպատմութեանն ի նմանէ, և զգեցոյց Եղիազարու որդոյ նորա²: Եւ ապա մեռաւ Ահարոն և թաղեցաւ. և լացին զԱհարոն որդիքն Իսրայելի զաւուրս երեսուն: Եւ երեք ամաւ մեծ էր Ահարոն քան զՄովսէս. և երեք ամաւ յառաջ մեռաւ քան զնա: Եւ կացոյց Մովսէս զԵսու որդի Նաւեայ փոխանակ իւր առաջնորդ Իսրայելի. և ինքն ել ի գլուխ լերինն Նարաւու³, և անդ վաղճանեցաւ Մովսէս հարիւր և քսան ամաց: Եւ ոչ վատեցան աչք նորա, և ոչ թարչամեցան ծնօտք նորա, զի յերեւմանէն Աստուծոյ լուսաւորեցան երեւքն Մովսէսի⁴ իբրեւ զպայծառութիւն հանդերձեալ կենացն, և զոր Ադամ ի դրախտին ունէր. մինչ զի ոչ կարէին որդիքն Իսրայելի հայել ի նա՝ զատ յԱհարոնէ և Յեսուայ. վասն որոյ եօթն քօղ ձգէին ի վերայ երեսացն Մովսէսի, և ապա կարէին խօսել ընդ նմա որդիքն Իսրայելի: Եւ մօրուս ոչ ունէր Մովսէս ի պայծառ⁵ լուսափայլութենէ դիմացն: Սա ցանկացաւ տեսանել զԵրուսաղէմ և զայլ տնօրինական տեղիսն, և ոչ թողացոյց նմա Աստուած. զի բարկացոյց զՏէր ի վերայ չուրցն բամբասանաց. և պատճառն այս է: Զի Մարիամ քոյրն⁶ Մովսէսի՝ որ էր կոյս և մարգարէ՝ մեռեալ էր, և Մովսէս ի սուգ մտեալ⁷. և ժողովուրդն

1. Բ. և այդպէս:

4. Բ. նորա:

2. Բ. յաւելու և յեռնադրեաց զնա բահուայ փոխանակ հօր նորա: Եւ այդ:

3. Բ. չուսի պայծառ:

6. Բ. քոյրն Ահարոնի և Մովսէսի Գուրալ էր:

3. Բ. Նաւեայ:

7. Բ. նապտալ:

ծարաւեալ տրտնջեաց զԱստուծոյ, և բամբասեցին զՄովսէս: Վասն որոյ գնաց Մովսէս տրտմութեամբ և եհար զվէմն բարկութեամբ¹. զի պարտ էր խոնարհութեամբ և աղօթիւք հարկանել զվէմն, որպէս և յայլ աւուրսն սովոր էր առնել՝ և ոչ բարկութեամբ: Վասն այսորիկ ոչ եթող նմա Աստուած տեսանել զերկիրն աւետեաց. այլ ասաց նմա ելանել ի լեառն Նաբաւու², և անտի տեսանել զերկիրն Երուսաղեմայ, և մեռանել անդ ի գլուխ լերինն Նաբաւու՝ մերձ ի տուն Փեղովրայ³ կոոցն, յայնդիման Երեմովի, յայնկոյս⁴ Յորդանանու: Եւ թաղեաց զնա Միքայէլ հրեշտակապետն, և ոչ ոք գիտաց զգերեզման նորա և զոսկերսն ի մարդկանէ՝ մինչեւ ցայսօր, վասն երկուց պատճառաց. նախ՝ զի Աստուած անուանեալ էր Մովսէս, վասն⁵ այն գաղտ մեռաւ և անյայտ ի մարդկանէ, զի մի տեսցեն զաստուածն իւրեանց մեռեալ: Եւ դարձեալ՝ զի մի առնուցուն մարդիկ ի պաշտօն զգերեզման նորա և⁶ զոսկերսն: Զի ոչ եղեւ մարգարէ յիսրայել իբրեւ⁷ զՄովսէս՝ զոր ծանեսաւ Տէր յանդիման նշանօք և արուեստիւք զոր արար նովաւ: Եւ լացին զՄովսէս որդիքն իսրայելի յՌաբովթ Մովարու՝ յանդիման Երեմովի՝ զաւուրս երեսուն, և ոչ աւելի կամ պակաս: Զի թիւ լուսնին երեսուն օր է, և արդ⁸ նոր ծնանի, և ցուցանէ զյարութիւն մեր ի հողոյ, և զվերստին նորոգումն յանմահութիւն: Մարգարէն Մովսէս չորս ծննդեան հանդիպեցաւ, առաջին՝ ի մօրէն, երկրորդ՝ ի ջրոյ, երրորդ՝ ի հրոյ, որ մնաց առ Աստուած ի գլուխ լերինն Սինեայ աւուրս քառասուն ի մէջ հրոյն, և ապա ծնաւ նա հրոյն. չորրորդ ծնունդն Մովսէսի ի վիմէն, որ եղ զնա Աստուած ի փապ վիմին, որ ետես. զյետոյսն Աստուծոյ, և անտի ծնաւ Մովսէս որդի վիմի: Պահեաց Մովսէս երեք

1. Բ. յաւելու ընդ ուր Բարիսցաւ

նա:

Աստուած, և ուրիշ լուր ի վիմէ:

5. Բ. չունի վառ ոյն:

2. Բ. Նաբաւ:

6. Բ. չունի և զաւելի:

3. Բ. Փեղովրայ:

7. Բ. որդի:

4. Բ. չունի յայնկոյս Յորդանա

8. Բ. ուր:

քառասուն, ըստ թուոյ ամաց նորա օր ընդ տարւոյ.
 զի ամբ կենաց նորա էին երեք քառասուն, որ¹ դայ
 հարիւր և քսան տարի. և ոչ ոք գտաւ նման նմա
 յամենայն ազգս² և ի մարգարէսն Իսրայելի. զի բե-
 րան ի բերան ընդ Աստուծոյ խօսեցաւ. և նորա կա-
 տարեալ յարութիւն եղեալ է, որ յարուցեալ եկն ի
 Թաբօր վկայ աստուածութեանն Յիսուսի Քրիստոսի
 որդւոյն Մարիամու:

1. Բ. չունի ոչ իւր:

2. Բ. չունի ոչ իւր:

ՄԱՀ ՄԱՐԳԱՐԷԻՑ

ՄԱՀ ԵՍԱՅԱՑ ՄԱՐԳԱՐԷԻ

Ա էր որդի Ամովսայի Թեկուայի ցեղէ Յուդայ. և մեռաւ ի Մանասէէ սղոցեալ յերկուս. եւ եղաւ ի ներքոյ կաղնւոյն Ռաբեւայ, մերձ յանցս ջրոյն զոր կորոյս Եզեկիա Թագաւոր՝ խցեալ զնա. վասն այնորիկ զնշանն ի Սելովամ Աստուած վասն մարգարէին արար. զի յառաջ քան զմեռանելն ժողովուրդն ի ծարաւոյ, յաղօթս եկաց զի գտցեն ջուր ըմպելոյ, և վաղվաղակի առաքեցաւ նմա ի յԱստուծոյ. վասն այնորիկ կոչեցաւ Սելովամ՝ որ Թարգմանի առաքեալ: Եւ առ Եզեկիայիւ յառաջ քան զառնելն զՐհորսն և զաւագանսն. աղօթիւք Եսայեայ սակաւ մի ջուր բղխեաց, յորժամ էր ժողովուրդն պաշարեալ յայլազգեացն. ունէին զՍելովամ, զի մի ապականեացի ժողովուրդն առ ի չգոյէ ջրոյ. և պատեալ պաղաքն պատնիշօք. նստէին շուրջ պատերազմօղքն աւուրս բազումս. և հարցեալ, թէ ուստի՞ ըմպին ջուր քաղաքացիքն, և ուսեալք՝ նստան այնուհետեւ այլազգիքն առ Սելովամ: Եւ յորժամ գային Հրեայքն հանդերձ Եսայեաւ, գայր յանկարծակի ելանէր ջուրն. և յորժամ այլազգիքն գային՝ ոչ ելանէր. վասն որոյ մինչեւ ցայսօր ելանէ ջուրն զի ցուցցի խորհուրդն: Արդ վասն զի Եսայեայ աղագաւ այն եղեւ, վասն յիշատակի նորին, ժողովուրդն՝ մօտ ի Սելովամ եղին զնա

փառաւորապէս, զի ի ձեռն աղօթից նորա, և յետ մահուան նորա ունիցին վկայ զՅուրն. քանզի և հրաման իսկ տուան նոցա այնպէս առնել: Եւ է գերեզման նորա մօտ ի գերեզմանս թագաւորացն յետուստ կուսէ առ գերեզման քահանայիցն ի հարաւոյ կողմանէ: Եւ է մինչեւ ցայսօր անյայտ ի բազմաց, ի քահանայից անտի, և յամենայն ժողովրդեանն:

ՄԱՀ ՈՎՍԷԻ ՄԱՐԳԱՐԷԻ

Ովսէի էր ի Բելմովթայ¹, ի ցեղէ Իսափարայ, և շատ մարգարէացաւ ի վերայ Իսրայելի: Մեռաւ և թաղեցաւ յերկրի իւրում խաղաղութեամբ². և ետ նշան, եթէ եկեսցէ Տէր յերկրի³, և ընդ մարդկան չըջեսցի: Եւ կաղնին որ ի Սելով՝ բաժանեսցի յերկոտասան մասն, և եղիցի երկոտասան կաղնի. և զհետ երթիցեն և հնազանդեսցին երեւելոյն Աստուծոյ, և նովաւ կեցցէ ամենայն երկիր:

1. Զ. ԲԵԼԵՎԻՅ. ԺԸ. ԲԵԼՄ. 2. ԺԹ. ԸՈՒՆԻ ԻՆՎԱՆՔԻՄԷ:
 ԴՎԵՅ. ԺԹ. ԲԵԴՂԵՎԻՅ:

3. ԺԹ. ԵԵՐԵՐ:

ՄԱՀ ԱՄՈՎՍԱՅ ՄԱՐԳԱՐԷԻ

ԱՄՈՎՍ էր ի Թեկուայ, և Ամասիա կոչկոճեաց զնա¹. յետոյ և սպան զնա որդի նորա՝ բեկեղը² ջաղ-
լախեալ զծամելիսն³. և ոգւովն եկն յերկիր իւր, և յետ
սակաւ աւուրց մեռաւ և թաղեցաւ անդ⁴:

ՄԱՀ ՄԻՔԻԱՅ ՄԱՐԳԱՐԷԻ

ՄԻՔԻԷ էր ի Մոսորովթայ⁵, յազգէ Եփրեմի.
բազում ինչ արարեալ ընդ Աքայաբ, սպանաւ յՐորո-
վայ⁶ որդւոյ նորա, և թաղեցաւ յերկրի իւրում միայն,
մօտ ի շիրիմն Ենակիմայ⁷:

1. Զ. աս էր ի Թեկուայ, և Ամ-
ասիայ Բեկեղը Բեկեղը յա-
լախեալ զնա. ԺԸ և ԺԹ.
նման են բնազդիս միայն յա-
ւելուն՝ բազում անգամ իսկու-
նից զնա:

2. ԺԸ. Բեկեղը:

3. Զ. ունի և զայս. Եւ Գնլ Գե-
լիս ևս իսկն զնա, Գարնի-
որդի նորա Եւ Գար Բարձրաց Գե-

ղի նորա:

4. Զ. ի Եփրեմի Թեկուայ:

5. Զ և ԺԹ. Մոսորովթայ:

6. Զ. յԱրամայ Գարնայ նորա, ըն-
կեցի իսկու ի լեւի. լեւն զի
յանդիմանից զնա ի վերայ ու-
պարզութեան հարցն նորա.
այսպէս ունին և ԺԸ և ԺԹ:

7. ԺԸ. Անակիմայ:

ՄԱՀ ՅՈՎԵԼԱՅ ՄԱՐԳԱՐԷԻ

ՅՈՎԵԼ՝ էր յազգէ Ռուբենի . մարգարէացաւ վասն սոփոյն և նուազութեան զոհիցն ¹ և վասն չարչարանաց մարգարէին արգարոյ . և եթէ նովաւ նորոգին ² արարածք ի փրկութիւն : Մեռաւ խաղաղութեամբ և թաղեցաւ յազարակի ³ իւրում :

ՄԱՀ ԱՐԴԻՈՒ ՄԱՐԳԱՐԷԻ

ԱՐԴԻՈՒ՝ էր յերկրէ Սկիւմայ ⁴ , յազարակէ Բեղքարայ ⁵ :

Սա՝ էր աշակերտ Եղիայ , բազում ինչ վիշտս կրեաց ⁶ վասն նորա՝ զի ապրեցուցէ զնա : Սա էր ⁷ երրորդ յիսնապետն՝ յոր խնայեաց Եղիա և էջ առ արքայ ⁸ . և յետոյ թողեալ զսպասաւորութիւնն արքային՝ մարգարէանայր : Մեռաւ և թաղեցաւ առ Հարս իւր :

1 . ԺԸ . հոգի :

2 . Զ . ԺԸ և ԺԹ . յաւելուն ա-
Ֆնայն :

3 . ԺԸ . յերկր :

4 . Զ . և ԺԹ . Սէ-+ւ-ր-այ . ԺԸ . Սէ-
+ւ-ր-այ :

5 . Զ . ԺԸ և ԺԹ . Բեթ-+ւ-ր-այ :

6 . Զ . և ԺԹ . Վշտ-+ւ-ր-այ :

7 . Զ . և ԺԹ . չունին ա- եր , այլք
եղեալ են՝ և :

8 . Զ . և ԺԹ . Ուղե- , իսկ ԺԸ .
Աւ-+ւ-ր :

ռաւ և թաղեցաւ յայրին Կենազայ¹ դատաւորի եղբւրյի ցեղէ միովէ յաւուրս անիշխանութեանն: Եւ ետ նշան յԵրուսաղէմ, թէ յորժամ տեսանիցեն² զքար զի գոչեսցէ գորովալիր, և զքոտոտ³ ի փայտի, զի աղաղակեսցէ մերձ լինել զփրկութիւն⁴. յայնժամ տեսցեն զԵրուսաղէմ տապալեալ ի հիմանց, և մտցեն ի նա յամենայն ազանց⁵ յերկրպագութիւն Տեառն: Եւ առեալ զքարինս նոցա⁶ դիցեն ի կողմանէ արեւելից⁷. և անդ լիցի⁸ երկրպագութիւն օծելոյն՝ վասն պղծելոյն⁹ Երուսաղեմի յաւերածին գազանաց և յամենայն գարշելեաց. և յայնժամ եկեսցէ կատարած ամենայն երկրի:

ՄԱՀ ՆԱԽՈՒՄԱՅ ՄԱՐԳԱՐԷԻ

ՆԱԽՈՒՄ՝ էր յեղկեայ¹⁰ յայնկոյս Յորդանանու ի Բեդարբէէ¹¹, ի ցեղէ Շմաւոնի. նա¹² ետ հանդերձ Յունանու նշան ի Նինուէ թէ ի քաղցր¹³ ջրոյ և ի հրոյ գետնականէ կորիցէ. վասն որոյ և եղեւն իսկ. զի¹⁴ ծովակն որ շուրջ զնովաւ հեղեղեաց զնա շարժմամբ՝

1. Զ. ԺԼ և ԺԹ. ԿԻՆԻՆՅԱՅ:

2. ԺԼ. ԴԻՄԱՆԻՅԵԻ:

3. ԺԼ. ԲԻՐԻՐ:

4. Զ և ԺԹ. և զԲԻՐԻՐ զԵ Ի ԲԻՐԻՐ:

ԴԻ և ԲԻՐԻՐ և ԲԻՐԻՐ և ԲԻՐԻՐ:

ԵԻ, ԲԻՐԻՐ և ԲԻՐԻՐ ԲԻՐԻՐ և ԲԻՐԻՐ:

ԺԼ. և ԲԻՐԻՐ զԵ Ի ԲԻՐԻՐ:

և ԲԻՐԻՐ և ԲԻՐԻՐ և ԲԻՐԻՐ և ԲԻՐԻՐ:

ԲԻՐԻՐ և ԲԻՐԻՐ և ԲԻՐԻՐ և ԲԻՐԻՐ:

5. Զ. ԺԼ և ԺԹ. և ԲԻՐԻՐ և ԲԻՐԻՐ:

ԲԻՐԻՐ:

6. Զ և ԺԹ. և ԲԻՐԻՐ:

7. Ի Լ. ԲԻՐԻՐ և ԺԹ. ԲԻՐԻՐ:

և ԲԻՐԻՐ և ԲԻՐԻՐ:

8. ԺԼ. ԲԻՐԻՐ:

9. Զ և ԺԹ. և ԲԻՐԻՐ:

10. Զ և ԺԼ. և ԲԻՐԻՐ:

11. Զ և ԺԼ. և ԲԻՐԻՐ:

12. Զ և ԺԼ. և ԲԻՐԻՐ:

13. ԺԼ. և ԲԻՐԻՐ:

14. Զ և ԺԼ. և ԲԻՐԻՐ:

և կորոյս¹. և հուր յանապատէ եկեալ զբարձաւան-
դակ² նորա այրեաց: Եւ մեռաւ խաղաղութեամբ և
թաղեցաւ³ յերկրի իւրում:

ՄԱՀ ԱՄԲԱԿՈՒՄԱՅ ՄԱՐԳԱՐԷԻ

ԱՄԲԱԿՈՒՄ էր ի ցեղէ Շմաւոնի, յազարակէ
բէթսուքարայ⁴: Սա ետես յառաջագոյն զգերութիւնն.
և վասն աւերածոյն Երուսաղեմի սգացաւ յոյժ. և
յորժամ եկն Նաբուգոդոնոսոր յԵրուսաղէմ՝ փախեալ
յուստրակինէ⁵, և եղեւ պանդուխտ յերկրին իմա-
յելի. և իբրեւ դարձան Քաղզէացիքն յերկրին⁶ իւ-
րեանց, և մնացորդք Հրէիցն՝ որ էին յԵրուսաղէմ՝ ի-
լին յԵգիպտոս: Յայնժամ դարձեալ եկն յերկիր իւր
և պաշտէր զհնձօղս ազարակի իւրոյ. և իբրեւ առ
զխորտիկն՝ մարգարէացաւ ընտանեաց իւրոց և ասէ.
Երթամ յերկիր հեռաստան, և վաղվաղակի գտմ. և
եթէ յամիցեմ՝ դուք տարէք⁷ ճաշ հնձողացն: Եւ եր-
թեալ⁸ ի Բաբելոնի ի ձեռն հրեշտակին որ առաջնորդեաց
նմա, և տարեալ ճաշ⁹ Դանիելի, և դարձեալ չոգաւ¹⁰
առ հնձօղսն: Եւ տարաւ¹¹ նոցա ի տանէ այլ խորտիկս,
չյամեալ ինչ զսովորական ժամն, և ոչ ումեք պատմեաց
զեղեալն¹². և իմացաւ եթէ վաղվաղակի դարձցի
ժողովուրդն ի Բաբելոնէ: Եւ յետ երկուց ամաց դար-

1. Ի Զ. պակասէ և իւրոյս:

2. Զ և ԺԼ. Բարձրաւանդակ:

3. Ի Զ. պակասէ և Բաղիցաւ:

4. Զ և ԺԹ. Սառնաբայ. ԺԼ. Սա-
րսայ:

5. ԺԼ. յՈւրուբալթս:

6. ԺԼ. Ի Դանիել:

7. Զ և ԺԹ. Գարշայ:

8. Զ և ԺԼ. յաւելուն նորա:

9. Զ. ԺԼ և ԺԹ. զճաշ.

10. Զ և ԺԹ. Գարշայ:

11. ԺԼ. Գարշայ և Գարշայ:

12. Զ. ԺԼ և ԺԹ. զԵղեալն:

ձան¹ ի գերութենէ. և ետ նշան որոց ի Հրէաստանի, եթէ ի կատարածի՝ մարգարէ² որդի Աստուծոյ յարիցէ և ուսուցէ, ի տաճարին, և³ որք հաւատան ի նա տեսցեն զլոյս հայեցեալ ի փառս Միածնին, և որք ոչ լսեն նմա, եղիցին ի խաւարի: Եւ վասն վախճանի տաճարին, ասաց յառաջագոյն, եթէ յարեւմտից⁴ ազգէ աւերեսցի: Յայնժամ, ասէ, վարագոյր դարձրային մանր⁵ ծուէնս պատառեսցի, և ելեալ սրբոյ հոգւոյն ի տաճարէն, և աղաւաղագէտք⁶ երկուց սեանցն բարձցին, և⁷ ոչ ոք գիտացէ թէ ուր լինիցին. այլ ի հրեշտակաց բերցին յանապատ ուր ի սկզբանէ կառուցաւ խորանն վկայութեան. և նոքօք ծանիցի Տէր և լուսաւորեսցէ զփախուցեալսն յօձէն, և պատսպարեցուցէ⁸ զնոսա յարդարութիւն յաւիտենից: Եւ մեռաւ⁹ և թաղեցաւ յագարակի իւրում միայն:

1. Աստի մինչև ցվերջ պակասեր
յօրինակին, յաւելաք ըստ Զ
և ԺԹ օրինակաց:

2. ԺԼ. Դաբաբի-բի-առն:

3. Ի ԺԼ. պակասէ մինչև և սբ:

4. ԺԼ. սբի-մարտի:

5. ԺԼ. չունի Դանբ:

6. ԺԼ. աղա-ղա-բի-ս:

7. ԺԼ. չունի մինչև այլ:

8. ԺԼ. պատուարեցի:

9. ԺԼ. յաւելաւ ի-աղաղ-բի-ս:

ՄԱՀ ՍՈՓՈՆԻԱՅ ՄԱՐԳԱՐԷԻ

ՍՈՓՈՆԻԱՅ էր ի ցեղէն Շմաւոնի, յազարակէ Մարաթայ¹: Սա մարգարէացաւ վասն քաղաքին Երուսաղեմի, և վասն վախճանի² նորին և վասն փրկութեան և մօտին հեթանոսաց, ամօթոյ ամպարչտաց, և վասն դատաւորին ամենայն³ շնչոց որդւոցն⁴ Աստուծոյ: Մեռաւ⁵ և թաղեցաւ յազարակի իւրում:

ՄԱՀ ԱՆԳԷԻ ՄԱՐԳԱՐԷԻ

ԱՆԳԷԱՍ մարգարէ⁶ էր ի ցեղէն Ղեւեայ. ծնաւ ի Բաբելոն. և մինչ դեռ մանուկն էր՝ եկն ի Բաբելոնէ Երուսաղէմ, և յայտնապէս վասն դարձի ժողովրդեանն մարգարէացաւ, և ետես զչինուածս տաճարին: Մեռաւ խաղաղութեամբ և թաղեցաւ Երուսաղէմ մերձ ի գերեզմանս քահանայիցն փառաւորապէս, զի⁷ և նա յազգէ քահանայապետիցն⁸ էր:

1. ԺԸ. Մաթթայ:

2. ԺԸ. Գաթարի:

3. Զ և ԺԹ. այսպէս յարմարեն զբանսդ. Դարսարթն աթնայի որդւոյն Աստուծոյ:

4. ԺԸ. եզական դեռ շնչոյ որդւոյն:

5. ԺԸ. յաւելու խաղաղութեամբ:

6. Զ. ԺԸ և ԺԹ. շունին մարգարէ:

7. Զ և ԺԹ. լաւն դէ. իսկ ԺԸ. քահայ:

8. Զ. ԺԸ և ԺԹ. քահանայիցն:

ՄԱՀ ԶԱՔԱՐԻԱՅ ՄԱՐԳԱՐԷԻ

ԶԱՔԱՐԻԱ՝ էր յազգէն¹ Ղ եւեայ, և ծնաւ ի Քաղ-
դի յերկրին² Քաղդէացւոց³: Նրիտասարդ հասակաւ,
շատ մարգարէացաւ վասն ժողովրդեանն և նշան ետ⁴
ի հաստատութիւն բանիցն: Սա ասաց զՅովսեփե-
կեայ թէ ծնցի որդի և⁵ յԵրուսաղէմ քահանայա-
ցի անարատութեամբ յօրինակ ճշմարիտ քահանայա-
պետին: Սա զՍաղաթիէլ վասն որդւոյն⁶ օրհնեաց,
և անուանեաց Զօրարարէլ: Եւ առ Կիւրոսիւ՝ ետ նշան
ի յաղթութիւն⁷. և վասն սպասաւորութեան նորա՝
յառաջագոյն ասաց, զոր առնելոց էր⁸ յԵրուսաղէմ,
և օրհնեաց զնոսա⁹ յոյժ. և զհանդերձեալսն մար-
գարէացաւ յԵրուսաղէմ, և վասն կատարածի նորին,
և սկիզբն¹⁰ հեթանոսաց և վախճանի տաճարին և ա-
ւերածոյն, և դատարկութեան մարգարէիցն¹¹ և շա-
րաթուցն: Եւ վասն կրկին դատաստանի նշանակեաց:
Եւ մեռաւ խաղաղութեամբ և բարւոյ ծերութեամբ¹²,
և թաղեցաւ մերձ յԱնգէ:

1. ԺԸ. 1. 5-րդ:

2. Զ և ԺԸ. 1. 1-րդ:

3. ԺԸ. յաւելու աստ, Ե- 1-րդ և
յերկրին Քաղդէացւոց երկր-
աստ...

4. Զ և ԺԹ. 1. 1-րդ:

5. ԺԸ. 1. 1-րդ և 2-րդ: յԵրուսաղէմ, և քահանայա-
ցի:

6. Զ և ԺԹ. 1. 1-րդ:

7. Զ և ԺԹ. 1. 1-րդ:

8. Զ և ԺԹ. 1. 1-րդ:

9. ԺԸ. 1. 1-րդ:

10. Զ. ԺԸ և ԺԹ. 1. 1-րդ:

11. Զ և ԺԹ. յաւելուն՝ և քա-
հանայացի:

12. Զ և ԺԹ. 1. 1-րդ և 2-րդ:
Եւ ԺԸ. 1. 1-րդ:

ՄԱՀ ՄԱՂԱՔԻԱՅ ՄԱՐԳԱՐԷԻ

ՄԱՂԱՔԻԱՅ՝ յետ դարձի գերութեանն¹ ծնաւ ի Սովիերայ ի ցեղէն² Ղեւեայ . և մինչ դեռ մանուկ եւս էր՝ բարի վարս եցոյց յանձին : Եւ վասն զի³ ամենայն ժողովուրդն պատուէր զնա իբրեւ զանարատ և զհեզ , և կոչեցին զնա Մաղաքիաս , որ կոչի հրեշտակ . զի էր տեսլեամբ վայելուչ . այլ որպէս ինքն ասաց ի մարգարէանալն⁴ իւրում , ի նմին աւուր հրեշտակ երեւեալ⁵ երկրորդէր զբան նորա , և զհրեշտակն ոչ ոք յանարժանիցն տեսանէր , այլ միայն զձայն նորա լսէին⁶ :

Իսկ արժանաւորքն⁷ և զտեսիլ նորա տեսանէին , որ եղեւ յաւուրսն անիշխանութեանն . որպէս և գրեալն է ի Սիփրասափոտերիմն⁸ , այսինքն դատաւորացն գիրս⁹ : Մինչ դեռ եւս մանուկ էր յաւելաւ առ ժողովուրդ¹⁰ իւր . և թաղեցաւ յազարակի իւրում :

1. Ձ. Դ-ԴՅԷ ԳԵՐՈՒԹԵԱՆՆ :

6. Ձ և ԺԹ. ԼԵՐ :

2. Ձ և ԺԹ. Ի ՍՊԻԵՐԱՅ ԵՂԷՆ :

7. Ձ և ԺԹ. ՄԵԼՆԷԷ :

3. Ձ և ԺԹ. ԶՈՒՆԻՆ ԼՈՒՆ ԳԷ :

8. Ձ և ԺԹ. ՍՓԻՐՍՓՈՏԵՐԻՄՆ :

4. Ձ և ԺԹ. Ի ՄԱՐԳԱՐԷԱՆԱԼՆ :

9. Ձ և ԺԹ. ԶՈՒՆԻՆ ԳԷՐՈՒՐԴ :

5. Ձ և ԺԹ. ԻՂԵԼ ՀԵԼԵՐՈՒՐԴ ԱՆ :

10. ԺԹ. ՀԵՐՈՒՐԴ :

ԿՐԻՍՏՈՍ :

ՄԱՀ ԴԱՆԻԵԼԻ ՄԱՐԳԱՐԵԻ

Հստ ԲԱ .

Հստ ԺԸ օր .

ԴԱՆԻԵԼ էր յազգէ Յուդայ, ի գլխաւորաց՝ յարքունի սպասաւորութենէ . այլ մինչ դեռ մանուկ էր ածաւ ի Հրէաստանէ յերկիրն Քաղդէացւոց : Եւ ծնաւ ի Բեթովրի¹ վերնում . և էր այր քարձ, մինչեւ կարծել Հրէիցն թէ ներքինի իցէ :

Բազում սգով սգացաւ սա ի վերայ քաղաքին, և պահովք կրօնաւորեցաւ յամենայն ցանկալի կերակրոց, և էր այր վտիտ երեսօք, այլ գեղեցիկ էր շնորհօք բարձրելոյն :

Սա՝ բազում աղօթս արար վասն Նաբուքոդոնոսորայ, քանզի աղաչէր զնա Բաղտասար

ԴԱՆԻԵԼ էր ի ցեղէն Յուդայ՝ յիշխանացն ի Թագաւորական սպասաւորութենէն . այլ մինչդեռ մանուկ եւս էր, չուգաւ ի գերութիւն ի Հրէաստանէ ի Քաղդէացիս : Բայց ծնեալ էր ի Բեթթորովն վերնումն . և էր այր զգաստ և տեսլեամբ քարձ, մինչեւ կարծեալ զնմանէ Հրէիցն եթէ ներքինի իցէ : Սա շատ սգացաւ ի վերայ տաճարին և քաղաքին Երուսաղեմի . և ի պահս ճգնեցաւ՝ արգելեալ զինքն յամենայն ցանկալի կերակրոց՝ ունդս ուտելով ամս քսան և մէկ . և էր ցամաք տեսլեամբ, այր գեղեցիկ շնորհօք բարձրելոյն : Սա շատ աղօթս արար վասն Նաբուքոդոնոսորայ . աղաչէ ըզնա վասն Բաղտասարայ

որդի նորա յորժամ եղեւն
գազան և անասուն, զի մի
կորնչիցի: Քանզի առա-
ջի կողմանէ՝ եզին էր գլխ-
իսով հանդերձ, և ոտքն
զստօքն հանդերձ՝ առիւ-
ծու. և յայտնեցաւ սրբոյն
վասն խորհրդոցն այնորիկ.
Թէ անասուն՝ վասն ցան-
կասիրութեան և խստա-
պարանոցութեանն, զի իբ-
րեւ զեղն ընդ լծով լի-
նին Բելայ, եթէ զնոյն ու-
նիցին իշխանքն ի Բելայ.
և յետոյ գազանք լինին,
քանզի յափշտակեն սա-
տակեն, սպանանեն և կո-
տորեն:

Իմացեալ Աստու-
ծով սուրբն՝ թէ իբրեւ
զարջաւ՝ խոտ ուտիցէ, և
լինիցի մարդկեղէն բնու-
թեան կերակուր. վասն
այնորիկ Նաբուգոդոնոսոր
յետ հանդարտելոյն, յոր-
ժամ ի միտս մարդկան ե-
ղեւ՝ լայր և աղաչէր զՏէր
զամենայն տիւ և զգիշեր՝

որդւոյ նորա, յորժամ ե-
ղեւ նա գազան և անա-
սուն, զի մի կորիցէ: Եւ
էր նորա առաջի կողմն
գլխով հանդերձ՝ իբրեւ
զեզին, և յետի կողմն ո-
տիւքն հանդերձ՝ իբրեւ
զառիւծու: Եւ յայտնե-
ցաւ սրբոյն Դանիելի վասն
խորհրդոյն այնորիկ, ե-
թէ անասուն՝ յաղագս ա-
նառակ ցանկութեան ե-
ղեւ և խստապարանոցու-
թեանն, զի ընդ լծով ծա-
ռայութեան եղեւ բելիա-
րայ: Եւ առիւծ վասն բրո-
նաւորական և յափշտակո-
ղական և գազանական
բարուցն. քանզի զայս
ունէին բռնաւորքն յիշ-
խանութեան զառաջինն.
և յետոյ ի կատարածին
գազանք լինէին յափշտա-
կողք և սատակիք և ամ-
բարիչաք, և զնոցին փո-
խարէնս առին և առցեն
յարդար դատաւորէն Աս-
տուծոյ: Գիտաց սուրբն
Աստուծով՝ թէ իբրեւ զեզն
ուտէ զխոտ, և լինէր նմա
մարդկեղէն բնութեանն
կերակուր վասն այնորիկ և
Նաբուգոդոնոսոր՝ յետ հա-
լելոյ զկերակուրն, ի մար-
դոյ միտս եղեալ, լայր և
աղաչէր քառասնակիցս, և
խնդրէր զպատասպարու-

քառասուն անգամ խընդրուածս մատուցանէր Բեէմութ Աստուծոյ, յորժամ հասանէր ի վերայ նորա, և մոռացաւ զայն յորժամ մարդն եղեւ, բարձաւ լեզու նորա զի մի խօսեացի. և յորժամ իմանայր՝ անդէն զարտասուս արկաւ նէր: Աչք նորա շաղկացեալ էին ի լալոյ. բազումք ելանէին ի քաղաքէն և տեսանէին զնա: Բայց Դանիէլ միայն, զի ոչ կամեցաւ տեսանել զնա, զի զամենայն ժամանակս նորա՝ առնէր աղօթս վասն նորա, քանզի ասէր թէ միւսանգամ լինելոց է մարդ և չհաւատային նմա: Եւ Դանիէլ զեւթն ամն զորս կոչեաց եւթն ժամանակս՝ արար նմա լինել եւթն ամիս. և խորհուրդն եւթն ժամանակեան կատարեցաւ ի վերայ նորա. զի դարձոյց յեւթն ամիս զվեց ամն և զվեց ամիս: Եւ ապա անկանէր առաջի Տեառն, և խոստովան լինէր զամպարչտութիւնն իւր, և յետ թողութեան աւնօրէնութեանն, դարձոյց անդրէն ի նոյն զթագաւորութիւնն. ոչ հաց եկեր և ոչ միս, և ոչ գինի արբ ի խոստովանու-

թիւն իւր, և յինէր երբեմն զի մոռանայր եթէ եղեւ սիրտ իւր իբրեւ զմարդոյ, զի բարձաւ լեզու նորա առ ի չխօսել. և իմացեալ վաղվաղակի արտասուէր, և աչք նորա էին իբրեւ ըզշաղիղ ի լալոյն, և բազումք ելանէին ի քաղաքէն և տեսանէին զնա: Բայց Դանիէլ միայն ոչ կարէր տեսանել զնա, այլ զամենայն ժամանակս այլափոխման նորա աղօթէր վասն նորա. քանզի ասէր եթէ դարձեալ մարդ լինիցի, և յայնժամ տեսից զնա. և նոքա հաւատային նմա:

Իսկ Դանիէլ զեօթն ամ զոր ասաց նմա Աստուած՝ եօթն ժամանակս, կալով յաղօթս առ բարձրեալն, արար լինել եօթն ամիսս. և խորհուրդ եօթն ժամանակացն կատարեցաւ ի վերայ նորա. և պատասպարեալ յետ եօթն ամսեանն՝ զայլ եւս զվեց ամն, և զհինկ ամիսն անկանէր առաջի Տեառն, և խոստովանէր զամենայն ամբարչտութիւնս իւր և զանօրէնութիւնս: Եւ յետ թողութեան անօրէնութեանց նորա, ետ նմա Տէր

թեանն, զի Դանիէլ պատուէր ետ նմա ընտաւք թրջելովք և դալարովք՝ արկանել պաղատանս առաջի Աստուծոյ:

Վասն այնորիկ կոչեաց զանուննորա Բաղտասար, ժառանգակից որդւոյն¹ իւրոյ կամէր առնել զնա: Այլ սուրբն ասէր. Քաւ լիցի ինձ թողուլ զժառանգութիւն հարցն իմոց, և յարել ի ժառանգութիւն անթլիատիցն: Եւ առ աշովք թագաւորօք Պար-

սից, բազում նշանս արար զոր ոչ գրեցին: Եւ անդէն մեռաւ և թաղեցաւ յարքունի այրսն միայն մեծարանօք:

Եւ նա ետ նշան ի լերինսն որ ի վերոյ կան Բաբելոնի, թէ յորժամ հրով ծխեսցի ի հիւսիսոյ կողմանէ, եկեսցէ վախճան Բաբելոնի: Եւ յորժամ հրով վառեսցի՝ վախ-

զթագաւորութիւնն իւր, և հաց և միս ոչ եկեր, և գինի ոչ արբ. խոստովանելով Տեառն զվեց ամի և զգինկ ամիսն: Քանզի Դանիէլ հրամայեաց ընդովք թրջելովք և բանջարովք և ողորմութեամբ հաշտեցուցանել զԱստուծո: Վասն այնորիկ անուանեաց զանունն նորա Բաղտասար, զի կամեցաւ զնա ժառանգակից կացուցանել որդւոյ իւրոյ: Իսկ Դանիէլ ոչ առ յանձն, ասէ. Քաւ լիցի ինձ թողուլ զժառանգութիւն հարց իմոց, և ժառանգակից լինել անթլիատից թագաւորաց Պարսից:

Բազում նշանս արար Դանիէլ՝ որք ոչ են գրեալ ի գիրս տեսլեանց նորա: Մեռաւ խաղաղութեամբ անդրէն ի Բաբելոն, և եղաւ յայրի թագաւորականի միայն փառաւորապէս: Եւ ետ նշան զլեւրանցն որ ի վերայ Բաբելոնի, և ասէ, եթէ յորժամ հիւսիսային հողմն ծխեսցի, եկեսցէ վախճան Բաբելոնի. և յորժամ յարեւելից ջուր բխեսցէ, յայն-

ճան ամենայն երկրի: Եւ եթէ ի հարաւոյ կողմանէ ջուր բղխեսցէ՝ դարձցի ժողովուրդն յերկիր իւր: Եւ եթէ արիւն բղխեսցէ՝ սատակումն եղիցի ի Բելայ ամենայն երկրի. և ամփոփեցաւ խաղաղու թեամբ:

Ժամ Աստուած յերկրի երեւեսցի որպէս մարդ, և յինքն առցէ զամենայն անօրէնութիւնս աշխարհի, ի խաչելն իւրում ի քահանայից և ի ծերոց ժողովրդոցն Խորայելի: Յայն ժամ սպանումն եղիցի բելիարայ և պիղծ հոգոյ նորա, և վաղվաղակի հոգի շնորհաց հեղցի յամենայն հեթանոսս: Եւ յորժամ հարաւակողմն հրով այրեսցի, յայնժամ կատարած եղիցի ամենայն երկրի. և եթէ հարաւ ջուր բխեսցէ, դարձցի ժողովուրդն յերկիր իւր. և եթէ արիւն բղխեսցէ սպանումն եղիցի ամենայն ոգոյ պղծոյ: Եւ ննջեաց Դանիէլ սուրբն Աստուծոյ:

ՄԱՀ ԵՐԵՄԻԱՅ ՄԱՐԳԱՐԷԻ

ՍԱ՛ էր յԱնաթովթայ Բենիամինի յաւուրս քահանայիցն: Ի Տափնաս քաղաքի յԵգիպտացոցն քարկոծեսլ մեռաւ. և եղաւ մերձ յապարանսն Փարաւոնի. քանզի Եգիպտացիքն փառաւորեցին զնա՝ բարի գտեալ ի նմանէ ի ձեռն աղօթից նորա, վասն զի աղօթս արար. և քարբքն որ սպանանէին զնոսա սատակեցան. նոյնպէս և գազանք ջրոցն զորս Եգիպտացիքն կոչեն Նէ-

փոտ . և Յոյնք անուանեն Կրոկոդիլոս . և որք միանգամ
հաւատացեալ են յԱստուած , մինչեւ ցայսօր յաղօթս
կան առ Աստուած ի տեղւոյն յայնմիկ , և առնուն
հող յերկրէն , և զհարուածս քարբիցն բժշկեն . և
զլրային զազանսն փախուցանեն : Լուաք մեք ի ծերոց
արանց , եթէ Աղեքսանդրոս Մակեդոնացի հասեալ ի
տեղին ուր էր գերեզման նորա , և գիտացեալ զսքան-
չելիսն զայն և զխորհուրդսն , զնշխարս նորա բար-
ձեալ տարաւ յԱղեքսանդրիա . և անդ եղեալ փառա-
ւորապէս , և սատակեցան որ անդ քարբքն , նոյնպէս
և կրոկոդիլոսքն : Այս Երեմիա՝ ետ նշան քրմացն Ե-
զրիպտոսի , թէ պարտ է կռոց նորա անկանել և փշրել
ի ձեռն փրկչի մանկան ծնեցելոյ ի կուսէ ի մսուր
աստուածացուցեալ :

Այս մարգարէ յառաջ քան զաւերել տաճարին յա-
փրչտակեաց զտապանակ օրինացն և որ ինչ ի նմա , և
արար զնոսակլանել վիմին : Եւ ասէ . Քնաց Տէր ի Սիւռ
նէ յերկինս , և դարձեալ եկեսցէ օրէնսդիրն Սիոնի ,
նշանաւոր լիցի ձեզ ի նորա զալստեանն : Յայն-
ժամ փայտի ամենայն ազինք երկիր պազանիցեն . և
ասէ . Թէ , զտապանակս զայս ոչ ոք հանցէ եթէ ոչ Ա-
հարոն . և զտախտակս որ ի սմա ոչ ոք բացցէ եթէ ոչ
Մովսէս ընտրեալն Աստուծոյ : Եւ ի յարութեանն ,
նախ տապանակն յարիցէ ի վիմէն . և դիցի ի լերինն
Սինայ , և ամենայն սուրբք առ նա ժողովեացին սպա-
սելով Տեառն , և փախիցեն ի թշնամւոյն որ կամիցի
զնոսա սպանանել : Եւ ի վիմին կնքեաց մատանեաւ
զանունն Աստուծոյ , և եղեւ օրինակ իբրեւ զգրոյմած
երկաթոյ . և ամպ լուսաւոր ծածկեաց զանունն , և ոչ
ոք իմանայ զտեղին և կամ կարգալ զնա , և է մին-
չեւ ցայսօր , և մինչեւ յաւիտեան : Եւ է վէմն յա-
նապատին ուր զառաջինն եղեւ տապանակն , ի մէջ
երկուց լեռանցն յորս կան Մովսէս և Ահարոն , և ի
գիշերի ամպ լինի լուսոյ ի տեղւոյն յայնմիկ՝ ըստ ա-
ռաջնում օրինակին : Քանզի ոչ դադարեն շնորհքն Աս-
տուծոյ յօրինացն իւրոց :

ՄԱՀ ԵԶԵԿԻԵԼԻ ՄԱՐԳԱՐԷԻ

Հստ ԲԹ .

Հստ ԺԸ օր .

ԵԶԵԿԻԵԼ ԷՐ յԵՐԿՐԷՆ ՍԱՐԻՐԱՅ¹ Ի քահանայիցն . և մեռաւ յԵՐԿՐԻՆ Քաղղէացւոց : Եւ քանզի առ գերութեամբն էր , բազում ինչ մարգարէացաւ այնոցիկ որ ի Հրէաստանի էին : Սպան զնա իշխան ժողովրդեանն Իսրայելի , անդէն , քանզի յանդիմանէր զնա վասն կռապաշտութեանն : Եւ թաղեաց զնա ժողովուրդն յագարակին Մաուրայ՝ ի գերեզմանին Սեմայ և Արփաքսադայ՝ հարցն Աբրահամու : Եւ է գերեզմանն այրք կրկին , զի և Աբրահամ ի Քերրոն ըստ այսմ նմանութեան արար զգերեզմանն Սառայի . և կըրկին յայն սակս ասի զի չըջնակաւ է և յայտ : Վեց՝ կըրկին վերնատուն և կախեալ զվիմէ : Այս մարգարէ նը-

ԵԶԵԿԻԵԼ ԷՐ յԵՐԿՐԷՆ ԱՐԻՍԻՔԱ Ի քահանայիցն . և մեռաւ յԵՐԿՐԻՆ Քաղղտէացւոց ի գերութեանն : Հատ մարգարէացաւ որոց ի Հրէաստանի . և ըսպան զնա առաջնորդն ամենայն ժողովրդեանն Իսրայելի , յանդիմանեալ ի նմանէ վասն կռապաշտութեան : Եւ թաղեցին զնա յագարակին՝ որ կոչէր Մաուրա , ի գերեզմանին Սեմա Արփաքսադա հարցըն Աբրահամու . և էր գերեզմանն այր կրկին . և Աբրահամն ի Քերրոն ըստ նմանութեան նորա արար զգերեզմանն Սառայի : Կրկին ասի՝ վասն զի չըջնաւ էր , և ի ծածուկ ի ներքնատանն՝ Վերնատուն , և յԵՐԿՐԻ ի վիմի ծածկեալ : Այս մարգարէ նշան ետ ժողովրդ-

1 . Զ . Իսրայելի :

շանս ետ ժողովրդեանն միտ դնել Քովբար գետոյ, թէ յորժամ ջուրքն պակասեացեն՝ ական ունել գերանդւոյն աւերածոյն որ գալոց է գերկիրն վախճանել: Եւ յորժամ յարիցէ՝ ական ունել դարձին յԵրուսաղէմ, քանզի անդ իսկ բնակեալ էր սուրբն. և բազումք առ նա ժողովէին, և յորժամ կարի բազումք երբեք ժողովէին առ նա՝ կասկածէին քաղաքացիքն եթէ գուցէ ապրստամբիցեն, և գային կոտորել զնոսա. և կացուցանէր զջուրսն, զի յայնկոյս փախնուցուն. և որք ժպրհէին ի թշնամեացն զհետ երթալ նոցա, ընկըմէին ի ջուրսն:

Սոյն պէս աղօթիւք իւրովք ինքնին կերակուր ձկան առատութեամբ շնորհէր նոցա, և բազմաց պարտասելոց՝ կենդանանալ յԱստուծոյ աղաչէր:

Սա՛ ի կորստեան ժողովրդեանն ի թշնամեացն, մատչէր առ զօրավարսն, և նշանագործութեամբքն՝ զարհուրէին, և դադարէին ի կոտորելոյ զնոսա:

դեանն ուշ ունել Քորար գետոյ, զի յորժամ նուազիցի գալ ի վերայ դաւերածոյն մինչեւ ի վախճան. և յորժամ յարիցէ գետն դարձեալ լինել գելոյն յԵրուսաղէմ, քանզի անդ բնակեալ էր ի սահմանսն, և բազումք յօրինապահացն ընդ նմա շրջէին. և երբեմն վասն բազմութեան որ ընդ նմա, երկուցեալ Քաղղէացւոցն յապստամբութենէ Երայեցւոցն, հասին ի վերայ նոցա սպանանել զնոսա: Եւ հրաման ետ մարգարէն բաժանել ջրոյն, զի փախիցեն յայնկոյս, և ի թշնամեացն որք իշխեցին հալածել՝ բազումք ընկղմեցան:

Սա ի ձեռն աղօթից ի ժամանակի սովոյն առատութիւն ինքնամատոյց կերակրոց շնորհեաց ձկանց, և բազում թալկացելոց կեանս տալ՝ զԱստուած աղաչեաց:

Այս Եզեկիէլ ի կորնչել ժողովրդեանն ի թշնամեացն, մատեաւ առ առաջնորդսն Քաղղէացւոցն, և նշան խաւարի արարեալ ի վերայ նոցա՝

Եւ յայնժամ ասէր Խաւրայէլ թէ սպառեցաք, կորեաք, հատաւ յոյս մեր, և նշանօք ոսկերացն որ յարոյց՝ հաւանեցոյց զնոսա թէ լինելոց է յոյս Իսրայելի, և աստ և ի հանդերձելում աշխարհին: Սա՛ մինչ դեռ անդ էր՝ ցուցանէր ժողովրդեանն Իսրայելի որ ինչ յերուսաղէմ գործէր ի տաճարին: Սա՛ յափշտակեցաւ անտի և եկն յերուսաղէմ առ ի յամբաստանութիւն՝ ապրատամբացն:

Սա՛ ըստ օրինակի Մովսիսի ետես զձեւ տաճարին և զպարիսպն և զպատուարն ընդարձակ², որ պէս և Դանիէլ ասաց, թէ շինելոց է:

Սա՛ դատեցաւ Բաբելոն զազգն Դանայ և զՔաղայ, զի ամպարիշտք էին³ ի Տեառնէ, հալածելով զօրինապահսն. և արար նոցա նշան մեծ, զի օձք կոտորէին զմանկունս

և դադարեցոյց զպատեւրազմողսն զարհուրեցուցեալ զնոսա յերկնից: Յայնժամ ասէր Իսրայէլ. Կորեաւ յոյս մեր և մեռաք, և նշանաւ ոսկերօք մեռելոցն հաւանեցոյց զնոսա, եթէ կայ յոյս ժողովրդեանն ի հանդերձեալսն, և աստ և անդ եւս: Սա ի Բաբելոնի երեւեցուցանէր ժողովրդեանն Իսրայելի, որ ինչ յերուսաղէմ ի տաճարին գործիւր: Սա յափշտակեցաւ և եկն յերուսաղէմ ի նմին ժամու ի յանդիմանութիւն անհաւատիցն յԱստուծոյ:

Սա իբրեւ զՄովսէս ետես զօրինակ տաճարին և զպարիսպն և զպատուարան, և զդուռն ընդ որ Տէր մտցէ, և եղիցի դուռն փակեալ, և ի նա յուսասցին ամենայն հեթանոսք: Սա դատեաց ի Բաբելոնի զցեղն Դանայ և Քաղայ, վասն զի ամբարշտէին ի Տէր, հալածելով զօրինապահսն. և արար նշան մեծ. քանզի օձք խածանէին զտղայս նոցա

1. Զ. յապարհաբան:

2. Զ. ընդարձակ:

3. Զ. ամպարշտէին:

նոցա և զամենայն զխա-
չինս նոցա :

Եւ յառաջա-
ջագոյն ասէր վասն նոցա,
թէ ոչ դառնայ ժողովուր-
դըն յերկիր իւր, այլ ի
Մարս լինելոց են մինչեւ
ի վախճան մոլորութեան
նոցա . և ի նոցանէ էր որ
սպանն զնա . քանզի հա-
կառակ կայր նմա զամե-
նայն աւուրս կենաց իւ-
րոց :

և զանասունս վասն ամրա-
րըշտութեանն, և դադա-
րեցոյց զմահ նոցա : Եւ յա-
ռաջագոյն ասաց, վասն նո-
ցա թէ Ոչ դարձցի ժողո-
վուրդն յերկիրն իւրեանց,
այլ ի Բաբելոն լիցին մին-
չեւ ի վախճան մոլորու-
թեան նոցա, և ի նոցանէ
էր որ սպան զնա . քան-
զի հակառակ կային նմա
զամենայն աւուրս կենաց
իւրեանց :

ՎԱՍՆ ՍՈՂՈՄՈՆԻ ԱՐՔԱՅԻ

ՎԱՍՆ զի գրեաց Մովսէս, թէ¹ մի առնուցու
զուստը նորա դստեր քում, և մի տացես զա-
ւակի քում փեսայանալ նոցա, զի մի մոլորեցուցանիցեն
զնոսա² զկնի դիցն իւրեանց. այլ զբագինս նոցա հրով
այրեսցես, և զդիս նոցա խորտակեսցես, և մի զնիցես
ընդ նոսա ուխտ՝ զի ոչ կամեցան նոքա ձեռն տալ ժո-
ղովրդեանն, որպէս Գաբաւոնացիքն և որպէս տունն
Ռահաբու եօթանասուն հոգով: Իսկ Սողոմոն արար
իւր կանայս ըստ³ բազմութեան եօթն հարիւր: Եւ զի
ոչ շատացաւ այսուիկ, այլ դիմեաց նա ի վերայ հե-
թանոսաց, և առ հարճս երեք հարիւր պիղծս ի Քա-
նանացւոց անտի, զդստերս թագաւորաց և զիշխանաց
նոցա, ի գայթակղութիւն անձին իւրոյ և յարհամար-
հութիւն բազմութեան կանանց իւրոց. որք ժողովե-
ցան առ նա վասն զարմանալի գիտութեանն իւրոյ,
որպէս իմաստուն կինն՝ որ եկն յԵթոպացւոց անտի
վասն օրհնութեան առն իմաստնոյ, և գիտել զիմաս-
տութիւնն նորա, զոր լուաւ ի վաճառականաց անտի
Քիրամայ արքայի: Այլ էառ նա զկանայս զատեալս՝
ի բազում գայթակղութիւն որդւոցն իսրայելի: Ոչ

1. Բ. չուեի ԹԷ:

3. Բ. չուեի ԸԴԴ:

2. Բ. չուեի զնոսա:

միայն պոռնկելն՝ այլ և հաղորդելն պաշտաման դայ-
թակղութեանն։ Զի խաբեցաւ ի պատճառս իմաստու-
թեան իւրոյ, և թոյլ ետ խորհրդոցն գնալ ի ճանա-
պարհս կանանցն որք խորհեցան միարանութեամբ զլու-
ծումն անձին նորա. մինչեւ կանգնեաց զպատկերս ի
վերայ լերանց. և յայտնապէս պոռնկեցաւ դէմ յան-
դիման տաճարին սրբութեան և թշնամեաց իւրոց։

ՀԱՐՑՄՈՒՆՔ ԴՇԽՈՅԻՆ

ԵՒ ՊԱՏԱՍԻԱՆԻՔ ՍՈՂՈՄՈՆԻ ՈՐԴԻՈՅ ԴԱԻԹԻ

Դշխոյն. ասէ. Զի՞նչ է Աստուածն քո, և ո՞ւմ նման է,
և որո՞վ կերպարանի։

Սողոմոն. Աստուածն իմ է, և ամենայն է՝ ի նմա-
նէ է, և ամենայն էից վերագոյն է, և ի
յինչ ոչ կերպարանի. զի ամենայն ինչ յե-
ղումն և հակառակ ունի. և իմ տէրն անյեղ
և անհակառակ է։

Դշխոյն. Ո՞րպէս շարժի գունդն երկնից. յա՞ջ թէ յա-
հեակ. և ի շրջագայութեանն իւրում բոլո-
րիւն շրջագայի թէ մասամբ։

Սողոմոն. Երկուս ունի զօրինակ շրջագայութեանն։

Դշխոյն. Ո՞րպէս։

Սողոմոն. Շրջաբոլորն հաստատութեանդ՝ յարեւելից
յաջակողմ՝ շարժմամբ՝ ընդ հարաւ յարեւ-
մուտս կոյս գնացեալ դառնայ ընդ հիւսիս
ի նոյնն, և այնպէս սրասրաց եղեալ հրամա-
նաւ հարկի ընդ տիւ և ընդ գիշեր շուրջ մի
կատարէ։ Իսկ մոլորական կոչեալ լուսաւոր-
քը՝ շրջագային յարեւմտից ընդ ձախակողմ
յարեւելս կոյս. և իւրաքանչիւր ոք ի նոցա-
նէ ըստ բարձրութեան և ըստ ցածութեան,

ըստ արձակութեան և ըստ նեղութեան գտեացն՝ կատարեն զշուրջն իւրեանց, յամաց երեսնից մինչեւ յաւուրս երեսուն ի Կոտնոսէ մինչեւ ի Սահր, որ է յԵրեւակէն մինչեւ ի Լուսին:

Դշխոյն. Նախ քան զէանալն ամենայնի ո՛ւր կայր ամենարարն. և զկնի լուծմանն ամենեցունց յորո՞ւմ տեղւո՞ղ կացցէ անշարժականն:

Սողոմոն. Նախ քան զգոյանալ եղականացս՝ կայր արարողն յինքեան, և լի էր յէական բնութեանն, և զուարճանայր յանեղրական բարիսն: Եւ յորժամ ոչ իցեն էացեալքս, նոյնպէս կայ յիւրում անշարժութեանն. և այժմ ի նա են ամենայնք, և յայնժամ ի նա իցեն մաքրոցն հոգիքն, և նա ի նոսա: Փառաւորէ և փառաւորի անյեղարար և նոյնապէս:

Դշխոյն. Զի՞նչ է պատճառ կնո՞ղ Հնդկայնոյ, զի յետուտելոյ նուռն ոչ եւս յղանայ:

Սողոմոն. Նուռնն հով է և գէճ, և Հնդիկն ջերմին է և չորին. իսկ կինն գիջին է և ցրտին. և բնութիւն կնո՞ղ խառնեալ ընդ նոան՝ ընդդէմ բնութեան երկրին ոչ լինի յղութիւն:

Դշխոյն. Զի՞նչ է զի այր Հնդուի գինըմբու՝ անպտուղ է սերմամբ:

Սողոմոն. Բնութիւն գինոյ յաւելու ի քուն. և առաւել ի Հնդիկք. և է ջերմին և չորին. գինին և երկիրն միաւորեալ ի միասին՝ առնեն անբեղնաւոր:

Դշխոյն. Իմաստութիւնն ընդհանուր է թէ մասնական, և բնութեամբ է թէ պարզեօք:

Սողոմոն. Ընդհանուր է և մասնական. ընդհանուր՝ սեռիւ. և մասնական՝ տեսակօք: Եւ բնութեամբ է՝ և պարզեօք. բնութեամբ՝ հասարակ է գոյեղինաց կենդանականաց մասանց. և պարզեականն՝ ոչ է հասարակական այլ յատկական. և ընտրութիւնն՝ առ-

- տուողին է, և նորին է և բնութեամբն :
- Դիտյն. Տունկն թագ կապեաց և ոչ ի բնութենէ, և բոցով շառաւելոք վարսեցան. և պսակ փառաց հիւսեաց որդւոցն անարժանից :
- Սողոմոն. Լուեալ է քո զի Աստուած վառեալ մորենեաւ յայտնեցաւ Մովսէսի, և ի տեսլենէ անտի հարցուածք և դարձուածք խօսից երեւեցան :
- Դիտյն. Լուեալ էաք զիմաստից քոց, այլ թէ խորհրդոց ծածկատես ես՝ ոչ կարծէաք. և արդ հաւատամ եթէ Աստուածն քո՝ նա է ճշմարիտ Աստուած, Աստուած երեւելեաց և աներեւութից :
- Դիտյն ասէ. Մայր օտար, և որդիք օտար, սպանող և սնուցանող անօրինաց, յայտնեալ գողութիւն և ապրեալ գողն, սնոյց թագաւորս արատով :
- Սողոմոն. Չհայրն իմ և զիս նախատեսն. զի թամար կարծողն սպանող արանցն՝ գողութեամբ ի Յուդայէ սնոյց զհարսն մեր :
- Դիտյն. Ո՞ր է զագիրն որ փոխմամբ սնուցանէ ըզթագաւորս. և պատուեալ ամպօք յանդաստանս կանայօք երթայ :
- Սողոմոն. Ի դաշտանէ կանանց փոխեալ ի ստինս ամպոց, թագաւորք և աղքատք սնանին :
- Դիտյն. Խորտկարար թագաւորի յաճախեալ դիտահարարսն, յաղաքս զանազանութեան համոյց աշխատի և աշխատէ, և մի է չաշակն :
- Սողոմոն. Թէ ունիս ազնիւ խահագործ յերկրէն քո, յաւել ի հազարս մեր. այլ որպէս և ասեալդ՝ մի է ճաշակն. բայց դառն է անօրէնն և հեռի ի Տեառնէ իմմէ, և մնայ ի դատաստան :
- Դիտյն. Փեսայն ոչ երեւի, և հարսանիքն ոչ փոփոխի, և սենեակն անախտ կայ. և կատաղեալ հարսինն ամաչէ :
- Սողոմոն. Մի նախատեր զժողովուրդս մեր հարսնա-

ցեալ անմահապէս Աստուծոյ անճառելի խօսմամբ, և ոչ պոռնկիմք ընդ օտար աստուածս, որ թէ ամաչեմք և դուք ամաչէք պաշտելով զթրանէ թռչունն:

Սողոմոն. Բայց ա՛ռ ի մէնջ և դու առակ մի. ասէ. Աշտարակ մի զօրաւոր, և անօթ վիրաւորութեան. տաճար երեքանկիւնի, քարինք նորա ցնծութիւն և հիմն նորա սէր, և շինուած նորա ջուր. Հիմնարկութիւն նորա գգուանք. և ձեղունք նորա կաքաւք. սիւն նորա ուրախութիւն, և գիւտ սորա օտար. և բնակողաց նորա ոչ գոն անձինք. և հետեւող սորա ընդ վայր է և անհաստատ. և մարդակաք ի նմանէ և յինքն. և լուսամուտք նորա առանձնականք են և մեկնակք, և գործիքն հակառակք են շինմանն, և պահանորդք նորա ոչ երեւին:

ՎԱՍՆ ԳՐԵԱՆՑՆ ՍՈՂՈՄՈՆԻ

ՅՈՐԺԱՄ յարոյց Աստուած սատան Սողոմոնի զԱդրազար արքայ Եդովմայ, և նա բազում անգամ կռփահարեալ և վատնեալ ի նմանէ, ծանեաւ եթէ ձեռն Տեառն դարձաւ ի թշնամութիւն ի վերայ իւր, և եղեւ զօրավիգն թշնամեաց նորա, զի բարկացոյց զԱստուած երեք մոլորութեամբ խորհրդոց:

Նախ՝ խափանեաց զօրէնսն որ յառաջագոյն գրեալ էր ի ձեռն Մովսիսի. Մի՛ արասցես խնամութիւն որ չուրջ գրեւ ազգք իցեն: Երկրորդ՝ վասն շինելոյ զտունն Տեառն ի մայրից Լիբանանու, և զտուն դստերն Փարաւոնի յոսկոյ կեփազեայ և յոսկերաց փղաց: Երրորդ, զի խոտորեցաւ սիրտ նորա զհետ Աստարտայ Կարշելոյն Սիդոնայ: Եւ իբրեւ մերժեցաւ նա յօգնա-

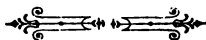
կանութենէ Տեառն, հրամայեաց սենեկապետին իւրոյ հրկէզ առնել զիւր գրեանն՝ որ էին հոգևով գիտութեամբ երեք հազար առակաց։ Ի մայրիցն Լիբանառ մինչեւ ցգոպայն որ յորմն ելանէ. և ի թռչնոց և ի գազանաց և ի սողնոց. բայց առեալ մասն ինչ թագուցանէր, զոր և յետոյ իսկ գրեցին բարեկամքն Եղեկիայի։ Եւ իբրեւ հարցանէր Սողովմոն վասն պատուիրանացն հրկիզութեան, թէ արդարեւ կիզեցա՞ն բոլոր գրեանն, և զի՞նչ նշան հայեցածն ցուցանէր։ Պատասխանեալ սենեկապետն ասէ. Բորբոքեալ բոցոյն՝ հուր կիզանող վերացեալ մտանէր ընդ երկնիւք։ Պատասխանեալ Սողովմոն ասէ. Այն՝ Հոգին սուրբ էր որ ազդեալ էր ինձ խօսել զնոսա։ Եւ եղեալ յարտասուս՝ զղջացեալ ելաց դառնապէս. և համարեցաւ նմա Աստուած յապաշխարութիւն։

ՅԱՂԱԳՍ ԳՐԵԱՆՑՆ ՍՈՂՈՄՈՎՆԻ

ԵՐԱՆԵԼԻՆ Եփրեմ ասէ այսպէս. Եթէ Սողովմոն իմաստունն յետ մեղացն և հեռանալոյն յԱստուծոյ ի խաբից կանանցն, յաւուր միում նստէր ի ձմերոց՝ ի տան հօր իւրոյ Դաւթի, և յիշեաց զպատուիրան նորա ի ժամ մահուն, և եմուտ ի սենեակ իւր, և ելաց առաջի Տեառն լալիւն մեծ. և եղ սահման անձին իւրոյ լալ մինչեւ ի դուռն սենեկին, առանց ձեռին բացցէ զոր այք ասեն փակեսցի. բայց բանալն է ի դէպ նշտնակ լինել բացման դրան ողորմութեան Աստուծոյ. որպէս և եղեւն։ Զի բացաւ դուռն սենեկին ինքնին. ապա ելեալ արտաքս և ասաց ի մտի իւրում, եթէ բազմութիւն գրեանցն իմ պատճառ լինի բազմաց կորստեան, թերանալոյ յԱստուծոյ և ի բարեաց գործոց։ Քանզի ասեն, թէ նա այն ամենայն իմաստութեամբ ընդէ՞ր մեկնեցաւ ի Տեառնէ, եթէ բարի է

պաշտելն զնա: Եւ հրամայեաց հաւատարմաց իւրոց
այրել զամենայն գրեանն՝ որք էին ի նմանէ ասա-
ցեալքն յառակս և յօրհնութիւնս, իբրեւ ութ հազար:
Որք և տրտմութեամբ ելին յերեսաց նորա, խորհե-
ցան և ոչ այրեցին, և դարձան պատմեցին նմա, թէ
եղեւ զոր հրամայեցերն: Եւ ասէ զի՛նչ տեսիք. և ա-
սեն. Ոչինչ: Եւ ել ի նմանէ ցասումն սաստիկ, և բար-
կութեամբ հրամայեաց այրել. և ելին այրեցին. և ե-
կեալ պատմեցին, եթէ լուսով և անուշ հոտով լցաւ
ամենայն երկիր. և ապա հաւաքեալ վերացաւ յերկինս
որպէս զաղաւնի, և մտեալ ծածկեցաւ: Եւ լուեալ
զայս՝ եհար զնա սիրտ իւր, և տրտմեալ սաստիկ ի
խղճէ մտացն հեղձնոյր: Եւ իշխան ոմն պահեալ ու-
նէր ի ծոց իւր ի խնամոցն Աստուծոյ զգիրս զայս
զԱռակաց, որ գտանի յեկեղեցի յԱռակացն Գ. գլուխ,
և մի զղջման գիրք՝ որ ժողովողն կոչի. և գլուխ մի
օրհնութեանցն՝ որ Երգ երգոց ասի, զոր երիս հա-
տուածս որոշեալ՝ կատարէ զերիս հասակս մարդկան.
Իսկ Սիրեցէք գլուխն՝ ընդ կասկածանօք է, թէ իցէ
նորա. և այս է ուղիղն:

Բայց զի եղեւ նմա ժամ պարապոյ ի սենեկի իւրում,
և խորհեցաւ ի միտս իւր յիշել զպատուէր հօր իւրոյ,
գնալ նմա ի ճանապարհս Տեառն, և յօրէնսն Մով-
սիսի ծառայի նորա: Եւ յիշեաց նա զպատուէր հօր
իւրոյ և զժամ մահուն Դաւթի. և ելաց նա ի խորոց
սրտէ իւրմէ, մինչեւ առագանել զսենեակն և զմա-
հիճան իւր ի տան ձմերոցաց արքայութեան իւրոյ, և
զդուրս սենեկին իւրոյ ինքնին ձգեաց առանց ձգու-
ղի: Զի Դաւիթ ելաց զամենայն գիշերս, և Սողոմոն
հեղեղեաց զսենեակ իւր:

ԱՂՕԹՔ

ՄԱՆԱՍԷԻ ԹԱԳԱՒՈՐԻ

ՏԻ ամենակալ, Աստուած Աբրահամու, Սա-
Հակայ, Յակովբայ, զաւակի նոցա արդա-
րոց:

Որ արարեր զերկինս և զերկիր՝ և զամենայն զարդ-
նոցա:

Կապեցեր զծով բանիւ հրամանաւ քով, փակեցեր
զխորս, կնքեցեր ահաւոր և փառաւորեալ ա-
նուամբ քով:

Որ ամենայն ինչ սարսեալ և դողայ յերեսաց ահի
զօրութեան քո:

Անբաւ է մեծփայելչութիւն փառաց սրբութեան քոյ.
սաստիկ է բարկութիւն սպառնալեաց քոց ի վե-
րայ մեղաւորաց, անշափ և անքնին են ողորմու-
թիւնք աւետեաց քոց:

Դու, Տէր, բարձեալ երկայնամիտ բազումողորմ, և
զղջանաս ի վերայ չարեաց մարդկան:

Դու, Աստուած, ոչ եղիր ապաշխարութիւն վասն ար-
դարոցն Աբրահամու, Սահակայ, Յակովբայ, որք
ոչն մեղան քեզ:

Այլ եղիր ապաշխարութիւն վասն իմ մեղաւորիս,
զի մեղայ աւելի քան զաւագ առ եզր ծովու. և
բազմացան անօրէնութիւնք իմ:

Չեմ արժանի հայել և տեսանել զբարձրութիւնս երկնից՝ ի բազմութենէ անօրէնութեան իմոյ:

Կորացեալ եմ ես ի բռնութենէ կապանաց երկաթեաց. և ոչ գոյ ինձ հանգիստ:

Բարկացուցի սրտմտութեամբ, և չար առաջի քոյ աւարի, կանգնեցի պատկեր և բաւմացուցի զցասումն:

Եւ արդ խոնարհեցուցանեմ զծունր սրտի իմոյ, և խնդրեմ ի քաղցրութենէ քումմէ:

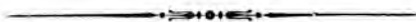
Մեղայ, Տէր, մեղայ, և զանօրէնութիւնս իմ ես ինձէն գիտեմ:

Աղաչեմ և խնդրեմ ի քէն, թող ինձ, Տէր, թող ինձ. և մի կորուսաներ զիս ըստ անօրէնութեան իմոյ:

Մի՛ յաւիտեան բարկանար ինձ, և մի՛ յիշեր զչարիս իմ, և մի՛ պարտաւորեր զիս ընդ այնոսիկ որ իջանեն ի ներքոյ երկրի չարեօք:

Չի դու, Աստուած, Աստուած ապաշխարողաց ես, և յիս ցոյց զբարերարութիւնդ քո՝ որ անարժանս եմ:

Չքեզ, Տէր, օրհնեն ամենայն զուարթունք երկնից, և քո են փառք յաւիտեանս. Ամէն:

ՏԵՍԻԼ ԴԱՆԻԷԼԻ

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ

....¹ մի... Զկնի ամենայն յայտնութեան՝ որ տուան Դա-
նիէլի, առաքեցաւ ի Տեառնէ՝ Վարբիէլ Հրեշտակ, առա-
քեալ առ նա յառաջագոյն, և ասաց ցնա. Դանիէլ, այր
ցանկալի, առաքեցայ ի Տեառնէ՝ առ քեզ ասել քեզ
բանս, և ցուցանել քեզ զկատարումն աւուրցն՝ որ լինե-
լոց են զկնի դալստեանն բանին, որ ի ձեռն իմ աւետարա-
նեսցի: Եղիցի կոյս յԻսրայելի և ընկալցի ի բանէն բան.
և նա մարգարէասցի վասն աշխարհի, և կեցուսցէ զբա-
զումս ի մէջ Իսրայելի: Եւ դիր զմիտս քո և լուր զյա-
ռաջիկայ պատահումն ի կատարումն աւուրցն, յամենայն
ի քաղաքս և ի գաւառս, վասն անօրէնութեան մարդ-
կան: Եւ ասացի ես Դանիէլ. Ասա՛, Տէր իմ: Եւ ա-
սաց ցիս. Յետ կատարելոյ զամենայն բանս մարգա-
րէականս՝ վասն ամենայն քաղաքաց և գաւառաց,
Ասիաս, Պոնդոս, Փոիւզիաս, Վաղատիաս, Կապա-
դովիաս, Կարպաթիաս, Զմիւռնէս, Անդիոքոս,
Աղեքսանդրիաս, Եգիպտոս, Նիկէաս, Նիկոդեմիաս,
Կադբէդովնոս, Բիւզէս և Բաբելովնոս. Հոռովմայ²...

... Արտասուք որդւոց, և աճումն սովոյ՝ ապականէ
զերկիր պտղաբեր. իշխանք քո որդիք հեծմանց. և որ
լուրջ զքեւ ստացուածք քո՝ յապականութիւն եղիցին:
Փախիցեն ի քէն Բաբելովն յԵօթնբլուրն. Պոնդո-
ս իշխանն անկցի, և սուր ծակեսցէ զորդիս նորա. զօրք

1. Սկիզբն պահասէ յօրինակին: 2. Աստ պահասէ յօրինակին:

նորա անկցին ի բերան սրոյ. զբազումս տարցին ի Բիւզէ, և անդ թաղեսցին: Փռիւգիացւոց մանկունք ծախեսցին ի սովոյ հացի և ի ջրոյ. երկիր նորա պատառեսցի, ի կերակուր թռչնոց եղիցին. և բազումք ի նոցանէ փախիցեն ի Քարկեդոն:

Ի Քաղատիա յերկնից հուր երեւեսցի, և որոտմունք և փայլատակմունք ծախեսցեն զնա. և աթոռք իշխանաց նորա յերկիր կործանեսցին, և հարաւային կողմն նորա յարիւն և ի հուր այրեսցի. և բազումք փախիցեն յայնժամ ի Հռոմ:

Ի Փոքր Կապադովկիայ, որդիք նոցա զմիմեանս կոտորեսցեն, և զմիմեանս գերեսցեն, և իշխանք նոցա ի պարտութիւն մատնեսցին. և որ շուրջ զնովաւիցեն՝ ի նեղութեան և ի հառաչման եղիցին:

Ի Փոքր ի Բարբելոն, ի Կարպաթիաս. որդիք նոցա ի նեղութեան եղիցին, զհրակիզութիւնս տեսցեն՝ և մի հաւատասցեն. պատառումն եղիցի, ամենեքեան մինչեւ ի դժոխս հասցեն, բազումք փախիցեն յԵթովբորս:

Ի Զմիւռնէ բարկութիւն յաճախեսցի. լցցի որպէս զբաժակ արեամբ, և անգումն ի բարձանց եղիցի. իշխանք քո բարձցին, և մեծամեծք քո անկցին. վասն զի օր բարկութեան Տեառն եղիցի ի քեզ:

Անդիոքու մանկունք ապականեսցին, և յօրինեալ շինուածք նորա մի վայելեսցին. անկումն շարժման եղիցի ի քեզ, և բազմութիւն մեծութեան քո կորուսցէ զքեզ:

ՅԱղեքսանդրի յուզմունք պատերազմի բազում եւ զիցին. և պարանոց ստահակութեան նորա մինչ ի նետալարս պարսպաց նորա. իշխանք նորա հալածեսցին:

Եգիպտացւոց մանկունք փախիցեն՝ հարեալք ի սովոյ. ստացուածք քո եղիցին յոչինչ, և Նեղոս ցամաքեսցի, և իշխանք քո կորիցեն:

Նիկէացւոց դստերք ի սուգ և ի տրտմութեան եւ զիցին, վասն ազգականաց և արանց գերութեան ի զօրաւոր ի մարդկանէ. և իշխանք քո ծառայեսցեն

զորս ոչ գիտիցեն։ Վայ քեզ Նիկոմիդիայ, որ բարձրացեալ ունիս զեղջիւր քո և կերար զմարմինս սրբոց քոց որ էին ի քեզ. ապականեալիր արեամբ աւրանց արդարոց, որք հատուցանեն զփոխարէնս քո, և ի դժոխոց յատակեսլիր։ Լաց և ողբա, ով թշուառացեալ, զի ջնջեսցիս հանդերձ որդովք քովք. իշխանք քո՝ իշխանք հեծութեանց, և քահանայք քո ոսկեսէրք և արծաթասէրք. և գեղեցկութիւն պայծառութեանդ քո ընկղմեսցի։

Կարբեդովն և ազգ Պարսից, զի՞նչ հասանէ քեզ ի վախճան աւուրց, դու ոչ գիտես. և ի կատարածին յաւիտենից, քանի՞ ինչ եղիցի ժամանակ քո. զկնի ամենայն քաղաքաց և գաւառաց. ի սովոյ ապականեալիր քաղաքդ պաճուճեալ յոսկոյ և յարծաթոյ, և ազգ պճնեալ և զարդարեալ։ Անառակութիւնք բազում եղիցին ի քեզ, և տղայք քո չբաւեսցեն ոսկով, և ապա ի սովոյ ապականեսցին։

Բիւզայ և Բարբելովնի երկիրն ընկղմեսցի, ի զօրաւորաց ըմբռնեսցի, և հիմունք նորա ապականեսցին և զօրութիւն նորա անկցի։

Հոռվմայ իշխան մի եղիցի ի ժամանակի յայնմ. բայց զէն նորա սրեալ և նետ նորա խստացեալ, և նենգութիւն նորա թանձրացեալ։ Բազում անգամ իշխան յարիցէ և դարձեալ անկցի. երեքփողոցեան եղիցի, և բազումք երկիցեն ի քէն. վասն բազմանիստ իշխանաց պայծառութեանն, և վասն հպարտացեալ պարանոցի քո և առաւել հարատութեան քո։

Բիւզայ որդիք ի սքանչելագործութեան եղիցին. վասն զի երթիցէ ի նմանէ յանուանեալն Եօթնաբլուրն այր Բուզացի, և հաստատեսցէ զհիմունս նորա ընդ ամենայն բնակիչս աշխարհի, մինչեւ յորոշմունս լեզուաց. և դարձեալ շինեսցէ զնա այր նշանագործ՝ ծնեալ ի կնոջէ բարենշանէ. և ի ժամանակի իւրում ցանկութիւն սրտի նորա կատարեսցի, և գտցէ փայտ կենաց, և եղիցի գաւազան նորա մեծ, և գտցէ բեւեռա որ ի նշանին էին, և զիցէ զնա ի սանձս իւր՝ վասն կրթական պատերազմացն յաղթութեան. և եղ-

լիւր նորա բարձր և հզօր, և անուն նորա ընդ ամենայն լեզուս. և պարգեւեացի քաղաքին յիշատակ յաւիտեանական:

Եւ զկնի նորա յարիցէ երկրորդ գաւազանն, որ զարին արանց արդարոց հեղուցու. կարգայցէ զպատուիրանս. և ոչ գիտիցէ զԱստուած, և շօշափեացէ զգիրս սուրբս կուրացեալ սրտիւ: Եւ զկնի նորա եկեացէ այր իմաստասէր ի քեզ, Եօթնաբլուր Բարելովն, և պատկեր կանգնեացէ ի քեզ, վասն որոյ մի բռնադատեսցիս զու:

Եւ զկնի այսր ամենայնի, յարիցեն եղլիւրք բարձունք և գաւազանք մեծամեծք, և զօրասցին ի վերայ քո. և յիշատակ սոցա եղիցի մեծ յոյժ: Եւ միւս եւս գաւազան է բարձր, զօրասցի սքանչելի և բարձրացեալ, վասն անուան և յայտնութեան Տեառն. վասն զի յԱստուծոյ տուր էր նմա: Ի ձեռն նորա կեանք եղիցին մեծ, և ի խնդութենէ նորա ուրախասցին աւանայն մարդիկ. և ի քաղաքաց և ի գաւառաց ի քեզ ժողովեացին, և հասցեն ի քեզ յԵօթնաբլուրդ. և իւրաքանչիւր ոք զիւր գործն գործեացէ. և զօրասցի գաւազան թագաւորութեանն մինչեւ վախճանեսցի: Եւ ելցեն երկու գաւազանք ի միոյ գաւազանէ և եղիցի մի գաւազանն ձեր գազան, և երկրորդ գաւազանն ձեր յանասուն, յերկոսեան ի փողոցսն յԵօթնաբլուրն: Ի Հռովմէ ի քեզ հասցէ ընդարձակութիւն բարկութեան, գոգ ունելով և բաժակ լիութեան. մինչեւ հասցէ ժամանակ քո. առաջին նուագ քաղաքին իմաստասիրութիւն երգոց, և երկրորդ հարլատութիւն քո, աղբիւր բղխման ամենեցուն եղիցի. որպէս զհարսն զարդարեալ և որպէս զայրի երեւեսցիս. ողկոյք քո քաջաբերք՝ որ էին երբեմն՝ նուազեացին և անկցին: Թագաւորութիւնն որ ի քեզ է՝ այլ գաւազան յարուցէ, որ անուանեալ կոչի Թէոդոսիոս, եղեալ ի սրբութենէ, և անուն նորա ուխտաւորեալ ի քեզ յԵօթնաբլուրդ. և ի ծննդեանն նորա որդիք քո ուրախ եղիցին, և գործեացէ իւրաքանչիւր ոք զոր և խորհեսցի, ծառայեսցէ քեզ ամենայն քաղաք և գա-

ւառ. և ի լիութեան քում՝ վայելչութիւն յերկրի բազում եղիցի, և Նեղոս Եգիպտացոց արբուսցէ գբեզ, և պարիսպ եկեղեցեաց եղիլիւ դու. երկիւղ և դողումն եղիցի ի գաւազանի քում մեծապէս. և այս է սկիզբն հեծմանց ի Թագաւորութեան քում: Եւ ժամանակ գաւազանի նորա բազում և մեծ յոյժ. և կալցի գաւազան նորա մինչեւ ի ծագս ամենայն երկրի, յարեւելից և յարեւմտից, ի հիւսիսոյ և ի հարաւոյ. և պարանոց նորա հաստատուն, և ալ նորա զօրաւոր, և ամբ նորա բազում, որպէս ոչ ուրուք եղեւ այլ Թագաւորաց: Եւ զկնի այսր ամենայնի դարձուցէ զերեսս իւր առ հայր իւր, և համար ամաց նորա բազում. և անուն նորա ահեղ, և Թագաւորութիւն նորա պայծառացեալ եղիցի:

Եւ երրորդ այլ Թագաւոր եղիցի առ քեւ ի Հռովմ Եօթնբլուրդ: Եօթնբլուր անուանեցար, վասն զի Պարսկաց ամենայն ազգք մտցեն ի քեզ, և Հռովմէ մի Թագաւորեսցէ մինչեւ ի կատարած յաւիտենից: Եւ երկրորդն քո՝ Թագաւորեսցէ ծեր, և անուն նորա Մարկիանոս, և գաւազան նորա սակաւածամանակեայ եղիցի քան զառաջին գաւազանն, ահեղութեամբ Թագաւորութիւն նորա յոյժ. և եղիցի ժամանակն այն ոմանց ի բարի և ոմանց ի չար. և եղիցի Թագաւորութիւն նորա ի ժամանակս և ի ժամս և ի կէս ժամու: Եւ պարգեւեալ նմա ի շինողէն գբեզ, ո՛վ Եօթնբլուրդ. առ ինքն վերացուցէ գրով հաւատոյն, և եղիցի հերձուած մեծ ի Թագաւորութեան նորա. քահանայք յաթոռոց իւրեանց անկցին, անգումն քաղաքաց բազմաց եղիցի, և փոփոխմունք մարդկան բազում եղիցի, և վայելչութիւն քո, Եօթնբլուր, և ընդարձակութիւն քո մի պակասեսցէ: Եւ զկնի այսր ամենայնի և նա վախճանեսցի ընդ հարս իւր, և Թագաւորեսցէ միւս գաւազանն ի քեզ, և նա եղիցի գազան, և ընկալցի զառաջին գաւազանն՝ որ երբեմն հարկանելոց է ի շանէն, և եղիցի այս գազան որպէս զառաջին գաւազանն մեծ և զօրաւոր, բանիւք և իմաստութեամբ. և մի արհամարհեսցի ի մեծամեծաց նո-

րա. և պարանոց նորա որպէս պարանոց զուարակի, և աչք նորա որպէս աչք առիւծու, անեղութեամբ գոչեսցէ. յեղջերաց նորա դողասցեն ամենայն քաղաք և գաւառք. և ի ժամանակս նորա աղեղն երեւեսցի յերկինս. և նշանք ազգի ազգիք յերկինս, և յերկրի ձայնք որոտմանց և անկումն քաղաքաց բազմաց լսեսցի. և երկիր պատառեսցի, և շինուածք ի հիմանէ կործանեսցին, ճանապարհք նորա հրեղէնք: Պատերազմունք եղիցին ի նմա և ի քեզ յԵօթնբլուրդ. և յայնժամ հրով այրեսցին չրջանակք վայելչութեան քո, և բարձրութիւն քո յերկիր յատակեսցի, և որդիք քո ողբասցեն ի քեզ, և բազում ուրախութիւն քո ի սուգ դարձցի. և որդիք քո քարշեսցեն զմարմինս մեծամեծաց ի վերայ երկրի. և յանկարծակի փոթորիկ անկցի յերկնից և ծածկեսցէ զերկիր, և ազգք վիշապաձեւք յերկրի երեսեսցին, և բազումք աղբատասցին և բազում տընանկք մեծասցին, և ամբոխ մեծ եղիցի ի քեզ: Աղաղակեցէք զօրք զինուք և սուսերաւորք ի թրակայ և ի Նիլիկեայ:

Եւ ի ժամանակին յայնմիկ առաքեսցէ յարեւելս գազանն զսուր իւր, և ոչ կարասցէ յաղթահարել. և արհամարհեսցէ զնովաւ այր ոմն վիշապաձեւ ի միջոյ և ի վեր. և առաքեսցէ ի ձեռն նորա զերկրորդ զսուրն յարեւմուտս, և մի ուժեսցէ յաղթահարել զնա. և արհամարհելով արհամարհեսցի ի շանէն վիշապն, բազում ընծայիւք և ոսկւով և ընչիւք բազմօք նեղեսցի գազանն ի շանէն, և յարիցէ շունն ի վերայ գազանին, և յարուցէ զկորիւնս իւր ի վերայ աթոռոյ գազանին և գաւազանացն, և կորուսանել զգազանն ի շանէն և առնուլ զդարանս նորա: Եւ շունքն կացուսցեն արտաքոյ զգազանն, և ծանիցեն ամենայն մարդիկ, եթէ շուն զառիւծ հալածէ. և դարձեալ անդրէն դարձուցէ առիւծն և սպանցէ զշունն և զկորիւնն նորա. և գոչեսցէ առիւծն գոչումն մեծ յոյժ, և ի գոչիւն նորա լսեսցի յամենայն քաղաքս և ի գաւառս. և երկիւղ նորա ի դարանս նորա. և եղիցին մարդիկ շփոթեալք ի միմեանց վասն գոչման առիւծուն և վասն մահուան շանն. և հալա-

ծեսցէ երկրորդ շունն, շրջելով զլեզու իւր յայլաձե-
 ւութիւն, մինչեւ ցգառինս առիւծուն. և մեկնեսցի ի
 նմանէ իբրեւ ոչ ուժեսցէ նմա, և թաքիցէ կորիւն
 շանն ի ժամանակս և ի ժամանակ և ի ժամ մի, և
 ի ժամանակի իւրում թագաւորեսցէ. և եղիցի անուն
 նորա կորիւն շան, որ թարգմանեալ կոչի գաւազան
 ազգաց. և գազանն ջնջելով ջնջեսցէ զյիշատակ շանն:
 Յառաջ գիտացեալ երգեսցեն զնմանէ զչարախօսու-
 թիւն, և ի քաղաքի նորա զպատկեր նորա. ջնջեսցեն,
 և բազումք ի դարանս գազանին խորհեսցին սպանա-
 նել զնա, և մի ուժեսցեն նմա, և գաւազանակիցք նորա
 ի միւսում քաղաքի ի սրոյ մեռցին, և մեծապէս ծա-
 նիցեն զխնդրուածս քահանային ի վերայ անծանօ-
 թիցն. և մի ոմն ի մեծամեծացն երիտասարդ, ի մի-
 լոյ զօրաց գազանին, զբազումս կապեալ ոտիւք և ձեռօք
 առաքեալ առ գազանն. և ապա իբրեւ առցէ գազանն
 զբազումս յազգաց ազգաց ծառայս, կոչելով առ ինքն
 որպէս զՏէր, և կացցէ այլ այր յանդիման նորա, և
 ընկալցի ի գոգ իւր և հալածեսցէ զարս պատերազմողս.
 և ինքն հալածեսցի ի նոցանէ, և փախիցէ ի նոցանէ
 հետի: Եւ մի ոք հասցէ նմա, վասն զի երազ է ոտիւք
 և փախիցէ առ գազանն և որ ի գոգ նորա, և մտցէ
 առ նա, և ելցէ գաւազանն փոքր և քաջալերեսցէ.
 և գազանն մեծ նստուցէ զնա յաթոռ իւրում. և ա-
 րասցէ գաւազանակից և աթոռակից փոխանակ ին-
 քեան: Երկու գաւազանք ի միում այրի բնակեալք,
 կորիւնն քաջալերեսցէ ի գործ պատերազմի, և մեծ
 գազանն դարձցի յերկիր իւր ուստի էրն. և փոքր գա-
 ղանն կալցի գտեղի նորա մինչեւ ցժամանակ մի ոչ
 յումեքէ թագաւորեալ, այլ յանձին բռնութենէ: Ե-
 կեսցէ ի դարանս թագաւորութեան, և գազանն փոքր
 դարձցի առ գազանն մեծ. և թողլով զդարանս՝ իւրում
 արարողին՝ իշխանեսցէ ի քեզ, Եօթնբլուրդ, և կալ-
 ցի ի նեղութեան: Խնդութիւն նորա մեծապէս եղի-
 ցի, խաղալով խաղասցէ, և ի մեծամեծաց սիրեսցի և
 ատեսցի ի բազմաց. զկեանս և զլիութիւն տացէ, և

վիշապն խաղասցէ նովաւ, և որսողական գաւազանաւն վիշապին քարշեսցէ զնա :

Վայ քեզ յայնմ ժամանակի՝ Եօթնըւոր Բարերաւի, յորժամ այրի թագաւորեսցէ, և վիշապն հալածեսցէ զայլազգին, և այլազգին որ անուանեալ կոչի Սաղամանդար՝ ի փախուստ դարձցի, դարձուցեալ գերեսս իւր ի կղզիս . ոսկի և արծաթ և ականս պատուականս և պսակք գաւազանացն . և որ ի գոգ գազանին երեքաւորեալ յազգէ Պարսից ի Կարբեդովի . ոչ ոք հալածեսցէ զնա ի մարդկանէ՝ վասն սիրոյ վիշապին և մեծ պայծառութեանդ՝ որ էին ի քեզ . և փոխեսցի նա յերկրէ յերկիր, և նեղեսցի յայլազգեաց, և այլազգեացն նեղեալ ի դարմանոցն և ի զնացից՝ հառաչեսցէ առ արարիչն իւր՝ անմեղօք իւրովք . և գաւազանն որսողական որ էր ի գազանէն՝ միաբանեսցի ընդ շանն, և վիշապն կալցի զտեղի նեղութեան և հանդիսի, հանդերձ աթոռովք սնտոսովք հետեւեսցի . և զտեղի սրբութեան հալածեսցէ, և սաստեսցէ վիշապն լեզուաւ իւրով ի վերայ արանց սրբոց, և ի վերայ նշխարաց սրբոց : Եւ զառաջնորդութիւն հայրապետացն խափանեսցէ, և գերեսցէ զեկեղեցիս սրբութեան . և որ ի ծերպս և ի յայրս և ի փապարս երկրի բնակեալք իցեն՝ եկեսցեն առ քեզ յԵօթնըւորդ՝ բռնաւորեալ ի վիշապէն :

Եւ զկնի այսր ամենայնի զփոշի ոտից իւրեանց թօթափեսցեն ի քեզ՝ վկայեալք ի նմանէ : Յայնժամ հրով այրեսցի գեղեցկութիւն վայելչութեան քո . և մի ոմն փախուցեալ երիտասարդ՝ պատճառանօք որսողական գաւազանաւն, բերել զառաջին գաւազանն որ է անուանեալ Սաղամանդար . և ապա յայնմ ժամանակի նեղեսցի վիշապն, և ի յաշորդաց իւրոց ըմբռնեսցի . և յահեկորդացն կապեսցի և մի ոք ընկալցի զնա . վասն զի եհեղ զարիւն սրբոց ի քաղաքս և ի գաւառս : Եւ փախիցէ ի տաճարն սուրբ՝ զոր գերէրն յառաջագոյն, և մի ոք ընկալցի զնա, վասն զի երկնաւոր հարուածք եղիցին ի նմա : Եւ երիտասարդն հասցէ առ Սաղամանդար և յառաջ ուսուցէ զայլ-

ազգին յանդիման վիշապին . և տեսեալ վիշապին՝
 փախիցէ ի նմանէն, և այլազգին մի սպանցէ զվի-
 շապն, որոշեսցէ զնա յերեսաց իւրոց . և երիտա-
 սարդն անկցի անկմամբ մեծաւ, և այրին մի ապ-
 րեսցի և ցուցցեն նմա զայլազգին և զաթոռակից նո-
 րա, և եղիցին հարկատու ի տաղաւարս նորա՝ որ
 ստեղծն զնա, և յաթոռս նորա խնդրեսցի արիւն հօր
 նորա . և այլազգին եղիցի մեծ ի սակաւ ժամանակս,
 և եղիցի լիութիւն ի քեզ յԵօթնրլուրդ, և մահունք
 բազում մարդկան որ ժողովեալ են ի քեզ ի քաղա-
 քաց և ի գաւառաց: Յայնժամ ի տեղիս տեղիս շարժ-
 մունք եղիցին, և լսիցեն զձայն բազմաց՝ և ոչ հա-
 ւատասցեն . և հարստութիւն քո և փառք քո տխրե-
 ցուցին զքեզ՝ ի լինել քեզ հպարտ և ամբարտաւան .
 և փառասիրութիւն քո խոնարհեցոյց զքեզ: Բայց
 լիութիւն և վայելչութիւն քո՝ բազում եղիցի ի քեզ:
 Կատարած ժամանակի հասցէ քեզ, և ելցէ ի քէն որ-
 սողական գաւազանն որ է ի գազանէն, և երթիցեն
 յայլազգեսցն ի տեղիս . և դատեալք քո զարդարեա-
 ցեն զինքեանս ի գայթակղութիւն երիտասարդաց սպա-
 նանել զբազումս, և մեծամեծք քո անկցին, նեղութիւնք
 և յուզմունք բազում եղիցին:

Յայնժամ մահաբեր հրեշտակն հարցէ զքեզ ամենայն
 քաղաքօք և գաւառօք, և մահք բռնաւորք առաքեսցին
 յերկնից . յանկարծակի բարկասցի ի վերայ երկրի,
 երկիր շարժեսցի և անկցին մեհեանք: Եւ ծով եռա-
 ցուսցէ զալիս ի վերայ, և ծածկեսցէ զմարդիկ, և ի-
 ցեն որք փախիցեն և ապրեսցին: Յայնժամ հրեշտա-
 կացն ամբոխ եղիցի, և յանդիման կացցեն և աղա-
 շեսցեն առաջի ւթոռոյն . յայնժամ Եօթնրլուր Բա-
 բելովնի, զորդիս քո լացցես, քուրձ զգենլով և մոխիր
 ի վերայ գլխոյ ցանելով . տեսանելով զմարդիկ, զի
 վասն մեղաց և յանցուածոց անկանիցին, արք տղա-
 յովք և կանայք ստինդիացօք հանդերձ կորնչիցին . զի
 բարկութիւն Տեառն է ի վերայ: Պարիսպք քո պա-
 տուեսցին, և յերկիր յատակեսցին տաղաւարք քո,
 մանգունք ստինդեսցք հաշտեալք՝ բերանովք իւրեանց

աղաղակէին առ Աստուած. և քահանայք քո ցտելով
կոծեսցին զգաւազանս քո. մեծամեծք քո լացցեն և
քաղաքակիցք քո յոյժ տրտմեսցին. և ճանապարհորդք
քո ի նեղութեան եղիցին, և ողկոյցք քո անկցին և
այգիք քո պակասեսցին: Դղրդմամբ մեծաւ պատա-
ռեսցի երկիր և կորուսցէ զմարդիկ մինչեւ ցատնդիացս
և ցծերս: Բայց մինչեւ ի ապստ մի՛ կորուսցէ զքեզ
Տէր, զԵօթնբլուրդ. վասն զի չէ հասեալ ժամանակ
կորստեան քո. բացցի խորխորատ ի ծածկել զմար-
դիկ և ոչ ծածկեսցի. վասն զի չեւ եւս է հասեալ
ժամանակ քո: Պատրաստեալ են քեզ տանջանք, վասն
զի զամենայն անօրէնութիւն գործեցեր ի քեզ, ըն-
դունելով զերկիր ի գործ քո. յուզմունք խորհրդոց
մարդկան բազում եղիցին, մինչեւ Տէր ի վերուստ
հրամայեսցէ կորուսանել զմարդիկ:

Բայց խորհուրդ Տեառն երեւեսցի՝ ուստի պատու-
հասն լինելոց իցէ, և ապաւինեալքն ի քեզ ընկալցին
զտանջանս. ազգն որ յուսացան ի քեզ, և գաւազանն
որսողական կորուսցէ զքեզ. և կորին զկորին փա-
խուսցէ, խնդրելով զարին հարանց նորա, և ինքնա-
կամօք մատնեսցի այլազգեաց շանցն և ընկերաց նո-
րա, և յարուսցէ լեզուս և ազգս, և տիրեսցէ ի վերայ
ազգաց բազմաց. և երկրորդ շունքն մարտիցեն ընդ
նմանս, և զմիմեանս կորուսցեն: Վայ յորժամ այրի
թագաւորեսցէ, և նենգութեամբ խաղասցէ ի վերայ
այլազգեացն. և միւս այլազգին խնդրեսցէ զկորուստ
նորա և նենգութեամբ ջնջեսցէ զնա. և եղիցին դժըն-
դակ և չար աւուրքն այնոքիկ: Որդիք գաւազանացն
ի խռովութիւն եղիցին ընդ միմեանս պատերազմով,
և յայնժամ բազում նեղութիւն և չար եղիցի մարդ-
կան, որպէս¹ ոչ լեալ երբեք. և մի՛ վստահասցի իշ-
խանն հաւատացեալ ի Սաղամանդար, վասն զի այլ-
ազգի է. և յազգաց նորա ընկալցին զոր ոչն խնդրե-
ցին. և կամիցի փախչել Սաղամանդար, և մի՛ կարաս-
ցէ, և հասցէ նմա և սպանցէ զնա Պլակիտոս:

1. Մեզն ուղղեցաք զի բնագիրն ունէր «դէ» զի «դէ»:

Եւ տիրեսցէ միւս գաւազանն ի քեզ Եօթնբլուրդ, և եղիցին երկունք բազում. յարիցէ այր աղքատ որ ոչ նանաչիցէ զչնորհս. հպարտ, ոսկեաւէր, պատերազմասէր՝ և եղիցի անուն նորա Որլողիոս, և աթոռ նորա սակաւաւոր, և բարկացող. և մեծամեծք նորա ատեսցեն զնա, և քաղաքացիք նորա նեղեալք ի նմանէ. երկնային բարկութիւն եղիցի յաւուրս նորա. բազում անգամ նեղեսցէ զԲարեւոյն՝ ի ժամանակս թագաւորութեան իւրոյ. նայնք գուժոյ հասցեն առ քեզ, և զօրք բարբառոսաց խռովեցուցեն զքեզ և մի պատերազմեսցեն:

Եւ յարիցէ այլ թագաւոր բռնաւոր, յանդիման պատերազմեալ հալածեսցէ զնա, և բազում տրտմութեամբ և հեծութեամբ հանցէ զհոգի նորա. և սա թագաւորեալ կալցի զգաւազանն որ ի քեզ Եօթնբլուրդ, և եղիցի մեծ յաթոռս մեծամեծս և ի պայծառս. և այրն այն կորովի յաջմէ և յաշեկէ. և ի ժամանակս նորա սով մեծ եղիցի և ոչ փոքր, և ապականեսցի երկիր ի մարդկանէ, և յորձանք ջրոց հոսեսցեն, և օդ սեւաթոյր խառնակեսցի, և այգիք քո սակաւասցին, և վայելչութիւնք քո նեղեսցին, և պակասեսցին աւուրք և եղիցի օրն վեցժամեան: Վայ մարդկան որ իցեն ի ժամանակին յայնմիկ: Եւ դարձուցէ զերեսս իւր թագաւորն յարեւմուտս: Յայնժամ Վայ քեզ Եօթնբլուրդ, յորժամ թագաւոր քո երիտասարդ. ի ժամանակի յայնմիկ եղիցի քեզ նեղութիւն մեծ. այր որ ունիցի զկին եղբօր իւրոյ, որդի զմայրն իւր, և դուստր ելցէ յանկողինս հօր իւրոյ, եղբայր զբոյր իւր. և յուրովեսցին հայհոյութիւնք, մարդասպանութիւն, և երգմունք, չարախօսութիւնք, ստութիւնք, պղծութիւնք, ցաւք, յափշտակութիւնք, եղբայրատեցութիւնք, խռովութիւնք, հեղումն արեան ի տաճարի սրբոց սպասաւորաց, և թագաւոր ընդ թագաւորս, իշխանք ընդ իշխանս, հզօր յաղքատոյն վերայ յարիցէ, և անկումն եղիցի հարստին և աղքատոյն. և Բիւթանիա որ է ի ծովեզեր՝ շարժմամբ յատակեսցի. և բարձրացեալ կուտակեսցին ալիք ծովուն, և ծածկեսցէ զհիմունս

Քիւթանիայ՝ մինչեւ ցկրտսեր քաղաքն Նիկոմեդիաս. և ապա դարձեալ յարիցէ այլ Թագաւոր, և ժամանակ նորա սակաւաւոր և չար և ամենեւին ահեղ: Եւ ապա յայնմէն ոչ եւս եղիցի ժամանակ բարի՝ այլ չար. և ընդ նմա պատերազմեսցի որդին, և ծախեսցէ զնա ի սրոյ. և միւս Թագաւոր յարիցէ յայլ ազգեսց՝ որ է Արիանոս, սորա . . . . . սեան: Յայնմ ժամանակի վայ քեզ Եօթնբլուրդ, զի քան զամենեւն աւել . . . . . և զսահմանս քո: Եւ ապա յարիցեն Թագաւորք և իշխանք և առաջնորդք և նախատակք ի վերայ քաղաքաց և գաւառաց և տեղեաց, և եղիցին յուզմունք և խառնակութիւնք բազում՝ մարդկան: Եւ ազգ բարբարոսաց յարիցէ ի վերայ քաղաքաց և գաւառաց. և խոնարհեսցի երկիր ի բազմութենէ ազգաց՝ կանգունս եօթանասուն և երեք. և մի նեղեսցիս յայնժամ Եօթնբլուրդ ի նոցանէ. բայց առանձին պատերազմ տանջեսցէ գեղ, և վայելչութիւն երկրի սակաւացի ի քեզ. բարկութիւն յերկնից եւ զիցի ի քեզ և հարումն յոյժ, և երեւեսցի սիւն հրեղէն յերկնից ի յերկիր. և յայնժամ փոխեսցի Թագաւորութիւն¹ . . . . . որ մնացեալ յապականութիւն : . . . . . և յայնժամ այսպէս . . . . . : Եւ բերցէ զերկրորդ գաւազանն ի միւս քաղաքն յոչինչ իշխանեալ. և նետս հրեղէնս տեղադրէ յերկնից, նշանք և արուեստք բազում եղիցին: Եւ յայնժամ տիրեսցէ Նեոնն, և մարդիկ յաստուածպաշտութենէ խոտորեսցին, անհաւատ ի գալստենէն զոր ոչ խընդրէին, և ոչ ակն ունէին. այն որ ոչ հաւատայինն ի նա, որ ամենայնի ընդդիմակացն էր. սա եղիցի և ծնցի զոր ոչն խնդրէին ի կուսէ պղծոյ: Եւ կալցի գաւազանն խաբէութեան զազգ մարդկան ի ժամանակս երիս և ի կէս ժամանակի. ածցէ զոգիս բազմաց ի կորուստ, ժառանգակից լինել զեհենին յաւիտենից: Յայնժամ յուզումն եղիցի հրեշտակաց տեսանելով զնշանն զոր յառաջագոյն գնացուցեր:

1. Օրինակն եղծեալ էր:

Եւ զայս իմացեալ քրիստոսասէր մարդկանն, ծա-
նուցեալ և տեսեալ ամենայնի զընդդիմակացն, որ է
ազգի մարդկան. որոյ է նշանս այս. Զօդեալ անկրր-
կներէի ի ծնգաց հաշմ, ակամբ ողորկայօն, մանդա-
ղամատն, սրագլուխ, շնորհաւոր, մեծաբան, իմաս-
տուն, քաղցրածաղր, տեսանող, խորհրդական, ըս-
թափ, հեզ, հանդարտ, նշանագործ. մօտ ունելով զոգիս
կորուսելոցն, ի քարանց հաց հանել, կուրաց տեսա-
նել, կաղաց գնալ, և զլերինս ի տեղւոյն ի տեղի փո-
խեացէ. առ աչօք արասցէ զայս ամենայն, և բազումք
հաւատասցեն ի նա: Վայ այնոցիկ ոյք հաւատայցեն
ի նա, և առնուցուն զնշանն նորա. աջ նոցա կապեալ՝
որ ոչ դառնայցէ անդրէն յոր յուսացանն յառաջա-
գոյն: Յայնժամ սով եղիցի մեծ յոյժ. մի տիրեսցեն
երկինք տալ զանձրեւ, և երկիր մի բուսուսցէ զդա-
ւարի. եղիցին չորացեալ ամենայն պտուղք և յայն-
ժամ ամենայն գաւառք և քաղաքք ողբասցեն զին-
քեանս, փախչելով փախիցեն, և մի փախիցեն յա-
րեւելից յարեւմուտս, և յարեւմտից յարեւելս: Իսկ որ
բնակեալ իցեն ի լերինս և յայրս և ի ծերպս և
ի փապարս երկրի, նոքա միայն կարասցեն փախ-
չել մինչեւ ցերկրորդ գալուստն որ ծնաւ ի սուրբ Կու-
սէն: Յայնժամ ընտրեալքն նորա յայտնի եղիցին տե-
սանելով զյաւիտենական զՏեսուն գալուստն. կայցէ
յառաջ և բազումք դատեսցին. յերկնից յուզմունք ե-
ղիցին, և յայնժամ նեղութիւն ահագին եղիցի ի վե-
րայ տիրեզերաց: Վայ յղեաց և ստընտուացն յաւուրս
յետինս. վայ անժուժացն որք հաւատացին ի հակա-
ռակորդն. վայ այնոցիկ որք երկիր պագին նմա, և
վասն գալստեանն նորա յայտնեցան:

Եւ յետ լինելոյ այսր ամենայնի և կրելոյ զչար-
չարանս աստուածաշունչ և յարդար մարդկան՝ որ ի
հարկաւորութենէ և ի բռնութենէ նեղեալ էին, հաս-
ցէ ապա կատարած. և ոմանց ի մարդկանէ նշան ցու-
ցեալ ծանիցեն զԵօթնբլուրն և ասիցեն. Արդեօք քա-
ղաք լեալ իցէ սա: Եւ կին մի երկրակոխեալ յարեւ-
ելս յարեւմուտս ի հիւսիս և ի հարաւ, և մի գտցէ

պտուղ, բայց միայն գտցէ ձիթենի մի, և գիրկս արկեալ ձիթենւոյն՝ յողոց հանցէ և ասիցէ. Երանի այնձ որ տնկեալ է զձիթենիս զայս. և ոգի նորա վերասցի ի նմանէ անդէն ի տեղւոջն:

Յայնժամ արեգակն դարձցի ի խաւար և լուսին յարիւն, աստեղք որպէս զտերեւ անկցին, և երկինք իբրեւ զմագաղաթ զալարեսցին, և ծով յանգնողոց եռասցէ ելանել ծածկել զմարդիկ, և ամենայն ինչ յողոց ապականեալ չորասցի: Հրեշտակք հրեղէնք յերկնից իջցեն, և հուր բորբոքեսցի ընդ աիեղերս. մկունք հրաձեւք և պղնձիք եղիցին, և որ նման է նոցա. և զազանք գիշակերք ի լերանց ելցեն. և մի՛ երկիցէ զոր ոչն խնդրէին, և երկիր ամբարշտաց կորիցէ, և արդարքն յափշտակեսցին առ Հայր, զի հրաման ել ի Տեառնէ: Աթոռք անկցին և գիրք բացցին, և դատատանք յօրինեսցին. հրեշտակք փող հարցեն, և արդարք պարեսցեն, Հօր օրհնութիւնս հանցեն, և ըստ իւրաքանչիւր գործոց դատեսցին:

Բայց միայն Տէր արդար դատաւոր և ամենայն գործք նորա. և ամենայն ազգ մարդկան բացցեն զբերանս իւրեանց աղաղակելով և ասելով. Տէր, Տէր, մի տանիր զմեզ ի փորձութիւն, այլ փրկեա զմեզ ի չարէ, զի դու Տէր, գիտես և ճանաչես զի համբերել ոչ կարեմք, վասն զի մարմին եմք. այլ որպէս հայր բարերար և մարդասէր, գթացիր ի վերայ մեր: Զի քո են փառք այժմ և միշտ, և յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Ժ

ԳԻՐՔ ԵԶՐԻ ԵՐՐՈՐԴ

ԳԼՈՒԽ Ա.

Ե Սաղաթիէլ՝ որ և Եզր կոչեցայ. և ի Բա-
բելոն յամին երեսներորդի կայի յանկողնի
իմում, և զմտաւ ածէի վասն աւերածոյն Սիոնի, և
վասն շինածոյն Բաբելոնի, և անդէն իսկ ապշեալ լի-
նէի. ի հոգի իմ, և սկսայ ասել ցբարձրեալն զբանս
ահագինս: Եւ ասացի, ասեմ. Տէր Աստուած իմ, դու
արարեր զերկինս և զերկիր և զամենայն որ ի նոսա.
և յետ այնորիկ ստեղծեր անապական ձեռօք քովք
զմարդն. և փշեցեր ի նմա շունչ կենդանի, և է առաջի
քո. և եղբի ի դրախտին փափկութեան՝ զոր տնկեաց
աջ քո. որում պատուէր ետուր զի ծանիցեն թէ քո
գործ է: Եւ նա էանց զայնիւ, և պատրեցաւ: Վասն
որոյ յիրաւի որոշեցեր վաղվաղակի վասն նորա զմահ,
և ամենեցուն որ ի նմանէ ազգ էին, որք և անցին
զօրինօք սրբոց քոց հրամանաց. զի եղեն ազգ և ա-
զինք, և տոհմք ի նոցանէ, որ ոչ գոյ թիւ. ածեր ի
վերայ նոցա զՋրհեղեղն և կորուսեր զնոսա: Խնայեցեր
ի ծառայն քո Նոյ. և վասն նորա յորդան նորա ա-
մենայն տամբն իւրով. և եգիտ շնորհս առաջի քո:

1. Զգուզեալեայ տարբերութիւնս օրինակաց սորին զանց առնեմք
նշանակել, շատ համարելով ուղղագրութիւն զհետ երթալ:

Եւ դարձեալ ի զաւակէ նորա բազմացուցեր զմարդիկ. և նոքա նոյնպէս ամբարշտեցան առաջի քո. և ելին անօրէնութեամբք իւրեանց, և զհետ գնացին անօրէնութեան: Գտաւ այր մի ի նոսա որում անուն էր Աբրահամ, զոր սիրեցեր և հաճեցար ընդ նա միայն, և եղիւր ընդ նմա ուխտ բազմացուցանել զզաւակ նորա իբրեւ զաստեղս երկնից բազմութեամբ, և իբրեւ զաւազ առ ափն ծովու անշափ. և այնպէս ետուր նմա որդի զԻսահակ, և Սահակայ՝ զՅակոբ. և Յակոբայ այլօք մետասանիւքն հանդերձ՝ զՅովսէփ, և վասն Յովսէփայ տարար զհարսն յԵգիպտոս և կերակրեցեր զնոսա ամս բազումս: Եւ յետ այնորիկ հաներ զնոսա ի ձեռն ծառային քո Մովսիսի, և տարար զնոսա յԵգիպտոսէ ի յանապատն. և կերակրեցեր զնոսա ամս քառասուն, և յետ այնորիկ տարար զնոսա յերկիրն զոր խոստացար ծառային քո Աբրահամու. և ետուր նոցա օրէնս, և ոչ պահեցին. և ետուր նոցա դատաւորս դատել և խրատել զնոսա յօրէնս քո ամս բազումս, մինչեւ ցՍամուէլ մարգարէն՝ որ կարդայր զանուն քո. քանզի կայր և մնայր ի նոսա ախտ. մերժեցան օրէնք քո ի սրտից նոցա, մինչեւ կացուցեր ի վերայ նոցա իշխան զԻսաիթ ծառայն քո. ցոր և ասացեր դարձեալ շինել զԵրուսաղէմ. և ի նմա մատուցանել քեզ պատարագս: Յետ նորա յարուցեր զորդի նորա զՍողոմոն. որում հրամայեցեր շինել զտաճարն ի տեսիլ գիշերոյն. և ի նմա առնել ամենայն ժողովրդեանն զաղօթս, և մատուցանել զպատարագս: Եւ իբրեւ այն լինէր, մեղաւ ժողովուրդն որ ի քաղաքին բնակեալ էր, և վասն նորա մատնեցաւ քաղաքն ի ձեռս հեթանոսաց որ շուրջ զնովաւն էին: Իսկ մինչդեռ էաք յերկրին մերում, ասէի ի սրտի իմում, միթէ լուսագոյն ինչ գործեն որ ի Բաբելոն բնակեալն են, վասն այնորիկ արհամարհեցաւ Սիոն. զի իբրեւ եկի այսր, տեսի ամբարշտութիւն բազում որ ոչ գոյ թիւ. և ապստամբս բազում յոյժ ետես անձն իմ, այս ահա երեսուն ամ. վասն այնորիկ զարմացեալ է սիրտ իմ, զմտաւ ածելով թէ որպէս ներես անօրինաց, և խնա.

յեցեր յամբարիշտան, և կորուսեր զժողովուրդսն քո . և խնայեցեր ի թշնամիսն քո : Մի եթէ լաւագոյն ինչ գործեաց Բաբելոն քան զՍիոն . և կամ այլազգի ոք ծանեաւ քան զԽսրայէլ . և կամ որ ազգ հաւատաց ուխտի քում իբրեւ զՅակոբ, որոց պտուղն ո՛չ երեւեցաւ : Շրջելով շրջեցայ ընդ ազգս և գտի զնոսա յղփացեալս, որք ոչ յիշէին զպատուիրանս քո : Արդ այժմ եթէ կշռիցես ի կշիռս զմեր անօրէնութիւնս և զհեթանոսաց, գտցի ի կշիռս կշռոցն՝ եթէ յոր կոյս հակիցէ . երբ ոչ մեղան բնակիչք երկրիս այսորիկ առաջի քո . որ ազգ պահեաց զպատուիրանս քո . թերեւս ուրեք նուազարանս գտանիցես ազգ, և ո՛չ ուրեք :

ԳԼՈՒԽ Բ .

Եւ յետ խորհելոյն իմոյ զայս, առաքեցաւ առ իս հրեշտակ մի՝ որոյ անուն էր նորա Ուրիէլ, խօսել սկսաւ ընդ իս և ասէ . Ափշեալ է սիրտ քո յայսմ կեանս, առ ի կամել քեզ հասու լինել ճանապարհի բարձրելոյն : Եւ ասեմ . Աղաչեմ զքեզ խելամուռ աւրա՛ զիս : Ետ պատասխանի և ասէ ցիս . Առաքեցայ՝ առակս երիս դնել առաջի քո, և ճանապարհս երիս ցուցանել քեզ, յորոց եթէ զմին ասիցես ինձ, և ես քեզ ասացից վասն որոց փափագեալդ ես գիտել : Ետու պատասխանի և ասեմ . Ասա՛ տէր իմ : Եւ ասաց ցիս . Երթ կշռեա՛ դու ինձ զկշիռս հրոյ, և կամ զծանրութիւն հողմոյ, և կամ ընդ կրունկ դարձո՛ զօրն անցեալ : Ետու պատասխանի և ասացի . Ո՞վ ի մարգկանէ կարէ առնել զայդ, զի ես արարից : Եւ ասաց ցիս . Ապա եթէ էր իմ հարցեալ զքեզ՝ քանի՛ շտեմարանք են ի սիրտ ծովու, կամ քանի՛ առաջք երեւին երակաց խորոց, կամ քանի՛ շաւիղք են ի վերայ հաստատութեան . կամ քանի՛ երբ են դժոխոց, կամ քանի՛ մուտք են դրախտին : Ապա եթէ ասիցես ինձ՝ ի ծով ո՛չ իջի, և ո՛չ

ի սկզբանէ եղէ ընդ անդունդս, և ո՛չ ելի ի վերոյ քան
 զերկինս, և ո՛չ իջի ի դրունս դժոխոց, ո՛չ մտի ի դրախտն,
 այժմ ո՛չ հարցից քեզ զայդ. այլ վասն հրոյ և հող-
 մոց, և տուընջեան, որոց սովորն ես, յորոց ո՛չ կա-
 րես հեռի լինել. զի որ ինչ ընդ քեզ անեալն են՝ ո՛չ
 կարես ճանաչել, զիսորդ կարես այնչափ ճանապար-
 հաց բարձրելոյն հասու լինել. քանզի անհաս է ճանա-
 պարհ բարձրելոյն. ապականացու ես, և յապականելի
 կեանս բնակեալ ես, ո՛չ կարես ճանաչել զճանապարհս
 անապականին: Ետու պատասխանի և ասացի ցնա.
 Լաւազոյն էր մեզ եթէ ո՛չ էաք ծնեալ, քան եթէ կե-
 ցեալ ամբարշտութեամբ և ի տանջանս մտեալ, և չի-
 մանալ եթէ ընդէր գայթակղիմք: Ետ պատասխանի և
 ասէ ցիս. Լուր առակին. չոգաւ զնաց անտառին փայտն
 ի դաշտն, խորհեցաւ, և ասէ ցընկերս իւր. Եկաք
 երթիցուք տացուք պատերազմ ընդ ծովու, զի հեռա-
 ցեալ մերժեսցի առաջի մեր, զի արասցուք ի նմա այլ
 անտառս: Դարձեալ ալիք ծովուն խորհեցան երթեալ
 կռուել ընդ անտառ դաշտին, պատրաստել իւրեանց
 այլ տեղի. եկն հուրն և այրեաց զանտառն. նոյնպէս
 և աւազն եկաց ընդդէմ, և արգել զալիսն: Արդ ե-
 թէ էիր դատաւոր՝ զո՞ ի նոցանէ արդարացուցանէիր,
 և կամ դարձեալ զո՞վ պարտաւորէիր: Ասացի. Զերկու-
 ռեանն, զի ի նանիր խորհուրդ խորհեցան. քանզի
 երկիր տուաւ անտառաց. իսկ տեղի աւազոյ ծովու՝
 զդէմ ունել ալեացն: Եւ ասաց ցիս. Բարւոք դատե-
 ցար. ընդէ՞ր զոր ասացի քեզ ապա ո՛չ դատեցար. որ-
 պէս երկիր տուաւ անտառոց, և տեղւոյ աւազոյ ա-
 լեացն. այնպէս և որ յերկրի են՝ տուեալ են զեր-
 կրաւորս գիտել. և որ յերկինս են՝ զերկնաւորն ճա-
 նաչել: Եւ ասացի ես. Խնդրեմ ի քէն, տէր, իսկ
 ընդէ՞ր տուան ինձ այնպիսի միտք զայնպիսիսն ածել
 զմտաւ, զի ոչինչ յօգուտ է ինձ հարցանել որ ի վեր
 է քան զամենայն. այլ լաւ է մեզ զայն գիտենալ՝
 որ ընդ մեզ հանապազ անցանեն վիշտք: Արդ՝ ըն-
 դէ՞ր Իսրայել մատնեցաւ ի ձեռս հեթանոսաց. և զոր
 Աստուած սիրէր զժողովուրդն, մատնեցաւ ի ձեռս ամ-

բարչտաց . և մոռացան օրէնք հարցն մերոց , և գրեալ
կտակարանքն ո՛չ ուրեք գտանին . և կամք աստ իրրեւ
զմարախ՝ որոց ո՛չ գոն օրէնք , ո՛չ հրամանք , ո՛չ կտա-
կարանք . և զնամք յաշխարհէս՝ չեղեալք արժանի քո
ողորմութեանդ . զի՞նչ եւս աւելի ընկալցուք մեք , յորս
կոչեցաւ անուն նորա ի վերայ մեր : Ետ պատասխա-
նի և ասէ ցիս . Այժմ մինչդեռ աստէն ես՝ տեսանես ,
անդր երթեալ՝ զարմասցիս . քանզի փութայ այս աշ-
խարհս անցանել՝ առ ի չհանդարտել բառնալ զիւրոյ
ժամանակի զչար . վասն զի մարդիկ աշխարհիս այսո-
րիկ լի են անօրէնութեամբ . վասն որոյ և անցցին ի
վերայ նոցա կալք . զի եթէ ո՛չ նախ եկեսցէ ի վերայ
նոցա հունձք , և ո՛չ արդարոցն հասցէ օր բարկու-
թեան , որ բարութեանց են պտուղք : Աղէ անձ զմը-
տաւ , զի եթէ սակաւ յանցումն Ադամայ այնչափ
չար գործեաց , անեցեալ յայնմհետէ չարն ի վերայ
երկրի՝ ո՞րպէս կորուստ որք անօրինին՝ պատրաստին :
Պատասխանի ետու և ասեմ . Մինչեւ ցերբ իցէ այս :
Եւ ասաց ցիս . Ձեռ իմաստնագոյն քան զբարձրեալն ,
թէ արասցես վաղվաղակի հասանել զկատարածն . զի
դու փութա՛ վասն քո միայն . իսկ բարձրեալն երկայ-
նամտէ վասն բազմաց : Քանզի վասն նորա խնդրեցին
ի բարձրելոյն անձինք արդարոց՝ և ասեն . Մինչեւ
յերբ եմք աստ , երբ եկեսցէ հասցէ վարձք ժամանա-
կեայ մերոյ : Ետ պատասխանի Տէր նոցա՝ և ասէ . Համ-
բերեցէք մինչեւ լցցի սահմանեալ ժամանակն . քան-
զի չափով չափեաց զամս . կշռեաց զյաւիտենականն ,
և թուով թուեաց զժամանակս . մի շարժեցէ , և մի
զարթուցէ մինչեւ հասցէ սահմանեալ ժամանակն : Ե-
տու պատասխանի և ասեմ . Խնդրեմ ի քէն տէր , ի բա-
զում գթութենէ բարձրելոյն , զի համբերէ վասն մեր
անօրինացս , առ ի չածելոյ զկատարածն . այլ երկայ-
նամտէ վասն մեր զարդարան առ ի վայելել նոցա զբա-
րիս զոր խոստացեալ է նոցա : Ետ պատասխանի և
ասէ . Այդպէս իսկ է որպէս ասացերդ . բայց եկեա-
ցէ ի ժամու իւրում . զի որպէս կին մարդ ո՛չ կարաս-
ցէ յառաջ քան զսահմանեալ ժամանակն ծնանել , ե-

թէ ո՛չ իններորդ ամիսն լցցի. որպէս կ'ին փութայ ի հասանել ժամանակին ապրել յերկանց, և ի վշտէ ծնընդոցն. նոյնպէս շտեմարանք երկրի փութան հատուցանել զպտուղն՝ որ հատուցանելոցն է նմա. արդ յորժամ եկեսցէ ժամանակն, տեսցես և ծանիցես վասն որոց ցանկացեալն ես գիտել: Եւ խնդրեցի ի նմանէն, և աւսեմ. Աղաչեմ զքեզ, Տէր, եթէ գտի շնորհս առաջի քո. և եթէ արժանի եմ, յայտնեալ ինձ վասն ժամանակին, եթէ աւելի անցեալ է կամ կացցէ: Եւ ասացցիս. Կաց յաջակողմն կոյս, և ցուցից քեզ զկերպարանս առակին. և կացի: Եւ եցոյց Հնոց բորբոքեալ. և եղեւ յորժամ վախճանեցաւ բոցն, և ելանէր ծուխ. և յետ վայրի միոջ եկն ամպ ջրալից, և արկ անձրեւ սաստիկ յոյժ, և յետ անցանելոյ անձրեւի՝ ցօղ: Եւ ասացցիս. Ի միտ առ զայս. որպէս յաճախէ հուրն քան զծուխն, և անձրեւն քան զցօղն. այնպէս յաճախէ անցեալ մասն ժամանակի: Դարձեալ աղաչեցի զնա և աւսեմ. Ո՞ր ի մէնջ կենդանի իցէ արդեւք. կամ ո՞վ ի մէնջ իցէ արդեւք յաւուրս յայնս. և կամ զի՞նչ նշան իցէ ժամանակացն այնոցիկ: Ետ պատասխանի և ասէ ցիս. Վասն նշանացն կարեմ քեզ ասել, իսկ վասն կենաց ձերոց ո՛չ առաքեցայ ասել քեզ:

ԳԼՈՒԽ Գ.

Լ՛ուր վասն շնորհացն. Ահաւասիկ աւուրք գան. և յաւուրսն յայնս զարմացին մարդիկ զարմանալիս մեծամեծս. զօղեսցէ յուղղութենէ հաւատոց ճշմարտութեան. և յետ բազմանալոյ յամբարշտութեան, եղիցին ոմանք ի վերայ երկրի խօսել, կամ կորստանօք ստութեամբ և առասպելեօք այլայլիւք, ոմանք մոլորեալք ի կեղծաւորութեան սրբութեան պաշտամանն ըմբռնեալք անժուժկալութեան. և եղիցի անհանգիստ և անճանապարհ և անապատ այս երկիր, նախ յառաջ

զոր դու տեսանես . թէ տացէ Աստուած , տեսցես զարմանալիս , յետ երրորդ տեսլեանն եղիցի երկիր ամբողջաւ , և երեւեացի արեգակն ի գիշերի և լուսին ի տունջեան . և ի փայտէ արիւն կաթեսցէ . և ի քարէ բարբառ լուիցեն , ժողովուրդք ընդ ժողովուրդս հարցին և բռնասցին նշանագործք . զօրասցին առասպելարկուք : Եւ ի ժամանակին յայնմիկ ծով բազում անգամ տեղիս փոխեսցէ , և վիհք եղիցին . և օդք փոխեսցին , և թռչունք երկնից տեղափոխեսցին . և Սողոմայեցւոց ծովն ձկունս եռացուցէ . և հուր բազում անգամ առաքեսցէ . և նշան ի կանանց ծնցի , և ի ջուրս քաղցունս աղւութեան գտցի : Մարտիցեն մարգիկ ընդ միմեանս , որդիք ընդ հարս , և հարք ընդ որդիս . մարք ընդ դստերս հակառակք ընդ միմեանս , եղբարք ընդ եղբարս . սիրելիք ընդ ծանօթս . ազգք ընդ ազգս . ժողովուրդք ընդ ժողովուրդս . քահանայք ընդ քահանայս . և թաքուցեն զարդար զպատուիրանս բարձրելոյն . և զօրասցի ի նոսա ստութիւն և մերժեսցի իմաստութիւն սրբոց . և յետ այնորիկ խնդրեսցեն և ո՛չ գտցի . զի բազմասցին ատելութիւնք , և յաճախեսցէ ստութիւն . և հպարտասցին հարք նոցա , և նուազեսցին օւղիղք , և հարցէ երկիր զմերձաւորս իւր՝ և ասասցէ . միթէ որ գնասցէ ի վերայ քո որ ունէր զհաւատս , և խօսէր զճշմարտութիւն . կամ գործէր զարդարութիւն , կամ ատէր զանօրէնութիւն , կամ ի կողմ անկանէր ճշմարտութեան . կամ առնէր զողորմութիւն , կամ ատէր զյափշտակութիւն . կամ խնդրէր զբարձրեալն ամենայն սրբաբն իւրով , կամ սիրէր որ սրբութեամբ ընկեր զընկեր իւր : Տացէ պատասխանի և ասասցէ . Եթէ ո՛չ որ գտանի առ իս այսպիսի , ըստ այնմ ժամանակաց ակն կալցին մարդիկ առնուլ ինչ ի բարձրելոյն , խնդրեսցեն և ո՛չ առցեն . վաստակեսցեն աշխատանօք և ո՛չ հանգիցեն . ճաշեսցեն և ո՛չ վայելեսցեն ի գործոց ձեռաց իւրեանց . գնասցեն , և ո՛չ ուղղեսցեն ճանապարհք իւրեանց . ըմբռնեսցեն ի վախճան ժամանակաց ի ցաւոց և ի տրտմութենէ և ի հեծութեանց .

քանզի ո՛չ միայն փոխեցին զօրէնսն, այլ և զնոյն եւս զբարձրեալն ի վերայ երկրի որչափ ի նոսա էր. վասն այնորիկ եկեացէ ի վերայ նոցա չար, և թագաւորեացէ յատենի բարձրեալն. և եկեացէ փոխեացէ զնոսա. և ցուցցէ յիւրմէ զփառս բարձրեալն ի նոսա. յայնժամ հատուցէ նոցա զտանջանս, որպէս և խորհեցանն ամբարտաւանութեամբ, և անարգեացէ զնոսա նոյնպէս: Զայս զնշանս հրամայեցաւ ինձ ասել քեզ. թէ դարձեալ միւսանգամ պահօք և արտասուօք խընդրեացես ի բարձրելոյն իբրեւ զաւուրս եւթն, և լուիցես քան զայս մեծամեծս:

Եւ իբրեւ զարթեայ՝ և լուեալ զայս ի մտի ունէի, և յերկեղէն եղծան կերպարանք մարմնոյ իմոյ. և զօրութիւն իմ հեռացաւ յինէն, մերձեցաւ անձն իմ ի նուազել: Ածի զմտաւ և ասեմ. Եթէ ո՛չ ոք կարէ ապրել ի մէնջ, և մեռանիմ որպէս զանասունս, յորս ո՛չ գոյ ի նոսա իմաստութիւն և տանջին ի տանջանսն յաւիտենից: Զայս իմ յոյժ զմտաւ ածեալ հոգայի: Եկն դարձեալ Ուրիէլ հրեշտակ՝ և զօրացոյց զիս, և հաստատեալ կացոյց զիս ի վերայ ոտից իմոց, և աւաց ցիս. Մի տրտմիր, զի ցուցաւ քեզ յառաջ քան զժամանակն զոր առնելոց է բարձրեալն յաւուրսն վախճանին. գտեր շնորհս յԱստուծոյ: Եւ յետ այսորիկ եկն առ իս Փանուէլ, որ էր առաջնորդ ժողովրդեանն, և ասէ ցիս. Ընդէ՛ր այդպէս տգեղացաւ գոյն երեսաց քոց. ո՛չ գիտես եթէ Իսրայէլ քեզ յանձնեաց յայսմ աշխարհիս պանդխտութեանս մերոյ. յոտն կաց և ճաշակեաց հաց՝ զի մի վախճանեացիս և թողուցուս ըզմեզ որպէս հովիւ զհօտ իւր ի ձեռն գայլոց չարաց: Եւ ես ասացի ցնա. Ի բաց երթ յինէն, և մի մերձենար յիս ցեւթն օր. և գնաց յինէն ըստ բանին: Եւ ես լալով և ողբալով պատմէի զմեզս իմ, և պահեցի գեւթն օր, որպէս և հրամայեաց ինձ հրեշտակն: Եւ եղեւ յետ ընդ եւթն աւուրցն՝ դարձեալ խորհուրդք սրտի իմոյ ստիպէին զիս յոյժ: Ընկալաւ սիրտ իմ զհոգի իմաստութեան. և սկսայ ասել առաջի բարձրելոյն զքանս զայս: Եւ ասացի. Ո՛վ Տէր՝ դու ես որ

կամօք բարձրելոյն, զամենայն արարեր և պատրաստեցեր. և իմաստութեամբ քով զամենայն վարես, և հատուցանես իւրաքանչիւր ըստ ճանապարհաց իւրեանց: Դու, Տէր, յամենայն նիւթոց փայտից ընտրեցեր քեզ զորթ ծառ. և յամենայն ծաղկանց՝ զշուշան ծաղիկ. և յամենայն թռչնոց՝ աղաւնի, և յամենայն չորքոտանեաց՝ զոչխար, և յամենայն բազմութեան շուրջ՝ զՅորդանան գետ. յամենայն քաղաքաց՝ զՍիոն քաղաք. և յամենայն բնակութեանց երկրի՝ զերկիրն սրբութեան. և յամենայն ժողովրդոց երկրի՝ ընտրեցեր զգաւակն Աբրահամու. և յամենայն ընտրեալք առ ի քէն օրէնք զոր շնորհեցեր ցանկալի ժողովրդեանն: Եւ Տէր իմ երկայնամիտ է, որ ոչ յիշես զմեղս. և ընդէր մասնեցեր զժողովուրդս քո ի ձեռս ամբարիշտ ազգի, յորոց կոչեցեալ էր անուն քո. և զոր սիրեցեր զաւակ՝ այնպէս ցրուեցեր ընդ հեթանոսս. և կոխան արարեր որպէս զհող երկրի ի ներքոյ ոտից նորա. և ատելով ատեցեր զԺողովուրդն քո վասն չար գործոց նոցա. պարտ էր զնոսս ի ձեռաց քոց խրատել:

Եւ եղեւ իբրեւ խօսէի ընդ նմա զայս ամենայն, առաքեցաւ առ իս հրեշտակն, որ յառաջ խօսեցաւն ընդ իս յանցանելն ի գիշերին, և ասէ ցիս. Լուր ինձ և ունկնդիր լեր. և հայեաց, և յաւելից ասել առաջի քո: Եւ ես ետու պատասխանի և ասեմ. Խօսեաց Տէր իմ, զի լուիցէ ծառայ քո: Եւ ասէ ցիս. Ընդէր այդպէս զարմացաւ սիրտ քո խորհել զայդպիսի խորհուրդս. մի եթէ դու առաւել եւս քան զբարձրեալն սիրեցեր զԻսրայէլ: Եւ ասացի. Ոչ Տէր, այլ առ վշտի խօսեցայ. քանզի պահանջեն յինէն հանապազ երիկամունք իմ, և խնդրեն հասու լինել շաւղաց բարձրելոյն, և քննել զմասն մի ի դատաստանաց նորա: Եւ ասէ ցիս. Որ ի վեր քան զքեզն է մի քններ, և զծածկեալն յորդուոց ի մարդկանէ մի զըններ. որ ինչ ասացաւն քեզ, զայն պահեա՛ առ քեզ. և մի քններ զճանապարհս բարձրելոյն, զի մի վրիպիցես ի նմանէն. զի ոչ է պիտոյ քեզ վասն գաղտ-

նեաց: Եւ ասացի. Ապա ընդէն ծնայ, և ոչ եղեւ ինձ
 գերեզման արգանտ մօր իմոյ, զի ոչ տեսեալ էր իմ
 զկորուստն Յակոբայ և զմահն Իսրայելի, և զլիութիւն
 հեթանոսաց որ ոչ ճանաչեն զԱստուած: Եւ ասաց ցիս.
 Մի բռնադատեր գիտել զանգէտսն, ահա ասացի քեզ
 բան մի՝ եթէ ասացես ինձ: Եւ ասացի. Ասա ինձ
 զթիւ ծնելոցն և զմեռելոցն. պատմեա ինձ զլայնու-
 թիւն ծովու և զբազմութիւն ձկանց, կամ զբարձրու-
 թիւն երկնից, կամ զգունդս աստեղաց. կամ զըն-
 թացս արեգական, կամ զգնացս աստեղաց. կամ
 զկերպարանս Հաստաաութեան. կամ զընդարձակու-
 թիւն երկրի, կամ զթանձրութիւն հողոյ: Համարեա
 դու ինձ զթիւ մազոյ մարմնոց քոց, կամ զթթել ա-
 կան քո, կամ զլսելոյ զգօրութիւն, կամ զհոտոտե-
 լոյ զպատրաստութիւն, կամ զձեռաց զշօշափումն,
 կամ զիսողալ երակաց, կամ զմտաց գտցես զհեաս,
 կամ զչնչոյ գտցես զտեսիլ, կամ զչափ, կամ զկեր-
 պարանս, կամ զգոյնս, կամ զիմաստութեան զբոյնս,
 կամ զհաւուց թռչնոց զիմաստութիւն. կամ զընտրու-
 թիւն զեռնոց որ ի ցամաքի, և որ ի ջուրս միմեանց
 թչնամի են. կամ զընթացս առանց ոտից. կամ զշըն-
 չել հողմոց. և ամփոփեա՛ դու ինձ գտարած և զափիւռ և
 զշիթս անձրեւաց, և դալարացո՛ր զցամաքեալ ծաղիկս:
 Բաց դու ինձ զախեալ շտեմարանս երկրի, և մասո՛
 դու ինձ որ ի նմա արգելեալ և փակեալ կան հողմք.
 և կամ ցոյց ինձ զկերպարանս հողմոյ, և կամ զհոգ-
 ւոյ զտեսիլս, և յայնժամ հասու լիցիս շաւղաց բար-
 ձրելոյն, և ծանիցես զընտրութիւն ճանապարհաց նորա:
 Եւ զարմացեալ ընդ բանս ընդ այնոսիկ, և ասացի. Ո՛՛՛
 Տէր, Տէր. և ո՞վ ի մարգկանէ կարէ զայդ գիտել կամ
 առնել, եթէ ոչ այն՝ որ ընդ մարդկան չէ իւր բնա-
 կութիւն: Եւ ասէ ցիս. Որպէս ոչ կարես ի նոցանէն
 մի ինչ առնել կամ ասել. նոյնպէս ոչ կարասցես զի-
 մաստութիւն բարձրելոյն քննել, և գիտել զգօրութիւն
 ճանապարհաց նորա, և կամ գտանել զդատաստանս
 նորա. կամ զվախճան սիրոյ նորա՝ զոր խոստացաւ
 սիրելեաց իւրոց. և կամ առ ի նմանէ զբարիսն՝ զոր

ակն ո՛չ ետես, և ունէն ո՛չ լուաւ, և ի սիրտ մարդոյ ոչ անկաւ. և ո՛չ զմտաւ երբէք ած մարդ՝ զոր պատ-
րաստեաց Աստուած սիրելեաց իւրոց: Պատասխանի
ետու և ասեմ. Ահա զայս որպէս ասացեր ցիս, որ
սրբութեամբ ծառայեցին, և որք լինին նմա հաճոյ,
խոստացեալ է. մեք զի՞նչ գործեացուք մեզաւորքս. զի
անօրինեցաք յառաջ քան զգիտելն զայս. և ահա եր-
թամբ մեք անդ ունայնք և սոսկք: Եւ ասէ ցիս. Պսակ
ի նմանէն իրաւունք ճորա, որպէս ո՛չ նուազի ի հեզգու-
թենէ նորա, նոյնպէս ոչ յառաջանայ յարագութենէ
նորա: Իարձեալ յաւելի և ասացի ցնա. Ոչ կարէ առնել
արդեւք, որք անցինն, և որք կանն, որք լինելոցն իցեն
միանգամայն. զի վաղվազակի անցցէ այս աշխարհս,
և եկեացէ դատաստան. և իւրաքանչիւր ոք գիտացէ
եթէ զի՞նչ է պատրաստել նմա: Ետ պատասխանի հրեշ-
տակն և ասէ ցիս. Պիտեմ զի որոշեաց բարձրեալն ըստ
ժամանակի, և ի ժամանակի առնել որ ինչ լինելոցն
իցէ. և ո՛չ կարեն փութալ արարածք, որպէս սահմա-
նեալէ բարձրելոյն. քանզի ո՛չ իսկ յանձն առնոյր զամե-
նայն միանգամայն: Եւ ես ետու պատասխանի, թէ
զիմոդ ասաց բարձրեայն դարձուցանել զամենայն ըզ-
մարդկեղէն արարածս. զի եթէ ասաց բարձրեալն, զա-
մենեսեանմիանգամայն յարուացէ զոր և գտցէ յայնմ ժա-
մանակի՝ զկենդանիս մեռելօք հանդերձ. և յորժամ յա-
րիցեն, և նորոգեացէ զամենեսեան, և ընկալցի զամե-
նեսեան յայնմ աշխարհ, և համբարիցէ. ընդէ՞ր այժմայս
աշխարհս ո՛չ կարաց ընդունել զամենեսեան միանգա-
մայն: Եւ ասաց ցիս. Հարց դու ցարգանդ կնո՞ջ՝ և ասո՞
ցնա. զի եթէ ծնանելոց իցես տասն անգամ, ընդէ՞ր զա-
մենեսեան միանգամայն ո՛չ ծնանիս, այլ մի ըստ միովէ:
Եւ ասացի ցնա, եթէ ո՛չ կարացէ զայն առնել: Ետ
պատասխանի և ասէ ցիս. Նոյնպէս և երկիր ո՛չ կարէ
զայս առնել, քանզի արգանդի նման է. և որոշել ժա-
մանակաց. և հրամայեալ է ի հնազանդութիւն կալ.
զի որպէս մանուկ ո՛չ կարէ ծնանել, և ո՛չ յորժամ
պառաւ է՝ կտրէ ծնանել. նոյնպէս և ո՛չ երկիր յառաջ
քան զժամանակն կարէ առնել: Ետու պատասխանի

և ասեմ ցնա՛. Որովհետեւ գտի շնորհս առաջի քո,
հարցից քեզ բան միւս եւա. զի եթէ արդարեւ ար-
գանդ է երկիր և ի նմանէ եմք, յայնժամ մանուկ էր
եթէ ծեր: Եւ ասէ ցիս. Հարց զծնողն, և ասա՛, եթէ
ընդէ՞ր զորս ծնարն ո՛չ են նմանք առաջնոցն. այլ նը-
ւազք են հասակաւ և տկարք զօրութեամբ. և ասա-
ցէ ցքեզ արգանդն, թէ այլ զօրութիւն էր որ ի ման-
կութեանն ծնանէի, և այլ որ ի ծերութեանն. իմացիր
և դու թէ տկարք էք դուք քան զառաջինսն, և որ
յետ ձեր լինելոց են՝ քան զձեզ. իբրեւ թէ ի ծերու-
թեանց իցէ երկիր, և անցեալ է մանկութիւն իւր:
Ետու պատասխանի և ասեմ զհրեշտակն. Խնդրեմ ի
քէն, Տէր, մի դարձուցաներ զերեսս քո յինէն. որ
հարցանեմ զքեզ վասն բազմաց. զայս հրամայեա՛ ինձ
ուսանել ի քէն, վասն որոց կամիս հարցանել:

ԳԼՈՒԽ Գ.

Եւ ասէ ցիս. Հարց որում ցանկացեալ է անձն քո.
և ես պատմեցից քեզ՝ զոր պարտ է քեզ գիտել: Եւ
ասեմ ես. Աղաչեմ զքեզ, լուր ինձ երկայնատու-
թեամբ. հարքն մեր երկայնատութեանն հաւատացին,
քանզի յայտնի ցուցանէր զինքն նոցա. Ենովքայ, Նոյի,
Աբրաամու, Իսահակայ, Յակոբու, Մովսէսի, Ահա-
րոնի, և ամենայն սրբոցն նորա. և յետ սոցա ամեն-
ցուն ունէր ժողովուրդն զգիր օրինացն. և ի նոցանէ
ուսուցանէին առնել զկամս բարձրելոյն: Իսկ այժմ ո՛չ
բարձրեալն յայտնի խօսի, և սուրբքն փոխեցան աստի.
և կտակարանքն այրեցան. ո՛րպէս այս անխրատ ժո-
ղովուրդս զկամս բարձրելոյն գիտացէ: Ետ պա-
տասխանի և ասէ ցիս. Բարձրեալն եկեսցէ և ա-
րասցէ և ուսուցէ. բայց ժողովուրդս այս խոտապա-
րանոց է, և անթլփատ ամենայնիւ, և մինչեւ ցվախ-
ճան թերեհաւատք. զի եկեսցէ ի վերայ նոցա չար:
Եւ ասացի ցնա. Ո՞րպէս եկեսցէ բարձրեալն. և կամ

յերբ լիցի գալուստ նորա։ Եւ ասէ. Նախ յառաջ ե-
 կեսցէ, յետ սակաւ ժամանակի ի կերպարանս որդ-
 ւոյ մարդոյ. և ուսուցցէ զժածկեալսն, և անարգես-
 ցեն զնա. և ուրասցեն, և արասցեն իւրեանց չար,
 և յետ այնորիկ բազմասցին անօրէնութիւնք. և մո-
 լորեցուցէ զնոսա հոգին մոլորութեան հարթել զլե-
 րինս բարկութեամբ. և առնել նշանս, որպէս եթէ և զու-
 մանս ի սրբոցն մոլորեցուցանել. և յետ այնորիկ բար-
 ձրեալն եկեսցէ ի տեսիլ փառաց, և դադարեցուցցէ
 զհոգին մոլորութեան, և թագաւորեսցէ նա, և հաստու-
 ցէ սրբոց սրբութիւն, և ամբարշտաց զանօրէնութիւն։
 Եւ յայնժամ ամենայն անօրէն ազգ ժողովրդեանն կու-
 ծեսցին, և ոչինչ օգուտ լիցի նոցա, քանզի ուրացան ի
 նմանէ։ Ահա պատմեցի քեզ զխորհուրդս ամենայն. և
 լիցի քեզ իբրեւ զկնիք. վասն այնորիկ ահա պատուիրեմ
 քեզ ունել քեզ ի մտի մինչեւ ի ընդլծամանակացն. քան-
 զի պատրաստեաց բարձրեալն. և յառաջ քան զլինել
 բնութեան երկրի, և յառաջ քան զկշռել զելս աշ-
 խարհիս այսորիկ, և յառաջ քան զբազմութիւն օրոց,
 և յառաջ քան զգոչել ձայնի որոտմանց. և յառաջ քան
 զլուսաւորական զկարգս աստեղաց, և յառաջ քան
 զհաստատել զյատակս դրախտին. և յառաջ քան զե-
 րեւել գեղեցկութեան նորա. և յառաջ քան զօրանալ
 սաստկութեան շարժմանցն նորա. և յառաջ քան զգու-
 մարել զանթիւ զգունդս հրեշտակաց. և յառաջ քան
 զարարեալ հաստատութեան երկնից. և յառաջ քան
 զառնել զհիմն երկրի զհաստատութեան ցամաքի. և
 յառաջ քան զմտաւ ածել զաշխարհս ամենայն. և յա-
 ռաջ քան զկնքել զվարձս հատուցման, որք զճշմար-
 տութիւն հաւատոցն պահիցեն։ Ետու պատասխանի
 և ասեմ. Որովհետեւ գտի շնորհս առաջի քո, ցոյց
 ինձ զնշանն որ լինելոցն է ի վախճան ժամանակաց։
 Եւ ասէ ցիս. Որովհետեւ խուզես և քննես զճանա-
 պարհս բարձրելոյն, արի՛ կաց ի վերայ ոտից քոց։
 Եւ յարեայ կացի. և ասէ ցիս. Եթէ լուիցես զձայն
 գոյման, և եթէ շարժեսցի տեղին յորում դուն կայ-
 ցես, մի՛ երկնչիցիս, զի ի գլուխ ելանելոց է առ ի

նմանէն բանն . գողասցէ երկիր , և շարժիցէ առ ի
 խօսելն ընդ քեզ : Եւ յետ խօսելոյն իմոյ զայս՝ ահա
 փառքն Տեառն լուսաւորէին զտեղին յորում կային ,
 և անդէն ձայն եղեւ խօսելոյ՝ և բարբառ նորա իբրեւ
 զձայն ամբոխի յոյժ . կամ որպէս զլուրց հոսանաց
 բազմաց հեղեղատեալ զառ ի վայր ընթանայցէ : Եւ
 ասաց ցիս . Ահաւասիկ եկեսցեն աւուրք , յորում կամե-
 ցայց այց առնել բնակչաց երկրիս . տեսից զանիրաւու-
 թիւն անիրաւաց , և զանօրէնութիւն անօրինաց , և զու-
 րացութիւն ուրացողացն . և որով գայթակղեցուցանէին
 զժողովուրդս իմ . և յորժամ լցցին տառապանք ծառա-
 յից իմոց : Եւ յորժամ կամիցիմ մերձեցուցանել զվախ-
 ճան այսր կենացս ձերոց , այս նշան եղիցի ձեզ . սիրե-
 ցի ստութիւն , և ծնցի նախանձ , գրգռեսցի անօրէնու-
 թիւն , և ատեսցի արդարութիւն . յաճախեսցէ ան-
 ժուժկալութիւն , և խափանեսցի զգաստութիւն . ա-
 ճեսցէ պատերազմ , և նուազեսցէ խաղաղութիւն . ար-
 համարհեսցի ողորմութիւն , և փառաւորեսցի արդա-
 րութիւն . և յաճախեսցին տառապանք ծառայից իմոց .
 և բարձրասցին ամբարշտացն ամբարտաւանութիւն :
 Վասն այնորիկ եղիցին ի տեղիս տեղիս սովք և շարժ-
 մունք և բնկըղմութիւնք . և եղիցի նշան յերկնից .
 հուր յաճախ յօդս երեւեսցի . և յերկրի եղիցին նշանք
 բազումք ի տեղիս տեղիս . և մանկունք տարեւորք
 խօսեսցին . և որ յղիքն են , շնորհս ծնցին և կեցցեն
 և զարգասցին . և յանկարծակի ի տեղիք սերմանեալք՝
 առանց սերման ունայնք գոցին . և յարիցեն քաղաքք
 ի վերայ քաղաքաց , օրէնք ի վերայ օրինաց , որդիք
 զհարս սպանանիցեն , եղբարք զեղբարս , ազգ զազգս ,
 սիրելիք զսիրելիս , տոհմք զտոհմս . և եկեսցէ յայտնի
 ապստամբութիւն , գալով եկեսցէ անուռ իմ նոր նու-
 րոգմամբ անճառ փառաց իմոց և զօրութեան , և զբա-
 զումս գայթակղեցուցէ , և զօրասցի . և որք չհաւա-
 տանն ի նա՝ հնազանդեցուցէ , և յետ այնր նշանացն
 եղիցի այս ի բազում քաղաքս և ի գիւղս և ի գա-
 ւառս . և դադարեսցին ջուրք , և մի գնասցեն յա-
 ւուրան յայնոսիկ մինչեւ ի ժամանակս երիս : Եւ յետ

կատարելոյ նշանացս այսոցիկ ի վերայ երկրի, գիրք բացցին, և յայնժամ երեւեսցի փառք իմ, և տեսցեն տու իս զթուուցեալսն ի բարձունս զամենայն զտուրբս իմ. և ամենայն որ գտանի արդար արժանի ինձ, եւ կեսցէ և փառաւորեսցի և լուսաւորեսցի առաւել քան զարեգակն: Յայնժամ զարձցին սիրտք բնակչաց աշխարհիս այսորիկ յայլ բարիս. ջնջեսցի և բարձցի չարն, և անցցէ նենգութիւն. և յամօթ լիցի թերահաւատութիւնն. ծաղկեսցեն հաւատք. յայտնեսցի նմարտութիւն որ կայր մնայր մինչեւ ցայժմ առանց պտղոյ յայսչափ ամս. կորիցէ ստութիւն, և երեւեսցի անապականութիւն. վախճանեսցի ապականութիւն, և այնպէս եկեսցէ հասցէ կատարած աշխարհիս:

Չայս իբրեւ ասաց ցիս՝ իբրեւ զտեսիլ փայլատեկանց երեւեսցան ինձ փառքն Աստուծոյ, և տեղին յորում կայի շարժէր սակաւ մի. և սկսայ խռովել, և ոչ կտրէի հանգուրծել փառացն. և ըմբռնեաց զիս երկիւղ. եկն հրեշտակն և զօրացոյց զիս: և ասաց ցիս. Մի երկնչիւր և մի զարհուրիւր. երանի է քեզ՝ զի գտեր շնորհս ի հզօրէն. գիտացի զուղղութիւն սրտի քո, և զսրբութիւն անձին քո, զոր ունէիր ի մանկութենէ քում. մէ. և վասն այնորիկ արժանի եղեր բարբառոյն Աստուծոյ, և խորհրդոցն ընդերկար ժամանակաց. պաւհեա դու այլ եւս աւուրս եւթն, և յայտնեսցէ քեզ աւելի եւս քան զայս:

Եւ եղեւ յետ այսորիկ և պահեցի զեւթն օր. և զարձեալ սիրտ իմ խռովէր՝ և սկսայ ասել առաջի բարձրելոյն. և ասեմ. Տէր Աստուած իմ, դու արարեր զերկինս և զերկիր և զամենայն որ ի նոսա. դու հրամայեցեր ծագել լուսոյ, որոշեցեր ի խաւարէ, և կոշեցեր զնա տիւ, և որ խառնէրն ընդ բազմութեան ջուրցն ընդ երկրի՝ դու բաժանեցեր և որոշեցեր զերկիր ուրոյն մեկուսի. մասն մի ջրոյն յանդունդս ի ներքինն որոշեցեր՝ հաստատեալ զերկիր ի վերայ նորա. և մասն մի ի վերոյ քան զերկինս կացուցեր, որոյ ի ներքոյ նմանութիւն ձեզուան ձգեցեր, և սահմանեցեր զհաստատութիւն. և որ մնացեալ էր ժողովս ջուրց,

աւագով պարսպեցեր և արգելեր. քանզի յառաջ էին խառնակ ընդ միմեանս, յորոյ վերայ հոգին չըջէր, և խաւար ունէր այնչափ. և չեւ եւս էր երկիր, քանզի բարբառ մարդոյ չեւ եւս էր. հրամայեցեր մատչել ճառագայթից լուսոյ, որով երեւեացին գործք քո զարմանալիք: Իսկ յերկրորդումն աւուր զհաստատութիւն երկնից անջրպետեցեր, և բարձրացուցեր ի բարձունս. և հրամայեցեր ջրոցն ներքնոց՝ մասին միոյ անջրպետել ի միմեանց. զի մասն մի նորա ի վեր անջրպետեցի, և մասն մի նորա ի խոնարհ մնացէ: Եւ դարձեալ յերրորդումն աւուրն որ մնայ, զերկիր հաստատեցեր՝ բղխել ի նմանէ զբանջար սերմանեաց և զծաղիկս խոտոց, և զտունկ ծառոց պտղաբերս. և բղխեաց զազգի ազգի բազմութիւնս՝ զսերմանիս ի կերակուր զօրութեանց. և զխոտս անոյշ ի քաղցրութիւն քմաց. և զպտուղս ծառոց յանոյշ ճաշակս: Եւ ի չորրորդումն աւուրն հրամայեցեր արեգական լինել, լուսաւորել, և սնուցանել զաճումն և զբզխումն երկրի. նոյնպէս և զլուսին լուսաւորել զխաւար գիշերոյ, և մեկնել զփոփոխմունս ժամուց և զընթացս ժամանակաց: Իսկ ի հինգերորդումն աւուր ասացեր երկրի բղխել զեռունս կայտառ շունչ կենդանի, և թըռչունս ազգի ազգիս: Եւ եղեւ բազմութիւն կերպարանաց կարգել գեղեցիկ գունովք և ազգի ազգի տեսլեամբք առ ընտրութիւն. սոյնպէս և ծով բղխեաց բազմութիւն ձկանց. զմեծամեծս ի նոցանէ ի վայելել կերակրով յազման. և զմանունս առ ի յաճումն: Եւ դարձեալ ի վեցերորդումն աւուրն բանիւ հրամանաւ քով բղխեաց երկիր զչորքոտանիս, զսողունս և զթռչունս: Եւ յետ սոցա զտէրն տէրունական ձեռօք ստեղծեր զմարդն, և ի նման քաղաքի տնկեցեր զդրախտն, և եղիր զնա ի ներքս. և որպէս ոք որդւոյ իւրում զամենայն ինչ առաջի արարեր նմա ի վայելել, և ի քաղցրութեան և ի փափաքման՝ այնպէս ամենայն կերպարանօք զարդարեցեր զդրախտն, իբրեւ ժառանգորդի ի ձեռս ետուր զոր ի հողոյն ստեղծեր, և շնչով կենդանացուցեր. և ի կողից նորա զկին նորա ստեղ-

ծեր բնակել ընդ նմա . և խօսակից յարգահատել ազգի մարդկան, զարդարեցեր զնա կամօք ազատութեան և յօժարութեան, իշխան և թագաւոր ի վերայ աւմենայնի որ ի քէն եղեալ էին ի վերայ երկրի կացուցեր զնա . այլ և յերկրաւոր սպասաւորէն ոչ արարեր զնա կարօտ, և իբրեւ զգիրս պատուոյ և ընտրութեան ետուր նմա զպատուիրանն, զոր ընկէց ի ձեռաց՝ և ել ի դրախտէն փափկութեան, օտարացաւ յանապականութենէն, և արժանի եղեւ աշխատութեան, և սպառնացեալ հրամանացն ի ձեռն մահու մատնեցաւ . հող էր և ի հող դարձաւ, և ի նմանէ ամենեքեան մեք մարդիկ սերմանեցաք : Զայս ամենայն ասացի առաջի քո, զի ասացեր զհեթանոսաց թէ չեն ինչ և յոչինչ համարեցան . և նմանեալ են փշրեալ ապակւոյ՝ և շթոց անձրեւաց յանօգուտ . զիա՞րդ իշխեն հեթանոսք ժողովրդեան քում ընտրելոյ, և զժառայի քո Աքրաամու կոխել զգաւակ և զժողովուրդ քո զոր ընտրեցեր . և կոչեցեր ընտրեալ զոր անուանեցեր սեփական . որում խոստացար տալ ի վիճակ ժառանգութեան զերկիրն բարեաց և զաւետեաց, և մատնեցեր ի ձեռս անպիտան հեթանոսաց զժողովուրդն և զերկիրն խոստմանց : Զի եթէ ժողովրդեան քում խոստացար տալ, զիա՞րդ հեթանոսք որ ոչ ընկալան զօրէնս, առին զնա ի վիճակ ժառանգութեան . և մեք ի պանդխտութեան գերի վարեալք հնազանդիմք ընդ նոքօք, և իշխեն ի վերայ մեր :

ՓԼՈՒԽ Դ.

Եւ եզեւ իբրեւ կատարեցի զբանս զայսոսիկ, առաքեցաւ առ իս հրեշտակն այն որ յառաջն խօսեցաւ ընդ իս, և ասէ ցիս . Եզրա, արի և լուր զոր խօսելոցս եմ ընդ քեզ : Յարեայ և կացի և ասեմ . Խօսեաց : Եւ ասէ ցիս . Ծով եթէ կայցէ յընդարձակի տեղւոջ, և

մուտն իւր իցէ ի նեղ, զի եղիցի նա նեղ գետոյ նման. եթէ ոք կամեսցի մտանել ի ծովն և տիրել ի վերայ նորա, ապաքէն եթէ ոչ նախ ընդ նեղն անցանիցէ՝ զիմրդ կարասցէ մտանել ի լայնութիւն նորա: Եւ կամ դարձեալ յաւան քաղաք մի դարգարեալ, և գեղեցկացուցեալ ամենայն բարեօք. և մուտ նորա իցէ ի նեղ, և նուրբ, և գոռարատեղիք. իբրութէ յաջմէ կողման իցէ հուր, և ի ձախմէ ջուր խոր յոյժ, և ճանապարհ մի միայն ընդ մէջն անցանիցէ հրոյն և ջրոյն. մի ինչ այլում ումեք լինել տեղի, բայց միայն շաւիղ ոտին մարդոյ. եթէ ոչ որ կամեսցի զնա ժառանգել, անցանիցէ նախ ընդ նեղն, ոչ կարէ ըմբռնել զժառանգութիւնն: Եւ ես ասացի, թէ այգպէս է: Ետ պատասխանի և ասէ ցիս. Ըստ նմին օրինակի տացի Իսրայելի մասն ժառանգութեան. զի վասն մարդկան արար Աստուած զաշխարհս զայս և ելից զնա ամենայն բարութեամբ, և ետ նոցա օրէնս. զի որով վարեսցին և թագաւորեսցեն թագաւորութիւն բարի և զգաստ և ամբիծ. իսկ նոքա ոչ պահեցին, այլ մերժեցին զնա. և բարձրեալն եզ ի մտի մերժել զնա, որ ապստամբ եղեն ի նմանէ. վասն այսորիկ մուտ աշխարհիս այսորիկ խիստ են և դժուարին և լի տառապանօք. զի թէ նախ մտցեն ընդ նեղ և ընդ նուրբ շաւիղ աշխարհիս այսորիկ. և մտեալն չերկայնմտիցեն, ոչ ընկալցին զպատրաստեալ նոցա բարիսն որ յառաջ քան զաշխարհս էր: Բայց դու մի չփոթիր զի մահկանացու ես, և մի խռովիր զի ապականելոց ես, այլ հպեա առ մօտաւորն, և դիր ի մտի քում որ առ յապայն լինելոց իցէ: Եւ ես ասացի. Ապա ուրեմն արդարք ժառանգեն զբարիս. և վասն այնորիկ բարւոք համբերեն մտանել ընդ նեղ և ընդ նուրբ ճանապարհն. իսկ որ տկարքն են և սրբութեամբ զկեանս իւրեանց ոչ անցուցանեն, և զփորձ նեղութեան ոչ դիտէին, ի մշտնջենաւոր բարութեանցն հեռացան: Եւ ասէ ցիս. Եւ ես քեզ ասեմ, եթէ ոչ ես դու լուքան զբարձրեալն, և ոչ քաղցր քան զԱստուած, և ոչ մարդասէր քան զնա. կորիցեն ամենեքեան որ ան-

ցանկէն զպատուիրանաւն Տեառն, քան թէ արհամարհեացին օրէնքն Աստուծոյ՝ Պատուիրելով պատուիրեաց Աստուած մարդկան թէ զի՞նչ արասցեն, և կեցցեն, եթէ զի՞նչ պահեացեն և մի տանջեցին։ Իսկ նոքա յամենայնէ հրաժարեցին. և ի վերայ այսր ամենայնի ասացին թէ ոչ բարձրեալն է, և ոչ հատուցումն բարեաց և չարեաց գործոց. զճանապարհս իւրեանց խոտորեցին, և զօրէնս նորա մերժեցին. և զհրամանս նորա անարգեցին, և ուրացան գուխտ նորա, և ի բանից սրբոց նորա թերեհաւատեցին, և զընտրեալս նորա արհամարհեցին, և վասն այսորիկ լուր դու Եզր. ունայնութիւն ունայնից եւ լիութիւն լիոց. ահա եկեսցէ ժամանակ, յորում եղիցի նշանն որ յառաջն ասացաւ քեզ. յայտնեցի քաղաքն որ այժմ ոչ երեւի, և ամենայն ծուներ ի վերայ երկրի սողեցի. և ամենայն որ գտցի անբիծ տեսցէ զփառս բարձրելոյն. յայնժամ երեւեցի օծեալն Աստուծոյ՝ յայտնի մարդկան, և ուրախ արասցէ զմնացեալսն ի հաւատս և ի համբերութեան, և ամենեքեան կանգնեցին որ թաղեալն են յերկրի ձայնիւ տեառն. և կայցեն առաջի հօր դատաւորին, և եկեցեն հասցեն կէանքն որ ոչ երեւին. և անցցէ ապականութիւն և դադարեաց ռդորմութիւն, և պարապեցեն գթութիւնք, և խափանեցին դրունք ապաշխարութեան, յինքն ամփոփեցի երկայնմտութիւն, և հաւատք ցուցցեն զպտուղ իւրեանց։ Եւ յեա գործոց վարձք իւր և արդարութիւն ծաղկեացէ. և յայնժամ երեւեցի տեղի հանգստեան սրբոցն, և ճշմարիտ դրախտն փափկութեան, և դէմ յանդիման սոցին բովք հրոյ և տանջանք յաւիտենից, և որդն անմահ, զոր պատրաստեալն է ամբարշտաց և անօրինաց։ Եւ յայնժամ ասիցէ բարձրեալն ցարդարսն. Տեսէք զտեղին հանգստեան ձերոյ զոր պատրաստեալն էր ձեզ ի սկզբանէ արարածոց. մտէք այսուհետեւ և հանգեալք, և խայտացէք իբրեւ զորթս արձակեալ ի կապոյ։ Եւ ասացէ ցամբարիշտն և ցանօրէնսն. Տեսլիք և իմասլիք զիս որում ոչն ծառայեցէք, և կամ յորմէ ուրացայքն, և կամ զոր օրէնս

արհամարհեցէք. հայեցարուք որ առաջի կայ ձեզ պատ-
րաստեալ արդարոցն փափկութիւն, և ձեզ ամբարը-
տաց հուրն և տանջանք յաւիտենից: Եւ եղիցի օրն
դատաստանի այսպիսի. ոչ արեգակն կացցէ լուսա-
տու և ոչ լուսին, և ոչ աստեղք պայծառացեալ, և
ոչ ամպք հովանաւորք, և ոչ որոտումն նշանաւոր ժա-
մանակաց, և ոչ հողմ զովացիկ, և ջուր ի ծարաւ
հանգստեան, և ոչ հողմ քաղցրախառն և ոչ երեկոյ
ի հանգիստ վաստակոց, և ոչ գիշեր ի դադարել աշ-
խատութեանց, և ոչ աշողութիւն գործոց ի յօժարու-
թիւն. և ոչ հասարակ օր ի ճաշակումն կերակրոց. ոչ
ձմեռն ի գործ երկրի պատրաստութեան. ոչ գա-
րուն ի ծնունդ երկրի պարարտութեան. ոչ յամառն
տօթ, և ոչ աշուն ի խնամ ածել պտղոյ (հասնոյ).
ոչ կարկուտ ի բռնութենէ օդոց, և ոչ անձրեւ յա-
ճումն ծառոցն, ոչ ցօղ ի մխիթարութիւն տնկոց, և
ոչ առաւօտ որ նշանակէ զլոյս տուրնջեան, և ոչ զամ-
բար գիշերոյ խաւարի յայտնիչ, բայց միայն պսակ
փառաց արդարոցն ուրախութիւն: Իսկ ամբարշտացն՝
հուրն անշէջ, և աղջամուղջ յաւիտենից, և տանջանք
մշտնջենաւորք. այս է դատաստանն: Ետու պատաս-
խանի՝ յոգւոց հանելով և ասեմ. Երանի է նոցա որ
սակաւ ժամանակս համբերեցին վասն բարձրութեան
փառացն, և եղուկ մեք՝ որ առ սակաւ ժամանակս
արարաք զկամս մարմնոյ մերոյ, և ի տանջանս յա-
ւիտենից մտանեմք, և յանշէջ հուրն տանջիմք հանա-
պազ. լաւ էր թէ չէաք իսկ ծնեալ: Ո՞վ ի մարդկեզէն
կենդանեացս ոչ մեղաւ. և կամ ո՞վ ի ծնելոցն ոչ անց
զհրամանաւ նորա. որպէս տեսանեմս՝ սակաւուց է այն
աշխարհ յուրախութիւն. և բազմաց ի տանջանս, զի
ամենեքեան առ հասարակ անօրէնութեամբք թաթա-
ւեալ եմք, գնացաք զճանապարհս կորստեան և զա-
ւիղս մահու, և հեռացաք ի ճշմարտութենէ կենացն:
Ետ պատասխանի և ասէ ցիս. Դու ասացեր թէ սակաւք
են արդարք, և բաղումք են ամբարիշտք. և արդ լուր առ
այս. Ականս պատուականս թէ ունիցիս՝ ապաքէն զա-
մենայն ինչ ըստ նոցա արժանաւորութեանն պատրաս-

տեսցես զնիւթն . միթէ որ անարժանն իցէ՝ նոցա նման
համարեսցիս , և կամ նման կապարոյ , և կամ խեցւոյ
և կամ այլ իմիք նման : Եւ ասացի . Ոչ : Եւ ասէ ցիս .
Ասա դու ցերկիր . ընդէր որպէս զխեցին շատ ծնանիս ,
նոյնպէս և զոսկին ոչ բղխես . և նա պատասխանի տացէ
քեզ և ասիցէ . քանզի յաճախ է խեցին քան զերկաթն ,
և երկաթն քան զկապարն , և կապարն քան զպղինձն ,
և պղինձն քան զարծաթն , և արծաթն քան զոսկին ,
և ոսկին քան զականս պատուականս . ընտրեա՛ այսու-
հետեւ , և տես թէ՛ որ պատուական է և ցանկալի :
Եւ ասացի , թէ՛ Ո՞վ ոք ո՛չ գիտէ թէ՛ սակաւն և նը-
ւազն է ցանկալի : Եւ ասէ ցիս , թէ՛ որպէս մարդ-
կան թուի նուազն՝ պատուական և ցանկալի , նոյն-
պէս և բարձրելոյն սակաւ արդարք պատուական են .
և ուրախ լինի ի վերայ սակաւուցն , որ փառաւորե-
ցին զանուն նորա ի վերայ երկրի , և ի ձեռն նոցա
անուն նորա օրհնի և գովի . վասն այնորիկ ծաղկեա-
ցեն արդարքն , և փառաւորեսցին առաջի Աստուծոյ :
Իսկ բազմամբոխն անխրատ՝ մրրկի նմանեսցէ , և
պատրաստեալ է հրոյն բորբոքելոյ . եղիցին երեսք նո-
ցա յամօթ և յանարգանս : Եւ զայս մինչդեռ խօսէր
ընդ իս , ես հանի յոգւոց և խռովէի , և նուաղէր յիս հո-
գի իմ , և ասէի . Ո՞վ երկիր , ընդէր ծնար զմարդն , զի
ի տանջանսն յաւիտենից մատնեցաւ . վասն այսորիկ
սգասցէ ազգ մարդկան , և ցնծայ դազան վայրի , և կո-
ծեսցին ամենայն ծնունդք բանաւորաց , և ուրախ լի-
նիցին ամենայն չորքոտանիք . յոյժ լաւ է նոցա քան
մեզ , զի ոչ յարութեան ակն ունին , և ոչ դատաստա-
նաց մնան : Մեզ զի՞նչ օգուտ է եթէ ի դատաստան
մտանեմք և ի տանջանս անդադարս . երանի՛ թէ չէր
մեզ յարութիւն , զի յաւիտենից տանջանացն ապրէաք :
Եւ զայս մինչդեռ զմտաւ ածէի , և ասէ ցիս . Իսկըզ-
բանէ արարածոց յառաջ քան զմարդն լինելոյ ի վե-
րայ երեսաց երկրի , յառաջագէտն բարձրեալն յա-
ռաջագոյն պատրաստեաց զտեղի փափկութեան , և
զտանջանաց . իմաց այսուհետեւ , զի ունէին օրէնս ու-
րով կարէին ապրել՝ և ոչ պահեսցին , այլ արհամար-

հեցին . զի՞նչ պատասխանի ունիցին տալ յաւուրն վախճանի , զի այնչափ ժամանակա երկայնամտեաց բարձրեալն , և նոքա արհամարհելովն կորուսին զանձինս իւրեանց : Ետու պատասխանի և ասեմ ցհրեշտակն Տեառն . Խնդրեմ ի քէն , Տէր , ասա ինձ , եթէ յետ մահու յորժամ պահանջի ի մէնջ գիւրաքանչիւր զոգիս մեր . երթայցեմք ի տեղի տանջանաց , եթէ յանդորրութեան լինիցիմք մինչեւ ցօր դատաստանին , եթէ յայսմ հետէ մտանիցեմք ի տանջանս : Ետ պատասխանի և ասէ . Ասացից և զայս քեզ . դու մի հաշուիր դքեզ ընդ մահապարտսն . զի քեզ և նմանողաց քոց պատրաստեալ է գանձն լի բարեօք , որ ոչ յայտնեացին քեզ , մինչեւ ի վախճան ժամանակաց : Լուր այսուհետեւ վասն որոց հարցերդ , այսպէս է բանն . զի յորժամ հրաման մահու ելանէ յառաջ քան զմարդոյն ոգիս հանելոյ , անդէն վաղվաղակի բաժանի շունչն ի մարմնոյն , և երթայ ի տեղի որոշմանն իւրոյ . և եթէ իցէ լի գործովք բարեօք , և պահեալ զպատուիրանս բարձրելոյն . և յորում ժամանակի էր յապականական ի բնական մարմնոյն բնութեան , ծառայեաց ամբօթեամբ ի հաստատութեան յամենայն ժամու վշտաց . նա ցնծայ և ուրախ լինի ի հանգստեանն յեւթնեկեան ճանապարհին : Առաջին ճանապարհն՝ որ բազում աշխատութեամբ ճգնեցաւ առ ամենայն մեղս : Երկրորդ ճանապարհն՝ տեսեալ զպատրաստական զմեղացն զտանջանսն : Երրորդ ճանապարհն՝ վկայութեանն զոր վկայէ նմա Աստուած , եթէ մեծ հաւատովք պահեաց որ տուան նմա օրէնքն : Չորրորդ ճանապարհն՝ յորում յայտնին նմա պատրաստեալ բարիքն , եթէ որպէս ընդ հրեշտակս ի բազում խաղաղութեան սպասաւորեալ պահի : Հինգերորդ ճանապարհն՝ փառաւորեալ է ուրախութեամբ . զի մերկացաւ զապականութիւն , և այնուհետեւ ընդ հրեշտակս հաշուի ժառանգել զանվախճան լոյսն : Վեցերորդ ճանապարհն՝ յորում ցուցանի թէ որպէս երեւք իւր լուսաւորին իրեւ զարեգակն , և ոչ այնուհետեւ ապականութեամբ մթանան : Եւթներորդ ճանապարհն՝ որ ի վեր է քան

զամենայն ճանապարհս, յորում պարծի վատահո-
թեամբ և համարձակութեամբ, ոչ ամաչելով և կամ
պատկառելով, այլ ցնծալով փութայ տեսանել զե-
րեսս Աստուծոյ. որպէս ծառայեաց ամբօթեամբ ի
կենդանութեան, որով և փառաւորելոցն է. և ընդու-
նելոց է զվարձս հատուցմանն: Այս են ճանապարհք
հոգւոցն արդարոցն: Իսկ ամբարշտացն հոգիք, և որք
ոչն պահեցին զպատուիրանն բարձրելոյն, և արհա-
մարհեցին զօրէնս նորա. և զարչեցան ի ծառայից նո-
րա. նոքա ոչ մտցեն յաւիտեան ի տեղի հանգստեան,
այլ վաղվաղակի որոշեալ հոգիքն ի մարմնոյն տրտու-
թեամբ և վշտօք ընդ եւթն ճանապարհ մտցեն ի տան-
ջանս յաւիտենից: Առաջին ճանապարհն՝ զի թողին
զօրէնս և փոխեցին զհրամանս բարձրելոյն: Երկրորդ
ճանապարհն, զի ոչ կամեցան դառնալ և ապաշխա-
րել մինչդեռ յայսմ աշխարհի էին: Երրորդ ճանա-
պարհն՝ յորում նեղին տեսանելով զարդարան ի հան-
գիստն, և զիւրեանց տանջանս: Չորրորդ ճանապար-
հն՝ որ կայ և մնայ ի վախճան ժամանակաց ի մըշ-
տընջենաւոր հուրն: Հինգերորդ ճանապարհն՝ յորում
տեսանեն զայլոց հանգիստ հանոյ բարձրելոյն, և պահ-
պանեալ ի հրեշտակաց սպասաւորութեան և յանբը-
ծութեան յոյժ: Վեցերորդ ճանապարհն՝ որ տեսա-
նեն յայնմ հետէ զպատրաստեալ արքայութիւն սրբոց՝
և զիւրեանց անձանցն ամենեւին զկորուստն: Եւթնե-
րորդ ճանապարհն՝ որ է քան զամենայն ճանապարհս
ի վեր՝ յորում հաշին և մաշին ամօթով և անարգա-
նօք, և պաշարեալ են իմաստութեամբ և երկեղիւ.
իբրեւ տեսանեն զճանապարհս բարձրելոյն որոյ ա-
ռաջի մեղան կենդանիքն ի մարմնի, և առաջի ար-
դարոցն տանջելոց են: Ետու պատասխանի և ասեմ.
Տացի՛ ժամանակ հոգւոց առ տեսանել թէ որպէս տան-
ջիցին յետ հրաժարելոյ նոցա ի մարմնոյ անտի: Եւ
ասէ ցիս. Տացի ժամանակ, ոչ անդորրութեան՝ այլ
տանջանաց. զի ի տեղիս խոշտանգանաց արգելեալ
են մեղաւորաց ոգիք, և պահին ի տանջանս տհաւոր
հրեշտակաց մինչեւ յօրն յանդիմանութեան և դա-

տաստանաց և հատուցման բարւոյ և չարի։ Ասացի. խնդրեմ ի քէն՝ ներեա՛ ինձ և զայս հարցանել։ Եւ արդ՝ յաւուրն դատաստանի կարիցն՝ արդարքն հրա-
ժարեցուցանել զամբարիշտն, և կամ տանել յաղա-
չանս վասն նոցա, որպէս հարք վասն որդւոց, և կամ
որդիք վասն հարց. և կամ եղբարք վասն եղբարց,
կամ ազգ վասն ազգի, և կամ սիրելիք վասն սիրե-
լեաց։ Եւ պատասխանի և ասէ ցիս. Մի՛ ռք խաբեսցի
յայսմ. զի յաւուրն դատաստանի անաշառութիւն լի-
նի. և ամենայն ճշմարտութիւն կնքեսցի. զի զոր օրինակ
ոչ ռք զոր առաքեսցէ զոմն ի մեռանել ընդ նորա, կամ
ի քուն կալ, կամ հիւանդանալ, կամ յուտել կամ
յըմպել, նոյնպէս և ոչ այն ժամ ռք կարասցէ վասն
ուրուք պաղատել. և կամ զռք հրաժարեցուցանել ի
տանջանաց. իւրաքանչիւր իւրեանց գործքն բարեխո-
սեն։ Եւ տու պատասխանի և ասեմ. Զիարդ գտանեմք, զի
եթէ Արքամ աղաչեաց զԱստուած վասն Ղովտայ և
վասն տան նորա, և Մովսէս վասն հարցնմերոց՝ որ մե-
ռան յաւուրս նորա, և Դաւիթ վասն հարուածոց ժողո-
վրդեանն, և Սողոմոն վասն սրբութեան, և Եղիա
վասն գալոյ անձրեւին, և Եղիսէ վասն կենաց մեռե-
լոյն, և Եզեկիայ վասն ժողովրդեանն յաւուրս Սենե-
քերիմայ, և վասն իւրոյ առողջութեան, և այլք վասն
այլոց. զի թէ յորժամ ապականութիւն զարգանայր
և անիրաւութիւն աճէր, խնդրեցին արդարքն վասն
ամբարշտացն յԱստուծոյ, և ընկալան. ընդէ՛ր յայն-
ժամ այս ոչ լինի։ Եւ պատասխանի և ասէ ցիս. Յայսմ
աշխարհի եթէ խնդրեսցեն արդարք՝ առցեն.
քանզի յօգուտ է նոցա ապաշխարութիւն վասն որոյ
բարեխօսենն. զի յաշխարհս այս կատարման է, և ոչ
փառաց։ Իսկ յայնմ աշխարհի՝ կենաց, յորում անցանէ
կարգ ապաշխարութեանն, և վախճանեալ է ապականու-
թիւն, և լուծեալ է աղքատութիւն, և խափանեալ են
հաւատք, և զարգանայ արդարութիւն, և ծագէ ճշմար-
տութիւն, ոչ ռք կարէ ողորմել, որ վասն իւրոց յանցա-
նաց գործոցն է ի տանջանս և ի դատաստանի։ Եւ ասա-
ցի ցնա. Ո՞չ ի սկզբանէ իսկ ասացի զայս, եթէ լաւ

էր՝ եթէ չէր իսկ ծնեալ ի վերայ երկրի, քան թէ վաղվաղակի կորուսեալ. զի՞նչ օգուտ իցէ մարդոյն, եթէ հասեալ իցէ ի բազում ժամանակս, և կեանքն տրտմութեամբ իցեն, և յետ մեռանելոյն՝ ակնունիցի տանջանաց. մեզ զի՞նչ օգուտ իցէ մեղաւորաց, եթէ խոստացեալ իցէ յարութիւն յետ մահու. և մեք արժանի մահու գործս գործեցաք. զի՞նչ օգուտ իցէ մեզ, եթէ արդարոցն պատրաստեալ իցեն անճառ բարիքն, և մեզ մեղաւորացս ամօթ. զի՞նչ օգուտ իցէ մեղաւորացս, եթէ շտեմարանք բարեաց՝ արդարոց են, և մեք մոլորեալք եմք չարեօք. զի՞նչ հաղորդութիւն իցէ մեր ընդ յուսոյն բարեաց որ գանձեալն է բարեաց. մեք ընդ դժուար ճանապարհ գնացաք. զի՞ առնէ մեզ, եթէ երկնաւոր դրախտն պատրաստեալ իցէ անբծացն, որոյ պտուղն անթառամ է. յորում կայ փափկութիւն և ցնծութիւն անվախճան, թէ մեր ոչ մտանիցեմք. և յորժամ արդարոցն երեւք լուսաւորեսցին իբրեւ զարեգակն, և մեր երեսք մթասցին իբրեւ զգիշեր աղջամղջին. արդարեւ իսկ ո՛չ երբէք ածաք զմտաւ ի կենդանութեան եթէ զի՞նչ ունիցիմք յետ մահուն կրել: Ո՛վ Ադամ զի՞նչ գործեցեր. դու միայն մեղար, և քեզ միայնոյ չեղեւ վիշտ, այլ առ հասարակ ամենեցուն որ ի քէն ծնան: Ետ պատասխանի և ասէ. Աշխատեսցին յերկրի մերժել զչարն, զի մի կրեսցեն զայն զոր ասացին. այլ մերժելով ըզչարն՝ ընկալցին զբարիս, առ մարդկանէ ընտրել ըզկեանս և զմահ: Քանզի Մովսէս ասաց զայս նոցա, և նոքա ոչ հաւատացին նմա, և ամենեցուն յետ նորա մարգարէից, և Աստուած որ խօսեցաւ ընդ նոսա:

Ետու պատասխանի և ասեմ. Գիտեմ և այդպէս հաւատամ, եթէ յողորմել ողորմած է բարձրեալն և ի զթալ զթած է՝ որք դառնան առ նա. երկայնամիտ է որք մեղանչենն. և պարգեւիչ, քանզի յօժար է և ի շնորհել և ի թողուլ զյանցանսն. զի՞նչ շահ իցէ բարձրելոյն, եթէ կորիցեն այնչափ ոգիք զոր աւար, և սակաւ ոգիք միայն մի կորիցեն. գիտեմ զի

բաղումնորմ է. եթէ ոչ ողորմեսցի, ոչ կարէ ապրել ամենայն մարդ. նոյնպէս և շնորհիչ է, եթէ ոչ շնորհեսցէ և թեթեւացուացէ զմեզս մեր իւրով մարդասիրութեամբն, ոչ կարասցէ ամենայն մարմին ապրել: Դատաւոր է որ յանդիմանէ և դատէ, և յեա յանդիմանութեան չմեղադրէ. զի թէ ոչ մեղադրիցէ և տանջիցէ զբազմութիւն ստահակութեան, ոչ ոք մնացէ յամենայն բազմութենէ արտաքս քան զսակաւն. և ուր իցէ ողորմութիւն նորա զոր խոստացաւն, կամ գթութիւն, կամ քաղցրութիւն, կամ մարգասիրութիւն, ում օգուտ իցէ այն, եթէ ոչ տառապեալ մեղաւորացն: Միթէ վասն այնորիկ ստեղծ զայնչափ ոգիս՝ զի կորուսցէ. քաւ լիցի. որ գիտութեամբ լի է, չգիտիցէ թէ զի՞նչ գործիցէ մարդն՝ յառաջ քան զծնանեւն նորա. և ամենայնի նա գիտակ է յառաջ քան զլինեւն նորա:

ԳԼՈՒԽ Ե.

Ետ պատասխանի և ասէ ցիս. Որ ի վեր է քան սքեզ մի խօսիր զայն, և մի կեղծաւորիւր առաջի Աստուծոյ. որ հրամայեալ է քեզ զայն իմաց: Զայս աշխարհս վասն բազմաց արար, իսկ զայն վասն սակաւաց. զի թէպէտ և յառաջգիտութիւն առ ի նմանէն բաղում է, այլ զինքնակամ կամսն շնորհեաց մարդկան՝ զգործոյն գիտութիւն, զի գիտասցեն զոր գործենն՝ թէ ոչ տանջին. ընդէ՞ր որք զնոյն մարմին ունին, և զնոյն ախաշարժմանցն՝ և արդարոցն ոչ նմանեցին, ոչ միայն զնոցա ճանապարհն ոչ գնացին, այլ և արհամարհեցին զնոսա, և գարշեցան ի վարուց նոցա. վասն այնորիկ բարձրեալն սակաւս պահեաց յայն յաշխարհ: Ասցից քեզ և առակ մի, և պատասխանի տուր ինձ. Թէ խնդրեսցես զերկիր տալ քեզ՝ երկիր որ բոլիտ տեսիր պատուականս և մեծագնի. և տացէ քեզ երկիր որ

առնէ տեսիլս ազգի ազգի, որպէս զպատուականն սակաւ, և զանարգն կրկին. ո՛չ նստիցես ընտրիցես քեզ զպատուականն, և զանարգն ի բաց ընկենուցուս: Իմացայ այսուհետեւ եթէ ճշմարիտ է օրինակդ. և սացի թէ ուղիղ է. և սկսայ ասել ընդ միտս իմ. Ո՞վ անձն իմ, վայելեա որպէս և կամիս. և ցածո՛ միտս երկիր՝ զի լուիցես, և երթիցես ուր ո՛չ կսովեսցիս. զի ո՛չ եթէ քեզ տուեալ է կամ պատրաստեալ՝ բարիքն վայելչութեան. բայց զայս միայն սակաւ ժամանակս կենաց: Եւ եդի ի մտի դարձեալ ասել բանս ինչ առաջի բարձրելոյն, եթէ որպէս տացէ մեզ սերմանիս արդեանց, յորում լինիցի մեզ պտուղ. և կամ որպէս բերիցէ ամենայն տեղի ապականեալ՝ արդիւնս բարեաց գործոց՝ և ապրեսցէ, թէպէտ և ոչ տայցէ: Գործ եմք ձեռաց նորա, և վասն այնորիկ արժանի եմք ողորմութեան նորա, զի աստ կենդանացուցանէ զմեզ. յայտ է յորոց յարգանդին ստեղծու հանապաղ զմարդն. և տայ կենդանութիւն և կերակուր, ճոյնպէս և տնտեսութեամբ ազգի ազգի սերմանցն զինւով և ձիթով, հրով և ջրով, իննամսեայ ժամանակաւ ի բնութեան յարգանդի մօրն ծնանի զմանուկն, իմաստութեամբ մատակարարէ նմա և զգոչութեամբ պահէ զնա. և յորժամ հատուցանէ և տայ ի ժամանակի իւրում զտղայն, զոր նա հրամայեաց ծնանել, ի դիել զկաթն մինչեւ ցժամանակ մի, և յետ այնորիկ վարել նմա իւրով իմաստութեամբ, և կերակրել բերովք պտղոյ իւրոյ. և խրատէ զնա իւրովք օրինակօք. և առ սակաւ սակաւ աճեցուցանել ի նմա զիմաստութիւն և զգիտութիւն ամենայն չարեաց և բարեաց, և որ չեն նոյնպէս. և յետ այսր ամենայնի մեռուցանէ զնա. այնպէս ունի իշխանութիւն ի վերայ գործոց իւրոց. իսկ ապա թէ կորուսցէ զնա յայնչափ ժամանակս ստեղծեալ և ծնեալ աշխատութեամբ և ցաւօք և վաստակօք, սնուցեալ, և խրատեալ դիւրին կարգօք՝ զի՞նչ օգուտ իցէ: Եւ մինչդեռ զայս խորհէի, բացի զբերան իմ և սկսայ աղաչել զբարձրեալն՝ և ասէի. Տէր Աստուած, իբրեւ զԱստուած քում գոր-

ծոց ողորմեա՛, և քում արարածոց. և օգնական ըեր քում ստացուածոց, և աւելի եւս քում ժողովրդեանն. վասն որոյ ես սգամս, և ժառանգութեան քում, վասն որոյ ես տրտմեալ եմ. և ազգիս Իսրայելի, վասն որոյ ես սգամ, և զաւակի Աբրահամու, վասն որոյ ես խռովեալ եմ. հայիս ի մեզ, և հաշուիս զմեզ, և զյանցանս մեր. զի լուայ ես զանխնայութիւն մեծ, զոր առ յապայն լինելոց իցէ. վասն այնորիկ արարիչ ամենայնի երկայնամիտ բարձրեալ՝ լուր ձայնի իմում, և ունկնդիր բանից իմոց զոր խօսիմս առաջի քո, յաւօթս կալ առաջի քո:

ԱՂՕԹՔ ՄԱՐԳԱՐԷԻՆ ԵԶՐԱՅ

Որ բնակեալդ ես յաւիտեան, որոյ աջք զամենայն ինչ հաւաստեալ տեսանեն և քննեն, և վերնայարկք իւր յօդս. որոյ աթոռ անճառ, և փառք անպատում. զորով շուրջ կան բազմութիւնք զօրաց հրեշտակաց՝ երկիւղիւ պաշտել, և հրամանաւ նորա և բանիւ զոգիս ի հուր դարձուցանէ. որոյ բանն անշարժ և հզօր, զամենայն յօրինէ ըստ իւրանքանչիւր կարգի, որոյ հրամանն սաստիկ, և կարգն ահաւոր, որոյ հայելն ցամաքեցուցանէ զանդունդս, և բանն սպառնալեաց՝ պատառէ զերկիր. զամենայն զոր կամի յոչընչէ ստեղծու, և զեղեալն զօրութեամբ փոխէ. որոյ ճշմարտութիւն վկայէ: Լուր ձայնի ծառայի քո, և ունկնդիր խնդրուածաց պաշտօնէի քում, անսա՛ բանից իմոց. մինչդեռ կենդանիս եմ խօսեցայց. մի հայիր ի գլորումի. որք ունին կամս պահել զհրամանս քո, յաղթեալ են ի խորհրդոց չարին. այլ ողորմեաց իբրեւ բարերար և փրկիչ. և խնայեա՛ և հաստատեա՛ իբրեւ զդարմանիչ, որ դու միայն ես առանց մեղաց.

այո՞ խնդրեմ ի քէն մի հայիր յանցանա ժողովրդեան քո, այլ որք ուղիղն ծառայեցին քեզ ճշմարտութեամբ. խնայեա՛, մի հատուցանեք ըստ գործս իւրեանց անօրինաց, այլ վասն այնոցիկ որք երկիւղիւ պահեցին զուխտ քո՝ խնայեա՛. և մի ածեր զմտաւ վասն այնոցիկ՝ ոյք գնացին չարութեամբ առաջի քո. այլ յիշեա՛ որք կամօք զերկեղ քո ծանեան, և մի կա՛միր կորուսանել՝ որք զբարսն իւրեանց անասնոց նմանեցուցին, այլ հայեաց զթութեամբ ի ծառայս քո՝ որ ի փառս քո յուսացեալ են: Զի մեք և որ յառաջ քան զմեզ արժանի մահու կամաց գործեցաք, դու Տէր մարդասէր, վասն մեր մեղաւորաց երկայնամիտ կոչեցար, զի թէպէտ և մեք ընդ որպիսի բարւոք գործովք էաք, և ո՛չինչ ըստ կամաց քոց արարաք, այլ զհետ մարմնոյ պղծութեան գնացաք, դու գթացիս ողորմել. յայնժամ կոչեալիր ողորմած, քանզի սրբովք քովք կամօք գործեցին սրբութեամբ, ո՛չ են կարօտ ուղորմութեան. զի իւրեանց գործոց ունին զվարձս հատուցմանն: Զինչ եմք մեք մարդիկ, զի բարկացիս մեզ ստուգութեամբ: Ո՛չ ոք է ի վերայ երկրի ծնեալ՝ որ ո՛չ մեղաւ. յայսմ ծանիցի քո գթութիւնդ, յորժամ ողորմեսցիս և ներեսցես մեզ. և թողցես զամբարշտութիւնս մեր, որք ո՛չ ունին զհիւթ բարեաց գործոց: Ետ պատասխանի ինձ Տէր, և ասէ ցիս. Եթէ դառնալով դարձցին առ իս մեղաւորք յամենայն սրտէ իւրեանց, ո՛չ խորհեցայց ըստ առաջին մեղաց նոցա հատուցանել. այլ ի վախճան ելից հոգւոց նոցա, որպէս գտից՝ և դատեցայց. և այնպէս ուրախ եղէց ի նոսա, որ դառնան ի բարի գործս. որպէս ուրախ իցեմ յարդարս իմ: Նմանեցո՞ զիս միա՛միտ մշակի. որպէս մշակ վարէ տնկէ՝ որչափ և կա՛մի և յօժարէ. և ըստ ժամանակի իւրաքանչիւր խնամ տանի, որպէս պարտ է. թէպէտ լինիցի ի նոցանէ ումեք տկարանալ և մերձենալ յապականութիւն, որոց ի դէպ զհոգաբարձութիւն ասնէ. և եթէ հոգաբարձութեամբն յաղթէ, ուրախութեամբն ուրախ լինի. զի որ տկարանալն կամէր՝ զօրացաւ. ապա՛ թէ ոչ ինչ

օգտիցի ի դէպ ժամանակի, հոգաբարձութիւն ի բաց եղիցի լի տրամութեամբ. այսպէս եղիցին ի վերայ երկրի, երկայնամիտ լինիցի ի վերայ նոցա բարձրեալն. զի թէ զղլասցին ընդ այն զոր անօրինեցանն, գործեցին զբարիս. ապա թէ ոչ տանջեսցին: Պատասխանի ետու և ասեմ. Որովհետեւ միանգամ ներեցեր ինձ խօսել առաջի քո, աղաչեմ զքեզ ասա ինձ ծառայի քում. սերմանիք մշակին, եթէ ոչ առցեն չափով զանձրեւն չորանայ, նոյնպէս և մարդ որում դու ոչ ողորմեսցիս՝ ոչ կարէ ապրել. վասն այսորիկ ինայեա՛ Տէր ի ժողովուրդ քո, և ողորմեաց ժառանգութեան քում, քոց ստացուածոց և գործոց ձեռաց քոց ողորմեսցիս: Ետ պատասխանի և ասէ ցիս. Թշուառութեամբ թշուառացին մարդիկ՝ որ բնակեալն են յայսմ աշխարհի. փոխանակ զի բազում ամբարշտութեամբ զընացին. և վասն հանգերձեալ ժամանակին ոչ գտաւ ի նոսա ումեք դիտութիւն, այլ դու վասն քո ամ զմտաւ, և վասն փառացն որ քեզ մեայ՝ հոգա՛. զի բաց կայ քեզ ճշմարիտ դրախտն, և տնկեալ ծառն ճշմարիտ դրախտին. և պատրաստեալ են կեանքն՝ հանգերձեալ փափկութեանն. շինեալ է քաղաքն, յօրինեալ է հանգիստն, պաճուճեալ է բարութիւնն, կնքեալ է ի ձէնջ հիւանդութիւնն, խափանեալ է ի ձէնջ մահ. յամօթ եղեն դժօխք. հալածեալ է ի ձէնջ ապականութիւն. անջատեալ է ի ձէնջ ամենայն աշխատութիւն. յայտնեալ են ձեզ զանձք անմահութեան: Մի եւս աղաչեր վասն կորստեան ժողովրդեանն, զի որպէս ձեզ պատրաստեալ է՝ որպէս վերագոյնն ասացի. նոյնպէս և նոցա պապակումն հանգերձեալ են և տանջանքն: Ես բարի զմարդն զի պահեսցէ զհրամանս իմ, և խորշեցի ի մահուանէն յաւիտենից. նոքա յամենայն ժամու հանապազ դառնացուցին զիս, վասն այսորիկ դատաստան իմ հաստատուն է: Եւ խօսեցայ ընդ Տեառն և ասացի: Աղաչեմ զքեզ Տէր՝ խօսեաց ընդ Թշուառական ժողովրդեանն. զի լուիցեն ի քէն՝ և հաւատացեն. երկիցեն և դարձցին՝ և մի կորիցեն. այլ ապրեսցին. զի եթէ այլ ոք խօսեսցի, թերեւս ոչ հաւա-

տասցեն յայսմ ի մարդկանէ : Եւ պատասխանի Տէր և ասէ . Ես յամենայն ժամ ծառայից իմոց որ Հաճոյ են ինձ՝ երեւեցուցի զանձն իմ, և խօսեցայ ընդ արժանիս իմ . իսկ այլոցն ի ձեռն մարդկան ծանուցի զիս . ես եմ Տէր որ քննեմ զսիրտս և զերիկամունս, և ճանաչեմ զմարդն . որ յառաջ քան զելանելն նորա յորովայնէ . ես գիտեմ՝ եթէ խօսեցայց ընդ նոսա յանդիման՝ նոքա ո՛չ հնազանդեսցին, այլ առաւել եւս ստամբակեսցին ստամբակելով : Եւտու պատասխանի Տեառն և ասեմ . Խնդրեմ ի քէն՝ բարձրեալ, ընդէ՛ր ո՛չ տուաւ մեզ այնպիսի սիրտ, զի գիտասցուք միայն զբարի, և զայն միայն արասցուք, և նմա միայն ցանկասցուք, և զնա միայն գիտել քաղցր . այլ յորժամ առաք զչարին գիտութիւնն՝ ընդ այն կամիմք զոր դուն ասես . ընդէ՛ր իսկ բնաւ ստեղծեր զմարդն, զի զայն ունիցիմք և նո՛վաւ մեզանչիցեմք : Եւ պատասխանի ինձ Տէր, և ասէ . Ես արարի զմարդն զի մի՛ կորիցէ, այլ զի զայս կեանս պատուով կեցցէ . և զայն կեանս ժառանգեսցէ, և Հանգոյն հրեշտակաց իմոց ետու նմա զիմաստութիւն, գիտել եթէ զինչ է բարին, կամ զինչ է չարն . և պատուեցի զնա, և ետու նմա զիշխանութիւն առնել զոր և կամիցի . և հնազանդ արարի նմա՝ զամենայն որ ի ներքոյ երկնից, զի իշխեսցէ նոցա . ետու օրէնս և պատուիրանս զի սոստ մարթասցեն կեալ, և կամ որպէս զանմահ բարիսն ստասցին : Իսկ նա զայնպիսի իշխանութիւն յինէ՛ն առ . զոր բարւոք ստեղծեալ էր՝ ոչ բարւոք ի կիր արկ՝ և մեզաւ . ո՛չ եթէ յոռի ինչ ստեղծի, այլ զամենայն զոր արարի բարի յոյժ, իւրաքանչիւր որ եղեն՝ ի պէտս իւրեանց եղեն . զի որպէս եղեւ երկաթ, ո՛չ զի սպանցէ, այլ զի զերկիր գործիցէ, և ի պէտս մարդկան եղիցի . իսկ մարդիկ ոչ յոր ստեղծան ի նմին կացին, այլ որ ոչն գործեցաւ բարւոք՝ յայն ձեռնամուխ եղեն . նոյնպէս և զայլ ինչ բարւոք եղեալ՝ ի չար փոխեցին : Ոչ այսուհետեւ որ բարւոքն ստեղծիցէ պատճառք, այլ որ ոչն վայելեաց բարւոք՝ թշնամանեաց զարարիչն նոցունց . վասն այնորիկ կան մնան նոցա տանջանքն . զի որք յինէն

եղեալքն իցեն՝ ամենեցուն պարտ է նոքօք առաջնորդեալ գիտասցեն զիս . նա և որ ոչն վայելեաց ի նուցանէն ծանեալ զիս . դադարեալ այսուհետեւ, և մի ինչ հոգար վասն նոցա : Ետու պատախանի և ասեմ . Խընդրեմ ի քէն Տէր՝ ո՛չ պահես զոխս, ո՛չ ունի ժոյժ անձըն իմ չհարցանել զքեզ . վասն այսորիկ լուր ծառայի քում . վասն այսորիկ յաճախեցեր ինձ զբազմութիւն նշանացն . և ո՛չ ասացեր ինձ՝ թէ երբ իցէ կամ յորում ժամու :

ԳԼՈՒԽ Զ .

Ետ պատախանի և ասէ ցիս Տէր . չափելով նշանակեալ դու զգալուատ նշանացն, և իցէ՝ յորժամ տեսցես եթէ մերձ իցէ ամենայն առ ի կատարել . յայնժամ իմասիր զկատարածն . պարտ է նախ լինել որ ասացան նշանքն, և այնպէս դալ կատարածին : Եղիցի ի մերձենալ ժամանակին՝ խոռովութիւն ժողովրդոց, շարժմունք տեղեաց հեթանոսաց, նենգութիւն առաջնորդաց, տատանումն սրբոց, հալածանք քահանայից . խոտորումն սուրբ հաւատոց, և երկմտութիւն ժողովրդեանն . շիտթ հեթանոսաց, նեղութիւն քաղաքի, բորբոքումն հրոյ ի տեղիս տեղիս . սասանութիւն բազում . որոշումն ազգի ազգի քաղաքաց և գիւղից, առաւելութիւնք մոլորութեանց յայտոց պղծոց . յայնժամ իմասցիս եթէ մերձ է վախճան : Եւ որ յայնժամ գտցի ինձ արժանի, նա ապրեսցի և տեսցէ զփրկութիւն իմ . և զերկիր նոր, և զսահմանս իմ . զոր սրբեցի յառաջ քան զյաւիտեանս : Եւ յայնժամ տեսցեն արհամարհոպք, և կոծեսցին և զարմացին, որ այժմ տեսանեն զճանապարհս իմ . վասն այնորիկ կայ և մնայ նոցա պատրաստեալ դատաստանն . փոխանակ զի ո՛չ ծանեան զերախտիս օրինացն իմոց, պահել զամենայն որ ի նմա գրեալն է : Բայց դու մի խառներ զքեզ ընդ այնպիսիսն, զոր բոց հրոյն այրելոց է : Ետու պա-

տասխանի և ասեմ. Տէր, բազում անգամ ասացի եւթէ բազումք են կորուսեալք, և սակաւք են ապրեալք, և նոքա բազում աշխատութեամբ. ո՞վ կարացէ զգուշութեամբ պատրաստել այնպէս, որպէս և քո օրէնքն հրամայեն: Ետ պատասխանի Տէր և ասէ. Ո՛չինչ ի վեր քան զմարդն հրամայեցի, և ո՛չ անհնար. բայց ասեմ քեզ համառօտիւք, թէ որպէս դու կամիս պատուել ի ծառայէ քումմէ, զդոյն արա՛ւ և դու Աստուծոյ կենդանւոյ, և որ քեզ չար թուի՝ դու մի ընկերի քում առներ. և որպէս կամիս երախտաւոր լինել, եթէ սիրեացես զնոյն. և դու արասջիր. զի եթէ զայս կրել յեղբօրէ քումմէ քեզ թիւր թուեսցի, և դու նմա արասջիր. զի զձերդ ձեզ իսկ պատուիրեսցի. զի որպէս և կամքն են, նոյնպէս և գործքն. և որպէս գործքն են նոյնպէս և վարձքն: Կորիցէ անզգամն և անմիտ ազգ, և ապրեսցին պատուականքն և մարդարիտքն. զի ոչ կամիմ ընդ բազմութիւն ամբարշտաց՝ որպէս փափաքեմ սակաւուց և սրբոց. այսպէս եղիցի, և այս կացցէ, և այսպէս սահմանեալ է յինէն, և ո՛չինչ ի նոցանէն անցցէ մինչեւ եղիցի դատաստան. և վախճան բանից իմոց: Եւ իբրեւ դադարեաց Տէր ի խօսելոյ ընդ իս, և տեսանէի զփառս բարձրելոյն բիւրապատիկ լուսաւորագոյն քան զարեգակն. յայնժամ գեռ եւս ունէր զիս ահ և դողումն, յայնչափ ի փառացն գայր առ իս հրեշտակն որ յառաջնումն խօսեցաւ ընդ իս, և զօրացոյց զիս, և դարձոյց զդարմանս իմ յիս: Եւ պատուէր ետ ինձ և ասէ. Մի երկնչիր և մի դողար, զի գտեր մեծ շնորհս առաջի Աստուծոյ. պահեա դու այլեւս աւուրս եւթն, երթալ ի դաշտն ուր ո՛չ գուցէ տուն կամ յարկ, և ո՛չ այլ ինչ. բայց միայն ծաղիկք. և մի ինչ ճաշակեսցես, և բայց միայն ի ծաղկաց դաշտին, ուր դուն իցես. և խնդրեա՛ ի բարձրելոյն առանց ձանձրանալոյ. և յետ այնորիկ եկից ես առ քեզ: Եւ գնացի ես ըստ բանի նորա ի դաշտ՝ ի տեղին որ անուանեալ կոչի Արդաբ. և նստայ անդ ի վերայ ծաղկացն, և ճաշակէի անտի, և լինէր ճաշակն նոցա ինձ ի քաղցրութիւն, և յագումն, և ի կարողութիւն զօրու

Թեան իմոյ: Եւ եղեւ յետ անուրց՝ մինչ բազմեալ
կայի ես ի վերայ խոտոյն, և զարձեալ խռովէր յիս
սիրտ իմ որպէս զառաջինն. և բացաւ բերան իմ և
սկսայ խօսել առաջի բարձրելոյն՝ և ասել. Ո՛վ Տէր
Աստուած՝ որ ամենայն հոգւոց արարիչ ես. յայտնե-
լով յայտնեցար հարցն մերոց յերկիրն յանապատ,
յորժամ ելանէին յԵգիպտոսէ անցանելով ընդ անա-
պատն անջուր և անպտուղ. և ասացեր ցնոսա, Թէ
լուարո՞ւք որդիք Իսրայելի, և ունկնդիր լերուք բանից
իմոց զաւակդ Յակոբայ. ահաւասիկ ես սերմանեմ զօ-
րէնս իմ. եթէ արասցէ պտուղ փառաւորեցայց ի ձեզ.
Իսկ հարքն մեր ո՛չ պահեցին զօրէնս քո, վասն այ-
նորիկ կորեան: Նոյնպէս և մեք որ ընկալաք զօրէնս
քո՝ յանցեաք և անօրինեցաք. բայց օրէնքն քո ո՛չ
կորեան. այլ մնացին ի փառս իւրեանց: Եւ մինչդեռ
զայս ընդ իս խօսէի, համբարձի զաչս իմ և տեսի յաջ-
մէ կողմանէ. և ահա կին մի կոծէր և ցտէր և լայր
մեծաբարբառ յոյժ, պատառեալ զհանդերձս իւր, և
արկեալ մոխիր զգլխով իւրով. և թողուի զառաջին
զբանս իմ յորում էին, զմտաւ ածեալ զարմանայի,
Թէ յայսպիսում տեղւոյ կին մարդ երեւեցաւ, դար-
ձեալ առ նա՝ ասէի ցնա, Թէ ընդէ՞ր լաս, ընդէ՞ր կոծիս
դառնապէս: Ետ պատասխանի և ասէ ցիս. Թոյլ տուր
ինձ տէր՝ զի լացից զիս՝ և յաւելից յաշխարել. զի յոյժ
դառնացեալ եմ յոգի իմ, և լի եմ տառապանօք: Եւ
ասեմ ցնա. Զի եղեւ, ասա՛ ինձ: Եւ ասէ. Ամուլ եղէ
ես աղախին քո, և ո՛չ ծնայ՝ զերեսուն ամ կեցեալ
ընդ առն իմում. և ես հանապազ օր և ժամ յերե-
սուն յամն յայն խնդրէի ի բարձրելոյն ի տուէ և
ի գիշերի, և եղեւ յետ երեսուն ամի, և լուաւ Աս-
տուած աղախնոյ քում. և հայեցաւ ի տառապանս
իմ, և ետ մեզ որդի. և ուրախ եղաք ի նա՝ ես և
այր իմ, և ամենայն քաղաքակիցք իմ, և փառաւո-
րեցաք զԱստուած. և սնուցաք զնա աշխատութեամբ
բազմաւ. և եղեւ յորժամ աճեաց և զարգացաւ, և
կամէաք առնուլ նմա կին, և առնէաք օր ուրախու-
թեան:

ԳԼՈՒԽ Է.

Եւ եղեւ իբրեւ եկն որդին յառաքաաս իւր, ան-
գաւ և մեռաւ. և անցուցաք զլոյսն, և յարուցաք փո-
խանակ մեծ ուրախութեանն սուգ անչափ, և յարեան
ամենայն քաղաքակիցքն իմ վասն նորա մխիթարել
զիս, և յետ բազում մխիթարելոյ զիս՝ դադարեցի
մինչեւ ի վաղիւ անդր գիշերոյն. և եղեւ իբրեւ դա-
դարեցին ամենեքեան ի մխիթարելոյ զիս, լուցի և
ես, և յարեայ գիշերի և փախեայ, և եկի այսր, որ-
պէս տեսանես զիս յայսմ դաշտի զմտաւ ածեալ մի
եւս դառնալ ի քաղաքն, այլ աստէն դադարել. մի
ուտել և մի ըմպել, այլ միշտ սգալ և պահել մին-
չեւ մեռայց: Եւ թողեալ զբանս իմ յորում էին, ե-
տու պատասխանի ցասմամբ՝ կնոջն և ասեմ. Ձոր ի-
մանասդ լաւ ինչ իմանաս քան զամենայն կանայս. ոչ
տեսանես զսուգս մեր, որ եհաս ի վերայ Սիոնի, որ
է մայր մեր ամենեցուն, հեծելով հեծէ Երուսաղէմ,
և տրտում է և տառապեալ յոյժ. և արդ ոչ սգաս
առաւել յոյժ. զի ամենեքեան ի տրտմութեան և ի
զղջման և ի սուգ եմք, այլ տրտում ես վասն միոյ որդ-
ւոյ քո. հարց ցերկիր, և նա ասացէ քեզ, թէ պարտ
է նմա սգալ. զի այնչափ ծնեալ ի նմանէն բազմու-
թիւն յապականութիւն դարձան. արդ ո՞ւմ արժան
է սգալ. որ այնչափ բազմութիւն կորոյս. եթէ քեզ
վասն միոյն ողբալ. եթէ ասացես՝ եթէ ոչ է նը-
ման տրտմութեան երկրին իմ սուգս, զի ես զպը-
տուղ որովայնի իմոյ կորուսի զոր ցաւօք ծնայ. իսկ
երկիր ըստ ճանապարհաց իւրոց գնաց, մերժեցաւ և
գնաց մօտաւոր սուգ նորա՝ որպէս և եկն. և ես քեզ
ասացից, թէ որպէս աշխատութեամբ ծնեալ է, նոյն-
պէս և երկիր ետ զմարդն իսկզբանէ արարչին իւրում.
արդ այսուհետեւ կա՛լ դու զտեղին քո, և առաքինու-

Թեամբ համբերեա՛վ լշտացն որ եղեն քեզ. զի և քո
 որդին յարիցէ ի Ժամանակի իւրում. և դու ընդ կա-
 նայս անուանեացիս. դա՛րձ այսուհետեւ անդրէն ի քա-
 ղաք առ այր քո: Եւ ասէ ցիս. Ո՛չ արարից զայդ,
 և ո՛չ մտից ի քաղաք, այլ աստէն մեռայց: Եւ յա-
 ւելի խօսել ընդ նմա և ասացի. Մի՛ առնել զայդ իրս.
 այլ հաւանեաց վասն տրտմութեան Սիոնի, և միտի-
 թարեաց վասն քաղաքին Երուսաղեմի. հայիս ապա-
 քէն և ի նա, զի սրբութիւն մեր ապականեալ է, և
 սեղանն կործանեալ է. և օրհնութիւնքն դադարեալ
 են, և պարծանքն մեր քակտեալ են. և լոյս ճրագին
 անցեալ է. և տապանակն կտակարանաց մերոց ի գե-
 րութեան վարեալ է, և սրբութիւն մեր պղծեալ են.
 և անուն որ կոչեցեալ է ի վերայ մեր՝ յայնմանէ օ-
 տարացեալ եմք. և ազատք մեր թշնամանեալ են, և
 քահանայք մեր լացեալ են, և ղեւտացիք մեր ի ծա-
 ռայութիւն անկեալ են, և կանայք մեր բռնադատե-
 ցան. և հզօրք մեր ի պարտութիւն մատնեցան, և
 քան զամենայն ոք աւելի անարգեցաւ Սիոն, իբրեւ
 զանօթ անպիտան, և լուծաւ ի փառաց իւրոց, և մեք
 մատնեցաք ի ձեռս թշնամեաց մերոց: Բայց դու Թո-
 թափեա՛ ի քէն զբազմութիւն տրտմութեանդ, և ի
 բաց ընկեա՛ ի քէն զյաճախութիւն ցաւոցդ, զի հաշ-
 տեացի ընդ քեզ հզօրն, և հանգուացէ զքեզ ի ցաւոց
 քոց և ի վաստակոց: Եւ եղեւ իբրեւ խօսէի ընդ
 նմա, զուարթանային երեսք նորա յոյժ, և տեսիլ նո-
 րա լինէր իբրեւ զփայլակն, և կերպարանք իւր այսպի-
 սի ահագին առ մերձաւորս իւր. և սիրտ իմ յոյժ զար-
 հուրեալ էր, զմտաւ ածեալ ասէի՝ Թէ՛ զի՞նչ իցէ այս.
 և նա յանկարծակի մեծաւ բարբառով աղաղակեաց
 ահիւ, և ճչեաց առ ի շարժել երկրի ի ձայնէն. տե-
 սանէի, և ահա ո՛չ եւս երեւէր ինձ կինն, այլ քա-
 ղաք շինեալ ի հարուստ հիմանց. զարհուրէի՛ և ա-
 ղաղակէի մեծաբարբառ և ասէի. Ո՛ւր իցէ Ուրիշ
 հրեշտակն որ յառաջնում աւուրն եկն առ իս, զի նա
 արար ինձ գալ յայս տեղի զարմանալեաց, և եղեն
 ինձ ինդրուածք իմ, և զվախճան ի թշնամանս յոյժ:

Եւ զայս մինչդեռ խօսէի, եկն հրեշտակն՝ և ետես զիս, և ահա անկեալ գնէի իբրեւ զմեռեալ, և իմաստութիւն իմ եղծանէր. և կալաւ զաջոյ ձեռանէ իմ մէ, և զօրացոյց զիս և հաստատեաց զիս ի վերայ ոտից իմոց, և ասէ ցիս. Զի եղեւ քեզ, ընդէ՞ր խռովեցար, և կամ ընդէ՞ր եղծաւ իմաստութիւն քո, և միտք սրտի քո: Եւ ասացի, թէ ընդէ՞ր թողեր զիս, զի ես արարի ըստ բանի քում, և ելի ի տեղիս յայս, և ահա տեսի որում ոչ կարեմ հասու լինել: Եւ ասէ ցիս. Կաց իբրեւ զմարդ, և խօսեցայց ընդ քեզ: Եւ ասացի. խօսեաց Տէր, բայց միայն մի թողուր զիս զի մի ընդ վայր մեռայց. տեսի՞ զոր ոչ էր տեսեալ, և լուայ՝ զոր ոչ գիտէի, բայց միայն միտք իմ մոլորեալ են, և անձն իմ ապականեալ է. արդ խնդրեմ ի քէն պատմեա՞ ծառայի քում, վասն աքանչելեացս այսոցիկ: Ետ պատասխանի և ասէ ցիս. լուր ինձ՝ և ուսուցից քեզ. վասն որոյ երկնչիտդ, վասն այնորիկ բարձրեալն յայտնեաց քեզ զբազում խորհուրդս. զի ետես զուղղութիւն քո, եթէ անձանձրոյթ տրտմեալ ես վասն ժողովրդեանն. և յոյժ սգաս ի վերայ Սիոնի. այս իրք են: Կինն որ երեւեցաւ քեզ փոքր մի յառաջագոյն, որ սգով էր. և սկսար մխիթարել զեա. արդ այսուհետեւ ոչ եւս ի կերպարան կնոջ տեսցես, այլ երեւեցաւ քեզ քաղաք շինեալ. և զի պատմէր քեզ վասն տրտմութեան որդւոյ իւրոյ. այս կին այն Սիոն է՝ զոր տեսանէիր, զոր այժմ տեսանես քաղաք շինեալ. և զի ասացն ցքեզ, ամուլ եղէ ես ամս երեսուն, զի ամս բազումս ունէր յայսմ աշխարհի. և յորժամ եղեւն և շինեցաւ, մատեաւ ի նմա պատարագ. և յետ այնորիկ շինեաց Սողոմոն քաղաքն և գտաճարն, և մատոյց ի նմա պատարագ: Ե՞րբ էր յորժամ ամուլն ծնաւ աշխատութեամբ, այն բնակութիւն Երուսաղէմի էր. և յորժամ ասաց ցքեզ, եթէ որդին իմ իբրեւ եմուտ յառագաստ իւր և մեռաւ, պատահէր տրտմութիւն յոյժ, այն որ լինէր գլորումն Երուսաղէմի. տեսեր զի սգայր ի վերայ որդւոյն իւրոյ՝ և սկսար մխիթարել վասն տրտմութեանցն որ հասեալ էին նմա: Իբրեւ ետես բարձրեալն

եթէ յամենայն սրտէ հոգատ վասն նորա, եցոյց քեզ զլուսաւորութիւն փառաց նորա, և զգեղեցկութիւն վայելչութեան նորա. վասն այտորիկ ասացի քեզ՝ զի մնացեա ի դաշտին ուր տունն շինէր. գիտէի թէ բարձրեալն կամի ցուցանել քեզ զայս ամենայն, և վասն այնորիկ ասացի քեզ գալ ի տեղիս յայս, ուր ոչ էր շինուած հիման. ուր ոչ կարէր գործ շինուածոց մարդկան, ի տեղւոյն ուր ցուցանելոցն էր քեզ քաղաքն բարձրելոյ. բայց դու մի երկնչիր, և մի զարհուրեսցի սիրտ քո, այլ մուտ և տես զպայծառութիւն քաղաքին, և կամ զմեծութիւն շինուածոյն, որչափ ակն քո բաւական է տեսանել. և յետ այսուրիկ լուիցես որչափ բաւական իցէ քո լսելիք ականջաց. զի դու երանելի եղեր քան զբազումս. և հաճոյ եղեր բարձրելոյն որպէս սակաւք, մնա՛ դու աստ զվաղուեան գիշերն աստէն. և ցուցից քեզ որչափ բարձրեալն ի տեսիլ երազոյ ցուցցէ քեզ՝ որ լինելոցն իցէ ի վերայ բնակչաց երկրի յաւուրս վախճանի: Եւ մտի ի տուն զերկուս գիշերսն որպէս և հրամայեաց ինձ հրեշտակն Տեառն:

ԳԼՈՒԽ Ը.

Եւ եղեւ յերկրորդում գիշերին, ահա ելանէր ի ծովէ արծուի, որոյ էին թեւքն երկոտասան, և զլուիք երեք. և համբառնայր զթեւս իւր և թռչէր ընդ ամենայն երկիր, և ամենայն հողմք երկնից շնչէին՝ և առ նա ժողովէին. և տեսանէի ի թեւոցն նորա, այլ թեւ բուսեալ, և այն լինէր փոքրիկ թեւս և մանունս. իսկ զլուիք արծւոյն ի լուութեան կային, և միջին զլուին՝ մեծ էր քան զայլսն, բայց սակայն և նա ի լուութեան դադարեալ էր ընդ նոսա. և ահա համբառնայր զթեւս իւր տիրել երկրի և բնակչաց նորա: Եւ տեսանէի որպէս հնազանդէր նմա ամենայն ինչ

որ ի ներքոյ երկնից, և ո՛չ ոք ընդդէմ դառնայր նմա
յարարածոց որ ի ներքոյ երկնից: Եւ տեսանէի զի
յառնէր արծուին և կայր ի վերայ ոտից իւրոց, և
տսէր. Միանգամայն զամենեւեան կամիցիք արթուն
կալ. այլ ի քուն մտցէ իւրաքանչիւր ի տեղւոյ իւ-
րում, և ի ժամանակի իւրում զարթիցէ, և գլուխքն
ի վախճան պահեսցին:

Եւ տեսի և ահա ո՛չ ելանէր բարբառ ի գլխոյ նո-
րա, այլ ի միջոյ մարմնոյ նորա: Եւ թուեցի զաւելորդ
թեւ նորա, և այն է ութ. և տեսի յաջմէ կողմանէ
նորա, զի կանգնէր թեւ մի, և իշխէր ի վերայ ամենայն
երկրի. և իբրեւ այն լինէր, հասանէր նմա վախճան.
զի ամենեւին մի երեւեսցի տեղի նորա: Եւ երկրորդն
յառնէր, և տիրէր, և ունէր զբաղում ժամանակա. և
յետ տիրելոյն հասանէր վախճան նորա, զի կորիցէ
իբրեւ զառաջինն:

Եւ լինէր բարբառ ընդ նմա և տսէր. Լ՛ուր դու զաւե-
տիս քո որ այնչափ ժամանակա կալար զերկիր յառաջ
քան զքո կորնչել. ո՛չ ոք յետ քո կալցի յայնչափ ժամա-
նակա իբրեւ զքեզ, այլ ո՛չ զկէս քո: Եւ յարեաւ եր-
րորդն, և կալաւ զիշխանութիւն. և կորեաւ իբրեւ
զառաջինն և նա: Եւ այնպէս ունէր իշխանութիւն
թեւոցն ամենեցուն. և զարձեալ կորնչել: Եւ տեսի
զամենայն թեւսն, և զայն ի ժամու իւրում կանգնեալ
յաջմէ կողմանէ՝ ունել զիշխանութիւնն. ունէր ի նո-
ցանէն և վաղվաղակի կորնչէր. և ոմն ի նոցանէ կանգ-
նէր և չկարէր ունել զիշխանութիւնն: Եւ յետ այնորիկ
տեսանէի, զի երկուտասանեքին թեւքն կորնչէին, և երկու
աւելորդ թեւոցն, և ոչինչ մնայր յանդամս արծւոյն,
բայց միայն յերից գլխոցն ղօղելոց. և վեց թեւն յո-
րոց բաժանէին երկուքն, և երթային դադարէին առ
գլխոյն յաջմէ կողմանէ, և չորքն մնացին ի տեղւոյ իւ-
րեանց: Եւ տեսանէի զի չորք թեւքն խորհէին կանգնել
և տիրել. և ապա տեսանէի զմին, որ թէպէտ և կանգնե-
ցաւ, վաղվաղակի կորեաւ. և տեսանէի և ահա երկուն
մնային ի նոցանէ, որ խորհէին առաւել լինել և տիրել:

Եւ մինչդեռ զայս խորհէին, մի ի գլխոց անտի ղօ-

զելոց որ էրն մեծագոյն. և ապա զերկոսին գլուխն առնոյր ընդ իւր, և դառնայր գլուխն մարմնովն հանդերձ, և ուտէր զաւելորդ թեւսն՝ որ կամէին տիրել. և այն գլուխ տիրէր ամենայն երկրի. և հնազանդեցուցանէր զբնակիչս նորա աշխատութեամբ բազմաւ, և բռնանայր բնակութեանց երկրի՝ քան զթեւոցն բռնութիւն: Եւ տեսի յետ այնորիկ զգլուխն միջին կորուսեալ իբրեւ զթեւսն. մնային երկու գլուխքն, և նոքա տիրէին երկրի, նոյնպէս և բնակչաց նորա: Տեսանէի և ահա զի ուտէր զգլուխն, և ապականէր որ յաջմէն էր զձախակողմն: Եւ լուայ բարբառ որ ասէր ցիս. Հայեաց առաջի քո, և տես զի՞նչ տեսանես: Տեսի և ահա ուռիւծ զարթուցեալ յանտառէ գոյէր և մոնչէր, և ազաղակէր ի բարբառ մարդոյ. և լսէի զի ասէր ցարծուին. Լուր ինձ և խօսեցայց ընդ քեզ. այսպէս ասէ բարձրեալն. ո՛չ դու մնացեր ի՛ չորից կենդանեացն զոր արարի տիրել ի վերայ երկրի խոյ, զի ի ձեռն նոցա եկեսցէ վախճան ժամանակաց. և դու չորրորդ եկիր և յաղթեցեր նոցա, և բռնացար միշտ վաստակով բազմաւ, վարեցեր զաշխարհս այսչափ ժամանակս նենգութեամբ, և դատեցար զերկիր ո՛չ ճշմարտութեամբ. յափշտակեցեր զհեզս, և վնասեցեր խոնարհաց, ատեցեր զճշմարիտն, և սիրեցեր զսուտն, աւերեցեր զամբուլութիւն գոյաւորաց, և քակտեցեր ըզպարիսպս որ ո՛չ յանցեան քեզ. և ելին թշնամանք քո առ բարձրեալն, և ամբարտաւանութիւն քո առ հզօրն. և հայեցաւ բարձրեալն ի ժամանակս իւր, և ահա կատարեալ էին. վասն այնորիկ կորնչելով կորիցես դու, արծուի, և թեւք քո անպիտանք, և գլուխ քո չար, և մագիթք քո դժնդակք, և ամենայն մարմին քո ապիրատ. զի հանգիցէ երկիր, և թեթեւացի ամենայն աշխարհ՝ վճարել ի քումմէ բռնութենէ. ակն ունել գատաստանի, և ողորմութեան որ արար զնա:

ԳԼՈՒԽ Ժ.

Եւ եղեւ յորժամ խօսեցաւ առիւծն զքանս զայս ընդ արժւոյն. և ահա որ մնացեալ էր գլուխն՝ կորեաւ, և երկու թեւքն որ ընդ նմա էին՝ կանգնեցան և փռ խէին առ ի տիրել. և էր իշխանութիւն նոցա վատ թարութեամբ և չփոթութեամբ լի. և ապա նոքա եւս կորնչէին. և ամենայն ժարմին արժւոյն կիզոյր. և ափ չէր երկիր յոյժ: Եւ ես ի շատ զարմանալոյն և ի բազում երկեղէ զարթեայ՝ և ասացի ցանձն իմ. Ապա քէն դու արարեր ինձ քննել զճանապարհս բարձրելոյն. և ապա լուծեալ է անձն իմ, հոգի իմ, և տկար եմ յոյժ, և ո՛չ կայ յիս զօրութիւն ի բազում երկեղէն զոր երկեայ ի գիշերիս յայսմիկ. արդ աղաչեմ զբարձրեալն զի զօրացուցէ զիս մինչեւ ի վախճան:

Եւ ասեմ. Տէր, Տէր իմ, եթէ գտի շնորհս յաչս քո, թէ արդարեւ երանացայ բազում անգամ ի քէն, և եթէ արդարեւ ել խնդիր իմ առաջի երեսաց քոց՝ զօրացո՞ւ զիս, և յայտնեա՞ծ առայի քո զպատգամս և զիրս, և զմեկնութիւն ահաւոր երազոյն զոր տեսի. զի լիով մխիթարեսցես զանձն իմ. որովհետեւ արժանի արարեր ցուցանել ինձ զամաց վախճան և զժամանակաց կատարած:

Եւ ասէ ցիս. Այս է մեկնութիւն երազոյն՝ զոր տեսեր. արժուին որ ելանէր ի ծովէն՝ չորրորդ թագաւորութիւն է որ յայտնեցաւ եղբօր քում Դանիէլի. այլ ո՛չ յայտնեցաւ նմա այսպէս՝ որպէս և ես յայտնեմ քեզ: Ահա աւուրք եկեացեն՝ և յարիցէ թագաւորութիւն ի վերայ երկրի, և եղիցի ահեղ քան զամենայն թագաւոր որ յառաջագոյն էին, և առաջի նորա թագաւորեսցեն ի նմա թագաւորք երկոտասան մի ըստ միոջէ: Իսկ երկրորդն ի թագաւորացն աւելի ժամանակս կալցի քան զերկոտասանս. այս է մեկնութիւն երկոտասան թեւոցն զոր տեսեր: Եւ որում

լուար ձայնին որ խօսէր, որ ո՛չ ի գլխոյն բարբառէր, այլ ի միջոյ մարմնոյն իւրոյ. այդ բան է որ ի մէջ ժամանակի այնր արքայութեան, եղիցին որոշմունք ո՛չ սակաւք, մերձեացի ի կործանել և ո՛չ անկցի երբէք, այլ կանգնեացի կացցէ յառաջին իշխանութեանն: Եւ զի տեսեր զաւելորդ թեւան բազում բուսեալ շուրջ զմեծ թեւովք նորա, այս այն բան է. յարիցեն ի նմանէ ութ թագաւորք, որոց եղիցին ժամանակք թեթեւք, և ժամք փութով. երկու ի նոցանէն կորիցեն ի մերձենալ ժամանակին, և ի հասանել իշխանութեան նորա. չորքն պահեսցեն ի ժամանակն, յորժամ կամեսցի մերձենալ առ նորա կատարած ժամանակին. երկուն ի վախճան պահեսցին: Եւ զի տեսեր ի նմա երիս գլուխս լռեալս և դադարեալս, այս այն բան է. ի վախճանի նորա յարուսցէ բարձրեալն երիս թագաւորս, և նորոգեցեն բազում ինչ. խրատեցեն զերկիր, և զբնակիչս նորա իշխանութեամբ բազմաւ, քան զամենայն ոք՝ որ յառաջն եղեալք էին. վասն այնորիկ անուանեցան նոքա գլուխք արծուոյն. նոքա եղիցին գլուխ թագաւորութեան իւրեանց, և լցցեն զվախճան նորա: Եւ զի տեսեր զգլուխն մեծ ֆնջեալ և կորուսեալ, մին ի նոցանէն վախճանեացի չարչարանօք, և երկուքն որ մնայցեն՝ զնոսա սուր կերիցէ. և ընդ նոսին և ինքն միանգամայն ի վախճանի ի սուր անկցի: Եւ զի տեսեր զերկուս աւելորդ թեւան փոխեալ ի գլուխն յաջակողմն կոյս, այս այն բանքն են՝ զորս պահեաց բարձրեալն ի վախճան նորա. որոյ իշխանութիւն նորա անարգ և լի խռովութեամբ. որպէս հայեցար ընդ առիւծն, և տեսեր ելեալ ի մորեոյ, ըսթափեալ և զարթուցեալ ի քնոյ, մռնչելով խօսէր ընդ արծուոյն և յանդիմանէր զանիրաւութիւնս նորա, ըստ ամենայն բանիցն զոր լուարն: Նա է օծեալն, զոր առաքեսցէ բարձրեալն ի ժամանակս վախճանի յազգէ Դաւթի. նա ինքն ծագեսցէ և եկեսցէ և խօսեսցի ընդ նմա, և զամբարշտութիւնս յանդիմանեացէ, և վասն անիրաւութեան նորա խօսեսցի. և դիցէ առաջի նորա զնզովս, և ածցէ զնա յիւր դատաստանն կեն-

դանի . և յորժամ յանդիմանեացէ զնա . յայնժամ կու-
րուացէ զնա . և զմնացեալ ժողովրդեանն նորա փրկես-
ցէ զթուլթեամբ , և զմնացեալսն ի սահմանն նորա փո-
խեսցէ , և ուրախ արասցէ զնոսա մինչեւ եկեսցէ վախ-
ճան դատաստանին . վասն որոյ խօսեցաւ իսկզբանն :
Այս է զոր տեսերն , և այս է մեկնութիւն նորա . դու
միայն արժանի եղեր գիտել զխորհուրդս բարձրելոյն .
զրեա՛ զայդ ի գիրս զոր տեսեր , և դիր զդա յան-
քոյթ տեղւոյ , և ուսուցես զիմաստունս ժողովրդեան
քո զԱստուծոյ , և դիցես զնա ի դէպ տեղւոյ , և լու-
սաւորեացես նոքօք զիմաստունս և զերկեղածս իմ ,
զորոց գիտես զսիրտս թէ ընդունին զնա՝ առ ի պա-
հել զխորհուրդս զայս : Բայց դու կաց և մնա՛ աստէն
այլ եւս աւուրս եւթն , զի ցուցից քեզ զայն զոր կամի
բարձրեալն յայտնել քեզ : Եւ զնաց հրեշտակն յինէն :
Եւ եղեւ իբրեւ լուաւ ժողովուրդն , եթէ էանց
եւթն օրն , ես չե՛ւ եւս դարձեալ էի ի քաղաքն , ժու-
ղովեցաւ ամենայն ժողովուրդն ի փոքունց մինչեւ ցը-
մեծամեծս . և եկին առ իս , և ասեն . Զի՛նչ մեղաք
քեզ և կամ զի՛նչ յանցեաք , զի այսպէս լքեր թողեր
զմեզ , և աստէն մնացեր յայսմ տեղւոյ . դու միայն
մնացեր մեզ յամենայն մարգարէից իբրեւ զողկոյզ
կթոց , և իբրեւ զհրազ յաղլամդլին տեղւոյ , իբրեւ
զնաւահանգիստ մի միայն փրկութեան . ո՛չ է բաւա-
կան չարս որ եհաս ի վերայ մեր , այլ և դու եւս զմեզ
թողեր լքեր . որչափ լաւ էր մեզ կիզուլ և այրիլ ի հուր
ընդ Սիոնի . զի էր մեզ լաւ քան զհին մեռեալս նո-
րա : Եւ յասել նոցա զայս՝ լացին մեծաբարբառ :

Ետու պատասխանի և ասեմ ցնոսա . Քաջալերեաց
տունդ Յակոբայ , զի կայ յիշատակ մեր առաջի բարձրե-
լոյն . և հզօրն ո՛չ մոռացաւ զմեզ իմպառ . այլ ես ո՛չ թողի
զձեզ , այլ եկի ի տեղիս յայս՝ աղաչել զՏէր վասն
աւերածոյն Սիոնի , և խնդրել զողորմութիւն վասն
տառապանաց մերոց . և արդ երթիցեն իւրաքանչիւր
դք ի ձէնջ ի տուն իւր , և ես եկից առ ձեզ յետ
այսց աւուրց : Եւ զնաց ժողովուրդն ի քաղաքն՝ որ-
պէս ասացի նոցա . և ես նստայ ի դաշտին դեւթն օր ,

որպէս և հրամայեաց ինձ հրեշտակն Տեառն. և ուտէի ի ծաղկանց և ի բանջարոց դաշտին, և եղև ինձ ի կերակուր այն զաւուրսն:

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

Եւ դարձեալ տեսանէի ի տեսլեան գիշերոյ, և տեսանէի ի ծովէ կողմանէ հողմ մեծ՝ զի շարժէր զամենայն ալիս նորա. և հանէր ինքն հողմ ի սրտէ ծովուն ի նմանութիւն մարգոյ, և ընթանայր և թռչէր ընդ նոսա մարդն ամպովք հանդերձ. և ուր գերեսս իւր դարձուցանէր՝ դողայր յորս հայէրն. և ուր հասանէր բարբառ բերանոյ նորա, հաշէին և մաշէին ամենեքեան որ լսէին զձայն նորա, որպէս հալի մոմ յորժամ մերձեսցի ի հուրն: Եւ տեսանէի յետ այնորիկ՝ ժողով լինէր բազմութեան մարդկան ի չորից կողմանց երկրի, որոց ոչ էր թիւ, զի մարտիցեն ընդ մարգոյն որ ելանէր ի ծովէ անտի, և տեսանէի թէ որպէս կռիւէր իւր զլեառն մեծ և մտանէր ի նա. և ես խնդրէի գտանել զերկիրն և զտեղին ուր փորեցաւ, և ոչ կարացի: Եւ յետ այնորիկ տեսի և այս. ամենեքեան ժողովեցան առ նա՝ մարտնչել ընդ նմա. երկընչէին յոյժ, բայց սակայն կռուէին կռուելով. և յորժամ ետես զբազումս դիմել զալ հասանել բազմութիւն ի վերայ, ո՛չ համբառնայր զձեռն իւր առ նուր զգէն ի վեր, և ո՛չ այլ ինչ անօթ պատերազմի, բայց միայն տեսի ի պատերազմին, զի որպէս բոց հրոյ բղթէր ի բերանոյ նորա, և ի շրթանց իւրոց իբրեւ զփայլակն լուսոյ. և յարձակէր յարձակելով ի վերայ պատրաստ բազմութեան կռուել, և կիզոյր յանկարծակի զամենեկեան առհասարակ, առ ի չգտանել բնաւ ամենեւին յայնչափ ի բազմութենէ, բայց միայն առհին մոխրոյ և հոտ ծխոյ տեսի, և զարմացայ ի միտս իմ:

Եւ յետ այսորիկ տեսի այր մի՝ զի իջանէր ի

լեռնէ միողէ, և կոչէր առ ինքն այլ եւս բազմութիւն խաղաղութեան, և զային առ նա տեսանել բազումք ի մարդկանէ. ոմանք ի նոցանէն ուրախութեամբ էին, և ոմանք տրտմութեամբ, և ոմանք ի նոցանէ կապեալս ածէին:

Եւ ես ի բազմութենէ ամբոխին զարթեայ և աղաչեցի զբարձրեալն, և ասեմ. Կու Տէր իսկզբանէ ցուցեր ծառայիս քում զպանչելիս քո զայս, և արժանի համարեցար զիս ընդունել զինդրուածս իմ. արդ և այժմ յայտնեալ ինձ զայսր երազոյ մեկնութիւն. որպէս կարծեմ մտօք իմովք՝ եթէ այս իցեն որք մնացեն յաւուրսն յայնս, ապա եղուկ են մնացեալք յաւուրսն յայնս: Տեսանեմ վիշտս մեծամեծս և տառապանս բազումս, որպէս և նշանակէ երազս այս. արդ ապաքէն օգնու էր հասանել ի ժամանակն յայն, եթէ անցանել իբրեւ զամպ, և մի տեսանել որ հասանելոցն իցէ վախճան ժամանակի:

Ետ պատասխանի հրեշտակն և ասէ ցիօ. Առացից քեզ և զայս երազոյ մեկնութիւն, այլ և վասն մնացելոցն, և վասն որոց խօսեցաւ նա՝ առ ի վախճան ժամանակաց, այս բանք են. Երանի իցէ այնոցիկ որ հասանիցեն յաւուրսն յայնոսիկ, և որ պահիցեն ի համբերութեան՝ ըզհաւատսն և զճշմարտութիւն և զողորմութիւն. գիտեալ այսուհետեւ զի առաւել երանեցան մնացեալքն քան զանցեալսն. իսկ մեկնութիւն երազոյն այս է. Չայրն զոր տեսեր որ ելտնէր ի ծովէ անտի, այն է զոր առաքեացէ բարձրեալն յետ բազում ժամանակաց, և ի ձեռն նորա փրկեացէ զարարածս իւր. և նա դարձուցէ զմնացեալսն. և զի տեսեր զի ելանէր շունչ հրոյ, և զի ոչ ունէր ի ձեռին զէն, և ոչ կաշ ինչ պատեւազմի, և զի յաղթեաց բազմութեան յարձակելոցն որք զային կռուել ընդ նմա, այս այն բան է. զի ահա աւուրք եկեսցեն յորժամ կամեսցի փրկել բարձրեալն որ ի վերայ երկրի. հասցեն զարմանք ի վերայ ամենայն բնակչաց երկրի, խորհեցիին ընդ միմեանս տալ պատերազմն, տեղի ընդ տեղւոյ, ազգ ընդ ազգի, Թագաւորութիւն ընդ Թագաւորութեան,

ժողովուրդը ընդ ժողովուրդս, առաջնորդը ընդ առաջնորդս, քահանայք ընդ քահանայս, և հաւատք պաշտաման բաժանեցին յիւրաքանչիւր կողմանց. և եղիցի լինել նշանացս այսոցիկ, զոր եւ քեզ ասացի. երեւեացի բարձրեալն զօրութեամբ մեծաւ. սա է այն այն զոր տեսեր երեւեալ ի ծովէ անտի. և փշրեացեն ի հեթանոսաց զպատկերս պղծութեան իւրեանց: Եւ յորժամ լուիցեն զնմանէ, հեռացին շտալ ընդ միմեանս պատերազմ. և ժողովեցին միանգամայն բազմութիւն այնչափ յամենայն բնակչաց երկրի, ծառայել տեսառն հաւատովք. և առ ի մերձենալ վախճանին քակտեցին ի միմեանց: Այս է բազմութիւն զոր տեսեր, որ կամէր գալ և տալ պատերազմ ընդ նմա. այլ նա կացցէ ի վերայ լերինն գլխոյ որ է Սիոն. զի ի Սիոնէ եկեացէ, և երեւեացի ամենայն պատրաստողաց, և յանդիմանեացէ զամբարշտութիւնս այլոց, և զչարաչար զործս նոցա. և ցուցցէ նոցա զդատատանն որով դատեցի զնոսա. և յեա այնորիկ առանց աշխատութեան կորուսցէ զնոսա: Եւ զի տեսեր զնոսա, զի ժողովէր այլ բազմութիւն խաղաղութեան, նոքա են՝ օր յանարգ հեթանոսաց ժողովեալ վարեցան, և ի զաւակէն Աբրաամու խառնեցան ընդ նոսա. այս է բազմութիւն ժողովեալ և խաղաղական. և որք համբերենն ի նոցանէ՝ ցուցցէ նոցա բարձրեալն աւելի նշանս. և պաշտպանեցէ նոցա: Եւ ասացի՝ Թէ երանի իցէ այնմ ազգի, քան այժմու ժողովրդեանս:

Եւ ասէ ցիս. Այսպէս եղիցի որպէս տեսերն, և մեկնեցաւ քեզ: Եւ ասեմ ցնա. Տէր, և զայս եւս յայտնեալ ինձ. Ընդէ՞ր տեսի մարդ յայտ եղեալ գալ ի ծովէ անտի: Եւ ասէ ցիս. Որպէս ոչ ոք կարէ տեսանել, կամ քննել կամ գիտել զանդունդս խորոց. այնպէս այժմ ոչ ոք կարասցէ ի վերայ երկրի ճանաչել կամ գիտել զխորհուրդս բարձրելոյն, եթէ ոչ ի ժամանակի փառաւոր յայտնութեան նորա: Այս է մեկնութիւն եւրագոյն զոր տեսեր. և վասն այնորիկ քեզ միայնոյ յայտնեցաւ այս յերկրի. Թողեալ զքո հոգս որ հոգաբարձու եղեր վասն անուանն, և վասն օրինաց

նորա . խնդրեցեր դու վասն ժողովրդեան նորա , և աղաչեցեր . զի զկեանս քո վարեցեր իմաստութեամբ և գիտութեամբ , վասն այնորիկ եցոյց քեզ զայս ամենայն . զի յետ այլ երից աւուրց ասացից քեզ . և երեւեացին քեզ զարմանալիքս :

Եւ իբրեւ չրջեալ գնայի ի տեղւոյ գաշտին , և փառաւորէի զմեծագորն Աստուած , զի այնպէս դարմանէ և առաջնորդէ , և ոչ արհամարհէ զազգս մարդկան . և կացի անդ գերիս աւուրս :

ՓԼՈՒԻ ԺԲ .

Եւ եղեւ յետ երրորդ աւուրն , ես ննջէի ի ներքոյ կաղնւոյ միոյ , և այլադէմ յանդիման իմ ի մորենւոյ ելանէր բարբառ , և ասէր ցիս . Եզրա՛ , Եզրա՛ . և ասացի . Ահաւասիկ եմ ես : Իբրեւ զայս ասէի՝ յոտն կացի ի վերայ ոտից իմոց . և ասէ ցիս . Երեւելով երեւեցայ ի մորենւոյս , և խօսեցայ ընդ Մովսէսի . յորժամ ժողովուրդն ծառայէր յԵգիպտոս . և առաքեցի զնա , և հանի զժողովուրդն իմ յԵգիպտոսէ . և ամի զնոսա ի լեւոռն Սինա և կալայ զնոսա աւուրս բազումս . և ցուցի նմա բազում սքանչելիս , և յայտնեցի նմա ըզխորհուրդս ժամուց , և ծանուցի նմա զվախճան ժամանակաց . և պատուէր ետու նմա ասել զբանս համարձակութեան յայտնի , և չէ՛ ինչ որ ծածկեալ է : Եւ այժմ՝ քեզ ասեմ զխորհուրդս այս զոր յառաջ նշանակեցի . և զերազս զոր տեսեր , և զմեկնութիւնն զոր իմացար , ի մտի քում պահեա՛ . զի դու համարձցիս ի մարդկանէ , և ընդ իս լինիցիս այսուհետեւ , և որ քեզ նման ոք իցէ մինչեւ ի կատարումն ժամանակաց . հրաման տուր այսուհետեւ և վասն տան քո , և մխիթարեա՛ զտառապեալս նոցա , և խրատեա՛ զժողովուրդ քո , և իմաստնացո՛ զիմաստունս նոցա : Հրաժարեա՛ դու այսուհետեւ յապականական կենացս , և մերժեա՛ ի քէն զշփոթեալ միտս , և հեռացո՛ ի քէն զմարդկեղէն ծանօթութիւն ,

և ի բաց ընկեա ի քէն զհոգս, և զյուզական միտս. և փութա՛ փոխել յայսմ երկրէ, զոր այժմ տեսեր զպահեալն չարն: Գարձեալ եւս քան զայս տեսցես, զի որչափ կեանքս այս անցանեն, նոյնչափ բազմանան չարիք ի վերայ երկրի. հեռացի յոյժ ճշմարտութիւնն որ առ Աստուած և որ առ մարդիկս էր, մերձեցի սրտմտութիւն և ատելութիւն. ահաւանիկ փութայ արծուին գալ՝ զոր տեսեր ի տեւեան:

Ետու պատասխանի և ասեմ. Խօսեցայց սակաւիկ միւս եւս առաջի քո, Տէր. ահա երթամ որպէս և հրամայեցեր ինձ, և խրատեցեր զմօտական ժողովուրդն. իսկ որ միւսանգամն ծնանիցենն ո՛վ խրատեսցէ. զի կայ աշխարհս ի խաւարի, և բնակիչք սորա առանց լուսոյ. քանզի օրէնք քո այրեցան, և ո՛չ ոք յետ այսոցիկ ծանիցէ զգործս զարմանալեաց քոց, և ո՛չ ղպատուիրանս քո զոր պատուիրեցեր. զի եթէ գտի շնորհս առաջի քո, ա՛րկ յիս զՀոգի սուրբ, զի գրեցից զամենայն օր եւ ղեւ իսկզբանէ յայսմ աշխարհի, և որչափ ինչ էր գրեալ յօրէնս քո. Թերեւս կարօցեն մարդիկ զաւիղս փրկութեան գտանել, ոչք կամին կալ ի սրբութեան ճանապարհին: Ետ պատասխանի և ասէ ցիս. Երթ ժողովեա՛ դու զժողովուրդն, և ասացես ցնոսա՛ զի մի խնդրեցեն զքեզ աւուրս քառասուն. և դու պատրաստեա՛ քեզ տախտակս բազումս, և սու ընգ քեզ զՔարիան և զԱրարիան և զՀերմիան և զԵղկանա և ղԵթեն, զնոսա հնգեսեան, զի պատրաստեցեն ի գրել. և եկեսցես ի կարգի, և վառեցից բորբոքեցից ի սրտի քում ճրագ իմաստութեան, որ ո՛չ անցցէ մինչեւ ի կատարել զոր գրելոցն իցես: Եւ յորժամ զայս կատարեսցես՝ է՛ ինչ ի նոցանէն զսր յայտնեցես, և է՛ ինչ զոր գաղտնի ի ծածուկ իմաստնոց ուսուսցես: Վաղիւ յայսմ ժամու սկսիր գրել:

Եւ ղնացի՝ որպէս հրամայեաց ինձ Տէր. և ժողովեցի զամենայն ժողովուրդն, և ասացի ցնոսա. Լուր Խորայէլ՝ զբանս զայս զիմ. պանդխտութեամբ պանդրխտեցան հարքն մեր յԵգիպտոս ի նախնմէ, և փրկեցան անտի, և ընկալան օրէնս կենաց՝ զոր ո՛չ պահե-

ցին, զորով և դուք անցէք. և տուաւ ձեզ երկիրն ի ժառանգութիւն, և յերկրի ձերում դուք և հարքն ձեր անօրինեցայք, և ո՛չ պահեցէք զճանապարհս զոր պատուիրեաց ձեզ բարձրեալն, և արդար դատաւորն, և զերծ հան ի մէնջ ի ժամանակի զպարգեւեալն. և արդ՝ դուք աստ էք, և եղբարք ձեր ներքսագոյն քան զձեզ են. թէ դնիցէք ի մտի ձերում և խրատիցիք, և հնազանդեցուցէք զսիրտս ձեր, կենդանիք պահեալիք. զի դատաստանն յետ մահու եկեացէ, յորժամ դարձեալ կենդանացուք, յայնժամ արդարոցն անուն յայտնեացի. և առ իս ոք մի մերձեցի այսուհետեւ, և մի խնդրեցէ ոք զիս մինչեւ ցառասուն օր:

Եւ առի ընդ իս զհնգեան արսն զոր հրամայեաց ինձ, և գնացի ի դաշտն և եղէ անդ. և եղեւ ի վաղիւ անդր, և ահա ձայն բարբառոյ կոչեաց զիս և ասէ. Եզրա՛, Եզրա՛, բաց զբերան քո և կուլ զոր ես քեզ տամ: Եւ բացի զբերան իմ, և ահա բաժակ մի տուաւ ինձ, և գոյն նորա էր ջրոյ, և առի արբի: Իբրեւ արբի, սիրտ իմ բխեաց զիմաստութիւն, և միտք իմ յաւելին ըզհանճար, և հոգի իմ բխեաց զյիշատակս. և բացաւ բերան իմ և ո՛չ փակեցաւ. և բարձրեալն ետ զիմաստութիւն հնգեցունց արանցն, և գրեցին փոխանակաւ զասացեալ նշանն գրով, զորս ո՛չ գիտէին. և նստայ անդ աւուրս քառասուն, և նոքա ի տունջեան գրէին և ի գիշերի հաց ուտէին, և ես ի տուէ խօսէի և ի գիշերի դադարէի. և գրեցին ի քառասուն աւուրն գիրս իննսուն և չորս: Եւ եղեւ յետ լնուլ քառասուն աւուրն՝ խօսեցաւ ընդ իս բարձրեալն և ասէ. Չառաջինն զոր գրեցեր յայտ դիջիր, և կարդացեն զնա արժանիք. և զերկրորդն պահեալիւ առ յուսուցանել զիմաստունս ժողովրդեանն. զի ի նոսա են առաջ իմաստութեան, և աղբիւր հանճարոյ և գիտութեան: Եւ արարի այնպէս: Յամին չորրորդի շաբաթիւն ամաց, յետ ամաց հինգ հազար արարածոց աշխարհի, և երկուց ամսոց աւուրց. և ինքն Եզր վերացաւ և համբարձաւ ի գունդ նմանողաց իւրոց ընդ սուրբս և ընդ արդարս: Գրեցի զայս ամենայն. և յորջորջեայ զպիր բարձրելոյն. որում փառք յաւիտեանս, ամէն:

ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆ ԵՋՐԻ ՄԱՐԳԱՐԷԻՆ

ԸՆԴ ՀՐԵՏԱԿՆ ՏԵԱՌՆ ՎԱՄՆ ՀՈԳՈՑ ՄԱՐԴԿԱՆ

ՏԵՍԱՆԷՐ ԵԳՐ մարգարէն զհրեշտակ Աստուծոյ, և հարցանէր ցնա բան առ բան. և հրեշտակն մատուցանէր նմա և ասէր զոր ինչ լինելոց է ի կատարածին:

Եհարց մարգարէն ցհրեշտակն և ասէ՝ Թէ ԶԻՆՆ յատրաստեալ է Աստուած արդարոց և մեղաւորաց. և ի ժամանակին՝ յորում հասանէ օր վախճանին, ի՞նչ լինիցին կամ ո՞ր երթան, ի պատիւ եթէ ի տանջանա:

Պատասխանի ետ հրեշտակն և ասէ ցմարգարէն. Պատրաստեալ է արդարոցն ուրախութիւն մեծ և լոյս յաւիտենից, և մեղաւորացն յատրաստեալ է զխաւարն արտաքին և զհուրն յաւիտենից:

Ասէ մարգարէն ցհրեշտակն. Տէր, ո՞վ է որ ոչ իցէ մեղուցեալ Աստուծոյ ի կենդանեաց. և թէ այդ այդպէս իցէ, ապա երանի է անասնոց և թռչնոց՝ որ ոչ մնան յարութեան, և ոչ ակն ունին վախճանին: Եթէ զարդարան՝ որ ամենայն տանջանացն համբերեցին, և զմարգարէսն և զառաքեալսն և զմարտիրոսն պսակեսցես՝ յորժամ զգայլահազն առնոյին, և ծեծէին ոռամբ զերեսս նոցա՝ մինչեւ երեւէին երկկամուռք նոցա. նոքա վասն քո չարչարեցան. մեզ մեղաւորացո ողորմեա, որ գրաւեալ եմք և ըմբռնեալ ի ձեռն սատանայի:

Պատասխանի ետ հրեշտակն և ասէ. Եթէ զք բան զքեզ ի վեր է, մի՛ յաւելուս խօսել ընդ նմա, եթէ ոչ մեծ չար լինիցի քեզ:

Ասէ մարգարէն ցհրեշտակն . Տէր , սակաւիկ մի յաւելում խօսել ընդ քեզ , արա ինձ պատասխանի : Յորժամ հասանի օր վախճանին և տունու զհոգին , ի տեղի տանխանաց կարգէ զնա , եթէ ի տեղի պատուոյ՝ մինչեւ ի գալուստն :

Պատասխանի ետ հրեշտակն և ասէ . Մի մնայք մինչեւ ի յօր վախճանին . այլ որպէս արծիւ թռուցեալ փութացարուք գործել զբարիս և զողորմութիւնս : Զի ահեղ է օրն այն ստիպող և պահանջող . ոչ զորդիս տայ հոգալ և ոչ զինչս : Քայ հասանէ յանկարծակի , որպէս գերի վարէ անողորմ և անաչառ , յանկարծահաս անկասկած : Եթէ լայ և եթէ ողբայ , ոչ ինչ լինիցի նմա ողորմութիւն : Այլ յորժամ հասանի օր վախճանին , բարի հոգոյն բարի հրեշտակ գայ և չարին չար . որպէս առաքեալ ոմն ի թագաւորացն առ չարագործսն և առ բարեգործսն , բարոյն բարի հատուցանէ և չարին չար . նոյնպէս և բարի հոգոյն բարի հրեշտակ գայ , և չարին չար : Ոչ եթէ հրշտակն է չար , այլ իւրաքանչիւր գործքն : Առնու զհոգին՝ տանի ընդ արեւելս , ընդ եղեամն¹ , ընդ ձիւն , ընդ խաւար , ընդ կարկուտ , ընդ սառն , ընդ մրրիկ , ընդ գունդս սատանայի , ընդ վտակս և ընդ հողմն սաստիկ անձրեւացն , ընդ ահեղ և ընդ զարմանալի ճանապարհսն , ընդ անձուկ կապանս և ընդ բարձրահամ լեռունս անցուցանեն : Ո՛վ զարմանալի ճանապարհն . զի ոտնհետ ոտին է , և առաջի նորա հրեղէն գետք են :

Զարմանայր մարգարէն և ասէր . Ո՛վ զարմանալի և սոսկալի ճանապարհն այն :

Ասէ հրշտակն . Յայն ճանապարհն եւթն բանակք զիւաց կան , և եւթն աշտիճանք աստուածութեանն , եթէ ընդ այն կարեմ անցուցանել : Քանզի առաջին օթեւանքն չար են և զարմանալի . երկուքն ահեղ և անպատում . երեքն դժոխք են և սառամանիք . չորքն կռիւք են և պատերազմունք . ի հինգն ապա քննումն . եթէ արդար է՝ լուսաւորի , և եթէ մեղաւոր է՝ մթա-

1. Յօրինակին եղի՛ն :

նայ. ի վեցն ապա պայծառանայ հոգի արդարոյն իր-
րեւ զարեգակն. յեւթն ապա տարեալ հասուցանեմ
զնա յերկրպագութիւն մեծի աթոռոյ աստուածու-
թեանն, ընդդէմ դրախտին՝ յանդիման փառացն Աս-
տուծոյ, ուր գերազանցիկ լոյսն է:

Ասէ մարգարէն ցհրշտակն. Տէր իմ, երբ ընդ այն-
պիսի արհաւիրքն, ընդ կռիւքն, ընդ պատերազմունքն,
ընդ տապախառինքն անցուցանես զնա, ընդէ՞ր ոչ հան-
դիպեցուցանես զնա աստուածութեանն՝ քան աթոռոյն
միայն հասուցանես:

Ասէ հրշտակն ցմարգարէն. Դու ի սնոտի մարդ-
կանէ ես և զմարդկան բնութիւն խորհիս: Ես հրշտակ
եմ և հանապազ Աստուծոյ եմ ծառայել, և ոչ եմ
տեսեալ զերեսս Աստուծոյ. դու զիմորդ ասես հանդի-
պեցուցանել զմարդ մեղաւոր առաջի աստուածու-
թեանն: Զի ահեղ և զարմանալի է աստուածութիւնն,
և ո՞վ իշխեսցէ հայել ընդդէմ անեղին աստուածու-
թեանն: Եթէ հայեսցի ոք, իրրեւ զմոմ հալեսցի յե-
րեսացն Աստուծոյ. զի հրեղէն է աստուածութիւնն
և զարմանալի. քանզի սյապիսի պահապանք կան շուրջ
զաթոռոյ աստուածութեանն: Կայանք են, մանասը-
րուանք են, խոռոչք են, հրեղէնք են, կամարազգեստք
են, լապտերք են: Անդ որոտմունք են, անդ շարժ-
մունք են, անդ կռիւք են, անդ պատերազմունք են,
անդ տապախառինք են, չրխառոյք են, զեռունք
են, հրեղենազգեստք են, բոցեռացք են, հրեղենա-
զունդք են: Շուրջ զնովաւ սերորէքն անմարմին, քե-
րորէքն վեցթեւեան. երկու թեւօքն զդէմն ծածկեն
և երկու թեւօքն զոտսն և երկու թեւօքն թռուցեալ
աղաղակեն՝ սուրբ սուրբ (սուրբ) տէր զօրութեանց,
ի են երկինք և երկիր փառօք քո: Այսպիսի պահա-
պանք կան շուրջ զաթոռոյ աստուածութեանն:

Եհարց մարգարէն ցհրշտակն և ասէ. Տէր, զի՞նչ
լինիցիմք. զի մեղաւորք եմք ամենեքեան և ըմբռնեալ
ի ձեռս սատանայի: Արդ ի՞նչ գերծանիմք, կամ ո՞վ հա-
նէ զմեզ ի ձեռաց նորա:

Պատասխանի ետ հրշտակն և ասէ. Եթէ ոք մնայ

յետ մեռաներոյն, հայր, կամ մայր, կամ եղբայր, կամ քոյր, կամ որդի կամ դուստր, և կամ այլ ոք ի քրիստոնէից, և աղօթս մատուցանէ՝ պահօք տփօք քառասնօք, մեծ հանկիստ և ողորմութիւն լինի ի ձեռն զենմանն Քրիստոսի. զի Քրիստոս վասն մեր պատարագեցաւ ի վերայ խաչին, և զվեց դարուն զհոգիքն ի ձեռաց սատանայի կորզեաց: Արչափ ի ձեռն սրբամատոյց քահանային հոգին ազատի, եթէ քահանայն այսպէս կատարէ զքառասունսն՝ որպէս հաճոյ լինի Աստուծոյ. զքառասուն օր յեկեղեցին կացցէ և ոչ ի հրապարակս երթալով. այլ ի ժամէ ի ժամ զերգս մարգարէին Գաւթի կատարեսցէ հանդերձ օրհնութեամբ: Սա է՝ որ հանէ զմեզ ի ձեռաց սատանայի: Ապա եթէ ոչ՝ տալ ի յաղքատս: Զի աղօթքն ձեր այսպէս է. որպէս ելանէ մշակն՝ երթայ սերմանել, և ելանէ բոյս զուարթ և վայելուչ, և կամի առնել արդիւնս բազումս, և ելանէ փուշ և որոմն և հեղձուցանեն, և ոչ տայ ժողովեալ արդիւնս բազումս. նոյնպէս և դուք յորժամ երթայք ի դուռն եկեղեցոյն և կամիք աղօթս մատուցանել առաջի աստուածութեանն, ելանեն հոգք աշխարհիս և պատրանք մեծութեան, և հեղձուցանեն զձեզ. և ոչ տայ սերմանել արդիւնս բազում: Զի եթէ աղօթքն ձեր այսպէս էր՝ որպէս Մովսէս ելաց աւուրս քառասուն, և բերան ընդ բերան խօսեցաւ ընդ Աստուծոյ, նոյնպէս և Նզդիա հրեղէն կառօք յերկինքն վերացաւ, նոյնպէս և Գանիէլ եկաց ի գուր առ.....¹:

1. Աստանօր թուղթ անկեալ կայ. և յետ այնորիկ են եւս թուղթք վեց, ամենեքեան մաշեալք և պակասեալք կիսով չափ՝ ի շրթանց կողմանէ. և մնացորդ հարցաքննութեանն իսպառ պակասէ ի վերջ կուտէ գրչագրին:

աղբթանկութիւն
Յ Ա Ի Ե Լ Ո Ի Ա Ծ

The Shew to

and

The Paxins to

etc.

իւն

ԱՊՐԱՄԱՅ*

ՈՐԺԱՄ ստեղծ Տէր Աստուած զերկինս և
զերկիր, և արար նախ զգօրս հրեշտակաց ի
ծառայութիւն աստուածութեանն իւրոյ: Իսկ չարն Սա-
ղայէլ և Բելիար՝ դասագլուխ էին դասուց սատանայի,
մեծափառք զարդարեալ, բարձր քան զամենայն հրեշ-
տակք և զամենայն դասս հրեշտակաց. օրհնէին, դո-
ւէին, բարեբանէին և փառաբանէին զԱստուած:

Իսկ պիղծն սատանայ՝ ոչ կամեցաւ օրհնաբանել
զԱստուած. և հպարտացաւ ի սրտի իւրում, և կա-
մեցաւ զաթոռ իւր բարձրացուցանել հաւասար Աս-
տուծոյ աթոռին: Եւ հրամայեաց Տէր Աստուած
յուռնաւոր սերովքէից՝ մեծին Գաբրիէլի և ահաւո-
րին Միքայէլի, և ինն դասուց հրեշտակացն. գիմե-
ցին ի վերայ Սաղայէլի և ամենայն կամարարացն
նորա, հարին զնոսա և ի վայր տուին, որպէս զկար-
կուտ ի յամպէն:

* Զայս մեղէն յարմարեցաք, զի գտաք ի Թիւ 729 զբնագրի Մա-
տենագարանի վանացս առանց խորագրի, բայց ի միայ տասի
գլխադէր Ա . . . : Մա բաժանեալ է՝ ուրոյն ուրոյն գլխադար-
գուրեամբք կարմրողեղի՝ ի հինգ մասունս, որպէս ասեսի յա-
ռաջիկայսդ ըստ կարգի:

Իսկ բարերարն Աստուած, վասն հպարտութեանն սատանայի, ստեղծ զԱդամ հողեղէն, զի լցուցեն ըդ տեղի անկելոց հրեշտակացն: Եւ արկ Տէր Աստուած թմբրութիւն ի վերայ Ադամայ, և առ զմի ի կողիցն նորա՝ և ելից ընդ այնր մարմին. և իբրեւ զարթեալ Ադամ ի քնոյ, տեսաւ զկին՝ հաւանեցաւ: Եւ ասաց Ադամ. Ահա ոսկր ի յոսկեբաց իմ, և մարմին ի մարմնոյ. սա կոչեացի կին:

Եւ տարեալ զնոսա Տէր Աստուած, և եդ ի մէջ դրախտին Ադենայ, որ է փառօք մեծ. և ետ պատուէր նոցա Տէր Աստուած և ասէ. Ուտելով կերիջիք յամենայն պտղոց ծառերոյդ, բայց ի ծառոյն կենաց՝ մի ուտիցէք և մի հուպ լինիցիք. զի յորժամ ուտիցէք ի նմանէ՝ մահու մեռանիք: Իսկ վասն այն եդ զԱդամ ի միջասահման դրախտին, (զի) եթէ պահեալ էր Ադամ զպատուիրանս Տեառն, վերանայր փառօք ի վերինն Երուսաղէմ՝ ի տեղի անկեալ հրեշտակացն:

Վասն այն սատանայ նախանձեալ եմուտ յօձն: Յայնժամ օձն թեւաւոր էր, լեզու ունէր, մտանէր ի դրախտն. և սատանայ՝ յաչէն հրեշտակաց՝ ոչ իշխէր ի դրախտն մտանել: Իբրեւ ետես զօձն ի դրախտին, ուսուց օձին խաբել զԵւայ և զԱդամ: Իբրեւ գնաց օձն և տեսաւ զԱդամ և զԵւայ, զի չըջին և պտղոյն ուտելովն զուարճանային ի մէջ դրախտին. իսկ օձն խրախեալ (խրատեալ) էր ի սատանայէ. այնչափ որսաց, որ զԵւայ միայն գտաւ:

Ասէ օձն Եւայի. Ընդէր (յ)ամենայն ծառոյ պտղոյ ճաշակես, և (յ)այս գեղեցիկ պտղոյս ոչ ճաշակես:

Ասէ Եւայ. Զի Տէր Աստուած պատուէր ետ չուտել ի պտղոյդ. իբրեւ ուտիցէք, ասէ, մահու մեռանիցիք:

Ասէ օձն. Խաբել կամի զձեզ Աստուած. զի Աստուած իբրեւ զձեզ նման էր, քան զի չէր կերեալ ի պտղոյդ. իբրեւ կերաւ՝ աստուածութեան փառացն հասաւ: Վասն այն ասաց ձեզ չուտել ի պտղոյդ, զի հաւասար լինիցիք՝ և փառակից և աթոռակից Աստուծոյ:

Յայնժամ առեալ ի պտղոյն՝ և կերաւ. ընդ ուտել պտղոյն՝ մերկացաւ ի լուսոյն: Իբրեւ եկն Ադամ և ետես զկինն մերկացեալ ի լուսոյն, տրտմեցաւ Ադամ և ասէ. Կերա՞ր ի պտղոյն:

Ասէ Եւայ. Զի քողցրագոյն պտուղ է, ա՛ռ՝ և դո՞ւ ճաշակեայ և տես զքողցրութիւն՝ պտղոյդ:

Ասէ Ադամ. Ո՛չ կարեմ ուտել ի գմանէ, և մերկանամ քեզ նման:

Ասէ Եւայ. Շատ կերայ, վասն այն մերկացայ. դու սակաւ ճաշակեայ:

Ասէ Ադամ. Ո՛չ կարեմ ճաշակել և քեզ նման մերկանալ:

Ասէ Եւայ. Թէպէտ ուտես՝ ո՛չ բարկանայ քեզ Աստուած, զի Աստուած զքեզ յոյժ սիրէ:

Եւ ապա առաւ զպտուղն՝ քննէր, և վախէր թէ կնոջ նման մերկանայր: Թէ ոչ ճաշակէր, կինն լայր և աղաչէր՝ ասելով. Մեռանիմք՝ ի միասին, և թէ ապրիմք՝ ի միասին, մի որոշիլ ի քէն: Իսկ Ադամ, երբ հայէր ի կնոջ գեղեցկութիւնն, խեղճ թափէր ի գլխոյն. (որ) թէպէտ ի լուսոյ էր մերկացեալ՝ բայց գեղեցիկ էր, զի մարմինն՝ որպէս մարգարիտ՝ սպիտակափայլ էր. քանզի նորաստեղծ էր, զի Աստուած իւր ձեռքն էր ստեղծեալ և զարդարեալ: Իսկ Ադամ ըստ իւր նուրբին արար, ասաց. Մի թէ Աստուած ողորմի՞ ինձ և ո՛չ մերկացուցանէ. երբ՝ թէ մերկանամ. զի լաւ է ինձ մեռանիլ՝ քան թէ բաժանիլ և որոշիլ ի կնոջէս: Զի զայն ոչ իմացաւ, (զի) թէ պահեալ էր զպատուիրանն, կարող էր Աստուած՝ քան զայն և այլ գեշ զեցիկ կին ստեղծանել: Մինչեւ երեք ժամ պտուղն ի ձեռն քննութիւն արար, ասաց՝ թէ ո՛չ կարեմ ասել իւր առանց կնոջս. և եթող զխօսքն Աստուծոյ և՛ կնոջ խօսքով՝ կերաւ զպտուղն, և մերկացաւ ի լուսոյն: Զի ոչ թէ պտուղն չար էր, քան զի չար պտուղն ի դժբախտի մէջն ոչ կայր. այլ չարն այն էր, որ Եւայ՝ զԱստուծոյ խօսքն և զպատուիրանն եթող և զօձին լսեց. և Ադամ՝ զԱստուծոյ խօսքն և զպատուիրանն եթող՝ զիւր կնոջ խօսքն լսեց:

Վասն այնորիկ մերկացան ի լուսոյն . և գնացին ծածկեցան թզենի տերեւաւն . քանզի գիտէին տերեւի ծածկելովն կարէին ծածկել ի տեսութենէն Աստուծոյ . քանզի հանապազ երեւէր նոցա Աստուած, զի զայր հանդարտապէս, և քաղցր բարբառով խօսէր ընդ նոսա : Բայց ի ժամուն՝ յորում կերեալ էին ի պտղոյն (և) մերկացեալ ի լուսոյն և տերեւովն ծածկեալ էին զմերկութիւնս իւրեանց, ձայնն կեցաւ ի վերայ թզենւոյն, և ձայնեաց տսելով . Ո՛ւր ես Ադամ :

Ատէ . Տէր, զքո ձայնն լուայ, փախեայ, թաքեայ :

Ատէ Տէրն . Ընդէ՛ր փախեար և թաքեար :

Ատէ Ադամ . Վասն այն փախեայ և թաքեայ, զի մերկ էի և ամաչէի ի քէն :

Ատէ Տէրն . Զի լուսով ծածկեցի զձեզ, ընդէ՛ր մերկացաք ի լուսոյն . մի թէ կերպք ի պտղոյն :

Ատէ Ադամ . Այս կինս, (զ)որ դու ստեղծեր, սայ խաբեաց :

Դարձեալ Տէր խօսեցաւ ընդ կնոջն, և ասաց . Կին, դո՛ւ արարեր զայդ :

Իսկ կին ասաց . Տէր, զօձն՝ զոր ստեղծեր՝ նա խաբեաց զիս :

Յայնժամ Տէր բարկացաւ նոցա, և ասաց Ադամայ . Փոխանակ զի արարեր զայդ, ո՛չ լուար խրատոյ իմոյ, այլ փութապէս լսեցեր զխրատոյ կնոջ քո . փոխանակ անմահ տնկոյս՝ փուշ բուսանի քեզ . քրտամբ երեսաց քոց կերիցես զհաց քո . զի հող էիր և ի հող դարձցիս : Եւ դարձեալ ընդ Եւայի, ասաց . Փոխանակ զի արարեր զայդ, բազմացուցանելով բազմացուցից զարտմութիւն քո, ծնունդ քո՝ մահու չափ եղեցի, և ցաւօք կերիցես զաշխարհս, և եղիցի քեզ տրտմութիւն զամենայն աւուրս կենաց քոց : Եւ դարձեալ ասաց ցօձն . Անիծեալ լիցիս յամենայն կենդանեաց մէջ, ի վերայ լանջաց և որովայնի քում սողացիս, և հող կերիցես զամենայն աւուրս կենաց քոց . եզից զթշնամութիւն ի մէջ քո և ի մէջ կնոջ և ի մէջ զաւակի դորա, նա սպասեսցէ քում գլխոյ

և դու սպասեսցես նորա գարշապարի: Եւ հրամայեաց հրեշտակաց հանել ի դրախտէն, և հրեղէն սրով պահել զճանապարհս դրախտին կենաց: Եւ հանին զԱդամ և զԵւայ ի դրախտէն:

Եւ ելեալ արտաքս ի տեղի մուրճն և խաւար, զօր ողջոյն անդ մնացին, առանց ուտելոյ, անմխիթար լային և կոծէին զանձինս իւրեանց: Իսկ զվեց օրէն հետ, ողորմեցաւ նոցա Տէր, և առաքեաց զհրեշտակ իւր՝ հանել զնոսա ի խաւարէն, և առաջնորդեալ երեր զնոսա ի լոյս աշխարհս, և եցոյց նոցա զպտղաբերս՝ այնով լիանալ և ապրիլ: Իսկ իբրեւ տեսին Ադամ և կին իւր, ասացին. Թէպէտ չէ՛ բարութիւն, և աշխարհիս լոյս և պտուղս՝ չեն հաւասար՝ լուսոյ և պտղոյ դրախտին. բայց ոչ սովաւ (ի) մահ և կամ խաւար մնալք: Այսպէս ուրախ կացին: *

* Ադա զհետ զայ ի գրչագրին մեկնութիւն իմն այսոցիկ բանիցս՝ յանժանութէ ումէքէ, նոյնագիր և նոյնալեզու ընդ մասանց Պատմութեանս, — յերկու հատուածս մի զմիոյ կնի, որ ունին այսպիսի խորագիրս կարմրագիրս. մին՝ Այս է յայտնութիւնս որ յայտնի թիւ զիւրաք. իսկ միւսն՝ Դարձեալ Դիմութիւն զպոլսն Արտալոյ. զորս՝ հանդերձ յաջորդակցն՝ ի բաց յագեալ թողաք ի միւր մասանց Պատմութեանս, որպէս անգէղ իմն ի ժողովածոյս ասա Անիւսն Գրոյ. զնեղով միայն զխորագիրս իւրաքանչիւր իւրուրոյն:

Պ Ա Տ Մ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ԵԼԱՆԵԼՈՅՆ ԱԴԱՄԱՅ Ի ԴՐԱԽՏԵՆ

ԻՍկ երբ անկաւ Ագամ ի դրախտէն յաշխարհս, ուրախութեամբ կացին ի վերայ արեգական և լուսնին՝ մինչեւ յերեկոյին: Իսկ երեկուն, երբ որ արեգակն մտաւ, նոքա գիտացին թէ խաւար կալաւ զնոսա, (և) այլ ոչ տեսանեն զլոյս. քանզի դրախտն հանապոզ լոյս էր, նոյնպէս գիտացին թէ աշխարհս ամենայն լուսաւոր եղիցի. զայն ոչ գիտէին թէ յաշխարհս գիշեր լինի, կամ ցերեկ կայ. վասն այն տրտմեցան իբրեւ մտաւ արեգակն, հանց գիտացին թէ այլ ոչ լուսանայ, (և) լացին և կոծեցան մինչեւ ցառաւօտն:

Իսկ առաւօտին հաւախօսին, եկն առ նա սատանայ ի կերպ հրեշտակի, և ասէ. Ընդէր տրտում էք:

Ասէ Ագամ. վասն այն տրտմինք, քանզի ստեղծեալ էր զմեզ Աստուած և եղեալ ի մէջ լուսեղէն դրախտին, և պատրանօք օձին ճաշակեցաք ի պտղոյն և ելաք ի դրախտէն, և անկանք ի խաւար՝ ժամանակս ինչ: Գարձեալ ողորմեցաւ Տէր և առաքեաց զհրեշտակ իւր, (որ) եհան զմեզ ի խաւարէն. և բերեալ ի լոյս աշխարհս, թէպէտ (սա) չէր հաւասար լուսոյ արքայութեան, բայց լոյս էր: Իսկ ոչ գիտեմք թէ զի՞նչ գործեցաք, որ բարկացաւ ի վերայ մեր Տէրն և խափանեաց զայն սակաւ լոյսն. վասն այն կոծամք և լամք:

Ասէ սատանայ. Զի՞նչ ետուք այն հրեշտակին, որ զձեզ եհան ի մութ տեղուղէն և երբեր ի լոյս:

Ասէ Ագամ. Եւ ոչ ինչ:

Ասէ սատանայ. Զի՞ է, ընդէր ոչ ասացիք զձեզ ծառայ նմա ամենայն ծնընդովք ձերովք:

Ասէ Ադամ. Յիմարութիւն կալաւ զմեզ և զայդ ոչ իմացաք ասել:

Ասէ սատանայ. Զինչ տաք ինձ՝ (որ) տամ ձեզ աւետիք լուսոյ:

Ասէ Ադամ. Եթէ մի անգամ լոյս տեսանիցեմք, քեզ ծառայ լինիմք մեք և ամենայն ծնունդքն մեր:

Իսկ սատանայ ցուցանէր նոցա յարեւելից, և ասաց. Հայեցարուք և անդ տեսանիցէք լոյս:

Իբրեւ ասաց սատանայ զայս բանս, և ինքն սակաւ մի հեռացաւ. և հայէին Ադամ և Եւայ դէպ յարեւելից կողմն, տեսանէին զնշան լուսանալոյն. յոյժ ուրախացան և խնդացին: Իբրեւ սակաւ մի բարձրացաւ արեգակն, եկն առ նոսա պիղծն սատանայ, ասէ. Տեսա՞ք զաւետիսն՝ զի ուրախացուցի զձեզ:

Ասէ Ադամ. Ծառայ եմ քեզ և աւետեաց քոց, զի դու լուսաւորեցեր զմեզ. ամենայն ծնունդքն (ծնունդքն) մեր՝ ծառայ եմք:

Իսկ սատանայ բերեալ քար մի՝ և եղ առաջի Ադամայ, և ասաց Ադամայ. Դիր զձեռդ ի վերայ քարին և ասայ այսպէս. Ամենայն ծնունդքն իմ՝ ծառայ քո եղիցին: Եւ թէ ոչ ասես այսպէս, խոր խաւար բերեմ ի վերայ քո:

Իսկ Ադամ եղեալ ձեռն ի վերայ քարին, և ասաց. Մինչեւ անծինն ծնանի և անմահն մեռանի, մեք և ամենայն ծնունդքն մեր՝ ծառայ եղիցի քեզ:

Եւ առեալ սատանայ զքարն, և տարեալ թաղեաց ի գետն Յորդանան: Այն եղեւ ձեռագիր Ադամայ ի ձեռն սատանայի:

Մինչեւ յերեկոյն ուրախացան և խնդացին Ադամ և Եւայ. (և ապա իբրեւ իմացան) որ խաբեցան ի սատանայէ, լացին և ողբացին, մինչեւ եօթն օրն անօթի կացին և զՏէրն աղաչեցին: Եւ յետ եօթն աւուրն՝ ողորմեցաւ նոցա Տէրն, և առաքեաց զհրեշտակ իւր, և բերեալ ձեռնագիր յԱստուծոյ՝ ետ ի ձեռն Ադամայ, և ասէ. Մի երկնչիր Ադամ՝ թէ խաբեաց զքեզ սատանայ. վասն այն ասաց քեզ՝ թէ մինչեւ անծինն ծնանի, զի անծին ես եմ՝ որ ոչ ոք ծնաւ.

անմահն՝ իմ աստուածութեան (ասաց), որ ոչ ունի զմահ. վասն այն այսպէս խաբէութեամբ էառ զձեռնագիրն ի քէն, որ մնաս դու գերի ի ձեռն սատանայի. բայց ոչ թողում զքեզ գերի ի ձեռն սատանայի, զի դու պատկեր իմ ես. ոչ կորուսից զքեզ և ոչ թողից ի ձեռն նորաւ: Զի այն եօթն օրն՝ որ պահեաց Ադամ, այն ստի առաջաւոր: Եւ ի մտանել վեց դարուն, առաքեցից ի լուսոյ աստուածութեան իմոյ՝ զորդի իմ սիրելի. որ եկեալ մարմնանայ ի զաւակէ քումմէ, ի սուրբ և յանարատ կուսէն. զի նայ եղիցի որդի որդւոյ: Եւ որդին իմ ջնջեցէ զձեռագիր քո, և ազատեացէ զքեզ զերութենէ սատանայի, և տացէ քեզ զառաջին փառսքն քո:

Իբրեւ զայս աւետիքս լուաւ Ադամ, ուրախացաւ յոյժ. վեց հազար դարն (տարի՞ն)՝ իբրեւ ժամ մի երեւեցաւ: Օրհնեալ է Աստուած: *

ԱՅՍ Է ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՈՐԴԻՈՅՆ ԱԴԱՄԱՅ ԱՐԵՒԻ ԵՒ ԿԱՅԵՆԻ

ԹՍԿ յորժամ Ադամ յետ խաբէութեան սատանայի՝ երբ հինգ օր պահեաց ծոմով, յորժամ յառաջաւոր ասեմբ. քաղցրացաւ նմա Աստուած և առաքեաց զհրեշտակ իւր՝ և պատմեաց նմա զմարդանալն Աստուծոյ և զփրկութիւնն նորա ի ձեռաց սատանայի: Եւ բերեալ զեզն հնազանդեցոյց նմա՝ նովաւ վարել և վաստակել և գործել զերկիր, և զպտուղ նոցա ուտել

* Ամա զհետ զայ երբորդ հաստուած մեկեութեան, այսպէս կարմբիւ մահազրեալ. Այս է Դիւանիւն, և այլն: (Արեւ վեց):

և լիանալ. և հրամայեալ ի պաղոյ անտի՝ բաժին հանել, Աստուծոյ :

Ձի Ագամայ առաջին զաւակն Կայեն էր . երբ Կայէն եղեւ երեսուն տարեկան, ապա ծնաւ Աբէլ և քոյր նորա : Եւայ երեսուն տարի՝ մի փոր կու ծնանէր, ջուխտակ՝ մին աղջիկ և մին աղայ :

Երբ Աբէլ եղեւ քսան տարեկան՝ խաշանց հովիւ եղեւ, իսկ Կայեն հազագործ էր : Ձի ասաց նոցա Ագամ, Թէ ի վաստակոց ձերոց տասանորդէն՝ մին բաժին հանէք Աստուծոյ . զի Աբելի ոչխարն (որ) ծնաւ՝ հազար և մի պուտ ունէր, զայն Հարէլ ընտրեաց Աստուծոյ բաժին . բայց ոչ մատոյց վասն սիրոյ եղբօրն . քան զի ասէր . Երբ հասանէ հունձն եղբօրն իմ, ապա ի միասին մատուցուք զբաժինն Աստուծոյ : Իբրեւ հասին հունձքն ցորենոյ Կայենի, երբ հնձէր զցօրեանն իւր, զորն որ քամի տուեալ էր՝ փունջ անէր, և զայն խուրձն կապէր և ուրիշ գնէր ի բաժինն Աստուծոյ :

Եւ երբ Հարէլ զգառն իւր, զոր ընտրեալ էր՝ և բաժին Աստուծոյ խօստացեալ : իսկ Կայէն կանգնեցաւ յաղօթս առ Աստուած, և ասաց . Դու, Տէր, ստեղծող ամենայնի, գիտութիւն լիցի քեզ . զամենայն ինչ զոր վաստակեցին և գործեցի՝ հանի քեզ բաժին և տասանորդ, ըստ արդար վաստակոց իմ՝ մատուցի քեզ . իսկ դու գիտես, որպէս հաճոյ է քեզ՝ այնպէս եղիցին կամք քո : Եւ բարկացաւ Տէր ի վերայ Կայենի . ափ մի հողոյ նման քամատարաց՝ զամենայն հունձսն Կայենի ցորենեացն՝ ցրուեաց, և կորոյս զամենայն ինչս նորա, և հասկի միոյ ոչ գտաւ . կարկտիւ եհար զԿայենի երեսն և սեւացոյց իբրեւ զգործելի¹, և այնպէս մնաց երեսն սեւ :

Իսկ Հարէլ մատուց զանդրանիկ գառն՝ Աստուծոյ . ձեռնատարած աղօթէր առ Տէր և ասէր . Տէր Աստուած, ստեղծող և արարիչ ամենայն բարութեանց, աղաչեմ զքեզ՝ ընկալ զնուէրս, որ մատուցանեմ քեզ բաժին՝ ի բարեստեղծեալ պարգեւաց քոց, զոր բաշխեցեր մեզ . (ի) քո բաշխեալ բարեացդ ի քեզ մատու-

1. Ածուխ :

ցանեմ ի հաճոյս: — Իսկոյն քաղցր հողմն հնչեաց, և լոյս ծագեաց յերկնից և լուսաւորեցան երեսն Աբելի. և եկն յերկնից բարբառ որ ասէր. Լսելի եղեն աղօթքն քո, և ընդունելի եղեն ընծայն քո: Եւ լուսափայլ հովանի եղեւ ի վերայ Հաբելի, և ընկալաւ զգառն Աբելի և վերացաւ յերկինս:

Իսկ Կայէն ոխացաւ ընդ Աբելի, կամէր սպանանել զնա՝ բայց ոչ գիտէր սպանանել, զի այլ ըսպանուաւ ոչ էր եղեալ: Բայց Աբէլ ոչ գիտէր զչար խորհուրդն եղբօրն, և Աբէլ սիրէր զեղբայրն իւր, և հաշտապազ ուտէին և ըմպէին ի միասին և շրջէին:

Իսկ ի միում աւուր՝ ասէ Կայէն ցեղբայր իւր. Գընացուք ի դաշտն՝ շրջեսցուք: Եւ ելեալ գնացին ի դաշտըն, և կամէր Կայէն կապել զեղբայրն իւր. բայց Աբէլ ժիր էր աւելի քան զԿայէն, վասն այնորիկ ոչ յայտնել կարէր Կայէն զխորհուրդն իւր: Սկիզբն արար խաղալ ընդ եղբօրն իւր՝ և արար գօտամարտիլ, և կշտի բռնել փորձիլ, զի տեսցէ յուժն իւր՝ յաղթել կարէ՞ զնա. քանզի որ կշտի բռնեցին՝ վայր անկաւ և ոչ կարաց յաղթել զԱբէլ: Եւ ելեալ Կայէն հայեցաւ աստ և անդ, և ետես մատն խաղողի բազում երկայն. իսկ Կայէն ասէր. Եկ եղբայր մատնաւ խաղաղացուք¹:

Ասէ Աբէլ. Ո՞րպէս խաղաղացուք մատնեալ:

Ասէ Կայէն. Դու գիւեայ² զծառս, և ես երեք մատնովս պատեմ զքեզ, տեսանեմ թէ կարե՞ս կտրել զնա և արձակիլ. ապա ես գրկեմ զծառդ, և դու պատեա մատնեւրաւդ ի վերայ իմ, տեսցուք զի ո՞վ կարէ կտրել զնա:

Եւ նա ուժով էր, այնու փորձեաց՝ թէ ո՞ւմ ուժն աւելի ալ³: Իբրեւ գնաց Աբէլ ի ծառն՝ Կայէն առեալ զուռն որթի և պատէր երեք պատ ձեռներովն և քամակովն. և

1. Այսպէս յօրի՛տիւն, որպէս
և միւսդ:

2. Ուղղազոյն էրիւայ, որպէս և

յատարեւ զնէ՝ էրիւ՛ր զտար: 3. Գաւառաբար՝ այ, իմա՛ ի:

ապա իմացաւ Աբէլ զչարութիւն եղբօրն. աղաչէր և ասէր. Եղբայր, արձակեա զիս ի կապէն: Եւ կայէն ոչ արձակէր, այլ պնդագոյն կապէր. այնչափ ուռով որ թիւ պատեաց զնա ծառովն՝ ոտից մինչեւ ցգլուխն: Լայր Աբէլ և ասէր. Եղբայր, արձակեա զիս. այս անցաւոր աշխարհիս համար մի հեղուր զարիւնն իմ. ես քեզ ինչ չարութիւն արի, ընդէ՞ր բարկանաս ինձ. աշխարհս ամէն քեզ լինի:

Իսկ կայէն աստ և անդ շրջէր թէ իրք մի գտցէ, և այնով սպանանիցէ զեղբայրն, և ոչ գիտէր թէ որո՞յ տեղ է սպանելոյ: Իսկ չարն սատանայ իբրեւ եղեւ երեկոյն, սեւ. գայլաքարաւ և քարածեծուքար մի կայր, սուր իբրեւ ածելի, այնով սպանին մինն զմիւսն, և զսուր քարն ի վայր ձգեաց: Եւ կայէն ուսեալ ի նմանէ և առեալ զսուր քարն, և եկեալ առ Աբէլ. իսկ Աբէլ լայր, և ասէր. Ո՞չ ողորմես մեր ծնողացն: Իսկ կայէն ոչ ողորմեցաւ նմա: Իբրեւ եկն ի սպանումն լալով ասաց Աբէլ. Եղբայր, բեր զբրեւդ համբուրեմ. կարօտ չմնայ ի սրտիս. դու գիտես՝ դատաստանն Աստուծոյ: Իբրեւ քարիւն կտրէր զխորձակն եղբօրն, յայնժամ եղբայրն ասաց. Իմ մօրս ասես՝ զի զկաթն իւր հալալ արասցէ ինձ: Քանզի քարն փոքր էր, հազիւ մինչեւ օգուտ ժամ մի մորթեաց: Իարձեալ ի ժամ մորթելոյ ասէր եղբայրն. Ես գնացի յաշխարհէս և դու շահեա զսիրտ ծնողաց մերոց:

Իբրեւ սպանեաց զեղբայրն, (և) ուրախութեամբ երթայր. երեւեցաւ Տէրն ի ճանապարհին յիսուն կանգնաչափ բարձր, ասաց կայենի. Ո՞ւր է եղբայրն քո:

Եւ նա լրբութեամբ ասաց. Ո՞վ ետ ինձ պահ՝ որ խնդրես յինէն: - Վասն այն հարցանէր Աստուած՝ Թեւ եւս մեղայ ասիցէ: Իբրեւ ետես Տէրն՝ որ այնպէս ասաց կայէն, բարկացաւ ի վերայ կայենի և եօթն պատուհաս ետ կայենի:

ա. Մէկ պատուհասն այն է, որ երկու կոտօշ բուսաւ ի վերայ գլխոյն:

բ. Երկրորդ պատուհասն այն էր, որ կօտոշն ձայ-

նէր և տէր բարձր բարբառով. թէ, Կայէն եղբայրասպան է: Սար և քար՝ և ձոր՝ ձայնէր և տէր. Կայէն եղբայրասպան է:

դ. Երրորդ պատուհասն այն է, որ ոտիւք և ձեռքն և ամենայն բոլոր անդամօքն դողդողայր իբրեւ զուռ:

դ. Չորրորդ պատուհասն այն էր, (զի) քան որ ուտէր ոչ լիանայր:

ե. Հինգերորդն պատուհասն այն էր, որ ինչ սիրտըն ուզէր և յուտել չկարէր, և իբր թէ ուտէր, ի վայր հեղոյր:

զ. Վեցերորդն պատուհասն այն էր, որ քուն չունէր՝ ոչ գիշերն և ոչ ցերեկն:

ե. Եօթներորդն պատուհասն այն էր, որ Աստուած նմա մահ ոչ հրամայեաց, այլ ասաց Տէրն. Ով որ տպանիցէ զԿայէն, նա նորա պատուհասն ի վերայ ըսպանողին անկանիցի:

Եւ այնպէս մնաց մինչեւ ութ հարիւր և վաթսուն տարի. յետ անճար մնաց մնաց, (զի) մահուն փափաք ունէր՝ և ոչ մեռանէր: Իսկ մորթի(ւ) մի վերէն էած և ծածկեաց զինքն:

Իբրեւ ել Ղամէք ի ձի, գնաց ի յորս. երեւեցաւ Կայէն ի հեռաստանէ կոտորչիւ և մորթիւ: Իբրեւ տեսաւ Ղամէք, գիտաց թէ եղջիւր¹ է. եհար նետիւ աղեղան, և սպան զԿայէն: Պատուհասն անկաւ ի վերայ Ղամեքայ: Իսկ Ղամեքայ կինն բարի էր, աղաչեաց զԱստուած և ողորմեցաւ նմա Տէրն՝ վասն բազում արտասուելոյ կնոջն, բժշկեցաւ ցաւն և վերացաւ պատուհասն Ղամեքայ:

Իսկ Ադամ և Եւայ՝ (իբրեւ) իմացան զսպանումն Աբելի, լային և սգային բազում ժամանակս: Քանի որ թաղէին զմարմին Աբելի՝ ելանէր յերեսս հողին. իսկ հաճապազ արիւնն ոչ ցամաքէր, և ոչ հոտէր և ոչ որդնէր մարմինն: Քանզի Աստուած Աղտմայ ասաց հող լինի՝ և ապա իւր ծնունդն. պիտէր յառաջ Ադամ մեռնէր և

1. Այսպէս յօր. փոխանակ Իզլիբուի:

հոգ դառնայր, ապա ծնունդն նորա: Մինչեւ ի մարմինն Աբելի՝ ոչ ոք էր մեռեալ, և այնու ոչ հողանայր և ոչ ցամաքէր արիւնն Աբելայ: Մինչեւ Ադամայ մահն այնպէս անփորձ ձնաց մարմինն, որպէս կենդանի ի քուն. (իսկ) երբ Ադամ մեռաւ, ապա թէ մարմինն Աբելի ի գերեզմանն մտաւ:

Բայց յորժամ որ կայէն զԱբէլ Եսայան, կայէն զԵօթն ցաւով կոծէր՝ վայ և եղուկ լայր դառնապէս. իսկ ծնողքն՝ Ադամ և Եւայ, տեսնէին զԱբէլ արեամբ չաղախեալ՝ և կայէն պատուհասիւ վիրաւորեալ. իսկ Ադամ և Եւայ լային և ողբային վասն զաւակացն իւրեանց: Մինչեւ երկերիւր տարի Ադամ ոչ մերձեցաւ ի կինն, ասէր՝ թէ վախեմ թէ այլ չարագոյն զաւակ ծնի իւրեանց կոծօք: Իսկ ողորմեցաւ Տէր, և առաքեաց աւետիք վասն Սեթայ, մխիթարեաց զԱդամ և զկինն իւր զԵւայ*:

ՎԱՍՆ ԱԻԵՏԵԱՅՆ ՍԷԹԱՅ

ԶՈՐ ՊԱՐՏ Է ՄԵԶ ՈՒՆԿՆ ԴՆԵԼ

Յի քաղցրացաւ Տէրն ի վերայ Ադամայ, և առաքեաց զհրեշտակ իւր առ Ադամ, և ասէ. Մերձեցիր ի կին քո, զի լինի քեզ որդի փոխանակ Աբելի:

Ասաց Ադամ. Չկարեմ մերձենալ կնոջս. զի երկու անգամ մերձեցայ ի կինս, այն մեծ պատուհաս էր ինձ, քան զղրախտէն ի դուրս ելանելն իմ. զի զԱբէլ արեամբ տեսանեմ՝ սիրտս այրէ և կսկծայ. զայն թողի՝ և զկայենի պատուհասն կու տեսանեմ, արտասուք կու թափեմ. զի թէ այլ մերձենամ ի կինս, լինի ինձ կրկին նեղութիւն և տրտմութիւն:

* Դարձեալ ասա սկսանի՝ Մինչեւ ի մարմինն Աբելի, ոչ ոք էր մեռեալ, և այնու ոչ հողանայր և ոչ ցամաքէր արիւնն Աբելայ: (Սինք Ինն):

Ասէ Հրեշտակն. Մի երկնչիւր Ադամ. քանզի տալոյ է քեզ Աստուած որդի, և կոչեսցես զանուն նորա Սէթ, որ թարգմանի մխիթարանք. նա եղիցի զաւակ օրհնեալ և գլուխ նահապետաց, և մխիթարիս ի նմանէ. զի որչափ տրտմեցար վասն չարութեան Կայենին, նոյնչափ մխիթարիս ի Սեթայ: Եւ բազմանայ զաւակ քո և զաւակ Սեթայ, և նոքօք լցցին աշխարհս. և ապա մի խառնակեացեն Սեթայ զաւակքն ընդ Կայենայ, կամ այլ զաւակացն քոց՝ ընդ ազգին Կայենայ. (զի) երբ խառնին ընդ ազգս՝ բարի որդիքն քո չարահան, և զսմենեսեան միատեղ պատուհասին:

Չի յայնժամ, որ Հրեշտակն աւետիս ետ վասն Սեթայ, դեռ այլ զաւակ չունէր՝ բայց ի Կայենայ ազգէն: Երեք հարիւր իննսուն կանայք Կային, (և) քսանեւչորս այր՝ (երբ) որ Սէթ ծնաւ: Երեսուն տարի էր ամուսնացեալ, երբ սպանեց Կայէն զԱբել. և Աբել այն տարին կամէր ամուսնանալ, բայց ոչ եղեւ, (այլ) կոյս նահատակեցաւ: Իբրեւ ծնաւ Սէթ և այլ եղբայրքն նորա, մխիթարէին զնմանէ ծնօղքն՝ որ(ոց) Հրեշտակն աւետեաց: Եւ բազմացան ազգն Սեթայ և այլ եղբարքն. բայց հալածէին զազգն Կայենի և ոչ խառնակէին ընդ ազգին Կայենի, այլ սրբութեամբ կային:

Իսկ Սեթայ որդին՝ բարի պտուղն Ենովք, եհարց ի հօրէն՝ Թէ պապն մեր Ադամ ընդէր տրտում է:

Ասէ Սէթ. Վասն ճաշակելոյ պտղոյն, որ ելաւ ի դրախտէն, վասն այն տրտում է:

Իսկ Ենովք ասէ ցհայրն. Հօր պարտքն պիտի որդին վճարիլ(—րել):

Վասն այն ոչ ամուսնացաւ Ենովք: Տնկեաց այգի, այգի մեծ՝ լի ամենայն բարութեամբ. վաթսունեւչորս տարի սպասաւորեաց այգւոյն: Ամենայն մարդ ճաշակէր ի պտղոյն. իսկ ինքն Ենովք՝ ոչ ճաշակեաց ամենեւին. այլ երկաթի սաղաւարտ ի գլուխն եղեալ, զի մի բարձր հայեացի ի պտուղն ծառերոյն. քանզի վաթսունեւչորս տարի այգեգործ եղեւ և ոչ ճաշակեաց ի նմանէ: Իսկ Աստուած հրամայեաց Հրեշտակին իւրոյ՝

զի Գևորգի մարտնոյ վերացուցին և եղին ի մէջ դրախտին, և է մինչեւ ցայսօր: Իսկ այլ որդիքն Սեթայ և Աղամայ, իբրեւ տեւին զԵնովք: որ կուսութեամբ և պահօք վերացան ի դրախտն: Բազումք հրաժարեցան և եղին ի լերինս (և) կուսութեամբ ճգնէին:

Բայց (յ) ազգն Կայենի յոյժ բազմացան աղկունք նոցա. զի մի մարդոյ հետ՝ հարիւր կռնայո շրջէին և կռուէին ի վերայ մի մարդոյն՝ և խլէին ի միմեանց. զի մարդն սակաւ էր, (ինկ) կանաչք և աղջկունք բազումք: Ազգն Սեթայ և եղբայրք նոցա՝ ոչ խառնէին ընդ նոսա, և սրբութեամբ կային ազգն Սեթայ: Այնչափ բարի մարդ կայր: Հինգ հարիւր եւրքան կոյս և ճգնաւոր կային ընդ նոսա, և ոչ գոյր հնար խառնակելոյ ընդ ազգն Կայենի:

Իսկ աղկունքն ազգին Կայենի, հնարիւր սահմանեցին զկարմրադեղն և զսպիտակադեղն, (որովք) զերեսս կարմրացուցանէին և սպիտակացուցանէին. զունքն քաշեցին և զաչան դեղեցին և ծարուր դրին, զծամն և և զվարս)ն սահմանեցին, և այլ պէտպէս սազ և երգաբանս սահմանեցին. զոտն և զձեռն խինեցին և կարմրացուցին, և այլ վարդարանօք զմարմինս իւրեանց զարդարեցին և պճնեցին: Եւ այնպիսի պճնեալ զգեալիւք և ազգի ազգի եղանակօք զնացին ի լեւոն խնդալով և պարելով, ծափ տալով և փոզս հնչեցուցանելով, երկայն ածելով և պէտպէս ձայնիւ եղանակելով՝ խառնեցան ընդ որդւոցն Սեթայ, զամենեսեան խաբեցին: Հինգ հարիւր եւրքան ճգնաւոր էին, (և) մի Նոյ միայն մնաց կոյս, և այլ ամենեքեան խառնեցան ընդ նոսա և չարացան քան զնոսա, և եղեն պղծագործ քան զշուն. այլ ոչ հայր զդուստրն ճանաչէր և ոչ մայր զորդին ճոկէր, ոչ քոյր զեղբայր. և այնպիսի կենօք հանապաղ շնային, և ոչ յիշեցին զԱստուած:

Իսկ վասն բազում մեղաց նոցա՝ բարկացաւ Աստուած ի վերայ նոցա, և կանեցաւ Նոով խեղդել զնոսա: Հրաժայեաց Աստուած Նոյի տապան շինել, և ամուսնաւորալ: Իբրեւ եկն հրեշտակ և ասաց Նոյի ա-

մասնաճանաչ, և Նոյ ոչ կամէր ամուսնանալ, զի կինը հարիւր տարեկանի էր:

Եւ ասաց հրեշտակն. ՉԱտուածոյ. Հրամանքն պիտի կատարես. զի զաշխարհս ամենայն իրով անցուցանելոց է, զամենեւեան խեղճելոց է, և (դու) լինիս նոր. Աբամ. զի ի դաւակէ քունմէ. Երջի աշխարհս:

Ատէ Նոյ. Ո՞րչափ է աւուրց կենաց իմ ապրիլ յաշխարհս:

Ատէ հրեշտակ. Հինգհարիւր տարի ապրեր ես, չորս հարիւր տարի աչլ պիտի ապրիս:

Ասաց Նոյ. Չորս հարիւր տարին՝ իբրեւ զերազ գիշերոյ անցանի. վասն միոյ անցաւոր երազոյ՝ ընդէ՞ր ապականեմ գիտութիւնս իմ:

Ատէ հրեշտակն. Հրամանք Տեառն է, ոչ կարես արգելուլ:

Ատէ Նոյ. Ոչ գիտեմ՝ եթէ մաքուր կին մնացեալ է, զի առից գնա ի կնութիւն:

Ատէ հրեշտակն. Կուս մի կայ մաքուր, անունն նորա Նոյեմգառա. զնա առ քեզ ի կնութիւն: Եւ սկիզբն արար (արա) տապան շինելոյ. հարիւր յիսուն կանգուն երկայնութիւն և յիսուն լայնութիւն, (և) երեսուն կանգուն բարձրութիւն:

Եւ գնաց ի նմանէ հրեշտակն: Եւ Նոյ ամուսնացաւ: Եւ ի տապան շինելն, կացին ձայներ, ուրաքն ձայներ, սղոցն ձայներ, փայան ձայներ՝ թէ Ահաւասիկ ջրհեղեղ ելանէ և ապականէ զաշխարհս: Երբ լուա Նոյ զձայնն, յայնժամ յարաատուս հարեալ և աղաչեաց զԱստուած, զի քանեւեօթն օր համբերեսցէ նմա: Եւ իբրեւ ել Նոյ ի վերնատունն, երկու տախտակն ետ (եզ). ի վերայ մէկ մէկու. իսկ տախտակն ձայներ՝ թէ Ջրհեղեղ կու գայ: Ամենայն կենդանիքն երկու երկու եկին և մտան ի տապանն, և սուրբ անասունքն եօթն եօթն: Իսկ անբան անասունքն իմացան, զջրհեղեղն, և մարդիք ոչ իմացան:

Եւ եմուտ Նոյ ի տապանն, ինքն և որդիք իւր. փակեաց դռուսն և զհերթսն կարեաց և ծեփեաց, բացան սահանք երկնից, և ջուրն ելանէր ի ներքուստ և

և վերուստ ի վայր Թափէր: Բազումք կամեցան փախչել և մտանել ի տապանն, (այլ) ի ճանապարհին խեղդուեցան: Մինչեւ քառասուն օր բարձրացաւ ջրադն և կոխեաց զծայրս լեռանց. (և) մինչեւ ի մի տարին տապանակն ի վերայ ջրոյն կեցաւ, և եկն դադարեաց ի վերայ լեռոն Մասիսայ:

Եւ յետ քառասուն աւուր՝ Նոյ բացեալ զպատուհան տապանակին, և արձակեաց ազաւա մի, զի գնացեալ նշան բերցէ. և նայ գնացեալ ի ճաշակումն գէշերուն, այլ ոչ դարձաւ: Իսկ (ապա) արձակեաց զադաւնին, և գնացեալ ադաւնին, չրջեալ ի գլուխ լեռանց և գտեալ երեք ծաղիկ և բերեալ նշան մատոյ (մատոյց) Նոյի: Իսկ Նոյ արձակեաց զամենայն թռչունս:

Եւ իբրեւ եղեւ երեք ամիս, բացեալ զտապանն, ետես զի լերինք և բլուրք ցամաքեալ էին. բայց դաշտըք ջրով ծածկեալ էին: Արձակեաց զամենայն կենդանիսն: Իսկ (յ)անասնոց սրբոց և (ի) թռչնոց, որ եօթն եօթն մտեալ էին, եօթնէն մին մատոյց բաժին Աստուծոյ. և խնդրեաց յԱստուծոյ, զի այլ մի ջրով անցուցանել զաշխարհս. (և) ընդունելի եղեն պատարագ նորա, և կատարեաց Տէր զխնդիրքն նորա:

Եւ խնդրեաց ի Տեառնէ և ասաց. Տուր ինձ նշան հաշտութեան:

Եւ ասաց Տէրն. Հայեաց ի յարեւելից կողման:

Եւ ետես Նոյ նշան աղեղան՝ կարմիր, կանանչ իջեալ էին: Եւ ասաց Աստուած Նոյի. Այս եղիցի նշան հաշտութեան իմոյ ընդ որգիս քո. երբ տեսանեն զաղեղն՝ գիտացեն (զի) քաղցրացեալ է Տէր ի վերայ նոցա. զի այս եղիցի ուխտ իմ ընդ քեզ և ընդ որդիքն քո, (որ) այլ ոչ ածից ջրհեղեղ ի վերայ աշխարհիս. (իսկ) թէ չար գործեն՝ այլ ուրիշ պատուհասիւ խրատեցից զնոսա:

Իսկ Նոյ առեալ զօրհնութիւն Աստուծոյ, էջ ի լեռնէն և բնակեցաւ (յ)Ակոռի: Երբ բազմացան զաւակ նորա՝ իջին (յ)իջեալն և անդ ապրեցան երեք հարիւր տարի: Եւ երկու որդիքն Անդուն և Մանետուն և (միւս)

ԸՎ
 Գրքեր՝ առնչած և բացման և 19ին գնախ իջեւան, և
 Խաչի Խաչի Գրքերը՝ Եւ տնոււն տեղւոյն կոչեցաւ
 Գրքերը և այլն Եւ գերեզման Նոյի : Այսպէս
 Գրքերը և այլն :

[illegible]

The story of the repentance
of Adam and Eve, etc.

ԺԲ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԱՊԱՇԽԱՐՈՒԹԵԱՆ

ԱԴԱՄԱՅ ԵՒ ԵՒԱԾԻ ՆԱԽԱՍՏԵՂԾԻ
ԹԷ ՈՐՊԷՍ ԱՐԱՐԻՆ,

ԵՏ երանելոյն Ադամայ ի դրախտէն, առեալ
ղեւայ, հրամանաւն Աստուծոյ, և բնակե-
ցան յանդիման դրախտին. զի միշտ տեսանելով ըզ-
դրախտն, հանապազ տառապէին փափաքանաւք ի դէմ
դրախտին: Եւ աւր ըստ աւրէ կարաւտութիւնն յաւե-
լոյր, և փափագ վայելչութեան դրախտին նեղէր գնո-
սա: Յորժամ եղեւ երեկոյ, եմուտ արեգակն և եղծւ
մութն և խաւար գիշեր. յայնժամ անկաւ ահ մեծ ի
վերայ նախաստեղծիցն, և այնպէս կարծեցին՝ թէ այն
էր մահն, որով մեռանելոց էին. և ահիւ մեծաւ տար-
սեալ տագնապէին, մինչ որ լուսացաւ և ծագեաց արե-
րեգակն:

1. Ի տապաւրէլ զՊատմութիւնս զայս, հարկ է մեզ յայտնել զնորոս
գին գոհութիւն մեր առ ազնուազարմ ասպետ անզդիացի Փրեշ-
դերիկ կ. Կոնիքեար. որ ի 1893 ամի վերստին յայց եկեալ
վանացո ընդ մեծուհի ամուսնոյ իւրոյ, — որ և սա հայասիւր և
հայագէտ է՝ հանգէտ առն իւրոյ, — և տեղեկացեալ զի միայնա-
նութեանս պատրաստեալ էր ի տապաւրէլսն զՍկիւմնս գիրն
այստաիկ, մատոյց մատղիւր և զայն՝ որդէս և զԳրեմ Արամայ
յամբողջութիւն հատորիս. զորոց էջս ինքն լուսանկարոյ հանեալ
էր ի զբազարէն յիշմիտմին: Անեղկոյց հաջ, զի ընդ մեզ և
միակամուռ քանաւոր ընթերցողք չնարհեալարտ գրեցին ազնունե-
թեան ասպետի տուն:

Ապա դիւրացան սակաւ մի յերկիւղէ մահուն: Քան-
զի ասաց Աստուած՝ թէ մահու մեռանիցիք. և այն
բաւթ, սաստիկ վտանկէր զնոսա. և էր այն ապաշ-
խարութիւն Ադամայ և կնոջ նորա Եւայի: Զմտաւ
ածեալ՝ յիշէին զվայրն վայելչութեան, և զդրախտն
փափկութեան. զգեղեցկութիւն ծառոցն, և զգուար-
ճութիւն տնկոցն. զպայծառութիւն վարդիցն, և զա-
նուշահոտութիւն ծաղկանցն. զանթառամութիւն աե-
րեւոցն, և զքաղցր ճաշակումն պտղոցն. զբարի հընչ-
մունս հրեղինացն, և զքաղցրանուագ երգս հրեշտա-
կացն. զախորժ բարբառ երկնաւորացն, և զհեշտալի
եղանակս անմարմին զաւրացն: Զայս ամենայն կորու-
սեալ Ադամայ. . . . .

առ Ադամ հրեշտակապետն Գարբիէլ, և ասաց նմա,
մերձենալ յԵւա վասն որդեծնութեան: Եւ ետ Ադա-
մայ ճեւղ մի ի ծառոց դրախտին, և ասաց. Այդ քեզ
նշան, որ ծնանի քեզ Եւայ՝ որդի մխիթարութեան.
և կոչեսցես զանուն նորա Սէթ, փոխանակ Հաբելի՝
զոր սպան իւային:

Եւ յառաջ քան զսպանանելն Կայենի՝ զՀաբէլ. յա-
ւուր միում տեսիլս պատմեաց Եւայ Ադամայ և ասաց՝
թէ Տեսի գիշերս յերազի, որ զարիւնն Աբելի՝ Կայինի
բերանն առեալ՝ ըմպէր: Եւ Հաբէլ աղաչէր զնա թէ
թող յարենէդ և նա ոչ լսէր, և ոչ մնայր ի փորն, այլ փռ-
խէր ի գուրս զարիւնն Հաբելի: Իբրեւ լուաւ զայս Ա-
դամ յԵւայէ, ի կարծիս իմն անկաւ վասն բանին: Եւ զի
յառաջ քան զպատմելն Եւայի՝ զերազն, լուաւ Ադամ ի
Կայենէ՝ որ ասէր ցՀաբէլ՝ թէ Եկ երթիցուք ի գաշտի
անդ և տեսցուք զդրախտն իմ, զոր տնկեցի փոխա-
նակ գրախտին, վասն որոյ ապաշաւեն և լան անգաղար
ծնաւոքդ մեր: Եւ գնացեալ Ադամ փութանակի և
ետես զի սպանեալ էր Կային զԱբէլ զեղբայր իւր. և
ինքն Կային հեռացեալ էր ի տեղալէն: Եւ թէ ո՞ր-
պէս ետպան, և կամ զի՞նչ տւրինակաւ, այս է՝ զոր
ասեմս. Տարեալ Կային զՀաբէլ յիւրապառնկ գրախ-
տն, և կալեալ կապեաց զնա ձեռս յետս ընդ ծա-

ևով միայն և առեալ քար մի դայրախազ, և այնքան քարազոհ արար զանձեղ պատանին, մինչ որ աւան- գեաց զհողին:

Եւ գնացեալ Ադամ, ետնա այնպէս. և յոյժ սգա- ցեալ՝ ելաց դառնապէս: Եւ ապա աղէկիզեալ սրտիւ և դառնացեալ հոգով՝ գնաց Ադամ ասել Եւայի, զի եկեալ ի միասին լայցեն զՀարէլ, և ամփոփեալ թա- ղեացեն զնա: Եւ յորժամ առեալ զԵւայ և եկն անդ, այլ ոչ եզիտ զմարմինն Հարելի, զի ամփոփեալ էր ի հրեշտակաց Աստուծոյ. և երկիր կլեալ էր զարիւն նորա, որ բնաւ ոչ երեւեցաւ: Յայնժամ կալաւ ան- հնարին և սաստիկ արտմութիւն զԱդամ և զԵւայ, վասն Հարելի որդւոյն իւրեանց: Եւ յերկար սգով կացին ի տրտմութեան ամս հարիւր և քսան: Մինչ որ հրամանաւն Աստուծոյ ծնան զՍէթ որդի մխիթա- րութեան:

Եւ ի սպանանելն Վայենի զՀարել, եկն Փար- րիէլ առ Ադամ և ասաց նմա. Դուք մի հարցա- նէք զՎային վասն Հարելի. այլ Աստուած հարցա- նէ զնա և պատժէ: Որպէս և արարն իսկ: Վասն զի եհարց Աստուած զՎային, թէ՛ ուր է Աբել եղբայրն քո: Եւ նա ստեաց Աստուծոյ և ասաց. Ո՛չ գիտեմ: Եւ Աստուած վասն այն եհարց զՎային, որ զղջա- նայր և մեղայ ասէր: Իսկ նա լրբութեամբ ասաց. Ո՛չ գիտեմ. մի թէ պաշտպան իցեմ եղբաւրն իմոյ: Եւ ասաց նմա Աստուած. Պաշտպան չես, սպանաւ ըն- դէ՞ր եղեր: Եւ եաւթն պատիժ էած ի վերայ նորա: Նախ զի ասաց՝ թէ Անիծեալ լիջիր: Երկրորդ՝ ի վերայ երկրի՝ ուր հեղեր զարիւն եղբաւր քոյ: Եր- րորդ՝ Գործել զերկիր վաստակաւք և աշխատանաւք: Զորրորդ՝ Եւ երկիր ոչ տայ քեզ զպտուղ իւր, զի ա- րեամբ արդարայ ներկեր զնա: Հինգերորդ՝ Երերեալ լիցիս որպէս զծառ ի հողմոց: Վեցերորդ՝ Տառանեալ լիցիս իբրեւ զծով՝ որ ծփի յալեաց: Եաւթներորդ՝ զի նշան եղ ի վերայ նորա Աստուած՝ որ ամենայն ոք գիտենայր զնա, և նշանն՝ պիտակն էր: Այլ և եղ- լեւր բաւաւ ի նախտն. զի ընդ որ գնայր, եղջերն

գոչէր և աղաղակէր թէ՛ գայեալսն եղբայրականն։
 Եւ այնպէս եկեաց մնաց ամբաստէ հարիւր։ Գողթու
 չէր միշտ, և երեւալի շրջէր ի վերայ երկրի՝ անգա-
 դար զցայգ և զցերեկ։ Եւ այնոռ փութեւն աստուա-
 ցառ սուգն Արամայ և Եւայի։ Եւ փա՛ գի մեզան Աս-
 տուծոյ։ Երկրորդ՝ գի յեկեղացան ի յուրայն։ Երրորդ՝
 գի արտաքսեցան ի դաւախէն։ Զարբորդ՝ գի յերկիրս ա-
 նիծից անկան։ Հինգերորդ՝ գի ընդ մագիռ գրաւեցան։
 Վեցերորդ՝ գի յԱստուծոյ աստաբացան։ Եւսեմեքորդ՝
 գի ի շնորհաց դատարեցան։ Ութերորդ՝ գի անաս-
 նոց հաւասարեցան։ Իններորդ՝ գի արգեկորայ եզկն,
 և ագեաց կակիծ ընկալան։ Տասներորդ՝ գի զանգրանիկ
 արգին երեւանց զեւին եղբայրապաւն դատաբարտեալ
 և պատժեալ Աստուծոյ։ Այս ասեմայն անմխիթար
 սուգ էր Ագամայ և դառն կակիծ Եւայի, և աւելորդ՝
 զղման և ապաշխարութեան նախաստեղծիցն։

Ար հանապազ լային դէժ գրախափն զամենայն
 աւուրս կենաց իւրեանց և ասեին։ Ա՛յ պանծալի
 դրախտ, ո՛վ գեղեցիկ ծաղկոց, ո՛վ անուշահոտ բուրա-
 տան, ո՛վ վայելուչ այգի, ո՛վ աստղաժառանգ դարաս-
 տան. ողորմեցարուք, ողորմեցարուք զբեկեայ ի ձեռն
 կարաւտելոյս ձերոցդ բարեաց. ողորմեցարուք վը-
 տանկելոց ի ձեր գիմաց։ Ո՛վ տայ ինձ տեսանել զձեզ,
 ծառք բարեբերք. ո՛վ տայ մեզ տեսանել զձեզ, ծաղ-
 կունք անուշահոտք. ո՛վ տայ մեզ տեսանել զձեզ տե-
 րեք անթաւամբ. ո՛վ տայ մեզ ճաշակել ի ձեռն, պը-
 տուրք քաղցրահամք. ո՛վ տայ մեզ մտփնել ի քեզ,
 դրախտ աստուածատունկ. ո՛վ տայ մեզ հանգիստ ի
 քեզ, վայրդ վայելիման։ Ա՛յ աչք՝ որ հայեցայք ի պը-
 տուղն, ընդէ՛ր ոչ խաւարեցայք։ Ո՛վ ոտք՝ որ գնա-
 ցիք ի ծառն մահարեք, ընդէ՛ր ոչ կրտորեցայք։ Ո՛վ
 ձեռք՝ որ հարկը զպտուղն, ընդէ՛ր ոչ գաւառցայք։ Եւ
 այսպիսի լալով և վաթիւ եկեաց Արամ, սքալ և տա-
 ռապանաւք անա ինն հարեւր և երեսուն. և ապա հի-
 ւանդացան ի փորեցն։

Եւ ժողովեցան ան Արամ՝ ամենայն ունտերք և դըս-
 տերք նորա վաթիւղն, զորս ծնեալ էր Եւայ Ագամայ,

Ժնուենքս երեսուն՝ արու և էգ, որ էին ամենեքեան վաթսուներեք: Ժողովեցան որդեղք և գասերուք իւրեանց՝ առ նախապետեղծն մարգն Ադամ: Եւ նա խիտտ ի վտանկի կայր. և քաղէին ոգիքն ի սաստիկ ցաւոյն, որ կալեալ էր զանձն նորա:

Իսկ Եւայ և ամենայն ծնունդք նորա՝ լային և ողբային զԱդամ. և Ադամ կայր առաջի նոցա շարաշար առնելեալ ի հիւանդութենէ իւրեղ: Յայնժամ ասէ Եւայ ՅԱդամ. Տէր իմ, ասա զժամանակ իմ՝ թէ յամենմ ես յաշխարհիս, թէ շուտով մեռանիմ: Զի՞նչ առնեմ զկնիքս, զի ես ոչ ինչ իմանամ: Ասէ Ադամ. Ոչ յամեմ, այլ ի միասին մեռանիմք և դիցեն զիս և զքեզ ի մին անդի: Բայց դու այժմ երթ աղաչեա՛ զՏէր, զի թերեւս տացէ ի ծառոյն աւածանէ, որ այնու աւածանէք զանձն իմ, զի դիւրանամ ի ցաւոցս:

Եւ յարուցեալ Եւայ առ զՍէթ, և գնաց աղաչել զՏէր, տալ պտուղ իւղընձիւղ ի ծառոց դրախտին, վասն առողջութեանն Ադամայ: Եւ հանդիպեալ նոցա ահագին գազանն Բեհեմոթ. յարձակեցաւ ի վերայ Սեթայ և կամէր ուտել զնա: Յայնժամ ճիչ բարձեալ Եւայ, աղաղակեաց ընդդէմ գազանին և ասաց. Սանձեա զբերան քո և մի իշխեսցես մերձեանս ի ծառայդ Աստուծոյ. յիշեա՛ զի ընդ մերով իշխանութեամբ էիր, և մի համարձակիր վնասել զորդիդ իմ: Յայնժամ եթող գազանն զՍէթ զոր կալեալ ուտէր և ասաց Եւայի. Ձեզ հնազանդ յայնժամ էի, որքան դուք հնազանդ Աստուծոյ էիք, և ըզպատուիրանս նորա պահէիք. իսկ ի յանցանելն ձերում զհրաման արարչին, յարձակիմք ի վերայ ձեր և խլուտանամք, և ընդդէմ դառնամք ձեզ: Զայս հրամանաւն Աստուծոյ խաւսեցաւ գազանն և ասաց ընդ Եւայ մարդկային բարբառով, խոժոռ խոյր և ահարկու դիմաւք. և ապա թողեալ զնոսա գանց արար և գնաց:

Եւ մինչ դեռ մայրն և որդին, Եւայ և Սէթ, աղօթէին յանդիման դրախտին, եկն առ նոսա հրեշտակապետն Գաբրիէլ և ասաց. Արիք և գնացէք զի մեռաւ Ադամ յերեկոյին ժամուռն ընդ մտանել արեւուն: Եւ նոքա ելեալ գնացին լալով և հառաչանաւք, և տեսին զԱդամ

մեռեալ, և արարին կոծ մեծ ի վերայ նորա: Եւ յետ երեք ժամու անցանելոյ ի վերայ մեռանելոյն Ադամայ, մինչ դեռ լայր և ողբայր Եւայ, նոյնժամայն ցաւեաց գլուխ նորա և ասաց. Վայ գլուխս, վայ գլուխս. և նա եւամեռաւ ընդ Ադամայ: Ի ստեղծանելն ընդ առաւաւտըս ուրբաթունն ստեղծաւ Ադամ, և յերրորդ ժամու աւուրն՝ ստեղծաւ Եւայ ի կողէն Ադամայ: Իսկ ի մեռանելն, մեռաւ Ադամ յերեկի ժամու ուրբաթունն. և Եւա մեռաւ յերրորդ ժամու գիշերւոյն: Իսկ որդիք և դստերք նոցա, սգացին զնոսա աւուրս երեսուն. և լուացեալ զսպեցին զնոսա, և պատեցին անոյշ խնկաւք և մաքուր կտաւօք և եղին ի փայտեայ տապանի: Եւ պատուէին զաստուածաստեղծ մարմինս նախաստեղծիցն՝ որդիք նոցա, և որդոց որդիքն՝ մինչեւ ի Նոյ: Իսկ յետ մեռանելոյն Ադամայ հազար երեք հարիւր և երկոստասան ամաց, եկն ջրհեղեղն, և Նոյ . . .

. . . . . մի՛ ապականեալ կորիցեն ի ջուրցն հեղեղէ: Եւ յեւանել Նոյի ի տապանէն, ետ զմարմինս նախաստեղծիցն յաւազ որդին իւր ի Սէմ: Եւ նա առեալ տարաւ ի վիճակն իւր, որ արդ եւս կոչի Շամայ տուն, որ է Սեմայ տուն: Եւ անդ ամփոփեաց զնոսա, զնելով զԵւայ ի յայրն ԲեթղաՀեմի, ուր յետոյ ծնաւ Քրիստոս ի սուրբ Կուսէն Մարիամայ ի վերայ գերեզմանին Եւայի: Եւ զԱդամայն եղ ի Գողգոթայ, ուր խաչեցաւ Քրիստոս ի Հրէիցն ի վերայ գլխոյն Ադամայ. և արար զփրկութիւն ի մէջ երկրի: Վասն այսորիկ կարգեցաւ և սահմանեցաւ յառաջին սրբոցն և ի հոգելի արանցն յաւուր ուրբաթու յիշատակել զննջեցեայսն ի Քրիստոս:

Որոյ ողորմութիւնն հասցէ մեզ և մեր ննջեցելոցն և ամենայն հաւատացելոց ի Տէր. մանաւանդ՝ ստացողաց սուրբ գրոցս Ստեփանոսին և Թովմային, և իւրեանց քեռոյն Գրիգորին և հաւրեղբաւրն Զաքարին և Աւետիս քարտիս կոկողին, և ծնողաց նոցին. ամէն:

ԲԱՆՔ ԱԴԱՄԱՅ ԱՌ ՍԷԹ*

ԱՍԷ Ադամ ցՍԷԹ. Որդեակ, ո՛չ է այս բնակութիւնս մեր. զի այս բնակութիւնն գաղանաց և անասնոց էր. և մեր բնակութիւնն յԵդեմ ընդ արեւելս ի դրախտն էր: Զի ետեղծ զմեզ Աստուած և եղ ի դրախտին, և պատուիրեաց մեզ յորո՞յ ուտել ի պտղոյն և յորո՞յ չուտել. (իսկ) մեք ոչ պահեցաք զպատուիրանն (և) մերկացաք (յ) աստուածային փառացն (և) զրկեցաք ի դրախտէն:

Եւ ՍԷԹ որդին մխիթարութեան զբանն զայն լուեալ ի հօրէն և ի միտ առ, և երթեալ՝ զքառասուն տիւ և զքառասուն գիշեր հաց ոչ եկեր և ջուր ոչ էարբ: Եւ ասէ առ Տէր յաղօթելն իւրում. Ամենակալ, ամենակարող Տէր, կատարեա ի բարի զխընդրուածս իմ: Եւ առ ժամայն տեսանէր զհրեշտակն, զի գայր և ունէր ճիւղ մի ուրախութեան ի ձեռին իւրում. և ետ ի ՍԷԹ, և ասէ. Այդ է մխիթարութիւն հօր քում: Եւ ՍԷԹ գոհանայր զտվողէն կենդանութեան զՔրիստոսէ, որ արար և կատարեաց զխընդրուածս նորա ի բարի:

Եւ առեալ զճեղն զայն ՍԷԹ, տարաւ առ հայրն իւր Ադամ, և ասէ. Հայր, այս ի բնակութենէն քում մէ (է):

Եւ առեալ Ադամ զճիւղն զայն՝ եղ ի վերայ աչաց և բացան աչք նորա, և հայեցեալ տեսանէ զճիւղն, զի

* Զայս եւս մեզէն յարմարեցաք, զի դատք զայս պատուիկ ի թիւ 57 դրչադրի վանաց (Ոսկիփ. Ա) առանց ամենեւին խորագրի: Զհետ սորա դան նոյնչափ ինչ բանք խրատականք, զոր ի բաց յապաւեցաք:

մասնակցաւ, և Նոյ ոչ կամէր ամուսնանալ, զի հինգ-
հարիւր տարեկան էր:

Եւ ասաց Հրեշտակն. ՉԱստուծոյ Հրամանքն պի-
տի կատարեալ. զի վաշխարհս ամենայն իրով անցու-
ցանելոց է, զամենեւեան խեղճելոց է, և (դու) լինիս
նոր. Աբամ. զի ի զաւակէ քուսմէ լցցի աշխարհս:

Ատէ Նոյ. Ո՞րչափ է աւուրց կենաց իմ ապրել յաշ-
խարհս:

Ատէ Հրեշտակ. Հինգհարիւր տարի ապրեր ես, չորս
հարիւր տարի աչլ պիտի ապրիս:

Արաց Նոյ. Չորս հարիւր տարին՝ իբրեւ զերազ
գիշերոյ անցանի. վասն միոյ անցաւոր երազոյ՝ ըն-
դէ՞ր ապականեմ զկուսութիւնս իմ:

Ատէ Հրեշտակն. Հրամանք Տեառն է, ո՛չ կարես ար-
գելուլ:

Ատէ Նոյ. Ոչ գիտեմ՝ եթէ մաքուր կին մնացեալ
է, զի առից գնա ի կնութիւն:

Ատէ Հրեշտակն. Կուս մի կայ մաքուր, անուն նո-
րա Նոյեմգառա. գնա առ քեզ ի կնութիւն: Եւ սկիզ-
բն արար (արա) տապան շինելոյ. հարիւր յիսուն
կանգուն երկայնութիւն և յիսուն՝ լայնութիւն, (և)
երեսուն կանգուն բարձրութիւն:

Եւ գնաց ի նմանէ Հրեշտակն: Եւ Նոյ ամուսնա-
ցաւ: Եւ ի տապան շինելն, կացին ձայնէր, ուրաքն ձայ-
նէր, սղոցն ձայնէր, փայան ձայնէր՝ թէ Ահաւասիկ
ջրհեղեղ ելանէ և ապականէ զաշխարհս: Երբ լուաւ
Նոյ զձայնն, յայնժամ յարաատուս հարեալ և աղա-
չեաց զԱստուծոյ, զի քանեւեօթն օր համբերեացէ
նմա: Եւ իբրեւ ել Նոյ ի վերնատունն, երկու տախ-
տակն ետ (եզ) ի վերայ մէկ մէկու. իսկ տախտակն
ձայնէր՝ թէ Ջրհեղեղ կու գայ: Ամենայն կենդանիքն
երկու երկու եկին և մտան ի տապանն, և սուրբ ա-
նասունքն եօթն եօթն իսկ անբան անասունքն իմա-
ցան զջրհեղեղն, և մարդիք ոչ իմացան:

Եւ եմուտ Նոյ ի տապանն, քիչքն և որդիք իւր.
փակեաց զդուռն և զհերթսն կարեաց և ծեփեաց. բա-
ցան սահանք երկնից, և ջուրն ելանէր ի ներքուստ և

և վերուստ ի վայր Թափէր: Բազումք կամեցան փախչել և մտանել ի տապանն, (այլ) ի ճանապարհին խեղճ դուեցան: Մինչեւ քառասուն օր բարձրացաւ Զարն և կոխեաց զծայրս լերանց. (և) մինչեւ ի մի տարին տապանակն ի վերայ ջրոյն կեցաւ, և եկն դադարեաց ի վերայ լեռն Մասիսայ:

Եւ յետ քառասուն աւուր՝ Նոյ բացեալ զպատուհան տապանակին, և արձակեաց ազոռս մի, զի գնացեալ նշան բերցէ. և նայ գնացեալ ի ճաշակումն գէշերուն, այլ ոչ դարձաւ: Իսկ (ապա) արձակեաց զաղաւնին, և գնացեալ աղաւնին, չրջեալ ի գլուխս լերանց և դտեալ երեք ծաղիկ և բերեալ նշան մատոյ (մատոյց) Նոյի: Իսկ Նոյ արձակեաց զամենայն Թռչունս:

Եւ իբրեւ եղեւ երեք ամիս, բացեալ զտապանն, ետես զի լերինք և բլուրք ցամաքեալ էին. բայց դաշտըք ջրով ծածկեալ էին: Արձակեաց զամենայն կենդանիսն: Իսկ (յ)անասնոց սրբոց և (ի) Թռչնոց, որ եօթն եօթն մտեալ էին, եօթնէն մին մատոյց բաժին Աստուծոյ. և խնդրեաց յԱստուծոյ, զի այլ մի ջրով անցուցանել զաշխարհս. (և) ընդունելի եղեն պատարագ նորա, և կատարեաց Տէր զխնդիրքն նորա:

Եւ խնդրեաց ի Տեառնէ և ասաց. Տուր ինձ նշան հաշտութեան:

Եւ ասաց Տէրն. Հայեաց ի յարեւելից կողման:

Եւ ետես Նոյ նշան աղեղան՝ կարմիր, կանանչ իջեալ էին: Եւ ասաց Աստուած Նոյի. Այս եղիցի նշան հաշտութեան իմոյ ընդ որգիս քո. երբ տեսանեն զաղեղն՝ գիտացեն (զի) քաղցրացեալ է Տէր ի վերայ նոցա. զի այս եղիցի ուխտ իմ ընդ քեզ և ընդ որդիքն քո, (որ) այլ ոչ ածից ջրհեղեղ ի վերայ աշխարհիս. (իսկ) թէ չար գործեն՝ այլ ուրիշ պատուհասիւ խրատեցից գնոսա:

Իսկ Նոյ առեալ զօրհնութիւն Աստուծոյ, էջ ի լեռնէն և բնակեցաւ (յ)Ակոռի: Երբ բազմացան զաւակ նորա՝ իջին (յ)իջեալսն և անդ ապրեցան երեք հարիւր տարի: Եւ երկու որդիքն Անդուն և Մանետուն և (միւս)

որդիքն՝ ամենցան և բարձրացան և լցին զնախ իջեւան, և նորից և լցին զաշխարհս: Եւ ամուռն տեղւոյն կոչեցաւ յախիջեւան, և այն է՝ գերեզման Նոյի: Այսպէս ասու այս՝:

* Ասա եւս ըստ սովորութեան սկիզբն լինի՝ վասն Բիւս-Բիւս Բ. նիս որ պարտի Բիւս (Սիւնց չորս): Այս Բ Բիւսայ բերե կարմիր և զինքերոյ մասն. Գարշեալ Բաղրայա- Աստուծոյ է վրայ որդւոյ և զաստիցն Աստուծոյ. յորում Գարազանեան թուէ զնա. նապեառն սկսեալ յԱրեւոյս - նապեառն իւրացանչիւր մի մի յս. Բաղրայ-Գարազ, - մինչեւ ի Գարազայ, ուր յեւ թուարկելոյ զս. մինչեւ թուարկեալս կիրան անցողաբար, որպէս զայլոցն, աս. նու ճառել. երկարորեն զյարութենէ նորա, որ թէպէտ և բն. բիւլէ զնամանութիւն իմն զանկանոն զբոց, այլ յոչ պատշաճել հարաբար ի ըստ թուալ, մանաւանդ զի և կեղտկարծ իսկ է Գարազ թէ պատմութիւն լինել: (Սիւնց հնգեառան):

The story of the repentance of Adam and Eve, etc.

ԺԲ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԱՊԱՇԽԱՐՈՒԹԵԱՆ

ԱԴԱՄԱՅ ԵՒ ԵՒԱՅԻ ՆԱԽԱՍՏՅԵՂԾԻ
ԹԷ ՈՐՓԷՍ ԱՐԱՐԻՆ,

ԵՏ ելանելոյն Ադամայ ի դրախտէն, առեալ
Եւայ, հրամանաւն Աստուծոյ, և թնակե-
ցան յանդիման դրախտին. զի միշտ տեսանելով ըզ-
դրախտն, հանապազ տառապէին փափաքանաւք ի դէմ
դրախտին: Եւ աւր ըստ աւրէ կարաւտութիւնն յաւե-
լոյր, և փափագ վայելչութեան դրախտին նեղէր զնո-
սա: Յորժամ եղեւ երեկոյ, եմուտ արեգակն և եղիւ
մութն և խաւար գիշեր. յայնժամ անկաւ ահ մեծ ի
վերայ նախաստեղծիցն, և այնպէս կարծեցին թէ այն
էր մահն, որով մեռաներոց էին. և ահիւ մեծաւ տար-
սեալ տագնապէին, մինչ որ լուսացաւ և ծագեաց արե-
գակն:

1. Ի տպագրել զՊատմութիւնս զայս, հարկ է մեզ յայտնել զսրտաւ
գին գտնութիւն մեր առ ազնուագարմ ասպետ անգղիացի Փրեյ-
զերիկ Կ. Կոնիքսար. որ ի 1893 ամի վերստին յայց եկեալ
վանացո ընդ մեծուէի ամուսնոյ իւրոյ, — որ և սա նայասեր և
հայազէս է՝ հանգէտ առն իւրոյ, — և տեղեկացեալ զի միայն
նութեանս պատրաստեալ էր ի տպագրութիւն զԱլիսան գիրն
այստիկ, մտապց մտադիւր և զայս՝ որպէս և զԳիւրն Արամայ
յամբողջութիւն նատորիս. զորոց էջս ինքն լուսանկարոյ նանեալ
էր ի գրչագրեն յէջծիւծին: Աներկբայ եմք, զի ընդ մեզ և
միտեմուռ բանասէր ընթերցողք շնորհակարտ գրոցին ազնուա-
թեան ասպետի տան:

Ապա դիւրացան սակաւ մի յերկիւղէ մահուն: Քան-
զի ասաց Աստուած՝ թէ մահու մեռանիցիք. և այն
բաւթ, սաստիկ վտանկէր զնոսա. և էր այն ապաշ-
խարութիւն Ադամայ և կնոջ նորա Եւայի: Զմտաւ
ածեալ՝ յիշէին զվայրն վայելութեան, և զդրախտն
փափկութեան. զգեղեցկութիւն ծառոցն, և զգուար-
նութիւն տնկոցն. զայծառութիւն վարդիցն, և զա-
նուշահոտութիւն ծաղկանցն. զանթառամութիւն տե-
րեւոցն, և զքաղցր ճաշակումն պտղոցն. զբարի հընչ-
մունս հրեղինացն, և զքաղցրանուագ երգս հրեշտա-
կացն. զախորժ բարբառ երկնաւորացն, և զհեշտալի
եղանակս անմարմին զաւրացն: Զայս ամենայն կորու-
սեալ Ադամայ. . . . .

առ Ադամ հրեշտակապետն Գաբրիէլ, և ասաց նմա,
մերձենալ յԵւա վասն որդեծնութեան: Եւ ետ Ադա-
մայ ճեւղ մի ի ծառոց դրախտին, և ասաց. Այդ քեզ
նշան, որ ծնանի քեզ Եւայ՝ որդի մխիթարութեան.
և կոչեսցես զանունն նորա Սէթ, փոխանակ Հաբելի՝
զոր սպան Վային:

Եւ յառաջ քան զսպանանելն Վայենի՝ զՀաբէլ. յա-
ւուր միում տեսիլս պատմեաց Եւայ Ադամայ և ասաց՝
թէ Տեսի գիշերս յերագի, որ զարիւնն Աբելի՝ Վային ի
բերանն առեալ՝ ըմպէր: Եւ Հաբէլ աղաչէր զնա թէ
թող յարենէդ և նա ոչ լսէր, և ոչ մնայր ի փորն, այլ փռ-
խէր ի դուրս զարիւնն Հաբելի: Ի բրեւ լուաւ զայս Ա-
դամ յԵւայէ, ի կարծիս իմն անկաւ վասն բանին: Եւ զի
յառաջ քան զպատմելն Եւայի՝ զերագն, լուաւ Ադամ ի
Վայենէ՝ որ ասէր ցՀաբէլ՝ թէ Եկ երթիցուք ի գաշտի
անդ և տեսցուք զդրախտն իմ, զոր տնկեցի փոխա-
նակ դրախտին, վասն որոյ ապաշաւեն և լան անգաղար
ծնուողք մեր: Եւ գնացեալ Ադամ փութանակի և
ետես զի սպանեալ էր Վային զԱբէլ զեղբայր իւր. և
ինքն Վային հեռացեալ էր ի տեղւոջն: Եւ թէ ո՞ր-
պէս եսպան, և կամ զի՞նչ տւրինակաւ, այս է՝ զոր
ասեմք. Տարեալ Վային զՀաբէլ յիւրատունկ գրախ-
տըն, և կալեալ կապեաց զնա ձեռս յետս ընդ ծա-

ևով միոյց և առեալ քար մի դայլախալ, և այնքան քարազոհ արար զանանկ պատանին, մինչ որ աւանգեալս զհողին:

Եւ զնացեալ Ադամ, ետնս այնպէս. և յոյժ սգացեալ՝ երաց դառնապէս: Եւ ապա աղէկիզեալ սրտիւ և դառնացեալ հոգով՝ քնաց Ադամ ասել Եւայի, զի եկեալ ի միասին լայցեն զՀաբէլ, և ամփոփեալ թաղեացեն զնա: Եւ յորժամ առեալ զԵւայ և եկն անդ, այլ ոչ եզիտ զմարմինն Հաբելի, զի ամփոփեալ էր ի հրեշտակաց Աստուծոյ. և երկիր կլեալ էր զարիւն նորա, որ բնաւ ոչ երեւեցաւ: Բայնժամ կալաւ անհնարին և սաստիկ տրամութիւն զԱդամ և զԵւայ, վասն Հաբելի որդւոյն իւրեանց: Եւ յերկար սգով կացին ի տրամութեան ամս հարիւր և քսան: Մինչ որ հրամանաւն Աստուծոյ ծնան զՍէթ որդի միսիթալութեան:

Եւ ի սպանանելն Կայենի զՀաբել, եկն Փարիէլ առ Ադամ և ասաց նմա. Գուք մի հարցանէք զԿային վասն Հաբելի. այլ Աստուած հարցանէ զնա և պատժէ: Արպէս և արարն իսկ՝ վասն զի եհարց Աստուած զԿային, թէ՛ ո՞ր է Աբել եղբայրն քո: Եւ նա ստեաց Աստուծոյ և ասաց. Ոչ գիտեմ: Եւ Աստուած վասն այն եհարց զԿային, որ զղնայր և մեղայ ասէր: Իսկ նա լրբութեամբ ասաց. Այ գիտեմ. մի թէ պաշարամ իցեմ եղբաւրն իմոյ: Եւ ասաց նմա Աստուած. Պաշարած չես, սպանաւ ընդէ՛ր եղեր: Եւ եաւթն պաաիժ էած ի վերայ նորա: Նախ զի ասաց՝ թէ Անիծեալ լիջիր: Երկրորդ՝ ի վերայ երկրի՝ ուր հեղեր զարիւն եղբաւր քոյ: Երրորդ՝ Գործել զերկիր վաստակաւք և աշխատանաւք: Զորրորդ՝ Եւ երկիր ոչ տայ քեզ զպտուղ իւր, զի տրեամբ արդարայ ներկեր զնա: Հինգերորդ՝ Երերեալ լիցիս որպէս զծառ ի հողմոց: Վեցերորդ՝ Տառանեալ լիցիս իբրեւ զծով՝ որ ծփի յալեաց: Եաւթներորդ՝ զի նշան եղ ի վերայ նորա Աստուած՝ որ ամենայն որ գիտենայր զնա, և նշանն՝ պիտակն էր: Այլ և եղջեր բաւաւ ի ճակատն. զի ընդ որ քնայր, եղջերն

գաշեր և աղաղակէք, թէ՛ դայեկային եղբայրականն։
 Եւ այնպէս եկեաց մեաց ամենաւէ հարկար։ Գողգո-
 ջէր միշտ, և երերալի շրջէր ի վերայ երկրի՝ անդա-
 դար զցայտ և զցեղերէ։ Եւ այնու փութեւ խոստովա-
 ցաւ սուգն Արամայ և Եսայի։ Եւ զի մեղան Առ-
 տուծոյ։ Երկրորդ՝ զի յեղիպացան ի լուսոյն։ Երրորդ՝
 զի արտաքսեցան ի դրախտէն։ Զորրորդ՝ զի յերկիրն ա-
 նիծից անկան։ Հինգերորդ՝ զի ընդ մահու գրաւեցան։
 Վեցերորդ՝ զի յԱստուծոյ աւտարացան։ Եւ յեկեղորդ՝
 զի ի շնորհաց դատարկացան։ Ութերորդ՝ զի անաս-
 նաց հաւասարեցան։ Իններորդ՝ զի արգեկորայ եղին,
 և ազեաց կսկիծ ընկալան։ Տասներորդ՝ զի զանգրանիկ
 արգին իւրեանց յեւսին եղբայրապապն, դատապարտեալ
 և պատժեալ յԱղարկոյ։ Այս ամենայն անխիթար
 սուգ էր Ագամայ և Իսաան կսկիծ Եսայի, և աւելորդ՝
 զղջման և ապաշխարութեան նախաստեղծիցն։

Ար հանապաղ լային դէմ գրախափն զամենայն
 առուստ կենաց իւրեանց և ասէին. Ա՛յ պանծալի
 դրախտ, ո՛վ գեղեցիկ ծաղկոց, ո՛վ անուշահոտ բուրա-
 տան, ո՛վ վայելուչ այգի, ո՛վ աստվածատունկ դարաս-
 տան. ողորմեցարուք, ողորմեցարուք զբկերայ ի ձէնդ.
 կարաւտելոյս ձերոցդ բարեաց. ողորմեցարուք վը-
 տանկերոց ի ձեր գիւմոց։ Ո՛վ տայ ինձ տեսանել զձեզ,
 ծառք բարեբեքք. ո՛վ տայ մեզ տեսանել զձեզ, ծաղ-
 կունք անուշահոտք։ Ո՛վ տայ մեզ տեսանել զձեզ տե-
 րեք անթաղամք. ո՛վ տայ մեզ նաշակել ի ձէնդ, պը-
 տուղք քաղցրահամք. ո՛վ տայ մեզ մտախել ի քեզ,
 դրախտ աստուածատունկ. ո՛վ տայ մեզ հանգիստ ի
 քեզ, վայրդ վայելման։ Ա՛յ աչք՝ որ հայեցայք ի պը-
 տուղն, ընդէ՛ր ոչ խաւարեցայք։ Ո՛վ ոտք՝ որ գնա-
 ցիք ի ծառն մահաբեր, ընդէ՛ր ոչ կոտորեցայք։ Ո՛վ
 ձեռք՝ որ հաղիք զպտուղն, ընդէ՛ր ոչ գաւառցայք։ Եւ
 այսպիսի լալով և վաղիւ եկեաց Արամ, սքով և տա-
 ռապանաւք ամեն ինն հարեւր և երեսուն. և ազգա հի-
 ւանդացաւ ի փորոյն։

Եւ ծաղիկեցան աս Արամ՝ ամենայն ուստեք և գըս-
 տերք նորա վաթուռն, զորս ծնեալ էր Եւայ Ագամայ,

Ժնուենքս երեսուն՝ արու և էգ, որ էին ամենեքեան վաթսուն: Ժողովեցան որդոք և դասերուք իւրեանց՝ առ նախապտեղծն մարգն Ադամ: Եւ նա խիտ ի վտանկի կայր. և քաղէին ոգիքն ի սաստիկ ցաւոյն, որ կալեալ էր զանձն նորա:

Իսկ Եւայ և ամենայն ծնունդք նորա՝ լային և ողբային զԱդամ. և Ադամ կայր առաջի նոցա շարաշար տանջեալ ի հիւանդութենէ իւրոյ: Յայնժամ ասէ Եւայ ցԱդամ. Տէր իմ, ասա զժամանակ իմ՝ թէ յամենմ ես յաշխարհիս, թէ շուտով մեռանիմ: Զի՞նչ առնեմ զկնիքս, զի ես ոչ ինչ իմանամ: Ասէ Ադամ. Ոչ յամեա, այլ ի միասին մեռանիմք և դիցեն զիս և զքեզ ի մին անդի: Բայց դու այժմ երթ աղաչեա զՏէր, զի թերեւս տացէ ի ծառոյն աւածանէ, որ այնու աւածանէք զանձն իմ, զի դիւրանամ ի ցաւոցս:

Եւ յարուցեալ Եւայ առ զՍէթ, և գնաց աղաչել զՏէր, տալ պտուղ իւղընձիւղ ի ծառոց դրախտին, վասն առողջութեանն Ադամայ: Եւ հանդիպեալ նոցա ահագին գազանն Բեհեմոթ. յարձակեցաւ ի վերայ Սէթայ և կամէր ուտել զնա: Յայնժամ ճիչ բարձեալ Եւայ, աղաղակեաց ընդդէմ գազանին և ասաց. Սանձեա զրերան քո և մի իշխեացես մերձեանս ի ծառայդ Աստուծոյ. յիշեա՛ զի ընդ մերով իշխանութեամբ էիր, և մի համարձակիր վնասել զորդիդ իմ: Յայնժամ եթող գազանն զՍէթ զոր կալեալ ուտէր և ասաց Եւայի. Ձեզ հնազանդ յայնժամ էի, որքան դուք հնազանդ Աստուծոյ էիք, և ըզպատուիրանս նորա պահէիք. իսկ ի յանցանելն ձերում՝ զհրաման արարչին, յարձակիմք ի վերայ ձեր և խլուտանամք, և ընդդէմ դառնամք ձեզ: Զայս հրամանաւն Աստուծոյ խաւսեցաւ գազանն և ասաց ընդ Եւայ մարդկային բարբառով, խոժոռ խորր և ահարկու դիմաւք. և սոքա թողեալ զնոսա զանց արար և գնաց:

Եւ մինչ դեռ մայրն և որդին, Եւայ և Սէթ, աղօթէին յանդիման դրախտին, եկն առ նոսա հրեշտակապետն Գաբրիէլ և ասաց. Արիք և գնացէք զի մեռաւ Ադամ յերեկոյին ժամուն ընդ մտանել արեւուն: Եւ նոքա ելեալ գնացին լալով և հառաչանաւք, և տեսին զԱդամ

մեռեալ, և արարին կոծ մեծ ի վերայ նորա: Եւ յետ երեք ժամու անցանելոյ ի վերայ մեռանելոյն Ադամայ, մինչ դեռ լայր և ողբայր Եւայ, նոյն ժամայն ցաւեաց գլուխ նորա և ասաց. Վայ գլուխս, վայ գլուխս. և նա եւս մեռաւ ընդ Ադամայ: Ի ստեղծանելն ընդ առաւաւտըս ուրբաթուն ստեղծաւ Ադամ, և յերրորդ ժամու աւուրն՝ ստեղծաւ Եւայ ի կողէն Ադամայ: Իսկ ի մեռանելն, մեռաւ Ադամ յերեկի ժամու ուրբաթուն. և Եւա մեռաւ յերրորդ ժամու գիշերւոյն: Իսկ որդիք և դստերք նոցա, սգացին զնոսա աւուրս երեսուն. և լուացեալ զսպեցին զնոսա, և պատեցին անոյշ խնկաւք և մաքուր կտաւօք և եղին ի փայտեայ տապանի: Եւ պատուէին զաստուածաստեղծ մարմինս նախաստեղծիցն՝ որդիք նոցա, և որդոց որդիքն՝ մինչեւ ի Նոյ:

Իսկ յետ մեռանելոյն Ադամայ հազար երեք հարիւր և երկոտասան ամաց, եկն ջրհեղեղն, և Նոյ . . . . . մի ապականեալ կորիցեն ի ջուրցն հեղեղէ: Եւ յելանել Նոյի ի տապանէն, ետ զմարմինս նախաստեղծիցն յաւագ որդին իւր ի Սէմ: Եւ նա առեալ տարաւ ի վիճակն իւր, որ արդ եւս կոչի Շամայ տուն, որ է Սեմայ տուն: Եւ անդ ամփոփեաց զնոսա, դնելով զԵւայ ի յայրն Բեթղահեմի, ուր յետոյ ծնաւ Քրիստոս ի սուրբ Կուսէն Մարիամայ ի վերայ գերեզմանին Եւայի: Եւ զԱդամայն եդ ի Գողգոթայ, ուր խաչեցաւ Քրիստոս ի Հրէիցն ի վերայ գլխոյն Ադամայ. և արար զփրկութիւն ի մէջ երկրի: Վասն այսորիկ կարգեցաւ և սահմանեցաւ յառաջին սրբոցն և ի հոգելի արանցն յաւուր ուրբաթու յիշատակել զննջեցեալսն ի Քրիստոս:

Որոյ ողորմութիւնն հասցէ մեզ և մեր ննջեցելոցն և ամենայն հաւատացելոց ի Տէր. մանաւանդ՝ ստացողաց սուրբ գրոցս Ստեփանոսին և Թումային, և իւրեանց քեռոյն Գրիգորին և հաւրեղբաւրն Զաքարին և Աւետիս քարտիս կոկողին, և ծնողաց նոցին. ամէն:

ԲԱՆՔ ԱԴԱՄԱՅ ԱՌ ՍԷՔ*

ԱՍԷ Ադամ ցՍԷՔ. Որդեակ, ո՛չ է այս բնակութիւնս մեր. զի այս բնակութիւն գաղանաց և անասնոց էր. և մեր բնակութիւնն յԵդեմ ընդ արեւելս ի դրախտն էր: Զի եստեղծ զմեզ Աստուած և եդ ի դրախտին, և պատուիրեաց մեզ յորոյ ուտել ի պտղոյն և յորոյ չուտել. (իսկ) մեք ոչ պահեցաք զպատուիրանն (և) մերկացաք (յ) աստուածային փառացն (և) զրկեցաք ի դրախտէն:

Եւ ՍԷՔ որդին մխիթարութեան զբանն զայն լուեալ ի հօրէն և ի միտ ան, և երթեալ՝ զքառասուն տիւ և զքառասուն գիշեր հաց ոչ եկեր և ջուր ոչ էարբ: Եւ ասէ առ Տէր յաղօթելն իւրում. Ամենակալ, ամենակարող Տէր, կատարեա ի բարի զխընդրուածս իմ: Եւ առ ժամայն տեսանէր զհրեշտակն, զի զայր և ունէր ճիւղ մի ուրախութեան ի ձեռին իւրում. և ետ ի ՍԷՔ, և ասէ. Այդ է մխիթարութիւն հօր քում: Եւ ՍԷՔ գոհանայր զտվողէն կենդանութեան զՔրիստոսէ, որ արար և կատարեաց զխընդրուածս նորա ի բարի:

Եւ առեալ զճեղն զայն ՍԷՔ, տարաւ առ հայրն իւր Ադամ, և ասէ. Հայր, այս ի բնակութենէն քում մէ (է):

Եւ առեալ Ադամ զճեղն զայն՝ եդ ի վերայ աչաց և բացան աչք նորա, և հայեցեալ տեսանէ զճեղն, զի

* Զայս եւս մեզէն յարմարեցաք, զի գտաք զայս պատահիկ ի Թիւ 57 դրչադրի վանացս (Ոսկիփ. Ա) առանց ամենեւին խորագրի: Զհետ որոս դան նոյնչափ ինչ բանք խրատականք, զոր ի բաց յապաւեցաք:

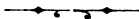
(յ) այն ծառայն էր՝ յորմէ զմահ ճաշակեաց: Եւ ասէ ցորդին իւր. Որդեակ իմ Սէթ. այս ի այն ծառայն է՝ յորմէ հրամայեաց մեզ Տէրն չուտել մեզ:

Եւ ասէ Սէթ ցհայրն. Հայր, դիտեա՛մ զի որպէս մահարար է, նոյնպէս կենդանատու և լուսաւորիչ եղեւ:

Եւ օրհնեաց Ադամ զԱստուած և զՍէթ զորդին իւր, և փոխեցաւ ըստ հրամանի Տեառն ի հող՝ յորմէ ստեղծաւ:

Եւ յետ ժամանակաց անցելոց, Սէթ զբանն ընդ Ենովս խօսեցաւ և ասէ. Այսպէս ասէր հայրն իմ Ադամ, թէ ոչ էր այս բնակութիւնս մեր, այլ այս բնակութիւնս գազանաց էր և այլ ստեղծուածոցն, և մեր բնակութիւնն յԵդեմ ընդ արեւելս էր: Եւ յորժամ ստեղծ Աստուած զհայրն մեր և եդ զնա ի դրախտին, և պատուէր ետ նմա յորոյ ուտել ի պտղոյն և յորոյ չուտել. իսկ նորա ոչ պահեալ զպատուիրանն, մերկացեալ յաստուածային լուսոյն և արտաքս անկեալ ի դրախտէն և հաւասար եղեալ անասնոց անբանից:

Եւ Ենովք զբանս զայս ի միտ էառ, և զքառասուն տիւ և զքառասուն գիշեր ամենեւին ոչ ճաշակեաց: Եւ յետ այնորիկ տնկեաց դրախտ վայելուչ, և զամենայն պտղաբեր տնկեաց ի նմա: Եւ կացեալ ի դրախտին այնմիկ հինգհարիւր և քառասունեւերկու ամ, և (յ) ետ այնորիկ մարմնով յերկինս համբարձաւ, և աստուածային փառացն և լուսոյն արժանաւորեցաւ:

a brief history on the life of the prophet Elijah.

ԺԳ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԱՌՈՏ

ԵԶՐԱՅԻ ՄԱՐԳԱՐԵՅԻՆ

Եղիայ թեսպացի էր ազգէ քահանայիցն, քան զի Թեսքի տուրք էր քահանայիցն: Անունն հօր նորա Ասոն, և մօրն նորա Սուբաքա: Եւ յորժամ ծնաւ, տեսին հայր և մայր նորա՝ զի արք հրեղէնք ողջագուրէին զնա, և ի հրեղէն խանձարուրս պատէին զնա, և կերակուր հրոյ տային ուտել նմա: Եւ եկեալ հայրն նորա Ասոն՝ պատմեաց յԵրուսաղէմ քահանայիցն. և նոքա ասեն ցնա. Մի երկնչիւր, զի եղիցի բնակութիւն նորա լոյս, և նախանձ նորա ընդունելի առաջի տեսուն, և հրաման նորա վճիռ հաստատուն:

Եւ յորժամ զարգացաւ Եղիա՝ հեռացաւ ի սիրոյ աշխարհիս, և զգեցաւ մաշկեղէն, և զնացեալ բնակեցաւ յանապատի՝ կուսութեամբ և ճգնութեամբ, սրբութեամբ, անհանգիստ աշխատութեամբ՝ պաշտէր զԱստուած կենդանի: Եւ եղեւ ի ժամանակին այնմիկ թագաւորեաց ի վերայ տասն ազգին Խարայելի Ագայաբ որդի Զամբրեայ, ազգէն Եփրեմի. և էառ իւր կին զԵգարէլ, դուստր Յուբադա Սիդոնացոց թագաւորին, անօրէն և անհաւատ և կռապաշտ: Եւ զի յառաջն աստուածապաշտ էր Ագայաբ, և զի կինն յաղթող էր կախարդութեամբ, խաբեաց զնա և դարձոյց ի կռապաշտութիւն: Եւ փոքր համարեցաւ յաչա նորա երկու ոսկի երինջն՝ որ կային ի Դան և ի Բեթէլ, զոր արար արքայ Յրորովամ որդին Նաբատայ. այլ յաւել մեզս ի վերայ մեղաց, և շինեաց զբազինն Բա-

Հաղու ի Սամարիա . ինքն մոլորեցաւ , և տասն ազգն մոլորեցոյց ի կռապաշտութիւն : Եւ արար մարգարէս Բահաղու՝ ութ Հարիւր յիսուն . չորս Հարիւր ուսէին ի սեղանոյ Թագաւորին , և չորս Հարիւրն ուսէին ի սեղանոյ Եղաբեայ :

Եւ իբրեւ լուաւ զայս Եղիայ , էջ յանապատէն ի Կարմեղոս լեռնէն , և եկն պատերազմել ընդ Աքայաբու : Եւ կոչեաց Աքայաբ զԱզան բեթելացին , և հրամայեաց շինել զԵրիքով քաղաք , զոր քակեաց Յեւու և անէծ գշինողս նորա , զի օրինակ էր դժոխոց :

Եւ ասէ Եղիա . Ընդէր տաս շինել զանիծեալ քաղաքն : Ասէ Աքայաբ . Շատ մի խօսիլ . ձեր մեծն և առաջնորդն Մովսէս , նորա անէծքն ինչ զօրութիւն ունի , որ աշակերտին՝ ինչ զօրութիւն ունենայ : Մովսէս ասաց , թէ յերբ կուռք պաշտէ՞ զերկինքն քանց զերկաթ , զգետինն քանց պղինձ կապեմ , ոչ թողում երկինքն ցօղ տայ , և ոչ երկիր պտուղ : Ասաց Աքայաբ , թէ ես լաւ կուռք պաշտեմ . թէ ձեր Հաւատդ զօրութիւն ունի՝ թող այլ չիգայ անձրեւ :— Իբրեւ զայս լուաւ Եղիայ , դառնացաւ Հոգով . Կենդանի է Տէր , եթէ եղիցի յայսմ ամի անձրեւ կամ ցօղ , թէ ոչ բան ի բերանոյ իմոյ :

Եւ անկաւ ի վերայ ծնկացն , երաց զգլուխն՝ և ասաց առ Աստուած . Տէր Աստուած , քո հրամանաւ կապեմ զերկինքն , այլ մի տալ անձրեւ մինչեւ խնդրեցից ի քէն :

Չի գարնանային էր ժամանակն , և կապեցաւ երկինքն երեք տարի և կէս , ամպ կամ անձրեւ կամ ցօղ այլ ոչ երեւաց , և աւերեցաւ ամենայն երկիր , և անցան ի սովոյ մարդ և անասուն : Եւ ասէ Տէր ցԵղիա . Արի և գնա՛ ի Հեղեղատն Յորդանանու առնապատն , և ես կերպրեցից զքեզ անդ , զի կամի Եղաբէլ սպանանել զքեզ : Եւ գնացեալ եմուտ փոքրիկ այր մի , և կաթէր նուազ ջուր ի յայրին , և նստաւ ի վերայ անձաւին . և երկու ագռաւք բերէին Եղիայի հաց և միս , օրն երկու անգամ , ի ժամ ճաշուն և ընթրեացն , և ինքն ուսէր , և ի փշրանացն տայր ագռաւոցըն . և թէ ուստից բերէին , ի դրախտէն՝ ի ձեռն ագռաւունցն կերակրեցից . (յ)այտ է՝ ի տեղ ուրեք պատրաստէր

Աստուած, և ազգաւքն բերէին Հրամանաւն Աստուծոյ, և կերակրէին զԵղիայ Եւ այնպէս եկաց անդ երեք տարի:

Եւ Եղիայ՝ որ նախանշախնդիր էր օրինացն, ինքն էանց զօրէնքն, զի անսուրբ ազգաւքն կերակրէր. այլ օրէնադիրն ընդ օրինօք ոչ մտանէ. երբ Հրամանաւն Աստուծոյ էր՝ սուրբ և Հալալ էր, և մեղք ոչ Համարեցաւ նմա. այլ պեղծ ազգաւ՝ ի խորհուրդ Հեթանոսաց (էր). որք անցեալ ընդ Յորդանան՝ սրբեցան մկրտութեամբ, յաւազանին խորհրդով, և մաքրեցան և կերակրեցին զԱստուած բարի գործովք, և ուրախացուցին զԱստուած աղօթիւք: Եւ իբրեւ ետես Աստուած՝ թէ ինքն Եղիայ կերակրի, և այլոց քաղցելոց ոչ ողորմի, կտրեաց զՀացն և ցամաքեցոյց զԴուրն, և այնպէս եկաց երեք օր անսուսող. և աղաղակեաց առ Աստուած: Եւ ասէ Տէր. Սովեցուցից զքեզ՝ որ զսովելոց և զքաղցելոց զխիղճն իմանաս. արի՛ գնա առ Աքայաբ, և զքո պախա իստակէ՛. զի տաց անձրեւ ի վերայ երկրի. դու ոչ ողորմիս, ասէ, այլ ես ողորմիմ ստեղծուածոց իմոց:

Եւ ասէ Եղիայ. Տէր, սոված ոչ կարեմ գնալ, տուր ինձ Հաց, զի կերայց և գնացից:

Եւ ասէ Տէր. Ոչ տաց քեզ Հաց. այլ գնա՛ ի Սարերթայ գիւղն՝ որ է ի Սիդոն երկիրն, և անդ այրի կնոջ Հրամայել եմ կերակրել զքեզ: Եւ տարակուսեաց Եղիայ. թէ՛ զգիւղն գտից, ասէ, զտուն այրոյն ռրպէս գտից: Եւ խնդրեաց Աստուծոյ՝ զի ի մուտ գեղոյն առաջ այրի կինն Հանդիպեացի նմա: — Եւ գնացեալ Հանդիպեցաւ այրոյն, և ետես զի ի սովոյն մաշեալ էր և եղեալ զարուհի՛. զգեցեալ թամբատակ մի որ էր՝ և քաղէր կրկուտ: Եւ ասէ Եղիայ ընդ միտս իւր. Սայ թէ Հաց ունէ՛ր՝ ինքն ուտէր. և դարձեալ տարակուսեցաւ. Հրաման Տեսուն է, ասէ, զիմրդ լինի սուտ: Վասն որոյ ամաչեաց խնդրել ի նմանէ Զուր և Հաց,

1. Գաւիտ (տաւի՛դ, տաւա՛դ), կտրծեմ Թլքօրէն իմանայցէ զվե՛ծ. իսկ իստակէ — յստակէ. որպէս թէ ասիցէ. և զչո վե՛ծդ յառաջիմ աւարտեալս: — 2. Գուցէ Թուրք զաղաւն՝ վտիտ: — 5. Թեւ ըստ Լամ Ժորեբ կամ ոչ(ն)եբ լեալ իցէ ի բուն օրին.:

այլ խնդրեցից (ասէ) չուր. և յորժամ երբ զՅուրն՝ տպա խնդրեաց հաց. և նա երգուաւ և ասէ. Կենդանի է Տէր, եթէ գոյ հաց ի տան աղախնոյ քո. այլ կայար մի ալիւր ի սափորի, և սակաւ մի իւղ ի սրուակի, և քաղեմ կրկուտ՝ զի արասցուք. հաց և ուտեմք, և մեռանիմք. ես և որդի իմ: Եւ ասաց. Եղիայի հօրն տունն աւերի. յորմէ հետէ կապեաց զերկինքն, անցաք ի սովոյ մարդ և անասուն: Եւ Եղիայ ընդ միտս իւր ասէ. Վայ քեզ Եղիա, թէ օրչափ անարգեն զքեզ՝ և զտուն հօր քո, վասն զի կապելոյն յերկնից: Եւ աւսէ. Ես եմ Եղիա, գնա՛ արա՛ զալիւրն հաց, և նախ ինձ բեր՝ իբրեւ քահանայի: Այսպէս ասէ Տէրն. Ալիւրն ի սափորէ մի պակասեցի, և իւղն ի սրուակէն:

Եւ հաւատաց կի՛նն և փնացեալ արար բլիթ հաց, և երբ կերակրեաց զԵղիա. և դարձաւ ի տուն իւր, և ետեա՛ զի լցեալ էր ամանն ալիւրոյն և եղոյն, և եկն մեծարեաց զԵղիայ, և տարաւ ի վերնատունն իւր. և վեց ամիս անդ եկաց Եղիայ:

Եւ որչափ ուտէին՝ ալիւրն և իւղն ոչ պակասէր. այլ դարձեալ տեսանէր զի(ւր) զամանն ալիւրոյն և իւղոյն իբրեւ զաղբիւր յորդախաղաց, և իբրեւ զծառ պտղաբեր՝ որ ուտեն զպտուղն (և) ոչ պակասի. այլ որպէս անապատին զկերակրիչս իւր զառաւան կերակրէր, նոյնպէս և աստ զկերակրիչս իւր կերակրէր: Եւ զի այրի կի՛նն (ունէր) ընտանիք, և վասն սովոյն առաքեալ էր այլ գաւառ ի ջրարբի տեղիս. իբրեւ բազմացաւ հացն՝ առաքեաց և կոչեաց զնոսա, և զամենեսեան կերակրէր Աստուած ի ձեռն Եղիայի:

Եւ եղեւ զի հիւանդացաւ որդի այրոյն և մեռաւ: Արդ որպէս տրամեցոյց զնա Աստուած ի ձոր անդր վասն ցամաքելոյ աղբիւրն. այլ տրամութիւն նորա ուրախութիւն փոխեցաւ, նոյնպէս և աստ ուրախութիւն փոխելոց է տրամութիւն նորա, վասն ուրախութեան և յարութեան մանկանն: — Եւ ասէ կի՛նն մեղադրելով. Մտեր ի տուն իմ յիշել զանօրէնութիւնս իմ. իբր թէ՛ դուն եղար պատճառ մահուան մանկանն իմոյ: Եւ ասէ Եղիայ. Տէր, դու չարչարեցեր և սպա-

ներ զորդի նորա, և սա ինձ մեղադիր լինի: Եւ ասէ ցկինն. Տուր ցիս զօրդին քո, և առեալ զմեռեալ մանուկն՝ տարաւ ի վերնատուն, և կողմնեցոյց ի մահիճա իւր, և երեք անգամ կշռեցոյց և խնդրեաց Աստուծոյ դարձուցանել զհոգի մանկանն ի մարմինն իւր, և յարոյց զնա խորհրդով սուրբ Երրորդութեանն, օրինակ Քրիստոսի՝ որ ի ձայն փողոյ դարձուցանելոց է զամենայն հոգի առ մարմինն իւր: Եւ կոչեաց զկինն այրի, և ետ ի նա կենդանի զորդին իւր: Եւ ասէ կինն, այժմ գիտացի ճշմարիտ՝ զի այր Աստուծոյ ետ դու: Այս է. զամենայն զոր ինչ և կամիս՝ կարող ետ առնել դու, իբրեւ իշխեցող մահու և կենաց, կապող և արձակող երկնից:

Ասեն՝ թէ Ունան մարգարէն էր մանուկն այն զոր յարոյց Եղիա. և այնպէս ի մէջ այլազգեաց փառաւորեցաւ. Յունայնն՝ Աստուծոյ ի ձեռն Եղիայի, և ճշմարիտ զօրութիւն աստուածութեան նորա յայտնի եղել ամենեցուն: Բայց տունն Աքայաբու այսմ չէին գիտակ, թէ անդ է Եղիայ. վասնորոյ ասաց նա Տէր. Երթ և երեւեաց Աքայաբու, և տաց անձրեւ ի վերայ երկրի: Եւ նա ոչ երկեաւ յԵզարելայ. այլ գնաց և երեւեցաւ նախ Արդիու (յ) իսնապետին Աքայաբու, զի ելեալն էին ի քաղաքէն (յ) եզր գետոց և առուաց չըրջէին գտանել խոտ անասնոց՝ ձիոց և ջորոց:

Եւ ասէ Եղիա ցԱրդիու. Գնայ պատմեա զգալուստ իմ թագաւորին:

Եւ ասէ Արդիու. Ընդէ՞ր առնես զիս գլխապարտ թագաւորին. զի ծառայ քո երկիւղած ի Տեառնէ է: Եւ պատմեաց Արդիու վասն Հարիւր մարգարէիցն՝ զոր կերակրեաց Արդիու, և պահեաց ծածուկ յայրի միում ի սովի անդ. (և զի) իբրեւ իմացաւ Յեզարէլ և կամէր կոտորել զնոսա, փոխեաց զնոսա Արդիու այլ խորագոյն այր. այլ և պատմեաց վասն Հարիւր մարգարէիցն՝ զոր եսպան Եզարէլ:

Իբրեւ լուաւ Եղիայ, ասէ. Մի՛ հոգար, ետ առնում զվրէժ արեան մարգարէիցն՝ կոտորելով զմարգա-

րէսն Բահաղու. բայց դու երթ պատմեա Թագաւորին:

Եւ ասէ Արդիու. Տէր, որ ոչ մնաց երկիր՝ գիւղ և քաղաք և անապատ, որ ոչ խնդրեաց զքեզ թագաւորն: Եւ ասաց. Թէ ես երթամ պատմեմ՝ ահա Եղիայ. գուցէ առնու զքեզ հոգին՝ և տարցէ ցայլ անապատ տեղիս, որպէս ի հեղեղատն. և ես սուտ լինիմ և մահաւ պարտ:

Եւ ասէ Եղիայ. Կենդանի է Տէր, որ ոչ փախչիմ կամ Թագչիմ ես, այլ դու երթ պատմեա:

Յայնժամ զնաց Արդիու առ Թագաւորն, և ասաց. Ահա Եղիա: Իբրեւ լուաւ՝ բեկաւ ողն նորա, և եկն ընդ առաջ Եղիայի: Արդ թէպէտ ընդ առաջն գնալովն պատուէր մարգարէն, այլ բանիւ բերանոյ իւրոյ անարգեաց զնա:

Իբրեւ ետես զԵղիայ, ասէ. Ուստի՞ դաս խանգարիչ տանն Իսրայելի:

Եւ ասէ Եղիայ. Խանգարիչ դու և տուն հօր քո, զքո անունդ ինձ կու տաս:

Եւ ապա սկսաւ Թագաւորն աղաչել զնա, զի տացէ անձրեւ ի վերայ երկրի, և նա ասէ. Ոչ այդպէս. այլ առաքեա ժողովեա զամենայն Իսրայէլ ի Կարմեղոս:

Եւ իբրեւ ժողովեցան (, ասէ). Ընդէ՞ր կաղայք երկու կողմն. եթէ Տէր (է) Աստուած՝ զնացէք զհետ նորա, եթէ Բահաղ է Աստուած՝ զնացէք զհետ նորա: Եւ ասէ. Ով որ Տեառն իցէ՝ առ իս դարձցի:

Եւ եօթն հազար երիտասարդ դարձին առ Եղիա, եկին և ասեն, Թէ մեք աստուածապաշտ ենք, և ոչ ենք պաշտել զԲահաղ, պաքել կամ համբուրել զնա: Եւ ասեն եօթն հազարքն. Ընդ քեզ ի մահ ենք և ի կեանք. զմեր կեանքս եղեալ ենք ի ճանապարհս քո:

Եւ ասէ Եղիա առ Թագաւորն և առ ժողովուրդն. Արասցուք պատարագս զուարակ մի. Թէ ի վերայ ձեր պատարագին՝ յերկնից հուր իջնու, իմ գլուխս եօթն հազարովս զնայ. և Թէ (յ) իմ պատարագն իջնու հուր, տուք ի ձերս իմ զմարգարէքն Բահաղու, զի կոտու

բեցից զնոսա. և ապա արձակեմ զերկինքն և տաց ձեզ անձրեւ ի վերայ երկրի:

Եւ նոքա ասեն. Այդպէս լիցի: Ուխտ եղին, երդուան, և դաշինս կռեցին Թագաւորն և ժողովուրդն առ հասարակ: Եւ ասէ Եղիայ ցմարգարէսն Բահաղու. Դուք բազում էք, նախ դուք արարէք զպատարազն:

Եւ նոքա սկսան կանգնել սեղան, և ի ժամ կանգնելոյ սեղանոյն՝ ոչ ետուն թոյլ ումեք մերձեանալ. այլ փորեցին լաղմ¹ ծածուկ և թագուցին անդ այր մի կրակով, և եղին ծծումբ ի ներքոյ ողջակիզեաց փայտին և խռիւ ցողունին և ասեն ցայրն, թէ յորժամ աղաղակեմք, թէ լուր մեզ Բահաղ, դու գաղտաբար ի ներքուստ զխանձող հրոյդ ի ծծումբն հասցու: Եւ յորժամ պատրաստեցին զողջակէզն, ապա սկսան աղաղակել ութ հարիւր յիսուն մարգարէքն Բահաղու. Լուր Բահաղ, լուր մեզ Բահաղ ի ձեռն հրոյ:

Եւ Աստուած յայտնեաց Եղիայի զծածուկ հնարագիտութիւնն նոցա: Եւ զոր օրինակ յաղօթս եկաց ի վերնատունն և դարձոյց զհոգի մանկանն ի մարմինն իւր, նոյնպէս և աստ աղօթս եկաց ծածկաբար և մեկեաց զհոգին ի մարմնոյն և մեռաւ այրն ի գետնափորին, որ կամէր կորուսանել զհաւատացեալս ճշմարտին Աստուծոյ:

Իբրեւ այրն մեռաւ և էանց ժամ մի և նոքա սուտ մարգար(է)անային, սկսաւ ունչս ունել Եղիայ, այպանէր և կատակէր զնոսա ասելով. Բարձր աղաղակեցէք, խոր ի քուն է Բահաղ, լինի թէ զարթնու, և կամ խուլ է, այլ բարձր կանչեցէք, լինի թէ լսէ և կամ թէ զբօսանս սէյրանս² իցէ երթեալ, համբերեցէք մինչեւ դարձցի ի զբօսանաց: Եւ նոքա սկսան սրով խանչարով³ կտրատել զինքեանք և հեղին բազում արիւն և ասեն. Ի զուր պաշտեցաք զքեզ Բա-

1. Թուրք բառ, փոխան հայոյն
ախն:

2. Թրքածանց հոմանիշ մերոյս՝

զբօսանս:

3. Թուրք և այս, որ նշանակէ՝
երկայրի:

հաղ. վասն քո զկեանս ատեցաք և զմահ սիրեցաք, ի տանց և աղգականաց հեռացաք. զի՞նչ օգուտ է մեզ երբ այժմն ոչ լսես մեզ:

Եւ որպէս սուտ էր աստուածպաշտութիւն նոցա, նոյնպէս սուտ էր մարգարէութիւն նոցա. և ոչ ունէին կանխագիտութիւն, զի թէ գիտացեալ էին թէ սուտ լինի բան նոցա և կոտորին սրով, ոչ գային նոքա անդ. և այնպէս աղաղակեցին ի վեցերորդ ժամէ աւուրլն մինչեւ ցինն ժամն. և ոչ գոյր բարբառ և լսող աղօթից նոցա:

Եւ առեալ Եղիայ զձեռանէ Թագաւորին՝ և տարեալ եցոյց զայրն մեռեալ ի գետնափորին: Եւ ապա սաստեաց ի քուրմս, և ասէ. Այդ գործ առ իս հասեալ է. և ի բաց եղեն, և ապա ասէ ցժողովուրդն. Մատերուք առ իս, և մատեաւ առ նա Թագաւորն և ամենայն ժողովուրդն. Տեսէք, ասէ, զի ոչ գոյ խաբէութիւն առ իս, որպէս առ քուրմս Բահաղու:

Եւ առ Եղիայ երկոտասան վէմ, և շինեաց սեղան Տեառն՝ յանուն երկոտասան ազգին, և առ զուարակ մի և յօշեաց երկոտասան մասունս, և եհան ողջակէզս և եղ զշերդս ի վերայ սեղանոյն և զմիս զուարակին ի վերայ շերտիցն, և փորեաց շուրջ ու բոլոր սեղանոյն զրկաչափ, և ասէ. Առէք ինձ չորս սափոր և բերէք ջուր. և նոքա բերին և էարկ զջուրն ի վերայ ողջակիղին և ասէ. Կրկնեցէք և նոքա կրկնեցին, և ասէ. Երեքնեցէք, և երեքնեցին. և լցաւ շուրջ ու բոլոր սեղանոյն իրբեւ զծով: Եւ ասաց. Այժմ ի զատ կացէք:

Վասն այնորիկ առաջի ժողովրդեանն կանգնեաց զսեղանն, զի աչօք տեսցեն և գիտացեն, թէ ոչ գոյ խաբէութիւն առ նա: Եւ ջուրն զի հակառակ է հրոյ՝ եցոյց զառաւել զօրութիւն ճշմարտին Աստուծոյ, եցոյց թէ ոչ է Թագուցեալ հուրն ի ներքոյ սեղանոյն, նման մարգարէիցն Բահաղու:

Եւ եղեւ ժամ մատուցանելոյ պատարագին, աղաղակեաց Եղիա յերկինս ի վեր առ Աստուած և ասէ. Տէր Աստուած, լուր ինձ ի ձեռն հրոյ, և արարի ես զգործս

զայս, լուր ինձ և այժմ ի ձեռն հրոյ, զի ծանիցէ
ժողովուրդս՝ թէ դու միայն ես Աստուած ճշմարիտ,
և ես ծառայ քո. և դարձուցես զսիրտ մոլորեալ ժողովրդեանս առ քեզ: Եւ անկաւ հուր յերկնից սաստիկ որոտմամբ ի վերայ պատարագին, և զուարակն և զվէմն և զլուրն ի բաց լափեաց, և լցաւ երկիրն անուշահոտութեամբ:

Իբրեւ տեսին ժողովուրդն՝ անկան ի վերայ երեսաց իւրեանց և կանգնեցան աղաղակեցին և ասեն. Արդարեւ նայ միայն է ճշմարիտ Աստուած:

Եւ ասէ Եղիա. Կալարուք զմարգարէսն Բազաղու, զի մի՛ ոք փախիցէ. և կալան զնոսա եօթն հազար հաւատացեալքն, և իջոյց զնոսա ի հեղեղատն Կիսոնի, և կոտորեաց առ հասարակ: Հարիւրին գլուխն որ կտրեց՝ թուլացաւ ձեռքն, և ապա եկին հաւատացեալքն և ձեռամբն Եղիայի կտրէին զգլուխս նոցա, և այսպէս կոտորեաց ութ հարիւր մարգարէսն Բազաղու. և ոչ ետ այլոց սպանանել զի մի՛ Եզարէլ սպանցէ զնոսա. միայն ինքն եսպան. Ես միայն լինիմ (, ասէ,) յարեան տէր Եզարելի:

Եւ նա յետ կոտորածին ել ի լեռն Կարմեղոս արձակել զերկինքն, և աղօթս եկաց առ Աստուած, և ասաց աշակերտին. Նայեաց ընդ ճանապարհս ծովուն արեւմտից. նայեցաւ դարձաւ և ասէ. Ոչինչ է, և ասէ Եղիայ. Աղէ՛ դարձիր դու եօթն անգամ: Եդ ծունր յանդիման ժողովրդեանն և աղօթս եկաց առ Աստուած, զի գիտացեն թէ աղօթից նորա արձակի երկինքն. զի յուսուցէ ժողովրդեանն՝ թէ առ ո՞ պարտէ կալ աղօթս, և դարձեալ եօթն անգամ յաղօթս եկաց զի ուսուցէ, թէ առաջին նուագին ոչ լինի լսելի՝ ոչ է պարտ յուսահատիլ կամ ձանձրանալ յաղօթից, այլ անշափ ժտել մինչեւ առնուցու զինդրելին. և ապա եօթն նուագին՝ ասաց պատանին թէ տեսի ամպ որպէս զթաթ մարդոյ ձեռին՝ զի իջանէր ի ծովն և հանէր ջուր ի ծովէն:

Եւ ասաց Եղիայ պատանոյն. Ե՛րթ և ասա Աքայարու, զի լծեսցէ զկառս և անկցին ի տուն իւր, զի մի՛ հասցէ նմա անձրեւ:

Եւ ասէ Աքայար. Որդեակ, պարզ է երկինքն և ոչ գոյ նշան անձրեւի: Եւ մինչ նոքա յայսր և անդր ընթանային ի լծել զկառան՝ յանկարծակի մթացան երկինք և գայր անձրեւ սաստիկ հողմով, և երթայր Աքայար լալով ի տուն իւր:

Որոյ սուրբ մարգարէին աղօթիւքն ողորմի Քրիստոս Աստուած ստացողի գրոցս Խոճայ Աւագին և եղբօրն Խոճայ Վասին. և խնդրեմք ի յԱստուծոյ որ զիւր դեռաբոյս ծաղիկն՝ զորդին իւր զՄկրտիչն՝ անփորձ և անսասան պահէ Տէրն Քրիստոս. և զգիրքս ընդերկար ամօք վայելել ի խորին. ծերութիւնն հասուցանէ. որ է օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն: Հա(յր մեր:)

*Jonah's preaching in
Nineveh.*

ԺԴ

ՔԱՐՈՋ* ՅՈՒՆԱՆՈՒ ՄԱՐԳԱՐԷԻՆ

ՈՐ Ի ՆԻՆՈՒԷ ՔԱՂԱՔԻՆ

Ի Նինուէ էր քաղաք մեծ և Ասորեստան,
որտ անուան իւրոյ Նինուէ : Եւ այս Նինու թագաւորս
ունէր կին անուն զՇամիրամ. և երկուցեալ Նինուս ի
կնոջէն վասն ան(յ)ագ պողոտնկութեան նորա, եթող ըզ-
թագաւորութիւնն և փախեալ յԵլլադայ. և Շամիրամ
թագաւորեաց ամս հնգետասան, և յետոյ սպանաւ
յորդոց իւրոց :

Եւ եօթն օրն գնայ(բ) մարդ ի Բաբելոնէ ի Նինուէ՝
ի կողմն հարաւոյ յարեւելից. և էր տեղին պարարտ
և բարելի, նման երկրին Սոդոմայ. ուտէին և ըմ-
պէին և բտէին զմարմինն՝ կերակուր անքուն որ-
դանց. ի բաց թողին զսրբութիւնն, և զարդար ամուս-
նութիւնն, և հետեւեցան պողոտնկութեանն. յԱստու-
ծոյ աչացն ելան և բարկացուցին զԱստուած. (որ) և թէ-
պէտ բարկանա(յ) մեղաւորին՝ խնայէ, և ոչ կամի պա-
տուհասել, այլ. մնայ դարձի և ապաշխարութեան, որ-
պէս ասէ. Ոչ կամիմ զմահ մեղաւորին, այլ զդառնալն
և զկեալն. վասն այն խնայեաց ի Նինուէ, և կամե-
ցաւ նախ քարոզ առաքել, և թէ ոչ դառնան՝ ապա պա-
տուհասել :

Եւ ասէ Տէր ցՈւնան մարգարէ. Փնայ ի Նինուէ քաղաք մեծ, և քարոզեսլիր անդ ապաշխարութիւն, զի ել աղաղակ նոցա առաջի իմ:

Եւ Յունան ոչ կամեցաւ գնալ վասն երկու պատճառի. առաջին, զի ոչ կամէր քարոզել այլ ազգաց և լինել ընդ անթլիատս, (զի ասէր). Քարոզեմ, զիմ ծառն ծարաւ թողում զայլոցն ջրեմ՝ զի՛նչ օգուտ է ինձ. և երկրորդ պատճառ. Գիտեմ, ասաց, որ դու ողորմած ես, երկայնամիտ և զղջանաս ի վերայ մարդկան. ես գնամ, ասաց, քարոզեմ՝ թէ քաղաքս կործանի. նոքա զղջան և ապաշխարեն, և դու ոչ կործանես. իմ մարգարէութիւնն անկատար մնայ, և իմ անունս սուտ մարգարէ լինի. մեռած լաւ եմ՝ քանց անունս սուտ մարգարէ լինի:

Վասն այդ երկու պատճառիդ ոչ կամեցաւ գնալ, այլ էջ ի Յոպպէ և եմուտ ի նաւ ընդ վաճառակաւնացն և կամեցաւ փախչել ի Թարսիս: Եւ իբրեւ եմուտ ի նաւ, էարկ Տէր Աստուած խռովութիւն և ալէկոծութիւն ի ծովն, և սկսան իւրաքանչիւր աղաղակել առ չաստուածս իւր և ոչ դադարէր ծովն, այլ եւս առաւել չարժէր ի խռովութիւն. և Յունան իջեալ ի խորշ մի նաւին ննջէր և խորդայր, և զարթուցին գնա և ասեն. Զի՛ ննջես, արի՛ կարգայ լղՏէր Աստուած քո, զի թերեւս ապրեցուցէ զմեզ և մի կորիցուք: Եւ ոչ դադարէր ծովն ի խռովելոյ, և արկին զկերակուրն ի ծովն և ապայ զրեւինս առ ի թեթեւացուցանել գնաւն, և ոչ լինէր խաղաղութիւն:

Եւ ասեն. Աբկցուք վիճակս և տեսցուք վասն ո՞յր մեղաց է չարիքս այս ի վերայ մեր: — Եւ արկին վիճակս, և ել վիճակն Յունանու:

Եւ ասեն ցնայ. ի՞նչ մարդ ես, յորմէ՞ ազգէ կամ յորմէ՞ ժողովրդենէ:

Եւ ասէ Յունան. Ծառայ Աստուծոյ եմ ես և լղՏէր յերկնից պաշտեմ, որ արար զերկիր:

Եւ նոքա երկեան երկիւղ մեծ, զի գիտացին թէ յերեսաց Աստուծոյ փախուցեալ է՝ քանզի պատմեաց նոցա, և ասեն ցնա. Ընդէ՛ր արարեր զայդ, և կա-

մեցան գնան յետ վարել և ի ցամաք հանել և ոչ կարացին, և ասեն. Քաւ լիցի, Տէր, մի ածեր ի վերայ մեր արիւն անպարտ, զի դու որպէս կամեցար և արարեր:

Եւ ասէ Յունան. Արկէք զիս ի ծովդ և դադարի մրրիկդ ի ձէնջ:

Եւ առին զՅունան և արկին ի ծովն. և ապա խաղաղացաւ ծովն, և նոյնժամայն հրամայեաց Տէր կետին՝ մեծ վիշապ ձկանն, և եկուլ զՅունան: Եւ արքն ելին ի ցամաք, զենին զոհս Տեառն և խընդրեցին զթողութիւնն յանցանաց: Եւ առեալ վիշապըն զՅունան էջ ի խորս երկրի, և տարեալ ծովն պատեաց զաշխարհն խափշկաց, և հնդկաց գետովն՝ եբեր ի Պարսից ծովն, և Պարսից ծովովն՝ եհան ի գետն Սարանկաս յական թարթելն, (որ) հնգետասան աւուր ճանապարհ էր հետեւակի: Եւ էր Յունան ի փոր կետին զերիս տիւս և զերիս գիշերս, կանգնեալ բազկատարած կայր աղօթս կենդանի՝ զօրութեամբն Աստուծոյ: Եւ յետ յերից աւուրց բերեալ վիշապն զՅունան ի դէմ Նինուէ քաղաքին, եթուք ի ցամաքն՝ երից աւուրց ճանապարհ հեռի ի քաղաքէն, և ինքն դարձաւ ի տեղի իւր: Եւ Յունան զերկիրն ոչ ճանաչէր, զի գիտացէ Յունան՝ թէ չկարէ մարդ փախել ի յԱստուծոյ, զի (յ)ամենայն տեղիս հասանէ ամենայգօր ձեռն նորա:

Եւ եղեւ բան Տեառն կրկին անգամ առ Յունան և ասէ. Արի գնայ ի Նինուէ քաղաք մեծ, և քարոզեսլիր անդ ապաշխարութիւն: Իբրեւ գնաց Յունան երից աւուրց ճանապարհ, եհաս ի քաղաքն, սկըսաւ քարոզել և ասել. Ահա երեք աւուրք և Նինուէ կործանեսցի: Եւ տեսին բնակիչք քաղաքին զերեսն Յունանու պայծառ քան զարեգակն, և հուր բոցածաւալ ելանէր ի բերանոյ նորա. և ընթացեալ պատմեցին թագաւորին և ասեն. Այր մի օտար և ահեղակերպ եկեալ է, և այսպէս քարոզէ: Եւ ասէ թագաւորն. Ճըմարիտ է բանք նորա:

Եւ իբրեւ նա զայս ասաց, սկսաւ քաղաքն երե-

րալ. և զառաջինն կամեցաւ փախչել, և իջեալ ամդ հրեղէն իբրեւ զպարիսպ շրջապատեաց զքաղաքն, և ոչ ոք կարաց փախչել: Ասէ թագաւորն. Մի երկընչիք. այն Աստուածն որ առաքեաց զմարգարէն, թէ կամէր զկորուստն մեր՝ իսկոյն կործանէր, և ոչ առաքէր մեզ քարոզ և մարգարէ. այլ վասն այնորիկ առաքեաց, զի քարոզութեամբ մարգարէին խրատեսցէ զմեզ, զի զղջացուք ի մեզաց և ապաշխարեսցուք, մեք ի մեզաց դառնանք՝ Աստուած ի բարկութենէն:

Եւ քարոզեցաւ ի Նինուէ ի թագաւոր(է)ն և ի մեծամեծաց իւրոց, թէ Ամենայն մարդ, այր և կին, ծեր և տղայ՝ զերիս աւուրս մի ճաշակեսցեն, և առնանոցն ճարակ մի տայցեն, և մայրքն տղայոցն ըստինք մի տայցեն: Եւ ամենեքին քուրց զգեցան՝ թագաւորն և իշխանքն, և բոլոր քաղաքն ամենայն:

Ամսն աղջամղին՝ և որոտայր և կայծակուռն տայր: Եւ նոքա սկսան քաջալերել զմիմեանս և ասէին. Աստուած գթած է, մարդկային¹, անտես չառնէ ըզգործս ձեռին: Տղայքն զմայրս հարցանէին՝ թէ երբ գայցէ օրն այն վերջին, որ մեր քաղաքս կործանի: Պատասխանեալ մայրքն՝ ասէին, տղայոցն զայս յոյս դնէին. Աստուած գթած է, ողորմած, անտես չառնէ իւր ծառային: Մտոջն զաւակացն ասէին. Դուք աղաչեցէք զԱստուած՝ լինի թէ ձեր ողորմութենէդ մեք այլ ազատիմք: Եւ դարձան ամենեքին բոլոր սրտիւ առ Աստուած, և զղջացան ի չարեաց իւրեանց և ասէին. Ո՞գիտէ ապաշաւեսցէ Աստուած և դարձցի ի բարկութենէ իւրմէ: Եւ այնպէս զկուրծան ծեծելով լային և ողբային ի մէջ խաւարին:

Եւ ել Յունան ի քաղաքէն ի մէջ հրեղէն ամուրոյն և ոչ փնասեցաւ. և նստաւ հանդէպ քաղաքին, տեսանել զկատարածն և կամէր զի կործանեսցի քաղաքն և կատարեսցի մարգարէութիւնն իւր:

Իսկ բնակիիք քաղաքին, երեք օր զտիւ և զգի-

1. Այսպէս է ի միակ մեր օրինակին, ուր թէ ոչ պակասէ ինչ, գուցէ նշանակիցէ Դարգառի:

չեր զմիմեանս ոչ ճանաչեցին . այլ անսուաղ՝ մարդ և անասուն, զղլմամբ և (յ)արտասուս ապաշխարութեամբ՝ զաստուածասաստ պատուհասն յետ դարձուցին : Եւ յետ երից աւուրց վերացաւ ամպն և դադարեաց երերումն, և ծագեաց նոցա արեւ և փարատեցաւ մահուն երկիւղ և տրտմութիւն : Եւ նոքա սկսան օրհնել զԱստուած և գոհանալ զնմանէ :

Եւ տրտեցաւ Յունան և անկաւ տապ զգլխովն նորա և քաղէին հոգիք նորա : Եւ ասէ Աստուած ցՈւնան, թէ կարի՞ տրտմեալ ես : Եւ ասէ Յունան . Ո՞չ այս այն բանք են մինչ ի յերկրին իմում ասէի ես . զի գիտէի ես, զի դու ողորմած ես և գթած ես և զղջանաս ի վերայ չարեաց մարդկան :

Տէրն կամեցաւ օրինակաւ յանդիմանել զանողորմ բարս նորա, և ի միւս առաւօտուն բուսաւ դըղմենի մի, եւ և արար հովանի գլխոյն Յունանու . և նա նստաւ ընդ հովանեաւ նորա և մխիթարեցաւ փոքր մի, և իբրեւ անց այն օրն ի միւս այլ օրն հրամանաւն Աստուծոյ՝ որդն հողային եհար զդըղմենին և չորացաւ և անկաւ տապ զգլխովն նորա և քաղէին ու գիք նորա :

Եւ ասէր Յունան . Լաւ էր ինձ մեռանել քան զայսպիսի կեանքս :

Եւ ասէ Տէր ցՈւնան, թէ կարի՞ տրտմեալ ես վասն դըղմենոյն :

Եւ ասէ Յունան . Կարի տրտմեալ եմ, զի այն էր իմ մխիթարանքն :

Եւ ասէ Տէր . Դու խնայեցեր ի դըղմենին որ չեղեր ժամ մի աշխատ ի նմին, այլ ի գիշերի եւ և ի միւս գիշերն կորեաւ . մի դըղմենոյ կորուստն քեզ այնպէս դժարեցաւ և կսկիծ թվաց, ասաց բարերարն, ես ո՞նց չխնայեմ ի Նինուէ քաղաք մեծ, (յ)որ բնակեալ են աւելի քան երկոտասան բիւր մարդիկ, որ ոչ գիտեն զաջ կամ զահեակ, և անասուն բազում յոյժ : Թէ զմեղաւորքն պատուհասեմ, առաց, (յ)անմեղ մանկտին ո՞նց չխնայեմ : Դու մի դըղմենոյ կորստեանն համար

դառնացար, ասաց, քան զի՞ առաւել ինձ ցաւ է կորուստ ստեղծւածոց իմոց :

Եւ ապա կակղացաւ Յունան : Իսկ բնակիչքն Նինուէի, որ զպատուհասն անցուցին ապաշխարութեամբ, կային առաջի սուրբ մարգարէին և աստուածապէս պաշտէին և պատուէին զնայ : Եւ եկաց մարգարէն վեց ամիս ի մէջ նոցա և կամէր գնալ, և ասէին բնակիչք քաղաքին . Դու ես մեր լուսաւորիչ վառ ճրագ և արեգակն, մի երթալ և ի մեզանէ մի հեռանար, զի մի դարձեալ խաւար մեղաց և անհաւատութիւն պատեսցէ զմեզ . և թէ ոչ կամիս կեալ ընդ մեզ, տար զմեզ ընդ քեզ . և նայ ոչ կամեցաւ մնալ ընդ նոսա՝ և կամ տանիլ զնոսա պատճառելով զտարեկանս երկրին . Մեր երկրի հացն տարեկան է, ասէ, թէ ուտէ մարդ փորացաւ լինի և ոչ կարէ : Եւ նոքա երթային լալով զհետ մարգարէին, և սիրով ճանապարհի եղին զնայ . երանի տային ազգին Իսրայելի և Ժողովրդեան նորա : Եւ ոչ կամեցաւ մարգարէն տանել զնոսա, զի մի ծանիցի խայտառակութիւն նոցա, անհաւատութիւն և հակառակութիւն իսրայելական ազգին (ընդ) Ասորոց . և ոչ զնաց յերկիրն իւր, այլ առեալ զմայր իւր մարգարէն և գնացեալ պանտխտեցաւ յերկիրն Իսմայելի, զի այսպէս բարձից, ասէ, զնախատինս իմ, զի ստեցի ի մարգարէանալն իմում վասն քաղաքին Նինուէի : Եւ մեռաւ մայր նորա ի ճանապարհին և թաղեաց զնա մերձ առ կաղնին Ռուքելայ¹ :

1 . Աստ ի գրչագրին յարեալ կայ յերկար զուգակշռութիւն Քրիստոսի ընդ Յովնանու, իրատօրէն բանիք, զոր ի բաց յապաւեցաք :

Life of Jeremiah.

ԺԵ

ՎԱՍՆ ԵՐԵՄԻԱՅԻ ՄԱՐԳԱՐԷԻ

Ի ԳՐՈՑՆ ԲԱՐՈՒԹԱՅ ¹

ՍՐԺԱՄ հանդերձեալ էին քաղղէացիքն պա-
շարել զԵրուսաղէմ, խօսեցաւ Տէր ընդ Ե-
րեմիայ, և ասէ. Երեմիայ՝ ընտրեալդ իմ, ելէք ի քա-
ղաքէս յայսմանէ՝ դու և Բարուք ընթերցողն. քանզի
տալոց եմ ի գերութիւն զորդիսն Իսրայելի վասն
բազում մեղաց իւրեանց. արդ փութացիք և ելէք նախ
քան զգալ քաղղէացւոցն:

Ասէ Երեմիայ. Տէր, ընդէր մատնես զընտրեալ քա-
ղաքս քո ի ձեռս քաղղէացւոց, և պարծի թագա-
ւորն և զօրք իւր՝ եթէ յաղթեցաք սուրբ քաղաքին
Աստուծոյ: Տէր, մի արասցես զայդ. այլ եթէ յոյժ
բարկացար մեզ, ի ձեռաց քոց կործանեսցի:

Ասէ Տէր. Ոչ թագաւոր և ոչ զօրք իւր կարիցեն
մտանել ի դա՝ մինչեւ ես բացից զդուռն դուրս: Եր-
թիթիր և պատմեալիւր Բարուքայ. և ի հասարակ գի-
շերիս ի պարիսպն ել, և ես ցուցից քեզ՝ զի առանց
իմ ոչ կարեն առնուլ զքաղաքս:

Եւ յարուցեալ Երեմիայ՝ քնաց վաղվաղակի առ Բա-
րուք, և պատմեաց նմա զամենայն: Եւ երթեալք ի
միասին՝ մտին ի տաճարն Տեառն, հերձին զհանդերձս

իւրեանց¹, լցին զգլուխս իւրեանց հողով: Եւ ի վեց ժամու գիշերոյն գնացին ի պարիսպն, և եղեւ յանկարծակի ձայն հնչման փողոյ. և տեսեալ հրշտակս իջեալս յերկնից², վառեալ ղամբարս ունելով, և պատեցան շուրջ զպարսպան:

Եւ ասեն Երեմիայ և Բարուք. Այժմ ծանեաք՝ եթէ ճշմարիտ է բան զոր ասացեր Տէր: Եւ համբարձեալ զաչս իւրեանց յերկինս՝ ասեն. Այժմ ծանեաք՝ որ մատնեցեր զքաղաքս քո ի ձեռս Թշնամեաց. զի՞նչ հրամայես զի արասցուք զպատուական անօթս սպասու տաճարի քո:

Ասէ Տէր. Առէք ի ձեզ և տուք յերկիր և ասացէք. Լուր երկիր ձայնի ստեղծողի քո, և ա՛ռ պահեալանօթս սրբութեան տաճարին Տեառն՝ մինչեւ ցալուստն սիրեցելոյն ի նմա:

Ասէ Երեմիայ. Ասա ինձ³ եթէ զի՞նչ արարից զԱրիմեղէք եթէոպացին, զի յոյժ երախտաւոր է առ իս. զի նա եհան զիս ի գբոյ տղմոյն. և ոչ կամիմ զի տեսցէ զաւերումն սուրբ քաղաքիս քո և տրտմեսցի:

Ասէ Տէր. Առաքեա զնա յազարակն Ագրիպա, և ես ծածկեցից զնա՝ մինչեւ դարձուցից ի գերութենէ զժողովուրդն ի քաղաքս: Եւ դու երթիջիր զհետ ժողովրդեանն ի Բաբելոն. իսկ զԲարուք Թողցես ի քաղաքիս, և ես այց արարից նմայ:

Եւ զայս ասացեալ Տեառն վերացաւ յերկինս: Եւ Երեմիայ և Բարուք մտին ի սրբութիւնն Աստուծոյ, և առին զանօթս սպասու տաճարին՝ ետուն յերկիր. և առժամայն եկուլ երկիր զանօթսն: Եւ նստան երկրքեանն և ողբային⁴ յոյժ: Եւ ընդ առաւօտն ասէ Երեմի ՅԱրիմեղէք. Առ կթոց և երթիջիր յազարակն Ագրիպա ընդ ճանապարհ լերինն⁵, և բեր զալար

1 Բ. Իսրայէլի և Դաւիթ հորաւել	առնէին ի յերու Իսրայէլ:
Դաւիթ ողբային: Եւ ի:	5 Բ. չունի ուս թոյ:
2 Բ. յերթից, և լուսնալուսնի տե-	4 Բ. լուսնի:
սին՝ և ահա զաւրբ լաւտաւ	5 Բն. Դոթի:

թուզ վասն հիւանդացեալ ժողովոյս¹. և աջ Տեառն
ժածկեցէ՛ զգլուխ քո:

Եւ գնաց Աբիմեղէք կթոցովն՝ որպէս տաց² նմա
Երեմիայ: Եւ ապա³ հասին զօրք քաղղէացւոցն, և
պատեցին շուրջ դաւաղեալն Երուսաղեմի: Եւ հրըշ-
տակն Տեառն հնչեաց⁴ զփողն և ասէ. Մտէք ի քա-
ղաքդ, ամենայն զօրք քաղղէացւոց. զի ահա բացան
ձեզ ամենայն դրուճքդ. և առէք գերութիւն զամենայն
ժողովուրդդ Երուսաղեմի:

Եւ ընթացաւ Երեմիայ՝ փակեաց զտաճարն Տեառն
և էառ զբանալիսն. և ելեալ ի քաղաքէն՝ ընկէց ա-
ռաջի արեգականն, և ասէ ողբալով. Առ պահեա
առ քեզ զփականս տաճարին Տեառն, մինչեւ խընդ-
րեցէ՛ զդոսա Աստուած. մեք ոչ եմք արժանի պա-
հել զդոսա:

Իսկ քաղղէացիքն մտին ի քաղաքն Երուսաղէմ,
աւար արարին⁵ զամենայն ինչսն, և կալան ի գերու-
թիւն զորդիսն Իսրայելի և տարան ի Բաբելոն: Եւ
Երեմիայ գնաց⁶ զկնի: Եւ Բարուք ելեալ ի քաղաքէն
մեծաւ ողբով, և հողով լցեալ զգլուխն, և երթեալ
բնակեցաւ ի գերեզմանի⁷ միայն. և հրշտակ Տեառն
երեւէր նմա յամենայն օր և մխիթարէր գնա:

Իսկ Աբիմեղէք⁸ մինչդեռ տանէր զթուզն, ի ճանա-
պարհին տօթացաւ ի խորչակէն. երթեալ առ ծառով
մի նստաւ ընդ հովանեաւն և հանգեաւ, զի յոյժ աշ-
խատեալ էր. խոնարհեցուցեալ զգլուխ իւր՝ եղ ի վե-
րայ կթոցին, ննջեաց և եղեւ ի քուն զվաթսուն և
վեց ամ. ոչ զարթեաւ ըստ հրամանի Տեառն⁹ որ-
չափ արարին ժամանակ որդիքն Իսրայելի ի Բա-
բելոն: Եւ յետ վաթսուն և վեց ամացն զարթեաւ և
ասէ. Քաղցր և սակաւ քուն եղէ. և գլուխս ծան-

1. Բ. Ժողովրդեան:

2. Բ. հրամայեաց:

3. Բ. ապա:

4. Բ. հնչեցայ:

5. Բ. առին:

6. Բ. գնաց զկնի:

7. Բ. գերեզման:

8. Բ. Աբիմեղէք երթեալ քաղղէաց
Բաւլ և Բաբելոն:

9. Բ. Տեառն Աստուծոյ:

րացեալ է, զի ոչ յագեցա(յ) քնով: Երաց զկթոցն և եգիտ զթուզն դալար, զի դեռ եւս կաթէին զկաթնն. և ասէ. Եթէ դարձեալ ննջեցից, երկնչիմ՝ մի գուցէ յամիցեմ ի քունն, և դժուարանայ ինձ հայրն իմ Երեմիայ. զի շտապով յղարկեաց զիս տանել զթուզս վասն հիւանդացն: Եւ յարուցեալ երարձ զկթոցն և երթայր զճանապարհն իւր:

Եւ յորժամ եհաս յԵրուսաղէմ, ոչ ծանեալ զքաղաքն և ոչ եգիտ զտունն Երեմիայի և ոչ զոք ի ծանօթից. և ասէ. Օրհնեալ է Աստուած՝ որ մեծ զարմացումն անկաւ ի վերայ իմ. ուրեմն մուտեալ եմ, զի ընդ ճանապարհ լերինն եկի՝ թմրեալ ի քնոյն. և զի արդ իշխեմ ասել ցԵրեմիայ՝ եթէ ի քուն եղէ, և մուտեցայ ի ճանապարհէն: Եւ դարձեալ ելեալ ի քաղաքէն, և նշմարեաց զնշան տեղեացն և ծանեալ: Դարձաւ եմուտ ի քաղաքն և ոչ զոք եգիտ, և կայր պըշուցեալ. և դարձեալ¹ ի քաղաքէն և եդեալ զկթոցն՝ նստաւ. և² տեսեալ ալեւոր մի, եհարց³ եթէ ո՞ր է քաղաքս: Եւ նա ասէ՝ Երուսաղէմ: Ասէ Աբիմեղէք. Եւ ո՞ր իցէ Երեմիայ քահանայ Աստուծոյ և Բարուք ընթերցողն և ամենայն ժողովուրդ քաղաքիս⁴ զի ոչ գտի զոք: Ասէ ալեւորն. Ոչ իցես դու յայսմ քաղաքէս՝ որ այսօր յեղես զԵրեմիայ յետ այսչափ ժամանակի. քանզի Երեմիայ ընդ ժողովրդեանն գերեվար գնաց⁵ ի Բաբելոն, զոր տարաւ Նաբուգոդոնոսոր արքայն բաբելացւոց: Ասէ Աբիմեղէք. Եթէ ոչ էիր ալեւոր, որ չէ պարտ անարգել զքեզ. զի⁶ ո՞րչափ ժամանակք իցեն՝ որ առաքեաց զիս Երեմիայ յագարակն Ազրիպա, զի քաղեցից սակաւ մի թուզ վասն հիւանդացն: Տես զթուզս որ դայար է և դեռ կաթեն ըզկաթն: Սակաւիկ մի ննջեցի ի ճանապարհին ընդ ծառով մի և քնով ոչ յագեցա(յ), այլ շտապով եկի: Եւ

1. Բ. ԴԱՐՅԻՄԼ ԵՒ:

2. Բ. ԵԱԵԼԼԵ և ԸՆԴՀՈՒ ՀԱԲԱՅԻ

ԱՊՊԱՆՆԱՅ:

3. Բ. ԵՀԱՐԵՅ ՂԵՄ և ԴԱԲ, ԴԵ:

4. Բ. ԵԱԵԼԼԵ ԴԱՐ ԵՅԻՆ:

5. Բ. ԳԵՐԵ ԳԵՅ:

6. Բ. ԶԵ ԴԱՄԱ ԺԱՄԱՆԱԿ ԻՆ:

դու ասես՝ եթէ գերեցան ժողովուրդն և Երեմիայ ի Բաբելոն:

Եւ հանեալ (զ)թուզս՝ եցոյց նմա: Եւ յորժամ և տես ալեւորն, ասէ. Որդեակ, ուրեմն դու արդար ես. և ոչ կամեցաւ Աստուած ցուցանել քեզ զաւերումն քաղաքիս: Ընկէց ի վերայ քո թմբրութիւն: Գիտացիր, որդեակ, զի վաթսուն և վեց ամբ իցեն¹ յորմէ հետէ պաշարեցաւ քաղաքս, և տարան զԵրեմիայ և զժողովուրդն ի Բաբելոն: Տես, որդեակ, որ թզոյ աւուրք չեն, և դեռ ոչ ծառք տերեւս² իսկ ունին, զի նիսան ամիս է:

Եւ համբարձեալ զձայն³ իւր Աբիմեղէք՝ ասէ. Օրհնեալ է Աստուած երկնի և երկրի, որ տայ հանգիստ արդարոց յամենայն տեղիս՝ յամենայն ժամ: Եւ հանեալ թուզ՝ ետ ալեւորին: Եւ աղօթեաց Աբիմեղէք առ Աստուած. և հրշտակ Տեառն կալաւ զաջոյ ձեռանէն, (և) կացոյց կթոցովն առ գերեզմանն՝ յորում էր Բարուք: Եւ տեսեալ զմիմեանս զահի հարան. և զիրկս արկեալ միմեանց համբուրելով, լացին ուժգին:

Եւ տեսեալ Բարուքայ զթուզն դալար, զի դեռ եւս կաթէին զկաթնն, աղօթեաց ասելով⁴ այսպէս. Օրհնեալ է Տէր Աստուած, որ առնէ հատուցումն սիրելեաց իւրոց: Զի⁵ ինքնին պատրաստեացէ քեզ, ով անձն իմ, և ցնծացէ սիրտ քո. զի սուզն քո դարձաւ յուրախութիւն: Այս վաթսուն և վեց ամբ իցեն՝ զի⁶ քաղեցաւ թուզս, և ոչ թարչամեցաւ⁷. այլ կաթեն զկաթնն՝ որպէս առօրեայ⁸ հատեալ ի ծառէ: Եւ զայս ասացեալ՝ ասէ Բարուք զԱբիմեղէք. Աղաչեսցուք զԱստուած, զի ցուցանէ մեզ՝ եթէ որպէս արասցուք զայս սքանչելի գործս հասուցանել առ Երեմիայ և ժողովուրդն:

1. Բ. Խ:

2. Բ. Գրեհո ոչ ին հանեալ և իս

«որ» ուրջութեւ, զի:

3. Բ. ջիւս:

4. Բ. և ասէ:

5. Բն. պարբերութեւ քեզ, ով անձն:

6. Բ. յորմէ հետէ:

7. Բ. զաւերումն և ոչ նիւթեցաւ:

8. Բն. որ օրէ:

Եւ յետ աղօթիցն երեւեցաւ նոցա արծուի մի՝ նստեալ ի վերայ ծառոյ։ Ասէ արծուին մարդկեղէն բարբառով։ Ողջոյն քեզ, Բարուք, ընտրեալդ Աստուծոյ։ Ասէ Բարուք¹։ Պատմեա մեզ՝ վասն որոյ ես եկեալ։ Եւ ասէ։ Որ առաքես ինեւ զեղեալ զաքանչելիսն առ Երեմիայ։

Եւ զրեաց Բարուք ի քարդիսի, և կապեաց ի նա թուզս եւթնեւտասն, և կապեաց ի պարանոց արծուոյն, և ասէ։ Երթիջիր և տարջիր զպատասխանիդ՝ առ Երեմիայ և առ ժողովուրդն գերեալ՝ որդիսն իսրայելի։ և դարձեալ բերցես մեզ պատասխանի։

Եւ սլացեալ արծուոյն՝ գնաց³ ի Բաբելոն, և նրստաւ ի վերայ ծառի միոյ՝ արտաքոյ քաղաքին։ Եւ ելանէր Երեմիայ բազում ժողովրդով, արամբք⁴ և կանամբք, առ ի թաղել զմեռեալս իւրեանց։ Քանզի խնդրեալ էր յարքայէն՝ արտաքոյ քաղաքին վասն իւրեանց ժողովրդեանն։ Եւ յորժամ մերձ եղեն ի ծառն, աղաղակեաց արծիւն մարդկային բարբառով և ասէ։ Քեզ ասեմ, Երեմիայ՝ ծառայ Աստուծոյ բարձրելոյ⁵, լուր պատգամացն Աստուծոյ՝ որ առաքեցին առ քեզ Բարուք և Աբիմեղէք։

Եւ յորժամ լուան զձայն արծուոյն, փառաւորեցին զԱստուած։ Եւ իջեալ արծիւն ի վերայ մեռելոյն, եհար թեւօքն զերեսս մեռելոյն, և առժամայն կանկնեցաւ⁶։ Եւ յոյժ զարհուրեցան ամենայն ժողովուրդըն⁷, և ասեն՝ եթէ որպէս ի ձեռն Մովսեսի, այնպէս երեւեցաւ մեզ Աստուած ի ձեռն արծուոյս այսորիկ։

Եւ ասէ արծիւն ցԵրեմիայ։ Լոյժ զքարդեզս ի պարանոցէս, և ընթերցիր ժողովրդեանդ։ տես և զդաւար թուզս։ Եւ յորժամ ընթերցաւ, ասեն ժողովուրդն ցԵրեմիայ։ Արդ հրամայեա մեզ՝ եթէ զինչ արասցուք։

1. Բ. յաւելաւ Երեմիայ արտաքոյ քաղաքին։

2. Բ. զարքայ։

3. Բ. զարքայ։

4. Բ. յաւելաւ իւրաքանչեւ արծուի։

5. Բ. զարքայ արտաքոյ քաղաքին։

6. Բ. զարքայ արտաքոյ քաղաքին։

7. Բ. յաւելաւ Երեմիայ արտաքոյ քաղաքին։

8. Բ. յաւելաւ Երեմիայ արտաքոյ քաղաքին։

Ասէ Երեմիայ. Կատարեցէք զհրամանս Տեառն Աստուծոյ. և տարցէ զմեզ վաղվաղակի ի քաղաքն մեր¹: Եւ դարձեալ² գրեաց Երեմիայ հրովարտակ առ Բարուք և առ Աբիմեղէք առաջի ամենայն ժողովրդեանն՝ զամենայն նեղութիւնսն զոր արար նոցա արքայն Նաբուգոդոնոսոր. և կապեաց ի պարանոց արծուոյն:

Թռեաւ արծիւն՝ գնաց առ Բարուք և առ Աբիմեղէք: Եւ առեալ զհրովարտակն³, ընթերցան, և լացին յոյժ՝ ի լսել զչարչարանս և զնեղութիւնս Երեմիայի և զժողովրդեանն: Իսկ Երեմիա առեալ զգալար թուզն՝ տայր հիւանդացն և բժշկէին: Եւ պատուէր տայր ժողովրդեանն՝ հրաժարել⁴ ի գարշելի կերակրոցն հեթանոսաց: Եւ⁵ հրամայեաց Աստուած ելանել ժողովրդեանն ի Բաբելոնէ, և ելին⁶ խաղաղութեամբ: Եւ Երեմիայ անցոյց զժողովուրդն ընդ Յորդանան, և գնացին յԵրուսաղէմ:

Եւ տեսեալ զնոսա Բարուք և Աբիմեղէք, կայան⁷ զօտից Երեմիայի և երկիր պագին նմա: Եւ համբուրեցին զմիմեանս, և փառս մատուցին Աստուծոյ մեծաւ գոհութեամբ. և մատուցին պատարագ Աստուծոյ զաւուրս ութ: Եւ յաւուրն տասներորդի միայն մատոյց Աստուծոյ զոհս, և աղօթեաց առ⁸ Աստուած: Եւ վերացան միտք իւր, և ասէր. Սուրբ, սուրբ, սուրբ, լոյս ճշմարիտ՝ որ լուսաւորեաց զիս ի գալս իմում առ քեզ: Եւ զայս ասացեալ՝ անկաւ ի վերայ երեսաց իւրոց⁹ որպէս մեռեալ: Եւ կարծեցին¹⁰ Բա-

1. Բ. յաւելու Երուսաղէմ:

2. Բ. չունի գարշիւ:

3. Բ. թաղմ:

4. Բ. յաւելու ի պղծ խառնա-
խաթիւնի:

5. Բ. և ապա:

6. Բն. ելին:

7. Բ. իւրեւ զտից գրքոյն Երե-
միայի, և երկիր պագին նմա. և

ժամանակացն Աստուծոյ մե-

ծաւ գոհութեամբ և խառնա-

ցին պատարագ:

8. Բ. առ Աստուած, զիւր վեր-
ցան միտք... ասեթ ծաւ իւր-
գանի, լոյս... որ լուսաւորե-

ցեր:

9. Բ. յաւելու յերկիր:

10. Բ. իւրեւն:

բուք և Աբիմեղէք՝ եթէ մեռաւ, և յոյժ լացին. և հո-
ղով լցին զգլուխս իւրեանց, և ժողովեցան առ ի Թա-
զել¹: Եւ եղեւ ձայն առ նոսա և ասէ. Մի՛ Թաղէք
զկենդանիդ: Եւ Թոյլ ետուն² զերիս աւուրս:

Եւ ապա եբաց Երեմիայ զաչս իւր և կանկնեցաւ.
և բարձրաձայն ասէ. Փառս տուք Աստուծոյ, և որդ-
ւոյ իւրում օծելոյ՝ որ զարթուցանէ վեղ: Զի նա
է անշէջ զամբար³, որ զկնի այլ եւս աւուրց և ա-
մաց երկերիւր եւթանասունեւհինգից եկեսցէ յեր-
կիր. ծառն կենդանի՝ որ տնդեցաւ ի մէջ դրախտին.
և արասցէ զանպտուղ ծառս պտղաբերս. և զՅոր-
դանան իբրեւ զասր սպիտակ⁴ արասցէ, և իբրեւ
զձիւն սպիտակացուցէ. և օրհնեցէ զկղզիս, և ա-
րասցեն զպտուղս ի բանից բերանոյն Քրիստոսի: Եւ
ինքնին մտցէ և ելցէ. և ընտրեցցէ երկտասան ա-
ռաքեալս, զի աւետարանիցեն ի հեթանոսս, զոր ես
տեսի զարդարեալ ի հօրէ իմմէ: Քալոց է յերկիր, և
լցցէ զբաղեցեալ անձինս:

Եւ յորժամ լուան ժողովուրդն զբանս զայս, բար-
կացեալ ասեն⁵. Այս բանքս են՝ զոր Եսայի որդի Ա-
մովսայ խօսեցաւ և ասէ. Տեսի զԱստուած և զորդին
իւր: Արդ մի՛ սպանցուք զսա որպէս զԵսայի. այլ
քարկոծ արասցուք⁶ զսա:

Եւ յոյժ տրտմեցան Բարուք և Աբիմեղէք. վասն զի
դեռ եւս կամէին լսել⁷ զոր ետես: Եւ ասէ ցնոսա Երե-
միայ. Մի՛ լայք և մի՛ տրտիք. զի ոչ սպանցեն զիս՝ մին-
չեւ պատմեմ ձեզ զամենայնն: Եւ ասէ. Բերէք վէմ մի
մեծ. և նոքա բերին: Եւ ասէ Երեմիաս. Տէր Աստուած,
լոյս ճշմարիտ գիտութեան, անստուեր ճառագայթ, լուր
ինձ. և արա զվէմս զայս ի նմանութեան⁸ իմոյ, մին-

1. Բ. յաւելու զեւ:

2. Բ. յաւելու նմա:

3. Բ. իւնտ հաւաքայ, որ յեդ այլ
ևս:

4. Բ. իւրդէր.

5. Բ. ասէին:

6. Բ. քարկոծեցաւ:

7. Բ. իւրդէր ասէլ զԵսայի իւր-
հաւաքան զոր ետես:

8. Բ. ի նմանութեան իմ խորդին
է:

չեւ պատմեցից Բարուքայ և Աբիմեղէքայ զամենայն խորհուրդս՝ զոր ծանուցեր ինձ :

Յայնժամ հրամանաւ Աստուծոյ եղեւ վէճն¹ ի կերպըս Երեմիայի, և սկսան ժողովուրդն քարկոծել ըզվէճն, կարծել եթէ Երեմիայ իցէ : Եւ Երեմիայ պատմեաց զամենայնն, և գրեաց Բարուք ի գիրս իւր : Եւ ապա երթեալ Երեմիայ՝ եկաց ի մէջ ժողովրդեանն. և վէճն զաղաղակ բարձեալ ասէր. Յիմարք և անմիաք՝ որդիք Իսրայելի, ընդէ՞ր քարկոծէք զիս զվէճս՝ կարծելով² եթէ ես իցեմ Երեմիայ. ահա³ ի միջի ձերում կանգնեալ կայ : Եւ դարձեալ եղեւ վէճն ապառաժ⁴ քար : Եւ յորժամ տեսին զԵրեմիայ, զիմեցին առ հասարակ ի վերայ նորա (և) քարկոծեցին զնա : Եւ կատարեցաւ⁵ ի նոցանէ, որ օր մի էր մայիս ամսոյ : Եւ Թաղեցին զնա Բարուք և Աբիմեղէք, և կանգնեցին⁶ զվէճն՝ թէ Այս վէճս օգնական եղեւ Երեմիայի :

Եւ⁷ Նեփթաղիմ Թագաւորն աղեկսանդրացի տաւ զոսկերան Երեմիայի ի քաղաքն Աղեկսանդրիա պատուով⁸, և Թաղեաց մի մի ոսկր չուրջ զպարսպովն քաղաքին. և սատակեցան⁹ փնաս արարողքն, և փառս մատուցին տեսողքն Աստուծոյ. ամէն :

1. Բ. լիմն Ժուրդ ի իւրդարան :

2. Բ. իւրծիտ :

3. Բ. յաւելու Երեմի :

4. Բ. չունի ապառաժ :

5. Բ. և իւրդարեցան Երեմի ի նոցանէ ի ժայիս ամսոյ Ժոյն :

6. Բ. յաւելու ի վերայ գիրդիւնի նորա զվէճն, և գրեցին ի վերայ

նորա թիւ այս :

7. Բ. յաւելու յիւր Ժամանակի :

8. Բ. և պարսաւ թաղեաց :

9. Բ. սատակեցան Ժոյնայն ի յիւրդիւնս և Ժոյնայն Ժոյնայն Աստուծոյ տեսողքն և փառս Ժոյնայն :

Պ Ա Տ Մ Ո Ւ Թ Ւ Ի Ն

ՄՐԲՈՑՆ ԵՐԵՄԻԱ ՄԱՐԳԱՐԵԻՆ ԵՒ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՆՈՐԱ

ԲԱՐՈՒԹԱՑ ԵՒ ԱԲԻՄԵԼԵԹԱՑ

ՅՈՐԺԱՄ կամեցաւ Աստուած մատնել զԵրուսա-
ղէմ ի գերութիւն, խօսեցաւ ընդ Երեմիայի և ասաց.
Եւ ի քաղաքէս դու և Բարուք դպիրն քո. քանզի
տալոց եմ ի գերութիւն զքաղաքդ Երուսաղէմ և զոր-
դիսն Յուդայ:

Ասէ Երեմիայ. Քաւ լիցի քեզ Տէր իմ, մի արաս-
ցես զայդ. այլ թէ յոյժ բարկացար մեզ Տէր, ի ձե-
ռաց քոց կործանեսցի քաղաքս մեր. զի մի պարծես-
ցին ատելիք քո և թշնամիք մեր:

Ասէ Տէր. Դու փութայ պատմել Բարուքայ, և ի
մէջ գիշերին երթա(յ)ք ի պարիսպն, և ցուցից ձեզ զինչ
լինելոց է. զի առանց իմ ոչ ինչ կարասցեն առնել:

Եւ վաղվաղակի յարուցեալ Երեմիայ գնաց առ
Բարուք դպիրն՝ և պատմեաց զամենայն: Եւ երթեալ
ի միասին, մտին ի տաճարն Տեառն, և պատառեալ
զհանդերձս իւրեանց՝ անկան առաջի Տեառն մեծաւ
հառաչմամբ, և արկին հող զգլխովն իւրեանց. և ա-
պա ելեալ գնացին ի պարիսպն: Եւ եղեւ յանկար-
ծակի ձայն հնչմամբ փողոյ, և տեսանէին զհրեշտակ-
սըն Աստուծոյ, որ իջանէին յերկնից վառեալ զամ-
բարօք, և պատէին շուրջ զպարսպաւն:

Յայնժամ Երեմիայ և Բարուք համբարձին զայս
իւրեանց յերկինս, և ասեն. Ահա ծանեաք Տէր, որ
մատնեցեր զքաղաքս մեր ի ձեռս թշնամեաց մերոց.
զինչ արասցուք զանօթսն սպասուց սրբութեան քո:

Ասէ Տէր. Առ ի քեզ Երեմիայ և տուր յերկիր և ասայ. Լուր երկիր բանից ստեղծողին քո. և առ պահեայ զանօթս տաճարին Տեառն քոյ՝ մինչեւ ցգալուստ նորա յերկնից:

Ասէ Երեմիայ. Աղաչեմ գրեզ, Տէր, ցոյց ինձ թէ զինչ արարից զԱրիմէլէք եթուպացին. քանզի յոյժ երախտաւոր է ինձ և նայ եհան ի գբոյ տղմւոյն, և ոչ կամիմ տեսանել նմայ զաւերումն սուրբ քաղաքի քո:

Ասէ Տէրն. Առաքեայ զնայ յագարակն Ագրիպայ, և ես ծածկեցից զնայ անդ, մինչեւ դարձցի ժողովուրդն ի գերութենէ անտի ի քաղաքս: Եւ դու երթ գնայ զհետ ժողովրդեան քո ի Բաբելոն, և զԲարուք թողցես ի քաղաքի աստ. և ես այց արարից նմայ:

Եւ զայս ասացեալ Տէր, փութացոյց զԵրեմիայ առնել զամենայն՝ զոր հրամայեաց նմայ: Եւ մտին Երեմիայ և Բարուք ի տաճարն և առին զանօթսն և ետուռն յերկիր. և իսկւոյն եկուլ երկիր զանօթս սրբութեան, և նստեալ Երեմիայ և Բարուք լային և աղօթէին:

Եւ ի վաղիւն ասաց Երեմիայ Արիմէլէքայ. Որդեակ, առ դու վկթոցն և երթ գնայ յագարակն Ագրիպայ. և բեր դալար թուզ վասն հիւանդեացն որ են առ մեզ. և աջ Տեառն պահեսցէ գրեզ: Եւ գնաց Արիմէլէք:

Եւ ահայ հասին զօրքն քաղթեացւոյցն և պատեցին շուրջանակի գրաղաքն Երուսաղէմ: Եւ քաղթեացիքն յիւրաքանչիւր դիմաց մտին ի քաղաքն. և առին զամենայն առ և աւար, և հեղին բազում աբիւնս, և արկին զմարմինս սրբոց գէշ գաղանաց և թռչնոց շուրջ գրաղաքան. և ոչ ոք էր որ թաղէր զնոսա: Եւ առ ի գերութիւն զորդիսն Յուդայ և զամենայն Իսրայելի և տարան ի Բաբելոն: Եւ Երեմիաս ընկէց զհուր տաճարին ի ջրհորն, և զբանալին յարեգակն, և ասաց. Առէք պահեսցէք դուք զայդ հրամանաւ արարչին ձերւոյ. և ինքն Երեմիայ գնաց զհետ գերելոցն ի Բաբելոն: Եւ Բարուք ելեալ ի քաղաքէն մեծակական ողբովք, և բնակէր միայն ի գերեզմանսն.

և հրեշտակ Տեառն երեւէր նմայ օր ըստ աւուրց, և մխիթարէր զնոսա հանապազ:

Եւ Աբիմէլէք մինչդեռ բերէր զթուզն. ի ճանապարհին տօթացաւ ի խորշակէն, և նստաւ ընդ ծառով միւռյ և հանգեաւ, զի յոյժ աշխատեալ էր. և եզ զգլուխն ի վերայ կող(ո)վին, և ննջեաց ի քուն զամս վաթսուն և ութ. և ոչ զարթեաւ: Եւ ապայ զարթուցեալ ասաց. Քաղցր և անուշ սակաւ ի քուն եղէ: Եբաց զկողովն և ետես զթուզն դալար, զի դեռ եւս կաթէր զկաթն. և ասաց՝ թէ գլուխս ծանրացեալ է, զի ոչ յագեցայ քնով. և թէ այլ ննջեցի՞ք՝ վախեմ թէ յամեցիք ի քունն և դւժւարանայ ինձ մարգարէն Երեմիայ, զի յուշացայց, (զի) յուղարկեաց զիս այսօր ի թզոյ վասն հիւանդեացն:

Եւ յարուցեալ առ զկողովն, և երթայր ի ճանապարհն և ոչ ճանաչէր զքաղաքն և ոչ զճանապարհն: Եւ ոչ զոք տեսանէր ի ծանօթիցն, զոր յերէկն և յեռանդն տեսանէր, և ասէր. Փառք Աստուծոյ, ուրեմն մոլորեալ եմ:

Եւ տեսեալ ալեւոր մի, և ասէ ցնայ. Ո՞ր է քաղաքս այս: Ասէ ալեւորն. Քաղաքս Երուսաղէմ է: Ասէ Աբիմէլէք. Ո՞ր է մարգարէն և քահանայն Երեմիայ: Ասէ ալեւորն. Մուլիս եղբայր և յիմար ես դու, և կամ զմեզ յիմար համարիս: Ո՞ր է Երեմիայ՝ որ արդ հարցանես. նա գնաց ընդ գերեալ որդիս Թագաւորին ի Բաբելոն:

Ասէ Աբիմէլէք. Եթէ ոչ էիր ալեւոր՝ անարգէի զքեզ. զի այսօր առաքեալ ո՞հա Երեմիաս ի թզոյ վասն հիւանդեաց. և արդ տես զթուզս որ դեռ դալար է և կաթէ զկաթսն. և ես սակաւ մի ննջեցի ի ճանապարհս և քնով ոչ յագեցայ, այլ շտապով եկի. և հանեալ զթոյզն եցոյց նմայ:

Եւ ալեւորն տեսեալ զթուզն, ասաց. Որդեակ, դու այր արդար ես. վասն այսորիկ ոչ կամեցաւ Աստուած տեսանել զքեզ զաւերումն քաղաքիս. այլ ընկէց ի վերայ քո քուն, և ծածկեաց զքեզ ընդ հովանեալ թեւոց իւրոց: Գիտացիր, որդեակ, որ վաթսունեւութ

ամ է, որ գերեցաւ քաղաքս . և դու տես, որդեակ, զի ահայ ձմեռն է և չէ ժամանակ թղոյ: Եւ ամբարձ Արիմելէք զձայն իւր և ասաց. Օրհնեալ է Աստուած, որ տայ Հանգիստ արդարոց յամենայն ժամ. և հանեալ զթուզն ետ ալեւորին:

Եւ ազդամար հրեշտակի Աստուծոյ գնաց առ Բարուք դպիրն, և գիրկս արկեալ միմեանց լացին. և ազայ նստեալ հարցանէին զիր(ե)արս: Եւ տեսեալ զթուզն Բարուք և ասաց. Օրհնեալ է Աստուած, որ սիրէ զերկիւղածս իւր և պահէ զնոսա: Եւ ասաց Բարուք. Ո՞րպէս կարասցուք հասուցանել զայս զգրանչելիս առ Երեմիայ քահանայն:

Եւ մինչ նայ զայս ասէր, ահայ արծիւ մի եկն և նստաւ ի վերայ ծառոյն Հանդէպ նոցա: Յայնժամ գրեաց Բարուք զգրանչելիսն, և այն թղթովն պատեաց հնգետասան թուզ և կապեաց ի պարանոցն արծւին, և ասաց. Երթ և տար զայդ ի Բաբելոն առ Երեմիայ քահանայն Աստուծոյ, և դարձեալ եկ և բեր մեզ պատասխանի: Եւ թուցեալ արծիւն գնաց ի Բաբելոն և նստաւ ի վերայ ծառոյն՝ որ մերձ առ գերեզմանս էր:

Եւ ահայ Երեմիայ մարգարէն գայր բազում ժողովրդովք ի Թաղել զմեռեալ մի յորդուցն Իսրայելի: Յայնժամ էջ արծիւն ի վերայ մեռելին, և եւհար թեւքն զերեսս մեռելւոյն և առժամայն կենդանացաւ մեռեալն: Ընդ որ հիացեալ ժողովրդեանն ետուն փառս Աստուծոյ: Եւ տեսեալ զթուզթն ի պարանոցն արծւոյն և առեալ ընթերցան և զարմացան: Եւ գրեաց Երեմիայ պատասխանի առ Բարուքայ, և եցոյց զնեղութիւնս իւրեանց, զոր կրէին յանօրինացն ի Բաբելոն, և կապեաց ի պարանոց արծւոյն, որ թռուցեալ եհաս առ Բարուք: Եւ առեալ ընթերցաւ Բարուք. և լացին յոյժ յորժամ լուան զնեղութիւնս ժողովրդեանն:

Եւ Երեմիաս առեալ զթուզն ետ հիւանդեաց, և առժամայն առողջացան:

Եւ ի նոյն աւուրսն եղեւ դարձ Երեմիայի և ժո-

դովրդոցն գալ յԵրուսաղէմ: Եւ եկեալ ուրախութեամբ պատարագ մատուցանէին գոհութեամբ զաւուրս տասն: Եւ ի կատարումն պատարագացն՝ աղօթեաց Երեմիայ առ Աստուած ա(յ)նքան՝ մինչ զի վերացան միտք իւր յերկինս, և ասաց. Սուրբ, սուրբ, սուրբ, Տէր զօրութեանց, ծառ կենդանի և լոյս ճշմարիտ, որ լուսաւորես զիս՝ ի գալս իմում առ քեզ: Եւ զայս ասացեալ անկաւ որպէս մեռեալ, և կարծեցին Բարուք և Աքիմէլէք եթէ մեռաւ:

Յայնժամ պատառեցին զհանդերձս իւրեանց և պատրաստեցան ժողովուրդքն ի Թաղել զԵրեմիայ: Եւ ձայն եղեալ առ նոսա և ասէ. Մի՛ Թաղէք զկենդանիդ. և նոքա թոյլ ետուն զաւուրս երիս:

Եւ յետ երից աւուրց՝ երաց Երեմիայ դաշս իւր, և յարուցեալ կանգնեցաւ և ասաց բարձ(ր)աձայն. Ամենեքեան միաբան տուք փառս Աստուծոյ և որդւոյ նորա օծելւոյն, որ զարթուցանէ զմեզ, զի նայ է կեանք մեռելոց: Եւ արդ, այլ եւս երեք հարիւր և եօթանասուն եւ չինգ ամ, և եկեսցէ ծառն կենաց յերկիր, և արասցէ զանպտուղ ծառ(ս)ն պտղաբերս:

Եւ ընդ այն աւուրսն իջին շատք ի մնացորդացն ժողովրդեանն յԵգիպտոս. էջ ընդ նոսին և Երեմիայ մարգարէն, և բնակեցաւ ի Տափնաս: Եւ անդ մարգարէացաւ՝ եթէ եկեսցէ Տէր յերկնից յերկիր, և ընդրեացէ իւր ի մարդկանէ երկոտասան առաքեալս, որ աւետարանեն զնայ ի հեթանոսս: Իսկ յորժամ լուան ժողովուրդքն զբանս զայս բարկացան և ասեն. Այդ այն բանք են զոր ասաց Եսայի, թէ Տեսի զԱստուած և զորդի նորա: Եկայք ապանցուք զսայ, և ոչ որպէս զնա, այլ քարեամբք քարկոծեսցուք զսայ: Եւ տրտմեցան Բարուք և Աքիմէլէք, զի դեռ եւս կամէին լսել ի նմանէ զծածկեալ խորհուրդն՝ զոր ետես. և լային դառնապէս:

Եւ ասէ ցնոսա Երեմիայ. Մի՛ լաք և մի՛ տրտմիք, զի ոչ կարեն սպանանել զիս՝ մինչեւ պատմեցից զամենայն. բերէք ինձ վէմ մի մեծ. և բերին, և ասէ Երեմիայ. Տէր Աստուած, նոր լոյս Իսրայելի. արայ

զվէմս զայս յիս նման, մինչեւ պատմեցից զամենայն
Բարութայ և Աբիմեւելքայ, զխորհուրդս զոր ծանու-
ցեր ինձ :

Եւ կամաւն Աստուծոյ եղեւ վէմն մարդ նմայ(ն) Երե-
միայի, և սկսան ժողովուրդն քարկոծել զվէմն, կար-
ծելով թէ Երեմիայ իցէ : Եւ Երեմիաս պատմեաց նո-
ցա զամենայն. և ապայ գնաց ի մէջ նոցա, և վէմն
աղաղակեաց մարդկային բարբառովն և ասէ. Ո՛վ յի-
մարք, ահայ Երեմիայ կայ ի միջի ձերում, զիս ընդէ՞ր
քարկոծէք. և դարձեալ եղեւ վէմն քար : Եւ ամբոխն
տեսեալ զԵրեմիայս, քարկոծեցին¹ զնա, և նայ ծունր
եղեալ կայր յաղօթս, և հա(յ)ցէր զթողութիւն քար-
կոծողաց իւրոց : Եւ այնու կատարեցաւ ի նոյն տեղ-
ւոյն և թաղեցաւ յաշակերտաց իւրոց՝ յԱբիմեւելքայ
և ի Բարութայ : Եւ կանգնեցին զվէմն զայն ի վերայ
գերեզմանին, ի վկայութիւն նաՀատակութեան մար-
գարէին, և գրեցին ի նմայ, թէ Այս է վէմն որ օգ-
նական եղեւ Երեմիայի և քարկոծեցաւ ընդ նմա :

Եւ յոյժ պատուեցին զնա և փառաւորեցին Եգիպ-
տացիքն, բարիս գտեալ ի նմանէ, և յԱստուծոյ ո-
ղորմութիւն ի ձեռն նորա. վասն զի մինչ կենդանի
էր սատակեաց զքարն ոստին աղօթիւնքն, և զկո-
կորդիլոս գազանն ջրային, որ մնաս ինչ էին բնակչաց
աշխարհին :

Իսկ Աղէքսանդր արքայ մակեդոնացին, գիտացեալ
զաքանչելիքն զայն, և տարեաւ զնշխարս մարգարէին
ի քաղաքն իւր յԱղէքսանդրիայ, և անդ եղ փառօք
և պատուով փառաւորապէս : Եւ զմինն ի կողից սուրբ
մարգարէին տնկեսց պատուով շուրջ զպարսպաւ քա-
ղաքին, և անդ եւս սատակեցան քարքն և կոկոր-
դիլոսքն :

Սայ նշան ետ եգիպտացւոցն զչարժումն կոռց նո-
ցա և զանկումն և զխորտակումն ի ձեռն մանկան միոյ
ծնելոյ ի կոյսէն, փրկչին Իսրայելի :

1. Ի գրչադրին եղեալ էր Խրի-ձեյքն, Խրի-ձաղա, զորս ուղղե-
ցաք :

Որոյ աղօթիւքն ողորմի Քրիստոս Աստուած, ըստացողի գրուցս, տէր Յակոբ եպիսկոպոսին, և ծնողաց նորին, հօրն Աւդուլին և մօրն Ուսլունին և եղբարցն և ամենայն ազգա(յ)նոց սոցին. ամէն:

Ի ՄԵԱՅՈՐԴԱՅ ԳՐՈՑ

Զ Ո Ր Գ Տ Ի Ի Գ Ի Ր Ս Հ Ո Ռ Ո Մ Ո Ց *

Եւ եղեւ յորժամ գերեցան որդիքն Խարայելի ի ձեռս Թագաւորին քաղդէացւոց, խօսեցաւ Աստուած ընդ Երեմիայ և ասէ. Երեմիա, ընտրեալդ իմ, արի՛ ել ի քաղաքէս յայմանէ դու և Բարուք, քանդի կորուսանեմ զքաղաքս վասն բազմութեան մեղաց բնակչաց դորա: Քանդի աղօթքդ ձեր իբրեւ զսին հաստատեալ է ի մէջ դոցա, որպէս պարիսպ ամուր պատել զդոսա: Այժմ արիք ելէք յառաջ, մինչեւ զօրք քաղդէացւոց պատեալ է զդովաւ:

Եւ խօսեցաւ Երեմիա այսպէս. Աղաչեմ զքեզ, Տէր, հրամայեա՛ ծառայի քում խօսել առաջի քո: Եւ ասէ Տէր. Խօսեաց, ընտրեալդ իմ Երեմիա:

Եւ խօսեցաւ Երեմիա և ասէ. Տէր ամենակալ, մատնեմ զքաղաքս ընտրեալ ի ձեռս քաղդէացոցն, որ պարծի Թագաւորն ի բազում զօրս իւր և ասացէ, եթէ յաղթեցի սուրբ քաղաքին Աստուծոյ: Մի՛, Տէր. այլ եթէ կամ է քո՝ ձեռօք քովք ապականեա՛:

Եւ ասէ Տէր ցԵրեմիա. Որովհետեւ ընտրեալ իմ ես դու, արի՛ ել ի քաղաքէս՝ դու և Բարուք, քանդի ապականեմ զդա վասն բազմութան (մեղաց) բնակչաց դու

* Այս երբորդ օրինակ առաւ յԱրարատ ամառքերթէ, 1895, Մարտ:

րա. զի ոչ եթէ Թագաւորն և ոչ եթէ զօրք իւր կարող են մտանել ի դա, եթէ ոչ ես բանամ զդրունս դուրա: Արի և գնա առ Բարուք և պատմեա՛ զբանս զայս. և ի վեցերորդ պահու գիշերոյս՝ ելէ՛ք ի վերայ պարսպի քաղաքիդ և ցուցանեմ ձեզ, եթէ ոչ ես յառաջ ապականեմ զքաղաքդ՝ ոչ ոք կարէ մտանել ի դա: Եւ զայս ասաց Տէր, և գնաց յԵրեմիա(յ)է:

Եւ ընթացաւ Երեմիա և գնաց պատմեաց զայս Բարուքայ. և եկին ի տաճարն Աստուծոյ: Եւ պատառեաց զհանդերձս իւր Երեմիա և արկ մոխիր զգլխով իւրով:

Եւ ետես գնա Բարուք զի արկեալ էր մոխիր զգլխով իւրով և զհանդերձս իւր պատառեալ, գոչեաց ի ձայն մեծ և ասէ. Հայր Երեմիա, զի՞նչ լեալ է քո կամ զի՞նչ մեղս մեղուցեալ է ժողովուրդդ: Վասն զի սովորութիւն էր նորա յորժամ մեղանչէր ժողովուրդն՝ արկանել մոխիր զգլխով իւրով և աղօթս մատուցանել վասն ժողովրդեան, մինչեւ թողեալ լինէին մեղք նոցա: Ասէ ցնա. Պահեա՛ դու զհանդերձ քո և մի պատառեր. այլ պատառեմք առաւել զսիրտս մեր, և փոխանակ ջրոյ՝ արտասուք մեր իջցեն ըմբել ի մեզ. ոչ ըմբեմք ջուր, այլ արտասուօք մերօք լնումք զծարաւ մեր. քանզի ոչ է յողորմիլ Աստուած ժողովրդեան իւրում: Եւ ասէ Երեմիա. Աստուած մատնէ զքաղաքս ի ձեռս արքային բաբելացոց և գերէ զժողովուրդն ի Բաբելոն:

Եւ իբրեւ լուաւ զայս Բարուք, պատառեաց զհանդերձս իւր և ասէ. Հայր Երեմիա, ո՞ պատմեաց քեզ զայդ: Եւ ասէ Երեմիա. Մնա՛ սակաւ մի ընդ իս՝ մինչեւ ցվեց ժամ պահու գիշերոյս, և գիտասջիր՝ զի ստոյգ է բանս այս:

Եւ կային ի միասին ի խորանին և լային, և էր հանդերձն նոցա պատառեալ: Եւ եղեւ ի պահու վեցերորդին, որպէս ասացեալ էր Տեառն Երեմիա(յ)ի, ելին ի միասին ի վերայ պարսպի քաղաքին՝ Երեմիա և Բարուք: Եւ ահա եղեւ ձայն իբրեւ սրնգի և ելին հրեշտակք յերկնից և ունէին զամբարք ի ձեռին իւ-

րեանց և յանկուցին ի վերայ պարսպի քաղաքին:

Իբրեւ տեսին զնոսա Երեմիա և Բարուք, լային և ասէին. Այժմ ծանեաք զի ստոյգ է բանս: Եւ աղաչեաց Երեմիա զհրեշտակն և ասէ. Մի՛ ապականեք զքաղաքս մինչեւ հարցանեմ զՏէր բանս: Եւ հրամայեաց Տէր հրեշտակին և ասէ. Մի՛ ապականեք զքաղաքս զայս, մինչեւ խօսեսցի ընտրեալդ իմ Երեմիա: Յայնժամ խօսեցաւ Երեմիա և ասէ. Աղաչեմ զքեզ Տէր, հրամայեա ինձ խօսել առաջի քո: Եւ ասէ. Խօսեաց ընտրեալդ իմ Երեմիա:

Եւ ասէ Երեմիա. Աւասիկ, Տէր, ծանեայ որ մատնես զքաղաքս ի ձեռս թշնամեաց իւրոց և տանեն զժողովուրդդ քո ի Բաբելոն, և զի՞նչ կամիս առնել զսպաս սուրբ պատարագի քո: Ասէ ցնա Տէր. Ա՛ռ զնա և տո՛ւր ցերկիր, և ասա ցնա. Լո՛ւր երկիր ձայնի արարչի քո վկայութեամբ ջրոյ, որ կնքեաց զեօթ դարն, և զկնի այնորիկ առնու զգարդ քո. պահեմ զսպաս պատարագի՝ մինչեւ ի գալուստ սիրելոյն:

Եւ խօսեցաւ Երեմիա և ասէ. Աղաչեմ զքեզ, Տէր, ծանո՛ զիս, եթէ զի՞նչ առնեմ զԱբդամելեք եթեոպացի, զի բազում բարեգործութիւն արարեալ է ծառայի քո Երեմիա(յ)ի, և նա եհան զիս ի գրոյ տղմոյն, և ոչ կամիմ, եթէ տեսանիցէ նա զաւերումն քաղաքիս և զապականութիւն սորա. այլ ողորմեսցիս նմա, որ ոչ տրտմի: Եւ ասէ ցնա Տէր. Առաքեա՛ զնա յագարակն Յազրիպա(յ)ի, և ի հովանի լերինն ես ծածկեմ զնա, մինչեւ դարձուցանեմ զժողովուրդն ի քաղաքս: Եւ ասէ Տէր ցԵրեմիա. Գնա՛ դու զհետ ժողովրդեանն ի Բաբելոն. կայ առ նոսա և աւետարանեա՛ նոցա, մինչեւ դարձուցանեմ զնոսա ի քաղաքս, և թո՛ղ ըզ-Բարուք աստ՝ մինչեւ խօսեցայց ընդ դմա: Զայս աւսաց Տէր և վերացաւ յԵրեմիա(յ)է յերկինս:

Եւ Երեմիա և Բարուք մտին ի սրբութիւնն և առին զսպաս սուրբ պատարագին և ետուն յերկիր, որպէս և խօսեցեալ էր ընդ նոսա Տէր: Յայնժամ երկիր, եկու զսպասն. և նստեալ երկոքինն լային ի միասին: Եւ յորժամ եղեւ վաղիւն, առաքեաց Երեմիա առ Աբ-

դամելեք և ասէ . Ա՛ռ զսակառին և գնա՛ ի գեղն Յագ-
րիպա ընդ ճանապարհ լերինն և բեր սակաւ մի թուղ
հիւանդաց ժողովրդեանն, որք են ծաղկեալ, և ի վե-
րայ գլխոյ քո փառքն Տեառն : Եւ զայս ասացեալ
առաքեաց զնա :

Եւ ի վաղիւն զօրքն քաղղէացոց պատեցին զքա-
ղաքն Երուսաղէմ, և փողեաց հրեշտակն և ասէ . Մը-
տէք ի քաղաքդ ամենայն զօրութեամբք քաղղէացոց,
աւասիկ բացեալ են ձեզ դրունք . մտէք ժողովուրդք
բազումք և գերեցէք զժողովուրդն : Եւ Երեմիա առ
զբանալիք տաճարին և ել արտաքոյ քաղաքին և ըն-
կէց առաջի արեգականն և ստորասուզեաց, և ասէ .
Քեզ ասեմ երկիր, ա՛ռ զբանալիս տաճարին Աստու-
ծոյ և պահեա՛ զդա մինչեւ յօրն, յորում քննէ զքեզ
Տէր վասն դորա : Եւ երթայր Երեմիա և լայր գհեա
ժողովրդեանն, զոր տանէր ի Բաբելոն թագաւորն
բաբելացոց :

Եւ Բարուք արկ մոխիր զգլխով իւրով և լայր, և
հեծեծելով երթայր և ասէր . Վասն այսորիկ ապա-
կանեցաւ Երուսաղէմ, վասն զմեղս սիրելոյ ժողովր-
դեանն : Բայց մի՛ պարծեսցին անօրէնքն և ասացեն,
եթէ յաղթեցաք առնուլ զքաղաքն Աստուծոյ զօրօք
մերօք, բայց վասն մեղաց մերոց մատնեաց Աստուած
ի ձեռս ձեր : Այլ Աստուած մեր գթայ ի մեզ և դար-
ձուցանէ զմեզ ի քաղաքս մեր, և դուք կեանս ոչ կրէք :
Երանելի են հարքն մեր Աբրաամ և Սաակ և Յա-
կոբ, որ ելին յերկրէս յայսմանէ և ոչ տեսին դապա-
կանութիւն քաղաքիս : Զայս ասաց Բարուք և ել ար-
տաքոյ քաղաքին լալով, և ասէ, եթէ վասն քո (Երու-
սաղէմ ելի ?) ¹ ի քէն : Եւ եկաց նստելով ի վերայ
գերեզմանի, և հրեշտակք գային և պատմէին նմա
զամենայն՝ զոր ինչ Տէր հրամայէր նմա :

Եւ Արգամեւելք մինչդեռ գայր ունելով զթուղն,
տապ եղեւ ի վերայ(յ) նորա . և գնաց առ ծառով միով,

1. Աստ ծանօթս տալ Աբրաամ, եթէ եղծեալ և զժուարենթեռնի
են այս բառք ի գրչագրին իւրեանց :

զի ի հովանի նորա հանգիցէ սակաւ մի, և խոնարհեցուցեալ զգլուխն ընդ սակառան՝ յորում էր թուզն, և ննջեաց: Եւ կաց անդ ի քուն ամս Վաթսունեւ վեց: Եւ զկնի այսորիկ զարթեալ ի քնոյ անտի, և ասէ. Քաղցր ի քուն եղէ սակաւ մի և ծանրացեալ է գլուխ իմ՝ զի ոչ յագեցայ քնով: Եւ ետես զթուզն, զի կաթէր կաթնն և ասէ. Կամիմ սակաւ մի ննջել, բայց երկնչիմ, եթէ ննջեմ՝ և յամեմ զգնալն, և աշխատի ինձ Երեմիա հայրն իմ: Եւ եթէ ոչ երկարես՝ այսր իրացս, ոչ յուղարկէր զիս. բայց յառնեմ երթամ յայս խորշակէս, և ոչ արգելու զիս խորշակ աւուրս և ոչ դատումնս:

Եւ յարուցեալ առ զսակառին թզոյն և եդ յուս իւր և եմուտ յԵրուսաղէմ. և ոչ ճանաչէր զնա և ոչ ըզտուն իւր և ոչ զտեղի իւր. այլ և ի յազգէ իւրմէ ոչ զոք եգիտ: Եւ ասէ. Օրհնեալ է Տէր, մեծ զարմանք գայ ինձ այսօր. չէ այս քաղաքն, մոլորեալ եմ, զլերինն ճանապարհաւն եկի և եթէ՝ էի դեռ եւս քնով և ծանր գլուխ իմ, և չէի յագեալ քնով, վասն այսորիկ մոլորեցայ ի ճանապարհէն և զիմօրդ իշխեցից ասել առաջի Երեմիա(յ)ի թէ մոլորեալ էի: Եւ ելեալ ի քաղաքէն, և պլուցեալ հայեր ընդդէմ քաղաքին՝ զի տեսցէ նշան ինչ, և ասէ. Այս ոչ է քաղաքն և ես մոլորեալ եմ: Եւ կրկնեալ անգրէն եմուտ ի քաղաքն, և յուզէր յազգականաց իւրոց և ոչ զոք գտանէր: Եւ ասէ. Օրհնեալ է Աստուած, մեծ զարհուրումն գայ ինձ: Եւ ել արտաքոյ քաղաքին և ասէ. Նշանս քաղաքին է: Եւ կայր տրտում և ոչ գիտէր եթէ ընդ որ երթիցէ: Եւ եդ զսակառին ի վայր, և ասէ. Նստեմ աստ՝ մինչեւ վերանայ այս զարհուրումն յինէն:

Եւ մինչդեռ նստէր, ետես զումն ծեր, զի գայր յազարակէ. և ասէ Արդամելեք. Քեզ ասեմ ծեր, որ է քաղաքս այս: Եւ ասէ ծերն. Երուսաղէմ: Եւ ասէ

1. Գրուցէ մարթ էր ընթեռնուլ՝ ոչ եր իւր յի, և կամ լաւ եւս՝ ոչ եր իւր իւր:

ցնա Արդամելք. Ո՛ւր է Երեմիա քահանայ այն, և Բարուք ընթերցողն և ամենայն ժողովուրդ քաղաքիս այսորիկ, զի ոչ գտի ոք ի նոցանէ: Եւ ասէ ծերնց Արդամելք. Չե՞ս դու ի քաղաքէս, որ այսօր յիշեալ Երեմիա և Հարցանես վասն նորա զկնի այսչափ տաւրեաց: Երեմիա է ի Բաբելոն զհետ ժողովրդեանն, զոր գերեաց Նաբոքոդոնոսոր Թագաւորն. արդ առ նոցա է և աւետարանէ նոցա և ուսուցանէ նոցա զբանն Աստուծոյ:

Յորժամ լսեաց զայս Արդամելք ի ծերոյն, ասէ. եթէ չէիր ծեր՝ և չէ պարտ անարգել զմարդ Աստուծոյ՝ մեծ ծաղր արարեալ էի զքեզ վասն այսր, զի ասացեր՝ եթէ Երեմիա զհետ ժողովրդեանն ի Բաբելոն է. եթէ սահանք յերկնից անկանէր ի վերայ քաղաքիս, ոչ կարէր զնոսա ի գերութիւն տանել ի Բաբելոն, և զիմրդ ասես դու, եթէ գերեցաւ ժողովուրդն ի Բաբելոն: Քանզի պահ մի է զի առաքեաց զիս հայրն Երեմիա յագարակն Ագրիպա վասն սակաւ մի թզոյ, զոր տանք հիւանդաց ժողովրդեանն. զոր գնացի, և ի բերելն՝ վասն խորչակին՝ նստայ առ ծառաշուքն, զի սակաւ մի հանգեայց, և խոնարհեցուցի զգլուխ իմ ի վերայ սակաւոյն, յոր թուզն էր: Եւ այսպէս կարծեմ, եթէ սակաւ մի եմ յամեալ, և դեռ եւս կաթն թզոյն իջանէր, զիարդ և որպէս ի քաղելն իմ: Եւ դու զիմրդ ասես, եթէ ժողովուրդն ի Բաբելոն ի գերութեան է: Ա՛ռ և տես զթուզդ, զի դեռ եւս կաթամ(բ)ն կաթնն իջանէ. և եցոյց զսակաւին թզովն՝ ծերոյն:

Եւ ետես ծերն, որ դեռ եւս իջանէր կաթնն, և ասէ ծերն. Որդեակ, արդար մարդոց ուրեմն որդի եղեալ ես, և չկամեցաւ Աստուած որ տեսանէիր զաւերումն այսորիկ, և վասն այսորիկ եբեր զայդ զարհուրումն ի վերայ քո: Ահաւասիկ վաթսունեւվեց ամ է, մինչ է ժողովուրդն ի գերութեան ի Բաբելոն. և գիտա՛ որդեակ որ ստոյգ է այս՝ որ ասեմս քեզ: Դարձիր յագարակն և նայեա և տես՝ զի ոչ իսկ է ժամանակ թզոյ, և տես զթզենին, որ չեն նոցա ժամա-

նակ պտղոյ և գիտասցես: Յայնժամ գոչեաց Աբդա-
մելէք ձայնիւ մեծաւ և ասէ. Օրհնեմք զքեզ Աստուած
երկնի և երկրի, որ հանգիստ ես որդոց արդարոց յա-
մենայն տեղիս: Յայնժամ ասէ ցծերն. Ո՞ր ամիս է
այս: Ասէ ծերն. Նիսան, որ է առաջին: Եւ ա՛ռ ի թը-
զոյն և ետ ծերոյն, և ասէ ցնա. Աստուած լուսա-
ւորեսցէ զքեզ ի վերինն Երուսաղէմ:

Եւ զկնի այսորիկ ել Աբդամելէք յարտաքս քաղա-
քին և աղօթս մատուցանէր առ Տէր: Եւ եկն հրեշ-
տակ Տեառն և բուռն եհար զաջոյ ձեռանէ նորա և
եդ յայն տեղին՝ ուր Բարուք նստէր ի վերայ գերեզ-
մանին: Եւ յորժամ տեսին զմիմեանս, լացին ի միա-
սին և համբուրեցին զմիմեանս: Եւ նայեցեալ Բա-
րուք աչօք իւրովք և տեսեալ զթուզն ծաղկեալ ի սա-
կառին Արիմելէքի, և համբարձեալ զաչս իւր յեր-
կինս՝ ասէ. Դու ես Աստուած, որ շնորհես և հատու-
ցանես վարձս սիրելեաց քոց. պատրաստ լեր սիրտ
իմ և ցնծա և ուրախ լեր ի տեղւոյ քո և ասա՛ մար-
մնական տան քո, եթէ դարձաւ տրտմութիւն քո յու-
րախութիւն ի գալ հզօրին և առնուլ ի բնակութենէ
քումմէ. զի ոչ ելեալ՝ առ քեզ մեղք: Եւ ի բնակու-
թենէ քումմէ և կուսական հաւատից քոց, և հաւատա՛
և կեցցես: Եւ նայեա՛ ի սակառիս յայս թղոյ. ահա-
ւագիկ վաթսունեւվեց ամ է կացեալ և ոչ թարչա-
մեալ և ոչ նեխեալ, այլ կաթն իջանէ ի սմանէ. այս-
պէս լինի մարմին քո, եթէ առնես զհրամանս հրեշ-
տակին արդարութեան, որ պահեաց զսակառի թղոյս
և դարձեալ պահեաց զքեզ զօրութեամբ իւրով:

Եւ ասէ ցնա Աբդամելէք. Աբէք կացցուք յաղօթս, որ
ծանուցանէ մեզ Տէր, թէ որպէս առնեմք ազդ զաւե-
տիսս զայս ի Բաբելոն առ Նրեմիա, թէ որպէս ծած-
կեաց զքեզ Տէր և զիս ի ճանապարհին: Եւ յաղօթս
կացին Բարուք և Աբդամելէք և ասեն. Զօրութիւն
իմ, Տէր Աստուած, ընտրեալ լոյս որ ելանէ ի բե-
րանոյ քումմէ. աղաչեմք և խնդրեմք ի բարերարու-

1. Գուցէ ուղիղ եւս իցէ ընթեռնուլ՝ ե վաւ:

թենէդ քումմէ և ի մեծ անուանէ քումմէ, զոր ոչ ոք կարէ գիտել. լուր ձայնից մերոց և տուր իմաստութիւն սրտից մերոց, եթէ որպէս առնեմք և կամ որպէս առաքեմք ի Բաբելոն յԵրեմիա զաւետիսս զայս:

Եւ մինչդեռ կայր Բարուք յաղօթս և ասէր զամենայն բանս զայս, խորհրդակիցն լուսոյ հոգաց՝ թէ որպէս կամ զիարդ առաքեն յԵրեմիա: Եւ ասէ ցնոսա. Գայ առ ձեզ ի պահ լուսանալոյն արծուի մի. զնա գտանէք և տանի զաւետիսդ զայդ յԵրեմիա: Եւ գրէ թուղթ և ասացէք որդւոցն Իսրայելի, եթէ օտարք, որ ի ձեզ են, բաժանեցէք ի ձէնջ, զի զկնի յիսունեւհինգ աւուր արկանեմ զձեզ ի քաղաքս ձեր, ասէ Տէր, և որ ոչ բաժանին ի բարեւաջոցն, ոչ մտանէ ի քաղաքս: Եւ պատուիրէ՝ նոցա, որ ոչ խառնակին ընդ բարեւաջիսն, ասէ Տէր: Եւ զայս ասաց հրեշտակն ցԲարուք, և գնաց ի նմանէ:

Եւ առաքեաց ի սփիւռս հեթանոսաց և ետ բերել թուղթ և գրեաց զայս Բարուք ծառայն Աստուծոյ առ Երեմիա, որ ի գերութիւն գնաց ի Բաբելոն. Կամօք Տեառն ուրախ լի՛ր և ցնծա՛, զի Աստուած ոչ բաժանեաց զմեզ ի յիմաստնոց մերոց. տրտմեալ էաք վասն քաղաքին, որ աւերեալ և անարգեալ էր, վասն այսորիկ գթացաւ Տէր ի մեզ և յարտասուս մեր, և յիշեաց զուխտ իւր՝ որ ընդ հարսն մեր եղեալ էր, ընդ Աբրահամու և Սահակայ և Յակովբայ: Առաքեաց յիս զհրեշտակ իւր և պատմեաց ինձ զբանս զայս, զոր առաքեցի առ քեզ: Նա է Տէր Աստուած Իսրայելի, այն որ եհան զմեզ յԵգիպտոսէ ի մեծ հրոյն, ասէ. Զի ոչ պահեցէք զարդարութիւնս իմ և բարձրացան սիրտք ձեր և խստերախ եղերուք առաջի իմ, և բարկութեամբ և սրտմտութեամբ մատնեցի զձեզ ի հուրն Բաբելոնի: Եթէ լսիցէք ձայնի իմում, ասէ Տէր, զոր խօսի բերան Երեմիա ծառայի իմոյ. որ լսէ, հանեմ զնա ի Բաբելոնէ, և որ ոչն լսէ, օտարացուցանեմ զնա յԵրուսաղէմէ. և փորձեմ այս-

պէս չորովն Յորդանանու զայնոսիկ որ ոչ լսեն : Յայտ առնէ այս նշան մեծ կնքոյ :

Եւ յարեալ Բարուք ի գերեզմանէն և եգիտ արծուի մի նստեալ արտաքոյ գերեզմանին : Պատասխանի ետ նմա արծիւն մարդոյ ձայնիւ և ասէ . Ուրախ լի՛ր, Բարուք, հաստատիչ հաւատոյ : Ասէ ցնա Բարուք . Դու միայն ես խօսող յամենայն թռչունս երկնից՝ յաշացդ պայծառութենէն երեւիս . ուստի ինձ, եթէ զինչ առնէիր աստ : Ասէ ցնա արծուին . Տէր առաքեաց զիս, զի զաւետիսդ տարայց ի Բաբելոն : Ասէ ցնա Բարուք . Եւ կարեն դու զաւետիսս զայս տանել ի Բաբելոն առ Երեմիա : Ասէ ցնա արծուին . Վասն այդորիկ առաքեցայ :

Եւ առ Բարուք զթուղթն և հնգետասան թուղ ի սակառոյն Արդամելեքի և կապեաց ի պարանոց արծուին : Եւ ասէ . Քեզ ասեմ, որ թագաւորդ ես թըռչնոց, գնա խաղաղութեամբ և ձող, և տար զաւետիսդ և դարձիր առ իս . և մի նմանիր ագռաւուն, որ առաքեցաւ ի Նոյէ և ոչ դարձաւ առ նա ի տապանն . այլ նմանեա՛ աղանոյն, որ երիցս անգամ աւետիս երեք արդարոյն . նոյնպէս և դու տար զբարի զաւետիսդ զայդ Երեմիայի և որ ի կապանս են ընդ նմա, և բարի լինիցի քեզ : Եւ տար զուրախութիւնդ զայդ ժողովրդեանն և ընտրելոցն Աստուծոյ . և եթէ պատեսցեն զքեւ ամենայն ազգք թռչնոց երկնից և կամիցին մարտնչել ընդ քեզ, մարտիր ընդ նոսա, Տէր տայ քեզ զօրութիւն, և մի խոտորիցիս յաջ կամ յահեակ, այլ որպէս գնետ, զի գնայ ուղղորդ, այսպէս և դու գնա զօրութեամբն Աստուծոյ, և ընդ քեզ լինիցին փառքն Տեառն ի ճանապարհդ յոր գնաս :

Յայնժամ թռեալ արծիւն, որ ունէր զթուղթն ի պարանոց իւր, և գնաց ի Բաբելոն : Եւ գնաց և հանգեալ ի վերայ սեան միոյ, որ կայր արտաքոյ քաղաքին յանապատն և լռեաց, մինչ գայր Երեմիա և անցանէր առ նա : Քանզի ոմանք ի ժողովրդեանն ելեալ էին արտաքոյ թաղել զմեռեալս իւրեանց, զոր խընդրեալ էր Երեմիայ ի թագաւորէն Նաբուգոդոնոսո-

րայ՝ տեղի թաղելոյ զմեռեալս ժողովրդեան իւրոյ, և տուեալ էր թագաւորին: Եւ մինչդեռ երթային և լային զկնի մեռելոյն, եկին ընդդէմ արծուոյն: Ասէ ձայնիւ մեծաւ արծուին. Քեզ ասեմ Երեմիա՛, ընտրեալդ Աստուծոյ, գնա՛ և ժողովեա զժողովուրդդ քո և եկ այսր և ընթերցիր զթուղթս, զոր բերի քեզ ի Բաւրուքայ և յԱրդամեւեքայ:

Զայս իբրեւ լուաւ Երեմիա, փառս ետ Աստուծոյ զնաց ժողովեաց զժողովուրդն և զկանայսն և մանկունսն և եկն ուր էր արծուին: Եւ նստաւ արծիւն ի վերայ մեռելոյն և կենդանացաւ մեռեալն: Եւ այս եղեւ վասն այնր, զի հաւատասցեն: Զարմացաւ աւմենայն ժողովուրդն վասն նշանին որ եղեւ և ասեն. Նա է Աստուած հարցն մերոց, որ յանապատի երեւեցաւ ի ձեռն Մովսիսի և արդ երեւացաւ մեզ: Եւ ասէ արծուին. Քեզ ասեմ Երեմիա, եկ լոյժ զթուղթս զայս և ընթերցիր յականջս ժողովրդեանդ: Եւ արձակեաց զթուղթն և ընթերցաւ ժողովրդեանն, և լուաւ ամենայն ժողովուրդն և լացին: Եւ առին մոխիր և արկին ի վերայ գլխոց իւրեանց, և ասեն ցԵրեմիա. Կեցո՛ զմեզ և պատմեա մեզ զիա՛րդ կարեմք առնել, կամ զիա՛րդ մտանել ի քաղաքն մեր:

Գրեաց Երեմիա ի Բաւրուք և յԱրդամեւեք առաջի ամենայն ժողովրդեանն զտրտութիւնն, զոր լեալ էր նոցա, թէ որպէս առեալ էր զնոսա թագաւորին Բաւրուքոց, կամ որպէս տեսանէր ամենայն ոք զհայր իւր ի տանջանսն, կամ որպէս տեսանէին զհարս իւրեանց և մխիթարէին. և հարքն տեսանէին զօրդիս իւրեանց ի տանջանսն և ծածկէին զերեսս իւրեանց. և Աստուած ծածկեաց զձեզ և ոչ տեսիք զտանջանսն մեր: Եւ յիշէի և հեծէի և դառնայի ի տուն իմ և երկնէր սիրտ իմ: Եւ արդ աղաչեա ի տեղւոյդ յորում ես դու և Արդամեւեք՝ վասն ժողովրդեանս, որ լսելի լինին աղաչանք մեր առաջի Տեառն և ելանեմք աստի: Ասեմք ձեզ, և զայս ժամանակս՝ զոր առնեմք աստ՝ նեղեն զմեզ և ասեն, թէ օրհնեցէք զմեզ յօրհնութեանցն Սիոնի: Ասեմք մեք ցնոսա. Զիա՛րդ զի-

տեմք օրհնել զօրհնութիւնս Տեառն յերկիր օտար:

Եւ զկնի այսորիկ կապեաց զթուղթն ի պարանոց արծուոյն Երեմիա և ասէ. Երթ ի խաղաղութիւն, հոգասցէ զմեզ և զձեզ Տէր: Եւ թռած արծուին և եկն յԵրուսաղէմ և ետ զթուղթն ի Բարուք, և կարգաց և համբուրեաց զթուղթն, վասն որոյ լսեաց զտրտմութիւն ժողովրդեանն: Եւ ա՛ռ Երեմիա զթուղթն¹ և ետ հիւանդաց ժողովրդեանն. և ուսուցանէր զնոսա ի բաց կալ ի միաբանութենէ ազգին Բաբելացոց:

Եւ եկն օր, յորում եհան Տէր զժողովուրդն ի Բաբելոնէ: Խօսեցաւ Աստուած ընդ Երեմիայի և ասէ. Աբի դու և ժողովուրդն, եկէ՛ք ի Յորդանան և ասացժողովուրդն, թէ՛ ո՞ր կամի թողուլ զգործս Բաբելացոց. և արքն, որ առեալ էին ի նոցանէ կանայս, և կանայքն, որ առեալ էին ի նոցանէ արս, և լսեն քեզ և անցանեն ընդ Յորդանան՝ տա՛ր զնոսա յԵրուսաղէմ. և որ ոչ լսեն քեզ և ոչ անցանեն ընդ Յորդանան, մի՛ տանիր զնոսա: Եւ Երեմիա խօսեցաւ զբանս ընդ ժողովրդեան. և յարեան եկին ի Յորդանան անցանել: Եւ ասէր Երեմիա զբանն Տեառն ընդ նոսա: Եւ ոմանք ի նոցանէ, որ առեալ էին զկանայսն, ոչ կամեցան լսել Երեմիայի, այլ ասեն ցնա. Ոչ թողումք զկանայս մեր յաւիտեան, այլ դառնամք ընդ նոսա ի Բաբելոն: Եւ անցին ընդ Յորդանան և եկին յԵրուսաղէմ:

Եւ կաց Երեմիա և Բարուք և Աբդամեկէք ի մէջ նոցա և ասէ, թէ՛ Ամենայն մարդ, որ հաղորդակից լեալ իցէ Բաբելացոցն, ոչ մտանէ ի քաղաքս: Եւ ասեն ոմանք ի ժողովրդենէ անտի. Եկայք որ դառնամք ի տեղի մեր ի Բաբելոն, և գնացին: Եւ ընդ դառնալն նոցա ի Բաբելոն, ելին Բաբելացիքն ընդդէմ նոցա և ասեն. Ո՛չ մտանէք ի Բաբելոն ի քաղաքս մեր. քանզի ատեցիք զմեզ և զաղտութեամբ ելիք ի մէնջ, վասն այդ ոչ բնակիք ընդ մեզ: Երդումն երդուեալ է մեր իրերաց յանուն աստուածոց մերոց՝ ոչ

1. Անշուշտ վրիպակաւ եղեալ՝ փոխանակ զխոսքս:

զձեզ և ոչ զգաւակ ձեր թողումք ի քաղաքս մեր, քանզի գաղտապէս ելիք ի մէնջ: Յայնժամ դարձան և եկին ի տեղի մի յանապատ, հեռի յԵրուսաղէմէ, շինեցին իւրեանց քաղաք և անուանեցին զանուն նորա Սամարիա: Եւ առաքեաց առ նոսա Երեմիա և ասէ. Զղջացարուք, զի գալոց է հրեշտակն արդարութեան և արկանէ զձեզ ի տեղին ձեր բարձր. և ոչ լսեցին նմա:

Կայր Երեմիա և մատուցանէր զպատարագս ժողովրդեանն զինն օր. և եղեւ ի տասներորդում աւուրն և մատոյց Երեմիա միայն պատարագ և աղօթս: Եւ մինչդեռ մատուցանէր՝ համբարձաւ ասելով. Սուրբ, սուրբ, սուրբ, խունկս ի ծառոց կենդանի, լոյս ճմարիտ, որ լուսաւորեցեր զիս, մինչեւ համբառնամ առ քեզ. վասն ողորմութեան քո՝ աղաչեմ զքեզ, վասն քաղցրաբարբառ սուրբ սրովբէիցն և կարգամ առ Միքայէլ հրեշտակապետն արդարութեան, մինչեւ արկանէ զիս ի տեղի արդարոցն: Աղաչեմ զքեզ, Տէր արդարութեան, ամենակալ ամենայն արարածոց, որ անեղդ ես և անխմանալի, որ ամենայն դատաստան առ քեզ ծածուկ է, և յառաջ քան զամենեսեան եղեալ էիր:

Զայս ասաց Երեմիա մինչդեռ կանգնեալ էր ի խորանին ընդ Բարուքայ և ընդ Աբիմելքի: Եւ նոքա լային և գոչէին մեծաձայն և ասէին. Հայրն Երեմիա, քահանայ, այրն Աստուծոյ, եթող զմեզ և գնաց: Լսեցին ամենայն ժողովուրդքն զլալն նոցա և դիմեցին ի նոսա ամենեքեան, և տեսին զԵրեմիա՝ զի անկեալ դնէր իբրեւ զմեռեալ: Եւ պատառեցին զհանդերձն իւրեանց և արկին մոխիր զգլխով իւրեանց և լացին լաց դառնապէս: Եւ զկնի այսորիկ պատրաստեցան առ ի թաղել զնա: Եւ մինչդեռ անկեալ կայր իբրեւ զմի ի մեռելոց, ի մօտ եկին Բարուք և Աբդամելք, և ահա եկն ձայն և ասէ. Մի թաղէք, զի դեռ կենդանի է և հոգի ի մարմինդ իւր դառնայ: Եւ լսեցին և ոչ թաղեցին զնա, այլ կային շուրջ ըզ-

մարմնով նորա զերիս աւուրս և մնային թէ յորում աւուր յառնէ :

Եւ զկնի երեք աւուր դարձաւ ոգի նորա ի մարմին իւր, և արձակեաց ձայն մեծ ի մէջ ամենեցուն և ասէ. Փառս տո՛ւք Աստուծոյ և որդոյ նորա, որ յարոյց զիս Յիսուսի Քրիստոսի. որ է լոյս յաւիտենական, ամենեցուն անանց ճրագն, կնիք հաւատոյ. և զկնի այսր ամաց, այլ եւս երեքհարիւր եօթանասուն և հինգ ամ և զայ երկիր՝ որ է ծառ կենաց բուսեալ ի մէջ դրախտին և առնէ զամենայն ծառ անպտուղ պտղաբեր, անճին և ծաղկին. և ծաղկեալքն՝ որ ամբարձեալ էին, ասեն՝ եթէ տուաք զծայրս մեր մինչեւ յամբար. չորացուցանէ զնոսա, իւրեանց բարձրացեալ ոստաքն՝ խոնարհեցուցանէ զսոսա, ծառն հաստատուն, և զորդանն՝ որպէս ասր սպիտակացուցանէ, և զձիւնն թխացուցանէ, և զքաղցր ջուրսն՝ աղ խառնէ մեծ լուսաւորութեամբն Աստուծոյ: Օրհնէ զկղզիս և առնէ զնոսա պտղաբերս բանիւ բերանոյ Աստուծոյ Օծելոյն, որ նա ինքն մտանէ և ելանէ ընդ իւր երկոտասան առաքեալսն, որ աւետարանեն ընդ ամենայն հեթանոսս, զոր՝ տեսեալ և կազմեալ ի հօրէ իւրմէ՝ զայ ի լեառն ձիթենեաց և յազեցուցանէ զքաղցեալ անձինս :

Զայս մինչդեռ ասէր Երեմիա վասն Քրիստոսի. թէ զայցէ յաշխարհս, բարկացան ամենայն ժողովուրդքն և ասեն. Այս այն բանք են, զոր ասաց Եսայի, որդի Ամովսայ, եթէ՝ Տեսի զԱստուած և զորդի նորա. եկայք ոչ սպանանեմք զսա մահուամբ նորա, (այլ) քարկոծ առնեմք զսա: Եւ տրտմեցան Բարուք և Աբդամելեք, զի կամէին լսել զխորհուրդս, զոր տեսեալ էր Երեմիա :

Յայնժամ ասէ Երեմիա ցԱբդամելեք և ցԲարուք. Լռեցէ՛ք, մի լաք, զի ոչ մեռանիմ, այլ զոր տեսանեմ՝ պատմեմ ձեզ. և ասէ. Բերէ՛ք այսր քար մի և կանգնեցէ՛ք: Եւ ասէ. Լոյս յաւիտենական, հրամայեալ քարիս այսմ լինել նման պատկերի իմում, մինչ զոր տե-

սեալ եմ զխորհուրդն պատմեմ Բարուքայ և Աբդամեւիւքայ:

Յայնժամ քարն հրամանաւն Աստուծոյ առ զկերպարանս Երեմիայի, և նոքա քարկոծ առնէին կարծելով Երեմիա է: Եւ Երեմիա աւարտեաց զխորհուրդն, զոր տեսեալ էր, Բարուքայ և Աբդամեւիւքայ: Եւ զկնի այսորիկ եկաց ի մէջ ժողովրդեանն՝ կամէր կատարել զկամս նոցա: Յայնժամ գոչեաց քարն և ասէ. Ո՛վ մարութ, որդիք Իսրայելի, զիս քարկոծ առնէք և համարէք եթէ Երեմիա եմ. ահա՛ Երեմիա կանգնեալ կայ ի միջի ձերում: Եւ յորժամ տեսին զնա, ընթացան ի վերայ նորա բազում քարիւ, և կատարեցաւ կամքն նոցա: Եւ եկին Բարուք և Աբդամեւիւք և թաղեցին զնա, և առին զքարն և եղին ի վերայ զերեզմանին և զրեցին ի վերայ. Սա է օրինակն Երեմիայի:

Եւ դալ խօսքն Երեմիայի և զգօրութիւն մնացորդաց բանիս՝ չէ գրեալ ի թղթի Բարուքայ: Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:

Enoch's vision.

ԺԶ

ՏԵՍԻԼ ԵՆՈՎԲԱՅ ԱՐԴԱՐՈՅՆ¹

ԵՐԵՒԵՑԱԻ ինձ այր մի յանդիման Լիբանան լերինն ի վեցերորդ ժամու առուրն և տեսիլ նորա ի բոց հրոյ, և ասէ ցիս. Ի միտ ան, այր դու, զոր պատմեմ քեզ, զոր ինչ լուայ ի Տեառնէ զօրութեանց: Եւ ես կացի զգիշերն ամենայն դէմ յանդիման լերինն յարեւելից կողմանէ և երեւք իմ ի ծովն արեւմտից յանդիման քրովբէին:

Եւ ահա ի վերայ ծովուն արծուի մի սօս և բարձրաթռիչ, ութ թեւք և երեք գլուխք ի վերայ նորա, և կայր ի վերայ ջուրց ծովուն և դիտէր ընդ հարաւ. և ծովն փրփրայր ի հողմոյն հարաւոյ և կուտակէր զալիսն ընկղմել զարծուին, և բախէին ալիքն զթեւս նորա և ձայն ալեացն իրրեւ զձայն երիվարաց՝ անցելոց ի կողմ ա-

1. Թէպէտ առ ի ընդ զպակաս հատորոյս հրատարակեցաւ Տեսիլս յԷջմիածին (տես Արարատ, 1894, գեկտ.), բայց ի ինդրելս մերում զներողամտութիւն ընդ յամել ի տիպ հատորոյս՝ յղձակաթ բանասիրաց, բունն է մեզ ծանօթս առ միանգամայն, զի հազիւ ուրեմն յետ ամի միոյ (ի գեկտ. 1893) ստացաք զսա յաղնուամիտ Տեսչութենէ խմբագրատան Արարատի, բազում ինդրանօք և ընդ երկար ձեւով. ընդ որ իսկ գուցէ արժան է գոհանալ: — Որպէս տեսցի՝ ուրեք ուրեք հարկեցաք նշանակել փակագծիւ գերկալական՝ մերթ և զյայտնի վրիպակ ընթերցուածս:

րեւելից հիւսիսոյ : Եւ ահա գլուխ վիշապի և աք
նորա ինն, ոտք նորա իբրեւ զմագիլս առիւծու և վագր
նորա իբրեւ ընձու : Եւ հասանէր արծուոյն ի մէջ հող-
մոյն և ալեացն և ածէր զբերան իւր ի կլանել զնա .
ճշէր արծուին առ բարձրեալն և ոչ լինէր լսելի ա-
ղաղակ նորա՝ վասն որոյ (այն) բռնութեան իւրոյ :
Դարձուցանէր արծուին զերեսս իւր ի փախուստ ի
վերջին հիւսիսոյ և ոչ լինէր նմա հանգիստ անդ : Եւ
վիշապն կլանէր զազգս ամենայն և կիզոյր որպէս հրով
և ոչ ինչ գտանէր յորովայնի նորա և տիրէր ի վե-
րայ երկրի վեշտասանից և վեց, որ լինի իննսուն և
վեց՝ ամ . և ի կատարածի ժամանակի նորա՝ եղեւ դարձ
արծուոյն ի նոյն տեղի սաստիկ զօրութեամբ ընդդէմ
վիշապին ի հարաւային հողմոյն : Եւ կայր գլուխ վիշա-
պին ի վերայ մոխրակոյտ հողոյ, և կայր արծուին ի
վերայ կառաց ճարմակ ձիոց, և հասանէր առ վիշապն
ի վերայ լերին մոխրակուտին . և հարկանէր զվիշապն
սաստկութեամբ, և ոչ գտանէր զօրութիւն վիշապին իբ-
րեւ զառաջինն, և հոսէր զգլուխ վիշապին ընդ ազգս
ամենայն . և իջանէին ձիքն ճարմակքն ի մոխրակոյտն
և հոսէին զնա . և ելանէր փոշին և ցանէր ընդ եր-
կինս և ոչ էր լուսաւորութիւն ի վերայ երկրի, այլ
աղջամուղջ եւ մէգ անհնարին : Եւ արք վեց նստէին
յաթոռս իւրաքանչիւր, երեքն զազրատեսիլք և սեւք
և երկուքն սպիտակք և գեղեցիկք և վեցերորդն նե-
ղեալ և սգաշեալ և դէ-(տխ)րեալ ի վերայ կանանց և
որդւոց իւրոց, և ամենեքին երկուացեալք ի վիշա-
պէն՝ որ կայր ի մոխրակուտին, և ասէին . Հուր ե-
լանէ ի վիշապէդ և այրէ զերկիր :

Եւ յետ այսորիկ աղաղակեաց քրովքէն և ասէ ցիս .
Այր դու, առե՛ր ի միտ զտեսիլդ : Եւ ասեմ, ոչ . և ասէ
ցիս . Արի՛ և լուր, և պատմեցից քեզ (զխորհուրդս)
ամենայնի այդորիկ :

Արծուին տեսանէիր նորաթռիչ, որոյ էին թեւք ութ
և գլուխք երեք . նա է թագաւորն Հոռոմոց և Յու-

նաց. և զի կայր ի վերայ ծովուն, կացցէ նա թա-
գաւոր սաստիկ իբրեւ զերկաթ. և որպէս վանէ արծ-
ւի զամենայն թռչունս և հարեալ ընկենու յերկիր.
նոյնպէս թագաւորն Հռոմայեցոց սպառեացէ զամե-
նայն թագաւորութիւնս երկրի և որսա(յ) վարմօք զօ-
րութեամբ բարձրելոյն որպէս զթռչունս երկնից, և
ոչ ոք իցէ որ կարիցէ ընդդէմ կալ նմա: Եւ զի զի-
տէր ընդ հարաւ, առաւել զօրասցի ի վերայ հարա-
ւային ազգին. և զի ծփայր ծովն վասն սաստիկ զօ-
րութեամբ հողմոյն, և զի բախէին ալիքն զթեւս արծ-
ւոյն առ ի ընկղմել զնա. ի ժամանակս յետինս յա-
ւուրս թագաւորացն այնոցիկ յետ հարիւր և ութ յո-
բելինին, յարիցէ ազգն յետին հարաւու՝ որդիքն Իս-
մայելի բնակեալքն ի ծովեզերին Արարեա(յ). յարիցեն
նոքա ի վերայ երկրի և կալցին զնա, և մարտիցեն
առ ամեն ծովուն՝ լուծանել զիշխանութիւնն Հռոմայե-
ցոց և ոչ կարիցեն՝ զի տեղապահ մեծի արքային է.
զի թէպէտ և լինի ի վերայ նորա յարուցմունք պա-
տերազմաց և ալէկոծութիւնք չարեաց՝ ընկղմել զնա
ոչ կարեն, այլ խափանեալ փոխանորդէ զնա թագա-
ւորութիւնք անմահ. բայց նւագեալ է վասն յան-
դիմանութեան մեղաց իւրոց և վասն ընդ մեղաց
հարաւային ազգին: Եւ ձայն ալեացն իբրեւ ըզ-
ձայն երիվարաց արշաւելոց ի կողմանս արեւելից
հիւսիսոյ և արեւմտից. քանզի վանեացեն զմեծութիւնս
ազգաց և մաշեացեն որպէս հող երկրի և ոչ գոյ ու-
րախութիւն ի վերայ երկրի, այլ ձայն լալոյ և աղա-
ղակի և խռովութեան. և զի բախէին ալիքն զթեւս
արծւոյն, հարցեն և վանեացեն ազգն Իսմայելի զզօրս
Հռոմայեցոց և հիւսիսոյ, այլ ոչ կարիցեն բառնալ ի
միջոյ: Եւ գլուխ վիշապին զի կայր ի վերայ մոխրա-
կուտին, ի մէջ ալեացն և հողմոյն, աչք նորա ինն,
որ ոտք իւր իբրեւ զմագիլս առիւծու և վազք իւր իբ-
րեւ զընձու. նա ինքն է առաջին իշխանն ի վերայ
ազգին Իսմայելի և զօրութիւն նորա իբրեւ զալիս ծո-
վու յարուցեալ ի վերայ երկրի: Եւ ինն աչքն և ոտքն
իբրեւ զառիւծու. ինն թագաւորք յարիցեն յետ նո-

րա և կալցեն զերկիր և բեկցեն զնա որպէս զորս առիւծուն: Եւ զի հասանէր ի մէջ հողմոյն և ալեացն արծւոյն և ածէր զբերան իւր առ ի կլանել զնա. յարիցէ ի վերայ Թագաւորին Հռոմայեցւոց, նեղիցէ զնա և առցէ զօրութիւն: Եւ զի ճէր արծւին առ բարձրեալն և ոչ լինէր լսելի. զի դարձաւ Աստուած ի նմանէ վասն անօրէնութեան նորա, և ոչ կարասցէ կալ ընդդէմ վիշապին. այլ եղիցի սիրտ նորա լքեալ և խորտակեալ յահէ երկիւղի, և առցէ զիշխանութիւն նորա ծառայ նորա, որ ունի զանուն գազանի, և կործանեսցէ զզօրութիւն նորա, և նա զերծեալ փախիցէ ի վերջին հիւսիսոյ . . . և արասցէ անդ դաշն խնամութեան ընդ իշխանին հիւսիսոյ և անու(ն) Թագաւորին Բերջեա:

Եւ զի կլանէր վիշապն զազգս ամենայն և կիզոյր որպէս հրով և ոչ գտանէր յորովայնի նորա. յայնմ ժամանակի առաւել բորբոքեսցի սրտմտութիւն հարաւային ազգին ի վերայ երկրի. որպէս «ոք(ուտէ՞) հուր զամենայն նիւթ և մղեղեալ վանէ և ոչ գոյ յագուծն ի նա. նոյնպէս և նա նեղեալ ընչասիրութեամբ ոչ լցցի, այլ ապականեսցէ զերկիր սրով և հրով և գերութեամբ. մինչեւ ի կատարել մեղաց և ընուլ անօրէնութեան իւրեանց՝ են ամբ իննսուն և վեց: Ապա եղեւ դարձ արծւոյն ի հիւսիսոյ՝ գալ ունել զնոյն տեղի սաստիկ զօրութեամբ ընդդէմ վիշապին, հրամանաւ բարձրելոյն. որք և յարեան ի վերայ նորա՝ սատակեսցեն յերեսաց նորա. և զի կայր գլուխ վիշապին ի վերայ մոխրակոյտ հողոյն. քանզի սնոտի է զօրութիւն նորա և արհամարհեալ է իշխանութիւն նորա, զի յուսացաւ ի մեծութիւն գանձուց և ոչ յԱստուած: Եւ արծւին կայր ի վերայ ճարմակ ձիոց և հասանէր առ վիշապն. եկեսցէ նա ի վերայ իշխանին հարաւոյ սաստիկ զօրութեամբ հիւսիսային ազգաւ և ամենայն ժողովրդովք մնացորդաց, և հարցէ զնա անհնարին հարուածովք, և ոչ գտցի զօրութիւն ի վիշապն իբրեւ զառաջինն, այլ լքեալ պարտեսցի յերեսաց Թագաւորին հիւսիսոյ, որպէս եղէզն առաջի հրոյ և որպէս

մոխիր հնոցի՝ առաջի հողմոյն հիւսիսոյ։ Եւ զի հոսէր զգլուխ վիշապին ընդ ազգս ամենայն. սրով և հրով և գերութեամբ վատնեացէ՝ զնոսա, և ոչ ողորմեացի կանանց և մանկանց նոցա՝ մինչեւ սատակեալ սպառեցին, և լցցի սրտմտութիւն Տեառն ի նոսա. զի յանխնայ կոտորեաց զժողովուրդն Աստուծոյ, վասն այնորիկ կրկին հասին նմա չարիք իւր. և նեղեացի նա ի սով և ի ծարաւ և ի մերկութիւն և «վ(ոչ) գտցէ մխթարութիւն, և այրեացի մարմին նորա յարեգականէ՝ և ոչ գտցէ ծածկոյթ մերկութեան, ի բազում կարօտութեան իւրմէ, այլ մորթով խաշանց ծածկեացէ զմերկութիւն իւր։ Եւ զի իջանէին ձիքն ճարմակք ի մոխրակոյտն և հոսէին զնա և ելանէր փոշին և ցանէր ընդ երկինս. «յ(այն) են զօրքն Հռոմոց, իբրեւ զծիս ի կառս զայրազնեալք, հասեցին զմեծութիւն ազգին հարաւոյ ընդ ամենայն մնացորդս ազգաց, իբրեւ զմոխիր հնոցի սփռեցին ընդ երկիր։ Եւ զի բարձրացեալ փոշին ցանէր ընդ երկինս. այն է ծուխ անօրէն դառնութեամբ ազգին հարաւոյ, և՛ զի ի ձեռն վրէժխնդրութեան նորա լինելոց է կատարած ամենայն աշխարհի։ Եւ զի ոչ գոյր լուսաւորութիւն ի վերայ երկրի, այլ աղջամուղջ. այն են գործք ամբարշտութեան նոցա, որ արգելուն զողորմութիւն Աստուծոյ յարարածոց, որ լուսաւորէ և մխթարէ ըզհորտակեալս սրտիւք՝ իբրեւ զլոյս առաւօտոյ և զցօղ ի վերայ երկրի ի գուարճութիւն բոլսոց։

Եւ զի նստէին արք վեց յաթոռ իւրաքանչիւր, երեքն զազիրք և սեւք. նոյն ինքն է ժամանակ ազգին հարաւոյ. երեք տանուտեարք, երեք երեսուն՝ որ լինի իննսուն ամ. և այլ եւս ամբ վեց իշխանութեան նորա, որ լինի նեղութիւնք ի վերայ նեղութեանց. անբերութիւնք անդաստանաց, նուազութիւնք աղբերաց. երաշտութիւնք երկրի, անպտղաբերութիւնք տնկոց, գօսումն անտառաց, անկումն մայրից, խամրումն ծաղկանց, բորբոքումն և տոչորումն հրոյ, ցնդումն օդոց, մահ թռչնոց, պակասումն ձկանց, կործանումն անասնոց և երէնց, անբերութիւնք անձրեւի և զէն գիշանք (զեանք եղե-

ման) և կարկտի. մարդկան անծնելութիւն և ամբու-
թիւն և կարճակեցութիւն, և ամենայն իրաց պակա-
սութիւն. քանզի ծերացաւ երկիր ի չարեաց մարդ-
կան և եկաց ի ծննդոց իւրոց. վասն զի ոչ արարին
բնակիչք նորա պտուղ կենաց, վասն այսորիկ ոչ յղա-
ցի նա ի զօրութիւն սերմանց իւրոց և ոչ բացցի ար-
գանդ նորա ի բոյսս պտղոց. այլ նեխութիւն և աղ-
տեղութիւն գտցի ի նմա, հրահոսութիւնք երկնիք և
ապականութիւնք ի ծովու և ի ցամաքի:

Իսկ յետ անցանելոյ իշխանութեանն հարաւոյ և
լնուլ բարկութեան սրտմութեան Տեառն ի նոսա, յետ
այնորիկ զի նստէին արք երկու սպիտակք և գեղե-
ցիկք և կարմիրք և բարետեսիք. այն են, զի յոր-
ժամ սպառեցեն Հռոմայեցիք զազգն հարաւոյ, զա-
ռաջին պատերազմն հարցին ի ծովու, և հողմ ի Տեառ-
նէ յարուցեալ՝ ընկղմեցէ զնոսա. և թագաւորն զօ-
րացի յԱստուած և նուիրեցէ Աստուծոյ զյաղթու-
թիւնն և դարձեալ հարցէ զնոսա վեցիցս ի ցամաքի,
զմնացեալսն հալածեցէ յաշխարհ բնակութեան իւ-
րեանց, և զկանայս և զորդիս նոցա գերեցցեն յԵւ-
լադա և ի Սիկիլիա, և արացէ խազաղութիւն հրա-
մանաւ բարձրելոյն. և կացցէ ինքն յետ այնորիկ ամս
երկոտասան և փոխեցէ զկեանս իւր խաղաղութեամբ:

Եւ ապա յետ նորա յարիցէ միւս եւս թագաւոր խա-
ղաղական, և անուն նորա Փուլիվ, որ թարգմա-
նի Տիրէր, և տիրեցէ նա ամս երեսուն և երեք: Այս
են երկու տանուտեարքն սպիտակք և գեղեցիկք. զի
յաւուրս սոցա եղիցի խաղաղութիւն և լիութիւն, մո-
ւացումն ամենայն չարեաց և նեղութեանց առաջնոց.
Քաջաբերութիւնք անդաստանաց, լիութիւն պտղոց,
կալո(յ) և հնծանի. յայնժամ տացէ երկիր զզօրութիւն
իւր յուրախութիւն մարդկան իբրեւ զառաջինն, ան-
դաստանք յորդեացին ցորենով և գինով. և տացեն
երկինք անձրեւս շա(հ)եկանս, և ոչ եղիցի կարկուտ
և հրահոսութիւն և ցնդմունք օդոց. այլ արացէ
հատ մի ցորենո(յ)՝ հարիւր հասկ, և տաշտ մի այգոյ՝
հազար ողկոյզ. և եղիցին ի լերինս տունկք ուր-

թոց) քաջութիւնը (-ղէջք) և պողաւէտք, և պարարտասցին ձիթենիք եօթնպատիկ յուրախութիւն մարդկան. և հանգիցեն մարդիկ և մոռասցին զնեղութիւնս զառաջինս: Յայնժամ երեւեսցի նշանաւոր աստղ, զարեւմրտից կողմամբքն ունելով գէսս, որ նշանակէ առաւել խաղաղութիւն զկողմամբքն զայնոքօք լինել. և եղիցի հաւաքումն Հրէից ազգին զՄիլագետօք և զկողմամբքն Պաղեստինա(յ) և քաղաքն Դամասկետա(յ) լքեալ եղիցի ի բնակչաց և հանգրուանք երէոց և զազանաց կացցէ:

Եւ այրն վեցերորդ սգացեալ ի վերայ կանանց և որդոց. նա է կատարած ժամանակի կենաց աշխարհի: Քանզի յետ մահւան խաղաղական թագաւորին, որո(յ) անունն Տիրեր է, յարիցէ թագաւոր ի նաաստ ազգէ, և անուն նորա Հրձիք և իշխանութիւն նորա արհամարհեալ, և կալցէ ամս երիս. յայնմ ամի խառնակեսցի թագաւորն(ութիւնն), ի տասն թագաւորն(ութիւն) բաժանեսցի: Քանզի յորժամ հարցէ արքայն հիւսիսո(յ) զազգն հարաւաին և գերեսցէ զնոսա. ընդ նոսա տարցէ և զանօրէն իշխանն գերի հանգերձ մարքն իւրով, մանուկ ամաց ծնեալ ի քաղաքին Բիշանա, և անուն նորա Ումդ: Երթիցէ ի Բիւզանդիոն և կացցէ անդ ամս երեսուն և ուսցի անդ փիլիսոփայական արհեստ ի Հելլենս. և ի նոյն առաւելեալ քան զամենեսին, ընկալցի պատիւ ի թագաւորացն. քանզի զօրավար եղեալ կատարեսցէ սորոս(արութիւն) ի պատերազմի և առցէ պատիւ ի թագաւորէն: Յետ այսորիկ ի տասն բաժանեսցի թագաւորութիւնն. և յայնմ հետէ ոչ դադարեսցին տիեզերք յալելոծութենէ պատերազմաց, և եղիցի սով յերկրի զհինգ (զԵ) ամ և արգելցեն երկինք զանձրեւ և ոչ տացէ երկիր զպտուղ իւր. նւաղեսցին գետք և հոտեսցի ծով, և սատակեսցին զազանք և անասունք. և անկցին մարդիկ և մեռցին ի մէջ քաղաքաց, և ոչ ոք իցէ որ թաղիցէ. արհամարհեսցի ոսկի և արծաթ, և ոչ ոք իցէ որ ժողովիցէ զնոսա. արհամարհեսցի գեղեցկութիւն կանանց: Այս է ժամանակ տանուտեառնն

վեցերորդի, որ սգացեալ էր ի վերայ կանանց և որդոց, և որ երկուցեալք ասէին. Հուր ելանէ ի վիշապէդ և այրէ զամենայն երկիր. զի յետ մահւան թագաւորին, որո(յ) անուն Հրձիք է, խառնակեսցի թագաւորն(ութիւնն) և բաժանեսցի ի տասն ի միում ամսեան. և զկնի ԱՄ.երորդ(?) թագաւորեսցէ ապստամբն և զաւրասցի ի վերայ տասն թագաւորացն. և հարցէ զկրկին ի նոցանէ և քակեալ կործանեսցէ զիշխանութիւն տասանցն, և առեալ յինքն զթագաւորութիւնն խաղաղսցէ ի վերայ Պաղեստինի և ի վերայ(յ) իշխանութեան որդոցն Իսմայելի, և դարձեալ յաղթութեամբ և բազում աւգնականաւք հարաւային աղգին ի վերայ Պաղեստինա եկեսցէ և հարցէ զնա. և բորբոքեսցի սրտմտութիւն նորա որպէս աւձի ընդ ամենայն երկիր, ապա անւանեսցէ զանձն իւր Աստուած, և խաւսեսցի ամբարհաւանութիւն առաջի բարձրելոյն, և երկիր պագցեն նմա ամենայն անաւրէնք:

Այն է հուրն՝ որ ելանէր ի վիշապէն և այրէր զերկիր. զի ոչ գտանի յայնժամ արդարութիւն ի մարդիկ, այլ լիցին ամենեքին որպէս փուք ի կիզնուլ յանաւրէնութեանց(թեանց) իւրաքանչիւր. ընդ նմին վառեալ բորբոքեսցի վրէժխնդրութիւնք ի մարդիկ, սովք և սուրք և հրկիզութիւնք, սուտ նշանք և արւեստք. որովք զարհուրեցուցանէ զերկրպագուան ուր(իւր) և չարչարանաւք կատարեսցէ զսուրբս բարձրելոյն, որք ոչ համարեցան նմա պաշտաւն տալ իբրեւ Աստուծոյ, և լինի ողորմութիւն բարձրելոյն ի վերա երկիւղածաց իւրոց. և որչափ առաւելեալ չարչարեսցին՝ եւս առաւել պայծառասցին, իբրեւ զդրախտք պայծառացեալք կենդանի ջրովք և ծաղկեալք՝ ոմանք սպիտակք, ոմանք կարմիրք, ոմանք ծիրանիք, կատարեալք պէս(պէս) տանջանաւք և չարչարանաւք. և են աւուրք իշխանութեան ապստամբին (ՌՄԿԵ) հազար երկերիւր վաթսուն և հինգ:

Յետ այնորիկ ապա յարիցէ թագաւոր բարեպաշտ ի Հռոմ, և ժողովեսցին առ նա ամենայն մնացորդք

յուխտէն Աստուծոյ . և յարուցեալ խաղացէ և եկեսցէ ի վերայ ապստամբին և զաւրաց նորա , և խընդրիցէ Տէր ինքնին վրէժ ի նմանէ : Քանզի հուր ի Տեառնէ իջեալ՝ սատակեսցէ զնա և զզաւրս նորա , և զամենայն մեղաւորս կերիցէ . և ոչ մերձեսցի հուրն ապականել զժառանգա բարձրելոյն , և շրջիցին ի հուրն իրեւ ի մէջ սաստիկ անձրեւաց . և կերիցէ Զէ(զէ. = զեաւթն) աւր զամենայն երկիր՝ ապականեալ ի չարեաց մարդկան , կիզցէ . զլերինս և զբլուրս , և հալեսցէ զլքարինս , և ջամաբեցուցէ զաղբիւրս և զգետս , և ծախեսցէ զամենայն ինչ մինչեւ ի սպառ : Եւ յեռեաւթն աւուրն՝ երեսեացի նշան փայտին՝ իբրեւ զլոյս թափանցիկ յարեւելից կողմանէ , յաւուր ուրբաթու յերորդ ժամու , և կացցէ աւուրս երկու : Եւ յաւուրն երորդի ընդ այգն ընդ առաւաւտն , եկեսցէ Տէր սրբութեւ հրեշտակաւք իւրովք՝ հատուցանել սրբոց իւրոց և յանդիմանել զամբարիշտս երկրի . հարցն փող հրեշտակապետքն երիցս անգամ , և յարիցեն ամենայն ազգք մարդկան՝ յանդիման լինել առաջի Տեառն Յայն ժամ զապստամբն կապեալ և զզաւրս նորա և որք երկիր պազանէին նմա և կոտց պատկերաց , և տարցին նիւթ անշէջ հրոյն և անքուն որդանն , ի տարտարոան Եփեսսոսի ի կողմանս արեւմտից հարաւս յովկեանոս ծովուն . և վարեալ ծծըմբով և ձիւթով այրեսցեն զամենայն մեղաւորս և ոչ շիջանիցեն : Յայն ժամ ամենայն սուրբք՝ ընդ հրեշտակո՝ կացցեն հանապազ առաջի բարձրելոյն Աստուծոյ , թագաւորեալք և ուրախացեալք , փառաւորելով զԱստուած յաւիտեանս յաւիտենից :

ԺԷ

ՏԵՍԻԼ ԴԱՆԻԷԼԻ ԵՐԹՆԵՐՈՐԴ

ԵՑ երրորդ ամի, զկնի ամենայն յայտնու-
թեանն՝ որ տուաւ Դանիէլի մարգարէի, ա-
ռաքեցաւ Գարրիէղ հրեշտակ՝ առաքեալ առ նա յա-
ռաջագոյն, և ասէ ցնա. Դանիէղ, այր ցանկալի. առա-
քեցայ ի Տեառնէ ասել քեզ բանա, և ցուցանել քեզ
զկատարումն աւուրց՝ որ լինելոց են զկնի գալստեան
բանին, որ ի ձեռն իմ աւետարանի: Եղիցի կոյս յիս-
րայեղէ, և ընկալցի բան ի բանէ. և նա մարդասցի
վասն աշխարհի, և կեցուացէ զբազումս ի մէջ Իսրա-
յեղի: Եւ դիր զսիրտ քո՝ և լուր գառաջիկա պա-
տահումն ի կատարումն աւուրցն՝ յամենայն քաղաքս
և ի գաւառս՝ վասն անօրէնութեան մարդկան: Եւ
ասապիս Դանիէղ. Տէր ասաց ցիս: Ես կատարելոյ
զամենայն զբանս իմ զմարգարէականս վասն ամե-
նայն քաղաքաց և գաւառաց, Ասիա, Պունիոս, Փռի-
գիա, Գաղատիաս, Կապուդիկիս, Կարպաթաս, Միւռ-
նիս, Անդաբիա, Աղէքսանդրիա, Եգիպտոս, Նիկիա,
Նիկոմիդի, Քաղկեդոնիա, Բիւզէս, Բաբինոփնոաս,
Հռոմա. սուգ որդւոցն և աճումն սովով ապականէ
զերկիր պտղաբեր. իշխանք քո որդիք հեծմանց. որ
շուրջ զքեւ լի ստացուածք՝ յապականութիւն եղիցին,
և փոխեսցին ի քէն ի Բաբելոն յԵօթնաբլուրն. և ի
Պունտոս իշխանն անկցի, և սուր ծախեսցէ զորդիս նո-
րա, զօրք նորա անկցին ի բերան սրոյ, և զբազումս տար-

ցեն ի Բիւզէս՝ և անդ Թաղեացեն զնոսա : Եւ Փռիւ-
գեցւոց մանկունքն ծախեսցին ի սովոյ Հացի և ի ջրոյ,
և երկիր նորա պատառեսցի, և ի կերակուր Թռչնոց ե-
ղեցին. և բազումք ի նոցանէ փախիցեն ի Քաղկեդոն
և ի Գաղատեսայ. և յերկնից Հուր երեւեսցի, և ու-
րոտմունք և փայլատակունք ծախեսցեն զնա. և ա-
թոռք իշխանաց նորա յերկիր կործանեսցին, և Հա-
րաւային կողմն նորա յարիւն և ի Հուր այրեսցի. և
բազումք փախիցեն յայնժամ ի Հռոմ, ի փոքր Աս-
պոդոկիա. և որդիք նոցա զմիմեանս կոտորեսցեն և
ի պարտութիւն մատնեսցին. և որ շուրջ զնովաւ ի-
ցեն՝ ի նեղութեան եղիցին և ի հառաչման :

Ի Փոքր Բաբելոն և ի Արապադիաս՝ որդիք նոցա
ի նեղութեան եղիցին, Հրկիզութիւնս տեսցեն՝ և մի
հաւատասցեն. պատառումն եղիցի, և ամենեքեան ի
դժոխս իջցեն, և բազումք փախիցեն յԵթովնաբուրն :

Զմիռնէ բարկութիւն յանախեսցէ, լցցի որպէս բա-
ժակ արեամբ, և անկումն ի բարձանց եղիցի. իշխանք
քո բարձցին և մեծամեծք քո անկցին, վասն զի օր
բարկութիւն Տեառն եղիցի քեզ :

Եւ Անտիայ մանկունք ապականեսցին, և յօրինեալ
շինուածն՝ ի կործանումն եղիցի և իշխանք նորա մի վա-
յրեսցեն. անկումն շարժման եղիցի քեզ, և բազմու-
թիւն մեծութեան քո՝ կորուսցէ զքեզ :

ՅԱղէքսանդրիա յուզմունք պատերազմաց եղիցին
բազումք, և պարանոց ստահակութեան նորա՝ մինչեւ
ի նետակալս նորա պարսպացն, իշխանք նորա հալա-
ծեսցին :

Եգիպտացւոց մանկունքն փախիցեն ի սովոյ Հա-
րեաք, ստացուած քո եղիցին յոչինչ, և Նեղոս ցա-
մաքեսցի, և իշխանք քո կորիցեն :

Նիկիացւոց դստերք ի սուգ և ի տրտմութիւն ե-
ղիցին՝ վասն ազգականաց և արանց գերութեան՝ ի
զօրաւոր մարդկանէ, և իշխանք քո ծառա այնմ՝ ու-
րում ոչն գիտիցեն :

Վայ քեզ Նիկոմիդա, որ բարձրացեալ ունիս զեղ-
ջիւր քո և կերար զմարմինս սրբոց՝ որ են ի քեզ .

ապականեսլիր արեամբ արդարոցն, որք հատուցանեն զփոխարէնս քո, և ի դժոխս յատակեսլիր. լաց ողբս, թշուառացեալ, զի ջնդեսցին հանդերձ որդովք: Քանզի իշխանք քո՝ իշխանք հեծութեանց, և քահանայք քո՝ ոսկեռէրք և արծաթառէրք, և զեղեցիութիւն պայծառութեան քո ընկղմեսցի:

Այրգեղոնէ, ուղզ Պարսից, զԲնէ հասանէ՝ քեզ ի վախճանի աւուրցս՝ դու ոչ գիտես, և ի կառարածին յաւիտենից՝ քանի ինչ եղիցին ժամանակք քո զկնի ամենայն քաղաքաց և գաւառաց: Ի սովոյ ապականեսլիր, քաղաքդ պաճուճեալ յոսկւոյ և յարծաթոյ, ազգ պճնեալ և զարդարեալ. անատակութիւնք բազումք եղիցին ի քեզ, և ողայք քո զքօսեսցին ոսկւով, և ազա ի սովոյ ապականեսցին:

Քուզէս և Բաբելոնի. երկիր ընկղմեսցի, ի զօրաւորացն ըմբռնեսցի, և հիմունք նորա ապականեսցին և զօրութիւն նորա անկցի:

Հոռմա իշխան մի եղիցի ի ժամանակին յայնմիկ, բայց սուրն նորա սրեալ է, և նետն նորա ախտացեալ, նենգութիւն նորա բարձրացեալ. բազում անգամ իշխան յարիցէ՝ և դարձեալ անկցի. բազումք երկիցեն ի քէն՝ վասն բազմանիստ իշխանացդ պայծառութեան և վասն հպարտացեալ պարանոցի քո և առաւել հպարտութեան քո:

Բիւզա որդիք ի սքանչելագործութեան երեւեսցին. վասն զի երթիցեն ի նմանէ յԵօթնաբլուրն: Այր Բուզացի, և հաստատեսցէ զհիմունս նորա, եղիցի անուն նորա ընդ ամենայն բնակիչս աշխարհի, մինչեւ ցորոշումն լեզուաց. և դարձեալ զնա այր նշանագործ ծնեալ և ի ժամանակի իւրում ցանկութիւն նորա կատարեսցի, և գտցէ փայտ կենաց. և եղիցի գաւազան մեծ, և գտցէ բեւեռս՝ որ ի նորին նշանին էին, և դիցէ զնա ի սանձս իւր՝ վասն փրկութեան պատերազմաց յաղթութեան: Եւ եղլիւր նորա բարձր և հզօր, և անուն նորա ընդ ամենայն լեզուս. և պարգեւեսցի քաղաքիդ յիշատակ յաւիտենական:

Եւ զկնի նորա յարիցէ երկրորդ գաւազանն՝ որ

գարին արանց արգարոց հեղցէ, կարգացէ զպատուիրան՝ և ոչ գիտացէ զԱստուած, և չօգտեացէ զգիրս սուրբս կուրացեալ սրտիւ: Եւ զկնի նորա եկեացէ այր իմաստասէր ի քեզ, Եօթնարբուրդ Բաբելոնի, և պատկեր կանգնեացէ ի քեզ, վասն որոյ մի՞ բռնադատեսցիս դու:

Եւ զկնի այր ամենայնի՝ յարիցեն եղջիւրք բարձունք և գաւազանք մեծամեծք, և զօրացին ի վերայ քո. և յիշատակ սոցա եղիցի մեծ յոյժ: Եւ միւս եւս գաւազան զօրացի սքանչելապէս, և բարձրացեալ վասն անսուանն Տեառն. վասն զի Աստուծոյ տաւր՝ է ի նմա: Ի ձեռն նորա կեանք եղիցին մեծ, և ի ինքութենէ նորա ուրախացին ամենայն մարդիկ. և ի քաղաքաց և ի գաւառաց ի քեզ ժողովեցին, և հանցեն ի քեզ Եօթնարբուրդ, և իւրաքանչիւր ոք զիւր գործ գործեսցին: Եւ զօրացի գաւազան Թագաւորութեան՝ մինչեւ վախճանեցի: Եւ ելցեն երկու գաւազանք ի միոյ գաւազանէ, և եղիցի մի գաւազան ծեր, գաւազան երրորդ՝ գաւազան անասուն, երկոսեանն ի փողոցս. Եօթնարբուրդն Հոռմէ ի քեզ հասցէ ընդարձակութիւն բարձրութեան, գոգ ունելով և բաժակ լիութեամբ, մինչեւ հասցէ ժամանակք քո. առաջի նուազ քաղաքին՝ իմաստութիւն երգոց, և երկրորդն՝ հարստութիւն քո, ազբիւր ըղիման ամենեցուն եղիցի. որպէս զարգարեալ և որպէս գարի՝ երեւեսցի: Ողկոյզք քաղցրաբերք՝ որ էին երբեմն՝ նուազեսցին, և փառք քո մեծ՝ բաժանեցին, և անկցի Թագաւորութիւն նորա ի քեզ:

Եւ այլ գաւազան յարիցէ որ անուանեալ կոչի Թէսդասուս՝ եղեալ ի սրբութեան, և անուն նորա օւխտաւորեալ ի քեզ, Եօթնարբուրդ. և ի ծննդեան նորա՝ որդիք քո ուրախ եղիցին, և գործեսցին իւրաքանչիւր ոք զինչ և խորհեսցին: Յառաչեսցէ քեզ աւանայն քաղաք և գաւառ, և լիութեան քում՝ վայելչութիւն երկրի՝ բազում եղիցի, և Նեղոս եգիպտացւոյ՝ արբուացէ քեզ, և պարիսպ եկեղեցոյ՝ եղջիւր՝ դու,

և երկեզ և դողումն եղիցի ի գաւազանի քում մեծապէս. և այս է սկիզբն հեծմանց թագաւորութեան քում:

Եւ ժամանակ գաւազանի նորա՝ բազում և մեծ յոյժ, և կալցի գաւազան նորա մինչեւ ի ծագս երկրի, և յարեւելից և յարեւմտից և ի հիւսուոյ և ի հարաւու. և պարանոց նորա՝ հաստատուն, և աջ նորա՝ զօրաւոր, և ամբ նորա՝ բազում, որպէս ոչ ուրուք եղեւ այլ թագաւորաց: Եւ զկնի այսր ամենայնի՝ դարձուցէ զերեսս իւր առ հայր իւր, և համար ամաց նորա՝ բազում, և անուն նորա՝ ահեղ, և թագաւորութիւն նորա՝ պայծառացեալ յոյժ:

Եւ երրորդ այլ թագաւոր եղիցի ի Հռոմ, ով Եօթնաբլուրդ. և Եօթնաբլուրդ անուանեցար, վասն զի Պարսկաց ամենայն ազգ մտցեն առ քեզ. Հռոմէ մի թագաւորեացէ մինչեւ ի կատարած յաւիտենից. և երկրորդ քո թագաւորեացէ ծեր, և անուն նորա Մարկիանոս, և գաւազան նորա՝ սակաւ ժամանակեան. և եղիցի քան գառալին գաւազանն ահեղութեամբ յոյժ, և եղիցի ժամանակն այն ոմանց ի բարի և ոմանց ի չար. և եղիցի թագաւորութիւն ի ժամանակս և ի կէս ժամանակի: Եւ պարզեւեալ նմա ի շինողէն զքեզ Եօթնաբլուրդ, առ ինքն վերացուցէ գրով հաւատոյն, և եղիցի հերձուած մեծ ի թագաւորութեան նորա, քահանայք յաթոռց իւրեանց սնկցին, և անկումն քաղաքաց բազմաց եղիցի, և փոփոխունք մարդկան բազում եղիցին, և վայելչութեանդ քո, Եօթնաբլուրդ. և ընդարձակութիւն մի պակասեացէ. և զկնի այսր ամենայնի և նա վախճանեացի ընդ հարս իւր:

Եւ թագաւորեացէ միւս գաւազան ի քեզ, և նա եղիցի գազան, և ընկալցի գառալին գաւազանն՝ որ երբեմն հարկանելոց է ի շանէն. և եղիցի այս գազան՝ որպէս գառալին գաւազանն, և մեծ և զօրաւոր բանիւք և իմաստութեամբ, և մի արհամարհեսցի ի մեծամեծաց նորա. և պարանոց նորա՝ պարանոց զօրականի, և աչք նորա՝ որպէս աչք առիւծու. և ահեղութեամբ գոչեացէ, և յեղջերաց նորա դողասցի ամենայն

քաղաքը և գաւառը։ Եւ ի ժամանակս նորա աղերն
 երեւեսցի յերկինս, և նշանք ազգի ազգի յերկինս և
 յերկիր, ձայն որոտման և անկումն քաղաքաց բազ-
 մաց լսիցեն. և երկիր պատառեսցի և շինուածք ի հի-
 մանէ կործանեսցին, և ճանապարհք նորա հրդէնք։
 Պատերազմունք եղիցին ի նմա և ի քեզ Եօթնաբլուրդ.
 և յայնժամ հրով այրեսցին շինուածք վայելչութեան
 քո, և բարձրութիւն քո յերկիր յատակեսցի, և որ-
 դիք քո ողբասցեն ի քեզ, և բազմութիւն ուրախու-
 թեան քո ի սուգ դարձցի։ Եւ որդիք քո քարշեսցեն
 զմարմին մեծամեծաց ի վերայ երկրի. և յանկարծա-
 կի փոթորիկ անկցի յերկնից և ծածկեսցէ զերկիր։
 Եւ ազգ վիշապաձեւ յերկրի երեւեսցին, և բազումք
 աղբատասցին և բազում տնանկը մեծասցին, և ամբողջ
 մեծ եղիցի ի քեզ։ Աղաղակեցէք զօրք զինուք և սու-
 սերօք ի Թիրակա և ի Կիլիկիա։

Եւ ի ժամանակին յայնմիկ առաքեսցէ յարեւելս
 գազանն զսուր իւր, և ոչ կարացցէ յաղթահարել. և
 արհամարհեսցէ զնովաւ այր ոմն՝ վիշապաձեւ ի միջոյն
 և ի վեր։ Առաքեսցէ ի ձեռն նորա զերրորդ սուր իւր
 յարեւմուտս, և մի ժուժեսցէ յաղթահարել զնա. և
 արհամարհելով արհամարեսցի ի շանէն վիշապն. բա-
 զում ընծայիւք և ոսկւով նեղեսցի ի շանէն գազանն,
 և յարուսցէ զկորիւն իւր ի վերայ աթոռոյ գազա-
 նին և գաւազանացն՝ ի կորուսանելն զգազանն ի շա-
 նէն և առնուլ զդարանս նորա. և շունք կացուցեն
 զգազանն արտաքոյ, և ծանիցեն մարդիկ՝ թէ շունն գա-
 ուիծն հալածէ, և դարձեալ անդրէն դարձուցցէ ա-
 ուիծն՝ և սպանցէ զշունն և զկորիւնս նորա։ Եւ քո-
 չեսցէ աուիծն գոչիւն մեծ յոյժ, և գոչիւն նորա լսես-
 ցի յամենայն քաղաքս և ի գաւառս, և երկեղ նորա
 ի դարանս նորա։ Եւ եղիցին մարգիկ շփոթեալք ի
 միմեանց՝ վասն գոչման աուիծուն և վասն մահուան
 շանն. և հալածեսցէ երկրորդ շունն, շրջեսցէ զլեզուն
 իւր յալածեւութիւն մինչեւ. ցդարան աուիծուն, և մեկ-
 նեսցին ի նմանէ՝ իբրեւ ոչ ժուժեսցեն նմա. և թաքիցէ
 կորիւն շանն ի ժամանակս և ի ժամանակս և ի ժամ մի։

և ի ժամանակի իւրում թագաւորեսցէ, և եղիցի անուն նորա կորիւն շան, որ թարգմանեալ կոչի՝ թագաւոր ազգաց: Եւ գաւազանն ջնջելով ջնջեսցէ գլխատակ շանն. յառաջ գիտացեալ՝ երգեսցեն զնմանէն չարախօսութիւն. ի քաղաքի նորա՝ զպատկեր նորա ջնջեսցեն, և բազումք ի դարանս գազանին խորհեսցին՝ սպանանել զնա, և մի ժուժեսցեն նմա: Եւ գաւազանակիցք ի միւս քաղաքի սրով մեռցին, և մեծապէս ծանիրցեն զխնդրուածս քահանային ի վերայ անծանօթիցն. և միումն ի մեծամեծաց երիտասարդի միով՝ որ ի զօրաց գազանին, զբազումս կապեալս ոտիւք և ձեռքք և առաքեալ առ գազանն, զբազումս յազգաց ազգաց ծառայս կոչելով առ ինքն՝ իբրեւ զտէր, և կացեալ այր յանդիման նորա, և ընկալցի ի գոգ իւր: Եւ հալածեսցէ զարս պատերազմողս, և ինքն հալածեսցի ի նոցանէ. և փախիցեն ի նմանէ հետի եւ մի ոք հասցէ նմա՝ զի արագ է ոտիւք: Եւ փախիցէ առ գազանն և ի գոգ նորա, մտցէ առ նա և ելցէ՝ գազանն: Փոքր էր գազանն և մեծ նստուցէ զնա յաթոռ իւրում, և արասցէ գաւազանակից և աթոռակից փոխանակ ինքեան: Եւ երկու գազանք ի միում այրի բնակեալք. կորիւն քաջալերեսցի ի գործ պատերազմի, և մեծ գազանն դարձցի յերկիր իւր՝ ուստի էր. և փոքր գազանն ընկալցի զտեղի նորա մինչեւ ի ժամանակ մի: Ոչ ումեքէ թագաւորեալ՝ այլ յանձին բռնութենէ. եկեսցէ ի դատաստան թագաւորութեան, և գազանն փոքր դարձցի առ գազանն մեծ: Եւ թողեալ զդարանս իւրում արարողին՝ իշխանացի քեզ Եօթնարլուրդ և կալցի ի նեղութեան. խնդութիւն նուրա մեծապէս եղիցի, խաղալով խաղասցէ, և ի մեծամեծաց սիրեսցի և ատեսցի ի բազմաց, զկեանս և զլիութիւն տացի, և վիշապն խաղասցի նովաւ, և որսողական գաւազանաւ գազանին քարչեսցէ զնա:

Տայ՝ քեզ յայնմ ժամանակի, Եօթնարլուրդ Բաբելոն, յորժամ այրին թագաւորեսցէ և վիշապն հալա-

ծեսցէ զայլազգին՝ որ անուանեալ կոչի Սաղաման-
դար, ի փախուստ դարձցի՝ դարձուցեալ զերեսս իւր
հետեւեացէ, և զտեղի սրբութեան հալածեսցէ և սա-
տակեսցէ վիշապն լեզուաւ իւրով. ի վերայ արանց ար-
դարոց և վերայ նշխարաց արոց. և զառաջնորդա-
թիւն հազարապետացն խափանեսցէ և գերեսցէ զե-
կեղեցի սրբութեան։ Եւ որ ի ծերպս և յայրս և ի
փապարս բնակեալ իցեն և յանապատի մոլորեալք՝
եկեսցեն առ քեզ, Եօթնարլուրդ, բռնաւորեալք ի
վիշապէն. և զկնի այսր ամենայնի զփոշի ոտից՝ իւ-
րեանց Թօթափեսցեն ի քեզ՝ վկայեալ ի քեզ։ Յայն-
ժամ հրով այրեսցեն գեղեցկութիւն վայելչութեան քո,
և մի ոմն փախուցեալ յերիտասարդաց՝ պատճառա-
նօք որսողական դաւաղանաւն բերեալ զառաջին գա-
ւազանն, որ անուանեալ կոչի Թէոդոսիոս։ Ապա յայնմ
ժամանակի նեղեսցի վիշապն և յառաջնորդաց իւր
ըմբռնեսցի, և յահկէորդացն՝ կապեսցի, և մի ոք ըն-
կացի զնա զի եհեղ զարիւն սրբոցն ի քաղաքս և
ի գաւառս. և փախիցէ ի տանարն սուրբ՝ զոր գերէր
յառաջագոյն և մի ոք ընկալցի զնա. զի երկնաւոր
հարուածք եղիցին ի նմա։ Եւ երիտասարդն հասցէ
առ Սաղամանդար, և յառաջ ուսուցէ զայլազգին
յանդիման վիշապին. փախիցէ և ի նմանէ՝ այլազգին
մի ապանցէ զվիշապն. որոշեսցէ զնա յերեսանց իւ-
րոց. և երիտասարդն անկցի անկմամբ, և այրին մի
ապրեսցի. և ցուցանէ նմա զայլազգին և զաթոռա-
կից նորա, և եղիցի հարկատու ի տաղաւար նորա՝
ուր ստեղծ զնա. և յաթոռ նորա խնդրեսցի արիւն հօր
նորա։ Եւ այլազգին եղիցի մեծ, ի ժամանակս նո-
րա եղիցի լիութիւն ի քեզ, Եօթնարլուրդ. և մահ բա-
զում մարդկան՝ որ ժողովեալ են առ քեզ ի քաղա-
քաց և ի գաւառաց։

Յայնժամ ի տեղիս տեղիս շարժմունք եղիցին, և
հարստութիւն քո և փառք քո, ախեցուցին՝ զքեզ՝ ի

1. Այսպէս էր ի գրչագրին։

2. Անշուշտ՝ Գիւրգիսացի։

չինել, քեզ հպարտ և ամբարտաւան, և փառասիրութեան քո խոնարհեցոյց գրեզ. բայց լիութիւն և վայելչութիւն բազում եղիցի քեզ: Կատարած ժամանակի հասցէ քեզ, և ելցէ ի քէն որսողական գաւազանն՝ որ է ի գազանէն, և երթիցէ յայլազգեացն տեղիսն. և դստերք քո զարգարեսցեն զինքեանս ի գայթադաւթիւն երիտասարդաց՝ ապականել զբազումս, և մեծամեծք քո անկցին, նեղութիւն և յուզմունք բազումք եղիցին: Յայնժամ մահաբեր հրեշտակն հարցէ գրեզ ամենայն քաղաքօք և գաւառօք, և մահք բռնաւորք առաքեսցէ յերկնից, յանկարծակի բարկասցի ի վերայ երկրի. և երկիր շարժեսցի և անկցին մեհեանք, և տունք նոցա եղիցին գերեզմանք, և ծով եռացուցէ զալիս իւր ի վեր և ծածկեսցէ զմարդիկ, և ի ձորս փախիցեն: Յայնժամ հրեշտակաց ամբոխ եղիցի, և յանդիման կացցեն և ազաչեսցեն առաջի աթոռոյն:

Յայնժամ, Եօթնարիւրդ Բարեղոնի, զորդիս քո լացցեն՝ քուրճ գգենլով և մոխիր ի վերայ գլխոյ ցանելով, տեսանելով զմարդիկ՝ զի վասն մեղաց և յանցուածոց անկանին. արք որդայովք և կանայք ստնդիեցովք հանդերձ կորիցեն, զի բարկութիւն Տեառն (է) ի վերայ: Պարիսպք քո պատառեսցին և յատակեսցին տաղաւարք քո. մանկունք ստնդիայք խարշեալք՝ բերանովք իւրեանց ազադակեն. առ Տէր, և քահանայք քո ցտեղով կոծեսցին: Զգաւազանս քո՝ մեծամեծք քո լացցեն և քաղաքիցք.¹ քո՝ յոյժ տրամեսցին, և ճանապարհորդք քո՝ ի նեղութեան եղիցին. և ողկոյգք քո անկցին, այգիք քո պակասեսցին: Դժոխքամբ պատառեսցի երկիր և կորուսցէ զմարդիկ՝ մինչեւ ստնդիայս և ի ծերս. բայց մինչեւ իսպառ մի կորուսցէ գրեզ Աստուած, վասն զի չեւ հասեալ է ժամանակ կորստեան քո. բայց ի խորխորատի ծածկեալ զմարդիկ՝ և ոչ ծածկեսցէ, զի չեւ է հասեալ ժամանակ քո: Պատրաստեալ են քեզ տանջանք, զի զամենայն անօրէնութիւն գործեցեր ի քեզ՝ ընդունելով գերկիր ի գող քո: Յուզմունք խորհրդոց

1. Անշուշտ՝ քաղաքիցք:

մարդկան բազում եղիցին, մինչեւ Տէր ի վերուստ հրամայեացէ կորուսանել զմարդիկ: Բայց խորհուրդ Տեառն երեւեացի, ուստի պատահումն լինելոց է: ապաւինեալք ի քեզ՝ ընկալցին զտանջանս, ազգն այն՝ որ յուսացաւն ի քեզ: Եւ կորին զկորիւնն փախուցէ՝ խնդրելով զարին հարց նորա, և ինքնակամ կամօք մատնեացի այլազգեացն, շանն և ընկերաց նորա. և յարուսցէ լեզուս և ազգս, և տիրեսցէ ի վերայ ազգաց բազմաց. և երկու շունքն մարտիցեն ընդ միմիանն և զմիմեանս կորուսցեն: Վայ՝ յորժամ այրին թագաւորեսցէ և նեղութեամբ խաղասցէ ի վերայ այլազգեացն, և միւս այլազգին խնդրեսցէ զկորուստ նորա՝ և ջնջեսցէ զնա. և եղիցին դժնդակ և չար՝ աւուրքն այնուքիկ: Որդիք գաւազանացն ի խռովութեան եղիցին՝ ընդ միմեանս պատերազմելով. յայնժամ բազում նեղութիւն և չար եղիցի մարդկան, որպէս զի չէ եղեալ Երբեք. և մի վստահացի իշխան հաւատացեալ ի Սաղամանդար՝ զի այլազգի է, և յազգէ նորա ընկալցի նա՝ զոր ոչ խնդրեսցեն. և կամիցի փախել ի Սաղամանդար՝ և մի կարասցէ, և հօսցէ և սպանցէ զնա: Ղակիտաս, և տիրեսցէ միագաւաղան ի քեզ, Եօթնաբլուրդ, և եղիցին երկունք բազում:

Յարիցէ այր աղքատ՝ որ ոչ ճանաչիցէ զշնորհս իւր, ամբարտաւան, հպարտ, սոկեսէր, պատերազմասէր, և անուն նորա Ղուկիտոս. և աթոռ նորա ստեղծուց և բարկացող, և մեծամեծք նորա ատկոցեն զնա, և քաղաքակիցք նորա նեղեալք ի նմանէ: Երկնային բարկութիւն եղիցի յաւուրսն յայնոսիկ, և բազում անգամ նեղեացէ զՔաբեղոն, ի ժամանակս թագաւորութեան նորա՝ ձայն գուժոյ հասցէ առ քեզ, զօր բարբարոսաց խռովեցուցեն զքեզ և մի պատերազմեսցին: Եւ յարիցէ այլ թագաւոր ընդդէմ նորա՝ պատերազմել և հալածեսցէ, և բազում տրտմութեամբ և հեծութեամբ հանցէ զոգի նորա և որ ի քեզ, Եօթնաբլուրդ, և եղիցի յաթոռս մեծամեծս և պայծառս, և այրն կորովի յաջմէ և յահեկէ: Եւ ի ժամանակս նորա սով մեծ եղիցի և ոչ փոքր. և ապականեսցի երկիր ի մարդ-

կանէ, և յորձանք ջրոց հասցեն, և օթք սեւաթիւրք խառնեսցին, և այգիք քո սակաւասցին, և վայելչութիւնք քո նեղեսցին: Եւ պակասեսցին աւուրք, և եղիցի օրն՝ վեց ժամեան, վասն մարդկան որ եղիցին ի ժամանակին յայնմիկ. և դարձուցէ զերեսս իւր ի թագաւորն յարեւմուտս: Յայնժան վայ քեզ, Եօթնաբլուրդ, յայնժամ թագաւորն երիտասարդ. ի ժամանակին յայնմիկ եղիցի քեզ նեղութիւն մեծ. այր՝ յորժամ ունիցի զկին եղբօր իւրոյ, որդի՝ զմայր իւր, դուտոր՝ ելցէ յանկողին հօր իւրոյ, եղբայր՝ զքոյր իւր, և յոլով ելցեն հայհոյութիւնք, երգմունք, չարախօսութիւնք, ստութիւնք, մարդասպանութիւնք, պղծութիւնք, յափշտակութիւնք, եղբայրատեցութիւնք, խռովութիւնք, հեղուճն արեան ի տաճար սրբոց սպասաւորաց. և թագաւորք ընդ թագաւորս, իշխանք ընդ իշխանս, հզօրն յաղթատին վերայ յարիցէ, և անկումն եղիցի հարստին և աղքատին: Եւ Բիւթինեայ՝ որ ի ծովեզր՝ շարժմամբ յատակեսցի, և բարձրացեալ կուտակեսցին ալիք ծովու և ծածկեսցէ զհիմունս Բիւթինիա՝ մինչեւ ցկրտսեր քաղաքն Նիկոմիդա: Եւ ապա դարձեալ յարիցէ այլ թագաւոր և ժամանակ նորա սակաւ աւուրս, չար և ամենեւին ահեղ. և ապա յայնմ հետէ ոչ եղիցին ժամանակք բարիք՝ այլ չարք, ընդ որում պատերազմեսցի իւր ջրդին և ծախեսցէ զնա սրով:

Եւ միւս թագաւոր յարիցէ յայլմէ պաշտմանէ՝ որ է Արիանոս՝ ձգել առ ինքն զամենեսեան. յայնմ ժամանակի վայ քեզ, Եօթնաբլուրդ, զի քան զամենեսեան առաւել սգաս զքեզ և զսահմանս քո: Ապա յարիցեն՝ թագաւորք և իշխանք և առաջնորդք և նահատակք՝ ի վերայ քաղաքաց և գաւառաց, և խոնարհեսցի երկիր՝ ի բազմութենէ ազգաց՝ ի կանգունս եօթանասուն և երիս, և մի նեղեսցիս յայնժամ Եօթնաբլուրդ ի նոցանէ. բայց առանձին պատերազմ եղիցի ի քեզ և վայելչութիւն երկրի սակաւասցի ի քեզ, բայց բարկութիւն յերկնից եղիցի ի քեզ և հարումն յոյժ, և երեսեսցի սիւն հրեղէն յերկնից յերկիր. յայնժամ փոխեսցի թագաւորութիւն քո և եղիջիր մնա,

ցեալ յապականութիւն յաւիտենից. և ի սոփոյ յայն-
ժամ այսպէս սպառեացի: Եւ բերցէ զերկրորդ գա-
ւազանն ի միւս քաղաքն՝ յոչինչ իշխանէն, և նետոս
հրեղէնս տեղացի յերկնից, նշանք և արուեստք բա-
զումք եղիցին: Յայնժամ տիրեացէ նեոնն և մարդիկ
յաստուածպաշտութենէ խոտորեացին յանհաւատ գա-
լըստեան, զորս ոչ խնդրէին և ոչ ակն ունէին, այնք
որ ոչ հաւատային ի նա՝ որ ամենայնի ընդիմակացն
էր: Սա յղափի և ծնցի ի կուսէն պղծոյ, և կալցի
գաւազան խորէութեան զազգո մարդկան՝ ժառան-
գակից լինել գեհենին յաւիտենից: Յայնժամ յուզ-
մունք եղիցին հրեշտակաց, տեսանելով զնշանսն՝ զոր յա-
ռաջագոյն գնացուցանէր: Եւ զայս իմացեալ աստուա-
ծասէր մարդկան, ծանուցեալ և տեսեալ ամենայնի
զընդիմակացն, որ է ազգի մարդկան՝ որոյ է նշանս այս.
զօդք անկրկնելի՝ ծնկացն, հաշմ անձամբ՝ որ ոչ կայօն,
մանգաղամատն, օրագլուխ, շնորհաւոր, մեծաբան, ի-
մաստուն, քաղցրաժաղր, տեսանող, խորհրդական, սափ,
հեզ, հանդարտ, նշանագործ, մուտ ունելով զոգիս կո-
րուսելոցն, ի քարանց հաց հանելով, կուրաց տեսա-
նել, կաղաց գնալ, և զլերինս տեղուոյէ ի տեղիս փո-
փոխել, առ աչօք արասցէ զայս ամենայն, և որ առ-
նուցաւն զնշան նորա՝ զաչս նոցա կապեալ, որ ոչ դառ-
նա անդրէն՝ յոր յուսացանն յառաջագոյն:

Յայնժամ եղիցի սով մեծ, և մի տեղացին երկինք
զանձրեւ և երկիր մի բուսուսցէ զգալարի, և եղիցի
չորացեալ ամենայն պտուղք, և վասն այնորիկ քա-
ղաքք և գաւառք ողբասցեն զինքեանս, փախչելով փախ-
չիցեն յարեւելից յարեւմուտս և յարեւմտից յարեւելս:
Իսկ որ բնակեալ են ի լերինս և յայրս և ի ծերպս և ի
փապարս երկրի, նոքա միայն կարեն փախչել մինչեւ
յերկրորդ գալուստն՝ որ ծնաւ ի սուրբ կուսէն: Յայն-
ժամ ընտրեալքն նորա յայտնի եղիցին, տեսանելով
զյաւիտեան Տեառն զգալուստն, կացցեն յառաջ և
բազումք դատեսցին. յերկնից յուզմունք եղիցին, յայն-
ժամ նեղութիւն ահագին եղիցի ի վերայ տիեզերաց:
Վայ յղեաց և ստնդուաց յաւուրսն յայնոսիկ. վայ

անժուժացն և որ հաւատայցեն ի հակառակորդն . վայ
այնոցիկ՝ որ երկիր պագանեն նմա , և վասն գալստեան
նորա յայտնեցան : Եւ յետ լինելոյ այսր ամենայնի և
կրելոյ զչարչարանս . Աստուած՝ արդար մարդկանն՝ որ ի
հարկատրութենէ նեղեալ իցէ՝ հասցէ , և ապա կատա-
րած : Եւ ոմանց ի մարդկանէ նշանս ցուցցեն՝ ծանու-
ցեալ զԵօթնարուրն , և ասիցեն՝ Արդեւք բաղաբլեալ իցէ՞
սա : Եւ կին մի երկրակոխեալ յարեւելս և յարեւմուտս ,
ի հիւսւսի և ի հարաւ՝ և մի գտցէ պտուղ , բայց միայն
գտցէ ձիթենի մի , և գիրկս արկցէ ձիթենւոյն , յոգ-
ւոց հանիցէ և ասիցէ . Երանի այնմ՝ որ տնկեալ իցէ
զծառս գայս . և ոգի նորա վերասցի ի նմանէ անդ ի
տեղւոյն : Յայնժամ արեգակն դարձցի ի խաւար և
լուսինն՝ յարլւն և աստեղք՝ որպէս տերեւ անկցին և եր-
կինք՝ որպէս մագաղաթ գալարեսցին , և ծով յանդըն-
դոց յեռասցի և ելեալ և ծածկեալ զերկիր , և ամե-
նայն ինչ՝ յօդոյ այրեցեալ չորասցի : Եւ հրեշտակք հրե-
ղէնք յերկնից իջցեն և հուր բորբոքեալ ընդ տիեզերս .
մանկունք հրաձեւ եղիցին . որ նման նոցա գազանք գի-
շակերք ի լերանց ելցեն և մի երկիցեն . գոր խնդրէին՝
երկիրն ամպարչտաց՝ ստտակեսցի , արդարքն յափըչ-
տակեսցին առ հայր՝ զի հրաման ել ի Տեառնէ : Ա-
թոռք դնին և գիրք բացցին , դատաստանք յօրինեա-
ցին , հրեշտակք փող հարցեն , արդարք պարեսցեն ,
հօր օրհնութիւն հանցեն , և ըստ իւրանքանչիւր գոր-
ծոց դասեսցին :

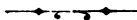

ՑԱՆԿ ՆԻՒԹՈՑ

Ա. ԳԻՐՔ ԱՀԱՄԱՅ	1
Բ. ՄԻՆ ԱՀԱՄԱՅ	24
Գ. ԿՊԱԿ ՆԱՀԱՅԿՈՒԹՅՈՒՆ	27
» ՌՈՒՔԵՆԻ	27
» ՇՄԱԼՈՆԻ	36
» ՂԷԿԱՅ	48
» ՅՈՒՔԱՅԻ	76
» ԻՍԱՔԱՐԱՅ	94
» ԶԱՐՈՒՂՈՆԻ	99
» ԴԱՆԱՅ	103
» ՆԵՓԹԱՂԻՄԱՅ	115
» ԳԱՂԱՅ	120
» ՅՈՎԱԿԻԱՅ	132
» ԲԵՆԻԱՄԻՆԻ	143
Դ. ՊԱՄՈՒԹԻՐԸ ԱՄԱՆԵԹԱՅ	152
ՕՐԻՆՈՒԹԻՐԸ ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՄԱՆԵԹԱՅ	187
Ե. ՊԱՄՈՒԹԻՐԸ ՄՈՎՍԻԻ	199
Զ. ՄԻՆ ՄԱՐԳԱՐԵԼԻՅ	207
» ԵՍԱՅԱՅ ՄԱՐԳԱՐԵԼԻ	207
» ՈՎԱԵԼԻ	208
» ԱՄՈՎՍԱՅ	209
» ՄԷՔԵԱՅ	»
» ՅՈՎԵՂԱՅ	210
» ԱՐԶԻՈՒ	»
» ՅՈՆԱՆՈՒ	211
» ՆԱԼՈՒՄԱՅ	212

Զ. Մահ Ամբակումայ մարգարէի	215
» Սոփոնիա »	215
» Անգէի »	»
» Զաքարիա »	216
» Մաղաքիա »	217
» Դանիէլի »	218
» Երեմիա »	222
» Եղեկիէի »	224
Ե. Վասն Սողոմոնի արքայի	228
Հարցմունք դշխոյին և պատասխանիք Սողոմոնի որդւոյ Դաւթի	229
Վասն գրեանցն Սողոմոնի	232
Յաղագս գրեանցն Սողոմոնի	235
Ը. Աղօթք Մանասէի թագաւորի	255
Թ. Տեսիլ Դանիէլի եօթներորդ	257
Ժ. Գիրք Եզրի երբորդ	251
Հարցաքննութիւն Եզրի մարգարէին ընդ հրեշտակն Տեառն վասն հոգւոց մարդկան	500
ՅԱԻՅ ՈՒԱՐ	
ԺԱ. Պատմութիւն ստեղծման և յանցմանն Ադամայ	507
Պատմութիւն Ելանելոյն Ադամայ ի դրախտէն	312
Այս է պատմութիւն որդւոցն Ադամայ Աբելի և Կայենի	514
Վասն աւետեացն Սեթայ զոր պարտ մեզ ունկնդնել	319
ԺԲ. Պատմութիւն ապաշխարութեան Ադամայ և Էւայի նախաստեղծեց թէ որպէս արարին	525
Բանք Ադամայ առ Սէթ	331
ԺԳ. Պատմութիւն համառօտ Եղիայի մարգարէին	555
ԺԴ. Քարոզ Յունանու Մարգարէին որ ի Նինուէ քաղաքին	545
ԺԵ. Վասն Երեմիայի մարգարէի ի գրոցն Բաբուքայ	548
Պատմութիւն սրբոյն Երեմիա մարգարէին և աշակերտաց նորա՝ Բաբուքայ և Աբիմելեքայ	558
Ի Ճապորդաց գրոց զոր գտի ի գիրս Հոռոմոց	564
ԺԶ. Տեսիլ Ենովքայ արդարոյն :	578

Յ Ա Ն Կ Ա Ն Ո Ւ Ա Ն Ց

Աբգիու 210, 337.

Աբել տես Հաբել.

Աբելմայում 31.

Աբիմելէք կամ Աբգամիէք 550-586.

Աբրահամ Նահապետ 38, 68, 74, 224, 307-322, 326-332.

Ագրիպաս կամ Յագրիպա 330-386.

Ադամ 1-26. 307-332.

Ահարոն 199, 204, 223.

Աղան 354.

Աղէքսանդր մակեդոնացի 223, 363.

Աղէքսանդրիաս 223, 257.

Ամաղէկ 44.

Ամասիաս 209.

Ամբակում 213.

Ամբղայէմ 37.

Ամովս 209.

Ամբամ 199, 200.

Անանիբամ 32.

Անդէ 215.

Անդուն 323.

Անտիոքաս 257.

Ասանէթ 132 — 198.

Ասեր 27 — 130.

Ասիաս 337.

Ասիթո 137.

Ասոն 332.

Աբամ 85, 94.

Աբխանոս 248.

Աւան 82.

Աբայար 209, 244, 333 — 342.

Բարեկոն 235 — 257. 350 — 574. 387 — 396.

Բարեկոնիոս Բարեկոնիոս 237. 387.

Բալլա 51, 85, 113, 145.

Բաղասար 218.

Բարուք 349 — 377.

Բարսա 82.

Բեէմուք 220.

Բեթել 56, 61.

Բեթովր, Բեթորով, Բեթորով 218.

Բելիասաս 78.

Բեհեմովք 329.

Բեհեմովի 92 — 151.

Բերշեա 381.

Բել 219.

Բիշանա 384.

Բերսուէ 82, 83, 85, 88.

Բիւզէս, Բուզէս 237 — 239. 387 — 389.

Գաբրիէլ 307, 556.

Գադ 27 — 126. 193 — 198.

Գադեր 81.

Գազա 77.

Գաղատիա 237.

Գաս 81.

Գերադ 56.

Գեսեմ 62, 189.

Գերսամ 62.

Գերսամ որդ. Մովսիսի 204.

Գեապատ 62.

Գոբենիդովա 58.

Դան 54 — 150, 173 — 198.

Դանիէլ 213, 218 — 222, 257, 387.

Դերովրա 113.

Դինա 48, 55, 192.

Էգիպտոս 257.

- Եզարէլ 333.
 Եղեկէա 207.
 Եղեկիէլ 224 — 227.
 Եղբ Սաղաթիէլ 251.
 Ելփա, տես Զելփա.
 Եղիա 210, 211. 333 — 342,
 Եղիազար 201.
 Եմա դաս. Աղամայ 24.
 Ենակիմ 202.
 Ենովք 43, 62, 66, 115, 150, 321, 332, 378.
 Եսայի 207.
 Եսաւ 82, 150.
 Եսթերա դաս. Աղամայ 24.
 Եսու որդի Նաւեայ 204.
 Երեմիա 222, 223, 349 — 377,
 Եւա 1 — 26, 308 — 319, 326 — 332.
 Եփրաթա, Ափրադա 31.
 Զաբուղոն 92, 99 — 150.
 Զաքարիա 216.
 Զելփա 115, 144, 190, 195.
 Զեննա 113.
 Զմիւռնէս 237.
 Զովք թգր. 203.
 Զօրաբարէլ 216.
 Էբ 82.
 Թամար 83, 84, 85, 87.
 Թամրա 81.
 Թեոբի թագունի 201.
 Թէոդոսիոս 240.
 Թորքել 24.
 Իսահակ 31, 61, 68, 74, 89.
 Իսահառ Իսահառա 62, 63.
 Իսաքար 94 — 98.
 Լաբան 82, 113.
 Լիա 36, 94, 95, 96, 190.
 Խառան 48.
 Կահաթ 62.
 Կաղքէդոնիոս 257.

- Յովի 210.
 Յովսեփէի 216.
 Յովնան 211.
 Յովսէփ 27 — 206.
 Յուքադա 57.
 Յուդա 27 — 150.
 Յունան կամ Ունան 343 — 348.
 Յրորովամ 353.
 Յրթաբէթ 62.
 Նաբուգոդոնոսոր 215, 218, 355.
 Նաուու 212.
 Նաթաբէթ 65.
 Նեփթադիմ թգր 357.
 Նեփթադիմ 36 — 150.
 Նիկէաս 237.
 Նիկոդեմիաս 257.
 Նոյ 26, 150, 250, 321 — 524.
 Նոյեմհառա 322.
 Շմաւոն 56 — 150, 190 — 198.
 Ովսէ 208.
 Որլորիոս 247.
 Ումի 584.
 Ուզեղ 62.
 Ուրիէլ 20, 253, 258.
 Ռթաբէթ 199.
 Ռոստար 78.
 Պետափրէս 155 — 188.
 Պոնդոս 237.
 Ռուբէն 27 — 150.
 Սադա 142.
 Սադաէլ 507.
 Սադաթիէլ 216.
 Սամարիա 575.
 Սառա 56, 155, 224.
 Սարանկաս դեա 545.
 Սելովամ 207.
 Սելուի կամ Սելուի 82, 85.
 Սեհոն 205.

Սեմի 62.

Սեմէի 63.

Սէթ 2 — 26, 44, 519 — 521, 526 — 332.

Սէր 82.

Սէմ 43.

Սիկիմ 58.

Սիքէմ որդի Եմովրայ 192.

Սողոմոն արքայ 228 — 235.

Սուքարա 355.

Սոփոնիա 213.

Վէմբոզա 56.

Տիբեր 383, 284.

Փանուէլ 238.

Փարաւոն 140, 132 — 198, 199 — 206.

Փոտիփար տես Պետափրէս

Փովիվ 383.

Փռիւզիաս 237.

Քանան 44, 64.

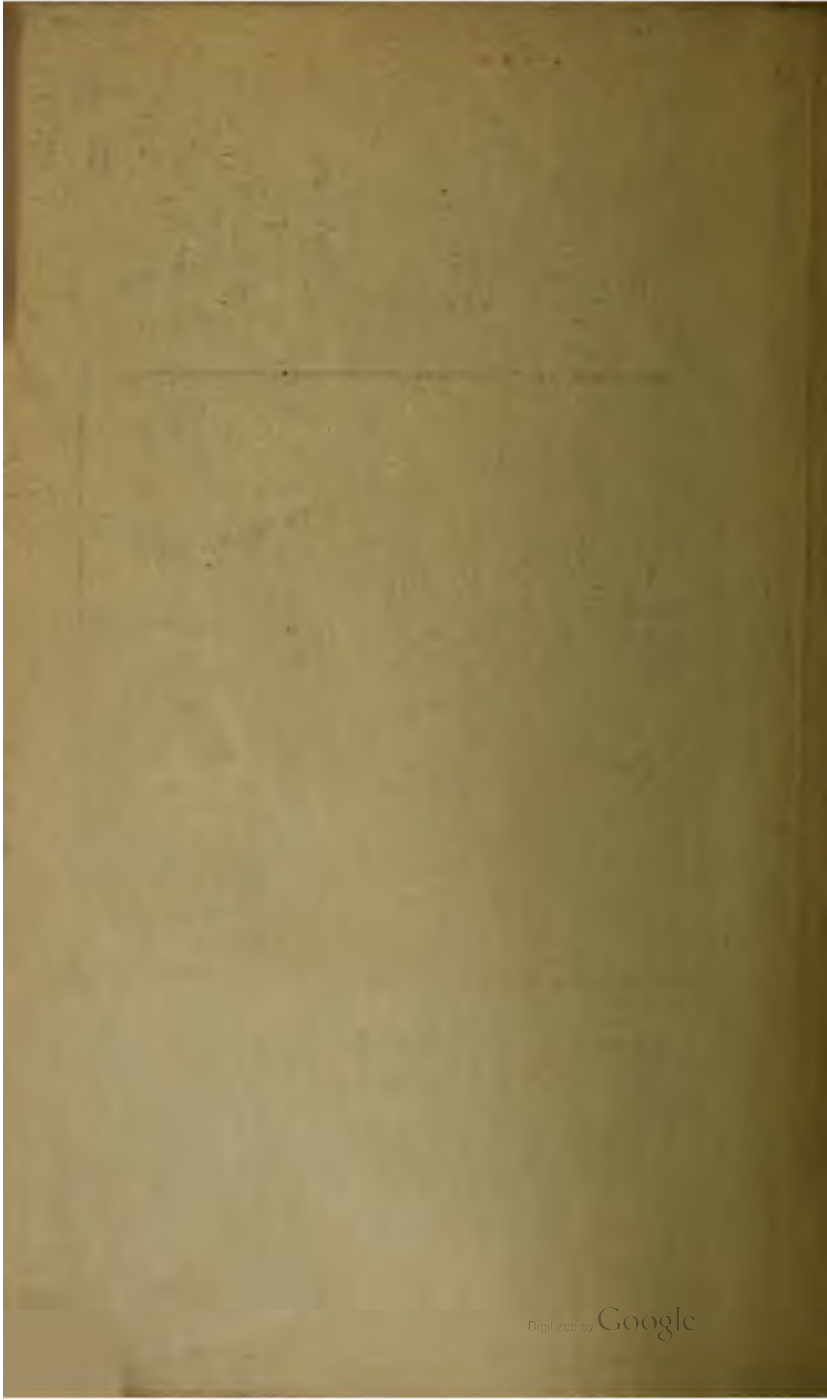
Քերբոն 46, 60, 77, 150.

This book should be returned to
the Library on or before the last date
stamped below.

A fine is incurred by retaining it
beyond the specified time.

Please return promptly.

FEB 27 1971 H
Canceled
3251134

